OSMANLICA - TÜRKÇE
OKUL ve YAZIŞMA SÖZLÜĞÜ

Her dereceli okul ve memurlar için
eski, yeni bütün terim ve sözler

Ferit DEVELLİOĞLU

OSMANLICA - TÜRKÇE
OKUL ve YAZIŞMA SÖZLÜĞÜ

Her dereceli okul ve memurlar için eski, yeni bütün terim ve sözler

Hazırlıyan :

Ferit DEVELLİOĞLU

Türk Dil Kurumu Sözlük Kolu Uzmanı

Ankara

1964

A

ab (-) i. f. : su. **Ab-ı hayat, Ab-ı hayvan** : içene ebedî hayat bağışlıyan efsanevî su, bengisu. **Ab ü dane** : su ve ekmek.

aba i. a. : yünden yapılmış kaba kumaş.

aba (--) i. a. ç. : babalar. **Aba ve ecdat** : atalar, babalar ve dedeler.

abad (--) s. f. : **1.** mamur, şen, bayındır. **2. ed.** çokluk bildirir. **Şems-âbâd** : güneşi bol olan yer.

abadan (---) s. f. : şen, mamur, bayındır.

abadanî (----) i. f. : abadanlık, bayındırlık.

abbas (.-) **1.** i. a. : arslan. **2.** [büyük A ile] Peygamberimizin amcası.

abdest, -ti b. i. f. : namaz ve saire için din icabına göre, el, ağız, burun, yüz, dirseklere kadar kolları ve aşıkkemiği üzerine kadar ayakları yıkama, kulaklara, boyuna ve başa meshetme.

abede s. a. ç. : ibadet edenler, tapanlar. **Abede-i esnam** : puta tapanlar.

abes s. a. : boş, saçma.

abgûn (--) b. s. f. : mavi.

abide (-..) i. a. : anıt.

abidevî (-..-) s. a. : anıtsal.

abîr (-.) s. a. : geçici, geçen.

abîru (-.-) b. i. f : **1.** yüz suyu. **2.** ırz, namus, şeref, haysiyet.

abit, -di (-.) s. a. : ibadet eden, tapan.

abit, -bdi i. a. : köle, kul.

abus (.-) s. a. : somurtkan. **Abus-ül-vecih** : suratı asık, asık suratlı.

ac (-) i. a. : fildişi, bağa. **Ac-üs-sin** : biy. fildişi.

acaba e. a. : şüphe ve tereddüt bildiren edat.

acaip, -bi (.-.) s. a. : tuhaf, çok şey; anlaşılmaz. **Acaib-i seb'a-i âlem** : dünyanın 7 acîbesi.

acele i. ve s. a. : çabuk, çabukluk.

aceleten zf. a. : çarçabuk.

acemi s. a. : tecrübesiz, toy.

acem kürdî (...-) b. i. a. f. : Türk müziğinde kullanılan bir bileşik makam.

acem puselik (..-..) b. i. a. f. : tahminen iki yüzyıllık bir bileşik makam.

a'cep, -bi s. a. : (en, daha, pek) acâip : **A'ceb-ül-acâip** : (en, çok) garip ve gülünç olan.

acep i. a. : acaba.

aceze s. a. c. : âcizler, beceriksizler, zayıflar.

acibe (.-.) s. a. şaşacak şey. **Acîbe-i hilkat** : hilkat acîbesi, anormal yaratılmış.

acil (-.) s. a. : acele eden, acele, gecikmez.

acilen (-..) zf. a. : gecikmeden, tezelden.

acini (.--) s. a. : **kim.** hamurumsu.

acip, -bi (.-) s. a. : tuhaf.

aciz, -czi i. a. : beceriksizlik. **Acz-i ikdam** : uğraşıp da bir şey yapamama.

aciz (-.) s. a. : beceriksiz, zayıf.

acizane (-.-.) zf. a. : beceriksizce, beceriksizcesine, alçakgönüllülükle.

acul, -lü (.-) s. a. : aceleci, içidar, evecen.

aculane (.--.) zf. a. f. : acele edene yakışır yolda.

acuz (.-), **acuze** (.-.) i. a. : kocakarı; **mec.** cadıkarı.

ad, -ddi i. a. : sayma, sayılma, itibar etme.

ada (--) i. a. ç. : düşmanlar, yağılar.

adalât, -tı (..-) i. a. ç. : kaslar.

adale i. a. : kas.

adalet, -ti (.-.) i a. : doğruluk, hak tanırlık, tüze.

adap, -abı (--) i. a. ç. : edepler, terbiyeler, utanmalar. **Adab-ı muaşeret** : yaşama töresi. **Adab ü erkân** : yol yordam, sıra saygı, aktöre.

adat, -dı (--) i. a. ç. : adedler, sayılar. **Adad-ı asliye** : **gr.** asal sayılar..

adavet, -ti (.-.) : düşmanlık, yağılık.

adedi (..-) s. a. : **mat.** sayısal, adetle ilgili.

adem i. a. : **1.** yokluk. **2.** bulunmama.

adem-i... (tamlama eki) : -mazlık, -sızlık. **Adem-i emniyet** : güvensizlik. **Adem-i ihtimal** : olasızlık. **Adem-i iktidar** : gücsüzlük, gücü yetmezlik. **Adem-i imkân** : olamazlık, olanaksızlık. **Adem-i imtizaç** : birleşmezlik, geçinemezlik, geçimsizlik, bağdaşmazlık. **Adem-i inkıta** : kesilmezlik. **Adem-i itilâf** : anlaşamazlık, uyuşamazlık. **Adem-i kifayet** : yetmezlik. **Adem-i mesuliyet** : sorumsuzluk. **Adem-i müsavat** : eşitsizlik. **Adem-i mevcudiyet** : yokluk. **Adem-i mutabakat** : uymazlık, uyuşmazlık. **Adem-i nezafet** : pislik, kirlilik. **Adem-i tâbiyet** : bağımsızlık. **Adem-i tecavüz** : saldırmazlık.

Adem-i tenazur : bakışımsızlık, simetrisizlik.

ademiyet (-...) i. a. : adamlık.

ades i. a. : **bot.** mercek.

adese i. a. : **1. fiz.** mercek. **2. bot.** mercimek, kovucak. **3.** dürbün ve benzeri şeyler yapmıya yarıyan mercimek biçimindeki cam.

adesi, (..-) s. a. : adese, mercimeğe benziyen nesne.

adet, -di i. a. : sayı. **Aded-i asli** : asal sayı. **Aded-i âşarî** : ondalık sayı. **Aded-i hakiki** : gerçek sayı. **Aded-i tam** : tam sayı.

adet (-.) i. a. : **1.** görenek, usul. **2.** alışkanlık.

adeta (-.-) zf. a. : **1.** bayağı, basbayağı. **2.** enikonu.

adi (--) s. a. : **1.** bayağı, aşağılık. **2.** âdet olan.

adil, -dli i. a. : doğruluk, adaletlilik.

adil (-.) s. a. : doğruluk gösteren.

adil (.-) i. a. : **1.** eşit. **2.** eş.

adilik (--.) a. t. : bayağılık.

adim (.-) s. a. : yok. **Adim-ül-imkân:** imkânsız, olamaz, olanaksız.

adin, -dni i. a. : cennet.

adit, -di (.-) s. a. : çok, birçok.

adiyen (-..) zf. a. : bayağı, basbayağı.

adla (.-) i. a. ç. : **1.** dılı'lar. **2.** kaburga kemikleri.

adli (.-) s. a. : tüzel.

adliye i. a. : mahkeme, yargılama işleri ile uğraşan daire. **Adliye vekâleti** : adalet bakanlığı. **Adliye vekili** : adalet bakanı.

adu (.-) i. a. : düşman, yağı.

adut, -du (.-) i. a. : **anat.** bazu, pazı.

af, -ffi i. a. : bağışlama, suç bağışlama. **Aff-i hususi** : özel bağış, özel af. **Aff-i umumi** : genel bağış, genel af.

afak, -kı (--) i. a. ç. : ufuklar.

afaki (---) s. a. **1.** : havâi, dereden tepeden [söz]. **2.** objektif, nesnel.

aferide (-.-.) s. f. : yaratılmış.

aferin (-..) ünl. f. : okay, yaşa, varol, hura, alkış, aferin.

-aferin (-.-) s. f. : yaratan, yaratıcı.

afet, -ti (-.) i. a. : **1.** büyük felâket, belâ. **2.** çok güzel insan. **Afet-zede:** musîbet görmüş, belâya uğramış.

afif (.-) s. a. : iffetli, namuslu, temiz.

afifane (.--.) zf. a. f. : temiz olarak, temizce, tertemiz.

afil (-.) s. a. : batan, sönen, dulunan.

afiyet, -ti (-..) i. a. : sağlık, esenlik.

afraze (--.) i. f. : aydınlık, ışık.

Aftab (--) b. i. f. : Güneş.

agâh (-.) s. f. : bilgili, bilen, anlar, haberli, uyanık.

agaşte (-..) s. f. : bulaşmış.

agavat, -tı i. t. ç. : ağalar.

agaz (--) i. f. : başlama.

ağlep, -bi s. a. : en kuvvetli, en çok.

ağnam (.-) i. a. ç. : ganemler, koyunlar.

ağniya (..-) i. a. ç. : ganiler, zenginler.

ağsan (.-) i. a. ç. : dallar.

aguş (--) i. f. : kucak.

ağyar (.-) i. a. ç. : gayrılar, başkalar, yabancılar.

ahat, -di s. a. : bir.

ahat, -di (--) s. a. ç. : birler. **Ahad-i nas** : herkes.

ahali (.-.) i. a. ç. : halk, elgün.

ahar (-.) s. a. : başka, diğer.

ahaveyn i. a. ç. : iki kardeş.

ahbap,-bı (.-) i. a. ç. : dost, tanıdık, bildik, tanış.

ahbar (.-) i. a. ç. : haberler.

ahcar (.-) i. a. ç. : taşlar.

ahdar s. a. : yeşil.

ahen (-.) i. f. : demir.

ahenger (-..) b. i. f. : demirci.

ahengin (-.-) s. f. : demirden, demir gibi.

ahenk, -gi (-.) i. f. : uygunluk, düzen; **gr.** uyum.

ahenkdar (-.-) b. s. f. : uyumlu, uyumsal.

ahenpuş (-.-) b. s. f. : demir giymiş, zırh giymiş.

âher (-.) s. a. : başka.

aheste (-..) s. f. : yavaş, ağır; yavaş yavaş.

ahfat, -dı (.-) i. a. ç. : oğul oğulları, torunlar.

ahir (-.) s. a. : son, sonunda, en son. **Ahir-ül-emir** : sonunda, en sonunda.

ahiren (.-.) zf. a. : sonlayın, sonradan.

ahiret, -ti (-..) i. a. : öbür dünya, öteki dünya.

ahiretlik (-...) i. a. t. : ahretlik, evlâtlığa alınan öksüz.

ahit, -hdi i. a. : **1.** söz verme. **2.** yemin, ant, pakt. **3.** devir, zaman, gün.

ahitname (..-.) b. i. a. f. : antlaşma kâğıdı.

ahitşiken b. s. a. f. : antbozan, antlaşmayı bozan.

ahiz, -hızi i. a. : alma, kabul etme. **Ahz-i sar** : öcalma. **Ahz ü girift** : yakalama, ele geçirme. **Ahz ü ita** : aksata, alışveriş.

ahize (-..) i. a. : **fiz.** almaç.

ahkâm (.-) i. a. ç. : hükümler, emirler.

ahker i. f. : ateş koru.

ahlâf (.-) i. a. ç. : halefler, birinin yerine geçenler, gelecekler, ardıllar.

ahlâk, -kı i. a. ç. : **fels. 1.** törebilim. **2.** ahlâk, huy, tabiat.

ahlâkıyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : ahlâk bilgisi.

ahlâkıyyun (.-.-) s. a. ç. : ahlâka dair kitap yazan bilginler.

ahlâki (.--) [k kalın okunur] s. a. : ahlâkla ilgili, ahlâka uygun.

ahmak, -ğı s. a. : beyinsiz, alık, budala.

ahmal (.-) i. a. ç. (l ince okunur) : yükler, ağır şeyler. **Ahmal ve eskal** : ağır yükler.

ahmer s. a. : kırmızı, kızıl.

ahram (.-) i. a. ç. : **1.** kutsal yerler, sahalar. **2.** kadınlara ayrılmış daireler. **3.** karılar, eşler.

ahrar (.-) i. a. ç. : özgürler, serbest olanlar.

ahras s. a. : dilsiz.

ahsen s. a. : en güzel, çok güzel, pek güzel.

ahşa (.-) i. a. ç. : vücutta bulunan bağırsak, ciğer gibi şeyler, içirik; **anat.** bağırlar.

ahşap, -bı (.-) i. a. ç. : **1.** keresteler. **2.** tahtadan yapma; tahta, ağaç.

ahter i. f. : yıldız. **Ahter-i dünbale-dâr** : **astr.** kuyruklu yıldız.

ahterbin (..-) b. i. f. : müneccim, astrolog.

ahu (--) i. f. : ceylân, meral, maral.

ahval, -li (.-) i. a. ç. : **1.** haller, oluşlar, bulunuşlar. **2.** işler. **3.** durum. **Ahval-i sıhhiye** : sağlık durumu. **Ahval-i şahsiye** : soysallık durumu. **Ahval ü şerait** : işler, haller.

ahyanen (.-.) zf. a. : arasıra, vakit vakit.

ahzan (.-) i. a. ç. : hüzünler, kederler, sıkıntılar.

ahzar (.-) s. a. : yeşil.

aidat, -tı (.-.) i. a. ç. : gelirler, fayda, kâr, kazanç.

aidiyet, -ti (-...) i. a. : ilişiklik, ilişkinlik, ilinti.

aile (-..) i. a. : **1.** akraba. **2.** ev halkı. **3.** bir kimsenin karısı. **3. sosy.** ocak.

aileperver (-....) b. s. a. f. : ailesine, evine düşkün, evcimen.

ailevi (-..-) s. a. : aile ile ilgili.

ait, -di (.-) s. a. : ilgili, ilişkin, dolayı, için, üzerine, ilişikli, ilişik.

akabe i. a. : **1.** tepe, yokuş. **2.** tehlikeli an, zor geçit.

akait, -di (.-.) i. a. ç. : akideler, inanılan şeyler.

akal, -lli s. a. : pek az.

akalli (..-) zf. a. : en az, en aşağı.

akalliyet, -ti i. a. : azlık.

akamet, -ti (.-.) i. a. : kısırlık, sonuçsuzluk. **Akamete uğramak :** sonuçsuz kalmak, sonuç vermemek.

akap, -abı i. a. : arka, art.

akar i. a. : para getiren ev, dükkân ve benzerleri.

akdem zf. a. : ilk önce, önceki.

akdes s. a. : en kutlu.

akıbet, -ti (-..) i. a. : nihayet, son; sonunda, hele.

akıbetbin (-..-), **akıbetendiş** (-...-) b. s. a. f. : sonu gören.

akıl, klı i. a. : akıl, us. **Akl-ı selîm :** sağduyu. **Akl-ı bâliğ** : ergin kimsenin hâli.

akıl (-.) s. a. [1 ince okunur] : akıllı kimse.

akır (-.) s. a. : kısır.

akibinde (.-..) zf. a. : arka sıra, ardı sıra, ardınca, sonra.

akide (.-.) i. a. : **1.** iman, dinî inanış. **2.** ağdalanmış ve ufak ufak kesilmiş renkli şeker.

akik, -kı (.-) i. a. : bir cins kırmızı ve değerli taş.

akil (-.) i. a. : yiyen, yiyici. **Akil-ül-lâhm : zool.** etçil.

akile (-..) i. a. **hek.** yenirce.

akim (.-) s. a. : kısır, neticesiz, sonuçsuz, verimsiz.

akip, -bi (.-) s. a. : bir diğerinin arkasından gelen.

akis, -ksi i. a. : **1.** çarpma, çarpıp geri dönme, yankı. **Aks-i sada :** yankı. **2.** zıt, ters. **Aks-ül-amel : psik.** tepki, reaksiyon.

akit, -kdi i. a. : bağlama, bağlanma, bağıt.

akit, -di (.-) s. a. : **1.** bağlıyan. **2.** bir anlaşmayı imzalıyan.

akli (.-) s. a. : akılca, akıl yollu, ussal.

akliye i. a. : **1.** usçuluk, akılcılık, **2.** akıl hastalıkları.

akraba (..-) i. a. ç. : hısımlar, hısım. **Akraba ve taallukat :** soysop.

akran (.-) i. a. : eş ve benzer olanlar, yaşıtlar, taydaş.

akrebiye i. a : zool. akrepler.

akrep, -bi s. a. : **1.** daha yakın. **2.** i. örümcek cinsinden eğri kuyruklu bir haşere. **3. h. i.** (A ile) Zodyak üzerinde Terazi ile Yay burçları arasında yer alan burç.

aksa (.-) s. a. : son, en son, uzak. **Aksa-yı garp :** uzak batı. **Aksa-yı şark :** uzak doğu. **Aksa-yı yemin :** en sağ.

aksam (.-) i. a. ç. : kısımlar. **Aksam-ı kelâm : gr.** söz bölükleri.

aksar s. a. : en kısa, çok kısa.

aksi s. a. : ters.

aksine zf. a. : tersine.

akur (.-) s. a. : kuduz, yaralıyan, ısıran, azgın [hayvan].

akurane (..-.) zf. a. f. : kudurmuşçasına, kuduzcasına, kuduzca.

akval, -li (.-) i. a. ç. : sözler.

akvam (.-) i. a. ç. : kavimler, milletler, uluslar.

al i. a. : hîle.

al (-) s. a. : yüce, yüksek. **Al-ül-al :** en yüce, yücelerin yücesi.

al (-) i. a. : **1.** aile, evlât. **2.** sülâle. **Al-i aba :** Hz. Muhammed'in aile efradı.

ala (.-) i. a. [1 ince okunur] : rütbece yükseklik, büyüklük.

ala (.-) zf. a. [1 ince okunur] : üst, üzere.

a'lâ (.-) s. a. : **1.** pek yüksek. **2.** âlâ, pekiyi.

alâhalihi (.--..) zf. a. : olduğu gibi.

alâik, -kı (.-.) i. a. ç. : alâkalar, ilgiler, ilişikler, ilişkiler.

alâim (.-.) i. a. ç. : alâmetler, nişanlar. **Alâim-i sema :** gök kuşağı, yağmur kuşağı.

alâka (.-.) i. a. : **1.** ilgi, ilişki. **2.** gönül bağı. **Alâka katetmek :** ilişiği kesmek.

alâkabahş (.-..) b. s. a. f. : ilgiliyen, ilgilendiren, ilginç.

alâkadar (.-.-) b. s. a. f. : ilişikli, ilgili, ilintili. **Alâkadar olmak :** ilgilenmek.

alâkadrilimkân (.-...-) zf. a. : olabildiği kadar.

alâkadrilistitaa (.-.....-) zf. a. : elden geldiği kadar, gücü yettiği kadar.

alakıye i. a. [1 ince olunur] : **zool.** sülükgiller.

alâküllihal (.-..-) **zf.** a. [1 ince okunur] : şöyle böyle, olduğu kadar.

alâm (--) i. a. ç. : elemler, kederler, acılar, sızılar.

a'lâm (.-) i. a. ç. : alemler, bayraklar.

alâmeleinnas (.-...-) zf. a. : göz önünde, herkesin önünde.

alâmeratibihim (.-.-...) zf. a. : sırasınca, sıralarınca.

alâmet, -ti (.-.) i. a. : işaret, iz. **Alâmet-i fârika :** ayırtı.

alât, -tı (--) i. a. ç. : aletler, avadanlık. **Alât ve edevat :** avadanlık, takımlar.

alâ-tarik-il-hezl (.-.-..) zf. a. : eğlence yoliyle, alay suretiyle, **alâ-tarik-il-icmal** (.-.-..-) **zf.** a. : kısaca, **alâ-tarik-il-istişhat** (.-.-...-) zf. a. : şahit (tanık) göstererek, **alâ-tarik-il-kıyas** (.-.-..-) **zf.** a. : kıyas yoliyle, **alâ-tarik-il-münavebe** (.-.-..-..) zf. a. : nöbet yoliyle, nöbetleşe,

alâ-tarik-iş-şahade *(.-.-..-.)* zf. a. : şahitlik (tanıklık) yoliyle.

alâyiş (--.) i. f. : debdebe, tantana, gösteriş.

aledderecat (...-) zf. a. : sırasınca, sıralarınca.

aleddevam (...-) zf. a. : daimi suretle, boyuna.

aleka i. a. : **biy.** pıhtı.

alelâcayip (...-.) b. s. a. : pek acayip, çok şaşılacak.

alelâcele zf. a. : çarçabuk, çabucak.

alelâde (..-.) zf. a. : **1.** âdet olduğu üzere. **2.** bayağı, basbayağı.

alelâmya (...-) zf. a. : körükörüne, körlemeden.

alelekser zf. a. : çok vakit, çokluk.

alelfevr zf. a. : derhal, defaten, birden.

alelgafle zf. a. : dalgınlığa gelerek, boş bulunarak, dalgınlığa getirerek.

alelhusus zf. a. : hele, en çok.

alelinfirat, -dı zf. a. : ayrı ayrı, birer birer, tekeı teker.

alelıtlak, -kı zf. a. : **1.** genel olarak, saltık olarak, mutlaka. **2.** ne olursa olsun, rasgele.

aleliştirak, -ki (....-) zf. a. : umumiyet üzere, genel olarak, genellikle.

alem i. a. : **1.** nişan, alâmet. **2.** bayrak, sancak. **3.** özel isim.

alem (-.) i. a. : **1.** dünya. **2.** eğlence.

alemdar (..-) i. a. f. : bayrak taşıyan, bayraktar, sancaktar.

alemşümul (-..-) b. i. a. : **1.** acunsal. **2.** evrensel.

alenen zf. a. : açıkça, açıktan açığa, göz önünde.

aleni (..-) s. a. : açık; meydanda; herkese açık.

alessabah zf. a. : sabahleyin.

alesseher zf. a. : sabah erkenden, tanlayın.

alesseviye zf. a. : bir düzeyde, bir boyda, eşitçe.

alet, -ti (-.) i. a. : **1.** vasıta **2.** avadanlık, aygıt. **3.** makine.

alettafsil (...-) zf. a. : uzun uzadıya.

alettahkik, -kı (...-) zf. a. : besbelli.

alettahmin (...-) zf. a. : aşağı yukarı, oranlamaca, kararlamadan.

alettevali (...--) zf. a. : arası kesilmeksizin, arka arkaya, birbiri ardınca.

aleyh e. a. : karşı, karşıt. **Aleyhinde söylemek** : çekiştirmek, yermek.

aleyhtar (..-) b. s. a. f. : aleyhte olan, karşıt duran.

ali (--) s. a. : yüksek, yüce, ulu.

alicenap, -bı (--.-) b. s. a. : cömert, eliaçık.

alihe (-..) i. a. ç. : ilâhlar.

alil (.-) s. a. : hasta, sakat, kör.

alim (-.) s. a. : çok okumuş, bilgin.

alim (.-) s. a. : çok bilen.

aliyülâlâ (...--) zf. a. : en iyi, en âlâ.

Allah ö. i. a. : Tanrı. **Allaha ısmarladık** : esen kal. **Allahü a'lem bi-s-sevap** : Allah daha iyi bilir.

allâme (.-.) s. a. : derin bilgin, çok bilen, bilge.

alûde (--.) s. f. : bulaşık, bulaşmış, bulanmış. **Alûde-damen** : eteği bulaşık, iffetsiz [kadın].

alûfe (.-.) i. a. : hayvan yemi.

alût, -du (--) f. s. : **1.** bulaşmış, bulaşık. **2.** dalmış.

alüfte (-..) i. f. : açık saçık, fâhişe.

am, -mmı (-) s. a. : **1.** genel, herkese ait. **2.** i. amca.

am (-) i. a. : sene, yıl.

ama (--) s. a. : kör.

ama (.-) i. a. : körlük.

amade (--.) s. f. : hazır.

amal (--) i. a. ç. : emeller, ümitler, ummalar.

a'mal (.-) i. a. ç. [l ince okunur] : ameller, işler. **A'mâl-i erbaa** : dört işlem.

amel i. a. : **1.** iş, emek. **2.** hareket; hareket tarzı. **3.** ishal, sürgün.

amele i. a. : işçi.

ameli (..-) s. a. : pratik, kılgın, kılgılı.

ameliyat, -tı (...-) i. a. : **1.** eylem, pratik. **2.** hekimin bıçakla yaptığı tedavi, operasyon.

ameliye i. a. : işlem, eylem.

amelmande b. s. a. f. : işten kalmış, iş göremez.

amelnüvis (...-) b. i. a. f. : işyazar.

amet, -di (-.) i. f. : gelme, geliş. **Amed ü şüd** : gidiş - geliş; geldi gitti.

amik (.-) s. a. : derin.

amil (-.) s. a. : **1.** yapan, etken, etmen. **2.** sebep. **3.** işliyen.

amin (-.) **ünl.** a. : öyle olsun; yarab kabûl eyle!

amir (-.) [ayınla] s. a. : **1.** bayındır. **2.** resmî, devlete ait.

amir (-.) i. ve s. : **1.** emreden, buyuran. **2.** bir işyarın görevce büyüğü, baş, üst.

-amiz (--) s. f. : -le karışık.

amiziş (--.) i. f. : bağdaşım, geçim.

amme (-.) i. a. : kamu. **Amme-i nas:** bütün halk.

amme, ammete i. a. : hala.

amut, -du (.-) i. a. : **1.** direk, sütûn. **2.** yukardan aşağı dik inen çizgi, dikey, **geo.** dikme. **Amud-i fikarî** : **anat.** bel kemiği, omurga.

amudi (.--) s. a. : dikey, dikme, dik.

-amuz (--) s. f. : öğreten.

an (-) i. a. : lâhza, pek az bir zaman. **An-ı vahit** : bir anda.

an e. a. -dan ve -den. **An-asıl** : aslından. **An-cehlin** : bilmiyerek, bilmezlikle. **An-il-gıyap** : arkadan, kendi yokken. **An-karib** : yakında. **An-kasdin** : bile bile, bile istiye. **Anha minha** : şundan bundan, şu bu ve öteberi, şöyle böyle ederek. **An samimi-il-kalb** : can ve gönülden, öz yürekten.

an'ane i. a. : gelenek.

ananevi (...-) s. a. : geleneksel.

ananeviye i. a. : **fels.** gelenekçilik.

anânet, -ti (.-.) i. a. : cinsî muamelede iktidarsızlık, puluçluk.

anasır (.-.) i. a. ç. : unsurlar, elemanlar, öğeler.

anat, -tı (.-) i. a. ç. : anlar, lâhzeler, zamanlar.

anber i. a. : **1.** ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, gül renginde bir madde. **2.** güzel koku. **3.** güzellerin saçı. **Anber -bar** : amber yağdıran, güzel koku saçan. **Anber-bu** : amber kokulu, iri taneli Hint pirinci. **Anber-efşan** : amber saçan. **Anber - nisar** : amber saçan.

andelip, -bi (..-) i. a. : bülbül.

ani (--) s. a. f. : lâhzade, o anda.

anif (-.) pek yakında geçen. **Anif-ül-beyan, Anif-üz-zikr** : demincek, biraz önce bildirilen.

anif (.-) s. a. : **1.** şiddetli. **2.** kaba muamele eden.

anifen (-..) zf. a. : **1.** demincek. **2.** biraz yukarda.

ankebut, -tu (..-) i. a. : örümcek.

ankebuti (..--) s. a. : örümceksi.

ankebutiye (..-..) i. a. : örümcekler.

anut, -tu (.-) s. a. : inatçı.

aptes i. f. **1.** el yıkama suyu. **2.** gaita ve idrar çıkarma ameliyesi; gaita, idrar. **3.** paylama, azarlama.

aptesane (..-.) b. i. f. : ayakyolu, helâ.

aptülleziz (...-) b. i. a. : Akdeniz bölgesinde ve Afrika'da yetişen bir ağacın dut kurusuna benziyen yağlı ve tatlımsı bir meyvası. [ask : "habbülleziz" dir].

ar (-) i. a. : utanma, sıkılma.

ara (--) i. a. ç. : reyler, oylar.

-ara (--) s. f. : süsliyen, bezeyen, şenlendiren.

araban (..-) i. a. : **müz.** şetaraban makamının bir sekizli tiz şeklidir.

araf (--) i. a. : cennet ile cehennem arasındaki yer.

Arafat, -tı (..-) ö. i. a. : Haccın icaplarından olmak üzere Kurban Bayramının arifesinde usûlüne göre vakfeye durulan ve Mekke çevresinde bulunan kutsal dağ.

a'rap, -bı (.-) i. a. ç. : çöl Arapları.

aram (--) i. f. : dinlenme.

aramgâh (---) b. i. f. : dinlenme yeri, dinlenilecek yer.

aramgüzin (--.-) b. s. f. : dinlenen, oturan.

arami (---) i. f. : **1.** dinlenme, rahatlık. **2.** Âramca [semitik dillerden]

araste (-..) s. f. : bezenmiş.

arayiş (--.) i. f. : süs.

araz (--) i. a. ç. **1.** işaretler, alâmetler. **2.** tesadüfler. **3.** kazalar; felâketler.

arazi (--.) s. a. : tesadüfî, rasgele. **fels.** ilinekli.

arazi (.--) i. a. ç. : yerler, topraklar. **Arazi-i gayr-i mezrua** : ekilmemiş toprak.

arazi (---) zf. a. : **fels.** dıştan.

arbede i. a. : kavga, patırdı, dalaş.

arbedecu (...-) b. s. a. f. : kavgacı, dalaşkan.

ardiye i. a. : eşya saklanan yer.

areç, -ci (-.) s. a. : topal, aksak.

arız (-.) s. a. : **1.** gelen. **2.** dağ, bulut ve benzeri gibi görmiye engel olan her şey.

arıza (-..) i. a. : **1.** aksama. **2.** engebe.

arızi (-.-) s. a. : **1.** sonradan çıkan. **2.** gelip geçici.

ari (--) s. a. : **1.** çıplak. **2.** hür. **3.** -sız, yok.

arif (-.) s. a. : bilgiç; bilgili.

arifane (-.-.) zf. a. f. : ortaklaşa.

arife, arefe i. a. : **1.** bayramdan bir evvelki gün. **2.** bir önceki gün, öngün. [aslı "arefe" dir].

ariyet, -ti (-..) i. a. : eğreti.

ariz (.-) s. a. : geniş, enli. **Ariz ve amik** : enine boyuna, uzun uzadıya.

ariza (.-.) i. a. : küçükten büyüğe yazılan yazı, sunu.

arsa i. a. : yer, toprak.

arş i. a. : tavan, taht, sedir.

arus (.-) i. a. : gelin.

aruz (.-) i. a. : Osmanlı edebiyatında şiirin vezinlerinden bahseden ilim.

arz i. a. [elifle] : yer, toprak; Dünya.

arz i. a. : **1.** bildirme, söyleme; sunma. **Arz ve talep** : sunu ve istek. **2.** genişlik, en; **astr.** enlem.

arzani (.--) zf. a. : enine.

arzi (.-) s. a. : yersel.

arziyat, -tı (..-) i. a. ç. : yerbilim, jeoloji.

arzu (.-) i. f. : **psik.** istek, dilek. **Arzu-yi hayat** : yaşama isteği.

arzuhal, -li (..-) b. i. a. : dilekçe [aslı : arz-ı hal = durumu bildirmedir].

arzukeş, arzumend (.-.) b. s. a. f. : arzulu, istekli.

asa (.-) i. a. : değnek, sopa; dervişlerin taşıdıkları sopa.

-asa (--) e. f. : gibi. **Cennet- asa** : cennet gibi.

asabe i. a. : **1.** bir tek sinir. **2.** baba tarafından akraba olanlar, hısımlar.

asabi (..-) s. a. : **1.** sinirli, çabuk kızan. **2.** sinirsel.

asabiyet, -ti i. a. : sinirlilik.

asafir (.--) i. a. ç. : **1.** usfurlar, serçe kuşları. **2. zool.** serçegiller.

asakir (.-.) i. a. ç. : askerler, erler. **Asakir-i bahriye** : deniz erleri.

asalet, -ti (.-.) i. a. : **1.** asillik. **2.** soysop temizliği, aksoyluk.

asan (--) s. f.) : kolay.

asap, -abı i. a. : sinir

asap, -abı (--) i. a. ç. : sinirler.

asar (--) [se ile] : i. a. ç. : **1.** eserler, nişaneler, alâmetler. **Asar-ı atika** : eski eserler. **2.** âbideler. **3.** hikâyeler.

asar (--) [sat ile] i. a. ç. : **1.** görevler. **2. yükler. 3.** cürümler, kabahatler.

a'sar (.-) [sat ile] i. a. ç. : asırlar, yüzyıllar.

asayiş (--.) i. f. : **1.** rahat, huzur, baysallık. **2.** güvenlik. **Asayiş berkemal** : huzur ve güvenlik yerinde.

asel i. a. : bal. **Asel-i musaffa** : süzme bal.

asem, -mmi s. a. : çok sağır.

asgar s. a. : en küçük.

asgari (..-) s. a. : en az, en küçük, en aşağı.

asıf (-.) i. a. : sert rüzgâr, buragan.

asıl, -slı i. a. : asıl, kök, dip, köken.

asım (-.) s. a. : yasak, yanına yaklaşılamıyan.

asır, -srı i. a. : asır, yüzyıl. **Asr-ı hazır** : yeniçağ.

asi (--) s. a. : **1.** karşı gelen. **2.** i. şakî, haydut.

asib (-.) i. f. : **1.** çarpışma, belâ, musibet; yıkım.

asil (.-) s. a. : **1.** soylu, soydan, aksoy. **2.** temelli olan **vekil** karşıtı.

asilzade (.--.) b. s. a. f. : soyu sopu temiz olan, adam evlâdı.

asilzadegân (.--.-) b. s. a. f. ç. : soyu sopu temiz olanlar.

asir (.-) s. a. : zor, güç.

asiye (-..) i. a. : **bot.** mersingiller.

asker i. a. : er.

askeri (..-) s. a. : askerce, süel.

asla (.-) zf. a. : hiçbir vakit, aslâ.

aslen zf. a. : kök veya soy bakımından.

aslı (.-) s. a. : temelli, köklü.

asliyet, -ti (.-.) i. a. : temellilik, köklülük.

asman (--) i. f. : gök, sema.

asmani (---) i. f. : **1.** göksel. **2.** açık mavi.

asri (.-) s. a. : modern, zamanın, çağın yeniliklerine uygun.

astan (--) i. f. : **1.** eşik. **2.** tekke.

astane (--.) i. f. : **1.** eşik. **2.** payıtaht. **3.** büyük tekke. **4.** merkez. **5.** İstanbul.

asude (--) s. f. : rahat, gailesiz, dinç.

asyap, -bı (--) i. f. : su değirmeni.

-aşam (--) s. f. : içen, içici.

aşar (--) s. a. ç. : öşürler, ürünlerin onda birleri.

aşari (---) s. a. : ondalık.

aşer s. a. : on.

aşerat, -tı (..-) s. a. ç. : onluklar.

aşere s. a. ç. : onlar [sayı]. **Aşere-i mübeşşere** : cennetlik oldukları, sağlıklarında kendilerine Hz. Muhammed tarafından müjdelenen on zat.

aşık, -ığı (-.) s. ve i. a. : **1.** birine tutkun, emre. **2.** halk şairi, ozan.

aşır okumak f. i. a. t. : Kur'andan on ayet miktarı bir parça okumak.

aşikâr (-.-) s. f. : belli, açık, apaçık, meydanda.

aşina (-.-) s. f. : bildik, tanıdık, tanış.

aşir (-.) s. a. : **1.** onuncu. **2.** öşür toplıyan.

aşir (.-) s. a. : onda bir.

aşiran (.--) i. f. : **müz.** hüseynî aşiran perdesinin ve makamının isminin kısaltılmış şekli.

aşiret, -ti (.-.) i. a. : kabile, oymak.

aşiyan (-.-), **aşiyane** (-.-.) i. f. : yuva, mesken.

aşk, -kı i. a. : sevgi, aşk. [aslı : "ışk" dır].

-aşub (--) s. f. : karıştırıcı. **Şehr-aşub** : şehri karıştıran.

aşüfte (-..) s. f. : oynak, açık saçık kadın.

ata (.-) i. a. : bağışlama, kayra, vergi, veri.

atalet, -ti (.-.) i. a. : işsizlik, üşengenlik, durgunluk.

ataya (.--) i. a. ç. : atıyeler, hediyeler, bahşişler.

atebe i. a. : eşik.

ateh i. a. : bunama, bunaklık. **Ateh getirmek** : bunamak.

ateş i. f. : od, hararet, kızgınlık.

ateşgede (-...) b. i. f. : ateşe tapanların kutsal ateşi yaktıkları yer.

ateşin (-..) s. f. : 1. ateşten. 2. ateşli.

ateşpare (-.-.) b. s. f. : ateş parçası.

ateşzeban (-..-) b. s. f. : ateşdilli, dokunaklı konuşan veya şiir okuyan.

atıf, -tfı i. a. : 1. eğme, meylettirme. 2. bağlama. 3. dokunma. **Atfetmek** : üstüne atmak, yastamak.

atıf (-.) s. a. : 1. meyleden, eğilen. 2. bağlıyan.

atıfet, -ti (-..) i. a. : sebepsiz sevgi, iyilikseverlik, kayra.

atıl (-.) s. a. : 1. tembel, üşenen, üşengen. 2. bozulmuş. 3. faydasız.

atır (-.) s. a. : kokuları seven.

atış, tşi i. a. : susamışlık, susuzluk.

ati (--) i. a. : gelecek, ileri zaman.

atik, -kı (.-) s. a. : eski.

atikıyat, -tı (.-.-) i. a. : arkeoloji.

atiyen (-..) zf. a. : ileride, aşağıda, gelecekte.

atiyye i. a. : hediye, bahşiş.

atse i. a. : aksırık.

atşan (.-) s. a. : susuz, susamış.

attar i. a. : güzel kokular, iğne, iplik ve saire satan, aktar.

atuf (.-) s. a. : birine sevgisi olan.

atufet, -ti (.-.) i. a. : şefkat, merhamet.

avait, -di (.-.) i. a. ç. : iratlar, gelirler.

avakıp, -ıbı (.-.) i. a. : akıbetler, sonuçlar, sonlar.

avalim (.-.) i. a. ç. : dünyalar, acunlar.

avamı -mmı (.-) i. a. : herkes, kaba ve cahil halk.

avamfirip, -ibi (...-) b. s. a. f. : halk avcısı, demagok.

avamil (.-.) s. a. ç. : 1. sebepler, işliyenler 2. valiler. 3. gr. arapçada kelime sonlarının okunuşuna tesir eden özellikleri anlatan gramer konusu.

avare (--.) s. f. : serseri, boş gezen, işsiz güçsüz, aylak.

avarız (.-.) i. a. ç. : 1. ârızalar, kazalar, belâlar. 2. engebeler. 3. muvakkat vergi.

avarif (.-.) s. a. ç. : ârifler, işanlar olanlar.

av'ave i. a. : havlama.

avaz (--) i. f. : ses, sada.

avaz avaz zf. f. t. : bar bar, bangır bangır.

avdet, -ti i. a. : geri gelme, dönme, dönüş.

avene i. a. ç. : yardakçılar, kafadarlar.

avenk, -gi (-) i. f. : hevenk, ipe geçirilmiş üzüm, kiraz ve benzerinin askısı.

aver (-.) i. a. : körbağırsak.

-âver (-.) s. f. : getirici, getiren, taşıyan. **Peyam-aver** (Peygamber) : haber getiren.

avık, -kı i. a. : alıkoyma, durdurma.

avihte (--.) s. f. : asılı, asılmış.

avin, -vni i. a. : yardım.

aviz (--) s. f. : asılı bulunan, asılan.

avize (--.) i. f. : tavana asılan şamdanlı, lâmbalı billûr veya madenden yapılmış süs.

avret, -ti i. a. : insanın, gösterilmesi ayıp olan yeri.

aya (--) e. f. : acaba.

ayan (.-) s. a. : açık, apaçık; belli. **Ayan beyan** : besbelli.

ayan (--) i. a. : **1.** Millet Meclisi'nin kararlarını incelemekle görevli olan başka bir meclis veya bu meclisin bir üyesi, senato. **2.** bir memleketin ileri gelenleri. **Ayan ve eşraf** : ileri gelenler.

ayar (.-) i. a. : ayar.

ayat, -tı (--) i. a. ç. : âyetler, Kur'an'ın cümleleri.

-ayende (-..) s. f. : gelen, gelici.

ayet, -ti (-.) i. a. : Kur'an'ın her hangi bir cümlesi.

ayın, -nı ha. a. : Osmanlı alfabesinin yirmi birinci harfi.

ayın, -nı i. a. : göz. **Ayn-ı mürekkep: biy. 1)** petekgöz; **2)** bileşik göz **Ayn-ül-bakar : bot.** öküzgözü.

ayıp, -ybı i. a. : ayıp, utanılacak şey, kusur, leke.

ayış, -yşı i. a: **1.** yaşama. **2.** içki içme.

ayin (--) i. f. : tören.

ayine (-..), **ayine** (--.) i. f. : ayna.

aynen zf. a. : ayniyle, tıpkı, tıpkısı.

ayni zf. a. : **1.** hep o. **2.** tıpkısı.

ayni (.-) s. a. : gözle ilgili. **Emraz-ı ayniye** : göz hastalıkları.

ayni (.-) s. a. : aslı ile, kendisi ile ilgili. **Ayni yardım** : para yerine en çok yiyecek ve giyecek gibi şeyler verilmek suretiyle yapılan yardım.

ayniyet, -ti i. a. : aslı gibi olma, tıpkısı olma; **fels.** özdeşlik; **mat.** identiklik.

ayş i. a. : yaşama.

ayyar (.-) s. a. : hileci, dolandırıcı, dekçi.

ayyaş (.-) s. a. : çok, sürekli içki içen, içici.

ayyuk, -ku (.-) i. a. : göğün en yüksek yeri; **astr.** keçi yıldızı.

aza (--) i. a. ç. : **1.** uzuvlar, organlar. **2.** üye.

azade (--.) s. f. : hür, serbest, özgür.

azadegi (--.-) i. f. : serbestlik, özgürlük.

azadeser (--.-) b. s. f. : başı dinç, gailesiz.

azam (-.) s. a. : en büyük, çok büyük.

azamet, -ti i. a. : **1.** büyüklük, ululuk. **2.** çalım, kurum.

azametfüruş (....-) b. s. a. f. : çalım satan, kurum satan.

azami (-.-) s. a. : olanca, en büyük, en çok, maksimum.

azap, -bı (.-) i. a. : işkence, keder, ezinç.

azar (--) i. a. ç. : özürler, bahaneler, engeller.

azar (--) i. f. : azar, çıkışma.

azım, -zmi i. a. : kemik.

azıp, -zbı i. a. : tatlılık.

azil, -zli i. a. : işinden çıkarma.

azim, -zmi i. a. : kasit, niyet, karar.

azim (.-) s. a. : büyük, ulu, iri.

azim (-.) s. a. : niyetli, kesin karar veren.

azimet (.-.) i. a. : gitme, gidiş. **Azimet ve avdet** : gidip gelme.

aziv, -zvi i. a. : birinin üstüne atma, ona yakıştırma.

aziz (.-), **azize** (.-.) s. f. : **1.** sayın. **2.** sevgili.

azürde (-..) s. f. : incinmiş.

azviyat (..-) i. a. ç. : iftiralar.

B

b ha. a. : Osmanlı alfabesinin ikinci harfi.

ba (-) i. a. : Arapçada "b" harfinin adı.

ba (-) e. f. : ile. **Bâ-emir** : emir ile. **Ba-husus** : hususiyle, özellikle.

bap, -bı (-) i. a. : **1.** kapı. **2.** bölüm. **3.** bakım, sorum, iş, konu, yol, yön.

bad (-) i. f. : yel, rüzgâr. **Bad-ı cenubî** : güney yeli. kaba yel. **Bad-ı hava** : caba, parasız, bedava. **Bad-ı saba** : tanyeli. **Bad-ı semun** : ısıyel, sam. **Bad-ı şimalî** : kuzey yeli.

badban (--) b. i. f. : yelken.

bade (-.) i. f. : içki, şarap.

ba'de zf. a. : -den sonra. **Ba'de-hu** : ondan sonra. **Ba'del-mevt** : bundan böyle. **Ba'de-t-tahkik** : incelemeden sonra.

badi (--) i. ve s. a. : sebep olan, icabeden, mucip, sebep, illet, ilk, iptida, evvel; **fels.** aposteriyori.

badincan (..-) i. a. : patlıcan.

badincaniye (..-..) i. a. : **bot.** patlıcangiller.

badire (-..) i. a. : **1.** musibet, felâket, koran. **2.** zor geçit.

badiye (-..) i. a. : çöl, kır.

bağ (-.) i. f. : büyük bahçe, bostan. **Bağ-ı cihan** : dünya denilen bu büyük bahçe. **Bağ-ı dehr** : zaman denilen büyük bahçe.

bagal i. f. : **anat.** koltuk.

bağban (.-) b. i. f. : bahçıvan, bağcı.

bağçe (-.) i. f. : bahçe.

bagi (--) s. a. : haksızlık eden serkeş.

bağteten zf. a. : birdenbire, ansızın.

bah (-) i. a. : şehvet, kösnü.

baha (.-) i. a. : güzellik.

baha (.-) i. f. : paha, fiat, kıymet, değer.

bahadır (.-.) s. f. : cesur, yiğit.

bahaim (.-.) i. a. ç. **1.** canavarlar. **2.** dört ayaklı hayvanlar.

bahane (.-.) i. f. : vesiyle, sebep.

bahar (.-) i. f. : ilkyaz.

bahar (.-) i. a. : **1.** güzellik. **2. biber,** tarçın gibi şeyler.

bahariye (.-..) i. f. : bahar tasviriyle başlanarak birini medh için yazılan kaside.

bahi (--) s. a. : şehvetle ilgili, kösnül.

bahil (.-) s. a. : cimri, pinti.

bahir, -hri i. a. : **1.** deniz. **Bahr-i muhit** : okyanus. **2.** aruzda aslı bir vezinle ondan doğan vezinler mecmuası.

bahir (-.) s. a. : açık, apaçık, belli, besbelli.

bahis, hsi. i. a. : **1.** konuşulan şey, söz. **2.** iddialaşma.

bahis (-.) s. a. : bahseden.

bahren zf. a. : denizden, deniz yoliyle.

bahri (.-) : **1.** denizle ilgili. **2.** i. bir çeşit deniz ördeği.

bahriye i. a. : donanma ile ilgili işler.

bahş, -şı i. f. : bağış.

-bahş, -bahşa (.-) s. f. : bağışlıyan, veren.

bahşiş i. f. : bağış olarak verilen para.

baht, -tı i. a. : talih, kısmet, kader.

bahtiyar (..-) s. f. : bahıtlı, mutlu.

bahusus (-..) zf. f. a. : hususiyle, en çok, hele, özgülükle.

bais (-.) s. a. : **1.** sebep. **2.** gönderen.

bait, -di (.-) s. a. : uzak, ırak.

bak, -ki (-) [k ince] : i. f. : korku.

baka (.-) i. a. : kalma.

bakar i. a. : sığır.

bakaya (.--) i. a. ç. : bakıyeler, fazla kalan şeyler, kalıntılar.

bakıye i. a. : artık, geri kalan, artan. **Bakıye-i sahra** : kırıntı külte. **Bakıyet-üs-süyuf** : kılıçtan kurtulanlar; **mec.** artakalanlar.

baki (--) s. a. : **1.** daimî. **2.** alttaraf. **3.** artık, bundan başka. **4.** geri, geriye kalan.

baki (--) s. a. : ağlıyan.

bakide (--.) i. f. : yakut [kırmızı, sarı, eflâtun].

bakir (-.) s. a. : balta girmemiş, el değmemiş, işlenmemiş.

bakire (-..) s. ve i. a. : kız, kızoğlan kız.

bakiyen (-..) zf. a. : ağlıyarak.

bakka i. a. : **1.** tahtabiti. **2.** sivrisinek.

bakkam i. a. : kırmızı boya ağacı.

bakkar (.-) i. a. : sığır çobanı, sığırtmaç.

bakl, bakla i. a. : sebze, yeşillik.

bal (-) [1 ince] i. a. : kalb, yürek, gönül. **Ferih-ül-bâl** : gönlü rahat.

bal (-) [1 ince] i. f. : kanat, kol.

balâ (--) **1.** s. a. : yüksek, yukarı, üst, yüce. **2.** i. boy. **Balâ-yı bülend:** uzun boy.

balâpervaz (--.-) b. s. f. : şişirgen, yüksekten uçan, yüksekten atan, palavracı.

balâbülent, -di (--..) b. s. f. : uzun boylu.

balgam i. a. vücutta farzolunan dört unsurdan biri.

balgüşa (..-) b. s. f. : kanat açan, uçan.

baliğ (-.) s. a. : 1. bülûğa eren, ergin. 2. erişmiş, vasıl olmuş, varan, yetişen. 3. yekûn, toplam.

balin (-.) i. f. : yastık.

baliş (-.) i. f. : yüz yastığı.

balsamiye i. a. : **bot.** kınaçiçeğigiller.

balu (--) i. f. : 1. ana baba bir kardeş. 2. siğil.

bam (-) i. f. : çatı; dam.

-ban (-) e. f. : ...ci. **Bağ-ban** : bağcı.

bani (--) s. a. : kurcu, kuran, yapan.

bank,-gı (-) i. f. : ses, seda, avaz. **Bang-ı nemaz** : ezan.

-bar (-) s. f. : yağdıran, serpen, saçan. **Ateş-bar** : ateş yağdıran. **Şule-bar** : ışık saçan.

bar (-) i. f. : yük. **Bâr olmak** : birine yük olmak.

baran (--) i. f. : yağmur.

barandide (---.) b. s. f. : görmüş geçirmiş. **Gürk-i barandide** : **mec.** eski kurt.

barani (---) s. a. 1. yağmurla ilgili. 2. i. yağmurdan koruyan yağmurluk.

bargir (--) b. s. f. : yük tutan, yük kaldıran, beygir.

Bari (--) ö. i. a. : Yaratan, Yaratıcı, Tanrı.

bari (-.) e. f. : hiç olmazsa, bir kere.

baridane (-.-.) zf. a. : soğuk, soğukça.

barika (-..) i. a. : şimşek, yıldırım parıltısı. **Barika-i hakikat müsademe-yi efkârdan çıkar (doğar)** : hakikat ışığı, düşüncelerin çarpışmasından doğar.

barit, -di (-.) s. a. : soğuk.

bariz (-.) s. a. : aşikâr, meydanda, açık, belirgin.

barkeş (-.) b. s. f. : yük çeken.

baru (--) i. f. : kale duvarı, hisar burcu, sur.

ba's i. a. : 1. göndermie. 2. dirilme. **Ba'sü ba'd-el-mevt** : öldükten sonra dirilme.

basala i. a. : soğan; vücudün bir tarafındaki kabartı. **Basala-i sisaiye: anat.** omurilik soğanı.

basaliye i. a. : **bot.** soğan.

basaman (---) b. s. f. : zengin, varlıklı.

basar i. a. : 1. göz. 2. görme. **Hadid-ül basar** : keskin gözlü.

basaret, -ti (.-.) i. a. : gözaçıklığı.

basarı (..-) s. a. : görüşle ilgili olan.

basbasa i. a. : 1. köpeğin yaltaklanması. 2. dalkavukların nefret edilecek hâli.

basır (-.) s. a. : gören, görücü.

basıra (-..) i. a. : **1.** görme kuvveti ve hassası. **2.** göz.

basim (-.) s. a. : güler yüzlü, şen adam.

basir (.-) s. a. : görüp anlıyan.

basiret (.-.) i. a. : önden görüş, öngörü, seziş.

basiretkâr (.-.-) b. s. a. f. : öngören, öngörülü, öngörür.

basiretkârane (.-.--.) zf. a. f. : öngörene yaraşır yolda.

basit s. a. : **1.** sade, düz, yalın. **2.** kolay.

bast, -tı i. a. **1.** yayma, açma. **2.** uzun uzun anlatma. **Bast-ı dâvâ :** dâvâ açma.

baş (-) ünl. f. : olsun, ola!

başam (--) i. f. : perde, örtü.

bataet, -ti (.-.) i. a. : **1.** yavaşlık, ağırlık. **2.** ağır davranma.

batalet, -ti (.-.) i. a. : **1.** işsizlik. **2.** kahramanlık.

batbata i. a. : kazın ötmesi.

batıl (-.) s. a. : boş, beyhude, yalan, çürük.

batın, -tnı i. a. : **1.** karın. **2.** nesil, soy, göbek, kuşak.

batın (-.) i. a. : **1.** iç. **2.** içyüz, iç **3.** gizli, görünmiyen nesne.

batınen (-..) zf. a. : dâhilen, içyüzünde; içinden olarak.

batını (-.-) s. a. : dahilî, gizdem.

bati (.-) s. a. : ağır, yavaş; yavaş hareketli.

batnı (.-) s. a. : karına mensup, karınla ilgili.

battal s. a. : **1.** işsiz. **2.** işe yaramaz. **3.** pek büyük.

baygân (--) s. f. : bekçi, koruyucu.

bayi (--) s. ve i. a. : satan, satıcı.

bayin (-.) s. a. : aralayıcı, ayırıcı.

bayrakdar (..-) b. s. t. f. : bayrak taşıyan.

baytar i. a. : hayvan hekimi, veteriner.

baytara i. a. : baytarlık, hayvan hekimliği.

baz (-) zf. f. : **1.** geri, gerisin geriye. **2.** tekrar, yeniden.

-baz (-) s. f. : **1.** oynıyan. **2. i.** oyun. **Ateş -baz :** ateşle oynıyan.

bazan (-.) zf. a. : arada, arada bir, arasıra, kimi vakit.

bazbaz (--) b. i. f. : doğancı, kuşçu.

bazı (-.) zf. a. : bazı, birazı, bir kısım, birtakım, kimi.

bazı (--) i. f. : oyun, eğlence.

baziçe (--.) i. f. : oyuncak; çocuk oyuncağı.

bazır, -zrı i. a. : kadınlık nişanesindeki fazla et, dilcik.

bazu (--) i. f. : kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı.

bazubend (--.) b. i. f. : pazıbağı, kolbağı.

-be e. f. : **1.** kelimelere, - e hâlini verir. **Dest-be dest** : elele **2.** -e kadar. **Ta-be sabah** : sahaba kadar.

bebga (.-) i. a. : papağan.

beca (.-) s. ve zf. : yerinde, uygun. **Beca-na-beca** : yerli yersiz.

becaylş (.-.) i. f. : değişme, yer değişme.

beçe i. f. : çocuk, yavru.

beçedan (..-) b. i. f. : rahim, dölyatağı.

beçegân (..-) b. i. f. ç. : yavrular, çocuklar.

bed s. f. : fena, götü, çirkin, kem. **Bed-asıl** : soysuz.

bedaat, -ti (.-.) i. a. : bedîilik, yenilik, güzellik.

bedahet (.-.) i. a. : **1.** her hangi bir konuya dair birdenbire söz söyleme. **2.** besbellilik, apaçıklık.

bedaheten (.-..) zf. a. : birdenbire, ansızın, düşünmeksizin, hazırlanmadan.

bedasıl, -slı b. s. f. a. : soyu kötü, aslı fena.

bedavaz (.--) b. s. f. : fena sesli.

bedavet (.-.) i. a. : bedevilik, göçebelik.

bedayi, -i (.-.) s. a. ç. : bedîalar, yeni şeyler.

bedayin (.--) b. s. f. : âyîni, geleneği, göreneği kötü olan.

bedbaht, -tı b. s. f. : bahtsız, kötübahıt, bahtı kötü, kara bahıtlı, bahtı kara, mutsuz.

bedbin (.-) b. s. f. : karamsar, kötümser.

bedbinane (.--.) zf. f. : kötümserce.

bedbini (.--) b. i. f. : karamsarlık, kötümserlik.

bedçehre b. s. f. : çirkin yüzlü. [aslı "bedçihre"].

bedçeşm b. s. f. : nazarı değen hasetçi.

beddua (..-) b. i. f. a. : ilenç.

bedel i. a. : karşılık, bir şeyin yerini tutan şey. **Bedel-i askerî** : askerlik bedeli.

bedelen zf. a. : yerine, karşılığında.

beden i. a. : gövde, beden.

bedendarn (..-) b. s. f. : biçimsiz, çarpık, kambur.

bedendiş (..-) b. s. f. : kötülük düşünen.

bedeni (..-) s. a. : bedenle ilgili.

bedestan (..-) i. f. : değerli eşya ve mücevherlerin satıldığı çarşı.

bedevi (..-) s. ve i. a. : **1.** çölde yaşıyan. **2.** göçebe.

bedeviyet (..-) i. a. : bedevilik, göçebelik.

bedferma (..-) b. s. f. kötülük ve ayıp işlemesini emreden.

bedfial, -li (..-) b. s. f. : yaptığı işler kötü olan.

bedgû (.-) b. s. f. : aleyhte bulunan, dedikoducu.

bedhah (.-) b. s. f. : kötücül.

bedhu [y] (.-) b. s. f. : **1.** huysuz **2.** i. kötü huy.

bedi, -di i. a. başlama.

bedi (.-) s. a. : **1.** eşi ve benzeri olmıyan mükemmel bir şeyi icadeden. **2.** yeni, garip, eşsiz ve görülüp işitilmemiş.

bedia (.-.) i. a. : estetik değeri yüksek olan şey.

bedihi (.--) s. a. : belli, besbelli, apaçık.

bedihiyyat (.-.-) i. a. ç. : delili ve ispatı gerekmiyen şeyler.

bedii (.--) s. a. : estetik.

bediiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : estetik bilimi.

bedir, -dri i. a. : ayın on beşinci gecesi, dolunay.

bedlika b. s. f. a. : kötü yüzlü, çirkin suratlı.

bedmaye (.-.) b. s. f. : soysuz, sütü bozuk.

bedmest b. s. f. : sarhoş, esrik.

bednam (.-) b. s. f. : kötü adlı, kötü tanınmış.

bednesil, -sli b. s. f. a. soysuz.

bedreka i. f. : yol gösteren, kılavuz.

bedter b. s. f. : çok kötü, daha kötü, beter.

bedzeban (..-) b. s. f. : **1.** ağzı bozuk, ağzı pis. **2.** i. kötü dil.

begayet (.-.) zf. f. : pek çok.

behcet i. a. : **1.** sevinç. **2.** güzellik.

behemehal, -li zf. a. : her halde, elbette, nasıl olursa olsun.

beher zf. f. : her, her bir.

beherhal zf. a. : her halde, mutlaka.

behiç, -ici (.-) s. a. : **1.** şen. **2.** güzel.

behime (.-.) i. a. : dört ayaklı hayvan; canavar.

behimi (.--) s. a. : hayvanla ilgili, hayvanî, hayvanlık.

behimiyet, -ti (.-..) i. a. : hayvanlık.

behire (.-.) i. a. : zarif ve ince kadın veya kız.

behişt, -ti i. f. : cennet, uçmak.

behlul, -lü (.-) s. a. : **1.** çok gülen, çok gülücü. **2.** hayır sahibi, çok iyi adam.

behnan (.-) i. a. : güler yüzlü, güleç, iyi huylu adam.

behre i. f. : hisse, pay, kısmet.

behredar (..-) b. s. f. : behreli, hisseli, paylı.

beht, -ti i. a. : şaşkınlık. **Behte uğramak** : şaşakalmak, donakalmak.

beis, -si i. a. : zarar, ziyan; zahmet, zorluk.

bekâm (.-) s. a. : maksat ve meramına ulaşan. **Bekâm olmak :** ermek, kazanmak, maksadına ulaşmak.

bekâmet, -ti (.-.) i. a. : dilsizlik.

bekâr (.-) s. ve i. a. : hiç evlenmemiş, ergen.

bekâret, -ti (.-.) i. a. : kızlık, kızoğlan kızlık.

bektaş (.-) i. f. : akran, eş.

bel, -l'i i. a. : yutma. **Beletmek :** yutmak.

belâ (.-) i. a. : gam, keder, zor iş.

belâ (.-) e. a. : evet, hayhay, peki. **Kalu-belâ :** evet dediler.

belâgat, -ti (.-.) i. a. : iyi söylemek, uzdillik.

belâhet, -ti (.-.) i. a. : bönlük, alıklık.

belâkeş (.-.) b. s. a. f. : keder çeken, belâ çeken.

belde i. a. : şehir, kasaba, kent.

belediye i. a. : şehir işlerine bakan daire.

beli (.-) e. f. : evet.

beligane (.--.) [**ga** uzun okunur] zf. a. f. : beliğcesine, fasih ve düzgün olarak.

beliyye i. a. : felâket, keder, tasa, kaygı.

belum, -l'um (.-) i. a. : gırtlak, yutak [doğrusu : "bül'um" dur].

belûtiye (.-..) i. a. : **bot.** palamutgiller.

benam (.-) s. f. : namlı, ünlü.

benan (.-) i. a. ç. : parmaklar; parmak uçları. **Müşar bi-l-benân :** parmakla gösterilir.

benat, -ti (.-) i. a. ç. : kızlar. **Benat-ı Havva :** kadın kısmı, kadınlar.

bende i. f. : köle, kul. **Bende-i üfkende :** vurgun kul.

bendegân (..-) i. f. ç. : köleler, kullar.

bendegi (..-) b. i. f. : bendelik, kulluk, kölelik.

bender i. f. : işlek iskele.

benefşe i. f. : menekşe, güzel kokulu, mavi renkli bir çiçek.

benevi (..-) s. a. : oğula mensup.

beni (.-) i. a. ç. : oğullar. **Beni Adem :** Adem oğulları.

bent, -di i. a. : **1. ed.** divan şiirinde manzumelerin 4, 5, 6 ve daha ziyade mısralarından meydana gelen parçalar. **2.** bağ. **3.** baraj. **4.** emri altına alma.

ber- (f. e.) : üzere, gibi. **Ber-mutat:** âdet üzere.

-ber i. f. : **1.** göğüs. **2.** s. alan, getiren, götüren. **Name-ber :** mektup götüren.

ber, -rri i. a. : kara, toprak, kıt'a, anakara. **Berr ü bihar :** kara ve deniz.

bera (.-) e. f. : için, maksadiyle.

beraat, -ti (.-.) fazilet, meziyet, kemal. **Beraat-i istihlâl :** önsözde metne dair iyi ve güzel bir delil gösterme.

beraber (.-.) zf. f. : birlikte, bir arada.

beraberi (.-.-) i. f. : beraberlik, farksızlık, eşitlik.

beraet, -ti (.-.) i. a. : **1.** aklık, arılık, berilik, **2.** aklanma, temize çıkma. **Beraet-i zimmet mazbatası :** aklanma kâğıdı.

berahin (.--) i. a. ç. : deliller, tanıklar.

berakis zf. f. a. : tersine, aksine.

berat, -ti (.-) i. a. : nişan ve imtiyaz verildiğini bildiren ferman. **Berat gecesi :** Peygamberimize, peygamberliğin bildirildiği, şabanın on beşinci gecesi.

berbat, -dı (.-) f. s. : perişan, pis, fena, kötü; bulaşık.

berca (.-) s. f. yerinde, tam, doğru. **Na-berca :** uygunsuz.

berceste b. s. f. : sağlam ve lâtif, seçme.

berdar (.-) s. f. : asılmış [darağacına].

berde i. f. : köle, tutsak.

berdelacuz (...-) b. i. a. : kocakarı soğuğu.

berdevam (..-) b. s. f. a. : devam üzere; devamlı, sürel.

berduş (.-) zf. f. : omuz üzerinde, omuzda. **Hane-berduş** (evi omuzunda) : serseri.

berefşan (..-) b. i. f. : **müz.** Türk müziğinin 32 zamanlı ve 14 darplı büyük usullerindendir.

berekât, -tı (..-) i. a. ç. : bereketler, bolluklar.

bereket i. a. : bolluk.

berf i. f. : kar.

berg, -gi i. f. yaprak.

bergüzer (..-) b. i. f. : hatıra, armağan, andaç.

bergüzide (..-.) b. s. f. : seçme; seçkin.

berhane (.-.) b. i. f. : büyük, eski veya harap ev, barhana.

berhava [olmak] (..-..) b. fi. f. a. : havaya gitmek, kaybolmak,

berhayat, -tı (..-) b. s. f. a. : sağ, diri.

berhun (.-) i. f. **1.** : cember, kemer, daire, ortası boş nesne. **2. çit.**

berhurdar (..-) b. s. f. : mes'ut, kutlu.

beri, -yyi (.-) s. a. : kurtulmuş, temiz. **Beriyy-üz-zimme :** berilenmiş, aklanmış.

beria (.-.) s. a. güzelliği ve olgunluğu ile akranından üstün olan sevgili.

berin (.-) s. f. : çok yüksek.

berit, -di (.-) i. f. : postacı, tatar, ulak.

beriyye i. a. : çöl.

berk, -ki i. a. : şimşek. **Ra'd ü berk:** gök gürültüsü ile şimşek.

berkarar (..-) zf. f. a. : kararlı, devamlı.

berkemal, -li (..-) b. s. f. a. : mükemmel.

bermucibi (.-..) zf. f. a. gereğince, uyarınca.

bermurat, -dı (..-) b. s. f. a. : dileğine eren.

bermutut, -dı (.--) zf. f. a. : alışıldığı üzere.

berna (.-) s. f. : genç.

berrak, -ğı s. a. : pek parlak, duru.

berrani (.--) s. a. : 1. kıra ait, yabâni. 2. haricî.

berren zf. a. : kara yoliyle, karadan.

berri (.-) s. a. : toprak, kara ile ilgili, karasal.

berriye i. a. : 1. çöl, ova. 2. kara askeri.

bert, -di i. ve s. a. : soğuk.

bertaraf zf. f. a. : 1. bir yana [atılan]. **Bertaraf etmek :** ortadan kaldırmak. 2. zf. şöyle dursun.

berter b. s. f. : daha yüksek.

bervech, -chi zf. f. a. : olduğu gibi, olarak. **Bervech-i âti, Bervech-i zir :** aşağıdaki gibi, aşağıda olduğu gibi.

berzah i. a. : 1. ince, uzun kara parçası, dar dil [denizde]. 2. can sıkıcı yer veya şey.

bes e. f. : elverir, yeter.

besait, -ti (.-.) s. a. ç. : basit olanlar, sade şeyler.

besalet, -ti (.-.) i. a. : yiğitlik, yararlık.

besamet, -ti (.-.) i. a. : besimlik, güleryüzlülük.

besaret, -ti (.-.) i. a. : gözaçıklığı, derin görüş.

besatet, -ti (.-.) i. a. : dilde düzgünlük, basitlik, düzlük.

besatin (.--) i. a. ç. : bostanlar.

besi (.-) i. f. : çokluk.

besim (.-) s. a. : güler yüzlü, güleç.

beste i. f. : şarkının makam ve ahengi.

-beste s. f. : kapalı, bağlı.

bestekâr (..-) b. s. f. : besteliyen, kompozitör, besteci.

bestenigâr (...-) b. i. f. : **müz.** en eski bileşik türk makamlarından biri.

beşaret (.-.) i. a. : müjde, muştu.

beşaşet, -ti (.-.) i. a. : güler yüzlülük, güler yüz.

beşer i. a. : insan.

beşere i. a. **biy . 1.** üstderi **2. bot.** kütikül. **Beşere-i muhatiye-i mide: biy.** mide sümük zarı.

beşeri (..-) s. a. : insanla ilgili, insanî.

beşeriyat, -tı (..--) i. a. : insanbilimi, antropoloji.

beşeriyet, -ti (..-.) i. a. : insanlık, insan oğulları.

beşir (.-) s. a. : müjdeci, muştucu.

beşuş (.-) s. a. : güleryüzlü.

beter s. f. : daha fena.

betûl, lü (.-) s. a. : erkeklerden çekinen namuslu kadın.

betuliye (.-..) i. a. : **bot. 1.** kayıngiller. **2.** gürgengiller.

bevil, -vli i. a. : sidik.

bevle i. a. : **biy. kim.** üre.

bevvap, -bı (.-) i. a. : bevap, kapıcı. **Bevvab-ı mide :** mide kapısı.

bey', -y'i i. a. : satma. **Bey' ve şira :** alım satım.

beyaban (.--) i. f. : kır, çöl, yaban.

beyan (.-) i. f. : anlatma, açık söyleme.

beyanat, -tı (.--) i. a. ç. : demeç.

beyanname (..-.) b. i. a. f. : bildiri.

beyati (.--) i. f. : Türk müziğinin en eski makamlarından olup uşşak dörtlüsüne puselik beşlisi katılmasiyle meydana gelmiştir.

beyaz s. a. : ak, aklık.

beyin, -yni zf. a. : ara. **Beyn-el-enam, Beyn-en-nas :** halk arasında.

beyit, -ti i. a. : **1.** ev. **Beyt-ül-arus :** gelin odası **2.** iki mısralık şiir.

beyne- a. s. : arsı-, arası. **Beyne-l--milel :** arsıulusal. **Beyne-l-esabi :** parmaklararası.

beynehüma (...-) zf. a. : ikisi arasında.

beynelmilel, -li s. a. : uluslararası.

beynunet, -ti (.-.) i. a. : iki şey arasındaki mesafe, aralık. **2.** anlaşmazlık, geçimsizlik, ara açıklığı.

beytutet, -ti (.-.) i. a. : geceleme, gece kalma.

beytülmal, -li (..-) b. i. a. : maliye hazinesi. **Bet-ül-gazel : ed.** gazelin en güzel, en iyi olan beyti. **Beyt-ül-kasid : ed.** kasidenin seçilmiş en güzel beyti.

beyya (.-) i. a. : perâkende satış yapan küçük tüccar.

beyyin s. a. : açık, aşikâr.

beyyine i. a. : **1.** aşikâr. **2.** tanıt.

beyyinen zf. a. : açık olarak, âşikar olarak.

beyza (.-) s. a. : daha ak, çok beyaz.

beyza i. a. : **1.** yumurta. **2.** haya.

beyzi (.-) s. a. : **geo.** yumurta biçiminde olan, oval, söbü.

bezil, -zli i. a. : bol bol verme, saçma.

bezir, -zri i. a. : tohum, ekilecek tane.

bezirgân (..-) i. f. : **1.** yahudi tüccar. **2.** kâr ve zararı çok ince hesaplıyan.

bezistan (..-) i. f. : çarşı yeri

bezlegû (..-) b. s. f. : yanşak.

bezletmek fi. a. t. : bol bol vermek.

bezm, -i i. f. : meclis, dernek.

bezzaz (.-) i. a. : bezci.

bi - (-) s. f. : -sız, -maz. **Bi-aman :** amansız. **Bi-ar :** arsız. **Bi-âram :** durup dinlenmeden. **Bi-perva :** pervasız.

biat, -tı (-.) i. a. : kabul ve tasdik muamelesi. [aslı : "bey'at"dır].

biaynihi (...-) zf. a. : olduğu gibi, tıpkı.

biçare (--.) b. s. f. : çaresiz, zavallı.

biçun (--) b. s. f. : **1.** emsalsiz, eşsiz. **2.** sebep sorulmaz.

bidar (--) b. s. f. : uyanık, uyumıyan.

bid'at, -ti i. a. : sonradan meydana çıkan şey, türeç.

bidayet, -ti (.-.) i. a. : başlangıç, başlama.

bidayeten (.-..) zf. a. : ilkin, ilk defa olarak, başlangıçta, başta.

bidirig (-.-) b. s. f. : esirgenmiyen.

biecmaihim zf. a. : hepsi için, hepsi ile beraber.

bieyyihalin (...-.) zf. a. : her halde.

bigâh (--) b. s. f. : vakıtsız.

bigâne (--.) b. s. f. : **1.** kayıtsız. **2.** yabancı.

bigayri e. a. : bilâ-, bî, -siz.

bigayrihakkın zf. a. : haksızlıkla, haksız yere.

bigayrikasdin zf. a. : istemiyerek.

bigûne (---) b. s. f. : şüphesiz.

bigûnâ (---) b. s. f. : şüphesiz.

bigünah (-.-) b. s. f. : arı, suçsuz, zavallı.

bih e. a. : ona, onda, onunla.

bih s. f. : iyi, yeğ.

bihaber (-..) b. s. f. a. : bilgisiz, vurdumduymaz.

bihad, -ddi (-.) b. s. f. a. : tükenmez. **Bihadd ü pâyan :** tükenmez, uçsuz bucaksız.

bihakkın zf. a. : hakkiyle, tamamiyle, yerinde.

bihemta (-.-) b. s. f. : benzersiz.

bihengâm (-.-) b. s. f. : vakitsiz.

bihin (.-) s. f. : fazla iyi ve beğenilmiş olan.

bihişt, -ti i. f. : cennet, uçmak.

bihter s. f. : en iyi.

bilâude (--.) b. s. f. : nafile, boş, faidesiz, boşuna, boş yere, yokyere.

bihuş (--) b. s. f. : şaşkın, sersem; deli.

bihut, -du (--) b. s. f. : kendinden geçmiş, çılgın, baygın, bayılmış.

bihuzur (-.-) b. s. f. a. : dirliksiz, rahatsız, tedirgin.

bihüner (-..) b. s. f. : hünersiz, marifetsiz.

bihzat, -dı (.-) b. s. f. : iyi doğuşlu, soyu güzel, aslı temiz.

bilhtiyar (-..-) f. a. zf. : elinde olmıyarak.

biinsaf (-.-) b. s. f. a. : insafsız, acımaz.

bilznillâh (...-) zf. a. : Allah'ın izniyle.

bikâr (--) b. s. f. : **1.** işsiz [kimse]. **2.** bekâr.

bikarar (-.-) b. s. f. a. : **1.** kararsız. **2.** rahatsız.

bikayıt, -ydı (-..) b. s. f. a. : kayıtsız, ilgisiz, aldırmaz.

bikeran (-.-) b. s. f. : sınırsız, sonsuz, uçsuz, kenarsız.

bikes (-.) b. s. f. : kimsesiz.

bikir, -kri i. a. : **1.** dokunulmamış, kızoğlan kız. **2.** kızlık. **Bikr-i fikr :** ilk olarak söylenen fikir.

bil- e. a. : ile, -le.

bilâ- (.-) e. a. : -sız, -sızın. **Bilâ bedel :** bedelsiz.

bilât, -dı (.-) i. a. ç. : beldeler, memleketler.

bilâfasıla (.--..) b. s. a. : arasız, artsız arasız.

bilâhire (.-..) zf. a. : sonradan, sonunda.

bilâihtiyar (.--.-) zf. a. : elinde olmıyarak, kendiliğinden.

bilâistisna (.-..-) zf. a. : istisnasız, ayrıksız.

bilâkis zf. a. : tersine olarak, tam tersi.

bilâlüzum (.-.-) b. s. a. : gereksiz.

bilâsebep, -bi (.-..) b. s. a. : sebepsiz.

bilâteemmül (.-...) zf. a. : düşünmeksizin.

bilâücret (.-..) b. s. a. : parasız.

bilâvasıta (.--..) b. s. ve zf. a. : araçsız, doğrudan doğruya.

bilâvelet, -di (.-..) b. s. a. : çocuksuz.

bilbedahe (..-.) zf. a. : hazırlanmadan, tasarısız,

bilcümle zf. a. : bütün, hep, -in hepsi.

bilfarz zf. a. : diyelim ki, tutalım **ki,** sayalım ki, söz gelişi.

bilfiil zf. a. : gerçekten.

bilhassa zf. a. : hele, en çok, özgülükle.

bilicap, -bı (.--) zf. a. : gerekli görüldüğü için.

bilihtiyar (...-) zf. a. : dileğiyle, isteğiyle.

bililtizam (...-) zf. a. : bile bile, bile istiye.

bilistiklal, -li (...-) zf. a. : bağlıbaşına.

biliştirak, -ki (...-) zf. a. : ortaklaşa, birleşerek.

bilittifak, -kı (...-) zf. a. : **1.** beraberce, uyuşarak. **2.** elbirliğiyle, oybirliğiyle.

bilkülliye zf. a. : büsbütün, bütün bütüne.

bilkimya (..-) zf. a. : kimyaca.

bilkuvve zf. a. : **1.** tasarılı düşünce halinde. **2. fels.** gizli.

billûr (.-) i. a. : **1.** düzgün ve çok yüzlü şekilde olan mineral madde. **2. s.** temiz, berrak.

billûri (.--) s. a. : billurdan.

bilmukabele (..-..) zf. a. : karşılık olarak.

bilmuvacehe (..-..) zf. a. : yüzyüze, yüzleştirerek.

bilmünasebe (..-..) zf. a. : sıra düşürerek, sırası düşünce, sırası gelince, sırasında, sırasını bularak, sırasına getirerek .

bilmünavebe (..-..) zf. a. : nöbetleşe, değişe değişe.

bilmüşahede (..-..) zf. a. : görerek.

bilumum (..-) zf. a. : bütün, hep.

bilvasıta (.-..) zf. a. : araçlı, araçla.

bim (-) i. a. : korku.

bimağz (-.) b. s. f. : beyinsiz, akılsız.

bimeal, -li (-.-) b. s. f. a. : anlamaz, boş, yavan.

bimar (--) b. s. f. : hasta, sayrı.

bimarhane (---.) b. i. f. : deliler yurdu, tımarhane.

bimeal, -li (-.-) b. s. f. a. : anlamsız, saçmasapan söz.

bimecal, -li (.-.) [l ince] b. s. f. a. : halsiz, bitkin.

bimisal, -li (.-.) [l ince] b. s. f. a. : eşsiz, benzersiz.

bimuhaba (.-.--) zf. f. a. : **1.** çekinmez, **2.** çekinmeksizin, çekinmeden, sakınmadan.

-bin (-) s. f. : gören. **Dur-bin :** uzaktan gören, dürbün.

bina (.-) i. a. : **1.** yapı, ev. **2.** yapma, kurma. **3. gr.** çatı.

bina (--) s. f. : gören, görücü, görür.

binaberin (.-..) zf. a. f. : bundan dolayı, bundan ötürü, bunun üzerine.

binaen (.-.) zf. a. : -den dolayı, -den ötürü, için,

binaenaleyh (.-...) zf. a. : bundan ötürü, bunun üzerine, bundan dolayı.

binefsihi zm. a. : kendi, kendisi.

binihaye (-.-.) b. s. f. a. : sonsuz, tükenmez.

binnetice (..-.) zf. a. : sonucun, sonunda.

bint, -ti i. a. : kız.

bipayan (---) b. s. f. : tükenmez, sonsuz.

biperva (-.-) b. s. f. : **1.** pervasız, çekinmez. **2.** çekinmeksizin, çekinmeden, sakınmaksızın, sakınmadan.

bi'r, -i'ri i. a. : kuyu.

birader (.-.) i. f. : erkek kardeş, kardeş.

biraderane (.-.-.) zf. f. : kardeşçe, dostça.

biraderi (.-.-) i. f. : kardeşle ilgili, kardeşlik.

birsam (.-) i. a. : sanrı, varsanı.

birun (--) i. f. : dış, dışarı.

biruyi (---) i. f. : yüzsüzlük.

bisaman (---) b. s. f. : parasız [kimse].

bisat, -tı (.-) i. a. : yaygı, kilim, döşeme.

bismil s. f. : kesilmiş, boğazlanmış [hayvan].

bissühule (..-.) zf. a. : kolaylıkla.

bister i. f. : yatak, döşek.

bisyar (.-) s. f. : çok.

bişi (--) i. f. : fazlalık.

bitap, -bı (--) b. s. f. : halsiz, bitkin, yorgun.

bitaraf (-..) b. s. f. a. : tarafsız, yansız.

bitarik-il-evlâ (..-..-) zf. a. : haydi haydi, afortiyori.

biterahhum (-...) b. s. f. a. : acımadan.

bittabi (..-) zf. a. : tabiatiyle

bittamam (..-) zf. a. : tamamiyle, büsbütün.

bittasmim (..-) zf. a. : kurarak, tasarlıyarak.

bivaye (--.) b. s. f. : behresiz, nasipsiz.

bive (-.) i. ve s. f. : dul.

bivefa (-.-) b. s. f. a. : vefasız, hayasız, dönek.

bizar (--) b. s. f. : bıkmış, usanmış, hatırı kırılmış, bezgin.

bizatihi (.-..) zf. a. : **1.** kendinden, kendisi. **2.** kendiliğinden. **Bizatihi müteharrik** : kendi işler.

bizzarure (..-.) zf. a. : ister istemez.

bizzat zf. a. : kendi, kendisi.

bornuz i. a. : kollu ve başlıklı hamam havlusu.

buğuz, -ğzu i. a. : kin, hınç.

buhar i. a. : buğu.

buhayre i. a. : göl.

buhran, -nı (.-) i. a. : bun, bunalma, kriz.

buhul, -hlu i. a. : cimrilik, pintilik.

buhur (.-) i. f. : tütsü. **Buhur-i meryem : bot.** tavşankulağı

buhurdan b. i. f. : tütsülük.

bum (-), **bume** (-.) i. f. : baykuş.

burç, -cu i. a. : **1. kale**; hisar çıkıntısı, kule. **2.** Güneşin ayrıldığı on iki kısımdan herbiri. **3.** herhangi bir şekil gösteren ve özel bir ad alan hareketsiz yıldızlar kümesi.

buse (-.) i. a. : öpme, öpücük, öpüş.

busi (--) i. f. : öpme.

buside (--.) s. f. : öpülmüş.

bustan (--) i. f. : **1.** sebze bahçesi, bostan. **2.** kavun karpuz, bostan. [Arapçası : "büstan"].

buteyn i. a. : **anat.** karıncık.

butlan (.-) i. a. : boşluk, çürüklük.

buut, u'du i. a. : uzaklık, boyut,

buy (-) i. a. : koku.

bühtan (.-) i. a. : yalan, iftira.

bühüt, -htü i. a. : yalan, iftira.

bükâ (.-) i. a. : ağlama.

bülent, -di s. a. : âli, yüksek.

bülûğ (.-) i. a. : erkeklik yaşına girme, erginlik, erinlik.

bürüm (.-) i. a. : **anat.** nançere, gırtlak, yutak.

bünüvvet, -ti i. a. : oğulluk, evlâtlık

bünyan (.-) i. a. : yapı.

bünyat, -ı (.-) i. f. : temel, esas.

bünye i. a. : yapı, yapılış, kuruluş **Bünye-i dahiliye** : iç yapı.

bürde i. a. : hırka. **Kaside-i bürde** : Kâab bin Züheyr'in Hz. Muhammed önünde okuduğu kasideye karşı, Hz. Muhammed'in sırtından çıkardığı hırkayı kendisine giydirmesiyle meşhur olan kasidenin adı.

bürehne s. f. : açık, çıplak, yalın.

bürhan (.-) i. a. : delil, ispat, kanıt, tanık.

bürka' i. a. : bürgü.

bürkân (.-) i. a. : yanardağ, volkan.

bürkânî (.--) s. a. : volkanik.

bürran (.-) s. f. : keskin.

bürudet, ti (.-.) i. a. : soğukluk, soğuk.

büruz (.-) i. a. : belirme, ortaya çıkma.

büstan (.-) i. a. : **1.** sebze bahçesi, bostan. **2.** kavun karpuz, bostan.

büt i. f. : put.

bütun (.-) i. a. ç. : batınlar, karınlar.

büveyz i. a. : **biy.** yumurtacık.

büzürg, -gü s. f. : **1.** büyük, ulu. **2. i.** şef, başkan.

C

ca (-) i. f. : yer. **Ca be ca** : yer yer.

caadet, -ti (.-.) kıvırcıklık.

cabir (-.) s. a. : **1.** cebreden, zorlıyan. **2.** kırıkcı, kırık sarıcı.

cadde i. a. : anayol.

cadu (--) i. f. : cadı, büyücü, sihirbaz.

cah (-) i. a. : makam, mevki, orun.

cahit, -di (-.) s. a. : cehdeden, elinden geldiği kadar çalışan.

cahil (-.) s. a. : **1.** bilimsiz, bilgisiz. **2.** toy.

cahilâne (-.-.) zf. a. f. : cahilcesine.

cahim (.-) i. a. : cehennem, tamu.

cahimi (.--) s. a. : cehennemle ilgili, tamusal.

caiz (-.) s. a. : olabilir, olur.

caize (-..) i. a. : **1.** yol yiyeceği, azık. **2.** hediye, bahşiş, armağan.

cali (--) s. a. : sahte, yapma, yapmacıklı.

calip, -bi (-.) s. a. : çeken, çekici. **Calib-i dikkat** : dikkat çeken. **Calib-i merhamet** : merhamet çeken, acınacak.

caliyet, -ti (-..) i. a. : yapmacık.

cam (-) i. f. : bardak, kadeh. **Cam-ı mey** : içki kadehi.

came (-.) i. f. : elbise, giyecek.

camehap, -bı b. i. f. : yatak, şilte.

camekân (-.-) b. i. f. : camlık.

cami, -i (-.) s. a. : **1.** cemeden, toplıyan, kapsıyan. **2. i.** içinde cuma ve bayram namazı da kılınan ibadet yeri.

camia (-..) i. a. : topluluk.

camit, -di (-.) s. a. : cansız, donmuş.

can (-) i. f. : can, gönül.

canan (--) i. f. : sevgili.

candar (.-) b. s. f. : canlı, diri.

canhıraş (..-) b. s. f. : yürek paralıyan, iç tırmalıyan.

cani (--) s. ve is. a. : cinayet işliyen.

canibi (-.-) s. a. : yanal, yan ile ilgili, yanda olan, yana düşen; **geo. mat.** yanal.

canip, -bi (-.) i. a. : taraf, yan, yön.

canipdar (-.-) b. s. a. f. : yancı [askerlikte].

cansipar (..-) b. s. f. : canını teslim eden, canını feda eden.

cansiparane (..--.) zf. f. : canını feda edercesine.

car (-) i. a. : **1.** bürgü, çarşaf, pürgü. **2.** komşu.

cari (--) s. a. : akar, geçer, yürür, yürüyen.

carih (-.) s. a. : yaralıyan.

cariha (-..) i. a. : **zool.** yırtıcılar.

cariye (-..) i. a. : halayık.

câsus (--) i. a. : hafiye, gizli haberler öğrenerek veya sırları çözerek haber veren.

cavidan (-.-) s. f. : ebedî, bengi.

cavidani (-.--) s. f. : daimî, ebedî, bengi.

cavit, -di (-.) s. f. : daimî, bengi.

cay (-) i. f. : yer. **Cay-i rahat** : rahat yer. **Cay-i sual** : sorulacak şey.

caygir (--) b. s. f. : yer tutan, yerleşen.

cazip, -bi (-.) s. a. : cezbeden, çeken, alımlı.

cazibe (-..) i. a. : **1.** alım, alımlılık, sevimlilik. **2. fiz.** çekim. **Cazibe-i arz** : yer çekimi.

cazibedar (-..-) b. s. a. f. : cazibeli, alımlı; **pslk.** duygudaşlı.

cazu (--) i. f. : **1.** cadi. **2.** büyücü.

ceban (.-) s. a. : korkak, ödlek.

cebanet (.-.) i. a. : korkaklık, ödleklik.

cebbar (.-) i. a.: **1.** ululuk [Tanrı'nın bir sıfatı]. **2.** mağrur. **3.** zorba. **4.** zorlayıcı. **5.** becerikli.

cebbarane (.--.) zf. a. : zorlayıcılıkla, zorbalıkla.

cebe i. f. : zırh.

ce'be i. a. : **anat.** göbek bölgesi.

cebehane (..-.) b. i. f. : barut, kurşun, gülle ve benzeri gibi şeylerin bulunduğu yer.

cebel i. a. : dağ. **Cebel-i Lübnan** : Lübnan dağı.

ceberut (..-) i. a. : aşırı büyüklük, aşırı ululuk; Tanrı'nın kuvvet ve kudreti.

cebin (.-) s. a. : **1.** korkak, yüreksiz, ödlek, alçak. **2.** i. alın.

cebir, -bri i. a. : **1. mat.** cebir. **2.** zor, zorlama. **Cebretmek** : zorlamak.

cebrail (.-.) h. i. a. : Allah'ın tebliğ işini yapan dört büyük melekten biri.

cebren zf. a. : zorla, gücün.

cebri (.-) a. s. : **1.** zorlama, zor altında. **2.** cebirsel.

cebriye i. a. : **1.** kadercilik. **2. mat.** başucu uzaklığı.

ceddani (.--) : atalardan gelen, ata ile ilgili.

ceddaniyet ,-ti (.-..) i. a. : atacılık.

cedel i. a. : **1.** sert münakaşa, tartışma, kavga. **2. mant.** eytişim, diyalektik.

cederi (..-) i. a.: vücutta çıkan çiçek hastalığı.

Cedi (.-) ö. i. a. : **astr.** Oğlak burcu.

cadit,, di (.-), **cedide** (.-.) s. a.: yeni. **Edebiyat-ı Cedide** : yeni edebiyat.

cefa (.-) i. a. : eziyet. **Cefa-cu** : cefa arıyan, cefa eden.

cefakâr (.--) b. s. a. f. : cefa eden, eziyet eden. [halk dilinde **cefa çekmiş, -çeken** anlamına gelir].

ceffelkalem zf. a. : düşünmeksizin, birden .

cefin, -ni i. a. : **anat.** gözkapağı.

cehalet,-ti (.-.) i. a. : cahillik, bilmezlik.

cehele s. a. ç. : cahiller, bilgisizler.

cehennem i. a. : **1.** tamu. **2. mec.** çok sıcak yer. **Cehennem zebanisi** : a) cehennemde görev alan melekler; b) zâlim, hunhar.

cehil, -hli i. a. : bilmezlik.

cehr, -hri i. a.: yüksek sesle söyleme.

cehren zf. a. : yüksek sesle, açıktan, alenen.

ceht, -di i. a. : çalışma çabalama, çaba.

celâdet, -ti i. a. : bahadırlık, yiğitlik.

celâl, celâlet, -ti (.-.) i. a. : büyüklük, ululuk.

celâli (.--) s. a. : **1.** Tanrı ile ilgili, Tanrısal. **Celâli eşkiyası** : hicri XI. yüzyıldan önce Anadolu'da başgösteren eşkiyaya verilen bir ad.

celi (.-) s. a. : **1.** açık, apaçık. **2. i.** kalın ve okunaklı bir çeşit sülüs yazısı.

celil (.-) s. a. : büyük, ulu. **Celil-üş-şan** : şan ve şerefi pek büyük.

cellât, -dı i. a. : **1.** insanı kesen, asan kimse. **2. mec.** çok merhametsiz.

celp, -lbi i. a. : **1.** çekme, getirme. **2.** çağırma.

celpname (.-.) b. i. a. f. : celp kâğıdı, çağırma kâğıdı [mahkemeye].

celse i. a. : oturum.

celvet, -ti i. a. : yerini yurdunu terketme.

cem, -mmi i. a. : büyük sayı, kalabalık, çokluk. **Cemm-i gafir** : insan kalabalığı.

Cem, Cemşit, -di ö. i. f. : Cemşasb'ın babası.

cemaat, -ti (.-.) i. a. : **1.** insan topluluğu. **2.** imamın arkasında namaz kılanlar.

cemadat, -tı (.--) i. a. ç. : cansızlar.

cemahir (.--) i. a. ç. : cumhuriyetler, cumhurluklar.

cemal, -li (.-) i. a. : yüz güzelliği.

cem'an zf. a. : bir yere toplamak suretiyle. **Cem'an yekûn** : topu birden, hepsinin topu.

cemaziyelahir (.-..-.) b. i. a. : arabî aylarının altıncısı "[aslı :" cümadelâhire].

cemaziyelevvel (.-....) b. i. a. : **1.** arabî aylarının beşincisi. **2.** bir kimsenin geçmişi [aslı : cümâdelûlâ].

cem'aniye (.-..) i. a. : **sosy.** ortakçılık, kolektivizm.

cemi, -m'i i. a. : **1. mat.** toplama. **2. gr.** çoğul.

cem'i (.-) zf. a. : cemiyetle ilgili.

cemi (.-) e. a. : bütün, hep.

cemil (.-) s. a. : güzel.

cemile (.-.) i. a. : hoşa gitmek için yaranma.

cemilekâr (.-.-) b. s. a. f. : iyiliksever.

cemilekârane (.-.--.) zf. a. f. : iyiliksevercesine.

cemiyet, -ti i. a. : **1.** topluluk, toplum. **2.** kurum, dernek.

cemre i. a. : **1.** ateş halinde kömür. **2.** şubatta azar azar artan hararet.

cenah (.-) i. a. : **1.** kanat. **2.** yan.

cenan (.-) i. a. : yürek, gönül.

cenap, -bı (.-) i. a. : **1.** yan, yön. **2.** şeref, onur ve büyüklük terimi olarak kullanılır, hazret.

cenaze (.-.) i. a. : **1.** ölü. **2.** tabut. [aslı : "cinaze"].

cenbiye i. a. : Arapların kullandıkları bir çeşit eğri kama.

cendere i. a. : **1.** tazyik, baskı. **2.** sıkı ve dar yer.

cengâver (.-.) b. s. f. : cesur ve savaşa alışık olan, cenkçi, 'dövüşken,

cenin (.-) i. a. : **biy.** karındaki çocuk, döl, dölüt. **Cenin-i sakıt** : düşüt.

cenk, -gi i. f. : savaş, vuruşma.

cennet, -ti i. a. : bahçe, ahrette doğrulara vadedilen yer, uçmak.

cenp, -bi i. a. : yan, taraf.

cenubi (.--) s. a. : **coğr.** güney, güneysel.

cenup, -bu (.-) i. a. : **coğr.** güney.

cephâne (.-.) b. i. f. : cepane.

cephe i. a. : **1.** alan. **2.** yüz. **3.** saldıran bir ordunun sağ ve sol kanatlarının ortası. **4.** savaş bölgesi. **5.** taraf, yan, yön.

cer, -rri i. a. : **1.** çekme. **2. a. gr.** Arapçada ait olduğu ismi esreli okutan harf veya edat.

cerahat, -ti (.-.) i. a. : irin.

ceraim (.-.) i. a. ç. : suçlar, kabahatler.

cerait, -dl (.-.) i. a. ç. : cerideler, gazeteler.

cerayet, -ti (.-.) i. a. : cariyelik hâli.

cerazet, -ti (.-.) i. a. : oburluk.

cerbeze i. a. : **1.** güzel söz söyleme özelliği. **2.** girginlik.

ceres i. a. : çan, çıngırak.

ceresiye i. a. : **bot.** çançiçeğigiller.

cereyan (..-) i. a. : **1.** akma, akım, akıntı, geçme. **Cereyan-ı elektriki: fiz.** elektrik akımı. **2.** gidiş, hareket.

cerh, -hi i. a. : **1.** yaralama. **2.** çürütme.

cerha s. a. : yaralı.

ceride (.-.) i. a. : **1.** gazete. **2.** tutanak.

ceriha (.-.) i. a. : yara.

cerihadar (.-.-) b. s. a. f. : yaralı, yaralanmış.

cerime (.-.) i. a. : cereme, suç, us pahası, suç ödeme.

cerire (.-.) i. a. : kabahat, suç.

cerrah (.-) i. a. : operatör [doktor].

cerrar (.-) s. a. : **1.** çekici. **2. i.** dilenci.

cerz i. a. : **1.** kesme. **2.** yok etme. **3.** öldürme.

cesamet, -ti (.-.) i. a. : büyüklük, irilik.

cesaret, -ti (.-.) i. a. : **1.** cesurluk, yiğitlik, yürek, yüreklilik. **2.** çekinmezlik, küstahlık.

ceset, -di i. a. : ölü vücut.

cesim (.-) s. a. : iri, büyük.

cest i. f. : atlayış, sıçrayış.

cestan cestan zf. f. : sıçrıyarak.

ceste s. a. : sıçramış, fırlamış. **Ceste ceste :** kısım kısım, parça parça, azar azar.

cesur (.-) s. a. : yürekli, yiğit.

cesurane (.--.) zf. a. f. : yiğitçesine, yiğitçe, yüreklice.

cet, -ddi i. a. : dede, büyükbaba. **Cedd-i âlâ :** soykök.

cette, -dde i. a. : büyük ana, nine.

cetvel i. a. : **1.** su arkı, kanal. **2.** çizelge.

cev i. f. : **bot.** arpa.

cev, -vvi i. a. : boşluk, hava.

cevahir (.-.) i. a. ç. : **1.** cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar. **2.** mayalar, özler.

cevami (.-.) i. a. ç. : câmiler, ibâdet yerleri.

cevan (.-) s. f. : genç.

cevanip, -bi (.-.) i. a. ç. : cânipler, taraflar, yanlar.

cevanmert, -di (.-.) b. s. f. : temiz, asil, cömert, fedakâr.

cevaben (.-.) zf. a. : karşılık olarak.

cevabi (.--) s. a. : cevap, karşılık.

cevap, -bı (.-) i. a. : sorulan şeye verilen karşılık.

cevarih (.-.) i. a. ç. : **1.** el, ayak gibi azalar. **2.** yırtıcı kuşlar.

cevat, -dı s. a. : cömert.

cevaz (.-) i. a. : caiz olma, izin, müsaade, olurluk. **Cevaz-ı istihdam kararı:** atanabilme kararı. **Cevaz-ı kanunî :** kanunî yasağı olmıyan.

cevdet, -ti i. a. : **1.** iyilik, güzellik **2.** olgunluk, büyüklük.

cevelân (..-) i. a. : dolaşma, gezinme, dolaşım. **Cevelân-ı dem** : kan dolaşımı.

cevelângâh (...-), **cevelângeh** (..-.) b. i. a. f. : dolaşılan yer, gezinti yeri.

cevf i. a. : **1.** boşluk. **2.** oyuk, kovuk. **3.** iç, kalb. **Cevf-i batni** : **anat.** karın boşluğu. **Cevf-i mide** : mide boşluğu.

cevher i. a. : **1.** maya, öz. **2.** elmas, değerli taş. **Cevher-i bîmisl** : benzeri olmıyan cevher. **Cevher-furuş:** cevher satan, cevherci.

cevheri (..-) s. a. : cevherle ilgili, cevherden.

cevherin (..-) s. a. : cevherden.

cevir, -vri i. a. : haksızlık, ezâ, cefa.

cevval, -li (.-) s. a. : koşan, dolaşan, hareketli.

Cevza (.-) i. a. : **astr.** İkizler burcu.

cevziye i. a. : **bot.** cevizgiller.

ceyiş, -yşi i. a. : asker.

ceyp, -bi i. a. : **1. mat.** sinüs. **2.** cep. **3.** gömleğin açıklığı, yarığı.

ceyyit, -di i. a. : taze, hoş iyi.

ceza (.-) i. a. : ceza, azap. **Ceza-i nakdi** : para cezası.

cezaen (.-.) zf. a. : ceza olarak.

cezai (.--) s. a. : cezaya ait.

cezair (.-.) i. a. ç. : cezîreler, adalar. **Cezair-i müçtemia** : takımadalar.

cezalet, -ti (.-.) i. a. : rekâketsizlik, peltek, kekeme olmayış.

cezbe i. a. : bir duygu veya inanışın aşırı heyecaniyle coşup kendinden geçme hali.

cezir, -zri i. a. : **1.** kök. **2.** alçalma [deniz].

cezire (.-.) i. a. : ada.

cezp, -zbi i. a. : kendine çekme.

cezm i. a. : kesin karar, niyet.

cezri (.-) s. a. : kökten, temelden, köksel.

cezriye i. a. : **fels.** köktencilik.

cezup, -bu (.-) s. a. : çok cezbeden, çeken.

cezzap, -bı (.-) s. a. : çok cezbeden, çeken.

cibal, -li (.-) i. a. ç. : cebeller, dağlar.

cibayet, -ti (.-.) i. a. : vergi toplama.

cibillet, -ti i. a. : yaradılış; yapılış.

cibilli (..-) s. a. : yaradılıştan.

cidal, -li (.-) i. a. : kavga, savaş. **Ceng ü cidal** : savaş.

cidalcu (.--) [1 ince okunur] b. s. a. f. : savaşçı, kavgacı, dalaşkan.

cidar (.-) i. a. : **1.** duvar. **Cidar-ı hadika** : bahçe duvarı. **2.** zar.

cidden zf. a. : gerçekten.

ciddî (.-) s. a. : gerçek.

ciddiyat, -ti (..-) i. a. ç. : gerçekten çalışılacak işler.

ciddiyet, -ti i. a. : ciddilik, ağırbaşlılık.

cifar (.-) i. a. ç. : geniş kuyular.

cife (-.) i. a. : lâşe, leş.

cifri (.-) s. ve i. a. : cifirci, falcı.

cifriyat, -ti (.--) i. a. : cifir ile ilgili olan şeyler.

cihan (.-) i. a. : dünya, âlem.

cihad (.-) i. a. : din uğrunda düşmanla savaş. **Cihad-ı ekber** : en büyük savaş.

cihandide (..-.) b. s. f. : cihanı gezip görmüş.

cihangir (..-) b. s. f. : dünyayı zapteden, alpay.

cihangüşa (.-.-) b. s. f. : fâtih.

cihannüma (...-) b. s. f. : çatının üstünde her yanı gören yüksek taraça.

cihanşümul, -lü (...-) b. s. f. a. : 1. dünya çapında, dünya ölçüsünde, evrensel. 2. acunsal.

cihar (.-) i. a. : açık söyleme ve okuma.

ciharen (.-.) zf. a. : apaçık.

cihat, tı (.-) i. a. ç. : cihetler, taraflar. **Cihat-ı asliye** : **coğr.** anayönler. **Cihat-ı erbaa** : dört taraf.

cihaz (.-) i. a. : 1. çeyiz 2. takım, âlet, aygıt. **Cihaz-ı asabi** : sinir sistemi.

cihet, -ti i. a. : 1. yan, yön, taraf. 2. yüz, yer.

cilâ (.-) i. a. : parlatma, parlaklık.

cilâdar (.--) b. s. a. f. : cilâlı, parlak.

cilt, -di i. a. : 1. deri. 2. kap. 3. kitap.

cilve i. a. : kırıtma.

cilvekâr, cilvesaz (..-) b. s. a. f. : cilveli.

cim ha. a. : Osmanlı alfabesinin altıncı harfi.

cima (.-) i. a. : çiftleşme [insan h.].

cimal, -li (.-) i. a. ç. : erkek develer.

cin, -nni i. a. : 1. cin. 2. **mec.** çok zeki ve anlayışlı [kimse].

cinai (.--) s. a. : cinayetle ilgili, konusu cinayet olan.

cinaiyyet, -ti (.-..) i. a. : cinayet hâli.

cinan (.-) i. a. ç. : cennetler, uçmaklar, bahçeler.

cinas (.-) i. a. : lâstikli söz.

cinayat, -ti (.--) i. a. ç. : cinayetler, büyük ağır suçlar.

cinayet, -ti (.-.) i. a. : adam öldürme veya bu derecede ağır sayılan suç, kıya.

cinnet, -ti i. a. : delilik, çılgınlık.

cins i. a. : **1.** nevi', çeşit; türlü. **2.** soy.

cinsi (.-) s. a. : cinsle ilgili, cinsel.

cinsiyet, -ti i. a. : bir cinsle ilgili olma, cinslik.

ciran (--) i. a. ç. : komşular.

cirim, -rmi i. a. : cisim, hacim, oylum. **Cirm-i semavi** : gök cismi.

cirye i. a. : **anat.** börkenek.

cisim, -smi i. a. : **1.** beden, gövde. **2.** madde. **Cism-i billûri** : billûr cisim.

cisir, -sri i. a. : köprü. **Cisr-i Ergene** : Uzun-köprü'nün eski adı.

cismani (.--) s. a. : **1.** bedenle ilgili. **2.** dinî işlerden ayrı olan. [ruhani karşıtı].

cismaniyet, -ti (.-..) i. a. : cisim, vücut.

cismen zf. a. : vücutca, bedence.

cisir, -sri i. a. : köprü. **Cisr-i muallak** : asma köprü.

civan (.-) s. f. : genç.

civani (.--) i. f. : gençlik.

civanmerd (.-.) b. s. f. : temiz, asil, cömert.

civar (.-) i. a. : **1.** çevre, yöre. **2.** s. yakın.

ciyadet, ti (.-.) i. a. : iyilik, güzellik; tazelik.

cönk, -kü i. t. : halk şairlerinin eserlerini toplıyan ve aşağıdan yukarıya doğru açılan yazma antoloji.

-cu (-) s. f. : "arıyan, araştıran, arayıcı" anlamına sıfat yapar. **Çare-cu** : çare arıyan.

cu (-) i. f. : arama, araştırma.

cud (-) i. a. : cömertlik, seleklik, elaçıklığı.

cumhur (.-) i. a. : halk, ahali, topluluk.

cumhuriyet, -ti (.-..) i. a. f. : cumhuriyetçi, cumhurcu.

cümhuriyetperver (.-....) b. s. a. f. : cumhuriyetçi, cumhurcu.

cuş (-) i. f. : coşma, kaynama.

cuşiş (-.) i. f. : coşkunluk, coşma, kaynama.

cuybar (--) b. i. f. : çay, dere, akarsu, ırmak.

cüda (.-) s. f. : ayrı.

cühelâ s. a. ç. : cahiller, bilgisizler.

cülûs (.-) i. a. : oturma, tahta çıkma. **Cülûs-i hümayun** : padişahın tahta çıkması.

cülûsiye (.-..) i. a. : **1.** tahta çıkanlar için söylenmiş şiir veya yazılmış yazı. **2.** hükümdarın ilk tahta çıktığı gün verdiği bahşiş.

cümcüme i. a. : **anat.** kafatası.

cümle i. a. : **1.** bir hüküm anlatan

söz. **2.** herkes. **3.** sistem. **Cümle-i asliye : gr.** sıra cümlecikler. **Cümle-i istidrakiye : gr.** karşıtlı cümlecik. **Cümle-i kevkebiye : astr.** takımyıldız. **Cümle-i mütevaliye :** sıra cümlecikler. **Cümle-i şartiye-i hakikiye : gr.** gerçek şart cümleciği. **Cümle-i şartiye-i faraziye : gr.** sözde şart cümleciği.

cümleten zf. a. : bütün, hep, hep birlikte.

cümudiye (.-..) i. a. : buzul.

cümut, -du (.-) i. a. : donukluk. **Cumud-ı ayn :** göz donukluğu.

cünabe (.-.) i. f. : ikiz çocuk.

cünban (.-) s. f. : sallanan, kımıldıyan.

cünbüş i. f. : **1.** eğlenti. **2.** uda benzer madeni bir çalgı.

cünh i. a. : koruma, esirgeme.

cünha i. a. : küçük suç.

cünt, -dü i. a. : asker, ordu.

cünûn, -nu (.-) i. a. : delirme, delilik. **Cünun-i devri : psik.** döner delilik.

cünüp, -bü i. a. : şer'an yıkanmak zorunda kalma.

cüppe i. a. : evvelce sarıklıların giydiği uzun bir giysi.

cür'a i. a. : yudum.

cür'et, -ti i. a. : cesaret, atılganlık, yiğitlik, gözü pek olma.

cür'etkâr (..-) b. s. a. f. : cesur, yiğit, atılgan, gözüpek.

cür'etkârane (..--.) zf. a. f. : yiğitlikle.

cür'etkâri (..--) b. i. a. f. : atılganlık, yiğitlik.

cüruf (.-) i. a. ç. : maden posası, demir boku.

cürüm, -rmü i. a. : suç.

cüseym i. a. : cisimcik.

cüsse i. a. : gövde, çelim.

cüst ü cu (..-) b. i. f. : arayıp tarama.

cüyuş (.-) i. a. ç. : askerler.

cüz, -z'ü i. a. : **1.** kısım, parça, bölük. **Cüz-i fert :** atom. **Cüz-i ferdi :** atomal. **Cüz-i lâyetecezza :** bölünemiyen, parçalanamıyan kısım. **2.** elifbe, tebareke, amme cüzleri gibi evvelce mahalle mekteplerinde okunan küçük okul kitabı.

cüzeyre i. a. : adacık.

cüz'i (.-) s. a. : pek az, azıcık.

cüzur (.-) i. a. ç. : kökler.

Ç

ç ha. f. : Osmanlı alfabesinin yedinci harfi.

çah (-), **çeh** i. f. : kuyu, çukur.

çak, -ki i. f. : yarık, yırtık; yırtmaç. **Çak-ı giriban** : yırtık yaka.

çakâçak (---) b. i. f. : silâh çatışmalarından çıkan ses.

çaker (-.) i. f. : köle, kul, cariye, yanaşma.

çalâk, -ki (--) s. f. : çevik.

çalâki (---) i. f. : tezcanlılık, çeviklik.

çar (-) s. f. : 1. dört. 2. i. çare, yol.

çare (-.) i. f. : 1. yol. 2. yardım. 3. ilâç. **Çare-i hal** : hal çaresi.

çaresaz (-.-) b. s. f. : çare bulan.

çargâh (--) b. i. f. : 1. dört taraf 2. dünya. 3. müz. Türk müziğinin 1 numaralı basit makamı ve ana dizisi.

çarha i. a. : kadınların giydikleri bir cins elbise.

çarnaçar (---) zf. f. : ister istemez.

çarsu (--) b. i. f. : dört taraf; pazar, çarşı.

çayrek (-.) b. s. f. : çeyrek, dörtte bir.

çaşni (-.) i. f. : çeşni, tadımlık.

çaşnigir (-.-) b. s. f. : yemeklerin lezzetine, tadına bakan.

çeharşenbih (.-..) b. i. f. : dördüncü gün, çarşamba.

çehre i. f. : yüz, surat.

çelipa (.--) i. f. : haç.

çeman (.-) s. f. : 1. naz ile salınarak yürüyen. 2. i. şarap kadehi. 3. çemen.

çemen i. f. : çayırlık, yeşillik, çimen.

çemenzar (..-) b. i. f. : çimenlik,

çenber i. f. : 1. kasnak; esirlik, bağlılık. 2. başa bağlanan yemeni.

çendan (.-) zf. f. : o kadar.

çengâl i. f. : 1. çengel. 2. pençe.

çep s. f. : sol. **Cep ü rast** : sağ sol.

çera (.-) i. f. : mer'a, otlak. **Çera-zar** : çayır, otlak.

çerağ (.-) i. f. : mum, çıra fitil.

çerb s. f. : semiz, yağlı. **Çerb ü huşk** : semiz ile kuru; zengin ile fakir.

çesban (.-) s. f. : yaraşır, değimli, uygun, yerinde.

çeşim, -şmi i. f. : göz. **Çeşm-i yar** : sevgilinin gözü.

çeşme i. f. : **1.** çeşme. **2.** pınar. **Çeşme-i hayvan** : ölmezlik suyunun aktığı çeşme.

çi- e. f. : ne. **Çi-faide** : ne fayda.

çihar (.-) s. f. : dört.

çile i. f. : **1.** zahmet, sıkıntıya katlanma. **2.** iplik demeti. **3.** zevk ve safadan el çekerek bir yerde 40 günlük ibadet.

çin (-) i. f. : kıvrım, büklüm, çatıklık, buruşukluk. **Çin-i cebin** : alın buruşukluğu. **Çin-i ebru** : kaş çatıklığı.

çiredest (-..) b. s. f. : eliuz, uzelli.

çiregi (-.-) i. f. : meharet, ustalık, uzellik.

çirkâp, -bı i. f. : çirkef, pis su.

-çun (-) e. f. : gibi, mademki, çünkü, nasıl, nice, misilli.

çün e. f. : için.

çüst, -ti s. f. : çabuk hareketli, çevik.

çüsti (.-) i. f. : çeviklik.

D

da (-) i. a. : hastalık, dert.

dabbe (-.) i. a. : yük ve binek hayvanı.

-dade (-.) s. f. : verilmiş. **Karar-dade** : karar verilmiş. **Dade-i Huda:** Allah vergisi.

daden (-.) m. f. : vermek.

dader (-.) i. f. : kardeş : **Dader - ender** : üvey kardeş.

dadgâh (--) b. i. f. : adalet yeri, mahkeme dîvanı.

dadgüster (-..) b. s. f. : adaleti yayan, adaletli.

dadhah (--) b. s. f. : adâlet istiyen.

dafi (-.) s. a. : defeden, savan, savucu, iten.

dafik, -ği (-.) s. a. : fırlıyarak dökülen [su, sel gibi şeyler].

dağ (-) i. f. : **1.** yanık yarası. **2.** kızgın demirle vurulan damga. **Dağ-ı dil** : gönül yarası.

dağdağa i. a. : gürültü, patırdı.

dağdar (--) b. s. f. : dağlanmış; yaralı; **mec.** çok üzgün.

dahame (.-.) i. a. : irileşme.

dahamet, -ti (.-.) i. a. : irilik, kocamanlık, şişkinlik.

dahhak, -ki (.-) s. a. : çok gülen, çok gülücü.

dahi (--) s. a. : dehâ sahibi, son derece zeki, anlayışlı ve uyanık.

dahik (-.) s. a. : gülen.

dahil, -hli i. a. : **1.** girme, karışma. **2.** tesir, nüfuz, niyet, fikir.

dahil (-.) i. a. : iç, içeri, içinde.

dahil (.-) s. a. : sığıntı; sığınan, sığınmış.

dahile (-..) **1.** bir şeyin içi, içyüzü. **2. gr.** önek.

dahilek (.-.) cü. a. : rica ederim, yalvarırım; sana sığınırım.

dahilen (-..) zf. a. : içeriden, içten.

dahili (.-.) s. a. : **1.** iç. **2.** iç ile ilgili. **3.** içeri.

dahiliye vekâleti (-....-..) b. i. a. : içişleri bakanlığı.

dahiliye vekili (-....-.) b. i. a. : içişleri bakanı.

dahim (-.) i. f. : taç.

dahiye (-..) i. a. : **1.** musibet, felâket. **2.** çok kurnaz adam.

dahiyye i. a. : kurbanlık hayvan.

dahme i. f. : **1.** mezar, türbe. **2.** donanma fişeği. **3.** havai fişek.

dahmeendaz (...-) b. s. f. : lâğam ve fişek atan.

dai (--) s. a. : dua eden, duacı.

daim (-.), **daima** (-..) s. a. : sürekli. **Daim-ül-eyyam** : her gün.

daima (-.-) zf. a. : bir düziye, her vakit.

daimi (-.-) s. a. : devamlı, sürel, sürekli,

dain (-.) s. a. : borç veren.

dair (-.) zf. a. : **1.** dolayı, için, ilişik, ilişikli, ilişkin, üzerine. **2.** devreden, dönen.

daire (-..) i. a. : 1. çember. **Daire-i arz** : paralel. 2. memurun çalıştığı yer. **3.** ev ve apartman bölüntüsü. **4.** sınır içi. 5. tef.

dairenmadar (-..--) zf. a. : çepçevre, çepeçevre, fırdolayı.

dairevi (-..-) s. a. : dairesel, değirmi.

dairezen (-...) b. s. a. f. : tef çalan.

daiye (-..) i. a. : sav, dava, iddia.

dak, -kkı i. a. : çalma, vurma, vurulma. **Dakk-ı bâb** : kapı çalma.

dakayık, -kı (.-.) **1.** ince ve güç anlaşılır şeyler. **2.** dakikalar, dakkalar.

dakik, -ki (.-) [k lar kalın okunur]: ince, ufak, duyulmaz, tutulmaz.

dakika (.-.) i. a. : **1.** dakka, bir saatin altmışta biri. **2.** ince düşünce.

dal ha. a. : Osmanlı alfabesinin onuncu harfi.

dal, -lli, (-), dalle (-.) s. a. : delâlet eden, gösteren.

dal, -lli (-), dalle (-.) s. a. : sapıtmış, doğru yoldan ayrılmış.

dalâl, -li (.-) i. a. : sapınç.

dalâlet, -ti (.-.) i. a. : doğru yoldan sapma, sapınç.

dam (-) i. f. : tuzak, ağ.

daman (--) i. f. : etek.

damat, -dı (--) i. f. : güveyi.

damen (-.) i. f. : etek. **Damen - alûde** : eteği bulaşık, iffetsiz.

damenbus (-.-) b. s. f. : etek öpen.

damenbusi (-.--) b. i. f. : etek öpme, etek öpme töreni.

damengir (-.-) b s. f. : **1.** etek tutan. **2.** dâvacı, şikâyetçi.

damenkeş (-.-) b. s. f. : elini eteğini çeken, bir işe karışmıyan.

damiye (-..) i. a. : **hek.** kanı akan yara.

dana (--) s. f. : bilen. **Dana - dil** : gönlüyle anlıyan, gönlü çok aydınlık.

dâne (-.) i. f. : tane, tohum.

danende (-..) s. f. : bilinen.

daniş (-.) i. a. : bilgi.

danişgede (-...) b. i. f. : üniversite.

danişment, -di (-..) b. s. f. : bilgili.

danişpezir (-..-) b. s. f. : bilgili.

dar (-) i. a. : **1.** ev. **2.** yer. **3.** yurt. **Dar-ı beka** : Ahret. **Dar-ı fena** : Dünya.

dar (-) i. f. : **1** darağacı. **2.** tutan. **3.** sahip, malik.

-dar (-) s. f. : tutan. **Defter-dar** : defter tutan.

daraban (..-) i. a. : çarpıntı, çarpma, vuru.

darat, -tı (--) i. f. : debdebe, şan, görkem,

darbe i. a. : **1.** vuruş. **2.** musibet, belâ.

darben zf. a. : vurarak, döverek, çarparak.

darçın (--) i. f. : tarçın.

darip, -bi (-.) s. a. : darbeden, döven.

darir (.-) s. a. : anadan doğma kör.

darp, -bı i. a. : **1.** döğme, vurma. **2.** çarpma. **Darb-ı mesel** : atalar sözü, ata sözleri.

darphane (.-.) b. i. a. f. : para basılan yer.

daru (--) i. f. : ilâç.

darülaceze (-...) b. i. a. : yoksullar yurdu.

darülfünun (-..-) b. i. a. : üniversite.

darüssaade (-..-.) b. i. a. : saadet yeri, saray.

dastan (--) i. f. : destan, epope.

dastani (---) s. f. : destan kahramanlarına yakışır yolda, kahramanca, epik.

dat, -dı (-) i. f. : **1.** adalet **2.** vergi. **3.** veriş, satış. **4.** yanıp yakılma.

dat, -tı ha. a. : Osmanlı alfabesinin on sekizinci harfi.

daülkelp, -bi (-..) b. i. a. : kuduz hastalığı.

daülküul, -lü (-..-) b. i. a. : **hek.** alkolizma.

daüssıla (-...) b. i. a. : yurtsama. **Daüssılaya uğramak** : yurtsamak.

daütteşhir (-..-) b. i. a. : **hek.** ayıp yerlerini gösterme hastalığı, utaçıcılık.

dava (--) i. a. : **1.** şikâyetçi olarak yargıçlığa başvurma. **Dava vekili:** alaylı avukat. **2. mat.** teorem.

daver (-.) s. ve i. f. : doğru, insaflı olan padişah, vezir. **2.** Tanrı adlarındandır.

davet, -ti (-.) i. a. : çağırma, çağrı.

davetiye (-...) i. a. : çağrı kâğıdı.

daye (-.) i. f. : dadı, daya.

dayin (-.) s. a. : alacaklı.

dayyık, -ğı s. a. : pek dar.

deavi (.--) i. a. ç. : dâvalar.

debagat, -ti (.-.) i. a. : sepicilik, hayvan derilerini terbiye etme sanatı.

debaghane (..-.) b. i. a. f. : hayvan derilerinin terbiye olunduğu yer.

debbag (.-) i. a. : tabak, sepici, deri terbiye eden kimse.

debdebe i. a. : **1.** gürültü, patırdı. **2.** tantana.

decaç, -cı (.-) i. a. : **1.** tavuk. **2.** tavuk, horoz ve piliç cinsi.

deccal, -ı (.-) i. a. : kıyametten az önce çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı Mesih.

def'a i. a. : kere, kez.

defaat, -ti (..-) i. a. ç. : kereler, kezler, yollar.

defadı (.--) i. a. ç. : dıfdağlar, kurbağalar.

defain (.-.) i. a. ç. : defineler, gömüler.

def'aten zf. a. : bir defada, birden.

defatir (.-.) i. a. ç. : defterler.

defi, -f'i i. a. : öteye itme, savma; **fiz.** iteleme.

defin, -fni i. a. : gömme.

define (.-.) i. a. : gömü.

defter i. a. : defter.

defterdar (..-) b. i. a. f. : bir vilâyetin para işlerini idare eden kimse.

deha (.-) i. a. : **1.** zekiliğin, anlayışlılığın ve uyanıklığın son derecesi. **2.** dâhilik.

dehaet, -ti (.-.) i. a. : dâhîlik, deha sahibi olma.

dehalet, -ti (.-.) i. a. : birinin merhametine ve korumasına sığınma.

dehan (.-) i. f. : ağız.

dehliz (.-) i. a. : hol, koridor.

dehr, -ri i. a. : Dünya.

dehri (.-) s. a. : ruhun cesetle birlikte öldüğüne inanan.

dehriyye i. a. : dünyanın sonsuzluğuna inanan felsefe okulu.

dehşet, -ti i. a. : **1.** şaşma. **2.** korku ve telâş gösterme, ürkme.

dehşetengiz (...-) b. s. a. f. : ürküten, korkunç.

dekaik (.-.) i. a. ç. : dakikalar, **mec.** incelikler.

dekâkin (.--) i. a. ç. : dükkânlar.

delâil (.-.) i. a. ç. : deliller, delâlet eden şeyler.

delâlât, -tı (.--) i. a. ç. : delâletler, yol göstermeler, kılavuzluklar.

delâlet, -ti i. a. : gösterme, yol gösterme, alâmet olma.

delil (.-) i. a. : **1.** yol gösteren, kılavuz. **2.** belge, şahit, tanık; kanıt.

delk, -ki i. a. : el ile uğma, sürtme, sürtünme.

dellâl, -lı (.-) i. a. : tellal, yüksek sesle çağıran.

dellâliye (.-..) i. a. : tellâllık, tellâla verilen ücret.

dem, -i i. f. : **1.** soluk, nefes. **2.** an, vakit, zaman.

dem, -i i. a. : kan. **Dem-i şiryanî : biy.** temizkan. **Dem-i verdî : biy.** kirlikan.

dem'a i. a. : bir tek gözyaşı damlası.

demadem (.-.) zf. f. : her vakit, sık sık.

dembedem zf. f. : daima.

demevi (..-) s. a. : kanlı.

demgüzar (..-) b. s. f. : vakit geçiren, yaşıyan.

demkeş b. s. f. : **1.** soluk çeken. **2.** şarap içen. **3.** nefesli çalgıları üfüren.

demsaz (.-) b. s. f. : arkadaş, dost.

demsazi (.--) b. i. f. : dostluk, arkadaşlık.

demşinas (..-) b. s. f. : akıllı, hakîm.

denaet, -ti (.-.) i. a. : alçaklık, âdilik.

denaetkâr (.-.-) b. s. f. : deni ve alçak tabiatlı.

denaetkârane (.-.--.) zf. a. f. : alçakça, alçakçasına.

denanir (.--) i. a. ç. : dinarlar, altınlar.

dendan (.-) i. f. : diş. **Dendan-müzd:** diş kirası.

dendane (.-.) i. f. : diş tanesi.

deni (.-) s. a. : alçak, rezil.

de'p-e'bi i. a. : âdet, usul, töre.

der i. f. : **1.** kapı. **2. e.** -de, içinde. **Der-enbar :** ambarda. **Der-hâtır :** hatırda.

dera (.-) i. f. : çan, çıngırak. **Dera - yi deyr :** kilise çanı.

deraguş (.--) b. i. f. : kucaklama.

derakap, -bı zf. f. a. : hemen arkasından, hemencecik.

derarî (.--) i. a. ç. : parlak, renkli şeyler.

derban (.-) b. i. f. : kapıcı.

derbeder b. i. f. : serseri ; dağınık.

derbent, -dl b. i. f. : **coğr.** boğaz, dar geçit.

derç, -ci i. a. : sokma; arasına sıkıştırma; gazeteye yazma.

derdest, -ti zf. f. : **1.** tutma, yakalama. **2.** elde olan, yapılmakta olan; . . . mak üzere.

derece i. a. : **1.** basamak, kerte; rütbe. **Derece-i inhilâl : kim.** dağılım derecesi.

derece derece zf. a. : yavaş yavaş, birer parça.

dereke i. a. : **1.** aşağı inecek basamak. **2.** en aşağı kat.

derem i. f. : para, akçe.

dergâh (.-) b. i. f. : **1.** tekke. **2.** kapı yeri, kapı önü. **Dergâh-ı âlî : pâdişâh kapısı. Dergâh-ı izzet :** Tanrı katı.

derhal zf. f. a. : hemen, o anda, şimdi; çabucak.

derhast, -tı (.-) b. i. f. : istek, dilek; dilekçe.

derhatır (.-.) zf. f. a. : hatırda.

deriçe (.-.) i. f. : pencere, küçük kapı.

derk, -ki i. a. : **1.** anlama, **2.** yakalama, ele geçirme.

derkâr (.-) b. s. f. : belli, bilinen.

derkenar (..-) b. i. f. : kenara yazılmış olan yazı, çıkma yazı.

derman (.-) i. f. : **1.** ilâç. **2.** çare. **3.** kuvvet, güç.

dermande (.-.) s. f. : bîçare, âciz, zavallı.

dermiyan (..-) b. s. f. : ortada, arada. **Dermiyan etmek** : ortaya koymak, öne sürmek.

derpiş (.-) b. s. f. : önde; gözönünde.

derrace (.-.) i. a. : velospit, bisiklet.

derrak, -ki (.-) s. a. : çabuk anlıyan, anlayışlı.

ders i. a. : **1.** bir şeyi öğrenmek için öğretmenden azar azar alınan ödev.**2.** tenbih, direktif. **3.** akıl.

dershane (.-.) b. i. a. f. : ders yeri, ders odası.

dersi (.-), **dersiye** s. a. : dersle ilgili. **Sene-i dersiye** : öğretim yılı.

dert, -di i. f. : keder, acı; ağrı.

deruhte b. i. f. a. : üstüne alma, yüklenme.

derun (.-) b. i. f. : iç, gönül. **Derd-i derûn** : gönül derdi. **Derun-i hane** : ev içi.

deruni (.--) b. s. f. : içten, gönülden.

derunperver (.-..) b. s. f. : **1.** gönül yapıcı. **2.** iyi huylu [kimse].

dervişan (.--) i. f. ç. : dervişler.

derya (.-) i. f. : **1.** deniz. **2.** bilgisi engin olan kimse.

deryace (.-.) b. i. f. : küçük deniz, göl.

desais (.-.) i. a. ç. : desîseler, oyunlar, dekler.

desise (.-.) i. a. : hîle, oyun.

dessas (.-) s. a. : aldatıcı, oyuncu.

dest, -ti i. f. : el. **Dest-i meyl** : muhabbet eli, sevgi eli, el uzatma.

destan (.-) i. f. : kahramanlık konularını anlatan çok uzun manzum yazılar, epope.

destan (.-) i. f. ç. : destler, eller.

destar (.-) i. f. : sarık.

destarce (.-.) b. i. f. : mendil, yağlık.

deste i. f. : demet, tutam, takım.

destek i. f. : dayanak.

destere i. f. : el bıçkısı.

destgâh (.-) b. i. f. : tezgâh, atölye.

destgir (.-) b. s. f. : elinden tutan, yardımcı.

destres olmak fi. f. t. : ele geçirmek, elde etmek, erişmek.

deşt, -ti i. f. : bozkır, çöl, kır, ova.

deva (.-) i. a. : ilâç, çare.

devair (.-.) i. a. ç. : daireler.

devam (.-) i. a. : **1.** sürek, sürme. **2.** "devam et, kesme" anlamına. **3.** bir yere belli bir maksatla gereken zamanlarda gitme.

deveran (..-) i. a. : dönüp dolaşma; dolanma, dönme.

deverani (..--) s. a. : **mat.** dönel.

devir, -vri i. a. : **1.** dönme, dönüş. **2.** dolaşma. **3.** aktarma. **4.** zaman, çağ. **5.** başından sonuna kadar okuma. **Devr ü teslim** : biri, bir işi tamamiyle başkasına vererek o işten çekilme.

devlet, -ti i. a. : saadet, mutluluk. **Devlet - hane** : ev, konak.

devletmeap, -bı (...-) b. s. a. f. : devletli; hükümdar.

devran (.-) i. a. : dünya, felek, talih, kader; devir.

devre i. a. : **1.** dönüş, dönme. **2.** bir şeyin etrafı, kenarı. **3.** dönem.

devri (.-) s. a. : devirli, zaman zaman.

devriye i. a. : kol, karakol.

devvar (.-) s. a. : devreden, çok dönen.

devvare (.-.) i. a. : pergel.

deycur (.-) s. a. : çok karanlık.

deyin, -yni i. a. : borç.

deymumet, -ti (.-.) i. a. : dâimlik, süregelme.

deyir, -yri i. a. : **1.** kilise. **2. mec.** meyhane.

deyyus (.-) s. a. : pezevenk, kurumsak.

dıbkiye i. a. : **bot.** ökseotugiller.

dıfda' i. a. : kurbağa.

dıfdaiye (.-..) i. a. : **zool.** kurbağagiller.

dıhk, -ki i. a. : gülme.

dıl, -l'ı i. a. : **1. mat.** kenar. **2. anat.** eğe (kaburga) kemiği. **Dıl-i kaim** : **geo.** dik kenar.

Dımışk ö. i. a. : Şam.

dıraz (.-) s. f. : uzun. **Dıraz - dest** : el uzunluğu; el uzatan.

dırazı (.--) i. a. : uzunluk.

dırgam (.-) i. a. : arslan.

dırs i. a. : **anat.** azıdişi.

diba (--) i. f. : dallı, çiçekli bir cins ipekli kumaş.

dibace (--.) i. a. : başlangıç, önsöz.

didan (--) i. a. ç. : solucanlar, kurtçağızlar. **Didan-ı em'a** : bağırsak kurtları.

didar (--) i. f. : yüz, çehre.

dide (-.) i. f. : göz.

-dide (-.) s. f. : -görmüş. **Zarar-dide** : zarar görmüş. **Lûtuf-dide** : lûtuf görmüş.

dideban (-.-) b. i. f. : gözcü, bekçi, kolcu, nöbetçi.

diğer (-.) s. f. : başka, özge.

diğerbar (-.-) zf. f. : başka zaman.

diğerbin (-.-) b. s. f. : başkalarının iyiliği için fedakârlıkta bulunan.

digergûn (-.-) b. s. f. : bozuk, değişmiş, başkalaşmış.

diğerkâm (-.-) b. s. f. : başkalarını düşünen.

dih i. f. : köy.

dihim (--) i. f. : taç.

dihkan (.-) i. a. : çiftçi.

dik, -ki (-) i. a. : horoz.

dikkat, -ti i. a. : 1. dakiklik, incelik. 2. doğruluk, ehemmiyet verme.

dil i. f. : gönül, yürek. **Dil-i divane** : deli gönül. **Dil-i şeyda** : çılgın gönül.

dilagâh (.--) b. s. f. : gönülanlar, gönlü uyanık, bilgin, akıllı.

dilara (.--), **dilaram** (.--) b. s. f. : gönül alan, gönül kapan, gönül okşıyan.

dilasa (.--) b. s. f. : gönlü rahatlandıran, avutan.

dilâver (.-.) s. a. : yiğit, yürekli.

dilâzâr (.--) b. s. f. : gönül inciten. hatır kıran.

dilbaz (.-) b. s. f. : gönül eğlendiren, civelek.

dilber b. s. f. : gönül alan, güzel.

dilbeste b. s. f. : gönül bağlamış, âşık.

dilcu (.-) b. s. f. : gönül çeken.

dildade (.-.) b. s. f. : gönül vermiş, yavuklu.

dildar (.-) b. s. f. : birinin gönlünü almış, sevgili.

dildil i. f. : inilti, sıkıntı.

dilefruz (..-) b. s. f. : gönül aydınlatan.

dilfigâr (..-) b. s. f. : gönlü yaralı, âşık.

dilfirip, -bi (..-) b. s. f. : gönül aldatan, gönül alan, gönül kapan, gönül okşıyan.

dilfuruz (..-) b. s. f. : gönüle ferahlık veren, sevindiren.

dilgir (.-) b. s. f. : gücenik, kırgın.

dilgüdaz (..-) b. s. f. : yürek eriten, gönüle eziyet veren.

dilgüşte b. s. f. : gönlü ölmüş, yüreği ölü.

dilhah (.-) b. s. f. : gönül isteği, gönül dileği.

dilharap, -bı (..-) b. s. f. : gönlü yıkılmış, kırılmış.

dilhıraş (..-) b. s. f. : yürek paralıyan, iç tırmalıyan.

dilhun (.-) b. s. f. : içi kan ağlıyan.

dilhuş (.-) b. s. f. : gönlü hoş, yüreği rahat.

dilir (.-) b. s. f. : yürekli, yiğit.

dilkeş b. s. f. : gönül çekici.

dilkûp, -bu (.-) b. s. f. : gönlü zedeliyen, vuran.

dilküşa (..-) b. s. f. : gönül açan, iç açan.

dilmürde b. s. f. : kalbi ölmüş, duygusuz.

dilnişin (..-) b. s. f. : gönülde yer tutan, hoş, lâtif.

dilnüvaz (..-) b. s. f. : gönül okşıyan.

dilpesent, di b. s. f. : gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.

dilriş (.-) b. s. f. : yüreği yaralı.

dilrüba (..-) b. s. f. : gönül kapan, gönül alan, gönül okşıyan.

dilsaz (.-) b. s. f. : gönül yapan.

dilsir (.-) b. s. f. : gözü gönlü yok.

dilsitan (..-) b. s. f. : gönül alan, kendine meftun eden.

dilsuhte (.-.) b. s. f. : yüreği yanık.

dilsuz (.-) b. s. f. : gönül yakan, yürek yakıcı; acıklı.

dilşat, -dı b. s. f. : gönlü hoş, sevinmiş.

dilşikâf (..-) b. s. f. : yürek delen, çok acıklı.

dilşikâr (..-) b. s. f. : gönül avlıyan.

dilşiken b. s. a. : gönül kırıcı.

dilşikeste b. s. f. : gönlü kırık.

dilşüde b. s. f. : gönlü gitmiş, âşık, vurgun.

dilşüküfte b. s. f. : gönlü açılmış.

diltenk, -gi b. s. f. : yüreği dar.

diltengi (..-) b. i. f. : iç sıkıntısı, gönül darlığı.

dilteşne b. s. f. : gönlü susamış, pek istekli.

dilzinde b. s. f. : gönlü dirilmiş, canlanmış.

dimağ (.-) i. a. : beyin.

dimen i. a. ç. : dimneler, süprüntüler.

dimne i. f. : tilki.

dimne i. a. : süprüntü.

din i. a. : Allah'a inanma ve bağlanma.

dini (--) i. a. : dinsel.

dirahşan (..-) b. s. f. : parlak, parlıyan.

diraht, -tı i. f. : ağaç.

dirayet, -ti i. a. : zekâ, bilgi kavrayış.

dirhem i. a. : eski okkanın dört yüzde biri, üç gram.

diriğ (.-) i. f. : esirgeme.

dirin (--), dirine (--.) s. f. : eski. **Ayin-i dirin** : eski töre.

divan (--) i. f. : **1.** devlet adamlarının yaptıkları büyük toplantı. **Divan-ı hayslyet:** onur kurulu. **Divan-ı muhasebat:** sayıştay. **Divan-ı temyiz-i askeri** : askeri yargıtay. **2.** eski şairlerin manzumelerinden meydana gelmiş kitap. **3.** oturulacak sedir. **Divan Edebiyatı** : ed. XIV. ve XIX. yüzyıllar arasında yazılan ve Arap - Fars edebiyatları etkisi altında meydana gelen Türk edebiyatına verilen ad.

divane (--.) s. f. : deli.

divanegi (--.-) b. i. f. : divanelik, delilik.

divanhane (-.-) b. i. a. f. : büyük sofa.

diyanet, -ti (.-.) i. a. : **1.** din. **2.** dindarlık.

diyar (.-) i. a. : ülke.

diyet, -ti i. a. : öldürülen bir kimsenin mirasçılarına suçlu tarafından verilen kan parası, kan bahası.

diz (-), dize(-.) i. f. : renk.

dizdar b. i. f. : kale muhafızı, kale bekçisi.

dost i. f. : **1.** sevişen kimse, sevilen kimse. **2.** nikâhsız karı veya koca, metres, kapatma.

dostane (.-.) zf. f. : dostlukla, dostça.

dua (.-) i. a. : yalvarma, yakarış.

ducret, -ti i. a. : iç sıkıntısı, yürek darlığı.

duçar (--) s. f. : tutulmuş, uğramış, yakalanmış, düşmüş.

duhan (.-) i. a. : duman, tütün.

duhani (.--) s. a. : dumanlı.

duhne i. a. : **1.** tek tane, tohum tanesi. **2.** darı.

duhter i. f. : kız; kerime. **Duhter-i rez (asma kızı)** : şarap.

duhtere i. f. : kızlık, bekârlık.

duhul, -lü (.-) i. a. : içeri girme, girme.

duhuliye (.-..) i. a. : bir yere girmek için verilen ücret, girmelik.

dun (-) s. a. : aşağı, aşağılık.

dur (-) s. f. : uzak.

durbin (--) b. s. f. : **1.** dürbün. **2.** mec. uzağı gören, uzgörür.

durendiş (-.-) b. s. f. : uzgören, uzgörür.

durup, -bu (.-) i. a. ç. : darplar, döğmeler, vurmalar, çarpmalar.

duş (-) i. f. : **1.** omuz **2.** rüya.

duşize (--.) i. f. : eldeğmemiş kız, kızoğlan kız.

dut, -du i. f. : duman, tütün.

dut, -du i. a. : kurt, böcek.

duzah (-.) i. f. : cehennem, tamu.

dü s. f. : iki. **Dü-âlem** : iki dünya [dünya ve ahret]. **Dü-ateş** : sevgilinin iki dudağı.

dübbiye i. a. : **zool.** ayıgiller.

dübür i. a. : kıç.

dücaciye (.-..) i. a. : **zool.** tavukgiller .

dügâh (.-) i. f. : Türk müziğinin en eski bileşik makamlarından biri.

dümdar (.-) b. i. f. : **ask.** ordunun arkasındaki kuvvet, artçı.

dümu (.-) i. a. ç. : gözyaşları.

dünbal, -li (.-) i. f. : kuyruk.

dünya (.-) i. a. : acun, yer.

dünyevi (..-) s. f. : dünyaya mensup.

düp, -bbü i. a. : ayı. **Dübb-i asgar** : **astr.** Küçükayı. **Dübb-i ekber** : **astr.** Büyükayı.

dür, -rrü i. a. : inci.

dürdane (.-.) b. i. f. : 1. inci tanesi. 2. s. sevgili, kıymetli.

dürre i. a. : büyük inci tanesi.

dürüst, -tü s. f. : doğru, düzgün.

dürüşt, -tü s. f. : kaba, sert, katı.

dürüşti (..-) i. f. : sertlik, katılık, kabalık.

düstur (.-) i. a. : kanun, kaide, kural; formül.

düşeş i. f. : 1. zar oyununda en büyük sayı olan iki 6 nın yanyana gelmesi. 2 rasgelme, iyi tesadüf.

düşnam (.-) b. s. f. : sövme, sövgü.

düşvar (.-) s. f. : güç, zor.

düşvari (.--) i. f. : güçlük, zorluk.

düvel i. a. ç. : devletler.

düyun (.-) i. a. ç. : deyinler, borçlar.

düzdan (.-) s. f. ç. : hırsızlar.

düzdane (.-.) zf. f. : hırsız gibi, hırsızca.

düzdi (.-) i. f. : hırsızlık.

düzeban (..-) b. s. f. : iki dilli.

düzt, -du s. ve i. f. : hırsız, uğru.

E

eali (.--) s. a. ç. : pek yüksek olanlar.

eazım (.-.) s. a. ç. : pek büyük olanlar. **Eazım-ı millet** : millet büyükleri.

:b i. a. : baba, ata.

ebabil (.--) i. a. ç. : **1.** dağ kırlangıcı. **2.** sürüler, bölükler.

ebat, -b'adi (.-) i. a. ç. : uzaklıklar.

ebatıl (.--) s. a. ç. : boşananlar.

ebbaz (.-) i. a. : ürkme, kaçma.

ebbed - Allah cü. a. : Allah ebedî, dâim eylesin!

ebcel s. a. : iri yapılı adam.

ebdâ' s. a. : en bedi, en tuhaf, en göze çarpan; tansuk.

ebedi (..-) s. a. : sonu olmıyan, sonrasız, bengi.

ebediyyen zf. a. : hiç bir daha, hiç bir vakit, hiç bir zaman.

ebediyyet, -ti i. a. : sonu olmıyan zaman, daimîlik, sonrasızlık, bengilik.

eben an ceddin zf. a. : babadan, büyük babadan, dededen, kuşaktan kuşağa.

ebet, -di i. a. : sonu olmıyan gelecek zaman, sonrasızlık, bengilik.

ebeveyn, -ni i. a. ç. : ana baba.

ebhar (.-) i. a. ç. : denizler.

ebhas (.-) i. a. ç. : bahisler.

ebir, -bri i. f. : bulut. **Ebr-âlûd** : bulutlu.

ebleh s. a. : aptal, alık.

eblehfirib (...-) b. s. a. f. : aptal aldatan, aptal avlıyan.

ebniye i. a. ç. : binalar.

ebraç, -cı i. a. ç. : burçlar, kaleler, kale burçları.

ebrar (.-) s. a. ç. : hayır sahipleri, iyiler.

ebru (.-) i. f. : kaş.

ebter s. a. : güdük.

ebu (.-) i. a. : baba, ata.

ebvap, -bı (.-) i. a. ç. : **1.** kapılar. **2.** bölümler.

ecanip, -bi (.-.) i. a. ç. : ecnebiler, yabancılar.

ecdat, -dı i. a. ç. : cedler, büyük babalar, dedeler.

ecel i. a. : ölüm.

echel s. a. : en câhil, en bilgisiz.

ecil, -cli i a : sebep, illet.

ecir, -cri (.-) : ücretle çalışan.

ecir, -cri i. a. : **1.** sevap. **2.** ücret.

eclâf (.-) i. a. ç. : ayaktakımları, baldırıçıplaklar.

ecnas (.-) i. a. ç. : cinsler, soylar.

ecnebi (..-) i. a. : yabancı, yad.

ecniha i. a. ç. : cenahlar, kanatlar.

ecram (.-) i. a. ç. : cansız olan cisimler. **Ecram-ı semaviye** : yıldızlar.

ecsam (.-) i. a. ç. : cisimler.

ecsat, -dı (.-) i. a. ç. : cesetler, vücutlar.

ecvef s. a. : **1.** içi boş, kof. **2. mec.** çok cahil, bilgisiz. **3. i. gr.** eski gramerlerde ayn-ül- fiili (üç harflilerin [sülâsilerin] ikinci harfi) "vav = ecvef-i vavî" yahut "ya= ecvef-i yaî" olan arapça fiiller.

eczâ (.-) i. a. ç. : **1.** cüzler, parçalar, kısımlar. **2.** ilâçlarda kullanılan maddeler. **3.** ciltlenmemiş kitap ve saire.

eda (.-) i. a. : **1.** ödeme. **2.** tarz, üslûp, şive, naz. **3.** kurum, çalım, ton.

edat, -tı (.-) i. a. : **1.** âlet. **2. gr.** başlıbaşına anlamsız olan kelime veya harf, edat. **Edat-ı haber gr.** koşaç.

edebiyat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** sanat amacı ile yazılan eserler. **2.** bu sanatın kuralları ve eserleri ile uğraşan bilim kolu. **Edebiyat yapmak : mec.** güzel ve uzun uzun sözlerle konu dışında konuşmak.

edebiyyun (...-) i. a. ç. : edebiyat ile uğraşanlar.

edep, -bi i. a. : iyi terbiye, nezâket.

edevat, -tı i. a. ç. : edatlar, aletler, takımlar, avadanlıklar. **Edevat-ı lâhika : gr.** sontakı.

edibane (.--.) zf. a. *f.* : **1.** edeplice, edeplicesine. **2.** edebiyatla uğraşana yaraşır yolda.

edille i. a. ç. : kanıtlar. **Edille-i kaviyye** : sağlam kanıtlar.

edimme i. a. : **anat.** altderi. **Edimme-i dahiliye : anat.** içderi.

edip, -bi (.-) s. a. : **1.** terbiyeli, nazik. **2.** edebiyatla uğraşan.

edmiga i. a. ç. : dimağlar, beyinler.

edna (.-) s. a. : en bayağı, çok alçak.

ednas (.-) i. a. ç. : **1.** pislikler, kirler. **2.** en aşağılık adamlar.

edvar (.-) i. a. ç. : devirler, zamanlar, asırlar, yüzyıllar.

edviye i. a. c. : devalar, ilâçlar.

edyak, -ki (.-) i. a. ç. : dikler, horozlar.

edyan (.-) i. a. ç. : dinler.

edyar (.-) i. a. ç. : deyirler, manastırlar, kiliseler.

efal, -li (.-) i. a. ç. : fiiller, işler.

efdal s. a. : çok meziyetli, yeğ, en âlâ, üstün.

efgan (.-) i. f. : inleme, feryat.

efgende s. f. : yere atılmış, yıkılmış, yıkık.

ef'i (.-) i. a. : engerek yılanı.

efkâr (.-) i. a. ç. : fikirler, düşünceler. **Efkâr-ı umumiye** : umumun düşüncesi, kamu oyu.

eflâk, -ki (.-) i. a. ç. : felekler, semalar, gökler.

efrat, -dı (.-) i. a. ç. : 1. fertler, tek olanlar, birler. 2. **ask.** erat.

-efraz (.-) s. f. : kaldıran, yükselten. **Ser-efraz** : baş yükselten, büyük, ünlü, bilinen.

frenç, -ci i. a. : frenk, Avrupalı.

-efruz (.-) s. f. : aydınlatan, parlatan, tutuşturan. **Cihan - efruz** : dünyayı aydınlatan.

efsah s. a. : pek (en çok) fasih, uzdilli.

efsane (.-.) i. f. : asılsız hikâye, masal. **Efsane vü efsun** : masal ve büyü.

efsanecu (.-.-) s. f. : efsane arıyan, boş vakit geçirmek istiyen.

efser i. f. : taç.

efsûn (.-) i. f. : büyü, sihir. **Efsun - -ger** : büyücü, üfürükçü.

efsus! (.-) e. f. : yazık!, eyvah!

efsürde s. f. : donmuş, donuk.

-efşan (.-) s. f. : dağıtan, saçan, serpen.

efvah (.-) i. a. ç. : ağızlar.

-efza (.-) s. f. : artıran, çoğaltan. **Ruh-efza** : ömür artıran.

efzayiş (.-.) i. f. : artma, çoğalma.

efzun (.-) s. f. : artık, çok, yukarı, aşkın.

eğerçi e. f. : her ne kadar...; olsa da, ise de.

ehadis (.--) i. a. ç. : hadisler, Peygamber'imizin sözleri.

ehadiyet, -ti : i. a. : birlik, Allah'ın birliği.

ehadü hüma (....-) b. i. a. : ikiden biri.

ehak, -kkı s. a. : en yakışır, en lâyık.

ehali (.-.) i. a. : elgün.

ehas, -ssı s. a. : en başlı, başlıca, en özel.

ehasin (.-.) s. a. ç. : çok (pek, en) güzel olan şeyler.

ehdap, -bı i. a. ç. : kirpikler.

ehem, -mmi s. a. : en mühim, daha önemli, çok önemli, pek önemli.

ehemmiyet, -ti i. a. : kıymet, değer, önem.

ehibba (..-) i. a. ç. : dostlar, sevgililer, bildikler.

ehil, -hli i. a. : becerikli, mâhir, üs-

tat. **Ehl-i beyt** : ev halkı. Hz. Muhammed'in yakın akrabası. **Ehl-i cehil** : bilgisizler. **Ehl-i vukuf; Ehl-i hibre** : bilirkişi.

ehille i. a. ç. : hilâller, doğan aylar.

ehli (.-) s. a. : alışık olan, insandan kaçmıyan, evcil.

ehliyet, -ti i. a. : salâhiyet, yetki, yeterlik, yetenek. 2. liyakat ve kabiliyet vesikası.

ehram (.-) i. a. : **mat.** piramit. **Ehram-ı nakıs** : **geo.** kesik piramit.

ehrami (.--) s. a. : **mat.** piramidal, ehram biçiminde olan.

ehvâl (.-) i. a. ç. : heviller, korkular.

ehven s. a. : daha hafif, daha zararsız, pek ucuz. **Ehven-i şer** : az kötüsü, az ucuzu. **Ehven-i şerreyn** : iki şerrin en zararsızı, kolayı.

eimme i. a. ç. : imamlar. **Eimme-i isnâaşer** : Şiilerde Hz. Ali ile başlıyarak Mehdi ile sona eren on iki imam.

eizze s. a. ç. : azizler, erenler.

ekâbir (.-.) s. a. ç. : rütbe, görgü ve faziletçe büyük olanlar, ulular.

ekal, -lli s. a. : en aşağı, en az.

ekalim (.-.) i. a. ç. : iklimler.

ekalliyet, -ti i. a. : azınlık.

ekanim (.--) i. a. ç. : asıllar, zatler, rükünler. **Ekanim-i selâse** : Hıristiyanlığın : baba, oğul, ruhülkudüs (kutsal ruh) den ibaret teslis inanışı.

ekarip, -bi (.-.) s. a. ç. : yakın akraba, hısımlar.

ekasır (.-.) s. a. ç. : daha (en, pek, çok) kısalar.

ekber s. a. : en büyük.

ekele i. a. ç. : yiyenler, yiyiciler.

ekil, -kli i. a. : yeme. **Ekl ü şurp** : yeme içme.

ekkâl (.-) s. a. : çok yiyen, obur; aşındıran.

ekmel s. a. : daha mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en eksiksiz.

ekmelâne (..-.) zf. a. : en uygun, en kusursuz olana yakışacak yolda.

ekmeliyet, -ti i. a. : mükemmellik, kusursuzluk.

eknaf (.-) i. a. ç. : yanlar, taraflar.

ekrat, -dı (.-) i. a. ç. : kürtler.

ekreh s. a. : en kerih, çok iğrenç.

ekrem s. a. : çok onur sahibi, pek cömert, en eli açık.

ekseriya (...-) zf. a. : çok kere, sık sık, çoğun.

ekseriyet, -ti i. a. : çokluk.

eksibe i. a. : **coğr.** kumul. **Eksibe-i berriye** : **coğr.** karasal kumul.

ekûl, -lü (.-) s. a. : çok yiyen, obur.

ekûlane (.--.) zf. a. : oburcasına.

el'aman ünl. **a.** : şikâyet edatı, aman, medet.

el'an zf. a. : şimdi, hâlâ, daha, henüz.

el'anyaslye (..-..) i. a. : **bot.** iğdegiller.

elâstıkı, -tl (..-.) s. fr. : esnek.

elâstıkiyet, -ti (...-.) i. fr. a. : esneklik.

elbap, -bı (.-) i. a. ç. : lübler, akıllar; akıllı kimseler.

elbet, elbette zf. a. : **1.** kesin olarak. **2.** şüphesiz, her halde.

elbise i. a. ç. : libaslar, rubalar, giysiler, giyim.

elbüz s. a. : yüce, yüksek.

elektirikiyet, -ti (...-..) i fr. a. : **fiz.** elektik, elektrikleştirme, elektrikleşme. **Elektrikiyet-i miknatisiye : fiz** elektromagnetizma. **Elektrikiyet-i sakine : fiz.** elektrostatik.

elektriknüma (.....-) b. i. fr. f. : elektroskop.

elem i. a. : ağrı, sancı, keder, acı, sızı.

elfaf (.-) i. a. ç. : lifler, birbirine kavuşmuş fidanlar, ağaçlar.

elfaz (.-) i. a. ç. : lâfızlar, kelimeler, sözler.

elfiye i. a. : **ed.** bin beyitlik kaside.

elgaz (.-) i. a. ç. : bilmeceler, bulmacalar, yanıltmacalar.

elhaç, -cı i. a. : hacı, Kâbe-i Mükerreme'yi ziyaret eden kimse.

elhak, -kkı zf. a. : gerçekten, doğrusunu isterseniz.

elhaletü hazihi (.-..-.-) zf. a.: bugün, bugünkü günde, henüz, şimdi, şimdiki zamanda, şimdiye kadar.

elhamdülillâh (....-) cü. a. : Tanrı'ya şükür.

elhan (.-) i. a. ç. : lâhinler, nağmeler, ezgiler.

elhaset, -di zf. a. : "haset olunur" anlamına.

elhasıl (.-.) zf. a. : hasılı, netice itibariyle, uzatmıyalım, sözün kısası, kısacası.

elhazer zf. a. : sakın!, sakınalım, sakınınız!

elif ha. a. : Osmanlı alfabesinin ilk harfi.

elifbe, elifba (..-) i. a. : alfabe.

elim (.-) s. a. : **1.** çok dert ve keder veren, acıklı. **2.** ağrı ve sancıyı gerektiren, sızlatan.

elkap, bı (.-) i. a. ç. : lâkaplar, ünvanlar, soyadları.

elsine i. a. ç. : lisanlar, diller. **Elsine-i garbiye** : batı dilleri.

eltaf (.-) i. a. ç. : lûtuflar, iyi mua-

meleler, iyilikseverlikler, okşamalar.

eltaf s. a. : daha (en, pek) lâtif, güzel, hoş [olan].

elvah (.-) i. a. ç. : levhalar, düz satıhlar, yüzeyler; yazılar, portreler.

elvan (.-) i. a. ç. : levinler, renkler, çeşitler.

elveda (..-) cü. a. : Allah'a ısmarladık, esen kalın.

elviye i. a. ç. : livalar, sancaklar, bayraklar.

elyâf (.-) i. a. ç. : lifler, teller.

elyak, -kı s. a. : en liyakatli, en yakışır, en lâyık.

elyevm zf. a. : bugün, bugünkü günde, şu anda, hâlâ, henüz, şimdi.

elzem s. a. : en lâzım, en lüzumlu, en gerekli.

elzemiyet, -ti i. a. : gereklik.

em'a (.-) i. a. ç. : mialar, bağırsaklar. **Em'a-i galiza : anat.** kalın bağırsaklar. **Em'a-i rakika : anat.** ince bağırsaklar.

emakin (.-.) i. a. ç. : mekânlar, yerler. **Emakin-i mukaddese :** kutsal yerler.

eman (.-) i. a. : eminlik, korkusuzluk. 2. yardım isteme, aman dileme.

emanet, -ti (.-.) i. a. : emanet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse, inam.

emaneten (.-..) zf. a. : emanet olarak, inamla, inam olarak.

emare (.-.) i. a. : alâmet, nişan, eser, ipucu, belirti.

emaret, -ti (.-.) i. a. : emirlik, beğlik, prenslik.

emel i. a. : arzu, ümit, umma. **Tul-i emel :** haddinden çok şeylere kavuşmak isteği; insan ömrünün yetmiyeceği hülyalar, kuruntular.

emin (.-) s. a. : emniyetli, korkusuz, birine güvenen; kendisine güvenilen.

emin, -mni i. a. : eminlik, korkusuzluk, rahatlık. **Emn ü rahat :** güven ve rahat.

emir, -mri i. a. : 1. buyruk, buyrultu, buyurma [yazı veya sözle]. **Emr-i vaki :** olup bitti. 2. reis, baş, bey.

emirname (..-.) b. i. a. f. : emir kâğıdı, buyrultu.

emlâk, -ki (.-) i. a. ç. : mülkler, ev, tarla, bağ, bahçe ve benzerleri gibi sahip olunan mal, mülk.

emled s. a. : en (pek, çok) genç, körpe [vücut veya dal]. (dişili : "melda").

emles s. a. : düz, pürüzsüz, cilâlı. **Hacer-i emles : jeol.** pürüzsüz, düz taş. [dişili : "melsa"dır].

emmare (.-.) s. a. : emreden, emredici, cebreden. **Nefs-i emmare** : insanı hisse zevk ve lezzete sevk eden nefis ve şehvet.

emniyet, -ti i. a. : eminlik, korkusuzluk, güvenme; **ask.** kollama. **Emniyeti su-i istimal** : güveni kötüye kullanma.

emraz (.-) i. a. ç. : marazlar, hastalıklar. **Emraz-ı efrenciye** : **hek.** firengi ve benzeri hastalıkları.

emret, -di s. a. : yüzü henüz tüysüz olan delikanlı.

emsal, -li (.-) i. a. ç. : 1. nümuneler, örnekler, eş, eşler. 2. **mat.** katsayı.

emsar (.-) i. a. ç. : büyük şehirler, kasabalar.

emsile i. a. ç. : **1.** örnekler. **2. gr.** çekim örneği.

emtar (.-) i. a. ç. : yağmurlar.

emtia i. a. ç. : satılacak şeyler, mal. **Emtia-i ecnebiye** : yabancı memleket malları.

emvaç, -çı (.-) i. a. ç. : mevçler, dalgalar. **Emvac-ı bahir** : deniz dalgaları.

emval, -li i. a. ç. : mallar, mülkler. **Emval-i gayr-i menkule** : taşınmaz mallar. **Emval-i menkule** : taşınabilen mallar.

emvat, -ti i. a. ç. : ölüler. **Defn-i emvat** : ölülerin gömülmesi.

emzice i. a. ç. : mizaçlar, huylar.

enabip, -bi (.--) i. a. ç. : borular, alet gibi içi boş borular. **Enabib-i gırbâliye** : kalbur damarlar.

en'am (.-) i. a. ç. : **1.** deve, sığır, koyundan ibaret hayvanlar **2.** Kur'an'da bir sûrenin adı. **3.** bazı âyet ve sureleri içine alan dini dua kitabı.

enamil (.-.) i. a. ç. : parmak uçları.

enbiya (..-) i. a. ç. : nebiler, peygamberler, yalavaçlar.

encam (.-) i. a. : son, nihayet. **Encam-ı kâr** : işin sonu.

encüm i. a. ç. : yıldızlar.

encümen i. f. : cemiyet, meclis, komisyon. **Encümen-i daniş** : akademi.

encüriye i. a. : **bot.** ısırgangiller.

endaht, -tı i. f. : atma, atış [silâh h.]

endam (.-) i. f. : vücut, beden; boy, boybos.

-endaz (.-) s. f. : atıcı, atan, atmış. **Silâh-endaz** : silâh atan, nefer.

endaze (.-.) i. f. : ölçü.

endek s. f. : **1.** az, azıcık, **2.** yaşı küçük. **Tıfl-ı endek** : yaşı küçük çocuk.

ender zf. f. : ..de, içinde. **Cehan ender cehan** : cihan içinde cihan.

-endiş (.-) s. f. : düşünen, ölçülü davranan. **Akıbet-endiş** : sonunu düşünen.

endişe (.-.) i. f. : düşünce; vesvese, merak; gam, kaygı, keder; şüphe.

ene zm. a. : **psik.** ben.

enf i. a.: burun. **Kesr-i enf** : burnunu kırma, kibrini kırma.

enfas (.-) i. a. ç. : nefesler, soluklar. **Enfas-ı Mesih** : Hz. İsa'nın ölüleri dirilten nefesleri.

enfes s. a. : en nefis, değerli ve lezzetli olan. **Enfes-i âsar** : eserlerin en nefisi, en değerlisi.

enfiye i. a. : buruna çekilmek üzere hususî surette hazırlanmış tütün tozu.

enfüs i. a. ç. : ruhlar, canlar; yaşıyanlar.

enfüsi (..-) s. a. : **psik.** öznel.

enfüsiye (..-.) i. a. : **fels.** öznelcilik.

engüşt, -tü i. f. : parmak. **Engüşt ber-dehan** : parmağı ağızda (olan), şaşa kalan.

enhar (.-) i. a. ç. : nehirler, ırmaklar. **Enhar-ı amika** : derin nehirler.

enhas s. a. : en nuhusetli, pek uğursuz, çok şom. **Enhas-ı evkat** : vakitlerin en uğursuzu.

enhür i. a. ç. : ırmaklar, çaylar.

enin (.-) i. a. : inilti, inleme. **Enin-i hafi** : gizli inilti.

enis (.-), **enise** (.-.) i. a. : arkadaş, dost, yar, sevgili.

enise (.-.) s. f. : donmuş, pekişmiş.

eniyyet, -ti i. a. : **fels.** kişilik.

enkaz, -ı (.-) i. a. ç. : bina yıkıntıları, yıkıntı, moloz.

enmuzec (.-.) i. a. : kip, örnek, nümune, mostra. **Enmuzec-i evvel** : ilk örnek.

ensal (.-) i. a. ç. : nesiller, soylar, sülâleler, züriyetler, döller.

ensep, -bi s. a. : en uygun, en yerinde, daha uygun, daha yerinde.

ensice i. a. ç. : dokumalar, örmeler. **Ensice-i müşkile** : **bot.** sürgendoku.

enva, -i (.-) i. a. ç. : neviler, çeşitler, türlüler.

envar (.-) i. a. ç. : nurlar, ziyalar, aydınlıklar.

enver s. a. : pek nurlu, en parlak, çok parlak.

enzar (.-) i. a. ç. : nazarlar, bakışlar, bakmalar. **Enzar-ı ecnebiye** : yabancı bakışlar.

epher i. a. : **biy.** büyük atardamar, aort.

epkem s. a. : dilsiz, sessiz.

eracif (.-.) i. a. ç. : düzmeler, uydurmalar, yalan sözler.

eramil (.-.), **eramile** (.-..) i. a. ç. : dul kadınlar; bekârlar, karısızlar. **Eytam ve eramil** : yetimler ve dullar.

erazil (.-.) s. a. ç. : sıyrıklar, yüzsüzler.

erbaa s. a. : dört. **Cihat-ı erbaa** : dört taraf.

erbaa (..-) i. a. : çarşamba günü.

erbain (..-) s. a. : 1. kırk sayısı. 2. i. karakış.

erbap, -b (.-) s. a. ç. : 1. sahipler, malikler. 2. ehil, becerikli, lâyık. **Erbab-ı aşk** : âşıklar, sevmeği başaranlar, sevmekte mahir olanlar. **Erbab-ı mesalih** : işi olanlar, iş takip edenler.

ercül i. a. ç. : ayaklar. **Ercül-i kâzıp** : biy. yalancı ayaklar.

ercüvan (..-) i. a. : erguvan çiçeği.

ergavan (..-) i. f. : baklagillerden güzel pembe renkte çiçek açan bir süs ağacı.

ergun (.-) s. f. : sert başlı, oynak ve hızlı giden [at].

erham s. a. : en (pek, çok) rahim, merhametli.

erib (.-), **eribe** (.-.) s. a. : akıllı, zeyrek.

erike (.-.) : taht. **Erike-pira** : tahtı süsliyen [padişah].

erkam (.-) i. a. ç. : rakamlar, yazılar, resimler.

erkân (.-) i. a. ç. : rükünler, esaslar, desteler. **Erkân-ı askeriye** : ask. generaller. **Erkân-ı Harbiye** : ask. kurmay. **Erkân-ı harbiye-i umumiye** : ask. genel kurmay. **Erkân-ı harp zabiti**: kurmay subay.

ersat, -dı (.-) i. a. ç. : rasatlar, gözlemler, gözetlemeler.

erşet, -di s. a. : en ergin, daha ergin, doğru yola daha yakın, gidişatı daha iyi olan.

ervah (.-) i. a. ç. : ruhlar, canlar. **Ervah-i habise** : kötü ruhlar.

ervahiye (.-..) i. a. : fels. canlıcılık, animizm.

erz i. a. : pirinç [hububattan].

erzak, -ğı (.-) i. a. ç. : rızıklar, yiyecek içecekler, azık, yiyecek.

erzal, -li (.-) s. a. ç. : reziller, soysuzlar, yüzsüzler.

erzan (.-) s. f. : 1. uygun, yerinde. 2. ucuz.

erze i. a. : bot. çam ağacı.

erzel s. a. : en rezil, en veya çok yüzsüz. **Erzel-i ömür** : ihtiyarlığın sonları, bunaklık günleri.

esabi (.-.) i. a. ç. : parmaklar. **Esabi-ül-kadem** : ayak parmakları.

esabi (.--) i. a. ç. : haftalar.

esad s. a. : en saadetli, çok mutlu.

esafil (.-.) i. a. ç. : esfeller, halkın en aşağı, en bayağı tabakası.

esah, -hhı s. a. : en doğru, çok doğru.

esami (.--) i. a. ç. : isimler, adlar.

esaret, -ti (.-.) i. a. : esirlik, kölelik, kulluk, tutsaklık. **Taht-ı esaret** : esirlik altında.

esas (.-) i. a. : asıl, temel; ana, dayanak, dip, kök.

esasen (.-.) zf. a. : aslından, esasından, temelinden, kökünden.

esasi (.--), **esasiye** (.-..) s. a. : asıl ve temelle ilgili, başlıca, en başlı, dipsel.

esatir (.--) i. a. ç. : hikâyeler, masal nevinden şeyler, yalanlar, mitoloji.

esatiri (.---) i. a. : masal ve hikâyeye benzer vakalar.

esatize (.-..) i. a. ç. : ustalar, üstatlar.

esbak, -kı s. a. : öncekinden daha önceki, daha eski.

esbap, -bı (.-) i. a. ç. : sebepler, vasıtalar.

esediye i. a. : **zool. 1.** arslangiller. **2. bot.** sukamışıgiller.

esef i. a. : acıma, keder.

esefa (..-) e. a. : eyvah, yazık!

eser i. a. : **1.** nişan, alâmet. **2.** basılmış kitap. **3.** yapıt.

eset, -di i. a. : **1.** arslan. **2. astr.** arslan burcu.

esfar (.-) i. a. ç. : **1.** yolculuklar, yola gidişler. **2.** düşmana karşı gidişler.

esfel s. a. : en aşağı, bayağı.

esham (.-) i. a. ç. : **1.** oklar. **2.** hisseler, paylar, nasipler. **3.** borç alınan paraya karşılık senetler.

eshap, -bı (.-) i. a. ç. : peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler.

eshar (.-) i. a. ç. : sabahlar, sabah vakitleri. **Nesîm-i eshâr** : sabahları esen rüzgâr.

eshel s. a. : en kolay, çok kolay.

eshiya (..-) s. a. ç. : cömertler, eli açık olanlar.

esir (.-) i. a. : **1.** tutsak. **2.** s. tutkun. **Esir-i firaş** : yatalak.

esirane (.--.) zf. a. : kulca, kölece.

esiri (.--) i. a. : esirlik, kulluk.

eskal, -li s. a. : **1.** çok (en, pek) sakil, en ağır. **2.** en çirkin.

eslâf (.-) i. a. ç. : atalar, geçmişler.

eslah s. a. : en (pek, çok) sâlih, iyi.

eslem s. a. : en selâmetli, en doğru, en sağlam.

esliha i. a. ç. : silâhlar. **Esliha-i cariha** : cerh edici, yaralayıcı silâhlar.

esma (.-) i. a. ç. : isimler, adlar. **Esma-yi hüsna** : Allah'ın adları.

esmak, -ki (.-) i. a. ç. : balıklar. **Esmak-i azmiye** : zool. kemikli balıklar.

esman (.-) i. a. ç. : bedeller, kıymetler, değerler, tutar.

esna (.-) i. a. : ara, aralık, vakit, sıra.

esnaf (.-) i. a. ç. : **1.** çeşitler, türler. **2.** satıcılıkla, dükkâncılıkla geçinen kimseler. **3.** s. uygunsuz kadın.

esnam (.-) i. a. ç. : sanemler, putlar.

esnan (.-) i. a. ç. : **1.** sinler, dişler. **Esnan-ı katıa** : kesici dişler.

esnasında (.-..) zf. a : sırasında, arasında.

esp, -bi i. f. : at, beygir. **Esb-i tazi** : Arap atı.

esrar (.-) i. a. ç. : sırlar, gizli şeyler.

esrarengiz (.-.-) b. s. a. f. : esrarlı, sırlı, sırlarla örtülü, gizli, gizemli.

estağfurullah (.....-) zf. a. : Türkçede : "bir şey değil, rica ederim, hâşa, hiçbir zaman" anlamlarına kullanılır.

estar (.-) i. a. ç. : örtüler, perdeler.

ester i. f. : katır.

esvap, -bı (.-) i. a. ç. : giyimler, giyecek şeyler, giyim.

esvat, -tı (.-) i. a. ç. : savtlar, sadalar, sesler.

eş'ar (.-) i. a. ç. : kıllar. **Eş'ar-ı massa** : emici kıllar.

eş'ar (.-) i. a. ç. : şiirler.

eşbah (.-) [ha ile] i. a. ç. : **1.** şahıslar, cisimler, gövdeler. **2.** büyük kapılar. **3.** karaltılar, hayaller.

eşbah (.-) ([he ile] i. a. ç. : şibihler, benziyenler, eşler.

eşcar (.-) i. a. ç. : ağaçlar. **Eşcar-ı müsmire** : meyva ağaçları.

eşet, -ddi s. a. : en çetin, en sert, çok çetin, pek sert. **Eşedd-i mücazat** : en şiddetli ceza.

eşfak, -kı s. a. : çok (pek, en) merhametli.

eşhas (.-) i. a. ç. : şahıslar, adamlar, kişiler.

eşhür i. a. ç. : şehirler, aylar.

eşi'a i. a. ç. : aydınlıklar, ışıklar.

eşirra (..-) s. a. ç. : şirretler, azılılar, haşarılar, kötülük edenler, edepsizler.

eşk, -ki i. a. : gözyaşı. **Eşk-i sürur** : sevinç gözyaşı.

eşkâl, -li (.-) i. a. ç. : şekiller, biçimler.

eşkıya (..-) s. ve i. a. ç : şakiler, dağ hırsızları, haydutlar.

eşna' s. a. : yırtlaz, en şeni, çok kötü, pek çirkin.

eşraf (.-) i. a. ç. : saygın kimseler,

ilerigelenler. **Eşraf-ı belde** : memleketin ilerigelenleri.

eşya (.-) : i. a. ç. : şeyler, nesneler.

etba (.-) s. a. ç. : **1.** birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar. **2.** uşaklar, hizmetçiler.

etfal, -li (.-) i. a. ç. : tıfıllar, çocuklar. **Etfal-i mekâtip** : mektep çocukları, okul çocukları.

etfaliyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : çocuk bilgisi, pedaloji.

etıbba (..-) i. a. ç. : tabipler, doktorlar, hekimler. **Etıbba odası** : hekimler odası.

et'ıme i. a. ç. : taamlar, yemekler, aşlar.

etraf (.-) i. a. ç. : taraflar, yanlar, uçlar, kıyılar. **Etraf ve havali** : yöre çevre.

Etrak, -ki (.-) i. a. ç. : Türkler.

etrika i. a. ç. : **1.** yollar, caddeler **2.** sebepler, vasıtalar.

etvar i. a. ç. : tavırlar, hareketler.

evahir (.-.) i. a. ç. : âhırlar, sonlar.

evail, -li (.-.) i. a. ç. : evveller, ilk vakitler.

evamir (.-.) i. a. ç. : emirler, buyruklar, buyrultular.

evan (.-) i. a. : vakit, zaman, çağ.

evani (.--) i. a. ç. : kapkacaklar, kaplar.

evasıt, -tı (.-.) i. a. ç. : ortalar, ortadakiler, ortada bulunanlar, orta günler, orta zamanlar.

evbaş (.-) i. a. ç. : ayak takımı, aşağılık kimseler.

evca (.-) i. a. ç. : veca'lar, ağrılar, sancılar, acılar, sızılar.

evcüment, -di i. f. : **1.** top, küme, yığın. 2. evcimen, evine çok bağlı, evini iyi bir halde bulunduran [kimse].

evham (.-) i. a. ç. : vehimler, zanlar, esassız şeyler, kuşkular, kuruntular.

eviç, vci i. a. : **1.** yüce, yüksek. **2.** uc. **Evc-i asüman** : göklerin ucu (en yüksek kısmı). **3. astr.** Arza göre: yeröte; Güneşe göre : günöte [evç ve haziz hattı : **astr.** günberi - günöte doğrusu]. **3. müz.** ırak makamının inici şeklidir; segâh dörtlüsünün ırak perdesindeki şeddi ile uşşak dörtlüsünün karışmasından meydana gelen bir makam.

evidda (..-) i. a. ç. : ahbaplar, dostlar, sevgililer, sevdikler.

ev'iye i. a. ç. : **1.** kaplar, mahfazalar. **2.** damarlar. **Ev'iye-i münakkata** : bot. noktalı damarlar.

evkaf (.-) i. a. ç. : vakıflar, cami, medrese gibi hayrâtın idaresine bağlanan binalar ve benzerleri.

evkat, -tı (.-) i. a. ç. : vakitler, zamanlar.

evlâ (.-) s. a. : daha uygun, çok lâyık, en iyi, üstün.

evlât, -dı (.-) i. a. ç. : veletler, çocuklar, sülâle; çocuk, oğul.

evleviyet, -ti i. a. : **1.** evlâlık, üstün tutulmıya lâyık olma. **2.** diyecek kalmama. **Evleviyetle :** haydi haydi.

evliya (..-) i. a. ç. : **1.** veliler. **2.** keramet sahibi olanlar.

evrak, -kı (.-) i. a. ç. : **1.** varaklar, yapraklar. **Evrak-ı mütekabile :** bot. karşılıklı yapraklar. **2.** kâğıtlar. **3.** arşiv.

evram (.-) i. a. ç. : veremler, şişler, yumrular.

evrenk, -gi i. f. : **1.** taht. **2.** şeref, süs. **3.** akıl ve irfan. **4.** ağaç kurdu. **5.** yakışıklılık. **6.** hile.

evrent, -di i. f. **1.** hile, oyun, dek, aldatma. **2.** şan, şeref. **3.** taht.

evride i. a. ç. : **anat.** siyah kan damarları, toplardamarlar.

evsa' s. a. : daha geniş, pek geniş, en geniş.

evsaf (.-) i. a. ç. : vasıflar, ortalar.

evsat i. a. : **1.** bir şeyin ortası; ortadaki. **2. s.** orta, orta halli. **3.** yüksek ile alçak arası.

evtan (.-) i. a. ç. : vatanlar, yurtlar.

evvel s. ve zf. a. : önce, ilk, birinci, eski, geçmiş. **Evvel ve âhir :** enin de sonunda.

evvelâ zf. a. : birinci olarak, her şeyden önce, ilkin, önce, ilk önce.

evvelce zf. a. : daha evvel, önce.

evvelemirde zf. a. t. : herşeyden önce, işin başlangıcında.

evvelen zf. a. : önce, önceleyin.

evvelî (..-) s. a. : en evvel, en önce olan; **fels.** ilk.

evveliyat, -tı (...-) i. a. ç. : bir işin ilk safhaları, başlangıç.

evvelki zf. a. : birinci, ilk, eski.

evza (.-) i. a. ç. : haller, durumlar, duruşlar.

evzah s. a. : daha vazıh, çok açık, besbelli.

evzan (.-) i. a. ç. : vezinler, tartılar, ağırlıklar.

evzayiş (.-.) i. a. : artış, çoğalış.

eyadi (.--) i. a. ç. : yedler, eller.

eyalât, -tı (.--) i. a. ç. : vâlilerin idaresi altında bulunan memleketler.

eyalet, -ti (.-.) i. a. : bir vâlinin idaresinde olan memleket.

eytam (.-) i. a. ç. : yetimler, anası babası ölmüş, bülûğa ermemiş küçük çocuklar.

eyvah (.-) ünl. f. : yazık, heyhat!

eyvallah ünl. a. : **1.** evet, öyle olsun.

2. Allaha ısmarladık. 3. teşekkür ederim.

eyvan (.-) i. f. : 1. büyük sofa, salon. 2. kemerli yüksek bina. 3. 3. çardak. 4. köşk.

eyyam (.-) i. a. ç. : yevmler, günler. **Eyyam-ı bahur** : Ağustosun ilk haftasında olan sıcak günler.

eyyüha (..-) e. a. : "Ya, ey!" gibi seslenme edatı. **Eyyüh-el-ashap** : ey mal ve mülk sahipleri! **Eyyüh-el-İslâm** : ey Müslümanlar!

eyzan zf. a. : yine öyle, bu da öteki gibi.

ez e. f. : "den, dan" anlamına. **Ez-dil**: gönülden.

eza (.-) i. a. : incitme, can yakma, eziyet.

ez'af s. a. : en zayıf, çok kuvvetsiz, pek dermansız. **Ez'af-ı nas** : insanların en zayıfı.

ez'af (.-) i. a. ç. : bir şeyin iki misli yapan fazlalıklar.

ezan (.-) i. a. : Müslümanları ibadete çağırmak için çok defa minareden, belirli kelimeleri söylemek suretiyle, yüksek sesle yapılan çağrı.

ezdat, -dı (.-) i. a. ç. : zıtlar, karşıtlar.

ezel i. a. : başlangıcı olmıyan geçmiş zaman, öncesizlik.

ezeli (..-) s. a. : öncesiz.

ezhan (.-) i. a. ç. : zihinler, zekâ, hafıza, anlayış, kavrayış kudretleri.

ezhap, -bı (.-) i. a. ç. : 1. zehepler, altunlar. 2. yumurta sarıları.

ezhar (.-) i. a. ç. : çiçekler. **Ezhar-ı nevbahar** : bahar çiçekleri.

ezher s. a. : pek beyaz, güzel ve parlak. **Cami-i Ezher** : Mısır'da bir medrese.

eziyet, -ti i. a. : üzücek, incitecek hal, incitme, cefa, zahmet.

ezlâl, -li (.-) i. a. ç. : zıllar, gölgeler.

ezmine i. a. ç. : zamanlar, anlar. **Ezmine-i kadime** : eski zamanlar. **Ezmine-i cedide** : yeni zamanlar.

ezvaç, -cı (.-) i. a. ç. : zevçler, kocalar, eşler, çiftler. **Ezvac-ı tahirat**: Hz. Muhammed'in ismetli zevceleri.

ezvak, -kı (.-) i. a. ç. : zevkler, tatlar.

ezyal, -li (.-) i. a. ç. : etekler, kuyruklar, ekler.

ezyed, -di s. a. : en (pek çok) ziyade, fazla.

F

f ha. a. : Osmanlı alfabesinin yirmi üçüncü harfi.

fa'al, -li (.-) s. a. : çok işliyen, daima harekette bulunan, etkin.

faaliyet, -ti (.-..) i. a. : çalışma, hareket, gayret, hamaratlık, kıpırdanış, canlılık.

facia (-..) i. a. : **1.** âfet, musibet. **2.** acıklı tiyatro oyunu, trajedi.

fahamet, -ti (.-.) i. a. : ululuk, kıymet, değer. **Fahametli** : [evvelce] sadrazam, Mısır hidivi ve prenslere verilen bir lâkap.

fahham (.-) i. a. : kömürcü.

fahhar (.-) s. a. : övüngen.

fahim, -hmi [hı ile] s. a. : büyük, ulu.

fahim (-.), **fahime** (-..) s. a. : anlayışlı, akıllı.

fahim, -hmi [h ile] i. a. : kömür. **Fahm-i hayvani** : **kim.** hayvan kömürü.

fahim (.-) s. a. : fahametli; itibar ve nüfuz sahibi olan.

fahir, -hri i. a. : öğünme, kıvanç.

fahir (-.), **fahire** (-..) s. a. : **1.** onurlu, şanlı, şerefli. **2.** değerli.

fahiş (-.) s. a. : **1.** ölçü dışı, aşırı, taşkın. **2.** büyük, iri. **3.** ahlâksız, ahlâka aykırı, çirkin, pek kötü. **Hata-yi fahiş** : pek kötü yanlış.

fahişe (-..) i. ve s. a. : ahlâksız kadın, kahbe.

fahiz, -hzi i. a. : **anat.** uyluk. **Azm-i fahiz** : uyluk kemiği.

fahriye i. a. : **ed.** eski şairlerin, kendi erdemlerini ve üstünlüklerini övmek suretiyle yazdıkları şiirler.

fahte (-.) i. f. : **1.** üveyik kuşu. **2.** müz. Türk müziğinin yirmi zamanlı ve onbir darplı büyük usullerindendir.

fahur (.-) s. a. : kendini çok medheden, övünen, övüngen.

fahurane (.--.) zf. a. f. : kendini methederek, övünerek.

faide (-..) i. a. : **1.** fayda, yarar; kâr, kazanç. **2.** ümit, hayır, işe yarama.

faik (-.) s. a. : üstün.

faikıyet, -ti (-...) i. a. : üstünlük.

fail (-.) s. a. : **1.** işliyen, yapan. **2.** i. gr. özne.

failiyet, -ti (-...) i. a. : **1.** fâillik, işleyicilik. **2.** müessirlik, tesir, etkili olma hali.

faiz (-.) i. a. : ödünç verilen paraya karşı alınan kâr. **Faiz-i basit : mat.** alınan borç müddeti için değişmiyen ana paranın getirdiği faiz, kâr. **Faiz-i mürekkep : mat.** bir paranın getirdiği faiz, vade sonunda ana paraya katılmak suretiyle hesap edilen faiz.

faiz (-.) [ze ile] s. a. : fevz bulan, muradına ulaşan, bir başarı kazanan.

fakat, ti bağ. a. : ancak, yalnız, şu kadar var ki, şu var ki.

fakih (.-) [k kalın okunur] s. a. : zeki, anlayışlı kimse.

fakihe (-..) i. a. : meyva, yemiş.

fakir (.-) s. a. : yoksul, parasız, züğürt, zavallı.

fakir, -kri i. a. : fakirlik, yoksulluk. **Fakr-üd-dem : biy.** kansızlık, anemi.

fakirhane (.--.) b. i. a. f. : [alçak gönüllülükle] söz söyliyenin evi.

fal (-) [l ince okunur] i. a. : uğur, talih deneme, fal. **Fal-i hayır :** uğur sayma, iyi hal, iyi alâmet.

-fam (-) s. f. : renk. **Sebz-fam :** yeşil renkli. **Zer-fam :** altın renkli.

fani (--) s. a. : ölümlü, gelip geçici, kalımsız.

faraza zf. a. : tutalım ki, diyelim ki, sayalım ki, söz gelişi.

farazi (..-) s. a. : **1.** bir faraziyeye dayanan, varsayılı. **2. mat.** ipotetik.

faraziye i. a. : varsayış, varsayım, ipotez. [aslı : "farzıyye" dir].

fariğ (-.) s. a. : feragat eden, vaz geçen.

farik, -ği (-.) s. a. : farkeden, ayıran.

farika (-..) i. a. : ayırmaç.

fariza (.-.) i. a. : **1.** farz, Allah'ın emri. **2.** lâzım, gerek. **3.** borç, ödev, görev. **4. huk.** hisse, pay, düşerge.

fark, -kı i. a. : ayrılık, başkalık, ayrım.

fart, tı i. a. : aşırı, aşırılık, aşkın, aşkınlık. **Fart-ı enaniyet : psik.** benlikçilik. **Fart-ı hassasiyet : psik.** aşırı duyu.

farz i. a. : **1.** bir sonuç elde etmek için ihtimalli veya gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma, sayma, tutma. **2.** Allah'ın işlenmesi kesin olarak gerekli, terki günah olan emirleri.

farzetmek fi. a. t. : varsaymak, saymak, tutmak.

fasahat, -tı (.-.) i. a. : güzel ve açık konuşma, uzdillik.

fasıl (-.) s. a. : fasleden, ayıran, bölen. **Hatt-ı fâsıl** : iki şeyi birbirinden ayıran çizgi.

fasıl, -sı i. a. : **1.** fasıl, ayrıntı, kısım, bölüm. **Fasl-ı müşterek** : geo. arakesit **2.** Türk müziğinde bir klâsik konser programı.

fasıla (-..) i. a. : **1.** aralık, ara. **2.** ayıran şey.

fasih (.-) s. a. : **1.** açık, yanlışsız ve güzel konuşan, uzdilli. **2.** aşikâr, sarih, açık.

fasih (-.) s. a. : fesheden, bozan, çürüten.

fasile (.-.) i. à. : **bot.** familya. **Fasile-i bakliye** : **bot.** baklagiller.

fasit, -di (-.), **faside** (-..) s. a. : **1.** kötü, fena, yanlış, bozuk **2.** fesat çıkaran, münafık.

fasla i. a. : **mat.** apsis.

fassad (.-) i. a. : kan alıcı, hacamatçı.

fassal, -lı (.-) s. ve i. a.: dedikoducu.

faş (-) i. a. : açığa vurma, dile verme

fatanet, -ti i. a. : kolay anlayış, zeyreklik.

fatır (-.) s. a. : yaratan, yaratıcı,

fatih (-.) s. a. : açan, fetheden, bir memleket zapteden.

fatiha (-..) i. a. : **1.** başlangıç, giriş. **2.** Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi.

fatin (.-) s. a. : uyanık, anlayışlı.

fatin (-.) s. a. : fitneci.

fazahat, -ti i. a. : alçaklık, edepsizlik, kepazelik.

fazail (.-.) i. a. ç. : faziletler, erdemler. **Fazâil-i ahlâk** : ahlâk faziletleri, erdemleri.

fazıl, -zlı i. a. : **1.** fazla, artık. **2.** iyilik, lûtuf.

fazıl (-.) s. a. : faziletli, erdemli.

faziha (.-.) i. a. : alçaklık, edepsizlik, kepazelik.

fazilet, -ti (.-.) i. a. : **1.** erdem. **2.** yararlık.

faziletmend (.-..) b. s. a. f. : erdemli.

faziletperver (.-...) b. s. a. f. : fazilet sahibi, erdemli.

fazla s. a. : artık, çok, ileri.

febiha (..-) zf. a. : **1.** ne ala, ne güzel. **2.** öyle olsun.

fecaat, -ti (.-.) i. a. : acıklılık, yürekler acısı.

fecayi (.--) i. a. ç. : felâketler, musîbetler, öfkeler.

fecere i. a. ç. : **1.** günahkârlar. **2.** ayyaşlar, sefiller. **3.** reziller, şerirler. **4.** yalancılar.

feci (.-) s. a. : **1.** acıklı. **2.** dehşetli, korkunç.

fecir, -ri i. a. : **1.** tan vakti, gün ağarması. **2.** tan kızıllığı.

fecve i. a. : **1.** açıklık. **2.** avlu.

feda (.-) i. a. : gözden çıkarma, uğruna verme. [aslı : "fidâ" dır].

fedai (.--) s. a. : canını esirgemiyen, kellesi koltuğunda. [aslı : "fidâi" dir].

fedakâr (.--) s. a. f. : [bir şeyini] feda etmekten çekinmiyen, esirgemiyen, esirgemez. [aslı : "fidâkâr"dır].

fehim (.-) s. a. : zeki, anlayışlı, akıllı kimse.

fehim, -hmi i. a. : anlama, anlayış. **Fehmetmek** : anlamak; kavramak.

fehva (.-) i. a. : anlam, kavram. **Fehvasınca** : uyarınca, sözü gereğince.

fek, -kki i. a. : **1.** feshetme, bozma; koparma, kesme. **2.** ayırma, ayırdetme. **3.** zoru halletme, çözme. **4.** kurtarma. **5. anat.** çene kemiği. **Fekk-i esfel** : **anat.** altçene.

fekkeyn i. a. ç. : iki çene [alt ve üst].

fekçe i. a. : **zool. bot.** çenek.

fekki (.-) s. a. : **anat.** çeneye ait, çene ile ilgili.

felâ (.-) zf. a. : o halde, o zaman.

felâh i. a. : kurtuluş, selâmet, onma. **Felâh bulmak** : kurtulmak, onmak.

felâket, ti (.-.) i. a. : **1.** belâ, musibet. **2.** bahtsızlık.

felâketzede (.-...) b. s. a. f. : felâkete, belâya uğramış.

felâsife (.-..) i. a. ç. : filozoflar; bilginler, akıllı kimseler.

felç, -ci i. a. : vücutta bir tarafın hareketsiz kalması, inme.

felek, ği i. a. : **1.** gök. **2.** âlem, dünya, **3.** talih, kader.

felekiyat, -tı (..--) i. a. ç. : astronomi.

felekzede b. s. a. f. : feleğin kahrına uğramış, talihsiz, bahtsız.

fellah (.-) i. a. : **1.** ekici, çiftçi. **2.** zenci, siyah Arap.

felsefe i. a. : hikmet bilgisi, filozofi.

fem i .a. : ağız. **Gül-fem** : ağzı gül gibi olan.

fen, -nni i. a. : **1.** bilim, marifet, sanat. **2.** hile.

fena (.-) i. a. : **1.** yok olma, yokluk, geçip gitme. **2. s.** kötü, uygunsuz.

fenni (.-) s. a. : fenne göre olan.

fent, -di i. f. : hile, dek.

fer i. f. : parlaklık, aydınlık, ışık, parıltı.

fer' i. a. : **1.** dal, budak; tomurcuk. **2. s.** ikinci derecede önemi olan [şey].

ferace (.-.) i. t. : eskiden Müslüman kadınların giydiği sokak elbisesi.

feradis (.--) i. a. ç. : **1.** firdevsler, cennetler, uçmaklar. **2.** bahçeler.

ferağ (.-) i. a. : vazgeçme, terket-

me. **2. huk.** bir mülkün tasarruf, sahip olma hakkını başkasına terketme.

feragat, -ti (.-.) i. a. : vazgeçme, elçekme.

ferah i. a. : gönül açıklığı.

ferah (.-) [hı ile] s. f. : bol, geniş, yayvan, açık.

ferahaver (..-.) b. s. a. f. : ferah getiren, sevinç getiren, sevindiren.

ferahbahş b. s. a. f. : ferah bağışlıyan, sevinç veren.

ferahet, -ti (.-.) i. f. : şan ve şeref.

ferahfeza (...-) b. s. a. f. : **1.** ferahı, sevinci artıran. **2. müz** alaturka müzikte Ahmed Ağa tarafından terkibedilmiş bir makam.

ferahi (.--) i. f. : bolluk, genişlik; ucuzluk.

ferahnak, -ki b. s. a. f. : **1.** sevinçli. **2. müz.** Şakir Ağa tarafından terkibedilen alaturka müzikte bir makam.

ferahrev (.-.) b. s. f. : acele ve geniş adımlarla yürüyen.

feramuş (.--) i. f. : unutma, hatırdan çıkma.

feraset, -ti (.-.) i. a. : binicilik, at yetiştirme bilgisi.

feraşet, -ti (.-.) i. a. : Kâbe süpürücüsünün işi.

ferbiyuniye (..-..) i. a. : **bot.** sütleğengiller.

fercam (.-) i. f. : **1.** son, akibet. **2.** menfaat, çıkar. **Bed-fercam :** sonu kötü.

ferç, -ci i. a. : dişilerde tenasül âleti. **Ferc-ül-bahir : zool.** denizanası.

ferda (.-) i. f. : yarın. **Endişe-i ferda :** yarını düşünme.

ferdaniye (.-..) i. a. : **fels.** bireycilik.

ferdaniyet, -ti (.-..) i. a. : birlik, teklik, eşsizlik.

ferden ferda (...-) zf. a. : tek tek.

ferdi (.-), **ferdiye** s. a. : **1.** fertle ilgisi olan. **2. sosy.** bireysel.

ferdiyet, -ti i. a. : teklik, birlik; **sosy.** bireylik.

fereç, -ci i. a. : kederden, darlıktan kurtulma.

Ferengis (..-) ö. i. f. : Zühre (Çobanyıldızı - Venüs) gezeğeni.

ferhal, -li (.-) i. f. : kıvırcık ve dolaşık olmıyan uzun saç.

ferhan (.-) s. a. : sevinçli, neşeli.

ferhaş (.-) i. f. : savaş, kavga.

ferhat, tı i. a. : sevinç, neşe.

ferhenk, -gi i. a. : **1.** bilgi, hüner, marifet. **2.** farsça sözlük.

ferhunde s. a. : kutlu, mutlu; uğurlu. **Ferhunde-fal :** falı kutlu, uğurlu olan. **Ferhunde - gi :** kutluluk, uğurluluk.

feride (.-.) i. a. : çok değerli inci.

ferih i. a. : sevinçli. **Ferih-fahur :** sevinçli olarak, övünerek.

ferik, -ki (.-) [k lar kalın] i. a. : **ask.** tümgeneral, korgeneral.

ferişte i. a. : melek.

ferit, -di (.-) s. a. : eşsiz, tek.

-ferma (.-) s. a. : emreden, buyuran; süren.

ferman (.-) i. f. : buyrultu. **Ferman-ber :** aldığı buyruğu yerine getiren.

fermanferma (...-) b. s. f. : emir buyuran, hüküm süren.

fermanreva (...-) b. s. f. : buyruğu kabul edilen; pâdişah.

fermude (.-.) s. f. : buyurulmuş. **Bermûde-i fermûde :** buyurulan nesne.

ferraş (.-) s. ve i. a. : **1.** döşeyen, döşemeci. **2.** hizmetçi. **3.** Kâbe süpürücüsü.

ferruh s. f. : uğurlu, kutlu.

-fersa (.-) s. f. : aşındıran, eskiten, bitiren, yıpratan.

fersah i. a. : eskiden kullanılan ve aşağı yukarı beş kilometre tutan bir uzay ölçüsü. **Fersah fersah :** bol bol, pek çok.

fersan (.-) i. f. : derisinden kürk yapılan bir kır sansarı.

fersude (.-.) s. f. : yıpranmış, eskimiş, yırtık pırtık.

fersudeği (.-.-) i. f. : eskilik, yıpranış.

fert, -di i. a. : **1.** tek, yalnız olan şey. **2.** şahıs, kişi. **3. fels.** birey. **Ferd-i âferide :** hiç kimse.

fertut (.-), **fertute** (.-.) s. f. : bunak, pek ihtiyar; cadaloz.

fertutane (.--.) zf. f. : bunakcasına.

feryat, -dı (.-) i. f. : **1.** haykırış, çığlık. **2.** sızlamak, şikâyet. **3.** yaygara, gürültü.

ferz i. f. : satranç oyununda şahın müşaviri, veziri suretinde kullanılan bir taş.

ferzent, -di i. f. : oğul, çocuk.

fesat, -dı i. a. : **1.** bozukluk. **2.** fenalık, kötülük, arabozanlık, anlaşmazlık.

fesih, -shi i. a. : **1.** bozma, bozulma, dağıtma, dağılma. **2.** bir mahkemenin verdiği kararı, onun üstündeki bir başka mahkemenin hükümsüz bırakması, çürütmesi.

fesih (.-) s. a. : geniş, açık.

fesil, -sli i. a. : **ta.** daldırma.

-feşan (.-) s. f. : saçan, serpen.

feşar (.-) s. f. : sıkıcı, sıkan.

fetha i. a. : **1.** arapça kelimelerin üstüne konulan "üstün" işareti. **2.** delik.

fethateyn i. a. ç. : iki harfin üstüniyle okunan kelime.

fetih, -thi i. a. : 1. açma, açılma. 2. bir ülkeyi savaşla ele geçirme.

fetret, -ti i. a. : kargaşa devri.

fettah (.-) s. a. : muzaffer, galip, açan.

fettak, -ki (.-) s. a. : kanlı katil.

fettan (.-) s. a. : gönül ayartıcı, oynak [kadın].

fettane (.-.) i. a. : mehek taşı.

fetva (.-) i. a. : müftü tarafından şer'i hüküm veya karar. **Fetva-emini** : [eskiden] Şeyhislâm Kapısı'nda fetvâ işleriyle uğraşan dairenin başkanı.

fevait, -di (.-.) i. a. ç. : faideler, menfaatler, asılar.

fevaiz (.-.) i. a. ç. : fâizler.

fevakih (.-.) i. a. ç. : meyvalar, yemişler.

fevç, -ci i. a. : bölük, takım.

feveran (..-) i. a. : kaynama, fışkırma.

fevk, -ki i. a. : üst, yukarı. **Fevk-i işba** : aşırı doyma.

fevkalâde (..-.) zf. a. : âdetin üstünde, duyulmadık, görülmedik, işitilmedik; pek çok, mükemmel, olağanüstü.

fevkani (.--) s. a. : üst, üstteki. **Fevkani tahtani** : altlı üstlü.

fevr, zf. a. : acele, hemen, derhal. **Ale-l-fevr** : çarçabuk, birdenbire.

fevren zf. a. : çarçabuk, birdenbire.

fevt, -ti i. a. : 1. elden çıkarma, kaçırma, kaybetme. 2. ölme. **Fevt-i fırsat** : fırsat kaçırma.

fevvare (.-.) s. a. : döner fıskiye.

fevz i. a. : üstünlük, kurtuluş.

fevza (.-) i. a. : eksizlik, başsızlık, anarşi, kargaşa.

fevzaviyet, -ti (.-..) i. a. : anarşik.

feyezan (..-) i. a. : 1. taşma [nehir], su baskını. 2. bolluk.

feyiz, -yzi i. a. : bolluk, gürlük, ilerleme.

feyizdar (..-) b. s. a. f. : feyizli, üreğen, gürelmiş, gür.

feylesof i. a. : 1. filozof, felsefe ile uğraşan bilgin 2. kaygısız, rahat yaşıyan, kalender kimse 3. dinsiz.

feyyaz (.-) s. a. : bereketli, gür.

feza (.-) i. a. : 1. cev, boşluk. 2. fiz. uzay.

-feza (.-) s. a. : artıran, çoğaltan. **Hayret-feza** : hayret artıran, hayret veren.

fezai (.--) s. a. : 1. fezaya ait, feza ile ilgili 2. fels. uzaysal.

fezleke i. a. : hulâsa, özet.

fıkarat (..-) i. a. ç. : 1. küçük hi-

kâyeler, kıssalar. 2. cümleler, paragraflar. 3. omurga kemiklerinin boğumları. **Fıkarat-ı acziye: anat.** sağrı omurları. **Fıkarat-ı kataniye** : bel omurları.

fıkarî (..-) s. a.: **anat.** omurga kemiği ile ilgili olan. **Amud-ı fıkarî** : **anat.** omurga.

fıkariye i. a. : omurgalılar.

fıkdan (.-) i. a. : yokluk, bulunmazlık. **Fıkdan-ı nakit** : para darlığı. **Fıkdan-ı hassasiyet** : **psik.** duyumsamazlık.

fıkıh, -khı i. a. : 1. bir şeyi gereği gibi anlayıp bilme. 2. [eskiden] şeriat ilmi.

fıkra i. a. : 1. Omurga (kaburga) kemiklerinden bir boğum. 2. hikâye. 3. bölüm.

fıkrahan (..-) b. s. a. f. : hikâye okuyan, söyliyen.

fırka i. a. : 1. parti. **Fırka divanı** : parti kurulu. 2. **ask.** tümen. **Fırka kumandanı** : tümkomutan.

fırsat ,-tı i. a. : uygun zaman, elverişli durum.

fırsatyap, -bı (..-) b. s. a. f. : fırsat bulan.

fıtık, -ğı i. a. : kasık yarığı.

fıtır, -trı i. a. : 1. oruç açma. 2. oruç açan kimse. **İd-i fıtır** : ramazan bayramı, şeker bayramı.

fıtra i. a. : ramazan bayramında bölünmeden verilmesi şer'an vacib olan sadaka.

fıtrat, -tı i. a. : yaradılış, tabiat, mizaç, huy.

fıtraten zf. a. : yaradılıştan.

fıtri (.-) s. a. : yaradılıştan, doğuştan olan.

fıtriyye i. a. : **fels.** doğuştancılık.

fi (-) e. a. : içinde, -de. **Fî 20 teşrinievvel** : 20 ekimde.

fiat, -tı i. a. : eder, fiat paha.

fidye i. a. : can kurtarma karşılığı verilen akçe v. b. **Fidye-i necat** : kurtulmalık, can kurtarma akçesi.

fie i. a. : taife, güruh, bölük, takım.

figan, -nı (.-) i. f. : ıztırap ile bağırıp çağırma, inleme; çığlık, inilti.

-figâr (.-) s. f. : yaralı, incinmiş. **Dil-figâr** : yüreği yaralı.

-figen s. f. : atıcı, yıkıcı, düşürücü.

-fih (-) e. a. : "onda, içinde" **Mânahnü fih** : konuştuğumuz.

fihris i. a. : bir kitabın, içinde neler bulunduğunu gösteren cetvel.

fihrist, -tı i. f. : bir kitabın, içinde neler bulunduğunu gösteren cetvel.

fiil, -i'li i. a. : 1. iş, kâr, amel. 2. **gr.** zamanla ilgili olup anlama yol açan kelime, eylem. **Fi'l-i cevher** : **gr.** ekfiil. **Fi'l-i hikâye** : hikâye

bileşik zamanı. **Fi'l-i iane : gr.** yardımcı fiil.

fikir, -kri i. a. : fikir, düşünce. **Fikr-i muzmer** : dışarı vurulmamış, gizli fikir, düşünce, gütge. **Fikr-i sabit** : saplantı. **Fikr-i takip** : güderge.

fikren zf. a. : düşünerek.

fikret, -ti i. a. : fikir, düşünce.

fikri (.-) s. a. : düşünerek meydana getirilen, düşünsel.

fi'len zf. a. : gerçekten; işle, işiyle.

filhakika (..-.) [k lar kalın] zf. a. : gerçekten, doğrusu.

filhal, -li zf. a. : şimdi, hemen.

fi'li (.-) s. a. : **1. gr.** fiille ilgili, gerçekten yapılan iş. **Hizmet-i fi'liye** : ilk askerlik görevi **2. fels.** edimsel.

fi'liye i. a. : **fels.** etkincilik, aktivizm.

fimabat,-di (---) zf. a. : bundan sonra.

finefsilemr (-...) zf. a. : gerçekte.

firak, -kı (.-) i. a. : ayrılık, ayrılma; sevişenlerin ayrılığı.

firar (.-) i. a. : kaçma, kaçış, savuşma.

firari (.--) s. a. : kaçak, kaçkın.

firaset, -ti (.-.) i. a. : anlayışlılık, çabuk seziş.

firaş (.-) i. a. : yatak, döşek, şilte. **Esir-i firaş** : yataktan kalkamıyan hasta, yatalak.

firavan (.--) s. f. : çok, bol, aşırı.

Fir'avn ö. i. a. : firaun.

firdevs, -si i. a. : **1.** cennet, uçmak. **2.** bahçe, bostan.

firip, -bi i. f. : oyun, dek, al, aldaç.

-firip, - bi (.-) s. f. : aldatan, aldatıcı. **Dil-firip** : gönül aldatan.

firistade (..-.) i. a. : **1.** peygamber. **2.** gönderilmiş, elçi.

firkat, ti i. a. : ayrılık, ayrılış [dostlardan v.b.].

firkatzede b. s. a. f.: sevdiğinden ayrılmış [kimse].

firuz (--) s. a. : bahtlı, mutlu, sevinçli; uğurlu.

firuze (--.) i. a. : gök renginde değerli bir taş.

fiten i. a. ç. : fitneler, ayartmalar, azdırmalar, ara bozmalar.

fitne i. a. : ayartma, azdırma; ara bozma.

fitnecu (..-) b. s. a. f. : fırsat arıyan, bozutçu.

fitneengiz (...-) b. s. a. f. : fesat koparan, fesat çıkaran.

fualâ (..-) i. a. ç. : fâiller, işlemişler, yapmış olanlar.

fuat, -di (.-) i. a. : kalb, yürek. **Fuad-ı mide** : mide ağzı.

fudala (..-) s. a. ç. : erdemliler.

fuhuş, -hşu i. a. : orospuluk.

fukara (..-) i. ve s. a. ç. : fakirler, yoksullar.

ful i. a. : bakla.

Furkan (.-) [ka uzun okunur] **1.** s. a. : iyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı gösteren her şey. **2. i.** Kur'an-ı Kerim.

fuzala (..-) s. a. ç. : fazıllar, erdemliler.

fuzuli (.--) s. a. : boşuna, haksız, yersiz.

füceten zf. a. : ansızın, birdenbire.

fülfül i. a. : karabiber. **Dar-ı fülfül** : karabiberin uzunca bir çeşidi, tarçın tohumu denilen kuyruklu biber.

fünun, -nu (.-) i. a. ç. : fenler. **Dar-ül-fünun** (fenler kapısı) : üniversite.

fürce i. a. : **1.** aralık, delik. **2.** güzel manzara, görünüş.

füru (.-) **1.** i. a. ç. : ayrıntılar. **2.** inenler.

füruht, -tu (.-) i. f. : satma, satım, satış.

fürumaye, (.--.) b. s. f. : sütü bozuk, mayası bozuk, soysuz, aşağılık [kimse].

-füruş (.-) s. f. : satan. **Azamet-füruş** : büyüklük satan. **Nan-füruş** : ekmek satan.

füruzan (.--) s. f. : parlayıcı, parlıyan, parlak. **Necm-i füruzan:** parlak yıldız.

fütade (.-.) s. f. : düşmüş, düşkün.

fütuhat, -tı (.--) i. a. ç. : zaferler, memleket zaptetmeler, utkular.

fütur (.-) i. a. : bezginlik, usanma. **Bilâ-fütur** : korkusuzca, aldırmıyarak, pervasızca, bezmeksizin.

fütüvvet, -ti i. a. : soy temizliği, cömertlik, yiğitlik, akılık.

G

gabavet, ti (.-.) i. a. : kalın kafalılık. **Gabavet-i mücesseme** : büyük aptallık.

gabgap, -bı i. a. : çene altı, çifte gerdan, gıdı.

gabın, -bını i. a. : muamelede aldatma. **Gabn-i fâhiş** : aşırı aldatma.

gabın (.-) [ga uzun okunur] s. a. : alış verişte aldatan [kimse].

gabl (.-) s. a. : kalın kafalı, anlayışsız.

gada (.-) i. a. : öğle yemeği.

gaddar (.-) s. a. : zulmeden, hâin, merhametsiz, kıyıcı.

gaddarane (.--.) zf. a. : gaddarca, merhametsizce.

gaddare (.-.) i. a. : 1. küçük tabanca. 2. büyük bıçak.

gadir, -dri i. a. : haksızlık, vefasızlık, hâinlik.

gadir (.-) i. a. : 1. göl. 2. küçük ırmak.

gadiri (.--) s. a. : **coğr.** gölde yaşıyan, gölde bulunan [hayvan, bitki], gölsel.

gaffar (.-) s. a. : yarlıgayan.

gafil (.-) s. a. : tembel, dikkatsiz, dalgın.

gafilane (.-.-) zf. a. : gafilcesine, dikkatsizlikle, dalgınlıkla.

gafilen (.-..) zf. a. : dalgın olarak, habersizce.

gafir (.-) s. a. : 1. örten. 2. etrafını çeviren. 3. muhafızlar. 4. çok fazla. **Cemm-i gafir** : büyük cemaat, insan kalabalığı.

gafir (-.) s. a. : mağfiret eden, yarlıgayan, affeden; Allah.

gaflet, -ti i. a. : gafillik, boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik.

gafleten zf. a. : dalgınlıkla.

gafur (.-) s. a. : affeden, merhamet eden, yarlıgayan, suç bağışlıyan [Allah].

gâh (-), **gâhi** (--) zf. f. : 1. arasıra, kimi, kimi vakit. 2. zaman ve yer bildiren edat.

gai (--), **gaiye** (-..) s. a. : gaye, maksat ve sonuç ile ilgili; **mant.** ereksel.

gaibane (-.-.) zf. a. : arkadan, görmiyerek, tanımaksızın.

gaile (-..) i. a. : dert, sıkıntı, tasa.

gaip, -bi (-.) s. a. : 1. kayıp. 2. **gr. zm.** üçüncü kişi.

gait, -ti (-.), **gaita** (-..) i. a. : insan pisliği.

galye (-..) i. a. : **fels.** erekçilik, finalizm.

galyet, -ti (-..) i. a. : **fels.** ereklik.

galâ (.-) i. a. : pahalılık. **Gala-yi es'-ar** : fiyatların yüksekliği.

galat, -tı i. a. : yanlış; yanılma. **Galat-ı meşhur fasih-l mehcurdan evlâdır** : meşhur (yaygın) yanlış, terkedilmiş fasih sözden daha üstündür. **Galat-ı elvan** : **psik.** renkseçmezlik.

galebe i. a. : **1.** yenme. **2.** üstünlük. **Galebe çalmak** : üstün gelmek.

galeyan i. a. : kaynama, çalkanma, çoşma.

gali (--) s. a. : **1.** değerinden çok pahalı olan [nesne]. **2.** galeyan eden, kaynıyan.

galiba (-.-) zf. a. : görünüşe göre, belki, .. a benzer.

galibane (-.-.) zf. a. : üstünlükle.

galibiyet, -ti (-...) i. a. : galip gelme, üstünlük.

galip, -bi (-.) s. a. : yenen üstün. **Galip ihtimal** : daha kuvvetli ihtimal, olanak.

galiz (.-), **galize** (.-.) s. a. : kaba, iri, kalın. **Em'a-i galize** : **anat.** kalın bağırsak.

galle i. a. : **1.** irat, gelir. **2.** zahîre, azık. **3.** el emeği.

galsama i. a. : **1. anat.** gırtlak ağzı, hançere. **2.** solungaç.

gam, -mmı i. a. : keder, tasa, kaygı, dert. **Gam yemek** : keder ve tasa etmek.

gâm (-) i. f. : **1.** adım. **2.** ayak. **3.** köy.

gamgin (.-) b. s. a. f. : dertli, tasalı, kaygılı.

gamgüsar (..-) b. s. a. f. : gamı, kederi defeden; teselli veren; dert ortağı; arkadaş.

gamhane (.-.) b. i. a. f. : **1.** keder evi, kaygı, tasa yurdu. **2.** (bu) dünya.

gamız, -mzı i. a. : **1.** kaşla, gözle işaret, göz kırpma. **2.** münafıklık etme, koğulama.

gammaz (.-) s. a. : birine iftira ederek zarar veren, fitçi, kovucu.

gammazane (.--.) zf. a. : gammazlıkla, kovuculukla.

gamze i. a. : **1.** süzgün bakış. **Gamze-i câdû** : süzgün bakış. **2.** çene ve yanak çukurluğu.

gamzede b. s. a. f. : gamlı, kederli, tasalı.

gamzi (.-) s. a. : gözkırpan.

-gân (-) e. f. : sonu **e** ile biten farsça kelimeleri çoğul yapar. **Hace-gân** : hocalar.

ganaim (.-.) i. a. ç. : ganîmetler,

emeksiz kazançlar, düşmandan alınan mallar.

ganem i. a. : koyun. **Lâhm-i ganem :** koyun etti.

gani (.-) s. a. : zengin, varlıklı, bol.

ganim (-.) [ga uzun okunur] s. a. : ganimet alan.

ganimet, -ti (.-.) i. a. : emeksiz kazanç, düşmandan alınan mal.

garabet, ti (.-.) i. a. : tuhaflık, gariplik, yabansılık.

garaip, -bi (.-.) s. a. ç. : garîbeler, tuhaf olan şeyler.

garam (.-.) i. a. : aşk, sevda, şiddetli arzu, aşırı gönül düşkünlüğü.

garamet, -ti (.-.) i. a. : **1.** borç, diyet gibi şeyleri ödeme. **2.** vergi, resim.

garamiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : sevgi ile ilgili konular, lirizm.

garat, -tı (--) [ga uzun okunur] i. a. ç. : yağmalar, çapullar.

garaz i. a. : **1.** kin. **2.** hedef, gaye, maksat, güdü; istek. **El - garaz :** maksat, niyet odur ki.

garazkâr (..-) b. s. a. f. : kinci, düşmanlık güden [kimse].

garazkârane (..--.) zf. a. : garez ve düşmanlığa kapılarak.

garbi (.-) s. a. : batısal.

garbiyyun (..-) i. a. ç. : batılılar, Avrupalılar.

garet, -ti (-.) i. a. : çapul, talan, yağma.

gargara i. a. suyu, içilen ilâcı boğazda oynatıp çalkalama.

garibe (.-.) s. a. : evvelce görülmemiş, tuhaf, acayip şey.

garik, -kı (.-) s. a. : batmış, boğulmuş. **Garik-i bahr-i isyan :** isyan denizine gark olmuş.

garim (.-) s. a. alacaklı.

garip, -bi (.-) s. a. : **1.** gurbette bulunan, zavallı, kimsesiz, yabancı. **2.** tuhaf, şaşılacak.

garipperver b. s. a. f. : kimsesizleri koruyan.

gariye (-..) i. a. : **bot.** defnegiller.

garize (.-.) i. a. : tabiî sevk, içgüdü.

garizi (.--), **gariziye** (.-..) s. a. : yaradılıştan, kendiliğinden; **psik.** içgüdüsel. **Hararet-i gariziye :** vücudun normal harareti.

gark, -kı i. a. : suya batma, boğulma.

garp, bı i. a. : batı. **Garb-i cenubî :** güney batı. **Garb-ı şimalî :** kuzey batı.

garran (.-) s. a. : homurdanan; kükreyen.

gars i. a. : ağaç dikme, dikilme.

garur (.-) s. a. : aldatan, aldatıcı.

gasben zf. a. : zorla alarak.

gaseyan, -nı i. a. : kusma, kayetme.

gasıp, -bı (-.) s. a. : gasbeden, zorla alan, zorba.

gasil, -sli i. a. : **1.** yıkama. **2.** ölü yıkama.

gasp, -bı i. a. : kapma, zorla alma. **Gasb-ı nukut :** paraların zorla alınması.

gassal, -li (.-) s. a. : ölü yıkayan, ölü yıkayıcı.

gaşeyan (..-) i. a. : gaşyolma, kendinden geçme.

gaşiy, -şyi i. a. : kendinden geçme (hali).

gaşiye (-..) i. a. : **1.** kıyamet. **2.** örtü, zar, perde. **3.** at eyerinin altına konulan örtü, haşa.

gaşum (.-) s. a. : **1.** inatçı. **2.** zulmeden.

gavafil (.-.) s. a. ç. : gaflette bulunanlar.

gavail, -li (.-.) i. a. ç. gaileler, dertler, sıkıntılar.

gavali (.--) i. a. ç. : güzel kokular.

gavamız (.-.) i. a. ç. : **1.** anlaşılmaz şeyler, güç şeyler. **2.** sırlar, gizli tutulan şeyler.

gavır, -vrı i. a. : dip, esas, gerçek.

gavis, -vsi [se ile] i. a. : yardım, imdat.

gavis, -vsi [sat ile] i. a. : **1.** suya dalma. **2.** iyi anlamak üzere derinleştirme.

gavt, -ti i. a. **1.** batma, bir nesne içine girme. **2.** derin çukur.

gavvas (.-) s. ve i. a. : dalgıç.

gaybet, -ti i. a. : bir yerden uzaklaşma.

gaybi (.-), **gaybiyye** s. a. : göze görünmiyen şeylere ait, görünmezlik dünyasiyle ilgili.

gaybubet, -ti i. a. : kaybolma, yokluk, bulunmayış.

gaye (-.) i. a. : son, hedef, maksat, meram, erek.

gayet, -ti (-.) zf. a. : pek, çok, pek çok. **Gayetle :** aşırı derecede.

gayhep, -bi i. a. : gece karanlığı.

gayım, -ymı i. a. : **1.** bulut. **2.** susama, susuzluk. **3.** kin.

gayın, -ynı ha. a : Osmanlı alfabesinin yirmi ikinci harfi.

gayıp, -ybı i. a. : kayıp. **Gayb-ül-gayıp :** bilinmiyen şeylerin en bilinmiyeni.

gayız, -yzı i. a. : hiddet, kızma, hınç.

gayrı (i. a.) : **1.** başka, diğer. **2.** ayrılık.

gayr, -ı i. a. : **1.** özge; başka kimse, başkası, yabancı. **2.** arapça sıfatların başında nefi edatı olan "-sız, -maz, yad-", 'değil" anlamına ge-

lir. **Gayr-i ahlâki** : ahlâksızca, ahlâka aykırı. **Gayr-i caiz** : olamaz. **Gayr-i dinî** : yaddinsel. **Gayr-i ihtiyarî** : istemeksizin. **Gayr-i iradî** : istemsiz. **Gayr-i kabil** : imkânsız, olamaz. **Gayr-i kabil-i afiv** : bağışlanamaz. **Gayr-i kabil-i inhilâl**: erimez. **Gayr-i kabil-i inhina** : bükülmez, eğilmez. **Gayr-i kabil-i iştial** : **kim.** alevlenmez. **Gayr-i kabil-i itiraz** : söz götürmez. **Gayr-i kabil-i kıyas** : ölçülemez, bambaşka. **Gayr-i kabil-i şifa** : onulmaz, şifa bulmaz. **Gayr-i kabil-i tahammül** : çekilmez. **Gayr-i kabil-i tahmin** : 1) kestirilemez; 2) beklenmedik. **Gayr-i kabil-i tarif** : tanımlanamaz. **Gayr-i kabil-i telâfi**: yerine konmaz, onarılamaz. **Gayr-i kabil-i temyiz** : ayırdedilmez. **Gayr-i kabil-i tezelzül** : sarsılmaz, yerinden oynamaz. **Gayr-i kâfi** : yetmez. **Gayr-i kat'i** : kesinsiz. **Gayr-i mahdut** : sınırsız, uçsuz. **Gayr-i mahsus** : duyulmaz, sezilmez. **Gayr-i makul** : akla aykırı, saçma, usalmaz. **Gayr-i malûm** : bilinmedik, bilinmiyen, bilinmez. **Gayr-i mamur** : şenliksiz, bayındırsız. **Gayr-i mantıkî** : mantıksız. **Gayr-i memûl** : umulmadık. **Gayr-i menus** : alışılmamış, ısınılmamış. **Gayr-i meskûn** : boş, ıssız. **Gayr-i mesul**: sorumsuz, sorulmaz. **Gayr-i meşbu** : doymamış. **Gayr-i meşru** : kanunsuz, yolsuz. **Gayr-i meş'ur** : bilinçsiz. **Gayr-i mezru** : ekilmemiş. **Gayr-i muarref** : sınırsız, tariflenmemiş. **Gayr-i muayyen** : belirsiz, bellisiz, tanımsız, sınırsız. **Gayr-i muayyeniyet** : belirimsizli. **Gayr-i mugaddi** : besinsiz, beslemez. **Gayr-i muhik** : 1) eğri; 2) haksız. **Gayr-i muhtemel** : olasız. **Gayr-ı muktedir** : gücü yetmez, yapamaz. **Gayr-i muntazam** : düzensiz, dağınık, gelişigüzel. **Gayr-i mutabık**: uymaz, uyuşmaz. **Gayr-i muvafık** : uygunsuz. **Gayr-i mükellef** : yükümsüz. **Gayr-ı mümkün** : olamaz, olanaksız. **Gayr-i münasip** : uygunsuz. **Gayr-i münbit** : çorak, kıraç, verimsiz, kısır. **Gayr-i münhal** : **kim.** erimez. **Gayr-i müntiç** : **mant.** tutarsız, tutmaz. **Gayr-i mürekkep** : yalınç. **Gayr-i müsavat** : eşitsizlik. **Gayr-i müsmir** : yemişsiz, verimsiz, sonuçsuz. **Gayr-i müstevi** : düz olmıyan. **Gayr-i mütecanis** : 1) ayrı cinsten, bağdaşamaz; 2) karışmamış, bağdaşmamış. **Gayr-i müteharrik** : hareketsiz, oynamaz, kımıldamaz. **Gayr-i mütenazır** : bakışımsız, simetrisiz. **Gayr-i sâfi**: karışık, katışık. **Gayr-i şahsî** : kişilikdışı. **Gayr-i şeffaf** : saydamsız. **Gayr-i şuurî** : şuursuz, şuur-

suzca, yaptığını bilmiyerek. **Gayr-i tabii** : 1) tabiat dışı, tabiata aykırı; 2) olağan dışı. **Gayr-i uzvi** : inorganik. **Gayr-i vâkı** : olmamış, olmıyan, olmadık. **Gayr-i varit** : hatıra gelmez. **Gayr-i vazıh** : anlaşılmaz, kapalı, örtülü.

gayrendiş (..-) b. s. a. f. : başkalarını düşünen, özgecil.

gayret, -ti i. a. : çalışma, çabalama, çaba.

gayretkeş b. s. a. f. : **1.** çalışkan, çabalayıcı. **2.** kıskanç. **3.** yardakçı.

gayretment, -di b. s. a. f. : gayretli.

gayretşlar (...-) b. s. a. : gayretli.

gayriyyet, -ti i. a. : gayrılık, ayrılık.

gayur (.-) s. a. : gayretli çok çalışkan.

gayurane (.--.) zf. a. f. : gayura yakışacak yolda.

gayya (.-) i. a. : cehennemde bir kuyu veya bir dere.

gaza (.-) i. a. : din uğruna savaş, kutsal savaş.

gazal, -li i. a. : ceylân; geyik, meral.

gazale (.-.) i. a. : dişi geyik.

gazaliyye (.-..) i. a. : **tas.** İmam-ı Gazali tarafından kurulan tarikatin adı.

gazanfer i. a. : **1.** arslan. **2. mec.** yürekli yiğit.

gazanferane (...-.) zf. a. : arslancasına.

gazap, -bı i. a. : kızgınlık, öfke.

gazapnak, -ki (..-) b. s. a. f. : öfkeli, kızgın.

gazel i. a. : **1.** lâtif. **2. ed.** klâsik şark şiirinin en önemli ve en çok kullanılmış olan nazım şekli. **3. müz.** irticai olarak ses ile yapılan taksim. **Gazel - han** : gazel okuyan.

gazeliyyat, -tı (...-) i. a. ç. : gazelle ilgili ve gazel tarzında olan şiirler.

gazi (--) i. a. : gaza eden, ordunun başına geçip savaşan, savaştan sağ ve muzaffer dönen; böyle bir ordunun başkomutanı. **Gazi Mustafa Kemal** : Atatürk.

gazup, -bu (.-) s. a. : kızgın, öfkeli.

gazve i. a. : **1.** akın, çapul, cenk, plâçka, savaş. **2.** din düşmanı üzerine olan sefer, saldırış. **Gazve-i Bedr** : Bedir gazvesi. **Gazve-i Hendek** : Hendek gazvesi.

geda (.-) s. f. : dilenci, yoksul. **Bay ü geda** : zenginle fakir.

gef, -i ha. f. : Osmanlı alfabesinin yirmi beşinci harfi.

geh, gehi (.-) f. zf. : arasıra, kimi, kimi vakit.

-geh e. f. : "-gâh" kelimesinin hafifletilmişi.

gehan (.-) i. f. vakit, zaman. **Seher--gehan** : seher vakti. **Na-gehan** : vakitsiz, birdenbire, ansızın.

gehi (.-) zf. f. bazan, arasıra.

gehvare (.-.) i. f. : beşik. **Gehvare-i fena** (fanilik beşiği) : [bu] dünya.

gencine (.-.) i. f. : gömü, define, hazine. **Gencine-i güftar** : söz hazinesi.

genç, -ci i. f. : hazine, define.

gendüm i. f. : buğday.

ger zf. f. : eğer, gerçi.

gerçi zf. f. : her ne kadar, ise de.

gerdaniye (.-..) i. f. : Türk müziğinin en eski bileşik makamlarından biri olup en çok hamasî ve millî karakterli parçalarda kullanılmıştır.

gerden i. f. : boyun, gerdan.

gerdune (.-.) i. f. : araba. **Gerdune-i iclâl** : saltanat arabası.

germ, -i s. ve i. f. : sıcak, ıssı. **Germ ü sert** : acı tatlı.

germabe (.-.) b. i. f. : sıcak su hamamı, kaplıca, ılıca, kaynarca.

germi (.-) i. f. : sıcaklık, kızgınlık.

germiyet, -ti i. o. : hararet, sıcaklık, ateşli çalışma.

gert, -di i. f. toz, toprak.

geşt, -ti i. f. : 1. gezme, seyretme, dolaşma. **Geşt ü güzar** : gidip dolaşma, gezip tozma. 2. geçme.

-geşte s. f. : gezmiş, dönmüş, dolaşmış. **Ser-geşte** : başı dönmüş.

gevher i. f. : elmas, cevher, değerli taş.

gıda (.-) i. a. : insanı besleyen maddeler, besin.

gıl, -lı i. a. : gizli kin ve garez, düşmanlık. **Gıll ü gış** : kin ve hile.

gılâf (.-) i. a. : kılıf, kın.

gılal, -li (.-) i. a. ç. : 1. tahıllar, mahsuller. 2. iratlar, gelirler.

gılman (.-) i. a. ç. : 1. tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlılar, gençler. 2. köleler, esirler.

gılzet, -ti i. a. : galizlik, kalınlık, kabalık, sertlik.

gına (.-) i. a. : 1. zenginlik, bolluk. 2. şarkı, türkü, nağme, ezgi. 3. usanç, bıkkınlık.

gıpta i. a. : imrenme.

gıptaaver (..-.) b. s. a. f. : imrendiren.

gıptaefza (...-) b. s. a. f. : imrendiren, imrenme artıran.

gıptakeş b. s. a. f. : gıpta eden, imrenen.

gırbal, -li (.-) i. a. : kalbur, iri delikli elek.

gırbali (.--) s. a. : kalbur biçiminde olan, kalbursu.

gıriv (.-) i. f. : çığlık, bağırma, bağırışma. **Gıriv-i nisvan** : kadın çığlıkları.

gışa (.-) i. a. : **anat.** zar, örtü, perde, deri. **Gışa-i cenp** : **anat.** akciğer zarı. **Gışa-i harici** : **anat.** dış deri.

gıyaben (.-.) zf. a. : yokken, yoklayın, arkasından; mahkemede, duruşmada bulunmaksızın.

gıyap, -bı (.-) i. a. : yokluk, bulunmama hali; arka. **Gıyabında:** kendi yokken, arkasından. **An gıyabın an il gıyap** : kendisi yokken, arkasından.

gıyas (.-) i. a. : yardım.

gıybet, -ti i. a. : **1.** çekiştirme, arkasından söyleme. **2.** kaybolma.

gil i. f. : balçık, su ile ıslanmış toprak, kil. **Gil-i ermeni** : kilermeni.

giran (.-) s. f. : **1.** ağır, sakil. **2.** fena, kokmuş. **3.** bıktırıcı, usandırıcı. **4.** sert, katı.

giranbaha (...-) b. s. f. : değeri çok, pahada ağır.

giranbar (..-) s. a. : **1.** ağır yüklü. **2.** zengin. **3.** meyvası çok ağaç. **4.** gebe [insan ve hayvan].

girdap, -bı (.-), **girdbat, -dı** (.-) i. f. : **anafor,** çevrinti, burgaç [su veya havada].

giriban (.--) **i. f.** : elbise yakası. **Çak-i giriban** (yaka yırtma) : çok açıklanma.

girift, -ti i. f. : tutma, yakalama. **Ahz ü girift** : yakalayıp tutma.

giriftar (..-) s. f. : tutulmuş, uğramış, yakalanmış.

girifte s. f. : tutulmuş, yakalanmış.

girişme i. f. : cilve, naz, işve, gamze.

girive (.-.) i. f. : **1.** çıkmaz yol, çıkmaz sokak. **Girive-i ışk** : aşkın çıkmaz yolu. **2.** içinden çıkılması zor durum.

giriz (.-) i. f. : kaçma.

girizan (.--) s. f. : kaçan.

girizgâh (..-) b. i. f. : **1.** kaçacak yer. **2. ed.** kasidelerde konuya girmeden önce söylenen beyit [aslı : "gürizgâh" dır].

girt, -di i. f. : değirmi, kenar, civar.

giryan (.-) s. f. : ağlıyan. **Çeşm-i giryan** : ağlıyan göz.

girye i. f. : ağlama, ağlayış, göz yaşı. **Girye-bar** : ağlıyan, göz yaşı döken. **Girye-dar** : ağlamış.

gisu (--) i. f. : omuza dökülen saç, uzun saç, saç örgüsü.

gisudar (---) b. s. f. : saçlı. **Necm-i gisudar** : **astr.** kuyruklu yıldız.

gonce i. f. : konca, tomurcuk. **Gonce-i hamra** : kırmızı konca.

gû, gûy (-) s. f. : söyliyen, diyen. **Rast-gû** : doğru söyliyen.

gubar (.-) i. a. : toz.

gubaralûd, -du (.---) b. s. a. f. : tozlu, tozlanmış, toza bulanmış.

gudde i. a. : **anat.** bez. **Gudde-i dem'iye biy.** göz yaşı bezi. **Gudde-i mideviye : biy.** mide bezi.

gudruf (.-) i. a. : **anat.** kıkırdak, kıkırdak kemiği.

gudrufi (.--) s. a. : **anat.** kıkırdakla ilgili, kıkırdaksı.

gufran (.-) i. a. : afiv, merhamet, yarlıgama.

gulfe i. a. **anat.** sünnet derisi.

gulgule i. a. : uğultu, gürültü, çığrışma, şamata.

gulüv, -üvvü i. a. : **1.** haddini aşma, ileri gitme, aşkınlık, taşkınlık. **2.** hücum, saldırış.

gûn (-) i. f. : renk. **Gül-gûn :** gül renkli.

gûnagûn (---) zf. f. : türlü türlü, renk renk.

gunç, -cu i. a. : naz, cilve, eda, kırıtma.

gunne i. a. : genizden gelen ses.

gûr (-) i. f. : **1.** mezar, kabir, sin. **2.** yaban eşeği.

gurap, -bı (.-) i. a. ç. : karga, kuzgun.

gurbet, -ti i. a. : gariplik, yabancılık; yabancı yer, yadel.

gurbetzede b. s. a. f. : gurbet görmüş, memleketi dışında bulunan.

gureba (..-) s. a. ç. : garipler, yabancılar; kimsesizler, yalnızlar.

gurema (..-) s. a. ç. : **1.** alacaklılar. **2.** i. hasımlar, rakipler, düşmanlar.

gurup, -bu (.-) i. a. : bir gök cisminin batması. **Gurub-ı Şems :** Güneşin batması.

gurur (.-) i. a. : kibir, kurulma.

gurve i. a. : burnun ucundaki yumuşak kısım, kıkırdak.

gusas i. a. ç. : kederler, kaygılar, tasalar.

gussa i. a. : tasa, keder, kaygı. **Gussa-nâk :** kaygılı, tasalı.

gusun (.-) i. a. ç. : gusunlar, ağaç dalları.

gusül, -slü i. a. : düş azması veya cinsî muameleden sonra din gereğince yıkanma.

gusülhane a. f. b. i. : eski usul evlerde yıkanmıya yarıyan altı çinkolu küçücük hücre.

gusün, -snü i. a. : ağaç dalı, budak.

gûş (-) i. f. : **1.** kulak. **2.** işitme, dinleme.

gûşebent, -di (-..) b. i. f. : kögebent.

gûşiş (-.) i. f. : çalışma, çabalama.

gûşt (-) i. f. : et.

gûya (--) zf. f. : sanki, diyelim ki, sözde.

guzat, -tı (.-) i. a. ç. : gaziler.

güft, -tü i. f. : söz, lâkırdı. **Güft ü gû** : dedikodu.

güftâr (.-) i. f. : söz. **Güftar-ı şirin** : tatlı söz.

güfte i. f. : 1. söylenmiş söz. 2. müziğin ahenkciz olarak yazılı söz kısmı.

güher i. f. : cevher.

güherbar (..-) b. s. f. : cevher yağdıran.

güherfeşan (...-) b. s. f. : cevher saçan.

güherfüruş (...-) b. s. f. : cevher satan.

güherpaş (..-) b. s. f. : cevahir saçan.

güherriz (..-) b. s. f. : cevher döken.

gül i. f. : 1. çiçek. 2. gül. **Gül-i râna** : dışı sarı, içi kırmızı renkte olan gül.

gülabdan (..-) b. i. f. : gül suyu serpilecek alet.

gülbank, -gı b. i. f. : bir cemaat tarafından bir ağızdan söylenen dua, alkış veya ant.

güldeste b. i. f. : gül demeti, çiçek destesi.

gülgûn (.-) b. s. f. : gül renginde, pembe.

gülistan (..-) b. i. f. : gül bahçesi.

gülizar (..-) b. s. f. : gül yanaklı, al yanaklı.

gülnar (.-) : b. i. f. : nar çiçeği.

gülnihal, -li (..-) b. i. f. : gül fidanı.

gülriz (.-) b. s. f. : gül saçıcı, gül serpen.

gülru (.-) b. s. f. : gül yüzlü, al yanaklı.

gülşen b. i. f. : gül bahçesi.

gülzar (.-) b. i. f. : gül ağacı çok olan yer, gül bahçesi.

güm s. f. : kayıp, yitik.

güman (.-) i. f. : zan, şüphe, sanma, sezme.

gümgeşt, -ti, gümgeşte b. s. f. : kaybolmuş.

gümrah (.-) b. s. f. : 1. bol, gür. 2. doğru yoldan sapmış.

gûnagûn (---) zf. a. : türlü türlü, renk renk.

günah (.-) i. f. : dince suç sayılan iş.

günahkâr (..-) b. s. f. : günah işlemiş, günahlı.

günbet, -di i. f. : 1. kümbet, kubbe. 2. habbe, kabarcık. **Günbet-i ab** : su kabarcığı.

gûne (-.) i. f. : 1. türlü, gidiş, tarz, yol. 2. çeşit.

gürbe i. f. : kedi.

gürg i. f. : kurt, canavar.

güruh (.-) i. f. : alay, takım, cemaat, birlik.

gürz i. f. : [eskiden] silâh olarak kullanılan demir topuz.

güzaf (.-) i. f. : boş lâkırdı, boş söz.

güzar (.-) i. f. : geçme, geçiş.

güzer i. f. : 1. geçme, geçiş. 2. s. geçen, geçici.

güzeran (..-) s. a. : geçici, geçen.

güzergâh (..-) b. i. f. : geçilen yer, geçit, uğrak.

güzide (.-.) s. f. : seçkin, seçme.

güzin (.-) s. f. : seçilen, seçilmiş; seçkin, beğenilmiş.

güzir (.-) i. f. : çare, derman. **Na-güzir** : çaresiz.

H

ha ha. a. : Osmanlı alfabesinin sekizinci harfi. **Ha-i mühmele** : noktasız ha.

hab, -ı (-) i. f. : **1.** uyku. **2.** rüya. **Hab-ı cavit** (ebedî uyku) : ölüm.

habais (.-.) i. a. ç. : alçaklıklar, rezillikler. **Umm-ül-habais** (kötülüklerin anası) : şarap; içki.

habap, -bı (.-) : su üzerindeki hava kabarcıkları.

habaset, -ti (.-.) i. a. : kötülük, alçaklık.

habbe i. a. : tane.

habbevi (..-) i. a. : tanecikli.

haber i. a. : **1.** son ve yeni havadis, bilgi. **2. gr.** yüklem.

haberdar (..-) b. s. a. f. : haberli.

habgâh, -hı (--) b. i. f. : uyunacak yer, yatak odası.

habgüzar (-.-) b. s. f. : uyuyucu.

habide (--.) s. f. : uyumuş, uykuya dalmış.

habil (-.) s. a. : büyücü, sihirbaz.

habil, -bli i. a. : ip, urgan. **Habl-i sürrevi** : **anat.** göbek bağı.

habip, -bi (.-) s. a. : sevgili, seven, dost.

habir (.-) s. a. : haberli, bilgili.

habis (.-) s. a. : kötü, alçak, pis, soysuz.

hac, -ccı i. a. : zilhicce ayında Mekke'deki Kâbe-i Şerife'yi ziyaret etmek üzere yola çıkma farîzası.

hacalet, -ti (.-.) i. a. : utanma, utanç.

hacamet, -ti (.-.) i. a. : hacamat, vücuttan kan alma.

hacat, -tı (--) i. a. ç. : istekler, dilekler.

hace (-.) i. f. : hoca, öğretmen.

hacer i. a. : taş. **Hacer-i bürkâni** : **jeol.** volkan çakılı. **Hacer-i semavi** : göktaşı, aerolit.

hacet, -ti (-.) i. a : lüzum, gereklik.

hacı i. a. : hacca gitmiş, Kâbe'yi görmüş olan.

haci (--) [he ile] s. a. : hicveden, hiciv yazan.

hacil (.-) [hı ile] s. a. : utanmış, utancından yüzü kızarmış.

hacim, -cmi i. a. : bir cismin büyüklüğü, oylum.

hacip, -bi (-.) i. a. : **1.** kapıcı, perdeci. **2. anat.** kaş.

hacir, -cri i. a. : birini, malını kullanmaktan menetme, kısıt.

hacis (-.) i. a. : **1.** gam, tasa. **2.** hâtıra.

haciyan (-.-) i. a. ç. : hacılar, Hicaz'a gitmiş olanlar.

haciz, -czi i. a. : haciz, alacağa karşılık birinin malını zaptetme işlemi.

haciz (-.) s. a. : **1.** ayıran, bölen. **2.** perde. **Hicab-ı hâciz : anat.** karın zarı, periton.

hacle i. a. : gelin odası, gerdek. **Hacle-gâh :** gelin odası, gerdek odası [yanlış olmakla beraber kullanılır].

hacmen zf. a. : büyüklükçe.

hacren zf. a. : malını kullanmaktan menetme yoliyle.

haç, -ccı (-) i. a. : hacca giden, Kâbeyi ziyaret eden.

had, -ddi (-) s. a. : **1.** keskin, sivri. **2.** dar. **Zaviye-i hadde : geo.** dar açı. **3.** sert, tesirli. **4.** azgın, iltihaplı [çıban, yara]. **5.** gergin.

had, -ddi i. a. : **1.** sınır. **2.** derece. **3.** gerçek değer . **Hadd-i kifayet :** yeterge. **Hadd-i lâyık :** tam değer. **4.** nihayet, son. **5.** terim. **Hadd-i evsat : mant.** orta terim. **Hadd-i vasat :** orta. **Hadd-i zatinde :** aslında, oluşunda.

hadaik, -kı (.-.) i. a. ç. : hadikalar, bahçeler.

hadaret, -ti (.-.) i. a. : yeşillik.

hadaset, -ti (.-.) i. a. : yenilik, gençlik, tazelik, küçüklük. **Hadaset-i sin :** yaş küçüklüğü.

hadebe i. a. : **1.** vücuttaki kamburluk. **2. bot.** yumru, kambur.

hadeka i. a. : **hek.** gözbebeği.

hadeki (..-) s. a. : **hek.** gözbebeği ile ilgili.

hademe i. ve s. a. ç. : hâdimler, hizmetçiler, odacılar.

hadep, -bi s. a. : yamru, kambur.

hader i. a. : uyuşma.

hades i. a. : abdest ve guslün tazelenmesini gerektiren hal, insan pisliği.

hadi (-.) i. a. : kılavuz, rehber.

hadice (.-.) i. a. : vakitsiz, erken doğan kız çocuğu.

hadika (.-.) i. a. : bahçe.

hadim (-.) [hı ile] s. a. : hizmet eden.

hadim (-.) [he ile] s. a. : hedmeden, yıkan, yıkıcı.

hadis (.-) i. a. : peygamberimizin kutsal sözü.

hadis (-.) s. a. : çıkan, meydana gelen, sonradan peyda olan.

hadise (-..) i. a. : olay, fenomen.

hadisî (-.-) s. a. : olaysal.

hadisiye (-...) i. a. : **fels.** olaycılık, fenomenizm.

hadit, -di (.-) i. a. : **1.** demir. **2. s.** öfkeli.

hadiye (-..) i. a. : **1.** asâ, değnek. **2.** su içinde sivrilerek yükselen kaya.

hadnaşinas (.-.-) b. s. a. f. : kendini bilmez, küstah, şımarık.

hadra (.-) s. a. : yeşil. ["ahder"in dişili].

hads, -i i. a. : zan, tahmin; sezgi, seziş.

hadsî (.-) s. a. : **1.** zan ve tahminle ilgili. **2.** sezgili.

hadsiyyat, -tı (..-) i. a. ç. : mümkün olan şeyler.

hadşe i. a. : kocunma, vesvese, merak, ürküntü. **Hadşe-i derun** : iç üzüntüsü.

hafa (-.) i. a. : gizlilik, kapalılık.

hafakan (..-) i. a. : **1.** ızdırap, sıkıntı. **2.** yürek oynaması. **Hafakanlar basmak** : sıkıntıdan boğulmak.

hafaya (.--) i. a. ç. : hafiyeler, sırlar, gizli şeyler.

hafe (-.) i. a. : kenar, kıyı.

haffaf (.-) i. a. : kavaf, ayakkabı, terlik vesaire yapan ve satan.

hafız (-.) i. a. : **1.** Kur'an'ı ezberlemiş olan. **2. s.** saklıyan. **Hafız-ı kütüp** : kütüphaneci.

hafıza (-..) i. a. : öğrenilmiş şeyleri akılda tutma yetisi, bellek.

hafızavî (-..-) s. a. : **psik.** belleksel.

hafi (.-) s. a. : gizli, saklı. **Hafi celse** : gizli oturum.

hafide (.-.) i. a. : kız torun.

hafif (.-) s. a. : ağır olmıyan, yeğni.

hafifmeşrep, -bi b. s. a. : yeğnik, hoppa.

hafit, -di (.-) i. a. : torun.

hafiye i. a. : gizli polis.

hafiyyen zf. a. : gizliden, gizlice.

hafr, - i i. a. : yeri kazma.

hafriyat, -tı (.--) i. a. ç. : kazı.

hafta i. f. : yedi gün.

-hah (-) s. f. : "istiyen, ister" anlamına bileşik sıfatlar yapar. **Hayır-hah** : iyilik istiyen.

hahan (--) s. a. : istekli.

haher (-.) : kız kardeş.

hahiş (-.) i. f. : istek, arzu.

hahişker (-..) b. s. f. : istekli.

hah na hah (---) zf. f. : ister istemez.

haiben (-..) zf. a. : mahrum olarak, zarar ve ziyana uğrıyarak.

haif (-.) s. a. : korkan, korkmuş.

haifane (-.-.) zf. a. : korkakcasına, ödlekcesine.

hail (-.) [ha ile] i. a. : engel.

hail (-.) [he ile] s. a. : korkunç, dehşetli, heybetli. **Mevt-i hail** : korkunç ölüm.

halle (-..) i. a. : çok defa korkunç bir felâketle sonuçlanan manzum veya mensur bir tiyatro eseri, facia, dram, trajedi.

haim (-.) s. a. : şaşkın, çılgın.

hain (-.) s. a. : hıyanet eden, nankörlük eden.

haip, -bi (-.) s. a. : **1.** mahrum, ümitsiz. **2.** korkak. **Haib ü hasir** : yoksun.

hait, -tl (-.) i. a. : bir yeri çevreliyen duvar, çit gibi şeyler.

haiz (-.) s. a. : -de olan, -li, taşıyan, malik, sahip. **Haiz-i salâhiyet** : yetkili.

hak, -kkı i. a. : **1.** doğru ve gerçek olan. **2.** bir insana ait olan şey. **3.** geçmiş, harcanmış emek. **4.** pay, hisse.

hak, -ki (-) i. f. : toprak. **Hak-i pay** : ayak toprağı, tozu.

hak, -kki i. a. : kazıma.

hakaik, -kı (.-.) i. a. ç. : hakikatler, gerçekler.

hakaret, -ti (.-.) i. a. : hor görme, incitme, küçük düşürme, aşağılama.

hakaretamiz (.-.--) b. s. a. f. : hakaretle karışık.

hakbin (.-) b. s. a. f. : **hak** gören, hakkı tanıyan.

hakem i. a. : **1.** yargıç. **2.** başlıyan bir spor oyununu bitinceye kadar yöneten kimse.

hakeza (-.-) zf. a. : böyle, bunun gibi, böylece, yine öyle.

hakgû (.-) b. s. a. f. : doğru söyliyen.

hakgüzar (..-) b. s. a. f. : haktan ayrılmıyan, hakkı tanıyan.

haki (--) [hı ile] s. f. : toprak rengi.

haki (--) [ha ile] s. a. : hikâye eden, anlatan.

hakikat, -tı (.-.) [ki hecesinde **k** kalın] i. a. : **1.** hakikat, gerçek, gerçeklik, doğru. **2.** doğruluk, bağlılık, sadakat.

hakikatbln (.-.-) b. s. a. f. : doğru görüşlü.

hakikaten (.-..) zf. a. : doğrusu, gerçekten.

hakikatgû (.-.-) b. s. a. f. : doğrucu, doğru sözlü.

hakikatperest, -ti (.-...) b. s. a. f. : hakikati, gerçeği seven.

hakiki (.--) [k lar kalın] zf. a. : **1.** sahici. **2.** doğru, gerçek. **3.** asıl, tam.

hakikıyyun (.-.-) i. a. ç. : realistler.

hakim (.-) s. a. : **1.** bilgin, her şeyi bilen. **2.** felsefeci.

hakim (-.) s. ve i. a. : **1.** egemen. **2.** başta gelen, başta olan. **3.** hüküm süren, hüküm yürüten. **4.** yukardan gören. **5. i.** yargıç.

hakimane (.--.) zf. a. : hakime lâyık ve yakışacak yolda, hakimcesine.

hakimiyet, -ti (-...) i. a. : egemenlik, başatlık.

hakir (.-) [k kalın] s. a. : zavallı, kimsesiz, aşağı görülen, değersiz, hor.

hakirane (.--.) [k kalın] zf. a. : hakircesine.

hâkiyan (-.-) i. a. ç. : dünya halkı, insanlar.

hakkâk, -ki (.-) s. a. : hakkeden, kazıyan.

hakkaniyet, -ti (.-..) i. a. : doğruluk, hak ve adalete uygunluk.

hakperest, -ti b. s. a. f. : doğruluğu seven.

hakşinas (..-) b. s. a. f. : hakkı tanıyan, hak tanır.

hakşinasane (..--.) zf. a. f. : hakkı tanıyarak.

Haktaalâ (..--) ö. i. a. : Tanrı.

hal, -lli i. a. : **1.** çözme. **2.** eritme.

hal, -li (-) i. a. : **1. gr.** şimdiki zaman. **2.** oluş, bulunuş, keyfiyet, durum. **Hal-i hazır** : şimdiki durum.

hal, -li (-) i. a. : ben [vücutta].

hal', -l'i i. a. : **1.** soyma. **2.** boşanma. **3.** tahttan indirme.

halâ (.-) s. a. : **1.** boş. **2.** i. ayakyolu.

hâlâ (--) zf. a. : şimdi, henüz, şu dakikaya kadar.

halâik, -kı (.-.) i. a. ç. : **1.** yaratılmış şeyler, yaratıklar. **2.** halayık, cariye, hizmetçi kız veya kadın.

halâs (.-) i. a. : kurtulma, kurtuluş.

halâskâr (.--) b. s. a. f. : kurtarıcı.

halât, -tı (--) i. a. ç. : haller, suretler, keyfiyetler, nitelikler.

halâvet, -ti (.-.) i. a. : tatlılık, şirinlik.

halbuki bağ. a. t. : oysaki, öyle iken, hakikat şudur ki, şu kadar var ki.

hale (-.) i. a. : bazan Ay ve Güneşin etrafında görülen parlak daire, ay ağılı, ayla.

halecan (..-) i. a. : çarpıntı, titreme.

haledar (.-.) b. s. a. f. : hâleli, hâlelenmiş, ağıllanmış.

halef i. a. : birinin yerine geçen [memurlukta], ardıl.

halefen zf. a. : arkadan gelerek.

halel i. a. : bozma, bozukluk, eksiklik.

haleldar (..-) b. s. a. f. : bozma, bozulma. ["etmek", "olmak" yardımcı fiilleriyle kullanılır].

halen (-.) zf. a. : şimdi, şimdilik.

halenciye i. a. : fundagiller; fundalar.

halet, -ti (-.) i. a. : hal. **Halet-i nezi** : can çekişme hali.

half i. a. [hı ile] : arka, art. **Half-i imam** : imamın arkası.

half i. a. : [ha ile] **1.** yemin etme. **2.** yemin.

halfa (.-) i. a. : **bot.** lifinden ipek taklidi şeyler dokunan bir çeşit beşparmak otu.

halfi (.-) s. a. : arka, art ile ilgili olan.

halhal, -li (.-) i. a. ç. : altın veya gümüş halka, bilezik, ayak bileziği.

hali (--) s. a. : boş, ıssız.

halîç, -ci (.-) i. a. : körfez; boğaz, kanal.

halide (.-.) s. f. : dürterek bastırılmış, saplanmış. **Hancer-i halide** : saplanmış hançer.

halif (-.) [ha ile] s. a. : yemin eden, andiçen.

halif (-.) [hı ile] s. a. : **1.** arkadan gelen, birinin yerine geçen. **2.** çürümüş, bozulmuş.

halife (.-.) i. a. ç. : **1.** birisinin yerine geçen kimse. **2.** padişah. **3.** resmî dairelerde kalem başının ikincisi. **4.** kalfa, ikinci usta.

halik, -kı (-.) s. a. : **1.** yaratan, yaratıcı. **2. i.** Tanrı.

halik, -kl (-.) s. a. : helâk olan, miskinlik içinde ölen.

halil (.-) i. a. : **1.** samimi dost. **2.** zevç, koca.

halile (.-.) i. a. : zevce, karı.

halim (.-) s. a. : yumuşak huylu.

halip, -bi (-.) i. a. : **anat.** sidik borusu.

halis (-.) s. a. : hilesiz, katkısız, öz. **Halis-üd-dem** : safkan, arıkan.

halit, -di (-.) i. a. : sonsuz, daim, ebedî.

halita (.-.) i. a. : birkaç şeyin karışması, karma; **kim.** alışım.

haliülizar (.-..-) b. s. a. : kötü, yüzü yırtılmış, yüzü yırtık, alnının damarı çatlamış kadın.

halk, -kı i. a. : **1.** yaratma, yaratılma. **2.** ahali, insanlar. **Halk edebiyatı** : saz şairlerinin eserleri, halk masalları, yazarları belli olmıyan maniler, atasözleri.

halka i. a. : her hangi bir maddeden yapılan ve ortası boş olan daire. **Halka-i gudrufiye** : **anat.** kıkırdak halka.

halkan zf. a. : yaradılışça.

halkâr (.-) b. i. f. : tezhip, süsleme.

halkâri (.--) b. i. f. : ince tel işleme, altınla süsleme yapma sanatı.

halkavi (..-) s. a. : halka biçiminde olan.

halkaviye (..-.) i. a. : **bot.** küpeçiçeğigiller.

halkiye (.-.) i. a. : **zool.** halkalılar.

hallaç, -cı (.-) i. a. : pamuk atan.

hallaf (.-) s. a. : çok yemin eden [kimse].

hallâk, -kı (.-) i. a. : yaratıcı, yaratan; Allah.

hallak, -kı [ha ile] i. a. : berber.

hallâl, -li s. a. : halleden, çözen. **Hallâl-i müşkülât** : zorlukları çözen, yenen.

halt, -tı i. a. : **1.** karıştırma, katıp karıştırma. **2.** fena söz söyleme. **3.** nazlanma.

halûk, -ku (.-) s. a. : ahlâklı, iyi huylu.

halvet, -ti i. a. : **1.** yalnızlık; dervişlerin ibadet için tek başlarına bir odaya kapanıp oturmaları. **2.** hamamın sıcak bir bölmesi.

ham s. f. : **1.** örgü, büklüm. **2.** eğri, bükülmüş. **Kamet-i ham** : eğri boy.

ham (-) s. f. : **1.** olmamış. **2.** pişmemiş. **3.** acemi. **4.** boş. **Hayal-i ham:** boş hayal, boş umut.

hamail (.-.) i. a. ç. : **nüsha, muska,** tılsım; bağ.

hamakat, -ti (.-.) i. a. : **ahmaklık,** beyinsizlik, alıklık, bönlük.

hamaset, -ti (.-.) i. a. : **1. yiğitlik.** 2. kahramanca şiir.

hame (-.) [hı ile] i. f. : kalem.

hame (-.) [he ile] i. a. : başın üst kısmı, tepesi, kafatası.

hamel i. a. : on iki burçtan biri, koç burcu.

hamız, -mzı i. a. : ekşilik, kekrelik.

hamız (-.) s. a. : ekşi [olan], asit. **Hamız-ı karbon** : asit karbonik.

hamıziyet, -ti (-...) i. a. : ekşilik; kekrelik.

hami (--) s. a. : koruyan, korur, arka.

hamil, -mili i. a. : **1.** taşıma. **2.** gebelik. **Vaz-ı hamil** : çocuk doğurma. **3.** dayanma.

hamil (-.) s. a. : **1.** yüklü. **2.** taşıyan, götüren.

hamile (-..) s. a. : gebe [kadın].

hamilen (-..) zf. a. : taşıyarak.

hamir, -mri i. a. : şarap, bor.

hamire (.-.) i. a. : maya.

hamis (-.) s. a. : beşinci.

hamisen (-..) zf. a. : **beşinci olarak.**

hamiş (-.) i. a. : **mektubun altına ilâve edilen yazı, çıkma.**

hamit, -di (-.) s. a. : hamdeden, şükreden.

hamiyet, -ti i. a. : millî onur ve haysiyet, yurtseverlik.

hamlaç, -cı (.-) i. a. : 1. kuyumcu körüğü. 2. körük, üfleç.

hamle i. a. : saldırış, atılma, atılış.

hamli (.-) s. a. : mant. yüklemli.

hammal (.-) i. a. : hamal, yükçü.

hammaliye (.-..) i. a. : hamal parası.

hammamiye (.-..) i. a. : zool. güvercinler.

hammar (.-) i. a. : şarap yapan, şarapçı; meyhaneci.

hamra (.-) s. a. : kırmızı, kızıl.

hamriyye i. a. : ed. şarabı öven kaside ve saire.

hamse i. a. : 1. mesnevi şeklinde yazılmış beş kitaptan ibaret bir takım. 2. s. beş [sayı].

hamsin (.-) 1. s. a. : elli [sayı]. 2. i. "erbaîn" denilen karakıştan sonra gelen elli günlük kış.

hamul, -lü (.-) s. a. : sabırlı, tahammüllü, dayanan, kaldırır.

hamule (.-.) i. a. : yük, yükleme, doldurma.

hamuş (--) s. f. : susmuş, sessiz.

hamuşan (---) s. f. ç. : sessizler, susmuşlar. **Vâdî-i hâmuşân** (susmuşların, sessizlerin yeri) : kabristan.

hamuşi (---) i. f. : sessizlik, susma.

han (-) i. f. : yemek sofrası; tepsi, sini.

-han (-) s. f. : okuyan, okuyucu, çağıran. **Gazel-han** : gazel okuyan.

hanazır (.--) i. a. ç. : hınzırlar, domuzlar.

hançere i. a. : anat. gırtlak.

hançeriye i. a. : bot. lâtin çiçekleri.

handan (.-) s. f. : gülen, sevinçli, güler, güleç.

handanru (.--) b. s. f. : güleryüzlü, güleç.

hande i. f. : gülme, gülüş.

hane (-.) i. f. : 1. ev. 2. bir şeyin bölündüğü, yarıldığı kısımlardan her biri.

haneberduş (-..-) b. s. f. : "evi omuzunda" : yersiz yurtsuz, serseri.

hanedan (-.-) b. s. f. : asîl ve büyük aile, ocak, dinasti.

hanef i. a. : doğruluk.

hanefi (..-) s. i. : İmam-ı Âzam Ebu Hanîfe'nin mezhebinden olan kimse.

hanek i. a. : anat. damak, ağız tavanı.

haneki (..-) s. a. : gr. damakla ilgili, damaksal.

haneküş (-..) b. s. f. : sefih, mirasyedi.

hanende (-..) i. f. : bir saz takımında şarkı söyliyen.

hanendegân (-..-) i. f. ç. : hanendeler, şarkıcılar, şarkı söyliyenler.

haneşiye (..-.) i. a. : **zool.** yılanlar.

hanis (.-) s. a. : yemini yerine getirmiyen adam.

hankah (.-) i. a. : tekke.

hanman (--) b. i. f. : ev bark, ocak.

hannak, -kı (.-) s. a. : boğucu, boğan.

hannas (.-) s. ve i. a. : şeytan.

hapis, -psi i. a. : hapis, bir yere kapama, alıkoyma. **Haps-i bevl** : idrarını tutma.

hapishane (..-.) b. i. a. : hapsolunan yer, ceza evi.

hapt, -tı i. a. : **1.** iptal etme, bozma. **2.** susturma, ağzını kapatma.

har (-) i. f. : **1.** hor, hakir, aşağı, bayağı. **2.** yiyici, yiyen. **Merdüm-har** (insan yiyen) : yamyam.

har i. f. : eşek.

har (-) i. f. : diken. **Har ü has** : çalı çırpı.

har, -rri i. a. : sıcaklık, sıcak.

har (-) [he ile] s. a. : yıkılmış.

har, -rrı (-) i. a. : hararetli, kızgın, sıcak.

harabat (.--) i. f. ç. : **1.** harabeler, viraneler. **2.** meyhaneler.

harabati (.---) s. f. : **1.** vaktini meyhanede geçiren. **2.** dağınık, süflî, kılıksız [kimse]

harabe (.-.) s. ve i. a. : **1.** eski binaların yıkıntısı. **2.** çok harap ev.

harabenişin (.-..-) b. s. a. f. : viranede oturan.

harabezar (.-.-) b. s. a. f. : viranelik.

harabi (.--) i. a. : haraplık, yıkkınlık.

harabiyet, -ti (.-..) i. a. : haraplık, viranlık.

haraç, -cı i. a. : **1.** vergi. **2.** satılığa çıkarma.

haram (.-) i. a. : dince yasak edilmiş şey.

haramî (.--) i. a. : hırsız, haydut [masallarda].

haramzade (..-.) b. i. a. f. : piç.

harap, -bı (.-) s. a. : **1.** yıkık, viran. **2.** geçkin, sarhoş.

hararet, -ti (.-.) i. a. : **1.** sıcaklık, susuzluk. **2.** ateş. **fiz.** ısı.

haraset, -ti (.-.) i. a. : tarım, çiftçilik.

haraşif (.-.) i. a. ç. : pul pul olan şeyler, balık pulları.

harbe i. a. : kısa mızrak, süngü; kargı.

harbiye nazırı (...-..) b. i. a. : savunma bakanı.

harbiye nezareti (....-..) b. i. a. : savunma bakanlığı.

harcıalem (..-.) b. s. a. : herkese elverişli.

harcıralı (..-) b. i. a. f. : yol masrafı, yol parası, yolluk.

harç, -cı i. a. : **1.** vergi. **2.** harcama, gider. **3.** yapılabilecek şey, iş.

hare (-.) i. f. : **1.** meneviş; menevişli kumaş. **2.** sert taş, kaya.

harekât, -tı (..-) i. a. ç. : hareketler, kımıldanmalar, oynamalar.

hareke i. a. : bir harfin nasıl okunacağını gösterir işaret.

hareket, -ti i. a. : **1.** yer sarsıntısı, deprem. **Hareket-i arz** : yer sarsıntısı, deprem. **2.** oynama, kımıldama. **3.** yola çıkma, devim.

hareki (..-) s. a. : fiz. kinetik.

harekiyat, -tı (..--) i. a. : kinematik.

harem i. a. : eskiden büyük konaklarda bulunan kadınlar dairesi.

haremeyn i. a. ç. : Mekke-i Mükerreme ile Medîne-i Münevvere.

harf i. a. : alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri. **Harf-i cer** : gr. öntakı.

harfaşina (.-.-) b. s. a. f. : harfleri birbirinden ayırabilen, harfleri tanıyan.

harfendaz (..-) b. s. a. f. : söz atan lâf atan.

harfgir (.-) b. s. a. f. : her işte ayıp ve noksan arıyan.

harhara i. a. : **1.** sürekli horultu. **2.** sürekli hırıltı.

harık (-.) [hı ile] s. a. : yırtan, yaran. **Harık-ı âde** : âdeti yırtan, âdetin dışarsında, harikulâde.

harık (-.) [ha ile] s. a. : **1.** yakan, yakıcı. **2.** yanan, tutuşmuş.

harıs (-.) s. a. : hırslı olan.

haricen (-..) zf. a. : dışardan, dıştan.

harici (-.-) s. a. : hariçle, dışarı ile ilgili, dış.

hariciye vekâleti (-....-..) b. i. a. : dışişleri bakanlığı.

hariciye vekili (-....-.) b. i. a. : dışişleri bakanı.

hariç, -ci (-.) s. a. : dış, dışarı. **Haric-i kısmet** : mat. bölüm. **Haric-i merkez** : geo. dış merkez. **Haric an-il-merkez** : geo. dışmerkezli.

harif (.-) i. a. : sonbahar, güz.

harifane (.--.) zf. a. f. : ortaklaşa, ârifane.

harifi (.--) s. a. : sonbaharla, güzle ilgili, güzlük.

harik, -kı (-.) s. a. : yakan, yakıcı.

harik, -kı (.-) i. a. : yangın, ateş.

harika (-..) i. a. : imkânların üstünde olup insanda hayret uyandıran şey, tansık.

harikavi (-..-) s. a. : harika gibi, harika nevinden, tansıklı.

harikulade (-..-.) zf. a. : âdetin üstünde, duyulmadık, görülmedik, işitilmedik, şaşılacak kadar; üstün.

harikzede (.-..) b. s. a. f. : yangından zarar görmüş.

harikzedegân (.-..-) b. s. a. f. ç. : yangından zarar görmüşler.

harim (.-) i. a. : **1.** harem dairesi. **2.** kutsal yer. **3.** bir evin civarı. **4.** avlu.

harip, -bi (-.) [he ile] s. a. : kaçan, firar eden.

harip, -bi (-.) [hı ile] s. a. : **1.** harap eden, yıkan. **2.** haydut, yolkesen.

harir (.-) i. a. : **1.** ipek. **2.** hararetli, ateşli.

hariri (.--), **haririye** (.-..) s. a. : ipekle ilgili, ipekten yapılmış; ipek gibi yumuşak.

haris (.-) s. a. : **1.** hırslı, tamahkâr. **2.** bir şeye çok düşkün, çok istekli.

haris (-.) i. a. : bekçi, gözcü.

haristan (-.-) b. i. f. : dikenlik, çalılık.

hariş (-.) i. f. : kaşıma, kaşınma.

harita (.-.) i. a. : harta.

hariz (.-) s. a. : hıfzolunmuş, saklanmış.

harkafe i. a. : **anat.** uyluk kemiğinin başı.

harmel, -i i. a. : **bot.** üzerlik otu.

harnup, -bu i. a. : keçiboynuzu [yemiş].

harp, -bi i. a. : savaş.

harpüşte s. f. : harpuşta, balıksırtı biçiminde olan.

harrup, -bu (.-) i. a. : keçiboynuzu [yemiş].

hars i. a. : **1.** tarla sürme. **2.** kültür.

haruk, -ku (.-) i. a. : kav.

harur (.-) i. a. : **1.** güneşin kızgınlığı. **2.** sıcak rüzgâr.

haruri (.--) s. a. : hararetle ilgili, ısıl.

has, -ssı (-) s. a. : **1.** saf, hâlis. **2.** mahsus, özel, özgü.

hasat, -dı (.-) i. a. : ekin biçme.

hasail (.-.) i. a. ç. : hasletler, huylar, ıralar.

hasar (.-) i. a. : zarar, ziyan.

hasaset, -ti (.-.) i. a. : hasislik, pintilik, cimrilik.

hasat, -tı (.-) i. a. : küçük taş, çakıl taşı.

hasbetenlillâh (....-) zf. a. : Tanrı uğruna; Tanrı yoluna.

hasbî (.-) s. a. : karşılıksız, bedava.

hasbihal (..-) b. i. a. : görüşüp dertleşme; halleşme, söyleşi.

hasebiyle (..-.) zf. a. : dolayı, ötürü.

hasede s. a. ç. : kıskananlar, çekememezlik edenler.

hasen s. a. : güzel. **Vech-i hasen** : güzel yüz

haseuat, -ti i. a. ç. : **1.** haseneler, iyi hayırlı işler. **2.** iyilikler. **Sahib-ül-hasenat** : iyi şeyler meydana getirmiş olan.

hasene i. a. : iyi, hayırlı iş; iyilik.

hasep, -bi i. a. : soy, soy temizliği.

haset, -di i. a. : kıskançlık, günü.

hasıl (-.) s. a. : çıkan, olan, üreyen, türeyen. **Hasıl-ı kelâm** : sözün kısası, kısacası. **Hasıl-ı zarp** : **mat.** çarpım.

hasılat, -tı (-.-) i. a. ç. : her hangi bir işten husule gelen şeyler, ürüt. **Hasılât-ı gayr-i safiye** : ham ürüt. **Hasılat-ı safiye** : öz ürüt.

hasım, -smı i. a. : düşman; muhalif, karşı taraf.

hasin (.-) s. a. : sağlam, berk. **Binayi hasîn** : sağlam yapı.

hasip, -bi (.-) s. a. : değerli, itibarlı, soyu temiz, sayın.

hasir (-.) [ha ile] s. a. : hasret çeken.

hasır (-.) [hı ile] s. a. : **1.** yolunu şaşıran. **2.** ziyan gören.

hasis (.-) s. a. : **1.** cimri, pinti. **2.** aşağı, bayağı.

hasise (.-.) i. a. : kötü huy, fena tabiat.

haslet, -ti i. a. : huy, tabiat.

hasmane (.-.) zf. a. f. : düşmancasına.

hasmi (.-) i. a. : düşmanlık.

hasna (.-) s. a. : güzel ("ahsen"in dişili). **Arus-i hasna** : güzel gelin.

hasp, -bi i. a. : göre, nazaran, cihetiyle, gereğince. **Hasb-el-icap** : durum dolayısiyle. **Hasb-el-iktiza** : gerektiğinden dolayı, ötürü. **Hasb-el-kader** : kaderden. **Hasb-el-lüzum** : lüzumundan dolayı.

hasr, -ı i. a. : zaman ayırma.

hasret, -ti i. a. : özleme. **Hasret-name** : ayrılık dolayısiyle yazılan yazı.

hasretkeş b. s. a. f. : özlem çeken, özlemiş.

hasretname (..-.) b. i. a. f. : **ed.** ayrılık dolayısiyle yazılan mektup.

hasretzede b. s. a. f. : hasrete uğramış, hasrete düşmüş.

hassa (-.) i. a. : bir şeye veya kimseye mahsus olan kuvvet ve hal, özgülük.

hassas (.-) s. a. : **1.** hisli, duygulu. **2.** alıngan.

hassasiyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** kuvvet, tesir. **2. biy.** duyarlık. **3. psik.** duyarlık, duygunluk, hislilik.

hassaten (-..) zf a. : hususi, özel olarak, hele, yalnız, ayrıca, özellikle.

hasse (.-) i. a. : **1.** duygu. **2. psik. Hasse-i selime** : sağduyu.

hastahane (..-.) b. i. f. : hasta yurdu, hastane.

haste (-.) s. f. : hasta, rahatsız, sayrı.

hasudane (.--.) zf. a. f. : hasetçilikle, kıskançlıkla.

hasut, -du (.-) s. a. : hasetçi, kıskanç.

haşa (--) ünl. a. : aslâ katiyen, hiçbir vakit; uzak olsun.

haşahiş (.-.) i. a. ç. : haşhaşlar.

haşak, -ki (--) i. f. : çöp, süprüntü.

haşebi (..-), **haşebiye** (..-.) s. a. : odun gibi, odunla ilgili, odun cinsinden, ağaçsıl.

haşefe i. a. : **1.** erkeğin tenasül âletinin baş tarafı. **2. bot.** başçık.

haşep, -bi i. a. : odun.

haşerat, -tı (..-) i. a. ç. : **1.** böcekler. **2. mec.** değersiz ve zararlı kimseler.

haşere i. a. : böcek.

haşhaş (.-) i. a. : **bot.** kapsüllerinden afyon, tohumlarından da yağı çıkarılan bir bitki.

haşhaşiye (.-..) i. a. : gelincikgiller.

haşır, -şri i. a. : toplama; kıyamet. **Haşır neşir olma** : uğraşıp durma. **Haşrolmak** : hep beraber yuğrulmak.

haşi (-.) s. a. : alçakgönüllülük gösteren.

haşian (-..) zf. a. : alçakgönüllülükle.

haşiane (-.-.) zf. a. : alçakgönüllülük göstererek.

haşim (-.) s. a. : **1.** [çorba ve benzeri gibi şeylere] kuru ekmek kırıntısı doğrıyan. **2.** ezen, yaran, kıran, parçalıyan.

Haşimi (.-.) ö. i. a. : Peygamberimizin mensubolduğu kabile.

haşin (.-) s. a. : sert, katı.

haşiş (.-) i. a. : **1.** kuru ot. **2. bot.** esrar denilen Hint keneviri yaprağı.

haşişi (.--) s. a. : **bot.** otsu, otsul.

haşiv, -şvi i. a. : **1.** uzun ve değersiz söz. **2.** doldurma, şişirme.

haşiye (-..) i. a. : sahifenin yanlarına çıkılan kenar yazı, çıkma.

haşmet, -ti i. a. : karşısında saygı duyulan büyüklük.

haşmetli s. a. t. : yabancı hükümdarlara verilen bir ünvan.

haşmetmeap, -bı (...-) b. s. a. : haşmet sahibi, padişah, hükümdar.

haşviyat, -tı (..-) i. a. ç. : söz esna-

sında "şey, meselâ, sözüm yabana" gibi söylenen sözler.

haşyet, -ti i. a. : korku, korkma.

hat, -tı i. a. : **1.** çizgi, satır, yazı. **Hatt-ı canibi** : yanal çizgi. **Hatt-ı dest** : el yazısı. **Hatt-ı istîva** : **coğr.** ekvator. **Hatt-ı münhani** : **geo.** eğri çizgi. **Hatt-ı münkesir** : **geo.** kırık çizgi. **Hatt-ı müstakim** : doğru çizgi. **Hatt-ı ufkî** : yatay çizgi. **Hatt-ı taksim-i miyah** : su bölümü çizgisi, su çatı. **Hatt-ı vasıl** : bağlaç. **2.** sıra, saf. **3.** boyut. **4.** gidiş, yol. **Hatt-ı hareket** : gidiş, tutum.

hata (.-) i. a. : **1.** yanlış, yanılma, yanlışlık. **2.** günah, kabahat.

hatap, -bı i. a. : odun.

hatabahş (.-.) b. s. a. f. : kabahatleri affeden, bağışlıyan.

hataen (.-.) zf. a. : yanlış olarak, yanlışlıkla.

hatapûş (.--) b. s. a. f. : kabahatleri örten.

hatar i. a. : tehlike.

hatarnâk, -ki (..-) b. s. a. f. : tehlikeli.

hataya (.--) i. a. ç. : hatalar, kabahatler, suçlar, yanlışlar.

hater (.-) i. a. : **1.** zihin, fikr. **2.** keyif, hal. **3.** gönül.

hatıra (-..) i. a. : hatıra gelen, hatırda kalan şey, andaç; **psik.** anı, angı.

hatie (.-.) i. s. : **1.** kabahat, suç, günah. **2.** yanlış.

hatif, -tfi [ha ile] i. a. : ölüm, ölme.

hatif, tfi [hı ile] i. a. : kapma, aşırma, çalma.

hatif (-.) i. a. : sesi işitilen, fakat kendisi görülmiyen.

hatim, -tmi i. a. : **1.** bitirme. **2.** mühürleme.

hatim (-.) s. a. : bitiren.

hatime (-..) i. a. : son; sonsöz.

hatimekeş (-...) b. s. a. f.: son veren, bitiren.

hatip, -bi (.-) i. a. : **1.** camide hutbe okuyan. **2.** güzel, pürüzsüz konuşan.

hatta (.-) zf. a. : bundan başka, fazla olarak, dahi, bile.

hattan (.-) i. a. : sünnetçi.

hattat, -tı (.-) i. a. : güzel yazı yazan [harf bakımından].

hatti (.-) s. a. : çizgisel, doğrusal.

hatve i. a. : adım.

hava i. a. : hava. **Hava-yi nesimî** : **astr.** atmosfer, havaküre.

havadis (.-.) i. a. ç. : hâdiseler, olaylar.

havale (.-.) i. a. : **1.** gönderme. **2.** bırakma. **3.** üstüne bırakma. **4.** ge-

belerde ve küçük çocuklarda bazan görülen sar'a nevinden bir hastalık.

havaleten (.-..) zf. a. : havale olarak, havale yoliyle.

havali (.--) i. a. ç. : çevre, yöre; jeol. bölge.

havari (.--) i. a. : **1.** yardımcı. **2.** Hz. İsâ'nın 12 yardımcısından her biri.

havas, -ssı (.-) i. a. ç. : **1.** haslar, hassalar, nitelikler. **2.** saygınlar.

havas, -ssi (.-) i. a. ç. : hasseler, duygular, duyular. **Havass-i hamse** : beş duyu.

havatır (.-.) i. a. ç. : hâtıralar, fikirler, düşünceler.

havatin (.--) i. a. ç. : hatunlar, hanımlar, bayanlar.

havayiç, -ci (.-.) i. a. ç. : ihtiyaçlar, gerekli şeyler. **Havayic-i zaruriye:** giderilmesi gereken ihtiyaçlar.

havene s. a. ç. : hainlik edenler, hayınlar.

haver (-.) i. f. : doğu, doğu yönü.

haveri (-.-) s. f. : doğu ile ilgili.

havf, -i i. a. : korku; **psik.** fobya. **Havf-i füshat** : **psik.** meydan korkusu, agorafobi.

havfen zf. a. : korkarak, çekinerek.

havfnak, -ki (.-) b. s. a. f. : korkulu, korkutan.

havız, -vzı i. a. : havuz. **Havz-ı mâ:** su havuzu.

havi (--) s. a. : içine alan, kaplıyan, toplıyan.

havlaka i. a. : lâ havle çekme.

havsala i. a. : **1.** kuş kursağı. **2.** anlayış; akıl, zihin. **3. biy.** leğen. **4. mec.** sabır.

havsalasuz (...-) b. s. a. f. : takati, dayanmayı yok eden.

havza i. a. : **1.** açık ve düz olan deniz kıyısı. **2.** kenar, taraf. **3.** memleket.

hay, -yyı i. a. : diri canlı.

haya (.-) i. a. : **1.** utanma, utanç, sıkılma. **2.** ar, namus, edep.

hayal, -li (.-) i. a. : **1.** insanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey. **2.** kuruntu. **3.** gölgeli görünen şey.

hayalet, -ti (.-.) i. a. : karaltı, görüntü.

hayalhane (.--.) b. i. a. f. : vehim, kuruntu yetisi.

hayali (.--) s. a. : **1.** hayal ile ilgili **2.** karagöz oynatan, hayali.

hayaliye (.-..) i. a. : **zool.** maymunsular.

hayalperest, -ti (.-..) b. s. a. f. : hayalci, hayal kuran, hayal peşinde dolaşan, dalgın.

hayasız (.-.) b. s. a. t. : utanmaz.

hayat, -tı (.-) i. a. : dirim, dirilik, canlılık; yaşama. **Hayat - bahş, Hayat - efza** : hayat bağışlıyan, hayat veren yeni baştan zindelik kazandıran.

hayati (.--) s. a. : yaşayışa ait, yaşayışla ilgili.

hayatiyat, tı (.---) i. a. ç. biyoloji.

hayatiye (.-..) i. a. : dirimselcilik, vitalizm.

hayatiyet, ti (.-..) i. a. : canlılık.

haybet, -ti i. a. : **1.** aldatma, aldanma. **2.** mahrum olma.

haydar i. a. : **1.** arslan **2.** cesur adam.

haydarane (..-.) zf. a. f. : arslancasına.

hayderiye i. a. : kolsuz ceket.

haye (-.) i. a. : haya, yumurta.

hayıflanma b. i. a. t. : yanıp yakılma.

hayır, -yrı i. a. : iyilik, iyi.

hayırhah (..-) b. s. a. f. : herkesin iyiliğini istiyen, iyilikçi, iyiliksever.

hayırhahane (..--.) zf. a. f. : iyilik edene yakışacak surette.

hayırhahlık (..-.) b. i. a. f. t. : iyiliksseverlik.

hayide (--.) s. f. : ağızda çiğnenmiş, ağızdan ağıza dolaşmış, çok tekrarlanmış, bayat, köhne [söz].

hayidegû (--.-) b. s. ve i. f. : bayağı sözler söyliyen; bayağı şair.

hayil, -yli i. a. : at; süvari.

hayiz, -yzi i. a. : aybaşı [kadınlarda].

hayli s. f. : **1.** haylı, epey, çokça. **2.** birtakım. **2.** oldukça.

hayliye i. a. : atgiller.

haylulet, -ti (.-.) i. a. : yol kapama, engel olma, araya girme.

hayme i. a. : çadır, gölgelik. **Hayme-i gerdun** : sema kadar geniş meydana kurulmuş çadır.

haymenişin (...-) b. i. a. f. : çadırda oturan; göçebe.

hayran (.-) s. a. : **1.** şaşmış, şaşa kalmış, şaşırmış. **2.** çok tutkun. **Hayran olmak** : şaşakalmak.

hayrat, tı (.-) i. a. ç. : sevap kazanmak için yapılan iyilik. **2.** sevap için kurulan müessese.

hayrendiş (..-) b. s. a. f. : hayırlı iş, iyilik düşünen.

hayret, ti i. a. : şaşırma, şaşma, şaşalama.

hayretbahş i. a. : hayret veren, şaşkınlık veren.

hayretengiz (...-) b. s. a. f. : hayret veren, şaşkın bırakan.

hayrülhalef b. i. a. : hayırlı evlât.

haysiyet, -ti i. a. : **1.** onur, itibar. **2.** değer.

hayşum (.-) i. a. : **anat.** geniz.

hayt, -ı i. a. : **1.** iplik, tire; lif. **2.** tel.

hayti (.-) s. a. : tel şeklinde olan.

haytiye (.-.) i. a. : **zool.** ipsiler.

hayvan (.-) i. a. : **biy. 1.** canlılık, dirilik. **2.** hayvan.

hayvanat, -tı (.--) i. a. ç. : hayvanlar. **Hayvanat-ı ehliye :** evcil hayvanlar.

hayvani (.--) s. a. : hayvanla ilgili, canlıya ait.

hayvaniyet, -ti (.-..) i. a. : hayvanlık.

hayyen zf. a. : canlı olarak, diri diri. **Hayyen meyyiten :** ölü diri.

hayyiz i. a. : **1.** taraf, meydan, yer. **2. fels.** uzam.

haz, -zzı i. a. : hoşlanma, sevinç, memnunluk.

haza (--) z. a. : bu, şu, o. **Li-haza :** bunun için. **Maa-haza :** bununla birlikte.

hazain (.-.) i. a. ç. : hazineler, hazneler.

hazakat, -ti (.-.) i. a. : ustalık, uzluk [hekimlikte].

hazan (.-) i. f. : sonbahar, güz.

hazandide (.--.) b. s. f. : hazan görmüş, solmuş, sararmış.

hazangâh (.--) b. i. a. f. : âlem, dünya,

hazani (.--) s. f. : güz ile ilgili, güzün.

hazar i. a. : barış ve güven.

hazari (..-) s. a. : **1.** köylü, şehirli. **2.** barış ve güvenle ilgili, barış zamanına ait.

hazef i. a. : topraktan yapılan çanak çömlek.

hazele i. a. ç. : sıyrıklar, yüzsüzler, bayağılar, alçaklar, kalleşler, kancıklar.

hazer i. a. : sakınma, kaçınma, korunma, çekinme.

hazır (-.) s. a. : hazır.

hazif, -zfi i. a. : çıkarma, silme, kaldırma.

hazik, -kı (-.) s. a. : işinin ehli, usta, eli uz.

hazikane (-.-.) [ka uzun] zf. a. f. : ustalıkla, eluzluğu ile.

hazim (.-) [ha ile] s. a. : ihtiyatlı, akıllı.

hazim (-.) [he ile] s. a. : hazmettiren, sindiren.

hazim, -zmi [he ile] i. a. : midedeki yiyecekleri eritme, sindirme, sindirim.

hazim, -zmi [ha ile] kesin karar.

hazin (.-) s. a. : hüzünlü, kederli, sıkıntılı.

hazine (.-.) i. a. : hazne, para ve su saklanan yer; gömü.

haziz (.-) i. a. : astr. [Arza göre] : yerberi; [Güneşe göre] : günberi.

hazmi (.-) s. a. : sindirel.

hazret, -ti i. a. : **1.** saygı göstermek üzere büyüklere verilen ünvan. **2.** kalenderce bir sesleniş şekli.

he, ha ha. a. : Osmanlı alfabesinin otuzuncu harfi.

heba (.-) i. a. : boş, nafile, yok yere.

heca, hica (.-) **1.** i. a. : hece, hep birden telâffuz olunan bir veya birkaç harf. **2.** birini, şiir veya nesir yoliyle yerme.

heccav (.-) s. a. : çok hicveden, çok yeren.

hece vezni b. i. a. t. : mısralardaki heceler sayılarak meydana getirilen vezin; parmak hesabı.

hecil i. a. : **coğr.** iki dağın arasındaki yer, vâdi, dere.

hecin (.-) i. a. : iki hörgücü olan ve çok koşan bir cins deve.

hedaya (.--) i. a. ç. : hediyeler, armağanlar.

hedebi (..-) s. a. : kirpiksi.

hedef i. a. : amaç, güdü.

heder i. a. : boşa gitme, yok yere giden şey.

hedim, -dmi i. a. : yıkma, harabetme.

hediye i. a. : armağan.

heft, -ti s. a. : 7 sayısı.

hefte i. f. : hafta, yedigün.

helâk olmak (.-..) b. m. a. t. : mahvolmak, ölmek.

helâl, -li (.-) i. a. : dinin hükümleri bakımından kullanılabilen, haram olmıyan şey. **2.** nikâhlı kadın.

helezon i. a. : **1. anat.** salyangoz. **2.** yılankavi. **3. geo.** helis.

helezonî (..--) s. a. : helezon biçiminde olan; **fiz.** sarmal.

helyum (.-) i. f. **bot.** kuşkonmaz.

hem e. f. : -deş, -i bir. **Hem-pa** : arkadaş. **Hem-cins** : cinsi bir, bir cinsten.

hemaguş (.--) zf. f. : kucak kucağa, sarmaş dolaş.

hemahenk, -gi (.-) b. s. f. : uygun, denk.

heman (.-) zf. f. : hemen, derhal, o anda, çarçabuk.

hemasıl b. s. f. a. : aslı bir, asıldaş.

hemasır b. s. f. a. : bir asırda yaşıyan, çağdaş.

hemayar (..-) b. s. a. f. : denk, eşit.

hembezm b. s. f. : dernek arkadaşı; içki arkadaşı.

hemcins b. s. f. a. : cinsleri bir olan, aynı soydan.

hemdem b. i. f. : sıkı fıkı arkadaş.

hemdest b. s. f. : beraber, elele vermiş.

hemfikir, -kri b. s. a. f. : aynı düşüncede olan, kafadar.

hemnam (.-) b. s. f. : adları bir, adaş.

hempa (.-) b. i. f. : ayaktaş.

hemrah (.-) b. i. f. : yoldaş.

hemsaye (.-.) b. s. f. : aynı gölge altında [aynı büyük adamın lûtfuna uğramak].

hemsin, -nni b. s. f. a. : yaşıt, bir yaşta olan.

hemşehri (..-) b. i. f. : hemşeri, ildeş.

hemşikem b. i. f. : ikiz çocuk.

hemşire (.-.) b. i. f. : kız kardeş, bacı.

hemşirezade (.-.-.) b. i. f. : kız kardeş çocuğu, yeğen.

hemzeban (..-) b. s. f. : dilleri bir olan, dildeş, ağzı bir.

hemta (.-) b. s. f. : benzer, taydaş, denk.

hemtaziyane (.-.-.) b. i. f. : çapulda yağmada arkadaş, omuzdaş.

hemzehan (..-) b. s. f. : 1. dilleri bir olan, aynı dili konuşan. 2. ağzı bir olan.

hemzeman (..-) b. s. f. a. : çağdaş.

hemzemani (..--) b. s. f. a. : çağdaşlık.

hendese i. a. : geometri. **Hendese-i mücesseme** : uzay geometri. **Hendese-i müsteviye** : düzlem geometri.

hendesi (..-) s. a. : geometrik.

hengâm (.-) i. f. : zaman, çağ; sıra, vakit, mevsim.

hengâme (.-.) i. f. : kavga, gürültü.

henüz zf. f. : daha, yeni, hâlâ.

her e. f. : hep, bütün. **Her-bar** : her defa.

hercai (.--) s. f. : kararsız, sebatsız, gelgeç, yanardöner.

hercailik (.-..) i. f. : kararsızlık.

hercümerç zf. f. : allakbullak, karmakarışık, altüst.

harç, -ci i. f. : karışıklık, gürültülü ve karışık hareket.

herçibadabat, -dı (..---) zf. f. her ne olursa olsun.

herdem zf. f. : daima, her zaman.

herem i. a. : kocama, kocalma, ihtiyarlama.

hergâh (.-) zf. f. : her vakit, her zaman.

herze i. f. : boş lâkırdı, saçma.

hergezû (..-) b. s. f. : saçma sözler söyliyen, saçmalıyan.

hesap, -bı (.-) i. a. : matematik. **Hesab-ı asgar-i namütenahi** : infinitezimal hesap.

hesabî (.--) s. a. : hesabını iyi bilen, tutumlu.

herzevekil, -i (...-) b. s. a. : her işe burnunu sokup boşboğazlık eden, saçmasapan konuşan.

hesti i. f. : varlık, var olma.

heşaşet, -ti i. a. : gevreklik.

hetk, -i i. a. : yırtma, yarma.

heva (.-) i. a. : arzu, istek, heves : sevgi, hoşlanma.

hevam, -mmı (.-) i. a. : böcekler, haşereler.

heves i. a. : istek.

heveskâr b. s. a. f. : hevesli, istekli.

heveskârân (..--) b. s. a. f. : hevesliler, istekliler.

hevil, -vli i. a. : korku.

hevilnak, -ki (..-) b. s. a. f. : korkunç, korkulu. **Mevt-i hevilnak** : korkunç ölüm.

heybet, -ti i. a. : korku ve saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteriş.

heyca (.-) i. a. : kavga, savaş, dövüş.

heyecan (..-) i. a. : coşma, coşkunluk, coşku.

heyelân (..-) toprak kayması.

heyet, -ti i. a. : **1.** şekil, kurul. **Heyet-i ihtiyariye** : köy kurulu. **Heyet-i umumiye** : genel kurul. **Heyet-i vekile** : bakanlar kurulu. **2.** görünüş. **3. astr.** astronomi. **4. fiz.** sistem.

heyetiyle (..-.) zf. a. : hep birden, olduğu gibi, takımıyle.

heyhat, -tı ünl. a. : yazık, ne yazık!, ne kadar uzak!

heyi (.-) i. f. : madde, varlık.

heykel i. a. : **1.** tunçtan, taş ve saireden yapılan büyük insan ve saire. **2.** yakışıklı, güzel. **3.** soğuk ve duygusuz kimse.

heykeltıraş (...-) b. s. a. f. : heykel yapan, heykelci.

heykeltıraşî (...--) b. i. a. f. : heykelcilik.

heyulâ (.--) i. a. **1.** kaos. **2.** korkunç hayal. **Heyulâ gibi** : pek iri.

hezarfen, -nni (.-.) b. s. f. a. : çokbilir, elinden çok iş gelen.

hezeç, -ci i. a. : **1.** güzel sesle şarkı söyleme. **2.** Türk müziğinin büyük usullerindendir, 22 zamanlı ve 15 darplıdır.

hezeyan (..-) i. a. : saçmalama, sayıklama.

hezil, -zli i. a. : eğlence, alay, şaka. **Hezl-âmiz** : şaka ile karışık [söz].

hezimet, -ti (.-.) i. a. : yenilgi, bozgun, bozgunluk.

hı ha. a. f. : Osmanlı alfabesinin dokuzuncu harfi.

hıdır, -drı i. a. : **1.** perde. **2.** mâni.

hıdiv (.-) i. f. : Mısır valisinin ünvanı.

hıfz, -ı i. a. : **1.** saklama. **2.** ezberleme.

hıfzi (.-) s. a. : **psik.** belleksel.

hınta i. a. : buğday. **Hınta-i esvet : bot.** burçak.

hınzir (.-) i. a. : domuz. **Lâhm-i hınzir :** domuz eti.

hınziriye (.-..) i. a. : **zool.** domuzgiller.

hıram (.-) f. i. : nazlı, edalı, salına salına gidiş.

hıraman (.--) s. f. : salınarak naz ve eda ile yürüyen.

hıraset, -ti (.-.) i. a. : **1.** bekleme. **2.** koruma.

hıraş (.-) s. f. : tırmalıyan.

hiret, -di i. : akıl, us.

hıretment, -di b. s. f. : akıllı.

hırman (.-) i. a. : mahrumluk, yoksuntu, yoksunma.

hırs, -ı i. a. : **1.** istek, tamah. **2.** kızgınlık.

hırz i. a. : **1.** sığınak. **Hırz-ı can :** canı gibi saklama. **2.** muska, nazar boncuğu, tılsım.

hısâl, -li (.-) i. a. ç. : hasletler, huylar, tabiatlar.

hısan (.-) [ha ile] i. a. : aygır.

hısas i. a. ç. : hisseler, paylar, nasipler.

hısım, -ı i. a. : akraba, taallûkat.

hısn s. a. : sağlam, sarp [yer].

hışım, -şmı i. f. : kızgınlık, öfke.

hışımnâk, -ki (..-) b. s. f. : öfkeli, kızgın.

hıtta i. a. : memleket, ülke.

hıyaban (.--) iki tarafı ağaçlı muntazam yol.

hıyanat, -tı (.--) i. a. ç. : hainlikler, güveni kötüye kullanmalar.

hıyanet, -ti (.-.) i. a. : **1.** hayınlık. **2.** güveni kötüye kullanma.

hıyanetkâr (.-.-) b. s. a. f. : hiyanet eden, hain.

hıyar (.-) i. a. : bir işi yapıp yapmamakta serbest olma, muhayyerlik.

Hızır, -ı i. a. : insanların en sıkışık zamanlarında imdadına yetişmekle ün kazanmış olan İlyas Peygamberin lâkabı.

hibe i. a. : bağışlama, bağış.

hibre i. a. : bir şey hakkındaki bilgi ve tecrübe.

hicap, -bı (.-) i. a. : **1.** utanma, sıkılma, utanç. **2.** perde. **3. kim.** diyafram. **Hıcab-ı hâciz : anat.** göğüs ile karnı ayıran ince ve geniş zar, diyafram.

hicaz (.-) i. a. : **müz.** Türk müziğinin 8 numaralı basit makamı.

hiciv, -cvi i. a. : biriyle alay etme, birini gülünç hale koyma, yergi, taşlama.

hicr, -i i. a. : **1.** ayrılık. **2.** sayıklama, saçmalama.

hicran (.-) i. a. : keder, iç acısı, ayrılık.

hicret, -ti i. a. : göçme, göç [bir yerden bir yere-].

hicri (.-) s. a. : **1.** hicretle ilgili. **2.** tarih başı olarak hicreti alan.

hicviyyat, -tı a. i. ç. : **ed.** hicivle ilgili şiir ve manzumeler.

hicvîye i. a. : hiciv sözü veya yazısı.

hici (--) i. f. : hiçlik, yokluk.

hidayet, -ti (.-.) i. a. : hak yolu, doğru yol.

hiddet, -ti i. a. : **1.** öfke. **2.** sertlik.

hidemat, -tı (..-) i. a. ç. : hizmetler.

hidmet, -ti i. a. : hizmet, iş.

hiffet, -tî i. a. : hafiflik, yeğnilik.

hikâyat, -tı (.--) i. a. ç. : hikâyeler.

hikâye (.-.) i. a. : **1.** anlatma. **2.** roman. **3.** masal. **4.** olmuş bir hâdise.

hikemi (..-) s. a. : hikmet ve felsefe ile ilgili söz ve düşünce.

hikemiyat, -tı (..-) i. a. ç. : hikmet ve felsefe ile ilgili söz ve düşünceler.

hikmet, -ti i. a. : **1.** hakîmlik, sebep. **2. fiz.** [eskiden] **3. fels.** bilgelik.

hilâf (.-) i. a. : **1.** karşı, zıt. **2.** yalan. **Hilâf-ı hakikat** : gerçeğe uymıyan.

hilâfet, -ti (.-.) i. a. : halifelik. **Dâr-ül-hilâfe:** İstanbul. **Hilâfet-penah:** padişah.

hilâl, -li i. a. : yeni ay, ayça. **Hilâl-ebrû** : ay kaşlı, kaşı ay gibi olan.

hilâfet, -ti (.-.) i. a. : samimi dost.

hilâli (.--) s. a. : yeni ay şeklinde olan.

hilâliye (.-..) i. a. : **bot.** kırlangıç otu.

hil'at, -tl i. a. : kaftan. **Hil'at-i fahire** : çok değerli olan kaftan.

hile (-.) i. a. : oyun, aldatma, dek, al; çare. **Hile-i şer'iye** : şer'i çare.

hilebaz (-.-) b. s. a. f. : hileci, oyuncu, aldatıcı, dubaracı.

hilekâr (-.-) b. s. a. f. : hile eden, aldatıcı, dekçi, oyuncu.

hilekârane (-.--.) **1.** zf. a. f. : aldatıcılıkla, dekçilikle.

hilkat, -ti i. a. : **1.** yaradılış. **2.** tabiat.

hilkaten zf. a. : yaradılış bakımından.

hilkî (.-) [k kalın] s. a. : yaradılıştan, doğuştan.

hilkiyat, -tı (..-) i. a. ç. : hilkatle ilgili, yaradılışta olan vasıflar.

hilim, -lmi i. a. : yavaşlık, yumuşaklık.

hilmiyet, -ti i. a. : yavaşlık, yumuşaklık.

himaye (.-.) i. a. : koruma, korunma.

himie (-.) i. a. : odun, kütük.

himem i. a. ç. : himmetler, gayretler, emekler, çalışmalar.

himmet, -ti i. a. : gayret, çabalama.

hin (-) i. a. : vakit, sıra.

hiras (.-) i. f. : korku.

hirasan (.--) s. f. : korkmuş, korkan, korkak.

hirba (.-) i. a. : **zool.** bukalemun; **mec.** sık sık fikir değiştiren kimse.

hire (-.) s. f. : bulanık, donuk, fersiz, kamaşık [göz].

hirfet, -ti i. a. : zanaat, meslek.

hirman (.-) i. a. : **1.** nasipsizlik, mahrumluk. **2.** mahrum olma.

hirre i. a. : dişi kedi.

his, -ssi i. a. : duygu; **biy.** duyma. **His kabl-el-vuku :** önsezi. **Hiss-i selim :** sağ duyu.

hisar (.-) i. a. : kuleli ve yüksek duvarlı küçük kale.

hisse i. a. : pay, nasip.

hissedar (..-) b. s. a. f. : hissesi olan, hisse sahibi.

hisset, -ti i. a. : cimrilik, tamahkârlık.

hissi (.-) s. a. : his ile, duygu ile ilgili, duyal.

hissiyat, -tı (..-) i. a. ç. : duygular.

hissiyatperest, -ti (..-..) b. s. a. f. : duygucu.

hissiyatperesti (..-..-) b. i. a. f. duyguculuk.

hitabe (.-.) i. a. : söylev.

hitaben (.-.) zf. a. : birinin yüzüne söyliyerek.

hitabet, -ti (.-.) i. a. : hatiplik, güzel söz söyleme.

hitabiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : hitap olarak söylenilen sözler.

hitam (.-) i. a. : son; bitme, tükenme.

hitampezir olmak (.-.-..) b. m. a. f. t. : sona ermek.

hitan (.-) i. a. : sünnet, sünnet etme.

hitanet, -ti (.-.) i. a. : sünnetçilik.

hitap, -bı (.-) i. a. : bir veya birçok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme.

hiyaket, -ti (.-.) i. a. : dokumacılık.

hiza (.-) i. a. : karşı; sıra; düzlük.

hizan (--) s. f. : kalkan, sıçrıyan. **Üftan ü hizan :** düşe kalka.

hizip, -zbi i. a. : kısım, bölük, takım, gurup, parti.

hizmet, -ti i. a. : **1.** iş. **2.** iş görme. **3.** vazife, görev. **4.** memurluk, işyarlık.

hoca i. f. : **1.** efendi, ağa. **2.** okumuş kişi. **3.** öğretmen.

hod z. f. : kendi. **Hod-be-hod** : kendiliğinden, kendi başına, kendi kendine.

hodbin (.-) b. s. f. : kendini beğenen, kendini beğenmiş, mağrur, bencil.

hodbini (.--) b. i. f. : kendini beğenmişlik, bencillik.

hodendiş (..-) b. s. f. : kendini düşünen.

hodgâm (.-) b. s. f. : kendi maksadından başka bir şey düşünmeyen, bencil.

hodpesent, -di b. s. f. : kendini beğenmiş.

hodi (--) i. f. : benlik, bencilik, kendilik.

hodnüma (..-) b. s. f. : gösterişe meraklı olan.

hortum (.-) i. a. : **1.** fil burnu, hortum. **2. fiz.** emmeç.

hortumiye (.--.) i. a. : **zool.** hortumlular.

hoş s. f. : güzel, iyi. **Hoş-sohbet** : konuşması güzel, tatlı.

hoşamedi (.-.-) i. f. : "hoş geldin"e gitme, "hoş geldin" deme. **Beyan-ı hoşamedi** : "hoş geldin" deme.

hoşbu (.-) b. s. f. : güzel kokulu.

hoşdil b. s. f. : gönlü hoş, memnun.

hoşnudi (.--) b. i. f. : hoşnutluk, memnunluk.

hoşnut, -du (.-) b. s. f. : razı, memnun.

hoşnüma (..-) b. s. f. : hoş görünen, güzel görünen.

hoşreftar (..-) b. s. f. : güzel gidişli, yürüyüşü, gidişi güzel.

hub (-) s. f. : güzel hoş, iyi.

huban (--) s. a. ç. : güzeller, iyiler. **Zümre-i hûban** : güzeller takımı. **Hûban-nâme** : güzel ve yakışıklı gençler hakkında yazılan kitap.

hubbaziye (.--.) i. a. : **bot.** ebegümecigiller.

hubeyde i. a. : tanecik.

hubeybi (..-) s. a. : tanecikli.

hububat, -tı (.--) i. a. ç. : taneli bitkiler, tahıl.

hubup, -bu (.-) i. a. ç. : habbeler, taneler, tohumlar.

hubur (.-) [ha ile] i. a. : sevinç.

hubur (.-) [hı ile] i. a. ç. : haberler, havadisler.

hubuz- bzu i. a. : ekmek. **Hubz-ı hınta** : buğday ekmeği.

hubüp, -bü i. a. ç. habbeler, kabarcıklar.

hud'a i. a. : aldatma, oyun, oyun hile, dek.

hudadat, -dı (.--) b. i. f. : Allah vergisi.

huddam (.-) s. a. ç. : hâdimler, hizmetçiler.

hudret, -ti i. a. : yeşillik.

hudus (.-) i. a. : sonradan peyda olma, baş gösterme, çıkma, olma.

hudut, -du (.-) i. a. ç. : hadler, sınırlar, sınır.

huffaş (.-) i. a. : yarasa, gece kuşu.

haffaşiye (--.) i. a. : **zool.** yarasalar.

hufre i. a. : kazılmış çukur, oyuk, delik.

hufte s. f. : uyumuş.

hukuk, -ğu (.-) i. a. ç. : **1.** haklar. **2.** yargıç ve avukat yetiştiren okul. **Hukuk-ı âmme** : kamusal haklar. **Hukuk-ı müktesebe** : edinilmiş, kazanılmış haklar, tabiî haklar.

hukuki (.--), **hukukiye** (.--.) [k lar kalın] s. a. hukukla ilgili, türel.

hulasa (.-.) i. a. : özet.

hulâsaten (.-..) zf. a. : kısaca.

huld i. a. : **1.** sürüp giden, sonu olmıyan varlık. **2.** bitmeyiş devamlılık. **3.** sekiz cennetten biri.

hulefa (..-) i. a. ç. : **1.** halifeler. **Hulefay-i râşidîn** (ilk dört halife) : Hz. Ebubekir, Ömer, Osman, Ali. **2.** resmî dairelerde kalem âmirine bağlı bulunan işyarlar.

huleymi (..-) s. a. : mememsi.

hulf, -ü i. a. : verdiği sözü tutmama. **Hulfetmek** : sözünden dönmek, caymak.

hulk, -u i. a. : huy, tabiat, yaradılış.

hulkıyet, -ti i. a. : törecilik.

hulkum (.-) i. a. : **anat.** boğaz.

hullan (.-) s. a. ç. : sadık dostlar.

hulle i. a. : **1.** cennet elbisesi. **2.** üç defa kocasından boşanmış bir kadının, tekrar eski kocasına varabilmesi için yabancı bir erkeğe bir günlüğüne nikâh edilmesi.

hulliyat, -tı (.--) i. a. ç. : asımtakım.

hulul, -lü (.-) i. a. : **1.** girme. **2.** yanaşma. **3.** geçme.

hulûs, -i (.-) i. a. : **1.** halislik, iştenlik. **2.** yaranma.

hulûskâr (.--) b. s. a. f. : dalkavuk **Hulûskârlık** : dalkavukluk.

hulya (.-) i. f. : kuruntu.

hum i. f. : küp, şarap küpü.

humasi (.--) s. a. : beşli.

humhane (.-.) i. f. : meyhane.

humk, -u i. a. : bönlük, budalalık; ahmaklık.

humma (.-) i. a. : ateş, nöbet, sıtma.

hummaz (.-) i. a. : **bot.** kuzu kulağı.

hummaziye (.--.) i. a. : **bot.** ekşiyoncagiller.

hummus i. a. : **bot.** nohut.

humret, -ti i. a. : kırmızılık, kızıllık.

humus, -msu s. a. : beşte bir.

humuz i. a. : oksit.

humuza (.-.) i. a. : ekşilik, kekrelik.

humuzet, -ti (.-.) i. a. : ekşilik, kekrelik.

hun (-) i. f. : **1.** kan. **2.** öldürme, öc. **Hûn-i can : mec.** şarap.

huni (--) s. a. : kanlı.

hunin (--) s. f. : kanlı, kana bulaşmış.

hunnak, -kı (.-) i. a. : **hek.** boğmaca.

hunpaş (--) b. s. f. : kan saçan, kan döken.

hunriz (--) b. s. f. : kan dökücü.

hurafat, -tı (.--) i. a. ç. : hurafeler, saçmasapan sözler, asılsız hikâyeler.

hurafe (.-.) i. a. : inanılmaz, uydurma, düzme, yalancı hikâye.

huraşe (.-.) i. a. : küçük parça, ufak parça.

hurç, -cu i. a. : meşinden yapılmış büyük heybe.

hurde s. f. : ufak, değersiz şey, kırıntı. **Hurdehaş etmek :** kırıp dökmek. **Hurdehaş olmak :** kırıp dökülmek, paramparça olmak.

hurdebin (..-) b. s. f. : mikroskop.

hurdedan (..-) b. s. f. : dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlıyan.

hurdefuruş (...-) b. s. f. : ufak tefek şeyler satan, çerçi.

hurdevat, -tı (..-) i. f. ç. : hırdavat, öteberi, kırıkdökük.

hurrem s. f. : şen, hoş, güleryüzlü, gönülaçan.

hurremi (..-) i. f. : sevinç.

Hurşit, -di (.-) i. f. : Güneş.

huruç, -cu (-.) i. a. : çıkış, çıkma.

huruf, -fu (.-) i. a. ç. : harfler.

hurufat, -tı (.--) i. a. ç. : matbaa harfleri.

huruş (.-) i. f. : coşma, çağıltı, gürültü.

huruşan (.--) s. f. : coşan, çağlıyan.

huruşbin (.--) b. i. f. : **kim.** ebülyoskop.

husafe (.-.) i. a. : gizli kin, düşmanlık.

husema (..-) i. a. ç. : hasımlar, düşmanlar, karşı taraflar.

husuf (.-) i. a. : **astr.** Ay tutulması.

husul, -lü (.-) i. a. : üreme, türeme, çıkma, olma.

husum (.-) i. a. ç. : hasımlar, düşmanlar.

husumet, -ti (.-.) i. a. : düşmanlık, hasımlık.

husus (.-) i. a. : bakım, iş, şekil, yol, konu, yön.

hususen (.-.) zf. a. : hele, ayrıca, özellikle.

hususi (.--) s. a. : zate mahsus, özel.

hususiyet, -ti (.-..) i. a. : özellik.

hususunda (.-..) zf. a. : için, üzerine.

husye i. a. : erkeklik bezi, haya.

huş (-) i. f. : akıl; fikir, us.

huşe (-.) i. f. : **1.** başak. **2.** salkım. **Hûşe-i engür** : üzüm salkımı.

huşk s. f. : kuru, kurumuş. **Huşk-leb** : dudağı kurumuş. **Huşk ü ter** : kuru ve yaş.

huşksal, -li b. i. f. : kuraklık.

huşu (.-) i. a. : gönül alçaklığı.

huşunet, -ti (.-.) i. a. : sertlik, kabalık, katılık.

huşyar (.-) f. s. : ayık, akıllı.

hut, -tu (-) i. a. : balık.

hutbe i. a. : hatibin minberde verdiği dini öğüt.

hutur (.-) i. a. : akla gelme.

hutut, -tu (.-) i. a. ç. : hatlar, çizgiler; yazılar; yollar. **Hutut-ı cephiye** : **geo.** alın doğruları.

hutuvat, -tı (..-) i. a. ç. : şeytan aldatmaları.

huveyza (..-) i. a. : **hek.** iç sürgünü, ishal.

huy (-) i. f. : tabiat, âdet.

huyul, -lü (.-) i. a. ç. : atlar, süvariler.

huyut, -tu (.-) i. a. ç. : ipler, iplikler, lifler, teller.

huzme i. a. : demet.

huzu (.-) i. a. : alçakgönüllülük, gönülalçaklığı.

huzur (.-) i. a. : **1.** hazır bulunma. **2.** rahat, erinç. **Hakk-ı huzur** : bulunmalık parası. **Huzur-ı kalb** : gönül rahatlığı. **Huzur ve sükûn** : baysallık.

huzuz (.-) i. a. ç. : hazlar, sevinçler.

huzuzat, -tı (.--) i. a. ç. : hazedilen, hoşa giden şeyler.

huzzar (.-) s. a. ç. : hazırlar, bulunanlar.

Hübel ö. i. a. : Kureyşlilerin en büyük putunun adı.

hübup, -bu (.-) i. a. : rüzgâr esmesi, esme.

hübut, -tu (.-) i. a. : **1.** inme, düşme. **2.** uyuşma.

hüccaç, -cı (.-) i. a. ç. : hacılar, haçça gitmiş olanlar.

hüccet, -ti i. a. : senet, vesika, delil.

hüceste s. a. : yümlü, uğurlu.

hüceyrat, -tı (..-) i. a. ç. : **anat.** hüceyreler, küçük delikler ve oyuklar.

hüceyre i. a. : **anat.** küçük delik ve oyuk, göze.

hücnet, -ti i. a. : **1.** ayıp, eksik, kusur. **2.** bayağılık, soysuzluk.

hücre i. a. : göz, odacık.

hücrevi (..-) s. a. : **1.** hücreye mensup. **2.** ufak ufak gözleri olan, hücresel.

hücum (.-) i. a. : **1.** saldırış, saldırma. **2.** sert sözle birine çatma.

hüda (.-) [he ile] i.a. : **1.** doğru yol gösterme. **2.** Kur'an-ı Kerîm.

Hüda (.-) i. f. : Tanrı.

hüdaperest, -ti (.-..) b. s. f. : Allaha tapınan.

hüdavendigâr (.-..-) b. i. f. : âmir, hükümdar.

hüdayi nabit, -ti (.---.) b. s. f. : ekilmeksizin kendiliğinden biten.

hükema (..-) i. a. ç. : hakîmler, âlimler, bilginler.

hükkâm (.-) i. a. ç. : hâkimler, yargıçlar.

hükle i. a. : dil tutukluğu.

hükmen zf. a. : hüküm vererek.

hükûmet,- ti (.-.) i. a. : bir memleketi idare eden bakanlar kurulu.

hüküm, -kmü i. a. : **1.** yargı, yargılama. **Hükm-i karakuşî** : mantığa uymıyan, hesaba kitaba gelmiyen hüküm. **2.** emir, komuta.

hükümdar (..-) b. s. a. f. : hüküm sahibi, padişah.

hükümdarane (..--.) zf. a. f. : hükümdara lâyık surette.

hükümdari (..--) b. i. a. f. : hükümdarlık, padişahlık.

hükümferma (...-) b. s. a. f. : hüküm süren.

hükümname (..-.) b. i. a. f. : bir hüküm ve kararı bildiren yazı.

hükümran (..-) b. s. a. f. : hüküm süren.

hükümrani (..--) b. i. a. f. : hükümsürene mensup, padişahlık, sultanlık.

hülâm (.-) i. a. : balık, tutkal, paça suyu, pelte gibi donan şeylerin hâli.

hülâmi (.--) zf. a. : tutkalımsı, jelâtinli veya albüminli.

hülviyat, -tı (..-) i. a. ç. : tatlılar, şekerlemeler.

hümma (.-) i. a. : **1.** sıtma. **2.** hararet, ateş [vücutta].

hüner i. f. : **1.** marifet, bilme. **2.** ustalık.

hünerveran (...-) b. s. f. : hünerli, marifetli kimseler, artistler.

hünkâr (.-) i. f. : padişah, sultan, hükümdar.

hünsa (.-) i. a. : hem erkek, hem dişi; **bot.** erselik.

hür, -rrü s. a. : karışanı görüşeni olmıyan; **sosy.** erkin.

hürmet, -ti i. a. : saygı. **Hürmete lâyık** : saygıdeğer.

hürmeten zf. a. : saygı sayarak.

hürmetkâr (..-) b. s. a. f. saygı sayar.

hürriyet, -ti i. a. : hürlük, azatlık; sosy. erkinlik.

hüsna (.-) s. a. : en güzel, çok güzel. ["ahsen"in dişisi].

hüsran (.-) i. a. : 1. zarar, ziyan. 2. beklenilenin elde edilememesi yüzünden duyulan acı, yokluk, mahrumiyet acısı.

hüsrev i. f. : padişah, sultan.

hüsün, -snü i. a. : 1. güzellik. 2. iyilik. **Hüsn-i hal** : davranış güzelliği, uzgidim, uzgidiş. **Hüsn-i hat** : yazı güzelliği. **Hüsn-i idare** : iyi kullanma. **Hüsn-i imtizaç** : iyi geçinme, dirlik. **Hüsn-i kabul** : iyi karşılama. **Hüsn-i muamele** : iyi davranma. **Hüsn-i nazar** : iltifat, güleryüz. **Hüsn-i niyet** : iyi niyet. **Hüsn-i şöhret** : iyi ad, iyi tanınmışlık.. **Hüsn-i telâkki** : iyiye alma.

hütaf (.-) i. a. : kırpıntı, kesinti.

hüvelbaki (..--) [k uzun] cü. a. : baki kalan odur.

hüveyda (..-) s. f. : açık, apaçık, belli, besbelli.

hüviyet, -ti i. a. : mahiyet, hakikat, asıl.

hüzal, -li (.-) i. a. : zayıflık, arıklık, bitkinlik.

hüzul, -lü (.-) i. a. : 1. zayıflık, arıklık. 2. bitkinlik.

hüzün, -znü i. a. : gam, keder, sıkıntı. **Hüzün-âmiz** : hüzünle, gamla, kederle karışık. **Hüzün-âver** : hüzün getiren, hüzün veren. **Hüzün-efza** : hüzün, gam, tasa, keder artıran.

hüzzam i. : müz. Türk müziğinin en eski bileşik makamlarından biri olup hüzzam beşlisi ile segâh dörtlüsünden meydana gelmiştir.

I

ıbtiye i. a. : **anat.** koltuğa ait, koltukla ilgili.

ıdlâl, -li (.-) i. a. : doğru yoldan çıkarma, azdırma, saptırma.

ıklim (.-) i. a. : bir bölgenin ortalama hava şartlariyle beliren durumu.

ıkmas (.-) i. a. : suya daldırıp çıkarma.

ıktifa (..-) i. a. : uyma, ardından gitme.

ıktifaen (..-.) zf. a. : uyarak.

ınnin (.-) s. a. : kısır, güçsüz, puluç.

ırk, -kı i. a. : kök, asıl, nesil, sülâle, soy.

ırki (.-) [k kalın] i. a. : ırka ait, ırkla ilgili, ırksal.

ırkıyat, -tı (..-) i. a. : **sosy.** budunbilim, etnoloji.

ırz i. a. : nam, şeref, namus.

ırza (.-) i. a. : süt emzirme.

ısdar (.-) i. a. : çıkarma, çıkarılma.

ısfirar (..-) i. a. : sararma, sarılaşma.

ısga (.-) i. a. : dinleme, kulak verme, kulak asma.

ısgar (.-) i. a. küçültme, hor ve hakir görme.

ıskat, -tı (.-) i. a. : düşürme, düşürülme. **Iskat etmek** : düşürmek, hükümsüz kılmak. **Iskat-ı cenin** : **hek.** çocuk düşürme.

ıslah, -hı (.-) i. a. düzeltme, iyileştirme. **Islah-ı beyn** : barıştırma, ara bulma. **Islah etmek** : arıtmak. **Islah-ı hal etmek** : uslanmak.

ıslahat, -tı (.--) i. a. ç. : düzeltme veya iyileştirme işleri, arıtım.

ıslahen (.-.) zf. a. düzelterek, ıslah yoliyle.

ısrar (.-) i. a. : ayak direme.

ıstıfa (..-) i. a. : **1.** seçme, intihabetme. **2.** bir şeyin en iyisini alma. **3. fels.** ayıklama, ayıklanma.

ıstılah (..-) i. a. : terim. **Istılah-perdaz** : tuhaf ve karışık kelimeler kullanan, ıstılah paralıyan.

ıstırap, -bı (..-) i. a. : azap, sıkıntı.

ıstırar (..-) i. a. : çaresizlik, zorunluluk, sakınç.

ışk, -kı i. a. : aşk, sevgi.

ıtık, -tkı i. a. : köle veya cariye azadetme.

ıtır, -trı i. a. : **1.** güzel ve lâtif koku. **2. bot.** ıtır çiçeği.

ıtlak, -kı (.-) i. a. : **1.** salıverme, koyuverme. **2.** boşama.

ıtma (.-) i. a. : tamaa düşürme.

ıtnap, -bı (.-) i. a. : **ed.** sözü uzatma, gereksiz bilgi ile haşve boğma.

ıtri (.-) s. a. : ıtırlı, kokulu, güzel kolu ile ilgili.

ıttıla (..-) i. a. : i. a. öğrenme, tanıma.

ıttırat, -dı (..-) i. a. : **1.** düzgün bir şekilde cereyan etme. **2.** bir üslûpta giden, biteviyelik.

ıyadet, -tı (.-.) i. a. : hal hatır sorma.

ıyal, -li (.-) i. a. : **1.** bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler. **2.** kadın, eş.

ızlâl, -li (.-) [dat ile] i. a. : gölge verme, gölgelendirme.

ızrar (.-) i. a. : zarara sokma.

ıztırar (..-) i. a. : mecburiyet, zorunluluk, yüküm, çaresizlik, ihtiyaç.

İ

iade (.-.) i. a. : **1.** geri gönderme, geri verme. **2.** karşılık yapma. **İade-i ziyaret** : karşı ziyarette bulunma.

iadeten zf. a. : geri çevrilmek üzere.

iane (.-.) i. a. : **1.** yardım etme. **2.** yardım için verilen şey. **3.** yardım için toplanan paralar, yardım paraları.

ianeten (.-..) zf. a. : yardım olmak üzere.

iare (.-.) i. a. : ödünç verme.

iareten (.-..) zf. a. : ödünç olarak.

iaşe (.-.) i. a. : beslenme, geçindirme.

iba (.-) i. a. : **1.** geriđurma, çekinme. **2.** iğrenme, tiksinme.

ibadet, -ti (.-.) i. a. : tapma, tapınma.

ibadetgâh (.-.-) b. i. a. f. : tapınak.

ibadetname (.-.-.) b. i. a. f. : ibadet yeri, tapınak.

ibadetkâr (.-.-) b. s. a. f. : tapınan.

ibarat, -tı (.--) i. a. ç. : ibareler, cümlecikler, sözler.

ibare (.-.) i. a. : bir fikir anlatan bir veya birkaç cümlelik söz.

ibaret, -i (.-.) i. a. : ...dan meydana gelmiş, oluşmuş.

ib'as (.-) i. a. : gönderme.

ibat, -dı (.-) i. a. ç. : abitler, kullar, köleler.

ib'at, -dı (.-) i. a. : **1.** uzaklaştırma. **2.** kovma.

ibat, -tı (.-) i. a. : koltuğa alınan şey, bohça; paket.

ibate (.-.) i. a. : barındırma. **İbate ve iaşe** : barındırma ve yedirme, besleme.

ibcal, -li (.-) i. a. : büyükleme, ululama.

ibda (.-) [hemze ile] i. a: yoktan ortaya koyma, icat.

ibdâ (.-) [ayın ile] i. a. : **1.** örneksiz bir şey meydana getirme, yaratma. **2. ed.** yeni ve güzel bir eser meydana getirme.

ibdaiye (.-..) i. a. : **fels.** yaratımcılık.

ibdal, -i (.-) i. a. : değiştirme.

iba i. a. ç. : ibretler, alınan kötü dersler.

iber i. a. ç. : ibreler, iğneler, mıknatıslı iğneler.

ibham (.-) i. a. : açıklamama, belli etmeme, gizli kapaklı tutma, kapalı bırakma. **İbham-ı lâfzi** : **mant.** ikizlilik. **İbham-ı manevi** : **mant.** ikizanlam.

ibin, -bni i. a. : oğul.

ibka (.-) i. a. : **1.** daim kılmak, yerinde bırakmak, devamlı, sürekli kılma. **2.** sınıf geçememe.

iblâğ (.-) i. a. : ulaştırma.

iblis (.-) i. ve s. a. : **1.** şeytan. **2.** hileci.

iblisane (.--.) zf. a. : ibliscesine, şeytanca.

ibne i. a. : **1.** kız çocuğu. **2.** (o) tayıncı, verek.

ibniye i. a. : **fer.** ölmüş kimsenin oğlunun kızı veya oğlunun oğlunun kızı.

ibra (.-) i. a. : borçtan kurtarma, temize çıkarılma, aklanma.

ibrad (.-) i. a. : **1.** soğutma. **2.** güçsüzleştirme.

ibram (.-) i. a. : üstüne varma, üstüne düşme, zorlama.

ibraname (.--.) b. i. a. f. : ibra senedi, aklanma kâğıdı.

ibraz (.-) i. a. : meydana çıkarma, gösterme. **İbraz-ı hükm : huk.** mahkeme kararını veya padişah emrini gösterme.

ibre i. a. : iğne. **İbre-i mıknatisiye : fiz.** mıknatıslı iğne.

ibret, -ti i. a.: ders, örnek.

ibrevi (..-) s. a. : **1.** iğne ile ilgili. **2.** iğne gibi. [doğrusu : "ibrî"dir].

ibreviye (..-.) i. a. : **bot.** sardunyagiller.

ibzal (.-) i. a. : bol bol verme, saçma.

ica (--) i. a. : acıtma, ağrıtma.

icabet, -ti (.-.) i. a. : rica ve daveti kabul.

icabiye (---.) i. a. : **fels.** gerekircilik, determinizm.

icaleten zf. a. : acele olarak, ivedilikle.

icap, -bı (--) i. a. : lâzım gelme, gerekme; **mant.** olumlama. **İcab-ı hal, İcab-ı maslahat :** işin gereği.

icar (--) i. a. : **1.** kiraya verme, verilme. **2.** kira parası.

icare (.-.) i. a. : **1.** kira. **2.** amele ücreti.

icat, -dı (--) i. a. : **1.** yoktan var etme. **2.** keşfetme.

icaz (--) i. a. : cümleyi çok kısaltarak zor anlaşılır duruma getirme, kısa kesme.

icazet, -ti i. a. : izin, müsaade, diploma.

icazkâr (---) b. s. a. f. : **1.** herkesin yapamıyacağı surette iş gören. **2.** söz söyliyen.

icbar (.-) i. a. : meydana koyma, ortaya çıkarma.

iclâ (.-) i. a. : **1.** yaklaştırma, sürme. **2.** cilâlama, parlatma.

iclâl, -li (.-) i. a. : büyüklük, ululuk.

iclâlen (.-.) zf. a. : büyükliyerek, büyük sayarak.

iclâs (.-) i. a. : oturtma, oturtulma.

icma (.-) i. a. : toplama, birleştirme.

icmad (.-) i. a. : dondurma, dondurulma. **İcmaat-ı mâ** : suyun dondurulması.

icmal, -li (.-) i. a. : kısaltma, özet.

icmalen (.-.) zf. a. : kısaca, özet olarak.

icmali (.--) s. a. : tafsilsiz, kısa, toplu.

icra (.-) i. a. : **1.** akıtma, yürütme. **2.** yapma. **3.** meydana getirme.

icraat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** iş, işler. **2.** uygulamalar.

içtihat, -dı (..-) i. a. : **1.** çalışma. **2.** düşünce; bir şeyden anlam ve hüküm çıkararak o iş hakkındaki görüş.

içtima (..-) i. a. : **1.** toplanma, birleşme, toplantı. **2. astr.** kavuşum.

içtimai (..-) s. a. : toplumsal.

içtimaiyat, -tı (..-.-) i. a. ç. : **sosy.** toplumbilim, sosyoloji.

içtinah (..-) i. a. : **1.** meyletme, eğilme. **2.** secdede, ellerini yere koyup, dirseklerini açarak kanat şekline sokma.

içtinap, -bı (..-) i. a. : sakınma, çekinme, kaçınma.

içtisar (..-) i. a. : cesaretlenme.

id, -i i. a. : bayram. **İd-i adha** : kurban bayramı. **İd-i fıtır** : ramazan bayramı.

idadi (---) i. a. : hazırlama yeri, hazırlamıya mahsus yer.

idadiye (--..) i. a. : vaktiyle rüşdiyeden sonraki okul.

idam (--) i. a. : yok etme, öldürme.

idame (.-.) i. a. : devam ettirme, sürdürme.

idane (.-.) i. a. : borç verme, ödünç verme.

idaneten (.-..) zf. a. : ödünç olarak.

idare (.-.) i. a. : **1.** tutum. **2.** çevirim, yönetim. **3.** yönetke. **İdare-i askeriye** : süel yönetim. **İdare-i maslahat** : oluruna bağlama. **İdare-i mülkiye** : sivil yönetim.

idareten (.-..) zf. a. : idare yoliyle, işi idare ederek.

idari (.--) s. a. : idare ile ilgili, idare, yönetsel.

idat, -dı (--) i. a. : hazırlama, hazırlanılma, geliştirme, geliştirilme.

idbar (.-) i. a. : bahtsızlık, düşkünlük, işlerin ters gitmesi.

iddet, -ti i. a. : kocasız kalan bir kadının tekrar evlenmek için beklemek zorunda bulunduğu zaman.

iddia (..- **1.** sav. **2.** inat.

iddianame (..--.) savcının iddialarını içinde toplamış olduğu ve soruşturma sonunda mahkemede okuduğu yazı.

iddifa (..-) i. a. : ısınma.

iddihal, -li (..-) i. a. : girme.

iddihar (..-) i. a. : biriktirme, toplayıp saklama.

idgam (.-) [ga uzun okunur] i. a. : gr. birbirine benziyen iki harfi bir yazıp şedde ile okuma; mededе'den "medd" gibi.

idman (.-) i. a. : **1.** alıştırma, alışkanlık için bir şeyi birçok defa tekrarlama; **2.** jimnastik.

idraç, -cı (.-) i. a. : dercetme, bir yazıyı gazete, dergi bir yere koydurma.

idrak, -ki (.-) i. a. : **1.** anlayış, anlama. **2.** erişme. **3. fels.** algı.
İdrak-ı dakik : fels. tamalgı.

idrakât, -tı (.--) i. a. ç. : anlayışlar, kavrayışlar.

idrakiyye (.-..) i. a. : konsepsiyonizm.

idrar (.-) i. a. : sidik.

ifa (--) i. a. : yapma, etme, görme, yerine getirme.

ifad (--) i. a. : birini elçilikle gönderme.

ifade (.-.) i. a. : deyim; anlatma, anlatış, anlatım.

ifakat, -ti (.-.) i. a. : iyi olma, iyileşme [hasta].

ifate (.-.) i. a. : kaçırma, elden çıkarma, kaybetme, yitirme.

ifaza (.-.) i. a. : feyizlendirme, bereketlendirme.

iffet, -ti i. a. : **1.** temizlik, saflık. **2.** namus, ırz.

ifham (.-) i. a. : anlatma, bildirme.

ifhar (.-) i. a. : fahirlendirme, şereflendirme.

iflâh (.-) i. a. : **1.** başarma. **2.** selâmete çıkma, esenliğe kavuşma.

iflâs (.-) i. a. : **1.** fakirleşme. **2.** borcunu ödeyemiyecek hale gelme, batma.

ifna (.-) i. a. : tüketme, yoketme.

ifrağ (.-) i. a. : boşaltım; çevirme; kalıba dökme; şekillendirme.

ifrah (.-) i. a. : ferahlandırma, sevindirme.

ifrat, -tı (.-) pek ileri varma, mübalâğa, aşırı, aşırılık, aşkın, aşkınlık.

ifraz (.-) i. a. : **1.** ayırma, bölme. **2. biy.** salgı.

ifrazat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** bir bütünden parçalar ayırmalar. **2. biy.** salgılar.

ifrit, -ti (.-) i. a. : **1.** şeytan. **2. s.** kurnaz, hilekâr.

ifsat, -dı (.-) i. a. : **1.** fesada uğratma, azdırma. **2.** bozma.

ifşa (.-) i. a. : **1.** meydana çıkarma, açığa vurma, dile verme. **2.** gizli bir haberi yayınlama.

ifşaat, -tı (.--) i. a. ç. : sırrı meydana çıkarmalar, açığa vurmalar.

iftar (.-) i. a. : oruç açma.

iftariye (.-..) i. a. : **1.** iftarlık; iftar için hazırlanmış çerez ve saire **2.** [eskiden] vezirler, âyân ve eşraf konaklarında, davetlilere iftardan sonra diş kirası adı altında verilen bahşiş.

iftihar (..-) i. a. : öğünme, kıvanma, kıvanç.

iftikâriye (..-..) i.a. : **fels.** idealcilik, idealizm.

iftira (..-) i. a. : yalan, birinin aleyhinde yalan uydurma.

iftirak, -kı (..-) i. a. : ayrılma, ayrılık.

iftitah (..-) i. a. : **1.** açma. **2.** başlama. **İftitah tekbiri :** namaza başlamadan söylenen "Allahü ekber" sözü.

iftizaz (..-) i. a. : **1.** kızın, kızlığını bozma. **2.** dul kadının, iddet zamanını doldurması.

iğfal, -li (.-) i. a. : aldatma, ayartma, kandırma, baştan çıkarma.

iğlâk, -kı (.-) i. a. : çapraştırma.

iğmaz (.-) i. a. : göz yumma, görmemezlikten gelme. **İğmaz-ı ayn :** gözyumma.

iğna (.-) i. a. : **1.** zengin etme, edilme. **2.** muhtaç, yoksul bırakmama.

iğra (.-) i. a. : rağbetlendirme, hırslandırma, kışkırtma.

iğrap, -bı (.-) i. a. : uzaklara yolculuk etme.

iğtimam (..-) i. a. : gamlanma, kederlenme.

iğtinam (..-) i. a. : ganimet suretiyle alma, yağma etme, talan etme.

iğtisal, -li (..-) i. a. : gusletme, yıkanma.

iğtisap, -bı (..-) i. a. : gaspetme, zorla alma.

iğtişaş (..-) i. a. : kargaşalık, karışıklık, isyan.

iğtiyap, -bı (..-) i. a. : gıybet etme, arkadan yerme.

iğtiyar (..-) i. a. : **1.** faydalanma. **2.** erzak edinme.

iğva (.-) i. a. : azdırma, baştan çıkarma, ayartma.

iğza (.-) i. a. : gazaya, cenge, savaşa gönderme, gönderilme.

iğzâp, -bı (.-) i. a. : gazebe getirme. kızdırma, kızdırılma.

ihafe (.-.) i. a. : korkutma.

ihale (.-.) i. a. : bir işi birinin üstüne bırakma, üsterme.

ihaleten (.-..) zf. a. : üsterme ile.

iham (--) i. a. : **1.** vehme düşürme. **2. ed.** iki anlamlı kelimelerden en az kullanılan anlamı bilerek kullanma.

ihanet, -ti (.-.) i. a. : hayınlık, kötülük.

ihaşe (.-.) i. a. : avı, tuzağa düşürmek üzere sürüp götürme.

ihata (.-.) i. a. : [etrafını] kuşatma, sarma, çevirme. **İhata-i nazar** : gengörü.

ihbar (.-) i. a. : haber verme, bildirme.

ihbari (.--), **ihbariye** (.-..) i. a. : **1.** haber verme kâğıdı, bildirge. **2.** haber verme ücreti.

ihbariyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : haberle ilgili cümleler.

ihbarname (.--.) b. i. a. f. : haber verme kâğıdı, yazı ile bildirme.

ihda (.-) i. a. : hediye gönderme, verme.

ihdas (.-) i. a. : yeni bir şey meydana getirme, ortaya koyma.

ihfa (.-) i. a. : gizleme, saklama.

ihkak, -kı (.-) i. a. : hakkını verme, hakkı yerine getirme, haklandırma.

ihkar (.-) i. a. : hor görme.

ihlâk, -ki (.-) i. a. : **1.** helâk etme, yok etme; kaybettirme. **2.** harcama, tüketme.

ihlâl, -li (.-) [ha ile] yer gösterme, yerleştirme, yerelleştirme.

ihlâl, -li (.-) [hı ile] i. a. halel getirme, bozma, sakatlama.

ihlil (.-) i. a. :**anat.** sidik yolu, siyik.

ihmâl, -li (.-) [he ile] i. a. : terketme, bırakma, savsaklama.

ihmal, -li (.-) [ha ile] i. a. : yükletme, yükletilme.

ihmalkâr (..-) b. s. a. f. : ihmalci. savsak.

ihmam (.-) i.a. : **1.** kederlendirme, tasalandırma. **2.** yaşlandırma, ihtiyarlatma.

ihmirar (..-) i. a. : **1.** kızartı, kızıllık. **2. hek.** kızıl hastalığı.

ihnak, -ki (.-) i. a. : boğma.

ihracat, -tı (.--) i. a. ç. : memleket mahsulünün başka memleketlere gönderilen kısmı.

ihraç, -cı (.-) i. a. : **1.** çıkarma; dışarı atma. **2.** fazla malı yurt dışına çıkarma.

ihrak, -kı (.-) i. a. : yakma, ateş verme.

ihrak, -kı (.-) [he ile] i. a. : dökme, akıtma.

ihrakan (.-.) zf. a. : yakmak suretiyle.

ihram (.-) i. a. : **1.** hacıların giydiği esvap. **2.** yün yaygı. **3.** Arapların büründükleri örtü.

ihraz (.-) i. a. : kazanma, alma.

ihsa (.-) [ha ile] i. a. : sayma, sayılma, **Na-kabil-i ihsa** : sayılamaz.

ihsa (.-) [hı ile] i. a. : husyelerini çıkarma, iğdiş etme, eneme.

ihsai (.--) s. a. : sayım ile, sayma ile ilgili, sayımsal.

ihsaiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : sayılma, istatistik.

ihsaiyet, -ti (.-..) i. a. ç. : istatistik.

ihsan (.-) i. a. : iyilik etme, bağışlama, bahşiş; kayra.

ihsas (.-) i. a. : duyurma, sezdirme; **psik.** duyum.

ihsasi (.--) s. a. : **psik.** duyumsal.

ihsat, -dı (.-) i. a. : biçme, biçtirme, [ekin, ot].

ihtar (.-) i. a. : **1.** hatırlatma. **2.** uyarma cezası.

ihtibar (..-) i. a. : yoklama, deneme, sınama.

ihtibari (..--) s. a. : yoklama, deneme, sınama ile ilgili. **2.** ampirik.

ihtibas (..-) i. a. : **1.** tutulma, tutukluk. **İhtibas-ı bevl** : idrar tutukluğu. **2.** hapsetme, hapsolma, kapanıp kalma.

ihticaç, -cı (..-) i. a. : tanık gösterme, belgeleme.

ihticacen (..-.) zf. a. : tanık göstererek.

ihtida (..-) i. a. : islâm dinini kabul etme.

ihtifa (..-) i. a. : gizlenme, saklanma.

ihtifal, -li (..-) i. a. : kalabalıkla yapılan saygı töreni.

ihtifalât, -tı (..--) i. a. ç. : törenler, anma törenleri.

ihtikan (..-) i. a. ç. : **1.** kan yürümesi, kanın bir yere toplanması, birikmesi. **2.** tenkıye yapma, şırınga ile göden bağırsağına su salma, lâvaj.

ihtikâr (..-) i. a. : yiyintileri ucuzken alıp saklıyarak, pahalı iken yüksek fiyatla satma, vurgunculuk.

ihtilâç, -cı (..-) i. a. : titreme, çarpınma, seğirme.

ihtilâf (..-) i. a. : anlaşmazlık, uyuşmazlık, uymazlık, aykırılık.

ihtilâl, -li (..-) i. a. : karışıklık, ayaklanma.

ihtilâm (..-) i. a. : bülûğa erme, uykuda duş azma.

ihtilâs (..-) i. a. : çalma, aşırma.

ihtilaskâr (..--) zf. a. f. : **ihtilâs** eden, çalan, kapan, aşıran.

ihtilât, -tı (..-) i. a. : **1.** karışma, katışma. **2.** karşılaşıp görüşme.

ihtimal, -li (..-) 1. i. a. : mümkün olarak, belki. **fels.** olasılık, olanak. 2. yüklenme, çekme.

ihtimalât, -tı (..--) i. a. ç. : ihtimaller, olabilecek şeyler, olanaklar.

ihtimali (..--) s. a. : **mant.** belkili.

ihtimaliye (..-..) i. a. : **fels.** olasıcılık.

ihtimam (..-) i. a. : devamlı bir dikkat, özenme, özen.

ihtinak, -kı (..-) i. a. : boğulma.

ihtinan (..-) i. a. : sünnet olma.

ihtira (..-) i. a. : icat, bulum. **İhtira beratı** : bulum belgesi.

ihtiraat, -tı (..--) i. a. ç. : ihtira olunan, yoktan meydana getirilen şeyler, icatlar.

ihtirak, -kı (..-) i. a. : yanma, tutuşma. **İhtirak-ı bati** : **kim.** yavaş yanma.

ihtiram (..-) i. a. : saygı.

ihtiras (..-) i. a. : şiddetli arzu, hırs; **psik.** tutku.

ihtiraz (..-) i. a. : sakınma, çekinme.

ihtisar (..-) i. a. : kısaltma, sadeleştirme.

ihtisas (..-) [sat ile] i. a. : bir meslek ve bilginin yalnız bir kolu ile uğraşma, uzmanlık.

ihtisas (..-) [sin ile] i. a. : duygu.

ihtisasiyun (..-.-) i. a. ç. : uzmanlar.

ihtişam (..-) i. a. : tantana, debdebe.

ihtiva (..-) i. a. : içine alma, kapsama.

ihtiyaç, -cı (..-) i. a. : son derece lâzım olma, gereklik. **Hiss-i ihtiyaç** : gerekseme.

ihtiyar (..-) i. a. : **1.** seçme. **2.** katlanma. **3. fels.** erkinlik.

ihtiyari (..--), **ihtiyariyye** (..-..) s. a.: isteğe bağlı. **Heyet-i ihtiyariyye** : yaşlılar kurulu.

ihtiyarıyat, -tı (..-.-) i. a. ç. : yapılması insanın elinde olan şeyler.

ihtiyarsız (..-.) s. ve zf. a. t. : elinde olmıyarak.

ihtiyat, -tı (..-) i. a. : tedbirli bulunma.

ihtiyaten (..-.) zf. a. : ihtiyat olarak, ilerisini düşünerek.

ihtiyati (..--) s. a. : ilerisini düşünmek suretiyle.

ihtiyatkâr (...-) b. s. a. f. : sakınan, sakıngan, sakıntılı.

ihtizar (..-) i. a. : can çekişme.

ihtizaz (..-) i. a. : **1.** titreme; deprenme; sallanma; **fiz.** titreşim.

ihvan (.-) i. a. : kardeşler, sadık dostlar. **İhvan-ı ba-sefa** : saf, içi temiz olan kardeşler.

ihvaniyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : arkadaş, eş dost mektupları.

ihya (.-) i. a. : diriltme, canlandırma.

ihzar (.-) i. a. : **1.** hazırlama, hazır etme. **2. fels.** anıklama, anıklanma.

ika (--) i. a. : yapma; çıkarma; işleme.

ikale (.-.) [ka uzun] i. a. : **1. huk.** iki tarafın isteğiyle alış - veriş mukavelesini bozma. **2.** dememiş iken: "dedin!" diye direnme.

ikame (.-.) [k uzun] i. a. : **1.** oturtma. **2.** meydana koyma. **3.** açma. **İkame-i dâva :** dâva açma.

ikamet, -ti (.-.) i. a. : kalma, bir yerde oturma, yerleşme.

ikametgâh (.-.-) b. i. a. f. : konut.

ikap, -bı (.-) i. a. : azap, cefa, eziyet.

ikâr (--) i. a. : doldurma, doldurulma.

ik'at, -dı (.-) i. a. : oturtma, birini her hangi bir yere yerleştirme.

ikat, -dı (--) i. a. : tutuşturma, yakma, yakılma.

ikaz (--) i. a. : uyandırma, gafletten kurtarma, uyarma.

ikbal, -li (.-) i. a. : baht, talih, saadet, mutluluk. **İkbal-i ment :** mutlu. **İkbal-perest : 1)** ikbale çok düşkün; **2)** iyi gün dostu, dalkavuk.

ikdam (.-) i. a. : çalışma, özenle çalışma.

ikdamat, -tı (.--) i. a. ç. : sürekli çalışmalar.

iklil (.-) i. a. : taç.

ikmal, -li (.-) i. a. : **1.** kemale erdirme, bitirme, tamamlama, eksiğini doldurma. **2.** bütünleme [okulda]

ikna (.-) i. a. : kandırma.

iknaiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : ikna etmek, kandırmak üzere söylenilen sözler.

ikrah (.-) i. a. : **1.** tiksinç, tiksinti. **2.** zor, zorlama.

ikram (.-) i. a. : **1.** ağırlama. **2.** saygı gösterme. **3.** indirim.

ikramiye (.-..) i. a. : **1.** yardım veya hediye, ödül. **2.** bahşiş. **3.** piyangodan çıkan şey.

ikrar (.-) i. a. : **1.** dil ile söyleme, kabul. **2.** kararlaştırma.

ikraz (.-) i. a. : borç verme, ödünç verme.

ikrazat, -tı (.--) i. a. ç. : borç vermeler, ödünç vermeler.

iksir (.-) i. a. : eskiden her derdi iyi edeceğine inanılan adı var kendisi yok bir içki.

iktida (..-) i. a. : tabi olma, uyma. **İktida etmek :** uymak.

iktidar (..-) i. a. : erk, güç; yetme; **fiz.** gizilgüç, potansiyel.

iktidari (..-) s. a. : iktidarla, güçle ilgili. **Fi'l-i iktidari** : yeterlik fiili.

iktifa (..-) i. a. : çok istememe, yetinme, yeter bulma.

iktihal, -li (..-) i. a. : sürme çekme.

iktiham (..-) i. a. : **1.** göğüs germe, karşı durma. **2.** saldırış, saldırma. **3.** küçükseme.

iktiman (..-) i. a. ; gizlenme, saklanma.

iktinah (..-) i. a. : künhünü, temelini, kökünü anlama.

iktira (..-) i. a. : kira ile tutma, kiralama.

iktiran (..-) i. a. : **1.** yaklaşma. **2.** bağlanma [karara].

iktiraz (..-), i. a. : borç alma.

iktisa (..-) kisvelenme, giyme, giyinme.

iktisadi (..--) [k kalın] s. a. : tutumla ilgili, tutumlu, ekonomik.

iktisadiyat, -tı (..-.-) i. a. ç. : tutum, iktisat bilgisi, iktisat ile ilgili olan şeyler.

iktisam (..-) : bölüşme, paylaşma.

iktisap, -bı (..-) i. a. : kazanma, edinme.

iktisar (..-) i. a. : sözü uzatmama, kısa kesme.

iktisat, -dı (..-) [k kalın] i. a. : tutum, biriktirme, artırma.

iktisat vekâleti (..-.-..) i. ta. a. : ekonomi bakanlığı.

iksisat vekili (..-.-.) i. ta. a. : ekonomi bakanı.

iktitaf (..-) i. a. : derme, devşirme.

iktitafiye (..-..) i. a. : **fels.** seçmecilik.

iktital, -li (..-) i. a. : birbirini öldürme.

iktiza (..-) i. a. : lüzum, gereklik, gerek, gerekme.

ikan (--) i. a. : sağlam biliş, bilme, sığınacak yer.

ilâ (--) i. a. : yükseltme, yüceltme.

ilâç, -cı (.-) i. a. : **1.** hastalığa karşı içerden veya dışardan kullanılan madde, em. **2.** çare.

ilâf (--) i. a. : ülfet ettirme, alıştırma.

ilâh (.-) i. a. : tapacak, tanrı [mitolojide].

ilâhe (.-) i. a. : kadın tanrı [mitolojide].

ilâhi (.--) i. a. : **1.** belli bir tarikatın özelliğine bağlı olmıyan, hece ölçüleri, konusu dinî olan manzume. **2. s.** tanrısal. **3. ünl.** "bu ne hal, ne tuhaf" gibi şaşma anlatır.

ilâhiyat, -tı (.-.-) i. a. : teoloji, tanrıbilimi.

ilâhiye (.-..) i. a. : **fels.** yaradancılık, tanrıcılık.

ilâl (--) i. a. : **mant.** nedenleme.

ilâm (--) i. a. : bildirme, anlatma.

ilân (--) i. a. : **1.** meydana çıkarma, bildirme. **2.** herkesin bilmesi için duvara asılan veya gazeteye basılan yazı. **İlân-ı harb** : savaş açma.

ilânen (--.) zf. a. : ilân yoliyle, ilân ederek.

ilâs (--) i. a. : kınayeli, iğneli sözler söyleme.

ilâve (.-.) i. a: katma, ekleme, ulama.

ilâveten (.-..) zf. a. : katarak, ekliyerek, ulayarak, katma olarak.

ilbas (.-) i. a. : giydirme, giydirilme, örtme, örtülme.

ilca (.-) i. a. : zor, zorlama, zorunda bırakma; **psik.** içtepi.

ilcaat, -tı (.--) i. a. ç. : zorlamalar, ...zorunda bırakmalar.

ilel i. a. ç. : illetler, hastalıklar, sebepler.

ilel'an (..-) zf. a. : bu ana kadar, şimdiye kadar.

ilelebet, -di zf. a. : **1.** daima, sonsuz olarak. **2.** hiçbir daha, hiçbir vakit, hiçbir zaman.

ilga (.-) i. a. : lâğvetme, bozma, kaldırma.

ilhah (.-) i. a. : üstüne varma, üzerine düşme, zorlama.

ihak, -kı (.-) i. a. : katma, ulama, bitiştirme, bağlama.

ilham (.-) i. a. : içe, gönüle doğma.

ilhat, -dı (.-) i. a. : tanrısızlık, dinsizlik, tanrı tanımazlık.

ilim, -lmi i. a. : bilim, bilme, biliş. **İlm-i ahval-i cev** : **astr.** meteoroloji. **İlm-i arz** : jeoloji. **İlm-i ensaç**: dokubilim, histoloji. **İlm-i hayvanat** : zooloji. **İlm-i hesap** : aritmetik. **İlm-i heyet** : astronomi. **İlm-i nebatat** : **bot.** botanik. **İlm-i nücum** : astroloji.

ilka (.-) i. a. ; bırakma, koyma, terk etme, atma.

ilkah (.-) i. a. : **biy.** aşılama, aşı vurma, dölleme.

illâ (.-) zf. a. : **1.** ille. **2.** ancak. **3.** ...den başka, meğer, her halde, her ne olursa olsun.

illet, -ti i. a. : **1.** hastalık, dert. **2.** sebep; gaye, neden.

illi (.-) s. a. : **fel.** sebebe ait, nedensel.

illiyet, -ti i. a. : **fels.** nedeni, sonuca bağlıyan bağ, nedensellik.

ilmah (.-) i. a. : **1.** bir şeyi parıldatma. **2.** güzel bir kız veya kadın, yüzünü gösterip hemen çekilme.

ilmi (.-) s. a. : bilimsel.

ilmihal b. i. a. : din işlerini öğreten kitap.

ilmiye i. a. : şeriat ve fıkıh işleriyle uğraşan sarıklı, cübbeli hocalar sınıfına verilen bir ad.

ilsak, -kı (.-) i. a. : yapıştırma, bitiştirme, kavuşturma.

iltiap, -bı (..-) oyun oynama, oynama.

iltibas i. a. : **ed.** karışıklık, benzeşim.

iltica (..-) i. a. : sığınma, barınma.

ilticagâh (..--) b. i. a. f. : sığınacak yer, sığınak.

iltifaf (..-) i. a. : **1.** sarınma, bürünme, örtünme. **2.** çiçeklerin bürüm bürüm katmerleşmesi.

iltifat, -tı (..-) i. a. : yüzüne bakma, güleryüz gösterme, hatır sorma, hoş davranma.

iltifatkâr (...-) i. a. : iltifat eden, hatır sorup gönül alan.

iltihak, -kı (..-) i. a. : **1.** bitişme. **2.** katılma.

iltiham (..-) i. a. : iyi olma, kapanma [yara].

iltihap, bı (..-) i. a. : kanın hasta bir organa hücumundan ileri gelen sancı, kızarma ve ateş, yangı.

iltika (..-) i. a. : raslama, karşılaşma, kavuşma, birleşme.

iltikam (..-) i. a. : lokma, etme, yutma, yutulma.

iltima (..-) i. a. : parıldama, yalpırdama, balkıma.

iltimaat, -tı (..--) i. a. ç. : parıldamalar, balkımalar.

iltimah (..-) i. a. : bir şeye şaşkın şaşkın bakma.

iltimas (..-) i. a. : kayırma. **İltimas-gerde** : iltimas edilen, kayırılan.

iltisak, -kı (-..-) i. a. : yapışma, bitişme, kavuşma; kaynaşma. **İltisak noktası** : kavşıt.

iltiva (..-) i. a. : **1.** sarılma, sarılıp dolaşma. **2.** büklüm büklüm olma. **3.** dalgalanma.

iltizak, -kı (..-) i. a. : sıkı fıkı dost olma.

iltiyam (..-) i. a. : **1.** tamir edilme. **2.** birleşme. **3.** yara kapanma, onulma. **İltiyam-na-pezir** : onulmaz yara.

iltizam (..-) i. a. : **1.** kendine gerekli sayma. **2.** taraf tutarlık etme, bir yanı kayırma.

iltizamen (..-.) zf. a. : bir yanı kayırarak.

iltizami (..--) s. a. : bilerek, istiyerek yapılma.

ilzam (.-) i. a. : susturma, cevap veremez duruma getirme.

iltizaz (..-) i. a. : lezzet bulma.

İma (--) i. a. : işaretle, kapalı suretle anlatma.

İmal, -li (--) i. a. : yapma, işleme, yapım.

İmalât, -tı (---) i. a. : yapım, yapım işleri.

İmalâthane (----.) b. i. a. f. : atelye, işlik.

İmale (.-.) i. a. : **1.** bir yana yatırma, meylettirme, çevirme, eyme. **2.** kısa okunması gerekenin normal olmıyan bir şekilde uzun okunması.

İmam i. a. : cemaate namaz kıldıran kimse.

İmame (.-.) i. a. : **1.** tesbihin ucundaki uzun tane. **2.** sarık, başa sarılan şey.

İmamet, -ti (.-.) i. a. : imamlık.

İmamiye (.-..) i. a. : imamîler Hz. Muhammed'den sonra, Hz. Ali'nin ve ahfadının meşru imam olduğuna inanan mezhep.

İman (--) i. a. : inanma, inan, inanç.

İmaniye (--..) i. a. : **fels.** inancılık.

İmar (--) i. a. : **1.** şenlendirme. **2.** bir şehri ahali ile doldurma.

İmaret, -ti (.-.) i. a. : evvelce yoksullara yiyecek dağıtmakta bulunan hayır evi.

İmat, -dı (.-) i. a. : direk, dikme.

İmdadiye (.-..) i. o. : savaş zamanlarında savaş masrafını karşılamak, sulh vaktinde de bütçe açığını kapatmak için halktan alınan örfi vergi.

İmdat, -dı (.-) i. a. : **1.** yardıma koşma, yetişme, yardım. **2.** yetişin!

İmha (.-) i. a. : yok etme.

İmkân (.-) i. a. : olabilirlik, olanak.

İmlâ (.-) i. a. : **1.** doldurma. **2.** dikte.

İmlâk, -ki (.-) i. a. : mülk sahibi olma.

İmlâl (.-) i. a. : usandırma, usandırılma.

İmrar (.-) i. a. : geçirme, geçirilme.

İmsak, -ki (.-) i. a. : **1.** oruca başlama zamanı. **2.** elde tutma yakalama.

İmsakiye (.-..) i. a. : ramazanda imsak vaktini göseteren cetvel, çizelge.

İmsas (.-) i. a. : **1.** emdirme, emdirilme. **2.** suda erimiş ilâcı şırınga etme.

İmtidat, -dı (..-) i. a. : uzama, uzun sürme, uzayıp gitme, boy, süre.

İmtihan (..-) i. a. : sınav, tecrübe, deneme.

İmtina (..-) i. a. : çekinme, istememe.

İmtinan (..-) i. a. : yapılan iyilikleri sayıp döküp başa kakma.

imtisal, -li (..-) i. a. : tâbi olma, uyma, boyun eğme.

imtisas (..-) i. a. : soğurma, emme, emerek çekme, emilme.

imtiyaz (..-) i. a. : başkalarından ayrılma, üstünlük, ayrıcalık.

imtizaç, -cı (..-) i. a. : 1. uyma, geçinme, geçim, bağdaşma. 2. karışabilme, alışma, kaynaşma.

imza (.-) i. a. : bir kâğıdın altına kendi eliyle, her zaman aynı biçimde yazdığı kendi adı.

in (-) s. f. : ba. **İn ü ân** : bu, şu.

in'am (.-) i. a. : iyilik, lûtuf, minnet, kayra.

iname (.-.) i. a. : uyutma, uyutulma.

inan (.-) i. a. : 1. dizgin. 2. idare etme, yürütme. **İnan - keş** : dizgin çeken. **İnan - rîz** : dizgin bırakmış, koşturan.

inas (.-) i. a. ç. : dişiler, kadınlar, kızlar.

inat, -dı (.-) i .a. : direnme, direnen.

inayat, -tı (.--) i. a. ç. : ihsanlar, iyilikler.

inayet, -ti (.-.) i. a. : 1. itina, dikkat. 2. iyilik, kayra. **İnayet-i rabbaniye** : **fels.** Tanrı kayrası.

inayeten (.-..) zf. a. : yardım ve iyilik olarak.

inayetkâr (.-.-) b. s. a. f. : yardımda, iyilikte bulunan.

inba (.-) i. a. : haber verme, bildirme.

inbisat, -tı (..-) i. a. : yayılma, açılma, açılım; **fiz.** genleşme.

incaz (.-) i. a. : yerine getirme, tutma [va'di].

İncil (.-) ö. i. a. : Allah'ın vahi yoliyle dört büyük peygambere yolladığı kutsal dört büyük kitaptan Hz. İsa'ya nazil olanı.

incimat, -dı (..-) i. a. : donma, buz tutma.

incizap, -bı (..-) i. a. : kapılma, tutulma.

ind i. a. : yan, yanında; nezdinde, göre; ...dikte. **İnd-el-hace, İnd-el-iktiza, İnd-el-lüzum** : gereğinde, gerekirse.

indi (.-) s. a. : kendi görüşüne dayanan, kendince.

indifa (..-) i. a. : püskürme, fışkırma.

indifai (..--) s. a. : püskürük.

indiras (..-) s. a. : batma, çökme, kaybolma.

ineb i. a. : üzüm. **İneb-i kelp** : **bot.** köpeküzümü.

infak, -ki (.-) i. a. : besleme, geçindirme, yedirip içirme.

infaz (.-) i. a. : 1. bir emri yerine getirme, yürütme. 2. geçme, birini arkada bırakma.

infial, -li (..-)i. a. : gücenme, kırılma, alınma, küsme; **psik.** edilgi.

inficar (..-) i. a. : **1.** şafak sökme, tanyeri ağarma. **2. bot.** çatlama.

infiham (..-) i. a. : fehmedilme, anlaşılma.

infikâk, -ki (..-) i. a. : ayrılma; yerini terk etme; çözülme.

infilâk -kı (..-) i. a. : patlama.

infirak, -kı (..-) i. a. : ayrılma. **İnfirak-ı turuk** : yolların ayrılması.

infirat, -dı (..-) i. a. : yalnız, tek olma, tek kalma, teklik.

infıraz (..-) i. a. : münferiz olma, kalmama, bulunmama.

infisah (..-) i. a. : feshedilme, bozulma, ayrılma, dağılma.

infisal, -li (..-) i. a. : ayrılma, çıkarılma.

infitah (..-) i. a. : açılma.

inhidam (..-) i. a. : yıkılma. **Mail-i inhidam** : yıkılmak üzere.

inhifaz (..-) i. a. : **psik.** çökkünlük.

inhikak, -kı (..-) [ka uzun] i. a. : kördüğüm olma; **mec.** sıkışıp kalma [iş h.].

inhilâl, -li (..-) i. a. : açılma, çözülme; dağılma, bozulma; erime.

inhimak, -ki (..-) i. a. : bir şeyin üstüne çok düşme, meyil, düşkünlük.

inhimak, -kı (..-) [k kalın] i. a. : ahmak gibi görünme.

inhina (..-) i. a. : eğrilme, bükülme, çarpılma; **geo.** eğrilik.

inhinak, -kı (..-) i. a. : boğulma, bunalma. **2.** bunalma, **nefesi kesilme.**

inhiraf (..-) i. a. : dönme, sapma, kırıklık; **astr.** açılım; **değişme,** bozulma.

inhisaf (..-) i. a. : tutulma, Ay tutulması.

inhisar (..-) i. a. : tekel.

inhisarlar vekâleti (.....-..) i. ta. a. : tekel bakanlığı.

inhisarlar vekili (.....-.) i. ta. a. : tekel bakanı.

inhitak, -ki (..-) i. a. : **1.** yırtılma. **2.** bekârlığın (bekâret) bozulması.

inhitat, -tı (..-) i. a. : **1.** düşüm, düşme, kuvvetten düşme, yaşlılığa yüz tutma, alçalma, aşağılama, gerileme, çökme. **Sinn-i inhitat** : ihtiyarlık, çökkünlük çağı.

inhitati (..--) s. a. : çökkün.

inhizam (..-) i. a. : hezimete uğrama, bozulma; alt olma, yenilme, bozgunluk.

inikâs (..-) s. a. : **1.** yankılama, yankılanma, yankı [ses h.] **2.** yansıma, yansı [ışık h.]. **3.** tepki veya etki [piyasada].

inikat, -dı (..-) i. a. : **1.** kararlaştırma. **2.** teşkil olunma, kurulma, bağlanma, toplanma.

inîtaf (..-) i. a. : eğrilme, bükülme, çevrilme. **İn'itaf noktası : fiz.** büküm noktası.

inizal, -il (..-) i. a. : bir yana çekilme.

inkâr (.-) i. a. : yaptığını saklama, gizleme, yadsıma, yokumsama.

inkıbaz (..-) i. a. : **1.** kabızlık, peklik. **2.** kederlenme. **3.** büzülme, sıkışma, toplanma.

inkılâp, -bı (..-) i. a. : **1.** altüst olma, tersdönme; yıkma, devirme, yıkılma. **2.** devrilim, devrim.

inkıraz (..-) i. a. : bitme, sönme, mahvolma, batma.

inkısam (..-) i. a. : kısımlara ayrılma, bölünme; **bot.** bölünüm.

inkışa (..-) i. a. : hava açık olup ayaza çevirme.

inkıtat (..-) i. a. : **1.** kesilme, kırılma. **2.** arası kesilme, tükenme.

inkıyat, -dı (..-) i. a. : itaat etme, boyun eğme, başeğme, uyma.

inkıza (..-) i. a. : bitme, sona erme, sonalma.

inkisaf (..-) i. a. : tutulma, Güneş tutulması.

inkisar (..-) i. a. : **1.** kırılma. **2.** bir yerden diğerine geçerken ışığın yön değiştirmesi. **3.** gücenme. **4.** beddua. **İnkisar-ı hayal :** umduğunu bulamama.

inkişaf (..-) i. a. : **1.** açılma, yayılma. **2.** gelişme, gelişim.

inma (.-) i. a. : nemalandırma, arttırma, artırılma.

ins i. a. : insan, kişi.

insa (.-) i. a. : unutturma.

insâf (.-) i. a. : doğru olma, doğrulukla iş görme.

insafkâr (.--) b. s. a. f. : insaflı, haksızlık etmiyen.

insanî (.--) s. a. : insanca, kişisel.

insanlye (.-..) i. a. : insanlar.

insaniyet, -ti (.-..) i. a. : insanlık, iyilikseverlik.

insıbab (..-) i. a. : dökülme.

insıbag (..-) i. a. : **1.** boyanma, boya tutma. **2.** temizleme. **3.** vaftiz olma.

insicam (..-) i. a. : ahenk, kolaylık, düzgünlük, tutarlık [sözde].

insidat, -dı (..-) i. a. : tıkanma, kapanma.

insilâh (..-) i. a. : soyunma, yüzülme.

insiyak, -kı (..-) i. a. : içgüdü.

insiyaki (..--) [k kalın] s. a. : içgüdüsel.

inşa (.-) i. a. : **1.** yapma, kurma. **2.** kaleme alma.

inşaat, -tı (.--) i. a. : yapı, yapı işleri. [aslı ; inşâallah].

inşai (.--) s. a. : 1. inşa'ya, yapıya ait, yapı ile ilgili. 2. **gr.** dilek kipi ile ilgili.

inşaiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : işitilmemiş, duyulmamış sözlerden yapılan cümleler.

inşaiye (.-..) i. a. : yapı işi ile uğraşanlar.

inşallah (..-) ünl. a. : Tanrı dilerse, Tanrı isterse.

inşia (..-) i. a. : ışınım.

inşiap, -bı (..-) i. a. : şubelenme, dallanma, kol salma.

insibak, -kı (..-) i. a. : şebeke biçiminde olma, balık ağı gibi birbirine geçme.

inşikak, -kı (..-) i. a. : yarılma, bölünme, çatlama, ikiye ayrılma.

inşirah (..-) i. a. : sevinme iç açılma, ferahlık; rahatlama, yayılma.

inşirak, -kı (..-) i. a. : 1. çatlayıp yarılma. 2. parlama.

intaç, -cı (.-) i. a. :1. çıkartma, doğurma. 2. gerektirme. 3. sonuçlandırma, sonuçlama, bitirme.

intak, -kı (.-) i. a. : söyletme, dile getirme. **İntak-ı hak** : Allah söyletmesi.

intan (.-) i. a. : fena kokma.

intani (.--) s. a. : **hek.** mikroplu, mikroptan olan.

intaş (.-) i. a. : çimlenme, yeşerme.

intıba (..-) i. a: 1. izlenim. 2. matbu olma, basılma.

intıfa (..-) [tı ile] i. a. : sönme.

intibah (..-) i. a. : uyanma, uyanıklık, uyanış.

intibak, -kı (..-) i. a. : uygun gelme, uyma; uyarlanma. **İntibak-ı hayati** : **fels.** dirimsel duyuşma.

intifa (..-) i. a. : faydalanma, asılanma, yararlanma.

intiha (..-) i. a. : 1. sona varma, sona erme, tükenme. 2. nihayet, son.

intihabat, -tı (..--) i. a. : seçmeler, seçilmeler. 2. seçimler.

intihabi (..--) s. a. : seçim işleriyle ilgili, seçimsel.

intihal, -li (..-) i. a. : aşırma [düşünce, bilgi].

intihap, -bı (..-) i. a. : seçme, ayırma, seçi; seçim. **İntihap-nâme** : seçilmeyi bildiren yazı.

intihar (..-) i. a. : kendi kendini öldürme.

intikadiye (..-..) i. a. **fels.** eleştirimcilik, kritisizm.

intikal, -li (..-) i. a. : 1. **fels.** çıkarsama. 2. geçme, birinden ötekine geçme, göçme. 3. **fiz.** öteleme, ötelenme. 4. anlayış, varış.

intikali (..--) s. a. : intikal ile ilgili.

intikam (..-) i. a. : öc, öcalma.

intikamcu (..--) b. s. a. **f.** : öcgüder.

intikat, -dı (..-) i. a. : tenkit, eleştirme.

intisaç, -cı (..-) i. a. : nescolunma, dokunma, örülme.

intisap, -bı (..-) i. a. : girme, kapılanma, yamanma.

intisar (..-) i. a. : yaygınlık, yayılma.

intişar (..-) i. a. : dağılma, dağılım, yayılma, ayrılma, çıkma.

intitak (..-) i. a. : kuşak, kemer bağlama.

intiza (..-) i. a. : **1.** çekip koparma, koparıp alma. **2. fels.** çözülüm, dağılım. **3. kim.** çözüşme.

intizam (..-) i. a. : düzgünlük, düzen, çekidüzen. **İntizam-perver** : tertipsever.

intizar (..-) i. a. : bekleme, gözleme.

inziaç, -cı (..-) i. a. : yerinden kopma, koparma; sökülme.

inzibat, -tı (..-) i. a. : **1.** zabıta kuvveti. **2. sosy.** disiplin.

inzibati (..--) s. a. : inzibata ait, inzibatla ilgili.

inzimam (..-) i. a. : ilâve olunma, katılma; kim. katım.

inziva (..-) i. a. : bir köşeye çekilme, yaşama, dünyadan el etek çekme.

inzivagâh (..--) b. i. a. f. : bir yere çekilecek yer, köşe, çekilge.

iptal, -li (.-) i. a. : bozma, kaldırma, çürütme.

iptida (..-) i. a. : **1.** başlama, başlangıç. **2.** önce, en önce, ilkin.

iptidai (..--) s. a. : **1.** ham, ilkel. **2.** ilk ile ilgili, ilk. **İptidai mektep** : ilkokul.

iptidar (..-) i. a. : başlama, girişme.

iptihaç, -cı (..-) i. a. : sevinme, sevinç.

iptilâ (..-) i. a. : düşkünlük, tiryakilik; **psik.** tutku.

iptina (..-) i. a. : bir şeyin üzerine bina etme, kurma, bir şeye dayanma.

iptisam (..-) i. a. : hafif gülme, gülümseme.

iptizal, -li (..-) i. a. : bayağılaşma.

irade (.-.) i. a. : isteme, dileme, istek; enerji. **İrade-i cüziye** : **fels.** elindelik. **İrade-i külliye** : Tanrı isteği. **İrade-i zaife** : **psik.** istemseme.

iradi (.--) s. a. : iradeli, irade ile ilgili, istemli.

iradiye (.-..) i. a. : iradecilik.

irae (.-.) i. a. : gösterme. **İrade-i tarik** : yol, usul, gösterme.

iras (--) i. a. : verme, verilme.

irat, -dı (--) i. a. : **1.** getirme, verme. **2.** bir mülkün getirdiği para veya para getiren mal mülk, gelir. **3.** sorma. **4.** söyleme.

irat, -tı (--) i. a. : vartaya, tehlikeye düşürme.

iraz (--) i. a. : **1.** yüz çevirme, başka yana dönme. **2.** çekinme, sakınma.

irca (.-) i. a. : **1.** döndürme. **2. mat.** indirgeme, redüksiyon. **3.** geri döndürme.

ircal, -li (.-) i. a. : birini yayan yürütme.

irfan (.-) i. a. : biliş, bilim, anlayış; kültür.

irkâp, -bı (.-) i. a. : bindirme, bindirilme.

irs i. a. : **1.** miras, kalıtım. **2.** soyaçekim.

irsal, -li (.-) i. a. : gönderme, yollama; salıverme.

irsi (.-) s. a. : soydan kalma, soydan geçme, kalıtsal.

irşat, -dı (.-) i. a. : doğru yola sevk, doğru yolu gösterme.

irtiaf (..-) i. a. : ilerleme, ileri geçme.

irtiaş (..-) i. a. : ürperme, titreme, sarsılma.

irtibat, -tı (..-) i. a. : bağlanma, ilgi, bağlantı.

irtica (..-) [hemze ile] i. a. : umma, umutlanma.

irtica (..-) [ayın ile] i. a. : geri dönme, geri dönücülük.

irticaf (..-) i. a. : sarsma, sarsıntı, çalkalama; **astr.** sarsım.

irticai (..--) s. a. : gericilikle ilgili, gerici [davranış].

irtical, -li (..-) i. a. : birdenbire, düşünmeden, içine doğduğu gibi söyleme [şiir ve sözü].

irticalen (..-.) zf. a. : hazırlanmaksızın, hazırlanmadan [söyleme].

irticaliyat, -tı (..-.-) i. a. ç. : düşünmeden, içinden doğarak söylenen sözler.

irtida (..-) i. a. : örtünme, çarşaf gibi bir şeye bürünme.

irtidat, -dı (..-) i. a. : inanından çıkma, dönme.

irtifa (..-) i. a. : **1.** yükseliş. **2. astr.** yükselti; **geo.** yükseklik.

irtifak, -kı (..-) i. a. : **1.** kendi dirseğine veya koltuk yastığına dayanma. **2. anat.** iki kemiğin hareketsiz kalmak üzere mafsallanması. **3.** gereklik duyma.

irtihal, -li (..-) i. a. : ölme, göçme; ölüm.

irtika, -i (..-) : yükselme, yukarı çıkma.

irtikâm (..-) i. a. : yığılma, üst üste sıkışma.

irtikâp, -bı (..-) i. a. : **1.** cürüm işleme. **2.** rüşvet alma, yiyicilik.

irtikas (..-) i. a. : salınım, salıntı.

irtisam (..-) i. a. : resmi çıkma, resmolma, resmi düşme, **geo.** izdüşüm.

irtisami (..--) s. a. : **geo.** izdüşümsel.

irtişa (..-) i. a. : rüşvetçilik, alımsaklık.

irtiyat, -tı (..-) i. a. : **fels.** istem.

irtizak, -kı (..-) i. a. : rızıklanma, rızık alma.

irva (.-) i. a. : sulama. **İrva ve iska :** sulama ve suya kandırma.

İsa (--) ö. i. a. : dört büyük peygamberlerden biri olup kendisine vahi yoliyle **İncil** nazil olmuştur.

isabet, -ti (.-.) i. a. : **1.** doğru varıp erişme. **2.** rast gelme, değme, vuruş. **3.** doğruluk, yerindelik, yanılmazlık. **İsabet-i ayn :** göz değme.

is'af (.-) i. a. : iş bitirme, yerine getirme; birinin isteğini kabul etme.

isaet, -ti (.-.) i. a. ç. : kötülükte bulunma, kötü iş işleme.

isaga (.-.) i. a. : döküm, dökme, kalıba dökme.

isal, -li (--) i. a. : yetiştirme; ulaştırma.

isale (.-.) i. a. : akıtma.

isar (--) i. a. : esirgememe, bol bol verme; dökme, saçma.

is'at, -dı (.-) i. a. : ağıtma, yükseltme.

isbah (.-) i. a. : suda yüzdürme, yüzdürülme.

isbat, -tı (.-) i. a. : ıspat, tanıtlama, tanık, belgeleme; gösterme.

isbatiye (.-..) i. a. : **fels.** olguculuk, pozitivizm.

isfenahiye (..-..) i. a. : **bot.** ıspanakgiller.

isfenciye i. a. : **zool.** süngerler.

isfendaniye (..-..) i. f. : **bot.** akçaağaçgiller.

ishal, -li i. a. : amel, içi sürme, iç sürgünü.

isim, -smi i. a. : ad, isim. **İsm-i cami:** **gr.** topluluk ismi. **İsm-i cins : gr.** cins ismi. **İsm-i has : gr.** özel isim, özel ad.

iskân (.-) i. a. : yerleştirme, ev gösterme, yurtlandırma.

iskat (.-) i. a. : **1.** düşürme, hükümsüz bırakma. **2.** mahrum etme.

iskât, -tı (.-) i. a. : susturma.

İslâm (.-) i. a. : Müslüman dini ve bu dinden olan kimse.

İslâmi (.--) s. a. : İslâm dinine, İslâm halkına mensup, bunlarla ilgili olan.

İslâmiyet, -ti (.-..) i. a. : Müslümanlık.

isma (.-) i. a. : işittirme, dinletme.

ismat, tı (.-) i. a. : susturma.

ismet, -ti i. a. : **1.** namus, iffet, arılık; selâmet. **2.** masumluk.

ismiye i. a. : **fels.** adçılık, nominalizm.

ismiyyun (..-) i. a. : **fels.** adçılar.

isna (.-) i. a. : **1.** değerini yükseltme. **2.** bir yerde uzun zaman kalma.

isnadiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : **1.** isnat ile ilgili düşünceler. **2.** aslı olmadığı halde birine yükletilen sözler.

isnat, -dı (.-) i. a. : **1.** üstüne atma, yükleme. **2.** iftira.

isr, -i i. a. : iz, eser, alâmet, nişan.

israf (.-) i. a. : lüzumsuz yere para, mal ve saireyi sarfetme, har vurup harman savurma.

İsrafil (.--) ö. i. a. : kıyametin kopacağını boru ile bildirecek olan, dört büyük melekten biri.

istiade (..-.) i. a. : bir şeyin iadesini, geri gönderilmesini isteme.

istiane (..-.) i. a. : yardım isteme, yardım dileme.

istiap, -bı (.--) i. a. : içine alma, içine sığdırma, kaplama.

istiarat, -tı (..--) i. a. ç. : istiareler, eğretilemeler.

istiare (..-.) i. a. : ödünç alma, eğreti alma; **ed.** eğretileme.

istib'at, -dı (..-) i. a. : uzak görme, ıraksama, uzaksama.

istibdat, -tı (..-) i. a. : **1.** keyfî idare sistemi. **2.** idarede tazyik, baskı.

istibra (..-) i. a. : idrardan sonra aleti temizleme.

istibşar (..-) i. a. : müjde alma.

istibtan (..-) i. a. : işin içyüzünü bilme.

istical, -li (.--) i. a. : i. a. : acele etme, çabuk olma, evme.

isticar (.--) i. a. : kiralama, kira ile tutma.

isticlâp, -bı (..-) i. a. : **1.** celbetme, getirme, çekme. **2.** **fels.** uyandırma.

isticvap, -bı (..-) i. a. : sorguya çekme, sorgu.

isticvapname (..--.) **b. i. a. f.** : sorgu hâkimi tarafından alınan ifadelerin yazıldığı kâğıt.

istida (..-) i. a. : isteme, yalvarma; dilekçe.

istidane (..-.) i. a. : borç alma, alınma, ödünç alma.

istidare (..-.) i. a. : 1. daire biçimine girme, değirmi olma. 2. dönme, dolaşma.

istidat, -dı (.--) i. a. : kabiliyet, iktidar, meyil, anıklık.

istidlâl, -li (..-) i. a. : delil ile anlama, her hangi bir delile dayanarak bir şeyden bir sonuç çıkarma.

istidlâlât, -tı (..--) i. a. ç. : deliller, şahitler.

istidlâlen (..-.) zf. a. : ....e dayanarak.

istidraç, -cı (..-) i. a. : 1. derece derece ilerleme. 2. kaderi düzgün gitme.

istifa (.--) i. a. : affını isteme, kendi isteğiyle çekilme [görevden]. **İstifa-yi kusur** : özür dileme, bağış dileme.

istifade (..-.) i. a. : : faydalanma, fayda görme.

istif'al (..-) i. a. : **gr.** isteme anlamını veren bir fiil.

istifaname (.---.) b. i. a. f. : bir yerden çekilme kâğıdı, çekildiğini bildiren kâğıt.

istifham (..-) i. a. : 1. sorup anlama, soru. 2. sorgu işareti.

istifrağ (..-) i. a. : kusma, kay.

istifsar (..-) i. a. : bir şeyin izahını isteme, sorma.

istiftah (..-) i. a. : 1. siftah etme; başlama. 2. açma, açılma.

istiğbar (..-) i. a. : tozlaşma.

istiğfar (..-) i. a. : günahların afvını, bağışlanmasını isteme.

istiğna (..-) i. a. : 1. vazgeçecek kadar zengin olma, doyumsama. 2. nazlanma.

istiğrak, -kı (..-) i. a. : 1. dalma, içine gömülme, boğulma. 2. her şeyi kavrama.

istiğraf, -bı (.--) i. a. : garip bulma, yabansıma, şaşma.

istiğrap, -bı (.--) i. a. : garip bulma, yabansıma, şaşma.

istihale (..-.) i. a. : başkalaşma; başkalaşım; biçim değiştirme.

istihaliye (..-..) i. a. : **fels.** dönüşümcülük, şekildeğişimcilik, transformizm.

istihare (..-.) i. a. : işin iyi ve kötü olacağını anlamak üzere rüyaya yatma.

istihase (..-.) i. a. : organik maddelerin, şekillerini muhafaza ederek zamanla taş haline geçmesi.

istihbar (..-) i. a. : haber alma, duyma.

istihbarat, -tı (..-) i. a. ç. : alınan, duyulan haberler; haber bürosu.

istihcan (..-) i. a. : çirkin bulma, ayıplama.

istihda (..-) i. a. : hidayeti, doğru yolu isteme.

istihdaf (..-) i. a. : amaç edinme, amaçlama.

istihdam (..-) i. a. : hizmete alma, kullanma.

istihfa (..-) i. a. : saklanma, gizlenme.

istihdaf (..-) i. a. : hoş görme, saymama, küçük görme, hafifseme.

istihfafkâr (..--) b. s. a. f. : hafifsiyen, küçük gören, küçümseyen.

istihkak, -kı (..-) i. a. : hak, haketme, hak kazanma. **İstihkak-ı hars:** bir yerde ekimde bulunmak hakkına sahip olma.

istihkam (..-) i. a. : düşman saldırışına karşı yapılan sağlam ve askerî tertibat, kuvvetli siper.

istihkar (..-) i. a. : hakir görme, hor görme, küçümseme.

istihlâf (..-) i. a. : yerine geçme [birinin].

istihlâb (..-) i. a. : **1.** sübye haline sokma. **2.** süt sağma, sağılma.

istihlâk, -ki (..-) i. a. : **1.** telef etme. **2.** bitirme, sarfetme, tüketme; **sosy.** tüketim.

istihlap, -bı (..-) i. a. : **1.** sübye haline sokma. **2. hek.** yemeğin bağırsaklarda hazım için sübye haline geçmesi. **3.** süt sağma, sağılma.

istihlâs (..-) i. a. : kurtarma.

istihmam (..-) i. a. : hamamda yıkanma.

istihraç, -cı (..-) i. a. : **1.** çıkarma, çıkartma. **2.** yorma.

istihsal, -li (..-) i. a. : ele geçirme, elde etme; çıkarma; üretim.

istihza (..-) i. a. : eğlenme, alay etme.

istihzar (..-) i. a. : hazırlama.

istihzarat, -tı (..--) i. a. : hazırlıklar.

istihzari (..--) s. a. : **fels.** tasarımlı.

istikamet, -ti (..-.) i. a. : **1.** doğruluk. **2.** cihet. **3. fiz. mat.** doğrultu.

istikan (.--) i. a. : yakînen bilme.

istikbal, -li (..-) i. a. : **1.** gidip karşılama. **2. gr.** gelecek zaman.

istikbalen (..-.) zf. a. : **1.** gelecek zamanda, ileride. **2.** karşılıyarak, karşılamak üzere.

istikbar (..-) i. a. : gururlanma, burnu büyüme.

istikdam (..-) i. a. : **1.** önde bulunma. **2.** çok ayaklı olma.

istiklâl, -li (..-) i. a. : kimseye tâbi olmama, başına buyruk olma, bağımsızlık.

istikmal, -li (..-) i. a. : ikmal etme, tamamlama, bitirme.

istiknah (..-) i. a. : künhünü araştırma, derinleştirme.

istikrâ (..-) i. a. : kira ile tutma, kiralama.

istikra (..-) [k kalın] i. a. : bir şey hakkında etraflı bilgi edinme. **mant.** tümevarım.

istikrah (..-) i. a. : iğrenme, tiksinme, tiksinti.

istikrai (..--) [k kalın] s. a. : **mant.** tümevarımsal.

istikram (..-) i. a. : kerem, lûtuf, bağış isteme.

istikrar (..-) i. a. : **1.** dinlenme; yerleşme, tutunma, durulma. **2.** kararlaşma, karar kılma.

istikrar (..-) i. a. : tekrarlatma.

istikraz (..-) i. a. : faizle para alma, borç etme; ödünç alma, ödünç.

istikrazat, -tı (..--) i. a. ç. : ödünç para almalar; faizle para almalar.

istiksar (..-) i. a. : çoğumsama; çoğumsanma.

istiksas (..-) i. a. : **fık.** kasas isteme.

istikşaf (..-) i. a. : **1.** birinin keşfetmesini isteme. **2.** düşmanın durumunu anlamıya çalışma.

istiktal, -li (..-) i. a. : ölümden korkmıyarak savaş alanına atılma, kendini tehlikeye atma.

istilâ (.--) i. a. : **1.** kaplama, yayılma, bürüme, zaptetme; **jeol.** basma. **2.** salgın.

istilâdi (.---) s. a. : doğurtucu.

istilâm (.--) i. a. : **1.** haber alma, bilgi alma. **2.** sorma.

istilâne (..-.) i. a. : mülâyım, yumuşaklık bulma.

istilzam (..-) i. a. : lüzumlu sayma, gerekli kılma, gerektirme.

istilzaziye (..-..) i. a. : **fels.** hazcılık, hedonizm.

istima (..-) i. a. : işitme, dinleme.

istimal, -li (.--) i. a. : kullanma. **Hüsn-i istimal** : güzel kullanma. **Su-i istimal** : kötü, yersiz, yolsuz kullanma.

istimalât, -tı (.---) i. a. ç. : kullanmalar, kullanışlar, kullanılışlar.

istiman (.--) i. a. : **1.** aman dileme. **2.** sığınma.

istimdat, -dı (..-) i. a. : yardım ve imdat isteme.

istimhal (..-) i. a. : mehil isteme.

istimlâ (..-) i. a. : birine imlâ, yazı yazdırma.

istimlâk, -ki (..-) i. a. : bir mülkün hükümetçe satın alınması.

istimlâl, -li (..-) i. a. : melâl getirme, canı sıkılma, usanma.

istimna (..-) i. a. : yolsuz bir şekilde meni akıtma, abaza çekme, onanizm.

istimrar (..-) i. a. : devam, sürüp gitme, süreklilik.

istimsak, -ki (..-) i. a. : kendini tutma, nefsini zaptetme.

istimzaç, -cı (..-) i. a. ; oy ve düşüncesini sorma, yoklama.

istinabe (..-.) i. a. : **huk.** dâvanın görülmekte olduğu mahkemeye getirilmek üzere, başka bir yerde bulunan bir şahidin ora mahkemesince ifadesinin alınması.

istinaden (..-.) zf. a. : güvenerek, dayanarak.

istinaf (.--) i. a. : **huk.** bir dâvaya yeniden başlama.

istinafen (.--.) zf. a. : istinaf yoliyle.

istinas (.--) i. a. : alışma, ısınma, öğürleşme, yatkınlık, alışkanlık.

istinat, -dı (..-) i. a. : dayanma, güvenme.

istinatgâh (...-) b. i. a. f. : dayanacak, güvenecek yer.

istinba (..-) i. a. : haber sorma, bilgi isteme.

istinbat, -tı (..-) i. a. : anlam çıkarma; açık olmıyarak, dolayısiyle anlama.

istinkâf (..-) i. a. : **1.** reddetme. **2.** çekinme, yüzçevirme, geridurma.

istinkâh (..-) i. a. : bir kadını nikâha alma; nikâhlanmak isteme.

istinsah (..-) i. a. : nüshasını çıkarma, yazma, kopye etme.

istinşâk, -kı (..-) i. a. : **1.** aptes alırken buruna su çekme. **2.** şiddetli koklama, koklatma.

istintaç, -cı (..-) i. a. : netice, sonuç çıkarma.

istintak, -kı (..-) i. a. : söyletme; sorgu sorup cevap alma, sorgu.

istintakname (...-.) b. i. a. f. : **huk.** sorguya çekilenin ifadesinin yazıldığı resmî kâğıt.

istirahat, -ti (..-.) i. a. : dinlenme.

istirdat, -dı (..-) i. a. : geri alma, alınma, kurtarma [bir yeri].

istirha (..-) i. a. : rehavet gelme, gevşeme.

istirham (..-) i. a. : yalvarma, yalvarış.

istirhan (..-) i. a. : rehin alma, alınma.

istirkap, -bı (..-) i. a. : birisini çekememe, kıskanma, çekemezlik.

istisadiye (..-..) i. a. : **fels.** mutçuluk, evdemonizm.

istisal (.--) i. a. : **1.** kökünü kırma, kökünden koparma, tepeleme. **2.** **hek.** bir urun çıkarılması.

istisgar (..-) i. a. : küçük görme, küçük sayma, küçümseme; azımsama.

istiska (..-) i. a. : **1.** su isteme. **2. hek.** vücutte su toplama.

istiskal, -li (..-) i. a. : ağırsama, yüksünme; dolayısiyle kovma, kovumsama.

istislâm (..-) i. a. : Müslümanlığı kabul etme.

istismar (..-) i. a. : işletme, faydalanma; sömürme.

istisna (..-) i. a. : kural dışı sayma, ayrı tutma.

istisnaat, -tı (..--) i. a. ç. : ayırmalar, ayrı tutmalar, kural dışı bırakmalar.

istisnai (..--) s. a. : istisna ile, ayrık.

istisnaiyet, -ti (..-..) i. a. : ayrıklık.

istisnap, -bı (..-) i. a. : sevap, doğru, makul bulma, beğenme, beğenilme.

istişare (..-.) i. a. : danışma.

istişhat, -dı (..-) i. a. : şahit, tanık getirme.

istişmam (..-)i. a. : koklama; koku alma, **mec.** sezme.

istişrap, -bı (..-) i. a. : **1.** içmek isteme. 2. kapalı, örtülü olarak anlatmak isteme.

istitaat, -tı (..-.) i. a. : takat, güç yetme, güç yeterlik.

istitabe (..-.) i. a. : tövbe ettirme, tövbe teklif etme.

istitale (..-.) i. a. : uzama, uzantı.

istitar (..-) i. a. : gizlenme, örtünme.

istitrat, -dı (..-) i. a. : asıl konudan olmayıp yeri gelmiş iken söylenen söz, arasöz.

istiva (..-) i. a. : **1.** denk olma. **2.** düz olma, düzlük. **3.** kaplama, örtme.

istizah (.--) i. a. : bir sorunun açıklanmasını isteme, gensoru.

istizan (.--) i. a. : izin isteme, izin dileme.

isyan (.-) i. a. : âsi olma, karşı gelme; ayaklanma.

iş (-) i. a. : **1.** yaşayış, yaşama. **2.** ekmek, gıda. **3.** yaşama tarzı, zevk ve safa.

işaa (.-.) i. a. : yayma, duyurma.

işaat, -tı (.--) i. a. ç. : duyurmalar, yaymalar.

iş'al, -li (.-) i. a. : parlatma, tutuşturma.

işar (.-) i. a. : yazı ile bildirme, haber verme.

işaret, -ti (.-.) i. a. : gösterme, im, imleme.

işba, -ı (.-) i. a. : **1.** doyurma, doymuşluk. **2. ed.** şiirde kelimeye bir harf ekleme.

işfak, -kı (.-) i. a. : **1.** korkma. **2.** bağış.

işgal, -li (.-) i. a. : **1.** meşgul etme, uğraştırma. **2.** ele geçirme, alma.

işhat, -dı (.-) i. a. : tanıklama, tanık tutma, tanık getirme.

işkâl, -li (.-) i. a. : zorlaştırma, güçleştirme.

iskâr (.-) i. a. : **1.** av. **2.** avlama.

işkence i. f. : eziyet, azap.

işkeste i. f. : kırık, kırılmış.

iş'mam (.-) ı. a. : **1.** koklatma, koklatılma. **2.** biraz duyurma, çıtlatma.

işmizaz (.--) i. a. : **1.** yüz buruşturma, yüz ekşitme. **2.** can sıkma. **3.** titreyip ürperme.

israf (.-) i. a. : **1.** yüksek yere çıkma. **2.** hasta, ölmiye yüz tutma.

işrakıye (.-..) i. a. : Pythagoras felsefesi.

işrap, -bı (-) i. a. : **1.** içirme, içirilme. **2.** kapalı olarak anlatma.

işret, -ti i. a. : içki.

iştial, -li (..-) i. a. : tutuşma, parlama, alevlenme.

iştibah (..-) i. a. : şüphelenme, şüphe. **Bilâ-iştibah** : şüphesiz.

iştibak, -ki (..-) i. a. : **1.** tokuşma, karışma, şebekelenme.

iştidat, -dı (..-) i. a. : şiddetlenme; büyüme, artma.

iştigal, -li (..-) i. a. : uğraşma.

iştiha (..-) i. a. : istek.

iştihar (..-) i. a. : şöhret, ün alma, ün salma, ün kazanma, tanınma.

iştikâ (..-) i. a. : sızlanma, şikâyet, yakınma.

iştikak, -kı (..-) i. a. : etimoloji, bir kelimeden başka kelimelerin ayrılması, üreme, türeme.

iştikaki (..--) [k kalın] s. a. : etimolojik.

iştimam (..-) i. a. : koklama.

iştira (..-) i. a. : satın alma.

iştirak (..-) i. a. : ortaklık etme, ortaklaşma; katılma.

iştirakiye (..-..) i. a. : kamulculuk, komünizm.

iştirakiyyun (..-.-) i. a. ç. : sosyalistler.

iştiyak, -kı (..-) i. a. : göreceği gelme, özleme.

işve i. a. : naz, kırıtma.

işvebaz (..-) b. s. a. f. : naz edici, edalı, kırıtkan.

işvekâr (..-) b. s. a. f. : nazlı, kırıtkan.

işvekâri (..--) i. a. : işvekârlık, nazlılık, edalılık.

ita (--) i. a. : verme, verilme, ödeme. **Ahz ü ita** : alışveriş.

itaat, -ti (.-.) i. a. : söz dinleme, baş eğme, boyun eğme.

itab, -bı (.-) i. a. : azar, azarlama, tersleme, paylama, darılma.

it'ab (.-) i. a. : yorma, yorgunluk verme.

itak, -kı (--) i. a. : [köle veya cariye] azat etme, edilme.

itale (.-.) i. a. : uzatma, uzatılma. **İtale-i lisan** : dil uzatma.

it'am (.-) [tı ile] i. a. : yemek yedirme.

it'am (.-) [t ile] i. a. : ikiz doğurma.

it'amiye (.-..) i. a. : bazı vakıf müesseselerinde fakirlerin doyurulması için ayrılan tahsisat.

itfa (.-) i. a. : **1.** söndürme. **2. fiz.** sönüm. **3. tic.** bir borcu ödiyerek kapatma.

itfaiye (.-..) i. a. : yangın söndürme alayı.

İthaf (.-) i. a. : hediye verme, armağan etme; adına sunma [birinin].

İthal, -li (.-) i. a. : içeri koma, sokma.

İthalât, -tı (.--) i. a. ç. : bir memlekete başka memleketlerden gelen eşya, mal.

İtham (.-) i. a. : birini kabahatli kılma, suçlama.

İtibar (-.-) i. a. : **1.** saygı. **2.** değer. **3.** şeref. **4.** önem verme.

İtibaren (-.-.) zf. a. : -den beri, -den başlıyarak, -den sonra.

İtibari (-.--) s. a. : gerçekten öyle olmadığı halde öyle sayılan, saymaca.

İtidal, -li (-.-) i. a. : **1.** aşırı olmama hali, ılım, ölçülülük. **2.** yavaşlık, yumuşaklık. **3.** uygunluk. **4. astr.** gün - tün eşitliği.

İtidat, -dı (-.-) i. a. : **1.** sayma; iddet çekme. **2.** nazlanma. **3.** gururlanma.

İtikâf (-.-) i. a. : bir yere kapanıp ibadetle meşgul olma.

İtikâl (-.-) i. a. : yenme, aşınma, oyulma.

İtikâlât, -tı (-.--) i. a. ç. : aşınmalar, yenmeler.

İtikat, -dı (-.-) i. a. : inanma, inanç.

İtilâ (-.-) i. a. : yükselme, yücelme.

İtilâf (-.-) i. a. : anlaşma, uyuşma.

İtilâk, -kı (-.-) i. a. : birinin sevgisine yakalanma.

İtiman (-.-) i. a. : emin bulunma, güvenme.

İtimat, -dı (-.-) i. a. : güven, güvenme, inan, güvence.

İtimaden (-.-.) zf. a. : güvenerek, dayanarak.

itimatname (-..-.) b. i. a. f. : güven mektubu.

itina (-.-) i. a. : dikkat etme, özenme, özen.

itiraf (-.-) i. a. : suçunu veya her hangi yerinde olmayan bir davranışını saklamaktan vazgeçip söyleme.

itiraz (-.-) i. a. : **1.** karşı söyleme, karşı durma. **2.** zorluk çıkarma.

itiyat, -dı (-.-) i. a. : alışma, âdet edinme; alışkanlık.

itizal, -li (-.-) i. a. : **1.** bir kenara çekilme. **2.** işten çekilme.

itizar (-.-) i. a. : özür dileme.

itlâf (.-) i. a. : öldürme.

itmam (.-) i. a. : tamamlama, bitirme.

itminan (.--) i. a. : emniyet, gönlü kanma, gönül kanışı, güvenme.

itnan (.-) i. a. : [çocuk] hastalık dolayısiyle büyümeme, gelişmeme.

ittiba (..-) i. a. : tâbi olma, uyma, ardı sıra gitme.

itticah (..-) i. a. : bir yana dönme, yönelme; **fels.** yönelim.

ittifak, -kı (..-) i. a. : uyuşma, anlaşma, bağlaşma, birleşme, sözleşme.

ittifakiye (..-..) i. a. : **fels.** vesilecilik.

ittihat, -dı (..-) i. a. : birleşme, birlik, bir düşüncede olma.

ittihaz (..-) i. a. : edinme, kabul etme, sayma, tutma; **Senet ittihaz etme** : senet sayma.

ittikan (..-) i. a. : gözle görmüş gibi iyi ve sağlam bilme.

ittirat, -dı (..-) i. a. : **1.** saat gibi tek düzenli işleme hali, düzenlilik. **2.** tek örneklik. **3. fels.** ritim.

ittisa (..-) i. a. : **1.** bollaşma, genişleme; bolluk, genişlik. **2. fels.** kaplam.

ittisaf (..-) i. a. : **1.** sıfatlanma, vasıflanma, nitelenme. **2.** bir durum takınma.

ittisai (..--) s. a. : **fels.** kaplamlı.

ittisaiyet, -ti (..-..) i. a. : **fels.** kaplamlılık.

ittisal, -li (..-) i. a. : **1.** bitişme, kavuşma, ulaşma, dokunma. **2.** yakınlık, bitişiklik.

ittisam (..-) i. a. : damga vurma, nişan vurma, dağlama, süsleme.

ityan (.-) i. a. : **1.** getirme. **2.** söyleme, bildirme. **3.** ispat.

iva (--) i. a. : barındırma, yerleştirme, oturtma.

ivar (--) i. a. : ikindi, ikindi vakti.

ivaz i. a. : bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey. **Bilâ-ivaz** : karşılıksız bir çıkar beklemeden.

ivazan zf. a. : karşılık olarak, karşılığında.

ivicaç, -cı (-.-) i. a. : eğrilik, büksüllük, eğri büğrü olma; dolambaç.

iyadet, -ti (.-.) i. a. : hatır sorma, ziyaretinde bulunma, gidip görme; hasta ziyareti.

iyalet, -ti (.-.) i. a. : valilik etme, idare etme.

iyaz (.-) i. a. : sığınma.

izabe (.-.) i. a. : eritme, eritilme; **kim.** ergitme.

izaç, -cı (.-) i. a. : canını sıkma, baş ağrıtma, tedirgin etme, bunaltma.

iz'af (.-) i. a. : **1.** zayıflatma, kuvvetini azaltma. **2.** bir şeyin üstüne bir mislini zammetme.

izafe (.-.) i. a. : **1.** ilâve, zam, katma. **2.** bir şeye mal etme, bağlama.

izafet, -ti (.-.) i. a. : **1.** iki şey arasındaki bağ, ilgi; **fels.** bağıntı, görelik. **2. gr.** isim tamlaması, yanyana bulunan iki isim arasındaki ilgi.

izafeten (.-..) zf. a. : bir şeye ilişik olarak, bir şeye ait olarak.

izafi (.--) s. a. : bağıntılı, göreli, bağıl.

izafiye (.-..) i. a. : bağıntıcılık, görecilik, rölativizm.

izafiyet, -ti (.-..) i. a. : bağlılık; ilgi niteliği, bağıllık, bağıntılılık, görelik.

izah (--), **izahat, -tı** (---) i. a. : anlatma, açıklama.

izahat, -tı (---) i. a. ç. : açık anlatmalar, açıklamalar.

izale (.-.) i. a. : giderme, yok etme. **İzale-i şüyu** : ortaklığı bozma.

izam (--) i. a. : büyütme, büyük görme, obartma.

izam (--) [ze ile] i. a. : yollama, gönderme.

izam (.-) i. a. : **1.** büyükler, ulular. **2. anat.** azimler, kemikler.

iz'an (.-) i. a. : **1.** anlayış, kavrayış, akıl. **2.** boyun eğme. **3.** terbiye, edep.

izan (--) i. a. : **1.** bildirme, bildirilme. **2.** ezan okuma.

izar (.-) [ayın ile] i. a. : yanak. **Gül-izar** : gül yanaklı, yanakları gül gibi kırmızı.

izar (.-) f. i. : suyun dibi.

izaz (--) i. a. : saygı gösterme, ağırlama.

izazen (--.) zf. a. : ikram ederek, ağırlıyarak.

izdiham (..-) i. a. : kalabalık, yığılma, kalabalıktan sıkışma.

izdivaç, -cı (..-) i. a. : evlenme, birbirine eş olma.

izdiyat, -dı (..-) i. a. : ziyadeleşme, artma, çoğalma.

izem i. a. : büyüklük, ululuk.

izfaf (.-) i. a. : gelin gönderme.

izhar (.-) i. a. gösterme, açığa vurma, belirtme.

İzid (-.) ö. i. f. : **1.** Allah. **2.** Zerdüştlerin hayır tanrısı.

izin, -zni i. a. : **1.** ruhsat, müsaade. **2.** işinden, görevinden uzaklaştırma, kovma.

izkâr (.-) i. a. : hatıra getirme, andırma.

izlâl, -li (.-) [zel ile] i. a. : hakîr görme, küçük görme, alçaltma.

izlâm (.-) i. a. : karanlıkta bırakma, karanlık etme.

izmihlâl, -li (..-) i. a. : çekilip gitme, kaybolma, dağılma.

izzet, -ti i. a. : **1.** değer, şeref. **2.** kuvvet. **3.** kıymet. **4.** yücelik, ululuk. **5.** saygı. **İzzet ü ikbal ile** : güle güle [gidiniz]. **İzzet-i nefis** : onur, özsaygı.

J

jaj (-), **jaje** (-.) i. f. : saçma, anlamsız, boş söz.

jale (-.) i. f. : kırağı, çiğ. **Jale-i eşk:** göz yaşı çiği; çiğ tanesine benziyen göz yaşı.

je ha. f. : Osmanlı alfabesinin on dördüncü harfi.

jegand i. f. : **1.** yırtıcı hayvanların korkunç sesi. **2.** sağlamlık.

jengâr (.-) i. f. : **1.** pas, kir. **2.** bakır pası.

jenk, -gi : pas, küf, kir. **Jeng-âlûd:** paslı.

jiyan (.-) : azgın, kızgın, kükremiş.

jun (-) i. f. : put.

jül s. f. : büklüm, kıvrım.

jülide (.-.) s. f. : dağınık, karışık, karmakarışık [saç].

K

kaaret, -ti (.-.) i. a. : derinlik. **Kaaret-i derya** : denizin derinliği.

kabahat, -ti i. a. : suç, kusur.

kabahat, -tı (.--) i. a. ç. : çirkin hareketler, kusurlar, suçlar.

kabail, -li (.-.) i. a. ç. : kabileler, oymaklar, boylar.

kabale (.-.) i. a. : **1.** kadı'nın verdiği hüccet. **2.** Yahudilerin, kendi cemaatleri için verdikleri vergi. **3. s.** toptan, götürü yapılan [iş veya satış].

Kâ'beteyn i. a. ç. : "iki Kâbe" : Mekke'deki Kâbe ile Kudüs'teki Mescid-i Aksa.

kabız, -bzı i. a. : **1.** alma, tutma. **2.** peklik [sürgün karşıtı].

kabız (-.) s. a. : **1.** kabzeden, alan, tutan. **2.** kabızlık, peklik veren.

kabıza (-..) s. a. : **anat.** büken.

kabih (.-) s. a. : çirkin, yakışıksız, fena, ayıp [şey].

kabiha (.-.) i. a. : yakışıksız, çirkin şey.

kabil (.-) s. a. : gibi, çeşit, türlü.

kabil (-.) s. a. : olan, olabilir, olanaklı. **Kabil-i afiv** : bağışlanabilir, bağışlanır. **Kabil-i akis** : evrinir, tersinir. **Kabil-i hazf** : kaldırılır, **Kabil-i inhilâl** : erir. **Kabil-i inhina** : bükülür. **Kabil-i itiraz** : sözgötürür. **Kabil-i izale** : giderilebilir. **Kabil-i tahakkuk** : gerçeklenebilir.

kabile (-..) i. a. : kadın ebe.

kabile (.-.) i. a. : aşiret, oymak, uruk; boy.

kabiliyet, -ti (-...) i. a. : **1.** anlama, anlayış, yetenek, kapasite. **Kabiliyet-i ahz** : alırlık. **Kabiliyet-i inhilâl** : erirlik, eriyebilirlik. **Kabiliyet-i taksim** : bölünebilme. **2.** iktidar. **3.** anıklık. **Kabiliyet-i telkin** : **psik.** telkin anıklığı.

kâbin (-.) i. f. : güveğinin geline verdiği ağırlık, kalın.

kabir, -bri i. a. : kabir, mezar, sin.

kabl zf. a. : önce, ön, öndeki, -den önce. **Kabl-et-tarih** : tarihten önce, tarih öncesi. **Kabl-et-tufan** : tufandan önce.

kabli (.-) s. a. : **fels.** önsel, hiçbir tecrübeye dayanmadan, yalnız akıl yordamiyle, apriori.

kabul, -lü (.-) i. a. : **1.** alma. **2.** içeri alma [birisini]. **3.** razı olma. **4.**

alıp kullanma. 5. bir şeye sahip olmak üzere söylenen son söz.

kâbus (--) i. a. : uykuda insanın üstüne basan ağırlık, karabasan.

kabza i. a. : bir şeyin avuçla tutulacak yeri, sap, tutacak.

kad, -ddi i. a. : boy, bos, endam. **Kadd-i bülent** : yüksek, uzun boy. **Kadd-i nihal** : dal gibi boy. **Kadd ü kamet** : boybos.

kaddese i. a. : kutlu ve mutlu olsun!

ka'de i. a. : bir kere oturma, oturuş.

kadem i. a. : 1. ayak. 2. adım. 3. uğur. **Hoş-kadem** : uğurlu. **Sabit-kadem** : sebat eden, sürekli.

kadembus (..-) b. s. a. f. : ayak öpen.

kademe i. a. : 1. basamak. 2. merdiven basamağı, ayağı. **Kademe kademe** : adım adım, derece, derece. 3. derece, sıra.

kademiye i. a. : ayak teri, ayak bastı parası.

kademkeş b. s. a. f. : ayağını çeken, bir daha uğramıyan, gitmiyen, yanaşmıyan.

kader i. a. : alınyazısı.

kahd, -i i. a. : kötüleme, çekiştirme.

kadı i. a. : yargıç [eskiden].

kadıme, kazıme (-..) i. a. : **zool.** kemirici [hayvan]; kemirgenler.

kadim (.-) s. a. : çoktanki, eski, eski zaman.

kadime (-..) i. a. : ordunun ileri karakolu.

kadimen (.-.) zf. a. : eskiden beri, öteden beri.

kadimi (.--) s. a. : daimi, sürekli.

kadip, -bi (.-) i. a. : tenasül aleti, kamış [erkeklerde].

kadir (.-) s. a. : tükenmez kudret sahibi olan Allah.

kadir (-.) s. a. : kudretli, kuvvetli, güçlü, erkli, gücü yeter. **Kadir-i Mutlak** : Allah.

kadir, -dri i. a. : 1. değer. 2. rütbe, derece. 3. **astr.** bir yıldızın, parlaklık bakımından bulunduğu basamak.

kadirdan (..-) b. s. a. f. : değerbilir.

kadirnaşinas (..-.-) b. s. a. f. : değerbilmez.

kadirşinas (.-.-) b. s. a. f. : değerbilir.

kadit, -di (.-) i. a. : 1. **anat.** iskelet. 2. **mec.** çok zayıf, bir deri bir kemik kalmış kimse, kurada.

kaf ha. a. : Osmanlı alfabesinin yirmi dördüncü harfi.

kâf (-) ha. a. : **kef.** harfinin bir başka okunuşu.

kaffal, -li (.-) i. a. : çilingir.

kâffe (-.) s. a. : hep, bütün.

kâffeten (-..) zf. a. : bütün, hep, hepsi, cümlesi.

kâfi (--) s. a. : **1.** kifayet eden, elveren, yetişen, yeten. **2.** elverir, yetişir, yeter, yeterli.

kâfil (-.) s. a. : **1.** kefalet eden, üstüne olan [bir işi]. **2.** ödeyen, kefil.

kafile (-..) i. a. : katar, takım, birlikte yolculuk eden topluluk.

kâfir (-.) s. ve i. a. : **1.** Tanrının varlığını inkâr eden. **2.** kurnaz, becerikli. **3.** yaman.

kâfiran (-.-) i. a. ç. : kâfirler, hakkı tanımıyanlar.

kâfirane (-.-.) zf. a. f. : kâfire yakışacak surette, kâfircesine, kâfirce.

kafiye (-..) i. a. : mısra sonlarının uygunluğu, uyak.

kafr i. a. : susuz, otsuz, ıssız çöl.

kâfur (--) i. a. : Uzak Doğu'da yetişir bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan ıtırı kuvvetli bir madde.

kâfuri (---) s. a. : **1.** kâfurdan yapılma, kâfurla ilgili. **2.** kâfur ruhu.

kahhar (.-) s. a. : kahreden, mahveden, yok eden, batıran.

kahıt, -htı i. a. : kıtlık, kuraklık. **Kaht-ı recül** : adam kıtlığı. **Kaht ü galâ** : kıtlık ve pahalılık.

kâhil (-.) s. a. : **1.** olgun, orta yaşlı, erişkin. **2.** gayretsiz, tembel, ağır, durgun [kimse].

kâhilâne (-.-.) zf. a. : tembele yakışır yolda, tembelce, tembelcesine.

kâhin (-.) s. ve i. a. : falcı, bakıcı, gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse.

kâhine (-..) s. ve i. a. : kâhin kadın.

kahir (-.) s. a. : **1.** kahreden, zorlıyan. **2.** üstün, ezici.

kahir, -hri i. a. : **1.** zor, şiddet. **2.** mahvetme, batırma. **3.** fena davranış. **4.** keder.

kahkari (..-) zf. a. : gerisin geri, ardın ardın; izine geri dönme; birdenbire arkaya dönme.

kahpe i. a. : **1.** namussuz kadın. **2.** sözüne inanılmaz, hileci, kalleş, kancık, dönek [kimse].

kahraman (..-) s. f. : yiğit, alp, batur.

kahramanane (..--.) zf. f. : yiğitlikle, yiğitçesine, yiğitçe.

kahramani (..--) i. f. : kahramanlık, yiğitlik, cesurluk.

kahve i. a. : şarap.

kaide (-..) i. a. : **1.** esas, kural, usul, yol. **2.** düzgü. **Kaide-şiken** : Kuraldışı iş gören. **3.** geo. taban. **4.** ayaklık, taban.

kaideten (-...) zf. a. : kurala uygun olarak.

kaiden (-..) zf. a. : oturmuş olduğu halde, oturarak, oturduğu halde.

kaidevi (-..-) s. a. : kaide, kural ile ilgili, düzgüsel. **2. geo.** tabana ait.

kail (-.) s. a. : **1.** söyliyen, diyen. **2.** razı olmuş, boyun eğmiş, inanmış, aklı yatmış. **Kail olmak :** onamak, gönülsemek, gönlü olmak, kabul etmek.

kaim (-.), **kaime** (-..) s. a. : **1.** ayakta duran, ayakta bulunan. **2.** birinin yerini tutan, birinin yerine geçen. **3. geo.** dikgen. **4.** doğru, dik. **Kaim şibih münharif : geo.** dik yamuk. **Zaviye-i kaime : geo.** dikaçı.

kaime (-..) i. a. : **1.** kâğıt lira. **2.** uzun bir kâğıda yazılan buyruk.

kaimen (-..) zf. a. : **1.** dikine, dikel. **2.** ayakta, ayakta olarak.

kâin (-.) s. a. : bulunan, olan.

kâinat, -tı (-.-) i. a. : **1.** evren. **2.** acun, kosmos. **3.** elgün. **4.** herkes.

kâinatefruz (-.-.-)b. s. a. f. : cihanı süsliyen.

kâkül (-.) f. i. : kahkül, perçem.

kal (-) i. a. : söz. **Kale almak :** önemsemek, üzerinde durmak. **Kıl ü kal :** dedikodu.

kal' i. a. : sökme, koparma. **Kal'-i eşcar :** ağaçların sökülmesi.

kalâid (.-.) i. a. ç. : gerdanlıklar, akarsular.

kalb, -bi [l ince] i. a. : **1.** yürek, gönül. **2.** değiştirme, dönüştürme, bir halden bir hale çevirme. **3.** yürek hastalığı. **4.** orta, her şeyin ortası.

kalben zf. a. : kalb ile, kalbden olarak, içten, gönülden, can ve gönülden.

kal'e i. a. : hisar.

kalebent, -di b. s. a. f. : kalesi olan bir şehirde sürgün olarak oturmağa hüküm giymiş olan.

kalem i. a. : **1.** yazı yazılan alet. **2.** daire. **3.** büro. **4.** çeşit. **Kalem-i mahsus :** özel kalem.

kalender s. ve i. f. : en sade yaşamaya katlanıp hiçbir şeyde titizlik göstermiyen kimse; uysal, hoşgörür kimse.

kalenderane (...-.) zf. f. : kalenderce, kalendere yaraşır bir yolda.

kalenderi (...-) i. f. : **1.** kalenderlik, feylesofluk, dervişlik, serserilik. **2. ed.** sazla çalınıp okunan belirli bir koşul şekli.

kalensöve i. a. : **1.** tepesi sivri külâh, takke. **2. bot.** yüksük.

kalevi (..-) s. a. : **kim.** kül kabilinden olan şey; alkalik, alkali.

kalil (.-) s. a. : az, çok olmıyan şey. [karşıtı : "kesîr"dir].

kalıp, -bı i. a. : **1.** herhangi bir şeye belirli bir şekil vermek için kullanılan ve o biçimi taşıyan vasıta, kalıp. **2.** vücut, beden, gövde. **3.** nümune, örnek.

Kamer h. i. a. : Ay.

kameriye i. gr. : üstü yeşilliklerle sarılı süslü çardak.

kamet, -ti (-.) i. a. : boy, boybos. **Kamet getirme :** cemaati namaza kaldırmak üzere meyzinin : "namaza kalkınız" anlamındaki sözleri yüksek sesle okuması. **Kamete kalkma :** birkaç çocuğun bir araya gelerek gürültü, patırtı etmesi. **Kamet-i mevzun sahibi :** taylan.

kâmil (-.) s. a. : **1.** olgun, erişkin. **2.** bütün, tam; **fels.** yetkin.

kâmilen (-..) zf. a. : büsbütün, tamamiyle, hep, hep birden.

kâmin (-.) s .a. : gizli, saklı, belirsiz, **fiz.** potansiyel.

kamis (.-) i. a. : **1.** gömlek. **2. anat.** dölyatağını kaplıyan ince deri. **3. bot.** bazı bitkilerin üzerini örten zarlar.

kâmkâr (--) b. s. f. : isteğine ulaşmış, mutlu.

kaml, kamle i. a. ç. : bit, kehle. **Dâ-ül-kaml :** bitlenme hastalığı.

kâm nâ kâm (---) zf. f. : ister istemez.

kâmuran (-.-) s. f. : mutlu.

kâmyab (--) b. s. f. : isteğine ulaşmış, mutlu.

kamus (--) i. a. : lûgat kitabı, sözlük.

kân (-) i. f. : **1.** kaynak, ocak. **Kân-ı merhamet :** merhamet kaynağı. **2.** maden, maden kuyusu.

kâna (--) s. f. : cahil, ahmak; düşüncesiz.

kanaat, -ti (.-.) i. a. : **1.** yemekte, içmekte orta halde bulunmıya razı olma. **2.** iktisat, yetinme. **3.** kanma, kanış. **4.** görüş, tahmin.

kanaatkâr (.-.-) b. s. a. f. : aza kanaat eden, az şeyle yetinen.

kanadil (.-.) i. a. ç. : kandiller.

kanat, -tı (.-) i. a. : **anat.** kanal.

kandil (.-) a. i. : **1.** zeytinyağı içine batırılmış bir fitilin yanmasiyle ışık veren alet. **2.** berat, miraç, regaip ve Hz. Muhammed'in doğumu yıl dönümlerine raslıyan gecelerin her biri.

kani, -i (--) s. a. : **1.** yeter bulup çoğunu istemiyen. **2.** inanmış, kanmış.

kansa i. a. : **anat.** kuş kursağı; katı, katıca.

kantara i. a. : taştan yapılma kemerli büyük köprü.

kantariye (.-..) i. a. : kantar, tartma ücreti.

kanun (--) i. a. : **1.** devletin, herkesin uyması için koyduğu her türlü kural, yasa. **2.** kucakta çalınan çok telli, bilinen çalgı. **3.** âdet, yol, yordam.

kânun (--) i. a. : **1.** ateş ocağı; soba, mangal. **2.** kış mevsiminin ilk iki ayı [Aralık, Ocak]. **Kânun-ı evvel** : aralık ayı. **Kânun-ı sani** : ocak ayı.

kanunen (---.) zf. a. : kanuna göre, kanuna uyarak, kanuna uygun olarak, kanun yoliyle.

kanuniyet, -ti (----) i. a. : kanunluluk.

kanunname (----.) b. i. a. f. : **huk.** kanun kitabı.

kanzua : **biy.** ibik.

kâ'p,-a'bı i. a. : **anat.** topuk, topuk kemiği.

ka'r, -ı i. a. : **1.** dip, nihayet. **2.** derinlik. **Ka'r-ı nayap** : **coğr.** abis.

kâr (-) i. f. : kazanç; iş; yarar, fayda. **Kâr-agâh, Kâr-aşina** : işbecerir, işbilir. **Kâr-ı âkıl** : akıllı adamın yapacağı iş. **Kâr-ı kadim** : vaktiyle yapılmış iş, eski iş.

karabet, -ti (.-.) i. a. : yakınlık, hısımlık, akrabalık **Karabet-i sıhrıye** : **sosy.** kayınlık.

karabin (.--) b. i. a. ç. : kurbanlar [kesilen].

karain (.-.) i. a. ç. : karineler, ipuçları.

karanfüliye i. a. : **bot.** karanfilgiller.

karar (.-) i. a. : **1.** bir iş için düşünüp taşınıp uygun diye üstünde durma, devam, sebat; hüküm, sonuca bağlama. **2.** ölçülülük, tam ölçü, ne az ne çok.

karargâh (..-) b. i. a. f. : **1.** bir yerde oturup karar kılınacak, dinlenilecek yer. **2. ask.** bir ordu kurmay kurulunun bulunduğu yer, merkez.

karargir (.--) b. s. a. f. : kararlaşmış, karara bağlanmış.

kârazma (---), **kârazmude** (---.) b. s. f. : işanlar, işbilen, işbilir.

kârdan (--) s. f. : işten anlar, işanlar, işbilir.

kârdide (--.) s. f. : görgülü, işbilir, uyanık [kimse].

kârgir (--) s. f. : **1.** iş tutan, iş tutucu. **2. i.** taş veya tuğla yapı.

kârgüzar (-.-) s. f. : iş becerir, elinden iş gelir, becerikli.

karha i. a. : yara, ülser.

karın, -rnı i. a. : **1.** boynuz. **2.** çağ.

kari (--) s. ve i. a. : kıraat eden, okuyan, okuyucu.

kariben (.-.) zf. a. : yakında, bir zaman sonra, çok vakit geçmeden; soyca yakın olan, olarak.

kariha (.-.) i. a. : düşünme yetisi, zihin.

karin (.-) i. a. : **1.** yakın. **2.** hısım, komşu, arkadaş.

karine (.-.) i. a. : tahmin, belirti, ipucu. **Karine ile anlamak** : sözün gelişinden anlamak.

karip, -bi (.-) s. a. : yakın, yakın olan; soyca yakın.

karneyn i. a. ç. : iki boynuz. **Zülkarneyn** : 1) Kur'an'da adı geçen ve nebî mi, velî mi olduğunda tereddüt edilen zat; 2) [rivayete göre] Büyük İskender.

karye i. a. : köy.

karz, -ı i .a. : ödünç verme, ödünç alma; borç.

karzen zf. a. : borç olarak, ödünç olarak.

kasaba i. a. : **1.** kent. **2. anat.** bronş.

kasabat, -tı (..-) i. a. ç. : nefes boruları, bronşlar. **İltihab-ı kasabat:** akciğer borularında meydana gelen kızarma ve öksürük.

kasabi (..-) s. a. : **bot.** kamışsı.

kasait, -di (.-.) i. a. ç. : kasideler.

kasame (.-.) i. a. : katili bilinmiyen kimsenin bulunduğu yer halkından elli kişiye yemin ettirme.

kasap, -bı i. a. : **bot.** kamış, saz. **Kasab-ı sükker** : **bot.** şeker kamışı.

kasas i. a. ç. : kıssalar, hikâyeler, öyküler. **Ahsen-ül-Kasas** (kıssaların en güzeli) : Hz. Yusuf kıssası.

kasavet, -ti (.-.) i. a. : tasa, kaygı, üzüntü, sıkıntı.

kasavise (.-..) i. a. ç. : keşişler, papazlar.

kasden zf. a. : bilerek, istiyerek, bilebile, bile istiye.

kasdi (.-) s. a. : kasdederek, niyetle, istiyerek, bile bile yapılan.

kâse (-.) i. f. : **1.** çiniden, fağfurdan, billûrdan, porselenden, madenden veya topraktan yapılmış çanak. **2.** bazı nesnelerin kâse gibi olan çukuru. **3. anat.** başı kaplıyan, beyni örten kemik. **Kâse-i çeşm** : göz çukuru.

kasem i. a. : yemin, ant.

kasım (-.) s. a. : **1.** taksim eden, ayıran, bölen. **2. mat.** bölen. **Kasım-ı müşterek** : **mat.** ortak bölen. **Kasım-ı müşterek-i âzam** : **mat.** en büyük ortak bölen.

kasıma (-..) i. a. : diskriminant.

kasır (-.) s. a. : **1.** kısa. **2.** kusurlu.

kasırane (-.-.) zf. a. f. : âcizane, beceriksizcesine.

kasıt, -sdı i. a. : niyet, maksat; ga-

ye, amaç, amaçlama, erek, istek, kurma. **An kasdın** : bile bile, istiye istiye.

kasıt, -dı (-.) s. a. : kasteden, niyet eden, tasarlıyan; kıyan.

kaside (.-.) i. a. : **ed.** birbiriyle kafiyeli ve muayyen matlalı, on beş beyitten aşağı olmamak üzere büyükleri övmek için yazılan nazım. **Kaside-gû** : kaside söyliyen.

kâsip, -bi (-.) s. a. : kesbeden, kazanan, kazanmak için çalışan.

kasir (.-) s. a. : bodur, kısa, boysuz. **Kasir-ül-akl** : aklı kısa, aklı ermez. **Kasır-ül-basar** : **hek.** miyop.

kasr, -ı i. a. : **1.** köşk, saray. **2.** kısma, kısaltma.

kassam (.-) s. a. : **1.** bölücü. **2. huk.** mirasçılar arasında mirası bölen ve küçüklerin hakkını koruyan şeriat memuru.

kasvet, -ti i. a. : sıkıntı. **Kasvet-bahş** : kasvet, sıkıntı veren. **Kasvet-efza** : iç sıkan, iç sıkıntısını artıran. **Kasvet-engiz** : iç sıkan. **Kasvet-nâk** : sıkıntılı, iç sıkan.

kâş (-) e. f. : keşke, ne olurdu, nolaydı.

kâşane (--.) i. f. : köşk.

kâşif (-.) s. ve is. a. : keşfeden, bulan, meydana çıkaran, açan.

kâşki (-.) e. f. : nolaydı, keşki, ne olurdu.

kat', -t'i i. a. : **1.** kesme, biçme. **Kat'-ı alâka** : ilgiyi, ilişiğini kesme. **Kat'-ı münasebet** : bozuşma. **2.** yol alma. **Kat'-ı merahil** : ilerleme, yol alma.

kat'a (.-) zf. a. : hiçbir vakit, kesin olarak.

katı' (-.) s. a. : **1.** kat' eden, kesen. **2.** durduran. **3. mat.** sekant.

kat'ı (.-) s. a. : kesin, kestirme.

katıbeten (-...) zf. a. : **1.** bütünüyle, hepsi. **2.** asla, hiçbir zaman.

katın (-.) s. a. : oturan, yerli.

katil, -tll i. a. : öldürme. **Katl-i am** : ele geçirilen bir ülkenin bütün halkını öldürme, kılıçtan geçirme, toptan öldürme, kırım.

katil (.-) s. a. : öldürülmüş kimse.

katil (-.) s. a. : katleden, öldüren.

kâtim (-.) s. a. : ketmeden, sır saklıyan.

kâtip, -bi (-.) i. a. : yazı yazan, yazman, sekreter. **Kâtib-i umumi** : genel sekreter, genel yazman.

katiyen (.-.) zf. a. : kesin olarak, kestirme olarak, hiçbir zaman, asla.

katiyet, -ti i. a. : kesinlik. **Katiyet kesbetmek** : kesinleşmek.

katlâ (.-) s. a. ç. : öldürülmüş kimseler.

katre i. a. : damla. **Katre-cû** : bir damla arıyan. **Katre-feşan** : damla saçan.

katta (.-) s. a. : en (pek, çok) kat'eden, edici, kesici.

kattal, -li (.-) s. a. : çok öldüren, pek öldürücü.

kavait, -di (.-.) i. a. ç. : kaideler, usuller, kurallar.

kavanin (.--) i. a. ç. : kanunlar, kurallar.

kavi (.-) s. a. : sağlam, dayanıklı, zorlu, güçlü. **Kaviyy-ül-bünye** : bünyesi, yapısı sağlam.

kâvi (--) s. a. : **kim.** dağlıyan, yakan, yakıcı.

kavil, -vli i. a. : lâkırdı, söz. **Kavl-i mücerret** : delilsiz, ispatsız, tanıksız söz.

kavim, -vmi i. a. : kabîle; aşiret; ulus, budun.

kavis, -vsi i. a. : 1. yay, eğmeç. 2. dönemeç, büklüm. **Kavs-i asabî** : **anat.** sinirsel yay. **Kavs-i azmî** : **anat.** kemik yaylar. **Kavs-i kuzah:** eleğimsağma, gök kuşağı.

kâviyyet, -ti (-..) i. a. : dağlayıcılık, yakıcılık.

kavkaa i. a. : **biy.** midye, salyangoz gibi hayvanların sert kabuğu, kavkı.

kavlen zf. a. : sözle.

kavli (.-) s. a. : söz ile ilgili, söz olarak, sözde.

kavliyat, -tı (.--) i. a. ç. : boş sözler, kuru lâflar.

kavmiyat, -tı (.--) i. a. ç. : **sosy.** budunbetim, etnoğrafya.

kavmiyet, -ti i. a. : 1. şu veya bu kavimden olma hâli. 2. buduna bağlılık.

kavsara i. a. : ince dallardan örülmüş, iki tarafı sivri meyva sepeti.

kavseyn i. a. ç. : iki kavis. **Kabe kavseyn** (iki kavis arasındaki mesafe) : miraç gecesinde Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakk'a olan yakınlık derecesinden kinaye.

kavval, -li (.-) s. a. : çok konuşan, geveze, çenesi düşük, çalçene.

kay i. a. : kusma.

kayın, -yını i. a. : irin.

kayınbirader (...-.) b. i. a. f. : kayın.

kayınpeder b. i. a. f. : kaynata.

kayınvalide (..-.) b. i. a. : kaynana.

kayıp, -ybı i. a. : yitirme.

kayıt, -ydı i. a. : 1. bağ, bağlama. 2. gaile, telâş. 3. yazma. 4. geçirme. **Kayd-ı hayat** : yaşadıkça. **Kayd-ı ihtirazi** : çekince. **Kayd-i ihtiyati** : sakınca.

kaylule (.-.) i. a. : öğle uykusu, şekerleme, kestirme.

kaymakam b. i. a. : **1. ask.** yarbay. **2.** ilçebay.

kayser i. a. : eski Roma ve Bizans imparatorlarının lâkabı.

kayyum (.-) i. a. : kayum, cami hademesi.

kayyumiyet, -ti i. a. : **fels.** özdenlik.

kaza (.-) i. a. : **1.** dâvaları görme işi, yargılama, yargı. **2.** kaymakamlık, ilçe. **Kaza idare heyeti :** ilçe yönetim kurulu. **3.** kimsenin eli olmadan kendiliğinden meydana gelen hadise, kader. **4.** vaktinde kılınmıyan namazı ve tutulmıyan orucu sonradan kılma ve tutma.

kazaen (.-.) zf. a. : yanlışlıkla.

kazaha (.--) i. a. ç. : kazalar, ilçeler.

kazara (.--) zf. a. : kaza olarak, bilmiyerek, yanlışlıkla, elden çıkarak.

kazaya (.--) i. a. ç. : kaziyeler, teklifler, doğru ve yanlış olabilen sözler, tasımlar.

kazazede (.-..) b. s. a. f. : kazaya uğramış, sakatlanmış.

kazıasker (--..) b. i. a. : [eskiden] kazasker, Meşihat Dairesi'nde şeyhislâmlıktan sonra gelen büyük bir ilmiye rütbesi.

kâzım (-.) s. a. : hiddetini, öfkesini, hırsını yenen.

kazıme (-..) i. a. : **zool.** kemirici [hayvan]; kemirgenler.

kâzime (-..) i. a. : [büyük] şehir.

kazip, -bi (-.) s. a. : yalan, uydurma; yalancı.

kaziye i. a. : **gr. 1.** cümlecik. **2. mant.** teklif, dâva, doğru veya yanlış olabilen her söz, önerme. **Kaziye-i muhkeme :** kesin hüküm. **3. mat.** yardımcı teorem.

kazurat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** pislik, murdarlık. **2.** insan pisliği.

kazzaz (.-) i. a. : ipekçi, ipek işliyen, ipek satan.

kebair (.-.) i. a. ç. : büyük günahlar.

kebediyeler i. a. t. ç. : **bot.** ciğerotları.

kebet, -di i. a. : **anat.** karaciğer.

kebir (.-) s. a. : büyük, ulu.

kebise (.-.) i. a. : dört yılda bir gelen ve şubat ayını yirmi dokuz yapan yıl, artık yıl. [kebise aslında: "doldurulmuş" anlamına gelir].

kebut, -du (.-) s. f. : mavi, gök rengi. **Çeşman-ı kebut :** mavi gözler.

kebuter (.-.) i. f. : güvercin.

keç, -ci f. s. eğri, çarpık. **Keç-dehan :** eğri ağızlı, çarpık. **Keç-gerdan :** boynu eğri. **Keçnigeh :** eğri bakışlı, hain.

-kede e. f. : mahal, yer, ev. **Ateş-ke-**

de : ateş yeri. **Mey-kede** : mey yeri, meyhane.

keder i .a. : 1. bulanıklık. 2. kaygı, tasa, gönül üzüntüsü. **Keder-efzâ** : keder veren. **Keder-engîz** : keder koparan, keder meydana getiren. **Keder-nak** : kederli, tasalı, gamlı.

keenlemyekün zf. a. : sanki yokmuş, hiç yokmuş, hiç olmamış gibi.

keenne zf. a. : güyâ, benzer, sanki, sanırsın ki, imiş gibi. **Keenne-hu** : güyâ, sanki, gibi.

kef ha. a. f. : Osmanlı alfabesinin yirmi beşinci harfi.

kef, -i i. f. : köpük.

kef, -ffi i. a. : el içi, el ayası, avuç. **Keff-i yed** : elçekme, çekilme. **Keff-ül-eset** : bot. arslan pençesi.

kefaf (.-) i. a. : yaşamıya yeterli olan rızık, azık. **Kefaf-ı nefs** : bir kimsenin ölmiyecek kadar olan rızkı, doyumluk.

kefalet, -ti (.-.) i. a. : kefillik, birine kefil olma. **Kefalet-bi-l-mal** : fık. bir mal için kefil olma.

kefaleten zf. a. : kefalet yoliyle, kefil olarak.

kefaletname (.-.-.) b. i. a. f. : kefalet senedi, kefillik kâğıdı.

kefaret, -ti (.-.) i. a. : bir günahı affettirmek için verilen sadaka veya tutulan oruç, arınma.

kefen i. a. : ölüyü sardıkları bez.

kefere s. a. ç. : kâfirler, Allahı, dini inkâr edenler.

keffeteyn i. a. ç. : terazinin iki gözü.

kefil (.-) i. ve s. a. : kaçındığı takdirde birinin borcunu ödemeği üstüne alan kimse.

kefiye i. a. : Arapların kullandığı, omuzları da örten püsküllü erkek baş örtüsü.

kefter i. f. : güvercin.

kehanet, -ti (.-.) i. a. : falcılık, bakıcılık.

kehhal, -li i. a. : 1. göz hekimi. 2. göze çok sürme süren, sürme çeken kimse.

kehif, -hfi i. a. : mağara, in, kovuk.

kehkeşan (..-) b. i. f. : saman uğrusu da denilen gökteki beyazlık, saman yolu, gökdere.

kehl, -li i. a. : yaşını başını almış olgun kimse.

kehrüba (..-) i. f. : 1. "saman kapan" : kehlibar, uzaktan kıl ve saireyi çeken. 2. siyahı, sarısı bulunan değerli bir taş.

keis, -e'si i. a. : 1. çanak, kap. 2. kadeh, bardak. 3. bot. çanak.

kel'adem b. s. a. : yok, yokmuş gibi.

kelâl, -li (.-) i. a. : usanç, bıkkınlık. **Kelâl getirmek** : usanç, bıkkınlık vermek.

kelâm (.-) i. a. : söz, lâkırdı, lâf. **Kelâm-ı kadim** : Kur'an. **Kelâm-ı kibar** : ünlü kişilerin sözleri.

kelâmi (.--) s. a. : 1. kelâma, söze ait, sözle ilgili. 2. **mant.** sözül.

kelâp, -bı (.-) i. a. : **hek.** 1. kuduz hastalığı, kudurma. 2. su ürküntüsü, idrofobya.

kelbiye i. a. : **fels.** 1. kinizm. 2. **zool.** köpekgiller.

kelime i. a. : bir düşünce bildiren, bir veya birkaç heceden meydana gelen ses, söz. **Kelime-i şahadet** : "eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühu ve resulühü" cümlesi. **Kelime-i tayyibe** : güzel söz, gönül alıcı söz.

kelle f. i. : 1. baş, kafa. 2. baş gibi yuvarlak şey. 3. ekinlerde başak.

kellepuş (..-) b. i. f. : başı örten, takke.

kelp, -bi i. a. : köpek. **Kelb-i akur** : kudurgan köpek.

kem s. f. : 1. az, eksik. 2. fena, kötü. **Kem-fehm** : anlayışı kıt. **Kem-gu** : az söyliyen.

kema (.-) e. a. : gibi, misilli, olduğu üzere. **Kema-fi-l-evvel** : önceki gibi. **Kema-fi-s-sabık** : eskisi gibi. **Kema-yenbagi** : gerektiği gibi.

kemakân (.--) zf. a. : eskisi gibi, evvelden olduğu gibi.

kemakıl b. s. f. a. : aklı kıt, ahmak.

kemal, -li (.-) i. a. : olgunluk, tamlık, erişkinlik, eksiksizlik, **fels.** yetkinlik.

kemalât, -tı (.--) i. a. ç. : insanın bilgi ve ahlâk güzelliği bakımından olgunluğu.

keman (.-) i. f. : 1. maruf çalgı. 2. yay, kavis. **Keman-ebru** : kaşları yay gibi güzel, biçimli olan, keman kaşlı.

kemançe (.-.) i. f. : kemençe, yayla -diz üzerinde- çalınan, kemana benzer küçük bir çalgı.

kemane (.-.) i. f. : 1. keman veya kemençe yayı, oku. 2. makap yayı. 3. güreşte bir oyun çeşidi.

kemankeş (.-.) b. s. f. : ok atan, yay çeken; keman çalan.

kemerbeste b. s. f. : 1. kemer, kuşak bağlamış; bele bir defa sarılıp toka ile bağlanmış kuşak, kumaş, deri. 2. s. hazır.

kemha (.-) i. f. : havsız kadife kumaş, ipek kumaş.

kemin (.-) s. f. : 1. çok az. 2. pek küçük.

kemin (.-) i. a. : **1.** pusuya gizlenmiş, pusuda. **2.** pusu.

kemiyat, -tı (.--) i. a. ç. : kemiyetler, nicelikler. **Kemiyat-ı vaziyeler** : koordinatlar.

kemiyet, -ti i. a. : miktar, sayı, nicelik.

kemmaye (.-.) s. f. : aslı, cevheri, mayası, tıyneti bozuk, soyu bozuk.

kemter b. s. f. : **1.** daha aşağıda bulunan, hakir, itibarsız. **Bende-i kemter** : âciz kul, köle.

kemterane (..-.) zf. f. : âcizce, fakirce, çok küçükçe.

kemyap, -bı (.-) b. s. f. : pek az bulunur.

-ken s. f. : kazıcı, kazan, koparan; yıkan, söken. **Kûh-ken:** dağ yıkan, tünel açan. **Gûr-ken:** mezar kazan.

kenais (.-.) i. a. ç. : kiliseler.

kenar (.-) i. f. : **1.** kıyı; çevre. **2.** deniz kıyısı. **3.** uc, köşe.

kendiriye (.--.) i. a. : **bot.** kendirgiller.

kerahet, -ti (.-.) i. a. : **1.** iğrenme, tiksinme. **2.** istemiyerek, baskı ile yapma.

keramend (.-.) s. f. : lâyık, münasip, uygun.

keramet, -ti (.-.) i. a. : **1.** ermiş insanların bazan gösterdiklerine inanılan olağanüstü bir durum. **2.** ikram, ağırlama. **3.** bağış.

keran (.-), **kerane** (.-) i. f. : kenar, uç, kıyı. **Bi-kerân** : kenarsız, kıyısız. **Keran tâ keran** : bir uçtan bir uca.

kerem i. a. : **1.** asalet, asillik, soyluluk. **2.** cömertlik, el açıklığı, bahşiş, bağış. **Kerem buyurun** : müsaade buyurun, beni dinleyin.

keremkâr (..-) b. s. a. f. : eli açık olan, bağışlıyan, cömert, verimli.

kerh, -i i. a. : **1.** iğrenme, tiksinme, hoşlanmama. **2.** zorlama.

kerhen zf. a. : **1.** istemiyerek, hoşlanmıyarak, zorla, zoraki, gönülsüz, tiksinerek. **2.** iğrenerek. **Tav' an ve kerhen** : ister istemez.

kerih (.-) s. a. : iğrenç, tiksindirici, çirkin. **Kerih-ül-manzar** : görünüşü çirkin ve iğrenç.

kerim (.-) s. a. : **1.** iyilik etmesini seven ve eden; cömert, verimli. **2.** ulu, büyük . **Allah kerim** : Allah büyüktür, Allah kerem sahibidir, Allah verir. **Kur'an-ı Kerim** : Ulu Kitap.

kerimane (.--.) zf. a. : kerim olana, kerem sahibine yakışır yolda, kerimce.

kerime (.-.) i. a. : **1.** kız evlât. **2.** ayet.

kerkes i. a. : **zool.** akbaba.

kerrar (.-) s. a. : savaşta döne döne saldıran. **Hayder-i kerrar** (döne döne saldıran arslan) : Hz. Ali'nin lâkabı.

kerrat, -tı (.-) i. a. ç. : **1.** kereler, defalar. **2.** çarpma cetveli, çarpım tablosu.

kerre i. a. : kere, defa, kez.

kerretan (..-) i. a. : sabah ve akşam.

Kerubi (.--) i. a. : meleklerin büyüğü, büyük melek.

kes i. f. : kimse, kişi. **Bi-kes** : kimsesiz. **Her-kes** : her kişi.

kesafet, -ti (.-.) i. a. : **1.** sıklık, kalınlık. **2.** koyuluk, yoğunluk.

kesalet, -ti (.-.) i. a. : tembellik, uyuşukluk, üşenme.

kesan (.-) i. f. ç. : kimseler, kişiler.

kesat, -dı (.-) i. a. : **1.** alışverişte sürümsüzlük, durgunluk. **2.** yokluk, kıtlık.

kesel i. a. : kesilme, gevşeklik, tembellik, uyuşukluk.

ke'si (.-) s. a. : **1.** kağehle, bardakla, çanakla ilgili, onlara benzer. **2. bot.** çanaksı.

kesif (.-) s. a. : **1.** sık. **2.** kalın, kaba. **3.** koyu, yoğun.

kesir, -sri [sin ile] i. a. : **1.** kesir, kırma, kırık, paralama, parçalama. **2.** bir adedin parçası olan sayı. **Kesr-i âdi** : **mat.** bayağı kesir. **Kesr-i âşari** : **mat.** ondalık kesir.

kesir (.-) [se ile] s. a. : çok, bol. **Kesir-ül-ahbap** : bildikleri, tanıdıkları çok olan kimse. **Kesir-ül-eşkâl** : **kim.** bolşekilli.

kesp, -bi i. a. : edinme, kazanma. **Kesb-i katiyet** : kesinleşme.

kesre i. a. : **gr.** esre, harfi i okutan hareke.

kesret, -ti i. a. : çokluk, bolluk.

kesretiye i. a. : **fels.** çokçuluk.

-keş s. f. : çeken, çekici, dayanan. **Afyon-keş** : Afyon çeken.

keşakeş (.-.) i. f. : **1.** çekişme, münakaşa. **2.** gam, keder, tasa. **3.** felâket.

-keşan (.-) s. f. : çeken, çekerek taşıyan, sürükliyen.

keşan (.-) s. f. ç. : çekenler, çekiciler. **Mihnet-keşan** : mihnet çekenler.

keşfiyat, -tı (.--) i. a. ç. : keşfedilip meydana çıkarılan şeyler, keşifler.

keşide (.-.) i. f. : **1.** çekilme, çekiliş. **2.** s. tartılmış. **3.** düzenlenmiş, dizilmiş. **4.** eski yazıda bazı harflerin üzerine çekilen çizgi.

keşif, -şfi i. a. : **1.** açma, örtülü şeyi meydana çıkarma. **2.** tahmin; takdir. **3.** bulma.

keşfiyat, -tı (..-) i. a. ç. : keşifler, bulup meydana çıkarılan şeyler.

keşiş (.-) i. f. : papaz, karabaş, kilise papazı.

keşişan (.--) i. f. ç. : papazlar, karabaşlar.

keşmekeş b. i. f. : kargaşalık, karışıklık, allak bullaklık.

keşşaf (.-) s. a. : **1.** keşfeden, gizli şeyi meydana çıkaran. **2. i.** izci.

keşti (.-) i. f. : gemi. **Keşti-i gam** (gam gemisi) : [bu] Dünya.

ketebe i. a. ç. : kâtipler, yazıcılar.

ketebehu (...-) f. i. a. : "Onu, o şeyi yazdı" anlamına. **Ketebehu Hâmit :** Hâmit yazdı.

ketfiye i. a. : kefiye.

kethüda (..-) i. f. : kâhya.

ketibe (.-.) i. a. : asker, alay, birlik.

ketif, -tfi i. a. : **1.** omuz. **2. anat.** omuz küreği, kürek kemiği.

ketim, -tmi i. a. : gizleme, saklama.

ketum (.-) s. a. : ağzı sıkı, ağzı pek, gizleyen.

ketumane (.--.) zf. a. f. : ketum olana, her şeyi saklıyana, ağzı sıkı olana yakışır yolda.

ketumiyet, -ti (.--.) i. a. : ağız sıkılığı.

kevakip, -bi (.-.) i. a. ç. : yıldızlar. **Kevakip-şinas :** müneccim.

kevin- -vni i. a. : olma, var olma, varlık.

kevkep, -bi i. a. : yıldız.

kevme i. a. **fels.** katışmaç, küme.

kevin, -vni i. a. : **1.** olma. **2.** var olma, varlık. **Âlem-i kevn ü fesad :** dünya.

kevni (.-) s. a. : **1.** acunsal; **fels.** evrenbilimsel; **jeol.** kozmik.

kevniyat, -tı (.--) i. a. ç. : evrenbilim, kozmoloji.

kevser i. a. : **1.** maddi mânevi çokluk; kalabalık nesil. **2.** Cennette bir ırmak.

key, -yyi (-) i. a. : yakma, dağlama [yarayı].

keyfe zf. a. : her nasıl. **Keyfe ma yeşâ** : nasıl isterse, istediği gibi.

keyfi (.-) s. a. : bir nizama, kanuna sığmıyan; keyfe, arzuya, hevese ve isteğe bağlı.

keyfiyet, -ti i. a. : bir şeyin nasıl olması ciheti, nitelik; iş. **Keyfiyet ve kemiyet : gr.** erkeklik ve dişilik, tekillik, çoğulluk.

keyhan (.-) i. f. : dünya.

keyif, -yfi i. a. : **1.** keyif, sağlık, neşe. **2.** heves, istek.

keynunet, -ti (.-.) i. a. : var olma, varlık.

keysiye (.-.) i. a. : **zool.** keseliler.

keyyis s. a. : 1. kiyasetli, akıllı, anlayışlı, kavrayışlı. 2. ince, zarif.

keza (.-) e. a. : dahi, böyle, böylece, bunun gibi, da, yine, bu da öyle.

kezalik (.-.) e. a. : bunun gibi, yine, bu da öyle, öylece.

kezm i. a. : kızgınlığı, öfkeye yenme.

kezzap, -bı (.-) s. a. : çok yalan söyliyen, pek yalancı.

kıbal, -bi (.-) i. a. : karşılaştırma [bir yazıyı].

kıbale (.-.) i. a. : ebelik sanatı.

kıble i. a. : 1. Kâbenin bulunduğu taraf, güney. 2. namaza başlarken yönelinen taraf. **Kıble-i İslâm:** İslâmın namazda yüzünü döneceği yer.

kıblegâh (..-) b. i. a. f. : kıblenin bulunduğu semt.

kıblenüma (...-) b. i. a. f. : Kıbleyi (güneyi) gösteren alet, pusula.

kıdem i. a. : eskilik, öncelik, rütbece eski olma.

kıdemen zf. a. : kıdemce, kıdem yoliyle, eskilikçe.

kıhıf, -hfı i. a. : kafatası.

kılâde (.-.) i. a. : gerdanlık.

kıllet, -ti i. a. : 1. azlık. 2. kıtlık. **Kıllet-i mükut** : para darlığı.

kılükal (.-.) b. i. a. : dedikodu.

kınnare (.-.) i. a. : kanara, mezbaha.

kıraat, -ti (.-.) i. a. : 1. okuma. 2. okuma kitabı. **Kıraat-i seba** : Kur'an'ın yedi türlü okunuş tarzı.

kırede i. a. ç. : **zool.** primatlar.

kırmız i. a. : kırmız böceğinden çıkarılan parlak ve al boya.

kırtas (.-) i. a. : kâğıt, kâğıt tabakası, sahife.

kırtasiye (.-..) i. a. : kâğıtla yapılan işler; kâğıt işleri.

kısas (.-) i. a. : öldüreni öldürme, yaralıyanı yaralama cezası.

kısasen (.-.) zf. a. : kısas yoliyle.

kısım, -smı i. a. : 1. kısım, parça; bölük, bölüm. 2. cins, nevi.

kısmet, -ti i. a. : 1. nasip, pay. **Haric-i kısmet** : **mat.** bölüm.

kısmi (.-) s. a. : bir kısım, bir bölük, bir parça. **Kısmi intihap** : ara seçimi.

kıssa i. a. : fıkra, hikâye, öykü. **Kıssa-gû, Kıssa-hân** : hikâye, masal söyliyen.

kıssahan (..-) b. s. a. f. : hikâye anlatan.

kıssaiye (.-..) i. a. : **bot.** kabakgiller.

kıssis (.-) i. a. : keşiş, papaz.

kıst, -tı i. a. : 1. hisse, pay, nasip. 2. taksit. **Kıst-el-yevm** : 1) çalışılmayan günler için kesilen para; 2)

bir aylık maaşın bir güne isabet eden kısmı.

kıstas i. a. : terazi, ölçek; ölçü, kriteryom.

kışır, -şrı i. a. : kabuk. **Kışr-ı arz : jeol.** yerkabuğu.

kışrî (.-) s. a. : kabuksal.

kışriye (.-.) i. a. : **zool.** kabuklar.

kıta i. a. : **1.** bölge. **2.** kara, anakara. **3.** parça, bölük. **4.** büyüklük, irilik. **5. ask.** takım, trup. **6. ed.** divan edebiyatında bir nazım şekli.

kıtaat, -tı (..-) i. a. : **1.** parçalar, bölükler, cüzler. **2.** ülkeler. **3.** askerî birlikler.

kıtal, -li (.-) i. a. : vurüşma, savaş, boğazlaşma.

kıvam (.-) i. a. : **1.** koyuluk. **2.** tav, bir şeyin en uygun derecesi.

kıyadet, -ti (.-.) i. a. : komutanlık, komuta.

kıyafet, -ti (.-.) i. a. : kılık, biçim.

kıyam (.-) i. a. : **1.** kalkma, ayağa kalkma. **2.** ayaklanma. **3.** namazda ayakta durma.

kıyamet, -ti (.-.) i. a. : **1.** öldükten sonra dirilme. **2.** büyük gürültü patırdı.

kıyas (.-) i. a. : **1.** bir gibi tutma. **2.** karşılaştırma. **3.** benzetme yolu. **4. mant.** tasım. **Kıyas-ı mülhak : mant.** astasım. **Kıyasat-ı müselsele : mant.** çoktasım. **Kıyas-ı nefs : mant.** kendine göre hüküm verme.

kıyasen (.-.) zf. a. : **1.** benzeterek, sanarak, benzetilirse. **2.** kurala uygulıyarak.

kıyasi (.--) s. a. : genel kurala uygun olan.

kıymet, -ti (-.) i. a. : **1.** değer, bedel, paha, tutar. **2.** itibar.

kıytasiye i. a. **zool.** balinagiller.

kıyye i. a. : okka, dörtyüz dirhem. **Kıyye-i aşari** : kilo.

kibar (.-) s. a. : **1.** büyükler, ulular. **2.** ince, zarif, çelebi, ağırbaşlı kimse.

kibariye (.--.) i. a. : **bot.** gebreotugiller.

kibir, -bri i. a. : **1.** büyüklük, ululuk. **2.** büyüklük taslama, yüksekten bakma [başkalarına].

kibriya (..-) i. a. : **1.** büyüklük, ululuk. **Habib-i Kibriya :** Hz. Muhammed. **2.** Allah.

kifaf (.-) i. a. : yaşamıya yeterli olan şey. **Kifaf-ı nefs :** doyumluk.

kifat, -tı (.-) i. a. : eşler, benzerler, denkler, arkadaşlar.

kifayet, -ti (.-.) i. a. : kâfi gelme, yetişir olma, elverme, yeterlik.

kihal, -li (.-) [he ile] s. a. ç. : olgunluk çağında bulunanlar.

kilâp, -bı (.-) i. a. ç. : köpekler. **Av' ave-i kilâp** : köpeklerin havlaması.

kile i. a. : ölçek.

kilem i. a. ç. : kelimeler, lâkırdılar, sözler. **Mevsuk-ül-kilem** : sözüne güvenilir kimse.

kils, -i i. a. : kireç, kireç taşı.

kilye i. a. : **anat.** böbrek [insanda]. **Zat-ül-kilye** : **hek.** böbrek iltihabı.

kilyeteyn i. a. ç. : **anat.** iki böbrek.

kimya (.-) i. a. : kimya. **Kimya-yı fiziki** : **kim.** fiziksel kimya. **Kimya-yı haruri** : **kim.** termokimya.

kimyager (.-.) b. i. a. f. : kimyacı; tahlil işleriyle uğraşan uzman.

kimyevi (..-) s. a. : **kim.** kimyasal, kimyalık.

kin (-) i. f. : gizli düşmanlık, hınç.

kinaye (.-.) i. a. : çelmece, üstü örtülü, dokunaklı söz.

kiram (.-) i. a. ç. : **1.** şeref ve kerem sahipleri, kerimler; soydan gelenler, soyu temizler; ulular, şereflileri. **2.** cömertler, eli açıklar.

kirar (.-) i. a. : tekrar, bir daha, yine.

kisbi (.-) i. a. : kazanılmış, edinilmiş; sonradan edinilen.

kise (-.) i. a. : kese. **Kise-i safraiye** : **biy.** öd kesesi. **Kise-bür** : yankesici.

kisedar (-.-) b. i. f. : para hesabını tutan, parayı toplayan, vekilharç.

kisiye (--.) i. a. : **zool.** keseliler.

kisp, -bi i. a. : kazanç, istifade. **Kisb ü kâr** : iş güç, kazanç.

kisve i. a. : giysi; kılık.

kişver i. f. : **1.** memleket, ülke. **2.** iklim.

kitabe (.-.) i. a. : mezar taşı, çeşme ve benzerleri gibi şeyler üzerindeki yazı, yazıt.

kitabet, -ti (.-.) i. a. : **1.** kâtiplik, yazmanlık, sekreterlik. **2.** usûlüne göre yazı yazma sanatı.

kitap, -bı (.-) i. a. : **1.** basılmış ve bir araya toplanmış kâğıtlar. **2.** kutsal kitap. **Ehl-i kitap** : dört kutsal kitaptan birine inanan, bağlı kalan **Kitab-u Allah** : Kur'an-ı Kerim.

kitfeyn i. a. ç. : iki omuz küreği.

kiyami (.--) s. a. : **fels.** evrendoğumsal.

kiyamiyet, -ti (.--.) i. a. : **fels.** evrendoğum, kozmogoni.

kiyaset, -ti (.-.) i. a. : **1.** akıllılık. **2.** beceriklilik.

kizp, -bi i. a. : yalan, yalan söyleme.

köhne s. f. : **1.** eski, eski püskü. **2.** modası geçmiş.

-kûb (-) s. f. : vuran, vurucu. **Leked-kûb** : tekme vuran. **Pay-kûb** : ayak vurucu.

kubbe i. a. : bir camiin veya binanın üstünde yarım küre şeklinde bulunan dam, kümbet. **Kubbet-ül-hanek : anat.** damak kemeri.

kubuh, -bhu i. a. : çirkinlik.

kubur (.-) i. a. ç. : kabirler, mezarlar. **Ehl-i kubur :** kabirde bulunanlar.

kûçek (-.) i. f. : **müz.** Türk müziğinin en eski bileşik makamlarından biri olup, saba makamı ile ondan önce gelen aşiran (mi) perdesine nakledilmiş bir hüseynî beşlisinden meydana gelmiştir.

kudema (..-) s. a. ç. : eski adamlar, eskiler.

kudeyh i. a. : kadehçik, küçük kadeh; **bot.** kadehçik.

kudret, -ti i. a. : 1. güc, erk, takat, enerji. 2. Allah yapısı.

kudsi (.-) s. a. : kutsal.

kudsiyet, -ti (.-.) i. a. : 1. kutsallık. 2. temizlik, arılık.

kudum (.-) i. a. : 1. ulaşma, varma, ayak basma. 2. eski mehter takımında ve tekkelerde kullanılmış olan maden kâseli küçük nakkare, kudüm.

kudumi (.--) s. a. : 1. kudümle ilgili. 2. i. kudüm çalan sanatkâr.

Kudüs ö. i. a. : Filistin'in merkezi olan şehir.

kûh (-) i. f. : dağ.

kulzüm i. a. : deniz.

kunut, -tu (.-) i. a. : 1. itaat, ibadet, bolluk. 2. umutsuzluk. 3. yatsı namazından sonra kılınan ve vitir namazı denilen üç rekâtlık namaz.

kur'a i. a. : yalnız raslantıya ve talihe bağlı bir ayırma yapmak için başvurulan çare. **Kur'a çekmek :** ad çekmek.

Kur'an (.-) ö. i. a. : Mushaf. **Hâfız-ı Kur'an :** Kur'an'ı başından sonuna kadar ezberlemiş olan kimse.

kurban (.-) i. a. : 1. hak yolunda kesilen hayvan. 2. bir ülkü uğrunda feda olan veya edilen kimse.

kurbiyet, -ti (.-.) i. a. : yakınlık.

kureybe i. a. : **anat. :** tulumcuk.

Kureyş ö. i. a. : Hz. Muhammed'in mensubolduğu Arap kabilesinin adı.

kurretü'layn b. i. a. : **anat.** gözbebeği.

kurun (.-) i. a. ç. : zamanlar, devirler, çağlar. **Kurun-i uhra : tar.** son çağ. **Kurun-ı ulâ : tar.** ilkçağ. **Kurun- i vusta : tar.** ortaçağ.

kuseybe i. a. : **anat.** bronşçuk.

kusur (.-) i. a. : 1. yanlış, yanlışlık, eksiklik; yanılma; suç. 2. köşkler.

kusva (.-) s. a. : 1. son, en son. 2. erişilecek son nokta, son sınır.

kûşe (-.) i. f. : köşe. **Kûşe-i çeşm** : gözün köşesi. **Kûşe-i uzlet** : tenhaca oturulacak köşe.

kûtah (--) s. f. : kısa.

kutsi (.-) s. a. : kutsal.

kutsiyet, -ti i. a. : kutsallık.

kutta (.-) i. a. ç. : katediciler, kesiciler, kesenler. **Kutta-i tarik** : yol kesenler, haydutlar.

kutup, -tbu i. a. : **1.** dönen bir çarkın aksı, Arz ekseninin geçtiği varsayılan iki noktadan her biri. **2.** elektrik akımını meydana getiren potansiyel farkın en yüksek dereceyi bulduğu iki noktadan her biri. **3.** bir tarikatın ulu'su, mürşidi.

kutur, -tru i. a. : kutur, yan, çap. **Nısıf kutur** : yarıçap.

kuut, -du (.-) i. a. : **1.** oturma. **2.** namazda oturma.

kuvvani (.--) s. a. : **1. fiz.** dinamik **2. fels.** gürel.

kuvvaniyet (.--.) i. a. : **1. fiz.** dinamizm. **2. fels.** gürellik.

kuvve i. a. : **1.** kuvvet, güc. **2.** yetki. **3.** nitelik. **4.** duygu. **5.** yetenek, hassa. **Kuvve-i an-il-merkeziye** : **fiz.** merkezkaç kuvvet, santrifüj kuvvet. **Kuvve-i basıra** : görme duygusu. **Kuvve-i hafıza** : zihinde tutma, hatırlama hassası. **Kuvve-i icraiye** : yörütgen kuvvet. **Kuvve-i inbatiye** : bitelge. **Kuvve-i lâmise** : tutarak anlama duygusu. **Kuvve-i maneviye** : iç, yürek kuvveti. **Kuvve-i muharrike** : hareket, işletme. **Kuvve-i müeyyide** : yatırım gücü, kuvveti. **Kuvve-i samia** : işitme duygusu. **Kuvve-i şamme** : koklama duygusu. **Kuvve-i teşriiye** : yasama gücü. **Kuvve-i zaika** : tatma duygusu.

kuvvet, -ti i. a. : **1.** zor, güc, takat, sağlık, sağlamlık. **2.** tesir. **3.** bilgi.

kûy (-) i. f. : **1.** köy. **2.** mahalle, işlek yol, sokak.

kuyudat, -tı (.--) i. a. ç. : kayıtlar.

kuyut, -du (.-) i. a. ç. : **1.** kayıtlar, bağlar. **2.** deftere geçirmeler.

kuzah i. a. : renk renk olan çizgi. **Kavs-i kuzah** : **astr.** yağmur kuşağı.

kûze (-.) i. f. : su testisi.

kübera (..-) s. a. ç. : kebirler, büyükler, ulular.

kübra (.-) s. a. : en büyük, pek büyük. [ekber'in dişili).

küffar (.-) s. ve i. a. ç. : kâfirler, hak dinini inkâr edenler.

küfran (.-) i. a. : nankörlük. **Küfran-ı nimet** : iyiliğe karşı nankörlük.

küfür, -frü i. a. : **1.** Allaha ve dine ait şeylere inanmama. **2.** kâfirlik,

dinsizlik, imansızlık. 3. nankörlük. 4. sövüp sayma.

küfürbaz (..-) b. s. a. f. : sövgen, ağzı bozuk, ağzı pis.

küfüv i. a. : eş, benzer, denk, denkdeş.

küh i. f. : dağ. ["kâh" kelimesinin hafifletilmişi].

kühulet, -ti (.-.) i. a. : otuz ile elli yaş arasındaki olgunluk çağı.

kül, -llü i. a. : tüm, bütün, hep, çok. **Alâ külli hâlin** : şöyle böyle, olabildiği kadar.

külbe i. f. : kulübe.

külfet, -ti i. a. : **1.** zahmet, sıkıntı, zorluk, yorgunluk, yük, ağırlık. **2.** tören, seremoni.

külhan (.-) i. f. : **1.** hamamın ateş yanan yeri. **2.** kazan ocaklarının altındaki kül yeri. **3.** külhanbeyi.

küllâp, -bı (.-) i. f. : ucu eğri demir, çengel, kanca.

külle i. f. : **1.** kâhkül. **2.** topuk.

külli (.-) s. a. : çok, tümel; genel.

külliyat, -tı (.--) i. a. ç. : bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı. **Külliyat-ı hams : mant.** Aristo sisteminde : nevi, cins, fark, baş, araz (ilinek).

külliyen (.-.) zf. a. tamamiyle, büsbütün, bütün bütün.

külliyet, -ti (.-.) i. a. : bütünlük, tümlük, çokluk.

kümdet, -ti i. a. : renk değiştirme.

kümmel s. a. : kâmiller, olgunlar.

kün! fi. a. : olsun!; ol! **Kün-fe-yekûn** : olan oldu.

-künan (.-) e. f. -yaparak, -ederek, -yapan, -eden. **Hande-künan** : gülerek.

künc i. f. : köşe, bucak.

künh i. a. : kök, dip, öz, içyüz.

kürdi (.-) i. a. : **müz.** Türk müziğinin üç numaralı basit makamı olup kürdî dörtlüsü ile puselik beşlisinden ibarettir.

küre i. a. : toparlak, yuvarlak, **Küre-i arz** : yerküre. **Küre-i ayn : anat.** göz yuvarlağı. **Küre-i maiye : jeol.** su küre, hidrosfer. **Küre-i musattaha : coğr.** düzlemküre, yüzeyküre. **Küre-i mücesseme : coğr.** yerküre, yuvarküre. **Küre-i nesimi : coğr.** havaküre, atmosfer. **Küre-i sulbe : coğr.** taşküre, litosfer. **Küre-i ziya : astr.** ışıkküre, fotosfer.

küreyvat, -tı (..-) i. a. ç. : küçük kürecikler, yuvarlaklar, yuvarlar.

küreyve i. a. : küçük küre, kürecik, küçük yuvarlak, yuvarcık. **Küreyve-i beyza : biy.** akyuvar. **Küreyv-**

ve-i hamra : biy. alyuvar. **Küreyve-i şahmiye** : yağ yuvarı.

küreyvi (..-) s. a. : küresel.

küriz (.-) i. f. : hizmetçi.

kürsi i. a. : **1.** kürsü. **2.** profesörlük.

kürub (.-) i. a. tasalar, kaygılar.

küspe i. a. posa, tortu.

küstah (.-) s. f. : edepsiz, utanmaz, saygısız.

küstahane (.--.) zf. f. : küstahca, arsızca.

küsuf (.-) i. a. : güneş tutulması.

küsur (.-), **küsurat, -tı** (.--) i. a. ç. : kesirler, artan parçalar, artan kısımlar, artıklar.

-küş s. a. : öldüren, öldürücü. **Düşman-küş** : düşman öldüren. **Zebun-küş** : düşkün öldüren, düşkün ezer.

-küşa, güşa (.-) s. f. : açan, açıcı.

küşade, güşade (.-.) s. f. : açık, açılmış, ferah, şen.

küşat, -dı, güşat, -dı (.-) i. f. : **1.** açma, açılma, açılış. **2.** bir çeşit tavla oyunu. **Küşat resmi** : açılış töreni.

küşayiş (.-.) i. f. : açılma, açılış; açıklık, ferahlık

kütah (.-) s. f. : kısa, boysuz.

kütle i. a. : yığın, küme, toplu şey. **Kütle-i tal'iye** : **bot.** çiçektozu kümesi.

küttap, -bı (.-) i. a. ç. : kâtipler, yazıcılar.

kütüp, -bü i. a. ç. : kitaplar. **Hafız-ı kütüp** : kütüphaneci, kitaplık işyarı.

kütüphane (..-.) b. i. a. f. : kitapsaray, kitaplık, kitabevi, kitap odası.

küul, -lü (.-) i. a. : alkol, ispirto.

küveys i. a. : **1.** kesecik. **2. bot.** kadehçik.

küzaz (.-) i. a. : **hek.** tetanos. **Küzaz-ı fizyoloji** : fizyolojik tetanos.

L

lâ- (-) s. a. : -sız, yok, değil. **Lâ-akal** : en azından, daha aşağı olmaz. **Lâ-ilâhe ill-Allah** : yoktur tapacak, Allah'tır ancak. **Lâ-mekân** : mekânsız, yersiz. **Lâ-şek** : şüphesiz, elbette.

lâahlâki (-.--) b. s. a. : **fels. 1.** töredışı, ahlâkdışı.

lâahlâkiye (-.-..) b. i. a. : fels. **1.** töredışçılık, amoralizm. **2.** ahlâkdışçılık, amoralizm.

lâakal, -li (-..) s. a. : en az, en azdan, hiç olmazsa.

lâalettayin (-..--) zf. a. : gelişigüzel, rasgele, kim olursa, ne olursa, ayırdetmeksizin.

lâbis (-.) s. a. : giyen, giymiş, giyinmiş.

lâcerem (-..) b. s. a. : şüphesiz, besbelli elbette.

lâden (-.) i. f. : **1.** bir cins çalı. **2.** bu çalının zamkı. **3.** [eskiden] kadınların yüzlerine ben taklidi yaptıkları madde.

lâdini (---) s. a. : dindışı, lâyik.

lâedri (-.-) fi. a. : bilmem.

lâedriye (-.-.) i. a. : **fels.** bilinemezcilik, ağnostisizm.

lâene (-..) s. a. : ben değil, ben olmıyan.

lâf i. f. : **1.** lâkırdı, söz. **2.** konuşma. **Lâf ü güzaf** : boş lâkırdı, saçma söz.

lâfız, -fzı i. a. : kelime, söz.

lâfzan zf. a. : sözle.

lâfzen b. s. f. : **1.** geveze. **2.** övünen, övüngen.

lâfziye i. a. : **fels. 1.** boş sözcülük. **2.** ezbercilik.

lâgar (.-) s. f. : arık, zayıf, cılız. **Gâv-ı lâgar** : arık öküz.

lâğıv, -ğvı i. a. : ortadan kaldırma; kaldırılma; hükümsüz bırakma.

-lâh (-) e. f. : kelimeye "yer" anlamını veren bir edat. **Div-lâh** : cinin perinin bulunduğu yer.

lâhik, -hkı i. a. : **coğr.** lığ, alüvyon.

lâhik (-.) s. a. : **1.** lühuk eden, ulaşan, birleşen, eklenen. **2. zf.** şimdiki, yenisi, yeni gelen. **Sabık ve lâhik:** eskisi ve yenisi; önceki ve şimdiki.

lâhika (-..) i. a. : **gr. 1.** ek. **Lâhika-i müteahhire : gr.** sonek. **Lâhika-i mütekaddime : gr.** önek. **Lâhika-i tasrifiye : gr.** çekim eki.

lâhim, -hmi i. a. : et. **Lâhm ü şahm:** et ve yağ.

lâhim (-.), **lâhime** (-..) i. a. : **zool.** etoburlar; et yiyen, etçil.

lâhime (-..) s. ve i. a. : **1.** etcil, et yiyen hayvan. **2. zool.** etoburlar.

lâhin, -hni i. a. : ses, ağız, nağme, melodi, ezgi.

lâhis, -hsı i. a. : yalama.

lâhit, -hdi i. a. : lâhit, taş veya beton mezar.

lâhki (.-) s. a. : **coğr.** [ka kalın] lığlı, alüvyonlu.

lâhlahiye (.-..) i. a. : **bot.** çiğdemgiller.

lâhmiye i. a. : **bot.** damkoruğugiller.

lâht i. f. : bir şeyin parçası, cüzü.

lâhuri (---) i. f. : Hindistan'ın lâhur şehrinde dokunan bir çeşit şal.

lâhuti (---) s. a. : uluhiyet âlemi ile ilgili.

lâhza i. a. : an, göz kırpacak kadar kısa zaman.

lâicabiye (----.) i. a. : **fels.** yadgerekircilik, endetirminizm.

lâkap, -bı i. a. : takılmış ad, san.

lâkaydi (-.-) b. i. a. f. : ilgisizlik, aldırmazlık.

lâkayt, -dı (-.) b. s. a. : kayıtsız, aldırmaz, aldırışsız, ilgisiz.

lâkin (-.) **bağ.** a. : fakat, ama, ancak, yalnız, şu kadar var ki.

lâl, -li (-) s. f. : dilsiz.

lâ'l, -a'li (-) i. a. : **1.** kırmızı, al. **2.** kırmızı renkte değerli bir süs taşı. **3. mec.** dudak.

lâla i. f. : **tar. 1.** bir çocuğu gözetip gezdirmekle görevli olan kimse, uşak. **2.** [eskiden] saray haremağası. **3. tar.** padişahların, sadrazamlara hitabederken kullandıkları ünvan.

lâle (-.) i. f. : **1. bot.** bilinen çiçek. **2.** incir koparılan ucu çatallı değnek. **3. tar.** [eskiden] esirlerin ve cezalıların boyunlarına takılan demir halka, pranga.

lâlezar (-.-) b. s. f. : lâlelik, lâle bahçesi.

lâm ha. a. : Osmanlı alfabesinin yirmi altıncı harfi.

lâmaddiye (-.-.) i. a. : eşyanın maddeliğini inkâr edenlerin mesleği, immateriyalizm.

lâmantıki (-..-) s. a. : mantıkdışı.

lâmelif ha. a. : **1.** lâ, leâ, lei, lie, liü, lee, leü gibi okunan Osmanlı alfabesinden bir harf. **2. s.** eğri, dolambaç.

lâmi (--) s. a. : lemean eden, parıldıyan, parlak.

lâmih (-.) s. a. : parlıyan, parlak.

lâmis (-.) s. a. : lemseden, el ile tutan, dokunan.

lâmise (-..) i. a. : dokunmakla anlamak duygusu, dokunma, dokunum; duyarga.

lâne (-.) i. f. : yuva. **Lâne-i mürg :** kuş yuvası.

lânet, -ti (-.) i. a. : **1.** beddua, ilenç. **2.** ters, berbat, aksi, çok kötü.

lâş (-) i. f. : **1.** yağma, çapul. **2.** alçak, aşağılık [kimse].

lâşe (-.) i. f. : hayvan ölüsü, leş.

lâtif (.-) s. a. : hoş, güzel, nazik, yumuşak.

lâtife (.-.) i. a. : şaka. **Lâtife-gû, Lâtife-perdaz :** lâtifeci, şakacı.

lâübali (-.--) b. s. a. : saygısız, çekinmez, senli benli.

lâya'kıl (-..) b. s. a. : kendini bilmez, dalgın.

lâyemut, -tu (-.-) b. s. a. : ölmez, ölümsüz.

lâyemutiyet, -ti (-.--.) b. i. a. : ölmezlik, ölümsüzlük.

lâyenazıl, -zli b. s. a. : azlolunmaz, (resmî) işinden çıkarılmaz.

lâyenfek, -kki (-..) b. s. a. : ayrılamaz, bölünemez.

lâyenkati (-..-) zf. a. : bir düziye, boyuna, arasız, durmadan, hep.

lâyetecezza (-...-) b. s. a. : bölünmez, parçalanmaz, paralanmaz.

lâyetegayyer (-....) b. s. a. : değişmez, bozulmaz.

lâyetezelzel (-....) b. s. a. : sarsılmaz.

lâyezal, -li (-.-) b. s. a. : zevalsiz, bitimsiz, tükenmez, bitmez.

lâyıha (-..) i. a. : tasarı.

lâyık (-.) s. a. : yaraşır, yaraşık, yakışır.

lâyuat, -ddı (-..) b. s. a. : sayılmaz, sayısız, pek çok. **Lâyuat velâ yuhsâ :** sayısız, hesapsız, pek çok.

lâyulıti (-.-) b. s. a. : yanılmaz, yanılamaz, hatâ işlemez, yanlış yapmaz.

lâyukal, -li (-.-) b. s. a. : akıl ermez, anlaşılmaz.

lâyuref (--.) b. s. a. : bilinemez.

lâyutak (-.-) b. s. a. : çekilmez, dayanılmaz. **Teklif-i ma lâyutak :** dayanılmaz ve kabul olunamaz teklif.

lâyüfhem (-..) b. s. a. : kavranılmaz, anlaşılmaz.

lâyüfna (-.-) b. s. a. : fena bulmaz, yok olmaz, tükenmez.

lâyüs'el (-..) b. s. a. : mesul olmaz, sorgusuz, sorulmaz, sorumsuz.

lâzebeliye (-..-.) i. a. : **bot.** horozibiğigiller.

lâzık, -kı (-.) s. a. : yapışıcı, yapışkan; yapışmış olan.

lâzım (-.) s. ve i. a. : **1.** gerek, ge-

rekli. **Lâzım-ı gayrı mufarık** : atılması mümkün olmıyan, atılamaz. **Lâzımgelen** : gereken. **2. gr.** geçişsiz fiil.

lâzıme (-..) i. a. : lâzım olan şey; **mat.** gerekçe.

leal, -li (.-) i. a. ç. : inciler.

lebalep, -bi (.-.) zf. f. : ağız ağıza, ağzına kadar, silme.

lebbeyk ünl. a. : buyurunuz efendim. **Lebbeyk-zen** : evet diyen, razı olan.

leben i. a. : **1.** süt. **2.** yoğurt.

lebeni (..-) s. a. : sütle ilgili, sütlü. **Mevad-ı lebeniye** : sütlü maddeler, süt ürünleri.

lebeniyat, -tı (...-) i. a. ç. : sütlü nesneler.

lebib, -bi (.-) s. a. : akıllı, zeki, anlayışlı.

leblâbiye (.-..) i. a. : **bot.** sarmaşıkgiller.

ledelhace (..-.) zf. a. : gerekince.

ledettahkik, -ki (...-) zf. a. : tahkik olundukta, incelendikte.

ledünniyat, -tı (..-) i. a. ç. : içyüz.

lef, -ffi i. a. : **1.** iliştirme. **2.** sarma; dürüp bir zarf içine koyma.

leffaf (.-) s. a. : çok lâf eden, çok konuşan, can sıkan.

leffen zf. a. : ilişik olarak, dürüp sarmalayarak.

leh zf. a. : **1.** yana. **2.** onun için, ona. **Lehde, Lehinde** : onun çıkarına uygun olarak, ...den yana.

lehat, -tı (.-) **i. a.** : **anat.** küçükdil.

lehçe i. a. : bir dilin değişik illerde söyleniş farkları, bölge dili, diyelek.

lehdar (.-) b. s. a. f. : .....dan yana.

lehevat, -tı (..-) i. a. ç. : **anat.** küçükdiller.

lehip, -bi (.-) i. a. : alev.

lehiv, -hvi i. a. : oyun, eğlence.

lehu zf. a. : onun için, ondan yana.

lehüm, lehüma (..-) e. a. : "leh" kelimesinin çoğul ve ikilik şekilleri.

leim (.-) s. a. : alçak, aşağı [kimse].

lem'a i. a. : parıltı.

lem'apaş (..-) b. s. a. f. : parıldıyan.

lemean (..-) i. a. : parıldama, aydınlık.

lemha i. a. : **1.** gizlice bakılan bir bakış, bir göz atış. **Lemha-i basar:** göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman, pek az [zaman]. **2.** parıltı, parlama.

lemis, -msi i. a. : dokunma, elle tutma, elleme.

lemsi (.-) s. a. : **biy.** lems ile, dokunma ile ilgili, dokunsal.

lem-yezel b. s. a. : zeval bulmaz, zâil olmaz, bâki, kalıcı.

lenfa (.-) i. a. : **biy.** akyuvarları boşlukta tutan ve kendine mahsus damarlar içinde dolaşan sarımtırak ve berrak bir su.

lenfavi (.--) s. a. : **hek.** lenfatik.

leng, -i s. f. : aksak, topal.

lenger i. f. : **1.** gemi demiri. **2.** kenarları yayvan, açık ve geniş büyük bakır sahan.

lengerendaz (...-) b. s. f. : demir atan.

len teranî (..--) cü. a. : [sen] beni görmiyeceksin.

lep, -bi i. f. : dudak. **Leb-a-lep** : ağız ağıza, ağzına kadar, silme. **Leb-i derya** (deniz dudağı) : **mec.** deniz kenarı.

lerzan (.-) s. f. : titrek, titrer.

lerze i. f. : titreme, titreyiş.

lerzedar (..-) b. s. f. : titrek, titreyici.

lerzenak, -ki (..-) b. s. f. : titriyen, titreyici, titrek.

lerzende s. f. : titreyen, titrek.

lerziş i. f. : titreme, titreyiş.

leşker i. f. : asker, er, ordu.

leşkergâh (..-) b. i. f. : ordu yeri.

letafet, -ti (.-.) i. a. : lâtiflik, hoşluk, yumuşaklık, güzellik.

letaif (.-.) i. a. ç. : lâtifeler, şakalar; güldürecek güzel sözler ve hikâyeler.

levahik, -kı i. a. ç. : lâhikalar, ekler, eklenen şeyler.

levazım (.-.) i. a. ç. : **1.** gerekli şeyler, gereç. **2. ask.** askerin, yiyecek, giyecek, yakacak ve savaş eşyası ve bu işlerle uğraşan daire.

levazımat, -tı (.-.-) i. a. ç. : levazımlar.

levent, -di i. it. : **tar. 1.** Yeniçeri devrinde deniz erlerine verilen bir ad. **2. s.** boylu boslu, yakışıklı kimse, boysan.

levh, -i i. a. : yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne. **Levh-ı mahfuz** : Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu mânevi levha.

levha i. a. : **1.** çerçevelenmiş yazı. **2.** tablo. **3.** tabelâ. **Ser-levha** : başlık [yazılarda].

levim, -vmi i. a. : paylama, kınama.

levin, -vni i. a. : **1.** renk, boya. **2.** nevi, çeşit.

levis, -vsi i. a. : pislik, mundarlık; kir.

levlâk (.-), **levlâke** (.-.) i. a. : bir kutsal hadisten alınmış olup, Hz. Muhammed'e hitaptır.

levze i. a. : **anat.** bademcik. **Levzetan, Levzeteyn** : **anat.** bademcikler.

levzî (.-) s. a. : 1. badem biçiminde olan. 2. bademle ilgili.

leyal, -li i. a. ç. : geceler. **Leyal-i hasret** : hasret geceleri.

leyk, -ki e. f. : lâkin, amma, fakat, ancak.

leyl, -i i. a. : gece. **Leyl ü nehar** : gece gündüz.

leylâk, -ğı (.-) i. a. : 1. salkım şeklinde güzel çiçekler açan ağaççık ve bunun çiçeği. 2. s. mavi ile pembe arası, mor renk.

leylâkî (.--) s. a. : leylâk renginde olan, mor.

leyle i. a. : bir gece, bir tek gece. **Leyle-i mîraç** (miraç gecesi) : Hz. Muhammed'in göğe çıktığı gecedir ki, kamer aylarından recebin yirmi yedisine rastlıyan kandil gecesidir. **Leyle-i regaîp** (rağbetler gecesi) : Hz. Âmine'nin Hz. Muhammed'e gebe kaldığı kamer aylarından recebin ilk cuma ve kandil gecesidir. **Leyle-i kadir** (kadir gecesi) : ramazanın yirmi yedinci gecesi.

leylen zf. a. : geceleyin, gece vakti.

leyli (.-) s. a. : yatılı. **Leyli mektep** : yatılı okul.

leyyin s. a. : yumuşak.

lezaiz (.-.) s. a. ç. : tatlı ve güzel şeyler. **Lezaiz-i dünyeviye** : dünya lezzetleri, dünya zevkleri.

leziz (.-) s. a. : lezzetli, tatlı.

lezzet, -ti i. a. : tat, çeşni.

libas (.-) i. a. : giyim, esvap, giysi.

licam (.-) i. a. : gem; dizgin; yular.

lif (-) i. a. : 1. **biy.** tel. 2. yıkanırken sabunu köpürtüp yıkanmak üzere kullanılan ve bazı bitkilerin telleri didiklenerek yapılan gevşek yumak.

lifafe (.-.) i. a. : 1. **bot.** bazı çiçeklerin etrafını çeviren değişik yaprаklar. 2. **hek.** sargı.

lifî (--) s. a. : **anat.** lif gibi, life benzer; telsel. **Lif-i adalî** : **biy.** kas teli. **Lif-i hayvanî** : **biy.** hayvansal tel. **Lif-i nebatî** : **bot.** bitkisel tel.

lifin (--) i. a. : fibrin.

lihikmetin zf. a. : bir hikmetten, bir sebepten dolayı.

lihye i. a. : sakal. **Teys-ül-lihye** : keçi sakallı.

lil'arziye (..-.) s. a. : **astr.** yermerkezli, jeosantrik.

lilbeşeriye (...-.) s. a. : antroposantrik.

lime (-.) i. f. : parça, küçük ve uzun dilim.

limmî (.-) s. a. : **mant.** önsel, apriori.

linet, -ti (-.) i. a. : yumuşaklık, mülâyimlik, ishal.

-lis (-) s. f. : yalayan, yalayıcı. **Kâse-lis** : çanak yalayıcı, dalkavuk.

lisan (.-) i. a. : dil. **Lisan-ı hal:** insanın, yüzünün hareketlerinden, duruşundan anlaşılan şey. **Lisan-ı mâderzat** : ana dili. **Lisan-ı mizmar** : **anat.** gırtlak kapağı.

lisanaşina (.--.-) b. s. a. f. : dilbilir, yabancı bir dil bilen.

lisanen (.-.) zf. a. : dille, sözle, ağızdan.

lisani (.--) s. a. : lisana, dile mensup, dille ilgili.

lisaniyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : dilbilimi, lengüistik.

lisat, -tı i. a. ç. : **hek.** dişetleri.

lise i. a. : **hek.** dişeti.

liüm, -mmü b. i. a. : ana bir kardeş.

liva (.-) i. a. : **1.** bayrak, sancak. **2.** mülkî idarede kaza ile vilâyet arasında bir derece, sancak. **3.** tuğgeneral.

livata (.-.) i. a. : lûtilik, kulamparalık.

liyakat, -ti (.-.) i. a. : **1.** lâyık olma, lâyıklık, değerlilik, yararlık. **2.** iktidar, hüner, fazilet.

lizalike (.-..) zf. a. : bunun için, bundan dolayı.

lûap, -bı (.-) i. a. : **fizy.** salya, tükrük.

lûbiyat, -tı (---) i. a. : eğlenceli oyunlar; oyunla ilgili eğlenceler.

lûgat, -ti i. a. : **1.** söz, kelime. **2.** sözlük. **Lügat-nüvis** : lûgat yazan, sözlük yapan.

lûgat, -tı (.-) i. a. ç. : **1.** lûgatler, sözler, kelimeler. **2.** sözlükler. **3.** dil.

lûgavi (..-) s. a. : lûgate, sözlüğe dair.

lûgaviyun (...-) i. a. ç. : lûgatçiler, lûgat, sözlükle uğraşanlar, lûgat, sözlük yapanlar; dilciler.

lûgaz i. a. : bilmece, bulmaca; yanıltmaca.

luhayme i. a. : etçik. **Luhayme-i dem'iye** : **biy.** göz yaşı etçiği.

lû'p, **-bu** i. a. : oyun, eğlence.

lûtfen zf. a. : bir lûtuf olarak, hoşlukla, tatlılıkla.

lûti (--) s. ve i. a. : kulampara.

lûtuf, **-tfu** i. a. : **1.** iyilik, kayra. **2.** hoşluk, güzellik.

lûup, **-lû'bu** i. a. : oyun, eğlence.

lüb, **-bbü** i. a. : **1.** öz, iç. **Lübb-i sin** : **anat.** dişözü. **2.** akıl, düşünce; sağduyu.

lücce i. a. : **1.** engin su. **2.** kalabalık, güruh. **3.** gümüş. **4.** ayna.

lücce i. a. ç. : **1.** engin sular. **2.** kalabalıklar.

lühum (.-) i. a. ç. : lâhimler, etler. **Lühum-ü lezize** : lezzetli etler.

lühut, -du (.-) i. a. ç. : lâhitler, çukurlar, mezarlar.

lükata i. a. : **fık.** sokakta bulunup alınan ve sahibi belli olmıyan şey.

lüknet, -ti i. a. : kekeleme; pelteklik, dil basıklığı.

lükûnet, -ti (.-.) i. a. : pelteklik, kekeleme.

lü'lü i. a. : inci.

lüseyn i. a. : **anat.** küçük dil, dilcik.

lüsuk, -ku (.-) i. a. : yapışma, yapışıp tutma, bitişik olma, ulaşma.

lüzucet, -ti (.-.) i. a. : yapışkanlık, yapışıklık.

lüzuci (.--) s. a. : yapışkan, ağdalı.

lüzum (.-) i. a. : gerek, gereklik. **Lüzum-ı gayr-ı münfek : fels.** ayrılmazlık.

M

ma (-) i. a. : su. **Ma-i cari** : akarsu. **Ma-i rakit** : durgun su. **Ma-i mukattar** : damıtık su.

ma (-) zm. f. : biz.

maa e. a. : ile, birlikte, bile, -le. **Maa faiz** : faizle. **Maa-ziyadetin** : fazlasiyle, pek çok.

maabir (.-.) i. a. ç. : köprüler, geçitler. **Turak a maabir** : yollar ve geçitler.

maabit, -di (.-.) i. a. ç. : mâbetler, tapınaklar.

maada (-.-) e. a. : başka, -den başka.

maadin (.-.) i. a. ç. : madenler. **Maâdin-i seb'a** (yedi maden) : altın, gümüş, bakır, kalay, demir, kurşun, nikel.

maadiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : eskatologya.

maahaza (..-) zf. a. : bununla beraber, buna rağmen, böyle iken, böyle ise de, şu var ki.

maalesef zf. a. : esefle, yazık ki.

maali (.--) i. a. ç. : **1.** yüksek, derin fikirler, düşünceler. **İdrak-i maali** : yüksek, derin fikirleri kavrama. **2.** şerefler, ululuklar, yücelikler.

maaliftihar (....-) zf. a. : iftiharla, kıvançla, övünerek, övünçle.

maalkerahe (...-.) zf. a. : kerahatle, istemiyerek, zorla, zoraki.

maalmemnuniye (...-..) zf. a. : memnunlukla, seveseve, seve istiye.

maamafih (..-.) zf. a. : böyle iken, bununla beraber, böyle ise de, şu var ki.

maan zf. a. : birlikte, bilece.

maani (.--) i. a. ç. : **1.** mânalar, anlamlar. **2.** edebiyat terimi.

maarif (.-.) i. a. : **1.** marifetler, bilimler. **2.** bilgi, kültür. **3.** öğrenim, öğretim; eğitim. **4.** millî eğitim bakanlığı.

maarif vekâleti (.-..-..) i. a. : millî eğitim bakanlığı.

maarif vekili (.-..-.) i. a. : millî eğitim bakanı.

maarik, -ki (.-.) i. a. ç. : savaş meydanları.

maasi (.--) i. a. ç. : **1.** âsilikler, serkeşlikler. **2.** günahlar.

maaş (.-) i. a. : aylık [para], geçinecek şey.

maaşat, -tı (.--) i. a. ç. : memurlara, emeklilere, dul ve yetimlere verilen aylıklar.

maaşaallah (...-) ünl. a. : **1.** Allah'ın istediği gibi. **2.** Allah nazardan saklasın, ne güzel. **3.** nazarlık. **4.** memnunluk ve şaşma anlatır.

maatıf (.-.) i. a. ç. : bakılacak, gözlenilecek yerler.

maatir (.--) s. a. ç. : daima güzel koku sürünenler.

maatteessüf zf. a. : esefle, yazık ki.

maayip, -bı (.-.) s. a. ç. : ayıp şeyler, lekeler; kusurlar.

maazalik (..-.) zf. a. : böyle iken, böyle ise de, bununla beraber, şu var ki.

maazallah ünl. a. : Allah saklasın, Allah esirgesin, Allah korusun.

maaziyadetin (...-..) zf. a. : fazlasiyle, çok çok, -den daha çok.

maba'd (-.) b. i. ve zf. a. : arka, öte, sonra, sonraki, alttaki. **Maba'd-et-tabiiye : fels.** fizikötesi, metafizik.

mabaki (---) s. a. : kalan, arta kalan, geri kalan.

maber (-.) i. a. : geçit, köprü.

mabet, -di (-.) i. a. : ibâdet yeri, tapınak.

mabeyin, -yni (-.) b. i. a. : **1.** iki şeyin arası, aradaki şey, ara. **2. tar.** padişah sarayı. **3. tar.** sarayda başvurulacak padişah yakınlarının bulunduğu daire.

mabihiliftihar (-....-) b. s. a. : kendisiyle övünülen, övünce.

mabihilitimat, -dı (-....-) b. s. a. : güvenmiye sebep ve vesile olan şey.

mabude (--.) i. a. : dişi tanrı.

mabut, -du (--) s. a. : **1.** kendisine ibadet olunan. **2.** ö. i. yaratan, Tanrı. **3.** i. put.

macera (-.-) b. i. a. : geçen şey, olan hal, baştan geçen heyecanlı olay, hâdise, olay, serüven.

macit, -di (-.), **macide** (-..) s. a. : onur sahibi.

madalle i. a. : yolun kaybolduğu yer.

madam (--) zf. a. : madem, oldukça, olunca, değil mi ki, sürdükçe. **Madam-el-hayat :** yaşadıkça, ömür sürdükçe.

madde i. a. : **1.** bölüm. **2.** cevher. **3.** maya. **4.** cisim, özdek. **Madde-i asliye : gr. 1)** gövde; **2)** köken. **Madde-i iptidaiye :** ham madde.

maddeten zf. a. : madde bakımından, işle; gözle görülür, elle tutulur şekilde.

maddi (.-) s. a. : **1.** madde ile ilgili, cismî. **2.** çıkarını düşünen kimse. **fels.** özdeksel.

maddiyat, -tı (.--) i. a. ç. : gözle görülür, el ile tutulur şeyler.

maddiye (.-.) i. a. : **fels.** özdekçilik, materyalizm.

maddiyet, -ti i. a. : gözle görülen, elle tutulan şey, madde kısmı.

maddiyun (..-) i. a. ç. : maddi ve cismani şeylere inananlar, maddeciler, özdekçiler.

made (-.) s. f. : dişi. **Şîr-mâde** : dişi arslan.

madelet, -ti (-..) i. a. : doğruluk, âdillik, insaflılık.

mademki (-..) bağ. a. : değil mi ki.

maden (-.), **madeni** (-.-) s. a. : mineral, madensel; madenden.

mader (-.) i. f. : ana, anne.

maderane (-.-.) zf. a. : anaca, anaya yakışır yolda.

maderi (-.-) i. f. : annelik, analık.

maderşahi (-.--) b. s. a. : **sosy.** anaerki.

maderzat, -dı (-.-) b. s. f. : anadan doğma; tabiî, doğuştan.

madg i. a. : ağızda çiğneme.

madih (-.) s. a. : medheden, öven.

ma'dil i. a. : sapılacak yer.

ma'dilet, -ti (-..) i. a. : âdillik, doğruluk, insaflılık.

madrup, -bu (.-) s. a. : **1.** döğülmüş. **2. mat.** çarpılan sayı. **3.** damgalanmış. **Madrubun-fih : mat.** çarpan sayı.

madum (--) s. a. : yok, yok olan, bulunmaz, -sız. **Madum-ül-cenah : zool.** kanadsızlar.

madumiyet, -ti (--..) i. a. : yokluk.

madun (--) b. s. a. : **1.** alt; ast. **2.** bir âmirin emri, buyruğu altında olan.

madut, -du (--) s. a. : sayılı, sayılmış.

mafat, -tı (--) b. s. a. : elden çıkan, kaybedilen.

mafevk, -kı b. s. a. : **1.** üst, üstte olan. **2.** âmir, buyuran. **Mâ-fevk-attabia:** tabiatin üstünde olan şeyler.

mafilbal (-.-) b. i. a. : gönüldeki.

mafizzamir (-..-) b. i. a. : gönüldeki.

mafsal i. a. : oynak yeri, boğum, eklem. **Mafsal-ı müteharrik : anat.** oynar eklem.

mafsali (..-) s. a. : oynak yerlerle, boğumla, eklemle ilgili.

mafüv, -vvü (-.) i. a. : affolunmuş, suçu bağışlanmış.

magafir (.-.) i. a. ç. : miğferler, çelik başlıklar, tulgalar.

magare (.-.) i. a. : mağara, kovuk, in.

magazi (.--) i. a. ç. : savaş hikâyeleri, destanları.

mağbun (.-) s. a. : **1.** pazarlıkta, alışverişte aldanmış. **2.** şaşkın, şaşırmış.

mağbuniyet, -ti (.-..) i. a. : şaşkınlık.

mağbut, -tu (.-) s. a. : imrenilen, imrence.

mağdur (.-) s. a. : gadre, haksızlığa uğramış.

mağduriyet, -ti (.-..) i. a. : gadre, haksızlığa uğramış kimsenin hâli.

mağfiret, -ti i. a. : afiv, merhamet, şefkat, yarlıgama.

mağfur (.-) s. a. : günahı, kabahatı affolunmuş, merhum, yarlıganmış.

mağlata i. a. : hataya düşüren ifade veya yanlış söz, yanıltmaç.

mağlataperdaz (....-) b. s. a. f. : şaşırtacak, yanıltacak söz tertipliyen, söyliyen.

mağlûbiyet, -ti (.--.) i. a. : mağlupluk, yenilme, yenilgi.

mağlûk, -ku (.-) s. a. : kilitli, kapalı, kapanmış.

mağlûl, -lû (.-) s. a. : **1.** susuz kalmış, su sıkıntısında bulunan. **2.** zincire vurulmuş, zincirle bağlı.

mağlup, -bu (.-) s. a. : galebe edilmiş, kendisine üstün gelinmiş, yenilmiş, yenilen.

mağmum (.-) s. a. : **1.** gamlı, tasalı, sıkıntılı, üzgün. **2.** kapanık, pusarık.

mağmur (.-) s. a. : **1.** adı sanı silinmiş. **2.** harap, yıkık, viran.

mağrip, -bi i. a. : **1.** batı. **2.** akşam. **Salât-ül-magrip :** akşam namazı.

mağruk, -ku (.-) s. a. : garkolmuş, suya batmış, suda boğulmuş.

mağrur (.-) s. a. : **1.** gururlu. **2.** büyüklük taslıyan, kendini beğenmiş.

magsel i. a. : gasilhane, ölü yıkanan yer.

mağrup, -bu (.-) : gazap olunmuş, zorla alınmış.

magşi (.-) s. a. : gaşyolmuş, kendisinden geçmiş, baygın.

mağşuş (--) s. a. : karışık, has olmıyan, katışık.

mağz i. a. : beyin, dimağ.

mağzup, -bu (.-) s. a. : gazap olunmuş, kendisine kızılmış olan.

mah (-) i. f. : **1. astr.** Ay. **Mah-ı nev:** yeni ay. **2.** ay, yılın onikide biri.

mahadim (.--) i. a. ç. : mahdumlar, oğullar.

mahafet, -ti (.-.) i. a. : korkma, korku. **Mahâfet-Allah :** Allah korkusu.

mahafil (.-.) i. a. ç. : mahfiller, toplanılacak yerler.

mahakim (.-.) i. a. ç. : mahkemeler. **Mahakim-i âdiye : hük.** ceza mahkemelerinden gayri mahkemeler.

mahal, -lli i. a.: yer. **Mahall-i firar :**

kaçış yeri, kaçıt. **Mahall-i tahaffuz :** korunulacak yer, korunmak.

mahal, -lli (.-) i. a. ç. : mahaller, yerler.

mahalakallah (-...-) b. i. a. : **1.** Allahın yarattıkları, bütün yaratıklar. **2.** kalabalık.

mahallat, -tı (..-) i. a. ç. : mahalleler.

mahalli (..-) s. a. : yersel, yerel, yerli.

mahamit, -di (.-.) i. a. ç. : **1.** medihler, sitayişler, övmeler. **2.** güzel huylar.

maharet, -ti (.-.) i. a. : ustalık, beceriklilik, el uzluğu, uzluk.

mahariç, -ci (.-.) i. a. ç. : mahreçler, çıkılacak yerler.

mahasal, -ı (-..) b. i. a. : elde edilen, ortaya çıkan şey, sonuç.

mahasin (.-.) i. a. ç. : güzellikler. **İlm-i mahâsin :** estetik.

mahazin (.-.) i. a. ç. : mahzenler, bodrumlar.

mahbes i. a. : hapsolunma yeri, hapishane, ceza evi, zindan.

mahbun (.-) i. a. : kıtlık için saklanan şey.

mahbup, -bu (.-), **mahbube** (.-.) i. a.: sevgili, sevilen.

mahbusin (.--) i. ve s. a. ç. : hapsolunmuşlar, bir yere kapatılmış olanlar.

mahcubiyet, -ti (.-..) i. a. : utangaçlık, sıkılganlık.

mahcup, -bu (.-) s. a. : utangaç, sıkılgan.

mahcur (.-) s. a. : münasebeti kesilmiş, uzaklaştırılmış, terk olunmuş, kısıtlı.

mahcuz (.-) s. a. : haczedilmiş, haciz konulmuş, hacizli.

mahçe (-.) i. f. : **1.** küçük ay. **2.** minare, bayrak gibi şeylerin başına geçirilen küçük ay.

mahdudiyet, -ti (.-..) i. a. : sınırlılık, darlık.

mahdum (.-) i. a. : oğul, evlât.

mahdumiyet, -ti (.-..) i. a. : mahdumluk, oğulluk.

mahduş (.-) s. a. : **1.** tırmalanmış. **2.** vesveselendirilmiş.

mahdut, -du (.-) s. a. : sınırlanmış, çevrilmiş; dar, sayılı, sınırlı. **Nâ-mahdut :** sınırsız.

mahfaza i. a. : kap, kutu, zarf; kapsül.

mahfi (.-) s. a. : gizli, saklı.

mahfil i. a. : oturulacak, görüşülecek yer, toplantı yeri.

mahfiyen zf. a. : gizlice, saklı olarak.

mahfuz (.-) s. a. : saklı, gizli, sak-

lanmış, korunmuş. **Levh-i mahfuz** : Allah tarafından takdir olunan şeylerin ezelde yazılı bulunduğu levha.

mahfuzat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** gizlenilmiş şeyler. **2.** ezberlenmiş şeyler.

mahfuzen (.-.) zf. a. : tutuklu olarak.

mahıv, -hvı i. a. : yok olma, yok etme.

mahi (--) [he ile] i. f. : **1.** balık. **2.** aylık.

mahi (--) [ha ile] i. f. : mahveden, mahvedici, yok eden, yok edici.

mahir (-.) s. a. : maharetli, becerikli, usta, eli uz.

mahiye (-..) i. a. : aylık, maaş.

mahiyet, -ti (-..) i. a. : bir şeyin aslı ve esası, hali, içyüz, nitelik, nelik, özlük.

mahkeme i. a. : dâvaların görülüp hükme bağlandığı yer, yargı yeri. **Mahkeme-l temyiz** : yargıtay.

mahki (.-) s. a. : hikâye edilmiş, anlatılmış.

mahkuk, -ka (.-) [ku uzun] s. a. : doğrultulmuş, doğru yapılmış.

mahkûk, -kü (.-) s. a. : hakedilmiş, kazınmış.

mahkûkât, -tı (.--) i. a. ç. : kazıma yoliyle yapılan işler, hakkâk işleri.

mahkûm (.-) s. ve i. a. : **1.** hükümi giymiş olan, hükümlü, yargılı. **2.** zorunda olan, katlanan. **Mahkûmün-aleyh** : **huk.** aleyhine hükmolunan, dâvayı kaybeden.

mahkûmiyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** hüküm giymişlik. **2.** hüküm giyilen süre.

mahkun (.-) [ka uzun] s. a. : suçsuz.

mahlas i. a. : takma ad.

mahlûk, -ku (.-) s. ve i. a. : yaratılmış; yaratık.

mahlûl, -lü (.-) s. a. : erimiş, erinti, eriyik; katışık.

mahlût, -tu (.-) s. a. : katışık, karışık; **kim.** karışım.

mahmi (.-) s. a. : himaye olunmuş, korunmuş.

mahmude (.-.) i. a. : **bot.** bingözotu, sakmunya.

mahmûl, -lü (.-) s. a. : **1.** yüklenmiş, yüklü. **2. mant.** müsnet (yüklem), haber.

mahmule (.-.) i. a. : yük.

mahmulen (.-.) zf. a. : yüklü olarak.

mahmum (.-) s. a. : **1.** hummaya tutulmuş, sıtmalı. **2.** saçma sapan konuşan.

mahmur (.-) s. a. : içkiden, uykudan sersemlemiş kimse, baygın, süzgün.

mahmut, -du (.-) s. a. : övülmüş, övülmeye değer.

mahpus (.-) s. a. : **1.** hapsolunmuş, kapatılmış. **2.** bir çeşit tavla oyunu.

mahpushane (..-.) b. i. a. f. : ceza evi.

mahreç, -ci i. a. : **1.** çıkak, çıkıt. **2. mat.** payda. **3. gr.** boğumlanma yeri.

mahrek, -ki i. a. : **astr.** yörünge.

mahrem s. a. : **1.** gizli. **2.** içli dışlı, sırdaş. **Mahrem-i esrar, Mahrem-i raz** : kendisine sır söylenen kimse. **Nâ-mahrem** : nikâh düşen, kendisinden kaçılan erkek.

mahremane (..-.) zf. a. f. : gizli olarak, gizlice.

mahreme i. a. : mahrama, mendil.

mahremiyet, -ti i. a. : mahremlik, gizlilik, içli dışlılık.

mahru (--) b. s. f. : ay yüzlü, yüzü ay gibi olan, güzel.

mahruh (-.) b. s. f. : ay yanaklı.

mahruk, -ku (.-) s. a. : yanmış, yanık, alevlenmiş.

mahrukat, -tı (.--) i. a. ç. : odun, kömür gibi yakacak şeyler, yakacak.

mahrum (.-) s. a. : yoksun, yoksul.

mahrumane (.--.) zf. a. f. : yoksunlukla, yoksullukla.

mahrumiyet, -ti (.-..) i. a. : yoksunma, yoksuntu, yoksunluk.

mahrus (.-) s. a. : gözetilen, korunan. **Memalik-i mahrusa** (korunmuş memleketler) : Osmanlı ülkesi.

mahrut, -tu (.-) i. a. : **geo.** koni. **Mahrut-u nakıs** : **geo.** kesik koni.

mahruti (.--) s. a. : **geo.** konik.

mahrutiyet, -ti (.-..) i. a. : konik olma hali, konilik.

mahsuben (.-.) zf. a. : ...hesabına, hesabına sayılmak üzere.

mahsuf (.-) s. a. : husuflanmış, gölgelenmiş.

mahsul, -lü (.-) i. a. : hasıl olan, topraktan yetişen şey, ürün; verim.

mahsulât, -tı (.--) i. a. ç. : arpa, buğday, meyva gibi şeyler, ürünler.

mahsuldar (..-) b. s. a. f. : verimli, bereketli, bitek.

mahsun (.-) s. a. : kuvvetlendirilmiş, istihkâmlı.

mahsup, -bu (.-) s. a. : hesabolunmuş, sayılmış; avans kapatma.

mahsur (.-) s. a. : kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş.

mahsus (.-) [sat ile] s. a. : **1.** özel. **2.** zf. şakadan, yalandan.

mahsus (.-) [sin ile] s. a. : hissedil-

miş, duyulmuş, sezilmiş, duyulur. **Mahsus surette :** duyulurcasına, hissolunacak kadar. **Mahsus ve nâmahsus :** belli belirsiz.

mahsusen f. a. : özel olarak, ayrıca, bile bile.

mahsusiyet, -ti (.-..) [sat ile] i. a. : özellik.

mahsut, -du (.-) [sin ile] s. a. : haset edilen, haset olunan.

mahsut, -du (.-) [sat ile] s. a. : hasat edilmiş, biçilmiş olan.

mahşer i. a. : **1.** kıyamet günü dirilenlerin toplanacakları yer. **2. mec.** büyük kalabalık.

mahşut, -du (.-) s. a. : toplanmış, yığılmış.

mahtube (.-.) i. a. : evlenmek için istenilen kadın, kız.

mahtum (.-) s. a. : **1.** mühürlü, mühürlenmiş. **2.** kilitlenmiş, bağlanmış.

mahtun (.-) s. a. : hitan edilmiş, sünnet olmuş, sünnetli. **Tafl-ı mahtun :** sünnet edilmiş çocuk.

mahtut, -tu (.-) s. a. : hatlanmış, çizilmiş, çizgiler çekilmiş, çizgilenmiş, yazılmış.

mahuf (.-) s. a. : korkunç, korkulu.

mahur (--) [hı ile] i. f. : meyhane, kumarhane.

mahur (--) [he ile] i. f. : Türk müziğinin en eski makamlarından olup, çargâh makamının rast (sol) perdesindeki şeddidir.

mahut (-.) s. a. : **1.** bilinen, adı geçen, sözü geçen. **2.** şu bildiğimiz, tanıdığımız [alay yoliyle].

mahviyet, -ti i. o. : alçakgönüllülük.

mahz, -ı i. a. : sade, yalnız, has, halis, katkısız, saf, salt, som.

mahza (.-) zf. a. : yalnız, tek, sadece, ancak.

mahzen i. a. : kav, bodrum, ambar, yeraltı deposu.

mahzuf (.-) s. a. : hafzolunmuş, çıkarılmış, silinmiş, kaldırılmış.

mahzul, -lü (.-) [zel ile] s. a. : hor, hakîr, perişan.

mahzun (.-) s. a. : hüzünlü, kederli, tasalı, üzgün.

mahzun (.-) [hı ile] s. a. : hazinede saklanan şey.

mahzunane (.--.) zf. a. : üzüntü ile, kederle, tasalı, kaygılı olarak, boynunu bükerek.

mahzuniyet, -ti (.--.) i. a. : mahzunluk, keder, tasa, üzüntü.

mahzur (.-) s. a. : çekinilmesi, sakınılması gerekli olan şey, sakınca, çekince.

mahzuz (.-) s. a. : haz duymuş, kutlu, mutlu, memnun.

mahzuzat, -tı (.--) i. a. ç. : hoşlanılacak şeyler.

mahzuziyet, -ti (.-..) i. a. : hoşlanma.

mai (-.) s. a. : su renginde olan, mavi.

maide (-..) i. a. : sofra [üzerinde yemek bulunan]. **Maide-i Mesih** : Hz. İsa ile havarilerine gökten inen sofra.

mail, -li (-.) s. a. : **1.** eğik, eğri. **Mail-i inhidam** : yıkılmak üzere, yıkkın, kağşak. **2.** düşkün, istekli. **3.** andırır, benzer.

maile (-..) i. a. : **coğr.** aklan.

mailiyet, -ti (-...) i. a. : maillik, eğrilik.

main (.-) i. a. : **geo.** eşkenar dörtgen.

maişet, -ti (.-.) i. a. : geçim, geçinme; yaşama, yaşayış. **Maişet-gâh** : maişet yeri, geçim sağlanılan yer.

maiyet, -ti i. a. : **1.** beraberlik, birlikte bulunma. **2.** emri altında bulunma.

maiyet, -ti (-..) [hemze ile] i. a. : **kim.** hidrat.

mâkabil, -bli b. i. a. : önce, öncesi, önceki, geçen. **Ma-kabl-et-tarih** : **fels.** tarih öncesi.

makal, -li (.-) i. a. : söz, lâkırdı.

makalat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** sözler. **2.** gazetede veya dergide çıkan yazılar.

makale (.-.) i. a. : gazeteye, dergiye verilen uzunca yazı.

makam (.-) i. a. : **1.** orun, kat, yer. **2. müz.** bir durak ile bir güçlü'nün etrafında, onlara bağlı olarak toplanmış seslerin topu.

makamat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** makamlar. **Makamat-ı musikiye** : müzik makamları, havaları. **2.** topluluklar, kalabalıklar.

makar, -rrı i. a. : **1.** karar kılınan, oturulan yer. **2.** ocak, merkez. **3.** başkent.

makasıt, -dü (.-.) i. a. ç. : maksatlar, niyetler; istekler.

makat, -ti i. a. : **1.** geri, kıç. **2.** oturulacak yer, minder.

makbaza i. a. : cerrahların kullandığı cımbıza benzer bir alet.

makber, makbere i. a. : mezar, sin, mezarlık.

makbuh (.-) s. a. : beğenilmiyen, fena görülen.

makbul, -lü (.-) s. a. : **1.** kabul edilmiş. **2.** beğenilen, değerli; geçer.

makbuliyet, -ti (.-..) i. a. : beğenilmişlik.

makbuz i. a. : **1.** kabzolunmuş, alın-

mış. 2. sıkılmış, daraltılmış. 2. senet, alındı.

makbuzat, -tı (.--) i. a. ç. : borçlulardan veya satıştan toplanan para.

makderet, -ti i. a. : güç, kuvvet, zor.

makduh (.-) s. a. : kötülenmiş, beğenilmemiş, ayıp.

makhur (.-) s. a. : kahrolmuş, bozulmuş, bozguna uğratılmış, yenilmiş, zora gelmiş.

makhuriyet, -ti (.-..) i. a. : kahrolmuşluk, bitiklik, bitkinlik.

makis (.-) [k kalın] s. a. : kıyas edilebilir, benzetilebilir.

maklû (.-) s. a. : kaledilmiş, söküimüş, kökünden koparılmış.

maklûan (.-.) zf. a. : sökülmüş, kökünden çıkarılmış olarak.

maklûp, -bu (.-) s. a. : tersine veya içi dışına çevrilmiş, çevrik.

makrun (.-) s. a. : ulaşmış, kavuşmuş, yakın.

makruniyet, -ti (.-..) i. a. : makrunluk, yakınlık, yaklaşma.

makruz (.-) s. a. : ikraz edilmiş, ödünç, eğreti verilmiş.

maksat, -dı i. a. : 1. kasdolunan, istenilen şey, istek. 2. hedef, niyet, meram.

maksim i. a. : 1. taksim edilecek, bölünecek, dağıtılacak yer. 2. suyun kollara ayrıldığı yer, maslak, savak.

maksum (.-) i. a. : 1. taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş. 2. mat. bölünen. **Maksumün-aleyh** : mat. bir sayının kaça bölüneceğini bildiren sayı; mat. bölen.

maksur (.-) s. a. : kısaltılmış, kasılmış.

maksur (.-), **maksure** (.-.) s. a. : 1. kasrolunmuş, kısaltılmış, kasılmış. 2. alıkonulmuş. 3. bir şeye ayrılmış.

maksure (.-.) i. a. : camilerde parmaklık veya kafesle çevrilmiş yer.

maksut, -du (.-) s. a. : kasdolunan, istenilen şey, istek, gaye, hedef, niyet.

makta, -ı (.-) i. a. : 1. bir şeyin kesildiği yer, kesit. 2. ed. bir gazel veya kasidenin son beyti. **Makta-i muvazenet** : denge yanayı.

maktaa i. a. : üzerinde kamış kalemin ucu kesilerek düzeltilen kemik, şimşir veya maden alet.

maktel i. a. : öldürme yeri, katledilen, öldürülen yer.

maktu (.-) s. a. : 1. katlolunmuş, kesilmiş. 2. pazarlıksız, kesme, kesin. **Maktu ücret** : kesenek.

maktuan (.-.) zf. a. : götürü olarak, toptan.

maktul, -lü (.-), **maktule** (.-.) s. a. : katlolunmuş, öldürülmüş; öldürülen.

maktulen (.-.) zf. a. : katledilerek, öldürülerek.

makul, -lü (.-) s. a. : söylenmiş, söylenen şey.

makul, -lü (--) s. a. : **1.** akla yakın, akıllıca, akla uygun. **2.** aklı başında.

makulat, -tı (.--) [ka uzun] i. a. ç. : takımlar, çeşitler, kategoriler.

makule (.-.) i. a. : çeşit, takım, kategori, nevi, soy.

makuliyet, -ti (--..) i. a. : mâkullük, akla uygunluk, anlayışlılık.

makûs (--) s. a. : baş aşağı olmuş, ters olarak.

makûsen (--.) zf. a. : aksine, ters olarak. **Makûsen mütenasip : mat.** ters orantılı.

makûsiyet, -ti (--..) i. a. : aksilik, terslik.

makut, -du (--) s. a. : akdolunmuş, bağlanmış, bağlı, düğümlü.

mâl, -li (-) i. a. : **1.** bir kimsenin tasarrufu altında bulunan şey. **2.** eşya, para; zenginlik, gelir. **Mal ü menal :** varı yoğu, bütün varlığı.

malâkelâm (--.-) b. s. a. : söz götürmez, diyecek yok.

malâmal, -li (---) zf. a. : dopdolu.

malâyani (----) b. s. a. : boş, faydasız, saçma, saçma sapan.

malayutak, -ğı (--.-) b. s. a. : takat getirilmez, dayanılmaz.

mali (--) s. a. : mal ile, para ile ilgili, malca, paraca.

malihulya (--.-) i. f. : **1.** kuruntu, merak. **2.** karasevda, melankolya.

malik, -ki (-.) s. a. : sahip, iye.

malikâne (-.-.) b. i. a. f. : yurtluk.

malikiyet, -ti (-...) i. a. : malik ve sahip olma, mülk edinme hakkı, iyelik.

maliye (-..) i. a. : devletin bütçesini düzenliyen, gelirlerini ve giderlerini yöneten resmî daire.

maliyet, -ti (-..) i. a. : mal olma değeri.

maliye vekâleti (-...-..) it. a. : maliye bakanlığı.

maliye vekili (-...-.) it. a. : maliye bakanı.

maliyyun (-.-) i. a. : maliyeci.

malûl, -lü (--) s. a. : hasta; illetli, sakat.

malûliyet, -ti (--..) i. a. : hastalık, sakatlık.

malûm (--) s. a. : **1.** bilinen, belli; öyle. **2. gr.** etken, öznesi bilinen ve belli olan.

malûmat, -tı (---) i. a. ç. : bilgi.

Malumatlı : bilgili.

malûmatfüruş (---.-) b. s. a. f. : bilgiçlik taslıyan.

malzeme [l ince] i. a. : gereç.

mamafih (--.) zf. a. : bununla birlikte.

mamelek, -ki (-..) b. i. a. : varı yoğu, nesi varsa, olanca malı, olanı biteni.

mameza (-.-) i. a. : geçen şey, geçmiş şey, geçmiş zaman. **Meza ma-mezâ** : geçen geçti, olan oldu.

mamul, -lü (--) s. a. : imal olunmuş, yapılmış, işlenmiş.

mamulât, -tı (---) i. a. ç. : bir ustanın veya fabrikanın yapıp meydana çıkardığı şeyler.

mamulünbih (--..) b. s. a. : yürürlükte olan, yürür.

mamur (--) s. a. : bayındır.

mamure (--.) i. a. : bayındır yer, bayındırlık, memleket, şehir, kasaba.

mamuriyet, -ti (--..) i. a. : bayındırlık.

mana (--) i. a. : anlam. **Alem-i mâna:** rüya.

manahnü fih (-..-) cü. a. : konusunu ettiğimiz, üzerinde konuştuğumuz [şey].

manasıp, -bı (.-.) i. a. ç. : mansıplar, makamlar, rütbeler, dereceler, orunlar.

mande (-.) s. f. : kalmış olan, gitmiş olan. **Amel-mande** : işten kalmış, işe yaramaz.

manen (-.) zf. a. : 1. anlamca. 2. iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça.

manende (-..) s. f. : benziyen.

manent, -di (-.) i. f. : benzer, misil, eş, gibi.

manevi (-.-), **maneviye** (-...) s. a. : maddi olmıyan, madde dışı olan, ruhi, tinsel. **Kuvve-i mâneviye** : iç, yürek kuvveti.

maneviyat, -tı (-..-) i. a. ç. : yürek gücü, moral.

mani (--), **mania** (-..) s. a. : meneden, engel, önleyen, önleyici; zorluk.

manidar (---) b. s. a. f. : anlamlı, imalı, bir şey demek isteyen; düşündürücü.

mansıp, -bı i. a. : derece, makam, rütbe, orun.

mansup, -bu (.-) s. a. ; 1. nasbolunmuş, konmuş, dikilmiş. 2. tayin edilmiş, atanmış.

mansur (.-) s. a. : yardım görmüş, zafer kazanmış, üstün gelmiş.

mantık, -ğı i. a. : lojik.

mantıkan zf. a. : mantıkca, mantığa göre.

mantıkî (..-) s. a. : mantıksal, mantıklı.

mantuk (.-) s. a. : **1.** söylenmiş, denilmiş. **2.** mâna, söz, anlam.

manzar i. a. : **1.** bakılan, görülen yer. **2.** görünüş. **3.** çehre, yüz.

manzara i. a. : görünüş.

manzum (.-) s. a. : **1.** vezinli, kafiyeli [söz]; koşak. **2.** düzenlenmiş, dizilmiş, sıralanmış.

manzume (.-.) i. a. : **1.** vezinli, kafiyeli söz. **2. astr.** sistem. **Manzume-i şemsiye : astr.** Güneş sistemi.

manzur (.-) s. a. : bakılmış, görülmüş, gözde olan, beğenilen. **Manzur-ı âlileri olmak :** dikkat nazarını çekmek.

mar (-) i. f. : yılan. **Mar-i hambeham :** kıvrım kıvrım, çöreklenmiş yılan.

maran (--) i. f. ç. : yılanlar.

maraz i. a. : hastalık, dert; belâ. **Maraz-ı müstevli : hek.** salgın hastalık. **Maraz-i sâri : hek.** bulaşıcı hastalık.

marazi (..-) s. a. : hastalıkla ilgili; hastalıklı.

maraziyat, -tı (...-) i. a. ç. : **hek.** hastalıklar bilgisi, patoloji.

ma'reç, -ci i. a. : çıkacak yer; merdiven.

mareke (-..) i. a. : **1.** savaş meydanı. **2.** kavga.

marife (-..) i. a. : **gr.** anlam ve kavramı belirtilmiş olan söz.

marifet, -ti (-..) i. a. : **1.** herkesin yapamadığı ustalık, her şeyde görülmiyen özellik. **2.** bilme, biliş. **Marifetiyle :** eliyle. **3.** hoşa gitmeyen hareket.

marifetperver (-....) b. s. a. f. : mârifetli, hünerli.

maristan (-.-) b. i. f. : hastahane.

mariz (.-) s. a. : hasta, hastalıklı, sayrı, zayıf, cılız.

maruf (--) s. a. : herkesçe bilinen, bilinen, tanınmış; ünlü, sanlı.

maruz (--) s. a. : arzedilmiş, bildirilmiş; karşı. **2.** verilmiş, sunulmuş.

maruzat, -tı (---) i. a. ç. : küçükten büyüğe bildirilen, sunulan şeyler; sunuş.

mas, -sı i. a. : emme, emerek çekme, soğurma.

masadak, -kı (-..) b. s. a. : onaylanan, uygun gelen.

masadır (.-.) i. a. ç. : **gr.** masdarlar, isim - fiiller.

masarif (.-.) i. a. ç. : masraflar, harcanan paralar, harcamalar, giderler. **Masarif-i zaruriye:** zorunlu giderler.

masarifat, -tı (.-.-) i. a. ç. : harcanan paralar, giderler.

masat, -tı i. t. : keskinleştirmek için üzerine bıçak sürülen alet.

masebak, -kı (-..) b. s. a. : geçmiş [şey], geçmiş. **Hikâye-i ma-sebak :** geçmişi hikâye etme.

maselef (-..) s. a. : geçmiş, önceki.

maseret, -ti (-..) i. a. : güçlük, zorluk.

masıl, -slı i. a. : kanın ve yoğurdun içinde bulunan tabiî su. **Masl-üd-dem : hek.** serom.

masiyet, -ti (-..) i. a. : âsilik, itaatsizlik, isyan, günah.

maskat, -tı i. a. : düşecek yer, düşülen yer. **Maskat-ı re's :** insanın doğduğu yer.

maskul, -lü (.-) s. a. : saykal vurulmuş, cilâlı.

maslahat, -tı i. a. : **1.** iş, emir, husus, madde, keyfiyet. **2.** barış, dirlik, düzenlik.

maslahatgüzar (....-) b. i. a. f. : elçi adına işleri takiple görevli kimse.

maslup, -bu (.-) s. a. : salbolunmuş, asılmış, asılarak öldürülmüş.

masnu, -u (.-) s. a. : tabiî olmıyan, yapma, uydurma.

masnuat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** uydurma, düzme şeyler. **2.** sanatla yapılmış şeyler, yapınlar.

masraf i. a. : harcanan para, gider.

masru (.-) s. a. : sar'alı, sar'a hastalığına tutulmuş, tutaraklı.

masruan (.-.) zf. a. : sar'alı olarak.

masruf (.-) s. a. : sarfolunmuş, harcedilmiş.

masum (--) s. a. : **1.** günahsız, suçsuz, arı. **2. i.** küçük çocuk.

masumane (---.) zf. a. f. : masumcasına, günahsız ve suçsuz olarak.

masumiyet, -ti (--..) i. a. : masumluk, suçsuzluk, arılık.

masun (.-) s. a. : saklanmış, korunmuş, korunan, dokunulmaz.

masuniyet, -ti (.-..) i. a. : mahfuzluk, eminlik, sağlamlık, korunma, dokunulmazlık. **Masuniyet-i şahsiye :** kişi dokunulmazlığı. **Masuniyet-i teşriiye :** yasama dokunulmazlığı, milletvekili dokunulmazlığı.

maşer (-.) i. a. : cemaat, topluluk.

maşeri (-.-) s. a. : cemaate, topluluğa mensup, topluluğun olan, ortaklaşa.

maşi (--) s. a. : yaya yürüyen, giden.

maşiye (-..) i. a. : **zool.** deve, koyun, keçi gibi hayvan.

maşiyen (-..) zf. a. : yayan, yürüyerek, ayakla.

maşrık, -ğı i. a. : güneşin doğduğu taraf, doğu.

maşrıkî (..-) s. a. : şarkla, doğu ile ilgili; doğu tarafı.

maşuk (--), **maşuka** (--.) i. a. : sevgili, yavuklu.

maşukıyet, -ti (--..) i. a. : mâşukluk, sevilme durumu, sevilmiş kimsenin durumu.

matar i. a. : yağmur.

matbaa i. a. : basımevi.

matbah i. a. : mutfak, aşevi.

matbu (.-) s. a. : tabolunmuş, basılmış, basma, basılı.

matbuat, -tı (.--) i. a. ç. : basın.

matbuh (.-) s. a. : tabhedilmiş, pişirilmiş.

matekaddem (-...) i. a. : **1.** geçmiş zaman. **2.** geçen şey. **3. zf.** öncelerî.

matem (-.) i. a. : yas.

matemzede (-...) b. s. a. f. : musibete uğramış, matemli, yaslı, acılı.

matfa (.-) s. a. : itfa edilmiş, söndürülmüş.

mathun (.-) s. a. : tahnolunmuş, öğütülmüş.

matiyye i. a. : binek hayvanı.

matla, -ı (.-) i. a. : **1.** tulû edecek, doğacak yer. **2. ed.** kaside veya gazelin kafiyeli olan ilk beyti.

matlap, -bı i. a. : istek, dilek.

matlubat, -tı (.--) i. a. ç. : alacaklar, alacak.

matlul, -lü (.-) s. a. : yaş, ıslak [nesne].

matlup, -bu (.-) i. a. : **1.** alacak. **2.** arzu, dilek.

matma, -ı (.-) i. a. : tamah edilecek, istenilecek şey.

matmah i. a. : göz dikilerek bakılan şey. **Matmah-ı nazar** : gözdikeği.

matmu (.-) s. a. : tamah olunmuş; hırsla istenen şey.

matmure (.-.) i. a. ; **1.** yer altında mahzen gibi öteberi saklanan yer. **2.** mezar, kabir, sin.

matrah i. a. : **1.** tarhedilecek, tarholunacak nesne, vergiye esas tutulan kazanç. **2.** mevki, yer, mahal; bir şey atılan yer.

matruh (.-) s. a. : tarholunmuş, çıkarılmış. **Matruh-ün-minh : mat.** eksilen, kendisinden başka bir sayı çıkarılan.

matruk, -ka (.-) s. a. : **1.** gevşek, sölpük adam. **2.** kuruduktan sonra yağmurun taravetlendirdiği yer.

matruş (.-) s. a. : sakalsız, sakalı tıraş edilmiş.

matrut, -du (.-) s. a. : tardolunmuş, koğulmuş.

matuf (--) s. a. : dönmüş, çevrilmiş, yönelmiş, yastanmış.

matuh (.-) s. a. : ateh getirmiş, bunamış, bunak.

matuhane (---.) zf. a. : bunamışcasına, bunakcasına.

mat'un (.-) s. a. : **1.** taun veya babaya tutulmuş. **2.** ta'm edilmiş, ayıplanmış.

matvî (.-) s. a. : kıvrılmış, bükülmüş, dürülmüş.

matvîyyen (.-.) zf. a. : katlıyarak, bükerek, sararak, dürerek.

maul, -lü (.-) s. a. : üstün gelinmiş. **Maul-ün-aleyh** : kendisi için ağlanılan kimse.

maunet, -ti (.-) i. a. : imdat, yardım.

mavera (-.-) b. i. a. : bir şeyin ötesinde, gerisinde bulunan; art, öte; geri. **Mavera-ün-nehr** : nehrin ötesi; Ceyhun nehrinin kuzeyinde bulunan ülkeye Araplar tarafından verilen coğrafî bir ad.

maye (-.) i. f. : **1.** maya, asıl, esas. **2.** zenginlik, mal. **3.** sermaye. **Maye-i zevk ü sürur** : eğlence ve sevinç mayası, konusu.

mayhoş s. f. : ekşimsi.

mayi, -i (--) i. a. : su gibi akan şey, sıvı.

mayubat, -tı (---) i. a. ç. : ayıp şeyler, ayıplanan şeyler; kusurlar, noksanlar.

mayuben (--.) zf. a. : ayıplanarak, kusur sayılarak.

mayup, -bu (--) s. a. : ayıplanmış, ayıplanan; bir eksiği, kusuru olan.

mayu'ref (-..) b. s. a. : bilinmez.

mayûfhemiyet, -ti (-....) b. i. a. : kavranabilirlik.

mazanne i. a. : bir şeyin vücudunun zannolunduğu yer, zan götüren. **2.** ermiş sanılan. **Mazanne-i sû** : kendisinden ancak fenalık beklenen kimse, kötü tanınmış kimseler.

mazarrat, -tı i. a. : zarar, ziyan, zarar verme, dokunma.

mazbata i. a. : kararname, tutanak.

mazbut, -tu (.-) s. a. : **1.** yazılmış, kaydedilmiş. **2.** derli toplu. **3.** soğuğu, rüzgârı içine geçirmiyen bina.

mazeret, -ti (-..) i. a. : özür, bahane.

mazhar s. a. : ermiş, erişmiş, erişen [bir iyiliğe]. **Mazhar-ı itibar olmak** : el üstü tutulmak.

mazharîyet, -ti i. a. : elde etme, nail olma, ergi.

mazi (--) i. a. : geçmiş; geçmiş zaman. **Mazi-i nakli** : gr. -miş'li geçmiş zaman. **Mazi-i şuhudi**: gr. di'li geçmiş zaman.

mazleme i. a. : zulüm, can yakma, haksızlık.

mazlum (.-) s. a. : **1.** zulüm görmüş, haksızlığa uğramış. **2. mec.** sessiz ve uysal.

mazlumin (.--) s. a. ç. : zulüm görmüş, haksızlığa uğramış kimseler.

mazmaza i. a. : ağız çalkalama.

mazmum (.-) i. a. : **1.** Osmanlıca zamme (ötre) ile okunan harf. **2.** zammolunmuş, katılmış.

mazmun (.-) i. a. : **1.** anlam, kavram. **2.** nükteli, cinaslı, sanatlı söz.

maznun (.-) i. a. : suçlu sanılan, sanık.

maznunin (.--) s. a. ç. : suçlu sanılanlar, sanıklar.

mazruf (.-) s. a. : **1.** zarflanmış, zarf içine konulmuş. **2.** zarflı kâğıt.

mazrufat, -tı (.--) i. a. ç. : zarflı şeyler.

mazrufen (.-.) zf. a. : zarf içinde olarak, zarflı.

mazrup, -bu (.-) s. a. : **1.** zarbolunmuş, dövülmüş. **2.** basılmış, damgalanmış. **3. mat.** çarpılan. **Mazrubun fih : mat.** çarpan.

maz'uf (.-) s. a. : zayıflamış, zayıf.

mazul, -lü (--) s. a. : azlolunmuş, işinden çıkarılmış, yol verilmiş.

mazulen (--.) zf. a. : azledilmek yoliyle.

mazulin (---) s. a. ç. : azledilmişler, işinden çıkarılmışlar.

mazuliyet, -ti (--..) i. a. : mazullük, azledilmiş olma, işinden çıkarılmış olma, işinden çıkarılmışlık.

mazur (--) s. a. : özürlü, özürlü olan, mazeretli.

mazuriyet, -ti (--..) i. a. : mazurluk, özürlülük.

-meab (.-) i. a. : **1.** geri dönülecek yer. **2.** sığınılacak yer. **Fazilet-meab :** faziletin barındığı yer.

meabit, -di (.-.) i. a. ç. : mabetler, ibadet yerleri.

meadin (.-.) i. a. ç. : madenler.

meakil, -li (.-.) i. a. ç. : eklolunacak, yenilecek şeyler.

meal, -li (.-) i. a. : mâna, anlam. **Bi-meâl :** anlamsız, saçma.

mealen (.-.) zf. a. : anlam bakımından, harfi harfine olmıyarak.

mebadi (.--) i. a. ç. : mebdeler, evveller, başlangıçlar; prensipler, ilk unsurlar.

mebahis (.-.) i. a. ç. : **1.** mephaslar, bölümler; bir şeyin bahsolunduğu yerler. **2.** araştırma, arama yerleri.

mebaliğ (.--) i. a. ç. : meblâğlar, paralar, akçeler.

mebanî (.--) i. a. ç. : binalar, yapılar.

mebde, -i i. a. : **1.** prensip, ilke. **2.** baş, başlangıç; başlangıç noktası. **3.** ilmin ilk kısmı.

mebdeiyet, -ti i. a. : başlangıç olma işi.

mebiz (.-) i. a. : **anat.** yumurtalık.

meblâğ (.-) i. a. : para miktarı, tutar.

meblûl, -lü (.-) s. a. : ıslanmış, ıslak, yaş.

mebna (.-) i. a. : **1.** yapı yeri, bina yeri. **2.** yapı, bina.

mebnî (.-) e. a. : **1.** ....den dolayı, ötürü. **2.** yapılmış, kurulmuş. **Mebnî ale-l-hikâye** : bir hikâyenin çıkarılmış veya bir hikâyeye dayanılarak söylenilen söz.

mebrûk, -kü (.-) s. a. : kutlamaya değer, kutlu.

mebrur (.-) s. a. : iyi, makbul.

mebrut, -da (.-) s. a. : soğumuş, soğuk.

mebus (.-) s. a. : **1.** gönderilmiş. **2. i.** milletvekili, saylav.

mebzul, -lü (.-) s. a. : bol, çok.

mebzuliyet, -ti (.--.) i. a. : bolluk, çokluk.

meca (.-) i. a. : açlık.

mecal, -li (.-) i. a. : güç, takat, derman.

mecaz (.-) i. a. : öz anlamiyle ilgisi olmakla beraber başka bir anlamda kullanılan kelime.

mecbul, -lü (.-) s. a. : yaratılmış.

mecbur (.-) s. a. : zorunda olan, yükümlü.

mecburen (.-.) zf. a. : zorla, zor altında, zoraki, zorun.

mecburi (.--) s. a. : yükümlü, zorunlu.

mecburiyet, -ti (.-..) i. a. : mecburluk, yüküm, zor.

mebtute (.-.) i. a. : **fık.** üç talâk ile boşanmış olan kadın.

meccanen (.-.) zf. a. : parasız, bedava.

mecellât, -tı (..-) i. a. ç. : kitaplar, mecmualar, dergiler.

mecelle i. a. : **1.** kitap, mecmua, dergi. **2.** fıkıh ilminin muameleye ait olan kısmına dair Tanzimat'tan sonra telif edilmiş ünlü eser.

mecit, -cdi i. a. : mecit, büyüklük, ululuk; şan ve şeref.

meclis i. a. : **1.** dernek. **2.** toplantı; kurul. **Meclis-i müessisan** : **huk.** kurucu meclis.

meclûbîn (.--) s. a. ç. : meclûplar, tutkunlar.

meclûbiyet, -ti (.-..) i. a. : mecluplluk, tutkunluk.

meclûp, -bu (.-) s. a. : tutkun.

mecma, -ı i. a. : toplanılan yer, yığınak.

mecmu, -u (.-) s. a. : **1.** cemolmuş, birikmiş. **2. bütün, hep.**

mecmua (.-.) i. a. : **1.** toplanmış olan şeylerin hepsi. **2.** dergi.

mecmuan (.-.) zf. a. : toplu olarak, toptan, birden; hep.

mecmuiyet, -ti (.--.) i. a. : **1.** topluluk, bütünlük, tamlık. **2. sosy.** ortaklaşma.

mecnun (.-) s. a. : **1.** cin tutmuş, çıldırmış, deli. **2.** delice seven, tutkun, çılgın.

mecnunane (.--.) zf. a. : delice, delicesine.

mecnuniyet, -ti (.-..) i. a. : mecnunluk, delilik.

mecra (.-) i. a. : suyun aktığı yer, yatak, su yolu, akıntı yeri. **Mecra-yı bevli** : sidik yolu.

mecruh (.-) s. a. : **1.** yaralanmış, yaralı. **2.** çürütülmüş [düşünce].

mecruhin (.--) s. a. ç. : yaralanmışlar, yaralılar.

mecrur (.-) s. a. : cerrolunmuş, çekilmiş, sürüklenmiş.

mecur (--) s. a. : **1.** kiralanmış, kiralanan şey. **2.** ecir ve mükâfatı verilmiş.

meczum (.-) s. a. : cüzamlı, miskin illetine tutulmuş [kimse].

meczup, -bu (.-) s. a. : deli, sapık, sapıtkan.

meçhul, -lü (.-) s. a. : **1.** bilinmiyen, bilinmedik. **2. i. gr.** edilgen [fiil].

meçhuliyet (.-..) i. a. : **1.** belirsizlik, bilinmezlik, tanınmamışlık, tanınmazlık. **2.** karanlık, bellisizlik.

medar (.-) i. a. : **1.** yardım, dayanak, yararlık. **Medar-ı maişet** : geçinecek. **2. astr.** yörünge, dönence. **3. coğr.** tropika. **Medar-ı cedi** : oğlak dönencesi. **Medar-ı seretan** : **astr.** yengeç dönencesi.

medareyn (.-.) i. a. ç. : **coğr.** oğlak dönencesi ile yengeç dönencesi.

medari (.--) s. a. : **coğr.** tropikal. **Medari mıntaka** : **coğr.** tropikal kuşak.

medaris (.-.) i. a. ç. : medreseler, ders okunan yerler.

meddah (.-) s. a. : **1.** çok metheden. **2. i.** taklit yaparak gülünç hikâyeler anlatan.

medeni (..-) s. a. : **1.** şehirli, kasabalı. **2.** terbiyeli, görgülü, nazik, uygar.

medeniyet, -ti i. a. : medenilik, şehirlilik, soysallık, uygarlık.

medet, -di i. a. : yalvarma; yardım, imdat isteme.

medethah (..-) b. s. a. f. : yardım istiyen.

medetres b. s. a. f. : yardıma koşan, yardıma yetişen.

medfuat, -tı (.--) i. a. ç. : verilmiş, harcanmış paralar.

medih, -dhl i. a. : övme, övgü.

medine (.-.) : şehir, site. **Medinet-üs-selâm** : Bağdat şehri. **Medinet-ün-Nebi** : eski adı Yasrib olan şimdiki Medine şehri.

medit, -di (.-) s. a. : uzun, sürekli. **Medid-ül-basar** : uzaktan gören, hipermetrop.

medlûl, -lü (.-) i. a. : mâna, anlam. **Maani-i medlûle** : anlaşılır anlamlar.

medrese i. a. : **1.** ders okunan yer. **2.** [eskiden] içinde dini dersler okutulan ve yatılan yer. **Medrese-nişin** : medresede oturan, medreseli.

medruk, -kü (.-) s. a. : derkolunmuş, anlaşılmış.

medrus (.-) s. a. : **1.** ders olarak okunmuş. **2.** eskimiş.

med'uv, -vvu (.-) s. a. : davetli, çağırılmış.

med'uvven zf. a. : davetli olarak, davet olunarak, çağrılarak.

medyun (.-) s. a. : borçlu, verecekli.

mefahir (.-.) i. a. ç. : mefharetler, iftihar edilecek, övünülecek şeyler.

mefail (.--) i. a. : **1.** yapılmış, işlenmiş işler. **2.** aruz vezni cüzülerinden.

mefasıl (.-.) i. a. ç. : mafsallar, oynak yerleri, eklemler.

mefasit, -di (.-.) i. a. ç. : mefsedetler, fesatlıklar, münafıklıklar, bozgunculuklar.

mefatih (.--) i. a. ç. : miftahlar, anahtarlar.

mefatir (.--) i. a. ç. : iftar edenler, oruç açanlar.

mefer, -rri i. a. : firar edecek, kaçacak yer.

mefhar i. a. : **1.** fahirlenme, övünme. **2.** övünmeye sebebolan, övünmeyi gerektiren. **Mefhar-i kâinat, Mefhar-i mevcudat** : Hz. Muhammed.

mefharet, -ti i. a. : iftihar edilecek, övünülecek şey, kıvanç, övünce.

mefhum (.-) i. a. : mâna, kavram, anlam.

mefhumiye (.--.) i. a. : **fels.** kavramcılık.

mefkudiyet, -ti (.-..) i. a. : mefkutluk, yokluk, bulunmama.

mefkûk, -kü (.-) s. a. : fekolunmuş,

koparılmış, sökülmüş, ayrılmış, çıkarılmış.

mefkûre (.-.) i. o. : ideal, ülkü.

mefkûrevi (.-.-) s. a. : **fels.** ülküsel.

mefkut, -du (.-) s. a. : yok olmuş, yok, kayıp, bilinmiyen.

meflûcen zf. a. : meflûç olarak, felce uğramış olarak.

meflûç, -cu (.-) s. a. : felce uğramış, kötürüm, inmeli; **mec.** hareketsiz.

mefruğ (.-) s. a. : feragat edilmiş, başkasına bırakılmış, bırakılmış. **Mefrugun bih :** bir kimseye ferağ edilen, bırakılan şey. **Mefrugun leh :** kendisine ferağ olunmuş, bırakılmış kimse.

mefruk, -ku (.-) s. a. : tefrik edilmiş, ayrılmış.

mefruş (.-) s. a. : ferşolunmuş, döşenmiş, döşeli.

mefruşat, -tı (.--) i. a. ç. : döşemelik eşya, döşeme. **Mefruşat-ı beytiye :** ev eşyası.

mefruz (.-) [ze ile] s. a. : ifraz olunmuş, ayrılmış, bölünmüş.

mefruz (.-) [dat ile] s. a. : **1.** farzolmuş, boyun borcu olmuş. **2.** varsayışlı, varsayılan.

mefsedet, -ti i. a. : münafıklık, ortalığı karıştırma, fesat, bozgunculuk.

mefsuh (.-) s. a. : fesholunmuş, hükümsüz bırakılmış, bozulmuş.

mefsut, -du (.-) s. a. : fasdolunmuş, kan alınmış, kan alınan.

meftuh (.-) s. a. : **1.** fetholunmuş, açılmış. **2.** üstünlü okunan, üstün ile, e ile okunan.

meftuk, -ku (.-) s. a. : fıtıklı.

meftul, -lü (.-) s. a. : bükülmüş, örülmüş; kıvrılmış.

meftum (.-) s. a. : memeden, sütten kesilmiş [çocuk].

meftun (.-) s. a. : âşık, tutkun, gönül vermiş, vurulmuş.

meftunane (.--.) zf. a. : meftuncasına, tutkuncasına; hayrancasına, şaşarak.

meftuniyet, -ti (.--) i. a. : meftunluk, tutkunluk, gönül verme.

meftur (.-) [t ile] s. a. : bezgin, bıkkın, kederli, umutsuz.

meftur (.-) [tı ile] s. a. : yaratılmış.

meful, -lü (.-) s. a. : **1.** yapılmış. **2. i. gr.** tümleç. **Meful-i anh, Meful-i minh : gr.** -den hali, ablatif. **Meful-i bih : gr.** -i hali, akuzatif. **Meful-i fih :** -de hali, lokatif. **Meful-i gayr-i sarih : gr.** dolaylı tümleç. **Meful-i ileyh : gr.** -e hali, datif. **Meful-ün leh : gr.** için, postpozisyon. **Meful-ün maa : gr.** -le, -ile hali, enstrümantal. **Meful-ün-**

-sarih : gr. düz tümleç, nesne.

megarip, -bi (.-.) i. a. ç. : mağripler, garplar, batılar.

meğer e. f. : oysaki, halbuki; ancak

meh i. f. : astr. Ay.

mehab, -bbı (.-) i. a. ç. : rüzgârın estiği yerler.

mehabet, -ti (.-.) i. a. : heybet, gösteriş; ululuk, korkunçluk, büyük görünme.

mehabil (.-.) i. a. ç. : anat. mehbiller, rahim yolları, döl yatakları.

mehal, -li (.-) i. a. : 1. korku yeri. 2. süre, vâde, mehil.

meham, -mmı (.-) s. a. ç. : mühim, önemli, gerekli şeyler.

mehan (.-) s. a. : küçümsenmiş, küçük görülmüş.

mehaz (.-) i. a. : kaynak [bir eser yazarken başvurulan-].

mehbil i. a. : rahim yolu, döl yatağı.

mehbit, -ti i. a. : inecek yer.

mehbut, -tu (.-) s. a. : korkudan sinmiş, şaşalamış.

mehcebin (..-) b. s. f. a. : ay alınlı, parlak alınlı.

mehcur (.-) s. a. : ayrı, ırak, uzak bırakılmış, atılmış.

mehcuriyet, -ti (.-..) i. a. : 1. uzaklık, ayrılık. 2. bırakılma, unutulma.

mehdi (.-) s. a. : 1. doğru yol tutan. 2. ö. i. : kıyamete yakın çıkacağı söylenen adam.

mehdiye i. a. : hediye, armağan.

mehdum (.-) s. a. : hedmolunmuş, yıkılmış.

mehil, -hli i. a. : vâde, mühlet, önel.

mehip, -bi s. a. : 1. heybetli, korkunç. 2. i. arslan.

mehir, -hri i. a. : nikâh bedeli. **Mehr-i muaccel** : nikâhta kız tarafına verilen ağırlık para; kalın. **Mehr-i müeccel** : boşanma veya ölüm halinde, kız tarafına verilmesi nikâhta kararlaştırılmış olan bedel. **Mehr-i müsemma** : kadın için iki tarafın rızasiyle ve nikâh akdi sırasında tâyin olunan mehir.

mehlika b. s. f. : ay yüzlü, yüzü ay gibi güzel.

mehleke i. a. : tehlikeli yer.

mehmaemken (.-..) zf. a. : mümkün olduğu kadar, olabildiği kadar.

mehpare (.-.) b. s. f. : ay parçası; mec. pek güzel olan [kimse].

mehru (.-) b. s. f. : ay yüzlü, güzel.

meht, -hdi i. a. : beşik.

mehtap, -bı (.-) b. i. f. : ayışığı, ay aydınlığı.

mehuz (.-) s. a. : ahzolunmuş, alınmış.

mehuzat, -tı (---) s. a. ç. : ahzolunan, alınan para ve bu paranın defterde yazıldığı hane.

mehuze (.-.) i. a. **mat.** yardımcı teorem.

mehveş b. s. f. : ay gibi güzel.

mehzul, -lü (.-) s. a. : zayıf, cılız, arık.

mehzum (.-) s. a. : hezimete uğramış, mağlûbolmuş, yenilmiş. **Leşker-i mehzum** : bozulmuş asker.

mekabir (.-.) i. a. ç. : mezarlar.

mekân (.-) i. a. : yer; ev, yurt.

mekânen (.-.) zf. a. : yer, ev; yurt bakımından.

mekânet, -ti (.-.) i. a. : dayanıklılık, sağlamlık.

mekânis (.-.) i. a. ç. : süpürgeler.

mekâri (.--) i. a. : kira ile tutulan hayvan, yük hayvanı.

mekârih (.-.) i. a. ç. : tiksinilecek şeyler; dertler, sıkıntılar.

mekârim (.-.) i. a. ç. : keremler, cömertlikler, el açıklıkları; iyi ahlâklar.

mekâsip, -bi (.-.) i. a. ç. : meksepler, kazançlar, kârlar.

mekatı (.-.) i. a. ç. : maktalar, kesitler.

mekâtip, -bi (.-.) i. a. ç. : mektepler, okullar. **mekâtib-i iptidaiye** : ilkokullar.

mekâtip, -bi (.--) i. a. ç. : mektuplar.

mekâyil (.--) i. a. ç. : ölçekler, tahıl ölçekleri.

mekâyit, -di (.-.) i. a. ç. : hileler, aldatmalar, düzenler.

mekbir i. a. : kocalma, ihtiyarlama.

me'kel i. a. : sıkıntısız, hizmetsiz geçinme yeri, yemeklik, yiyim yeri, yiyim evi.

me'kele i. a. : eklolunacak, yenilecek şey.

mekful, -lü (.-) s. a. : kefil olunmuş, kefil olmuş. **Mekful-ün-anh** : **huk.** kendisine kefalet olunan kimse. **Mekful-ün-bih** : **huk.** kefilin, teslimini veya ödemesini üstüne aldığı şey. **Mekful-ün-leh** : kefaletle alacağı sağlanmış olan alacaklı.

mekin (.-) s. a. : temekkün eden, oturan, yerleşen. **Şeref-ül-mekân bi-l-mekîn** : mekânın şerefi oturan iledir.

mekir, -kri i. a. : oyun, hile, düzen.

mekkâr (.-) s. a. : düzenbaz, hilekâr, aldatıcı, oyuncu.

mekmen i. a. : gizlenilecek, pusu kurulacak yer.

mekmun (.-) s. a. : gizli, saklı.

mekni (.-) s. a. : gizli, saklı.

meknun (.-) s. a. : 1. örtülü, gizli,

saklı. 2. dizilmiş. **Dürr-i meknun :** dizi inci.

meknus (.-) s. a. : süpürülmüş.

meknuz (.-) s. a. : gömülü, gizli, saklı.

mekremet, -ti i. a. : **1.** kerem, şeref, onur. 2. cömertlik, ağırlama, saygı. **Mekremetlü :** ilmiyede sadreyn payesinin resmî ünvanı.

mekrubiyet, -ti (.-..) i. a. : tasalı, kederli, gamlı olma.

mekruh (.-) s. a. : **1.** iğrenç, tiksindirici. 2. yapılması şeriatçe hoş görülmiyen hal.

mekruha (.-.) i. a. : mihnet, keder, şiddet.

mekruhiyet, -ti (.--.) i. a. : mekruhluk, iğrençlik.

mekrup, -bu (.-) s. a. : kederli, gamlı, tasalı.

meks, -i [se ile] i. a. : bir yerde kalma, bekleme, eğlenme, durma.

meks, -i [sin ile] öşür, baç, vergi.

meksep, -bi i. a. : kâr yeri, kazanç yeri; kazanç.

meksuf (.-) s. a. : küsuflanmış, ışığı, aydınlığı tutulmuş.

maksup, -bu (.-) s. a. : kesbolunmuş, kazanılmış; öğrenilmiş, elde edilmiş.

meksur (.-) s. a. : **1.** kesrolunmuş, kırılmış. 2. i. Osmanlıcada esre okunan harf. 3. esreli, i sesi çıkaran harf.

mekşuf (.-) s. a. : **1.** keşfolunmuş, meydana çıkarılmış, bulunmuş. 2. açık, açılmış. **Mekşuf-ül-avre :** görünmemesi gereken yeri açık kimse. **Mekşuf-ür-re's :** başı açık.

mektebî (..-) s. a. : okulsal.

mektep, -bi i. a. : okul. **Mekteb-i leyli :** yatılı okul.

mektubat, -tı (.--) i. a. ç. : yazılı şeyler, yazılar; mektuplar.

mektubî (.--) i. a. : [eskiden] mektupçu. **Mektubî kalemi :** nezaretlerle vilâyetlerde yazı işlerine bakan kalem.

mektum (.-) s. a. : ketmolunmuş, gizli, saklı.

mektup, -bu i. ve s. a. : **1.** birine yazılmış yazı. 2. yazılmış, yazılı.

mekûl, -lü (.-) s. ve i. a. : eklolunmuş, yenmiş şey; yiyecek.

mekûlât, -tı (---) i. a. ç. : yiyecekler.

mekzebe i. a. : yalan söz, palavra.

melabe i. a. : oyun, oyuncak.

melâbis (.-.) i. a. ç. : giyecekler, elbiseler.

melâhat, -ti (.-.) i. a. : **1.** yüz güzelliği. 2. şirinlik, sevimlilik.

melâhi (.--) i. a. : oyunlar, eğlenceler, cümbüşler. **Alât-ı melâhi :** sazlar, çalgılar.

melâhim (.-.) i. a. ç. : büyük, kanlı savaşlar.

melâik (.-.), **melâike** (.-..) i. a. ç. : melekler.

melâin (.--) s. a. ç. : mel'unlar, herkesin lânet ve nefretini kazanmışlar.

melâl, -li (.-) i. a. : can sıkıntısı, usanç, bezginlik. **Melâl-i hasret ü gurbet :** hasret ve gurbet hüznü.

melâmet, -ti (.-.) i. a. : ayıplama, azarlama, kınama, çıkışma. [dervişlikte nefse eziyet etme ve dünyayı hor görme karşılığı olarak kullanılmıştır].

melâmetkeş (.-..) b. s. a. f. : sıkışmaya, azarlamaya katlanan [kimse].

melâmi' (.-.) i. a. ç. : parıltılar, aydınlıklar.

melanet, -ti i. a. : melunluk, büyük kötülük, alçaklık.

melâz (.-) i. a. : sığınacak yer.

melâze (.-.) i. f. : **anat.** küçük dil.

melbes i. a. : giyilecek şey, elbise. **Melbes ü me'kel :** giyecek ve yiyecek.

melbus (.-) s. a. : giymiş, giyinmiş.

melbusat, -tı (.--) i. a. ç. : libaslar, giyecekler, giysiler.

melce i. a. : iltica olunacak yer, sığınak, barınak.

melda (.-) s. a. : çok [en, pek] genç, körpe ve nazik [vücut veya dal].

melek i. a. : **1.** Allah'la insan arasında aracılık yapan tinsel varlık, gökçe. **Melek-ül-Cennet :** Cennet meleği. **2.** yüzü ve huyu pek güzel, çok temiz olan kimse.

melekâne (..-.) zf. a. f. : melekçesine.

melekât, -tı (..-) i. a. ç. : melekeler, yetiler.

meleke i. a. : maharet, yatkınlık, alışıklık; yordam; **psik.** yeti.

melekru (..-) b. s. a. f. : melek yüzlü.

melekut, -tu (..-) i. a. : hükümdarlık, kırallık; saltanat, azamet.

melfuf (.-) s. a. : leffedilmiş, sarılmış, dürülmüş, dürülü, ilişik, bağlı.

melfufat, -tı (.--) i. a. ç. : mektuba iliştirilmiş, sarılı evrak.

melfuz (.-) s. a. : telâffuz edilmiş, söylenmiş.

melfuzat, -tı (.--) i. a. ç. : söylenmiş şeyler.

melhame i. a. : kıyasıya savaş, kanlı savaş.

melhat, -di i. a. : lâhit yeri.

melhuz (.-) s. a. : umulur, beklenir, düşünülebilen, hatıra gelen; olabilen.

melhuzat, -tı (.--) i. a. ç. : hatıra gelen şeyler, olabilir şeyler.

melih (.-), **meliha** (.-.) s. a. : güzel, sevimli, şirin, zarif.

melik i. a. : hükümdar, sultan, kıral, hakan.

melikâne (.--.) zf. a. f. : hükümdara ait, onunla ilgili.

melike i. a. : kraliçe.

melil (.-) s. a. : kederli.

mellah (.-) i. a. : gemici, gemi kullanan, kaptan, denizci.

mellaha (.-.) i. a. : tuzla.

melûf (.-) s. a. : alışık, alışmış.

melûfiyet, -ti (.--..) i. a. : alışıklık.

melûl, -lü (.-) s. a. : melâlli, kederli, üzgün; bezgin, bıkkın.

melûlâne (.--.) zf. a. f. : üzgün ve bezgin bir durumda.

melûn (.-) s. a. : **1.** lânete uğramış. **2.** alçak.

melzum (.-) s. a. : gereksinmiş.

memalik, -ki (.-.) i. a. ç. : memleketler, ülkeler. **Memalik-i harre** : sıcak memleketler.

memalik (.--) i. a. ç. : memlûkler, hizmetçiler; esirler; kullar, köleler.

memat, -tı (.-) i. a. : ölüm. **Ba'de-l-memat** : ölümden, öldükten sonra.

memduh (.-) s. a. : medhedilmiş, öğülmüş.

memduhiyet, -ti (.-..) i. a. : memduhluk, makbullük.

memdut, -du (.-) s. a. : **1.** meddolunmuş, çekilmiş, uzatılmış, uzamış, uzatılan; uzun. **2.** metli, üzerinde met (uzatma) işareti bulunan [harf].

me'men i. a. : **1.** emin, güvenilir, sağlam yer, sığınılacak yer, sığınak.

memer, -rri i. a. : yol, geçit. **Memerr-i nas** : herkesin geçtiği yol, geçit.

memlâha i. a. : tuz çıkarılan yer, tuzla.

memleket, -ti i. a. : ülke; kasaba.

memlû (.-) s. a. : doldurulmuş, dolu.

memlûh (.-) s. a. : tuzlanmış, tuzlu; tuzlama.

memlûk, -kü (.-) i. a. : köle, kul.

memlûkiyet, -ti (.--) i. a. : kulluk, kölelik.

memlûl, -lü (.-) s. a. : melâl vermiş, usanılmış, bıkılmış.

memnu, -u (.-) s. a. : menolunmuş, yasak edilmiş, yasak. **Memnu-ül-amel** : yapılması yasak iş.

memnuiyet, -ti (.-..) i. a. : yasak, yasaklık, yasaklanmış.

memnun (.-) s. a. : **1.** minnet altında bulunan. **2.** sevinmiş, sevinçli, kıvançlı. **3.** razı, hoşnut.

memnunen (.-.) zf. a. : hoşnut olarak, sevinerek.

memnuniyet, -ti (.--.) i. a. : hoşnutluk, sevinç, kıvançlık.

memsuh (.-) s. a. : biçimsiz, şekilsiz, çirkin.

memşa (.-) i. a. : ayakyolu, helâ.

memtur (.-) s. a. : üzerine yağmur yağmış. **Arz-ı memtur :** yağmurlu toprak.

memul, -lü (.-) s. a. : umulan, umulur, beklenir, beklenen.

me'mun (.-) s. a. : emniyetli, korkusuz.

memur (.-) s. ve i. a. : emir almış olan kimse; görevli, işyar. **Memur-un-bih :** [esikeden] emrolunan şey.

memuren (.-) zf. a. : işyar, görevli olarak.

memurin (.--) i. a. ç. : memurlar, işyarlar, devlet hizmetinde bulunan kimseler.

memuriyet, -ti (.-..) i. a. : işyarlık, görevlilik.

memzuç, -cu (.-) s. a. : mezcolunmuş, karıştırılmış, karışık.

men z. f. : ben.

menaat, -ti (.-.) i. a. : sarplık, çetinlik. **Menaat-i mevkiiye :** arazi sarplığı.

menabi (.--) i. a. ç. : membalar, kaynaklar, pınarlar.

menabir (.-.) i. a. ç. : minberler, camide hutbe okunan yerler.

menafi, -i (.--) i. a. ç. : menfaatler, faydalar, asılar, yararlar, çıkarlar. **Menafi-i amme : huk.** kamu yararı.

menafiz (.-.) i. a. ç. : menfezler, geçecek delikler, ağızlar, yarıklar.

menahi (.--)s. a. ç. : nehy ve haram olunmuş şeyler, yasaklar.

menahiç, -ci i. a. ç. : açık, geniş yollar.

menahir (.-.) [hı ile] i. a. ç. : **anat.** burun delikleri.

menakıp, -bı (.-.) i. a. ç. : menkıbeler, destanlar, övünülecek vasıflar.

menam (.-) i. a. : **1.** uyunacak yer, yatak odası. **2.** uyku; rüya, düş.

menare (.-.) i. a. : minare.

menasik, -ki (.-.) i. a. ç. : haç sırasında yapılan bazı törenler.

menasim (.-.) i. a. ç. : **1.** eserler, alâmetler, izler. **2.** meslekler, yollar.

menatık, -kı (.-.) i. a. ç. : mıntakalar, bölgeler.

menavir (.-.) i. a. ç. : minareler.

menaya (.--) i. a. ç. : meniyeler, ölümler.

menazım (.-.) i. a. ç. : diziler, sıralar.

menazır (.-.) i. a. ç. : manzaralar, görünüşler.

menazıri (.-.-) s. a. : perspektif.

menazil (.-.) i. a. ç. : menziller, konaklar.

menba (.-) i. a. : kaynak, pınar.

mencut, -du (.-) s. a. : gamlı, kederli, tasalı.

mendep, -bi i. a. : **1.** ağlama [şamata ile]. **2.** tehlike, ölüm.

menent, -di i. f. : benzer, eş.

menevi (..-) s. a. : meni ile ilgili. **Sâil-i menevi : fizy.** nutfe, dölsuyu.

menfa (.-) i. a. : birinin nefyedildiği, sürüldüğü yer, sürgün.

menfaat, -ti i. a. : fayda, çıkar, yarar.

menfaatbahş b. s. a. f. : menfaatli, yararlı.

menfaatperest, -ti b. s. a. f. : çıkarına, menfaatine düşkün, çıkarcı.

menfes i. a. : nefes alacak yer, delik.

menfez i. a. : nüfuz edecek, girecek yer; pencere, delik, yarık, ağız.

menfi (.-) s. a. : **1.** nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün. **2. gr.** olumsuz. **3. mat.** negatif.

menfiyen (.-.) zf. a. : sürülerek, sürgün edilerek.

menfur (.-) s. a. : nefret edilen, iğrenç, tiksinç.

menhar i. a. [hı ile] : **anat.** burun deliği.

menhiyat, -tı (.--) i. a. ç. : dinin yasak ettiği şeyler.

menhi (.-) s. a. : nehi ve haram olunan, şer'an menedilmiş, yasak.

menhus (.-) [ha ile] s. a. : nuhusetli, uğursuz, şom.

menhuş (.-) s. a. : yılan, akrep gibi hayvanlar tarafından sokulmuş.

meni, -n'i i. a. : yasak etme, bırakmama.

meni (.-) i. a. : **biy.** dölsuyu, belsuyu, sperma.

meni (.-) i. f. : benlik.

meniye i. a. : ölüm.

menkabe i. a. : tarihî hikâye, fıkra.

menkip, -bi i. a. : **anat.** omuz ile kol kemiğinin birleştiği yer.

menku (.-) s. a. : haşlanmış [suda], haşlama, suda kaynatılmış.

menkûbiyet, -ti (.--.) i. a. : gözden düşmüşlük.

menkûha (.-.) i. a. : nikâhlı kadın, zevce, eş.

menkul, -lü (.-) s. a. : 1. taşınır, taşınan, nakledilen. 2. söylenen.

menkûp, -bu (.-) s. a. : gözden düşmüş.

menkûs (.-) s. a. : 1. baş aşağı çevrilmiş, tersine dönmüş. 2. hastalığı tekrarlamış [hasta].

menkuş (.-) s. a. : nakşolunmuş, süslenmiş, işlenmiş.

menkut, -tu (.-) s. a. : noktalı, noktalanmış,

menkuz (.-) s. a. : nakzedilmiş, bozulmuş, hükümsüz bırakılmış. **Karar-ı menkaz** : bozulmuş karar.

mensi (.-) s. a. : unutulmuş.

mensubin (.--) s. a. ç. : mensup olanlar, nispeti olanlar, bağlı olanlar, kapılanmış olanlar, yamanmış olanlar, ilgisi bulunanlar.

mensubiyet, -ti (.--.) i. a. : ait olma, soyundan gelme, ilgililik, ilinti.

mensucat, -tı (.--) i. a. : nescolunmuş, dokunmuş şeyler, dokumalar.

mensuç, -cu (.-) s. a. : nescolunmuş, dokunmuş.

mensuh (.-) s. a. : hükmü kalmamış, silinmiş.

mensup, -bu (.-) s. a. : -den olan, bağlı; kapılanmış, yamanmış, ilgisi bulunan.

mensur (.-), **mensure** (.-.) s. a. : 1. dağılmış, serpilmiş. 2. vezinsiz, kafiyesiz söz.

menşe, -i i. a. : bir şeyin çıktığı, başladığı yer, köken, kaynak.

menşur (.-) i. a. : 1. **mat.** biçme, prizma. 2. **tar.** eskiden padişahın verdiği vezirlik veya müşürlük fermanı.

menşuri (.--) s. a. : **mat.** biçmesel, prizmatik.

menun (.-) i. a. : vakit, zaman. **Reyb-ül-menûn** : zamanın olayları.

menus (.-) s. a. : ünsiyet olunmuş, alışılmış, alışkan, alışık.

menusiyet, -ti (.--.) i. a. : alışkanlık, alışılma, alışılmış olma, alışma.

menut, -tu (.-) s. a. : tâbi, bağımlı.

menutiyet, -ti (.--.) i. a. : tâbi olma, bağımlılık.

menzil i. a. : konak, mesken.

menzile, menzilet i. a. : derece, rütbe, küçük aşama, kerte.

menzu (.-) s. a. : nezolunmuş, koparılmış.

menzuf (.-) s. a. : kan kaybı yüzünden dermansız kalmış [kimse].

menzul, -lü (.-) s. a. : nüzül isabet etmiş, inme inmiş, kötürüm.

mephas i. a. : bölüm [kitapta].

Mephas-ül-beşer : antropoloji **Mephas-ül-miyah** : hidroloji.

mephur (.-) s. a. : nefes darlığına tutulmuş olan.

mephusun anh (.-..) b. s. a. : bahsolunan şey, adı geçen.

mephut, -tu (.-) s. a. : hayrette kalmış, şaşmış, şaşkın.

mepsut (.-) s. a. : **1.** bastolunmuş, yayılmış, döşenmiş. **2.** etrafiyle bildirilen.

mepsuten (.-.) zf. a. : düzce, düz, doğru; doğrusuna. **Mepsuten mütenasip** : **mat.** doğru orantılı.

mera i. a. : otlak, çayırlık.

merabi' (.-.) i. a. : **1.** mürabbalar, kareler. **2.** ilkbaharda oturulan evler.

merahim (.-.) i. a. ç. : merhametler, şefkatler, acımalar.

merak, -ğı (.-) i. a. : bir şeyi öğrenmek ve bilmek isteği.

merakım (.-.) i. a. ç. : kalemler, yazacak âletler

merakıt, -dı (.-.) i. a. ç. : merkatler, kabirler, mezarlar.

meraki (.--) s. a. : **1.** kuruntu, vesvese içinde bulunan [kimse]. **2.** i. merdivenler, basamaklar.

meram (.-) i. a. : arzu, istek, maksat, erek. **Meram-bahş, Meram-bahşa** : birine istediğini veren.

meraret, -ti (.-.) i. a. : acılık, tatsızlık.

merasim (.-.) i. a. : tören, gösteri, yol, yordam.

meratip, -bi (.-.) i. a. ç. : mertebeler, dereceler, aşamalar, sıralar.

meraya (.--) i. a. ç. : aynalar.

merbut, -tu (.-) s. a. : bağlı, ilişik.

merbutat, -tı (.--) i. a. ç. : raptolunmuş şeyler, ekli, bağlı şeyler.

merbuten (.-.) zf. a. : raptedilerek, bağlanmış olarak.

merbutiyet, -ti (.--.) i. a. : merbutluk, bağlılık, eklilik.

mercan i. a. : denizden çıkarılan kıymetli kırmızı madde.

merci, -i (.-) i. a. : başvuracak yer.

mercu, mercuv (.-) s. a. : rica olunan, umulan, yalvararak istenilen.

mercum (.-) s. a. : recmolunmuş, taşlanmış.

merdane (.-.) zf. a. : mertçe, erkekçe, yiğitlikle.

merdanegi (.-.) i. f. : mertlik, yiğitlik.

merdi (.-) i. f. : mertlik, yiğitlik, erkeklik, yüreklilik.

merdudiyet, -ti (.-..) i. a. : merdutluk, kovulmuşluk, geri çevrilmişlik.

merdut, -du (.-) s. a. : reddolunmuş,

kovulmuş; geri döndürülmüş, alçak.

merdüm i. f. : insan, adam.

merdüman (..-) i. f. ç. : insanlar, adamlar.

merdümek i. f. : **1.** küçük adlam. **2.** mercimek, gözbebeği.

merdümgiriz (...-) b. s. f. : insanlardan kaçan.

merdümi (..-) i. f. : insanlık, adamlık.

meremmet, -ti i. a. : onarım, onarma.

merfa (.-) s. a. : refolunmuş, kaldırılmış, yükseltilmiş.

merg, -gi i. f. : ölüm.

mergup, -bu (.-) s. a. : rağbet olunan, sevilen, aranan, geçer, istenilen.

merg-zar (.-) b. s. f. : çayırlık, çimenlik, sulak [yer].

merhaba (..-) ünl. a. : **1.** "genişlenin, rahat oturun". **2.** günaydın, hoş geldiniz. **3.** nazımda övülen kimseye hitabolarak kullanılır.

merhale i. a. : **1.** mesafe, konak. **2.** aşama, evre. **Merhale-nişin** : yolcu, turist.

merhamet, -ti i. a. : acıma, esirgeme. **Bi-merhamet** : merhametsiz, acımaz.

merhameten zf. a. : merhamet ederek, acıyarak.

merhem i. a. : **1.** yaraya sürülen yağ, melhem. **2.** mec. acıyı, sertliği giderecek ve avunduracak olan sebep.

merhum (.-) s. a. : rahmetli, vefat etmiş, ölmüş olan, yarlıganmış.

merhun (.-) s. a. : rehine konmuş, rehin olarak bırakılmış, rehinde.

merhup, -bu (.-) s. a. : korkunç.

meri (.-) i. a. : **anat.** yemek borusu.

mer'i (.-) [hemze ile] s. a. : gözle görülen.

mer'i (.-) [ayın ile] s. a. : yürürlükte olan. **Meriyül-icra [olmak]** : yürürlüğe girmek.

Merih ö. i. a. : dünyadan sonra güneşe en yakın olan bir gezeğen, Sakıt, Mars.

mer'iyat (.--) i. a. ç. : gözle görülür şeyler.

meriyet, -ti i. a. : yürürlük, geçerlik. **Meriyete vaz'** : **huk.** yürürlüğe konma.

merkat, -di i. a. : mezar, kabir, sin.

merkep, -bi i. a. : **1.** rükûbedilecek, binilecek şey, binek, binit. **2.** eşek.

merkez i. a. : **1.** orta. **2.** polis karakolu. **3.** durum. **4.** başşehir. **Merkez-i hükümet** : başşehir, başkent.

merkeziyet, -ti (..-.) i. a. : merkezcilik. **Usul-i merkeziyet** : bütün işle-

rin bir merkezden idare edilmesi usulü.

merkum (.-) s. a. : **1.** yazılmış. **2.** adı geçen, az önce anılan [kimse], mezkûr.

merkûp, -bu (.-) s. a. : üzerine binilmiş; bindirilmiş.

merkûz (.-) s. a. : rekzolunmuş, dikilmiş, dikili.

merkûziyet, -ti (.-..) i. a. : dikilme, saplanma.

mermi i. a. : ateşli silâhlarla atılan tane, kurşun, fişek, gülle.

mermuz (.-) s. a. : remzolunmuş, işaretle anlatılmış, ima edilmiş.

merre i. a. : defa, kerre, kez. **Merre-i vahide** : bir defa.

mersa (.-) i. a. : koy, liman.

mersiye i. a. : ağıt şiiri.

mersum (.-) s. a. : resmolunmuş, yazılmış, çizilmiş.

mersus (.-) s. a. : sağlam. **Bünyan-ı mersus** : sağlam yapı.

mert, -di i. f. : er, erkek, yiğit.

mertebani (..--) s. a. : Merteban'da yapılan bir çeşit çanak çömlek.

mertebe i. a. : derece, sıra, basamak, aşama.

mer'up, -bu (.-) s. a. : korkmuş, ürkmüş.

mervi (.-) s. a. : rivayet olunan birinden işiterek söylenen, sağlam bilinmeyen.

meryemiye i. a. : **bot.** adaçayı.

merzagi (..-) s. a. : bataklığa ait.

merzak, -ku (.-) s. a. : rızıklanmış, rızkı verilmiş.

mesabe (.-.) i. a. : derece, ölçü. **Mesabesinde** : yerinde, değerinde, hükmünde.

mesacit, -di (.-.) i. a. ç. : mescitler, ibâdet yerleri, içinde cuma ve bayram namazı kılınmayan küçük camiler.

mesadet, -ti i. a. : bahtiyarlık, mutluluk.

mesaet, -ti (.-.) i. a. : fenalık etme, fena iş yapma.

mesafe (.-.) i. a. : uzaklık, ıraklık.

mesag (.-) i. a. : izin.

mesaha (.-.) i. a. : ölçme, ölçüm. **Mesaha-i sathiye** : bir yerin, bir toprağın yüzünün ölçüsü, yüzölçümü.

mesai (.-.) i. a. ç. : işler, çalışmalar, emekler.

mesail (.-.) i. a. ç: meseleler, işler, sorular.

mesaip, -bi (.-.) i. a. ç. : musibetler, büyük belâlar.

mesakin (.-.) i. a. ç. : meskenler, oturulan yerler.

mesakin (.--) s. a. ç. : miskinler, uyuşuklar; fakirler; beceriksizler.

mesalih (.-.) i. a. ç. : maslahatlar, işler. **Eshab-ı mesalih** : hükümet dairelerinde bitecek işi olan kimseler.

mesalik (.-.) i. a. ç. : sülûk edilen, tutulan yollar.

mesamat (.--) i. a. ç. : gözenekler, cilt üzerindeki küçük delikler.

mesame (.-.) i. a. : gözenek, cilt üzerindeki küçük delik.

mesami (.--) i. a. ç. : mismalar, kulaklar.

mesane (.-.) i. a. : sidik torbası, sidik kovuğu.

mesanit, -di (.-.) i. a. ç. : mesnetler, makamlar, rütbeler, dereceler, mevkiler, orunlar,

mesavi (.--) i. a. ç. : fenalıklar, kötülükler.

mesbuk, -ku (.-) s. a. : geçmiş, eskiden olmuş.

mescit, -di i. a. : içinde cuma ve bayram namazı kılınmıyan küçük cami; ibadet yeri. **Mescid-i aksa** : Kudüs'teki ünlü büyük cami.

mesdut, -du (.-) s. a. : seddolunmuş, kapanmış, tıkalı, kapalı.

mesel i. a. : ibret alınacak hikâye, söz. **Darb-ı mesel** : atasözü.

meselâ (..-) zf. a. : misal olarak, şunun gibi, söz gelişi.

mesele i. a. : **1.** sorun. **2.** güç, iş. **mat.** problem.

mesemme i. a. ç. : ufak delikler.

meserret, -ti i. a. : sevinç, şenlik. **Meserret-âver** : sevinç getiren, sevindiren, sevindirici

meserretbahş b. s. a. f. : sevindiren.

meserretefza (....-) b. s. a. f. : sevinci artıran.

meshur (.-) s. a. : sihirlenmiş, büğülenmiş, aldatılmış.

mesih, -shi i. a. : el ile sığama.

mesih (.-) [hı ile] s. a. : **1.** çirkin, biçimsiz. **2.** tatsız, aptal. **3.** fena bir şekle girmiş.

mesih, -i (.-) s. a. : üzerine yağ sürülmüş.

Mesih (.-) ö. i. a. : Hz. İsa.

Mesiha (.-.) ö. i. a. : **1.** İsa peygambere verilen isim. **2.** çok gezen, yüce ve şerefli.

mesil (.-) [se ile] s. a. : benzer, eş.

mesil (.-) [sin ile] i. a. : su yatağı.

mesire (.-.) i. a. : seyredilecek, gezilecek yer.

mesken i. a. : oturulan yer, ev, konut, barınak.

meskenet, -ti i. a. : miskinlik, uyuntuluk.

meskûk, -kü (.-) s. a. : ezilmiş, döğülmüş, üzerine damga vurulmuş.

meskûkât, -tı (.--) i. a. ç. : akçeler, maden paralar, sikkeler. **Meskûkât-ı ecnebiye** : yabancı devlet paraları.

meskûn (.-) s. a. : içinde insan oturan, nüfuslanmış, şenelmiş.

meskûp, -bu (.-) s. a. : dökülmüş, akıtılmış [su veya maden].

meskup, -bu (.-) s. a. : delinmiş, delikli. **Dürr-i meskup** : delinmiş inci.

meskûr (.-) s. ve i. a. : sarhoş.

meskût, -tu (.-) s. a. : sükût edilmiş, söylenmemiş, **Meskût geçmek** : susgeçmek.

meslek, -ği i. a. : **1.** sanat. **2.** iş. **3.** yol; geçim için tutulan yol, gidiş. **4.** sınıf.

mesleki (..-) s. a. : meslekle ilgili. **Mesleki tedrisat** : meslekle ilgili olan dersler.

meslûp, -bu (.-) s. a. : selbolunmuş, soyulmuş, alınmış, giderilmiş.

mesmu, -u (.-) s. a. : işitilmiş, duyulmuş.

mesmuat, -tı (.--) i. a ç. : duyulan, işitilen ve haber alınan şeyler, havâdisler.

mesmum (.-) s. a. : zehirlenmiş, ağılanmış, zehirli.

mesmumen (.-.) zf. a. : zehirlenerek, zehirlenme suretiyle.

mesnediyet, -ti i. a.: **fr.** imputabilité.

mesnet,- di a. i. : **1.** dayanak. **2.** makam, rütbe; **fiz.** destek.

mesnetnişin (...-) b. s. a. f. : bir mesnet veya makamda bulunan.

mesnevi (..-) i. a. : **ed.** her beyti başlı başına kafiyeli ve başından sonuna kadar aynı vezinde olan Divan Edebiyatında bir nazım şekli.

mesneviyat, -tı (...-) i. a. ç. : mesnevi tarzında yazılmış eserler.

mesnun (.-) s. a. : kurulmuş, yerleşmiş [kanun, âdet v.b.].

mesru, -u (.-) s. a. : sar'a hastalığına tutulmuş.

mesruk, -ku (.-) s. a. : sirkat olunmuş, çalınmış, aşırılmış.

mesrur (.-) s. a. : sürurlu, sevinçli, sevinmiş.

mesruriyet, -ti (.--.) i. a. : mesrurluk, sevinme, sevinç.

mesrut, -du (.-) i. f. : büğü, sihir.

mesrut, -du (.-) s. a. : serdolunmuş, söylenmiş, bildirilmiş.

mes, -ssi i. a. : birine, bir şeye elle dokunma, yapışma, değme.

messah (.-) s. a. : **1.** çok ölçen, çok ölçüp biçen. **2.** oğuşturan, masaj yapan.

mest, -ti s. ve i. f. : sarhoş. **Mest-i harap, Ser-mest** : çok sarhoş.

mestan (.-) s. ve i. f. ç. : sarhoşlar.

mestane (.-.) zf. f. : sarhoşçasına, sorhoşça.

mesti (.-) i. f. : sarhoşluk.

mestur (.-) [t ile] s. a. : setrolunmuş, örtülü, kapalı, saklı, gizli,

mestur (.-) [tı ile] s. a. : satırlanmış, yazılmış, çizilmiş.

mesture (.-.) i. a. : **huk.** şahitleri gizli olarak temize çıkarmak üzere hâkim tarafından ait oldukları makama yazılan yazı. **Tahsisat-ı mesture** : örtülü ödenek.

mesul, -lü (.-) s. a. : sorumlu, yükümlü.

mesuliyet, -ti (.-..) i. a. : sorum, sorumluluk.

mesut, -du (.-) s. a. : bahtiyar, mutlu.

mesva (.-) i. a. : mesken, hane, ev.

meşacir (.-.) i. a. ç. : ağaçlık yerler, korular.

meşagil (.-.) i. a. ç. : meşgaleler, iş güçler.

meşahir (.--) s. a. ç. : meşhurlar, ünlüler, tanınmışlar.

meşak, -kkı (.-) i. a. ç. : meşakkatler, sıkıntılar.

meşakkat, -ti i. a. : güçlük, sıkıntı, zorluk.

meşale i. a. : bir kap içinde isli alevle yanan gaz; çıra, odun ve saire. **Meşale-i kârban** : kervana yol göstermek için önde giden meşale.

meşam, -mmı (.-) i. a. : burun, geniz.

meşarık, -kı (.-.) i. a. ç. : maşrıklar, doğular.

meşarip, -bi (.-.) i. a. ç. : **1.** içecek şeyler. **2.** mizaçlar, tabiatlar, ahlâklar, huylar.

meşayih (.-.) i. a. ç. : şeyhler.

meşbu (.-) s. a. : **1.** doymuş, tok. **2.** ağzına kadar dolu.

meşcer, meşcere i. a. : ağaçlık [yer], koru.

meşdut, -du (.-) s. a. : şeddolunmuş, sıkı, sıkıca bağlı.

meşgale i. a. : iş güç

meşgul, -lü (.-) s. a. : **1.** oyalanan, uğraşan. **2.** doldurulmuş. **3.** dalgın.

meşguliyet, -ti (.-..) iş, iş güç, uğraşılan şey.

meşher i. a. : teşhir yeri, sergi.

meşhet, -di i. a. : **1.** bir şehidin öldüğü yer. **2.** toplantı yeri.

meşhudat, -tı (.--) i. a. ç. : görülen şeyler.

meşhum (.-) s. a. : cesur, yürekli.

meşhun (.-) s. a. : dolu, doldurulmuş, yükletilmiş.

meşhur (.-) s. a. : tanınmış, ünlü, herkesçe bilinen. **Galat-ı meşhur :** yanlış olduğu halde, halk arasında kullanılan söz.

meşhut, -du (.-) s. a. : müşahade olunmuş, görülmüş, görülen. **Cürm-i meşhut : huk.** suçüstü.

meşihat, -tı (.-.) i. a. : **1.** şeyhlik. **2.** evvelce şeyhislâm (şeyhülislâm) in bulunduğu makam. **Bab-ı meşihat :** şeyhislâm kapısı; şeyhislâmlık dairesi.

meşime (.-.) i. a. : **anat.** döl yatağı, etene, son.

meşiy, -şyi i. a. : yürüme, yürüyüş. **Meşy-i askeri** : askerî yürüyüş.

meşiyyet, -ti i. a. : **1.** irade, arzu. **2.** yürüyüş, yürüme.

meşk, -kı i. a. : **1.** el alıştırma [yazı ve müzikte]. **2.** yazı veya müzik dersi.

meşkûk, -kü (.-) s. a. : şüpheli. **Ma-i meşkûk :** köpek artığı gibi temizliği şüpheli su. **Meşkûk-ül-ahval :** ne idiği belirsiz.

meşkûr (.-) s. a. : beğenilmiş, övülmüş.

meşlâh i. a. : maşlah, bir çeşit giyecek.

meşrep, -bi i. a. : huy, tabiat, yaradılış, gidiş, tutum ve durum.

meşru, -u (.-), **meşrua** (.-.) s. a. : şeriata, kanuna uygun, kanunlu.

meşrubat, -tı (.--) i. a. ç. : içkiler, içecekler. **Meşrubat-ı küuliye :** alkollü içkiler.

meşruhat, -tı (.--) i. a. ç. : izahlar, açıklamalar.

meşruiyet, -ti (.-..) i. a. : meşruluk meşru olma, kanuna uygun bulunma.

meşrup, -bu (.-) s. ve i. a. : içilmiş; içki.

meşrut, -tu (.-) s. a. : şartlı, şartlanmış, şarta bağlı.

meşruta (.-.) i. a. : satılmak şartiyle vereseye bırakılmış şey.

meşşaiyyun (.-.-) i. a. ç. : derslerini gezinerek veren Aristo felsefî yolunda olanlar, **fr. péripatétiens.**

meşşat, -tı (.-) i. a. : tarak yapan, tarakçı.

meşşata (.-.) i. a. : gelini süsliyen [kadın].

meşta (.-) i. a. : kışlak.

meştum (.-) s. a. : şetmolunmuş, sövülüp sayılmış.

meşum (.-) s. a. : uğursuz, şom.

meş'ur (.-) s. a. : şuurlanmış, şuur haline geçmiş.

meşveret, -ti i. a. : müşaverede bulunma, danışma.

met, -ddi i. a. : **1.** uzanma; kabarma. **Medd ü cezir : coğ.** gelgit. **2.** uzatma, çekme. **Medd-i basar : hek.** uzağı görme, presbit **3.** bir harfi uzun okutma işareti.

meta (.-) i. a. : matah, satılacak mal, eşya. **Meta-ı sakil :** ağır mallar.

metaf (.-) i. a. : ibadet veya şefaat kasdiyle çevresi dolaşılıp ziyaret edilecek yer.

metaip, -bi (.-.) i. a. ç. : yorgunluklar, meşakkatler.

metalip, -bi (.-.) i. a. ç. : talebolunan, istenen şeyler.

metanet, -ti (.-.) i. a. ç. : metinlik, sağlamlık, dayanıklılık, kuvvet.

metbu, -u (.-) s. a. : kendisine tâbi olunan, uyulan.

meters i. f. : toprak siper, istihkâm.

metfen i. a. : mezar, kabir, sin.

metfun (.-) s. a. : defnolunmuş, gömülmüş.

methal, -li i. a. : duhûl edilen yer, giriş, giriş kapısı.

methaldar (..-) b. s. f. : [bir işte] eli olan, parmağı olan; karışmış.

methiye i. a. : birini övmek için yazılan yazı, kasidenin belirli yeri, övgü.

methul, -lu (.-) s. a. : **1.** ayıplanmış, ayıplı, dile düşmüş. **2.** kendisine bir şey girmiş olan.

methuş (.-) s. a. : dehşete uğramış, şaşırmış, şaşakalmış.

metin (.-) s. a. : metanetli, sağlam, dayanıklı.

metin -tni i. a. : bir yazıyı şekil ve noktalama özellikleriyle birlikte meydana getiren kelimenin topu, öz, ibare.

metruk, -kü (.-), **metruke** (.-.) s. a. : terkedilmiş, bırakılmış, kalıntı.

metrukât, -tı (.--) i. a. ç. : bir ölüden kalan eşya ve mallar, kalıntılar.

metruke (.-.) s. a. : terkedilmiş, boşanmış, bırakılmış [kadın].

metrukiyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** metruklük, bırakılmışlık, kullanılmazlık. **2.** terkedilme, boşanmış olma.

me'va (.-) i. a. : yurt, yer, barınak, sığınacak yer.

mevacip, -bi (.-.) i. a. ç. : maaşlar, aylıklar; **tar.** yeniçeri maaşı.

mevahip, -bi (.-.) i. a. ç. : mevhibeler, vergiler, ihsanlar, sungular.

mevait, -di (.-.) [hemze ile] i. a. ç. : maideler, sofralar.

mevait, -di (.--) [ayın ile] s. a. ç. : mev'utlar, vadolunmuş şeyler, söz vermeler.

mevaiz (.-.) : nasihatler, öğütler. **Mevaiz-i hakimane** : feylezofça öğütler.

mevaki (.-.) i. a. ç. : mevkiler, yerler. **Mevak-i mühimme** : önemli yerler.

mevakıf (.-.) i. a. ç. : mevkifler, durulacak yerler, duraklar.

mevalit, -di (.-.) i. a. ç. : mevlitler, doğulan zaman ve yerler.

mevalit, -di (.--) i. a. ç. : **1.** yeni doğmuş çocuklar. **2.** mevcutlar.

mevani (.-.) i. a. ç. : mâniler, engeller.

mevarit, -di (.-.) i. a. ç. : vürudedecek, gelecek, varacak şeyler.

mevasim (.-.) i. a. ç. : mevsimler. **Mevasim-i erbaa** : dört mevsim.

mevaşi (.--) i. a. ç. : koyun, keçi ve sığır gibi hayvanlar.

mevat, -ddı (.-) i. a. ç. : maddeler. **Mevadd-ı gaita** : **biy.** dışkı. **Mevadd-ı ıtrahiye** : **biy.** çıkartı.

mevatın (.-.) i. a. ç. : yurtlar, yurtlandırılmış bayındır yerler.

mevazı (.-.) i. a. ç. : mevziler, yerler.

mevazin (.--) i. a. ç. : mizanlar, teraziler, ölçü aletleri, ölçekler.

mevce i. a. : (bir) dalga.

mevcedar (..-) s. a. : dalgalı.

mevcudat, -tı (.--) i. a. ç. : var olan şeylerin cümlesi, varlık, varlıklar.

mevcuden (.-.) zf. a. : kendisi birlikte olarak.

mevcudiyet, -ti (.-..) i. a. : mevcut olma, varlık, var olma. **Mevcudiyet hükmü** : varlık yargısı.

mevcut, -du (.-) s. a. : var olan, bulunan, olan, var. **Mevcudu kalmamış** : tükenik.

mevç, -ci i. a. : dalga.

mevdu (.-), **mevdua** (.-.) s. a. : **1.** tevdi olunmuş, emanet edilmiş. **2.** bırakılmış.

mevduat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** emanet bırakılan şeyler. **2.** yatırım.

meveddet, -ti i. a. : sevme, sevgi, dostluk.

meveddetlü i. a. t. : rütbesi olmıyan kadı.

mevfur (.-) s. a. : çoğalmış, bollaşmış, artmış, çok.

mevhibe i. a. : sungu, vergi, bağış. **Mevhibe-i ilâhiye** : Allah vergisi.

mevhum (.-) s. a. : 1. kuruntuya dayanan. 2. var sanılan, var diye düşünülen, zihinde kurulmuş.

mevhumat, -tı (.--) i. a. ç. : hayal kabilinden olan şeyler.

mevhume (.-.) i. a. : vehim, hayal, kuruntu nevinden şey.

mevhup, -bu (.-) s. a. : verilmiş, bağışlanmış.

mevit, -di i. a. : bir vaadin yerine getirildiği yer veya zaman. **Mevid-i mülâkat, Mev'id-i telâki** : randevu yeri, buluşak.

mevize i. a. : öğüt. **Mev'ize-i diniye** : dinî öğüt.

mevki, -i i. a. : yer, makam, orun. **Mevki-i iktidar** : hükümet başı.

mevkif i. a. : bekleme yeri, durak; istasyon.

mevkit, -ti i. a. : kararlaştırılan zaman veya yer.

mevkuf (.-) s. a. : **1.** tutulmuş, yakalanmış; tutuklu. **2.** vakfedilmiş.

mevkufat, -tı (.--) i. a. ç. : (bir zaman için) tutulmuş, [mal veya para].

mevkûl, -lü (.-) s. a. : bir vekile bırakılan [İş]. **Mevkûlün-ileyh** : kendisine bir iş bırakılan adam, vekil.

mevkut, -tu (.-) s. a. : muayyen vakit, vakti, zamanı belli olan.

mevkute (.-.) i. a. : süreli yayın.

mevla (.-) i. a. : **1.** efendi, sahip, malik. **2.** Allah. **3.** kul, köle, azat eden.

mevlâna (.--) s. a. : **1.** "efendimiz" anlamınadır. **2.** "hayret" anlamına. **3.** bazı sarıklı kimselerin ve şeyhlerin lâkabı.

mevlevi (..-) s. ve i. a. : Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin tarikatında bulunan.

mevlevihane (..--.) b. i. a. f. : mevlevî tekkesi.

mevleviyet, -ti i. a. : **1.** mevlevilik. **2.** mollalık. **3.** müderrislikten sonraki ilmiye payesi

mevlit, -di i. a. : **1.** doğum yeri. **2.** Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan manzum eser.

mevlut, -du s. a. : **1.** tevellüdetmiş, doğmuş. **2.** [galat olarak] mevlit.

mevrit, -di i. a. : varacak yer, varacak yol.

mevrude (.-.) s. a. gelmiş, ulaşmış.

mevrus (.-) s. a. : miras kalmış.

mevrut, -du (.-) s. a. : gelmiş, gelen.

mevsim i. a. : **1.** bir yılın dört kısmından her biri. **2.** bir şeyin belirli zamanı.

mevsimi (..-) s. a. : mevsimlik.

mevsuf (.-) s. a. : **1.** sıfatlanmış, vasıflanmış. **2. gr.** [sıfat takımlarından] belirtilen.

mevsuk, -ku (.-) s. a. : inanılır, sağlam, gerçek, doğru, belgeye dayanan.

mevsukan (.-.) zf. a. : inanılır, güvenilir şekilde gerçek olarak.

mevsukiyet, -ti (.--.) i. a. : doğruluk, gerçeklik, sağlamlık.

mevsul, -lü (.-) s. a. : vaslolunmuş, birleşmiş, eklenmiş.

mevsum (.-) s. a.: resimlenmiş, damgalanmış, kızgın demirle dağlanmış, damgalı.

mevt, -ti i. a. : ölüm. **Mevt-i ahmer:** kanlı ölüm, kılıçla ölüm.

mevta (.-) i. a. ç. : ölüler, ölmüşler.

mevtaî (.--) s. a. : ölümsü.

mev'ut, -du (.-) s. a. : vaadolunmuş, söz verilmiş, adanmış. **Ecel-i mev'ud** : tabii ölüm.

mevvaç, -cı (.-) s. a. : çok dalgalanan, pek dalgalı.

mevzi (.-) i. a. : bir şey konulacak yer, yer.

mevzii (..-) s. a. : **1.** bölgesel. **2.** yayılmamış, yerel.

mevzu, -u (.-) s. a. : **1.** vazolunmuş, konmuş. **2.** konu. **3. fels.** yapıntılı. **Mevzu-i bahs** : bahis konusu, söz konusu, kendisinden söz edilen, konuşulan.

mevzua (.-.) i. a. : **mant.** konut, postulat.

mevzuat, -tı (.--) i. a. ç. : söz konusu olan maddeler, tüzüğün, kararnamenin taşıdığı hükümler.

mevzun (.-) s. a. : **1.** vezinli, tartılı, tartılmış, ölçülü. **2.** biçimli, düzgün. **Mevzun-ül-endam** : taylan.

mey i. f. : şarap, içki. **Mey-âşam** : mey, şarap içen. **Mey-füruş** : şarapçı; meyhaneci.

mey' i. a. : eriyip akma.

meyadin (.--) i. a. ç. : meydanlar, açık yerler, alanlar.

meyamin (.-.) i. a. ç. : meymenetler, bereketler, uğurlar.

meyamin (.--) s. a. ç. : kutlu ve mutlu olanlar.

meydan (.-) i. a. : düz ve geniş yer, açıklık.

meyelân (..-) i. a. : **1.** eğilme, eğilim, akıntı. **2.** sevme, tutulma, gönül akışı.

meygûn (.-) b. s. f. : şarap gibi kırmızı, şarap renginde olan, kırmızıya çalan.

meygüsar (..-) b. i. f. : birlikte şarap içen, şarap, içki arkadaşı.

meyhane (.-.) b. i. f. : içki satılan ve içilen yer, içelge.

meyil, -yli i. a. : **1.** eğilme, eğilim, eğiklik, akıntı. **2.** gönül akması, sevgi.

meykede, b. i. f. : meyhane, şarap evi.

meykeş b. s. f. : şarap içen.

meylen zf. a. : meylederek, eğilerek; o taraftan olarak.

meymenet, -ti i. a. : uğur, bereket.

meymun (.-) s. a. : uğurlu, bereketli, kutlu.

meyperest, -ti b. s. f. : sürekli şarap içen.

meysere i. a. : **1.** zenginlik. **2. ask.** ordunun sol kanadı.

meyus (.-) s. a. : umutsuz, yeisli.

meyusane (.--.) zf. a. : umutsuzlukla.

meyusiyet, -ti (.--.) i. a. : meyusluk, umutsuzluk.

meyve i. f. : meyvâ, yemiş. [aslı : "mîve"].

meyyal, -li (.-) s. a. : meyleden, çok istekli, düşkün.

meyyit, -ti s. a. : ölü, ölmüş [kimse]. **Meyyit-i müteharik** : ölmüş de duruyor.

meyylte i. a. : hayvan leşi.

mezabih (.-.) i. a. ç. : mezbahalar, hayvan kesilen yerler, kanaralar, salhaneler.

mezahim (.-.) i. a. ç. : zahmetler, emekler, sıkıntılar, eziyetler.

mezahip, -bi (.-.) i. a. ç. : mezhepler, dinî düşünceler, meslekler, inanışlar.

mezahir (.-.) i. a. ç. : **1. müz.** utlar. **2.** çiçekli yerler.

mezak, -kı (.-) i. a. : **1.** zevk alma, tat duyma, tatma. **2.** zevk, lezzet. **3.** tat duyulan yer, damak.

mezalim (.-.) i. a. ç. : zulümler, can yakmalar, haksızlıklar.

mezamin (.--) s. a. ç. : mazmunlar, anlamlar; nükteli, cinaslı, sanatlı sözler.

mezamir (.--) [ze ile] i. a. ç. : **1.** neyler, kavallar. **2.** Zebur'un sûreleri.

mezamir (.--) [dat ile] i. a. ç. : koşu meydanları.

mezar (.-) i. a. : **1.** ziyaret yeri. **2.** kabir, sin.

mezarat, -tı (.--) i. a. ç. : mezarlar, kabirler, sinler.

mezaristan (.-.-) b. i. a. f. : mezarlık, kabirlik, sinlik.

mezaya (.--) i. a. ç. : meziyetler, üstünlük vasıfları.

mezayık, -kı (.-.) i. a. ç. : dar, sıkıntılı yerler.

mezbah i. a. : mezbaha, salhane, kanara.

mezbaha i. a. : hayvan kesilen yer, kanara, salhane.

mezbele i. a. : süprüntülük, çöplük.

mezbuh (.-) s. a. : zebhedilmiş, boğazlanmış; kurban edilmiş.

mezbuhane (.--.) zf. a. : boğazlanmışçasına, boğazlanmış gibi; **mec.** son ümit ve son kuvvetle.

mezbul, -lü (.-) s. a. : zayıf, arık.

mezbur (.-) s. a. : adı geçmiş, yazılmış. **Mebliğ-i mezbur** : adı geçen para.

mezcen zf. a. : mezç yoliyle, karıştırarak.

mezç, -ci i. a. : karıştırma, katma, katıştırma.

meze i. f. : **1.** tat, lezzet, çeşni. **2.** içki içilirken yenilen şey.

mezellet, -ti i. a. : zelillik, horluk, alçaklık, aşağılık, bayağılık.

mezemmet, -ti i. a. : **1.** ayıplama, kınama, yerme. **2.** kusur, ayıp.

me'zene i. a. : ezan okunan yer.

mezhep, -bi i. a. : **1.** gidilen, tutulan yol, çığır. **2.** öğreti, doktrin.

mezher i. a. : çiçeklik.

mezhere i. a. : çiçekli yer.

mezit, -di (.-) i. a. : **1.** artma, artık, çoğalma, artış. **2.** gr. aslına harf katılmış fiil. **Mezîdün-fih** : **a. gr.** kendisine fazla harf katılan aslî mastar.

meziyet, -ti i. a. : insanı, mükâfata, sevgi ve saygıya ulaştıran şey, üstünlük vasfı, artam.

meziyyat, -tı (..-) i. a. ç. : meziyetler, üstünlük vasıfları.

mezkûm (.-) s. a. : zükâmlı, nezleli.

mezkûr s. a. : zikrolunan, adı geçen, anılan.

mezleka i. a. : **1.** ayak kayacak yer, kayıcı yer, batak yer, kaypancak yer. **2. mec.** yanlışlığa düşmeye sebep olan hal.

mezmum (.-) s. a. : zemmolunmuş, beğenilmemiş, yerilmiş, çirkin, kötü.

mezmur (.-) i. a. : **1.** kavalla söylenen ilâhi. **2.** Hz. Davud'a inen "Zebur"un sûrelerinden her biri.

mezra', mezraa i. a. : ziraat olunacak, ekilecek tarla, yer, ekelge.

mezru (.-) s. a. : ziraat olunmuş, ekilmiş [yer].

mezruat, -tı (.--) i. a. ç. : ekinler.

mezun (.-) s. a. : **1.** izinli. **2.** bir okulu bitirmiş kimse.

mezunen (.-.) zf. a. : izinli olarak.

mezunin (.--) s. a. ç. : mezunlar, izinliler.

mezuniyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** izinli olma. **2.** bitirme. **3.** yetki.

mıknatıs (..-) i. a. : mıknatıs, demir ve benzeri madenleri çekmek hassası bulunan demir çubuk.

mıknatısiyet, -ti (..-..) i. a. : mıknatıs kuveti ve hassası, magnatizma.

mıkraz (.-) i. a. : kesecek alet, makas.

mıntaka i. a. : kuşak, çevre, bölge.

mıntakavî (...-) s. a. : bölgesel.

mısdak, -ğı i. a. : bir şeyin doğruluğunu ispat eden şey, ölçüt.

mısra (.-) i. a. : şiirde beytin her hangi bir satırı, dize.

mıstar i. a. : cetvel, çizgeç.

mışat, -tı (.-) i. a. ç. : taraklar.

mıthere i. a. : matara, teneke veya meşinden su kabı.

mıtrak, -ğı i. a. : **1.** çekiç. **2.** değnek; tokmak.

mızmar (.-) i. a. : koşu meydanı.

mızrap, -bı, mıdrap, -bı (.-) i. a. : telli çalgıları çalmıya yarıyan kemik, tüy gibi şeyler, çalgıç.

mia (.-) i. a. : **anat.** bağırsak. **Mia-ı âver : anat.** körbağırsak. **Mia-i ısna aşer : anat.** onikiparmak bağırsağı.

miad (--) i. a. : vâdedilen, belirtilen zaman [yıpranma müddeti].

miat, -tı (.-) s. a. : yüzler [sayı].

mide (-.) i. a. : kursak. **Tevessü-i mide : hek.** midenin genişlemesi, elestikiyetini kaybetmesi.

midras (.-) i. a. : okuma yeri.

mie s. a. : **mat.** yüz. [sayı].

miftah (.-) i. a. : anahtar.

miğfer i. a. : demir başlık, tulga.

mih (-) i. f. : mıh, çivi.

mih s. f. : ulu, iri, büyük.

mihat, -dı (.-) i. a. : döşek, yatak.

mihcem i. a. : çekip emmeye yarıyan organ veya alet, çekmen.

mihek, -kki i. a. : mehenk, denektaşı.

mihen i. a. ç. : mihnetler, eziyetler, sıkıntılar.

mihman (.-) i. f. : misafir, konuk.

mihmandar (.--) b. s. f. : misafir ağırlamağa memur olan, konukçu.

mihnet, -ti i. a. : dert, çile, keder, sıkıntı.

Mihr i. f. : **1.** Güneş. **Mihr ü Mah :** Güneşle Ay. **2.** sevgi, şefkat.

mihrace (.-.) i. : yerli Hint prenslerine verilen bir ünvan.

mihrak, -kı (.-) i. a. : **fiz.** odak.

mihrap, -bı (.-) i. a. : camide imamın namaz kıldığı yer.

mihrban (.-) b. s. f. : dost, seven, şefkatli.

mihrbani (.--) b. i. f. : dostluk, merhamet; sevgi.

mihter s. f. : pek ulu, en büyük.

mihteri (..-) i. f. : büyüklük, ululuk.

mihver i. a. : dingil, **eksen. Mihver-i nuha-i şevki : anat.** boyun - omurilik ekseni.

mikâbi (..-) s. a. : kübik.

mikâp, -bı (.-) i. a. : **mat.** küp.

miktar (.-) i. a. : **1.** parça, bölük. **2.**

nicelik, kemiyet. **Mikdar-ı kâfi :** yeter derecede.

miknet, -ti i. a. : kuvvet, kudret, güç, zor.

mikram (.-) s. a. : pek çok kerem eden, bağışlıyan.

mikras, mikraz (.-) i. a. : makas.

miksefe i. a. : **fiz.** kondansatör.

mikval (.-) s. a. : çok konuşan.

mikyal, -li (.-) i. a. : ölçek, tahıl ölçeği.

mikyas (.-) i. a. : ölçü, ölçek. **Mikyas-ı gaz :** gazölçer. **Mikyas-ı his:** duyumölçer.

milâdi (---) s. a. : milâtla, Hz. İsa'nın doğum yılı ile ilgili. **Sene-i milâdiye :** milât yılı.

milâhat, -tı (.-.) i. a. : gemicilik; gemicilik bilgisi.

mil'aka i. a. : kaşık.

milât, -dı (--) i. a. : **1.** doğma, doğum. **2.** Hz. İsa'nın doğum günü.

milel i. a. ç. : milletler, uluslar **Beyn-el-milel :** uluslararası.

milh i. a. : tuz.

milk, -ki i. a. : birinin tasarrufu altında bulunan şey.

milkdar (.-) b. s. a. f. : mülk sahibi, hükümdar.

millet, -ti i. a. : **1.** ulus. **2.** sınıf, topluluk. **3.** kategori.

milli (.-), **milliyye** s. a. : ulusal. **Millî müdafaa vekâleti :** savunma bakanlığı. **Millî müdafaa vekili :** savunma bakanı.

milliyet, -ti i. a. : ulusallık, ulusçuluk.

milliyetperver b. s. a. f. : ulussever, ulusçu.

milliyetperverlik b. i. a. f. : ulusculuk, ulusseverlik.

mim ha. a. f. : osmanlı alfabesinin yirmi yedinci harfi.

mimar (--) i. a. : binâ yapan, mühendis.

mimaran (---) i. a. ç. : mimarlar, mühendisler.

mimariye (--..) i. a. : bir yapı için mimara verilen para.

min e. a. : -den; -denberi.

minbaad, -di zf. a. : bundan sonra, bundan böyle, artık.

minelkadim (...-) zf. a. : öteden beri, eskiden beri.

minen i. a. ç. : minnetler, nimetler, iyilikler.

mingayrikasdin zf. a. : istemiyerek.

miber i. a. : camide hatîbin hutbe okuduğu yer.

minh, minhü e. a. : ondan [tekil hâli].

minha (.-) e. a. : ondan, bundan.

minhaç, -cı (.-) i. a. : işlek yol.

minhar i. a. : **anat.** burun deliği.

min ...ilâ zf. a. : -den ....-ye kadar. **Min el-bap il-el-mihrap** (kapıdan mihraba kadar) kapı kapamacasına, baştan aşağı, hepsi, bütün.

minkale i. a. : **geo.** yarım daire şeklinde dereceli geometri aracı iletki.

minkar (.-) i. a. : yırtıcı kuş gagası.

minkari (..-) s. a. : gaga biçiminde; gagayı andırır yolda.

minnet, -ti i. a. : iyilik, lûtuf, nimet.

minnetdar (..-) b. s. a. f. : birine karşı minnet duyan.

minnetşinas (...-) b. s. a. f. : minnet bilir, iyilik tanıyan.

mintarafillâh zf. a. : Tanrı yönünden.

minval, -li (.-) i. a. : gidiş, yol, tarz.

mir (-) i. f. : baş, başkan; bey.

miraç, -cı (--) i. a. : **1.** çıkılacak, yükselecek yer. **2.** merdiven. **3.** göğe çıkma. **4.** Hz. Muhammed'in göğe çıkması, ağması.

miraciye (--..) i. a. : **ed.** Miraç münasebetiyle yazılan manzume.

miralay (-..) b. i. f. : **ask.** albay.

miras (--) i. a. : ölen bir kimseden kalan para ve mal mülk, kalıt.

mirashar (---) i. a. : mirasyedi.

mirat, -tı (.-) i. a. : ayna.

mirfak, -ğı i. a. : **anat.** dirsek.

mirfaka i. a. : dirsek yastığı.

miri (--) s. f. : beylik, devlet hazinesine ait.

mirliva (-.-) b. i. f. a. : **ask.** tuğgeneral.

mirsat, -dı i. a. : rasad yeri, gözetme yeri.

mirvaha i. a. : yelpaze. **Mirvaha -cünban** : yelpaze sallıyan.

misafir (.-.) i. a. : **1.** konuk. **2. hek.** gözün saydam tabakasına gelen beyaz leke.

misak, -kı (--) i. a. : sözleşme, antlaşma, pakt, ant.

misal, -li (.-) i. a. : nümune, örnek.

misbah i. a. : **biy.** yüzgeç. **Misbah-i batnî** : **biy.** karın yüzgeci.

misil, -sli i. a. : **1.** benzer, eş. **2.** kat. **Misl-i müşterek** : **mat.** ortak kat. **Misl-i müşterek-i asgar** : **mat.** en küçük ortak kat.

mislllu (..-) s. a. : benzer, gibi.

misk, -ki i. a. : erkek ceylanın karnının altında bulunan bir keseden çıkan güzel kokulu madde.

miskal, -li (.-) i. a. : bir buçuk dirhemlik eski bir ölçü.

miskam (.-) s. a. : hastalıklı.

miskap, -bı i. a. : delik açmıya yarıyan burgu, matkap.

miskin s. a. : uyuntu, mıymıntı.

miskinhane (..-.) b. i. a. f. : cüzzam hastalığına tutulanlara mahsus bina.

misma' (.-) i. a. : **1. hek.** kulak. **2. hek.** kulaklık.

mismar (.-) i. a. : çivi, mıh.

misvak, -ki (.-) i. a. : erâk ağacının ucu dövülüp fırça haline getirilen ve diş temizliğinde kullanılması sünnet olan ince dalları.

mi'şar (.-) i. a. : **mat.** ondabir (1/10).

mişvar (.-) i. a. : hal, durum, gidiş.

mişvel i. a. : orak. **Mişvel-i muh : anat.** beyin orağı, beyni ikiye ayıran yarığın içine giren örtü.

mithara i. a. : matara.

miyah (.-) i. a. ç. : sular. **Miyah-ı câriye :** akar sular. **Miyah-ı merre :** acı sular.

miyan (.-) i. f. : orta, ara. **Der-miyan :** ortada, arada.

miyane (.-.) i. f. : **1.** orta; ara. **Miyanemizde :** aramızda. **2.** kıvam.

miyar (.-) i. a. : bir şeyin değerini, saflık ve halislik derecesinde ölçen alet, ölçü.

mizaç, -cı (.-) i. a. : huy, yaradılış. **Mizaç-gir :** her nabza şerbet vermesini bilen.

mizah (.-) i. a. : şaka, lâtife, eğlence [aslı "müzah"].

mizan (--) i. a. : terazı, ölçü aleti, tartı, ölçek. **Mizan-ül-harare :** ısı-ölçer, termometre.

mizap, -bı (--) i. a. : oluk, su yolu; damlalık.

mizbah i. a. : bıçak.

mizmar (.-) i. a. : kaval, fülüt, ney; düdük.

molla i. a. : kadı; hoca; medrese talebesi.

muabber s. a. : yorulmuş düş.

muabbir s. a. : tabir eden, rüyadan mâna çıkaran, düş yoran.

muaccel s. a. : **1.** acele olunmuş. **2.** peşin, önden verilen, vâdesiz.

muaccelât, -tı (...-) i. a. : peşin ödemeler.

muaccip, -bi s. a. : hayrette bırakan, şaşkınlık veren.

muacciz s. a. : tâciz eden, sırnaşık, yapışkan, sıkıcı.

muadat, -tı (.--) i. a. : karşılıklı düşmanlık.

muaddel s. a. : tâdil edilmiş, doğrultulmuş, düzeltilmiş, değişik.

muaddil s. a. : tâdil eden, doğrultan, değiştiren.

muaddit, -di s. ve i. a. : sayaç.

muadelât, -tı (.-.-) i. a. ç. : **1. mat.**

denklemler. 2. beraberlikler, eşitlikler.

muadele (.-..) i. a. ; **1. mat.** denklem. 2. beraberlik, eşitlik.

muadelet, -ti (.-..) i. a. : **1.** eşitlik, denklik. **2. geo. fiz.** eşdeğerlik.

muadil (.-.) s. a. : **1.** müsavi, beraber, denk, eşit, denkdeş. **2. fiz.** eşdeğer.

muaf (.-) s. a. : **1.** affolunmuş, bağışlanmış. **2. biy.** bağışık.

muafiyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** affedilmiş olma. **2. biy.** bağışıklık.

muahedat, -tı (.-.-) i. a. ç. : antlaşmalar.

muahede (.-..) i. a. : antlaşma. **Muahede-name** : antlaşma şartlarının yazıldığı kâğıt.

muahezat, -tı (.-.-) i. a. ç. : **1.** azarlamalar, paylamalar, çıkışmalar, darılmalar. **2.** tenkitler.

muaheze (.-..) i. a. : çıkışma, azarlama.

muahhar s. a. : tehir edilmiş, sonraya, geriye bırakılmış, sonraki.

muahharen zf. a. : sonradan, son zamanlarda, yakında.

muahit, -di (.-.) s. a. : antlaşma yapan.

muahiz (.-.) s. a. : çıkışan, azarlıyan; tenkideden, çekiştiren.

muakade (.-..) i. a. : akit yapma, anlaşma.

muakip, -bi (.-.) s. a. : cezalandıran.

muakit, -di (.-.) s. a. : akit yapan, anlaşan, sözleşen.

muakkip, -bi s. ve i. a. : takipçi, kovalayıcı.

mualece (.-..) i. a. : ilâç verme, ilâçlama.

muallâ (..-) s. a. : yüksek, yüce.

muallâk, -kı s. a. : tâlik olunmuş, bağlı, asılı bırakılmış, askıda.

mualleka i. a. : İslâmdan önce Arap şairlerinin beğenilip Kâbe duvarına asılmış olan ünlü kasideleri.

muallekat, -tı (...-) i. a. ç. : muallekalar. **Muallekat-ı seb'a** : İslâmdan önce Arap şairlerinin beğenilip Kâbe duvarına asılan ünlü yedi kasidesi.

muallel s. a. : ta'lil edilmiş, sakat, eksik, illet gösterilerek kusurlandırılmış.

muallem s. a. : talim olunmuş, öğretilmiş, talimli. **Muallem asker** : talim görmüş asker, er.

mualli (..-) s. a. : yücelten, yükselten.

muallil s. a. : sebep, bahane ileri süren.

muallim s. ve i. a. : talim eden, öğ-

reten, öğretmen. **Muallim mektebi :** öğretmen okulu.

muallimat, -tı (...-) i. a. ç. : kadın öğretmenler.

muallime i. a. : kadın öğretmen.

muamelât, -tı (.-.-) i. a. ç. : eylemler, işlemler, işler; yollar, izler; daire işleri. **Muamelât-ı zatiye :** özlük işleri.

muamele (.-..) i. a. : **1.** işlem; eylem, iş, hareket. **2. kim. Hüsn-i muamele :** iyi muamele, iyi davranış.

muamma (..-) i. a. : bilmece, bulmaca; sır; **mec.** anlaşılmaz iş.

muammer s. a. : ömürlü, yaşamış. **Muammer olmak :** 1) yaşamak; 2) uzun ve mutlu yaşamak.

muammeyat, -tı (...-) i. a. ç. : muammalar, bilmeceler, bulmacalar; sırlar; anlaşılmaz işler.

muanaka (.-..) i. a. : birinin boynuna sarılma, sarmaşma, kucaklaşma.

muanede (.-..) i. a. : anutluk, inatçılık, ayak direme.

muanit, -di (.-.) s. a. : inat eden, direngen.

muannit, -di s. a. : inatçı, direngen.

muanven s. a. : ünvanlı, bir ünvan ile tanınmış.

muaraza (.-..) i. a. : **1.** çekişme. **2.** kavga.

muarefe (.-..) i. a. : bilişme, tanışma.

muarekât, -tı (.-.-) i. a. ç. : kavgalar, vuruşmalar, savaşlar.

muareke (.-..) i. a. : kavga, vuruşma, savaş.

muarız (.-.) s. a. : karşı gelen, karşı koyan, zıt.

muarra (..-) s. a. : soyulmuş, çıplak; arı, berî.

muarref s. a. : târif edilmiş, tanımlı, bildirilmiş.

muarrep, -bi s. a. : Arapçalaştırılmış [kelime].

muarrık, -kı s. a. : **hek.** terletici [ilâç].

muarrif s. a. : **1.** tarif eden, etrafiyle anlatan. **2.** Camilerde hayrat sahiplerinin adlarını hayır ile anan müezzin.

muasere (.-..) i. a. : **1.** güçlük. **2.** fakirlik.

muasır (.-.) s. a. : biriyle bir asırda, bir zamanda yaşıyan, çağdaş. **Muasır medeniyet :** çağdaş uygarlık.

muasker i. a. : bir ordunun yerleştiği yer, karargâh.

muassel s. a. : ballı, ballanmış.

muassıra i. a. : **biy.** büzgen.

muaşaka (.-..) i. a. : çılgınca sevişme, âşık olma.

muaşeret, -ti (.-..) i. a. : birlikte yaşayıp hoş geçinme.

muaşık, -ğı (.-..) i. a. : âşık olan, seven.

muaşir (.-.) s. a. : muaşeret eden, birlikte yaşıyan.

muaşşer s. ve i. a. : onlu; on köşeli, dekagon.

muat, -dı (.-) s. a. : iade olunmuş, geri çevrilmiş.

muatebe (.-..) i. a. : çıkışma, azarlama, paylama.

muatep, -bi (.-.) s. a. : çıkışılmış, azarlanmış, paylanmış.

muatip, -bi (.-.) s. a. : çıkışan, azarlıyan, paylıyan.

muattal s. a. : battal, bırakılmış, işlemez; işsiz, boş.

muattar s. a. : ıtırlı; güzel kokulu.

muattış s. a. : ta'tiş eden, susatan, susatıcı.

muavaza (.-..) i. a. : 1. değiş tokuş, trampa. 2. danışıklı dövüş.

muavazaten (.-...) zf. a. : değiş tokuşla, trampa ile; değiştirme yoliyle.

muavedet, -ti (.-..) i. a. : avdet etme, geri dönme, dönüş.

muavenat, -tı (.-.-) i. a. ç. : yardımlar, yardım etmeler; yardımcılıklar.

muavenet, -ti (.-..) i. a. : yardımlaşma, yardım. **Muavenet-i nakdiye :** para yardımı.

muavin (.-.) s. ve i. a. : yardımcı.

muavvak, -kı s. a. : tâvik edilmiş, geriye bırakılmış, askıda bırakılmış [iş].

muavveç, -ci s. a. : eğrilmiş, bükülmüş, çarpık; eğribüğrü, dolambaç.

muavvik, -kı s. a. : tâvik eden, geriye bırakan, oyalıyan [bir işi].

muayede (.-..) i. a. : bayramlaşma.

muayene (.-..) i. a. : gözden geçirme, yoklama.

muayyebat, -tı (...-)i. a. ç. : ayıp ve iğrenç şeyler.

muayyen s. a. : belli, belirtilmiş, belirli, sınırlı; kararlaştırılan.

muayyeniyet, -ti i. a. : bellilik, belirlilik.

muayyep, -bi s. a. : tâyip olunmuş, ayıplanmış.

muayyin s. a. : tâyin eden, belirten.

muazzam s. a. : tâyin eden, belirten.

muazzam s. a. : büyük, kocaman; koskaca, koskocaman.

muazzep, -bi s. a. : azaba uğramış, azap çeken, üzülmüş.

muazzez s. a. : çok sevgili, değerli; aziz, sayın.

muazzip, -bi s. a. : 1. azap veren,

üzen. 2. muzip, takılgan.

mubah (.-) s. a. : yapılmasında günahı veya sevabı olmıyan şeyler.

mubahhal, -li s. a. : bahil, cimri, pinti.

muba'it, -di s. a. : teb'îdeden, uzaklaştıran.

mubarek (.-.) s. a. : **1.** bereketli, kutlu, kutsal. **2.** beğenilen, sevilen, kızılan, şaşılan kimse veya şey hakkında söylenir.

mubassır s. a. : **1.** bakıcı, gözetici. **2.** i. eskiden okullarda öğrenciyi göz altında bulundurmakla görevli kimse.

mubayaa (.-..) i. a. : satın alma.

mucer (-.) s. a. : icar edilen, kiraya verilen şey.

mucez (-.) s. a. : muhtasar, kısa, derli toplu yazılmış olan.

muci (--) s. a. : veca veren, acıtan, ağrıtan.

mucibe (-..) s. a. : **mant.** olumlu.

mucibince (-...) zf. a. : **1.** gereğince, hükmünce, ona göre. **2.** yapıla.

mucip, -bi (-.) s. a. : icabeden, gereken, gerektiren. **Mucip sebep** : gerekçe. **Mucib-i ar** : yüz kızartıcı.

mucir (-.) s. a. : kiraya veren, kiralıyan.

mucit, -di (-.) s. ve i. a. : icadeden, bulan, yeni bir şey yaratan.

muciz (-.) [vav ile] s. a. : **1.** îcaz eden, kısaltan. **2.** kısa, toplu. **3.** az sözle çok şey anlatan.

muciz (-.) [ayın ile] s. a. : acze düşüren, kimsenin yapamıyacağı yolda olan.

mucizat, -tı (-.-) i. a. ç. : mucizeler, tansıklar.

mucize (-..) i. a. : herkesi acze düşüren ve hayrette bırakan görülmedik, duyulmadık şey, tansık.

mudâ' s. a. : kendisine emanet olarak verilmiş.

mudarebe (.-..) i. a. : **1.** dövüşme, vuruşma, dövüş. **2. tic.** bir yandan sermaye, öte yandan emek konularak kurulan şirket.

mudarip, -bi (.-.) s. a. : darbeden [birbirini], dövüşen.

mudhik, -ki s. a. : gülünç, eğlenceli; güldüren, güldürücü, komik.

mudhike i. a. : güldüren şey, komedi.

mudil, -ili s. a. : **1.** dalâlete düşüren, doğru yoldan çeviren, azdıran.

mudil (-.) s. a. : güç, zor, karmaşık, çapraşık [iş].

mudilât, -tı (..-) i. a. ç. : büyük, ağır, güç ve çetin olan işler.

mudile (-..) i. a. : çözülmesi güç olan iş.

mufagama (.-..) i. a. : **1.** öpme. **2. anat.** ağızlaşma.

mufasala i. a. : ayrılma.

mufassal s. a. : tafsilâtlı, uzun; ayrıntılı.

mufassalan zf. a. : uzun uzadıya, bütün ayrıntılariyle, uzun uzun.

mufassıl s. a. : tafsil eden, uzun uzadıya anlatan.

mugaddi (..-) s. a. : besleyici, besliyen, besinli.

mugalata (.-..) **i. a.** : şaşırtmaca, yanıltmaca; ağız kalabalığı.

mugalebe (.-..) i. a. : galebe çalmıya, üstün gelmiye, birini yenmiye uğraşma.

mugammet, -di s. a. : örtülü, kılıflı, kınına konmuş. **Mugammed-ül-cenat : zool.** kınkanadlılar.

muganni (..-) s. ve i. a. : şarkı söyliyen, şarkıcı.

muganniye s. ve i. a. : şarkı söyliyen kadın, şarkıcı kadın.

mugarrak, -ğı s. a. : **1.** gümüşle süslü. **2.** suya daldırılmış.

mugaşşi (..-) s .a. : bayıltan, bayıltıcı.

mugayeret, -ti (.-..) i. a. : uymazlık, zıtlık, karşıtlık, aykırılık.

mugayir (.-.) s. a. : aykırı, uymaz, zıt, karşıt.

mugayyebat, -tı (...-) i. a. : gözle görülmez, gizli şeyler.

mugayyep, -bi s. a. : kaybolmuş, kayıp.

mugayyer s. a. : tağyir edilmiş, değiştirilmiş, başkalaştırılmış.

muğber, -rri s. a. : **1.** dargın, küskün, gücenik. **2.** tozlu, tozlanmış.

muğfel s. a. : iğfal olunmuş, aldatılmış, baştan çıkarılmış.

muğfil s. a. : iğfal edici, ayartıcı, aldatıcı, baştan çıkarıcı.

mugis (.-) s. a. : yardım eden, yardıma koşan.

muğlak, -ki s. a. : kapalı, güç anlaşılır, çapraşık.

muğlakat, -tı (..-) i. a. **ç.** : anlaşılmaz şeyler, zor şeyler.

muğtenim s. a. : iğtinam eden, ganimet, bilerek faydalanmıya kalkan.

muğzip, -bi (-.) s. a. : gazebe getiren, kızdıran, darıltan.

muh, -hki i. a. : **anat.** ilik. **Muhh-i azmî** : kemik iliği, **Muhh-i şevki : anat.** murdar ilik.

muhaba (.--) i. a. : korku, ihtiraz, çekingenlik. **Bi-muhaba** : korkusuz, çekinmeden.

muhabbet, -ti i. a. : sevgi; aşk, dostluk; dostça konuşma, yarenlik. [aslı : "muhabbet"].

muhaberat, -tı (.-.-) i. a. : haberleşme.

muhabere (.-..) i. a. : haberleşme, yazışma.

muhabir (.-.) s. ve i. a. : haber veren, haberci.

muhacat, -tı (.--) [he ile] i. a. : birbirini hicvetme, yerme.

muhaccep, -bi s. a. : perdelenmiş.

muhaccil s. a. : birini utandıran, yüzünü kızartan.

muhacemat, -tı (.-.-) i. a. ç. : hücumlar, saldırışlar.

muhaceme (.-..) i. a. : hücum etme, saldırma; üşüşme.

muhaceret, -ti (.-..) i. a. : muhacirlik, göç etme, göç.

muhacet, -ti (.-.) i. a. : birbirini hicvetme.

muhacim (.-.) s. a. : hücum eden, atılan, saldırıcı.

muhacimin (.-.-) s. a. ç. : saldıranlar; üşüşenler.

muhacir (.-.) s. ve i. a. : hicret eden, göçmen.

muhacirin (.-.-) i. a. ç. : göçmenler.

muhaddep, -bi s. a. ; **1.** kamburlaşmış şey, üstü yumru, tümsek olan. **2.** i. **geo.** dışbükey, konveks.

muhaddir [hı ile] s. a. : uyuşturucu ilâç, narkotik.

muhaddir [ha ile] s. a. : kabartan, şişiren.

muhaddis s. a. : hadisle uğraşan [kimse].

muhaddiş s. a. : tahdiş eden, kulağı tırmalıyan.

muhadene (.-..) [he ile] i. a. : barışma, barışık olma.

muhadenet, -ti (.-..) [hı ile] i. a. : dostluk, yakın ahbaplık.

muhadese (.-..) i. a. : konuşma, konferans.

muhafaza (.-..) i. a. : saklama; koruma; gözetme, kayırma.

muhafazakâr (.-..-) s. a. f. : tutucu, eskiye bağlı.

muhaffef s. a. : tahrif olunmuş, hafifletilmiş.

muhaffif s. a. : hafifleten, ağırlığı gideren.

muhafız (.-.) s. ve i. a. : koruyan, bekçi.

muhakeme (.-..) i. a. : **1.** duruşma; yargılama. **2. fels.** uslamlama, usa vurma.

muhaki (.--) s. a. : benziyen, benzer olan.

muhakkak, -kı zf. a. : mutlaka, her halde, besbelli.

muhakkar s. a. : hakarete uğramış, alçak, aşağılanmış.

muhakkik s. a. : tahkik eden, gerçeği araştıran, soruşturucu.

muhakkir s. a. : tahkir eden, hakir ve hor gören.

muhal, -li (.-) s. a. : imkânsız, olmaz, olamaz, olmıyacak. **Muhale tâlik** : olmaza bağlama.

muhalâsat, -tı (.-..) i. a. : içten sevgi.

muhalat, -tı (.--) s. a. ç. : olamaz, olmaz, olmıyacak şeyler.

muhalefet, -ti (.-..) i. a. : muhaliflik, karşı koyma, karşı gelme; uygunsuzluk, aykırılık, düşmanlık.

muhaleset, -ti (.-..) i. a. : dostça geçinme, dostluk ve iyi muamele etme.

muhalif (.-.) s. a. : zıt, karşıt, aksi; **sosy.** ayrışık.

muhalifin (.-.-) s. a. ç. : aykırı, karşıt, zıt düşüncede olanlar. **sosy.** ayrışıklar.

muhalledat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** kalacak şeyler. **2.** şaheserler.

muhallef i. a. : birinin ölümünden sonra bıraktığı şey, tereke.

muhallefe i. a. : ölen bir adamın dul kalan karısı.

muhalles s. a. : tahlis olunmuş, kurtarılmış.

muhallet, -di s. a. : daimî, sürekli, ebedî, sonsuz.

muhalli (..-) s. a. : tahliye eden, boşaltan.

muhallil s. a. : eritir, eritken.

muhallis s. a. : tahlis eden, kurtaran.

muhalliye i. a. : **fiz.** boşaltaç, boşluk tulumbası.

muhalünbih (.-..) b. i. a. : birine havale olunan mal.

muhamese (.-..) i. a. : fısıldaşma.

muhami (.--) i. a. : avukat.

muhammen s. a. ; tahmin edilmiş, değerlendirilmiş, sanılmış, sanılan.

muhammer [hı ile] s. a. : ekşiyerek kabarmış, mayalanmış.

muhammes [hı ile] s. a. : **1.** beş köşeli, beşli, beşgen. **2. ed. i.** beşer mısralık (dizeli) bentlerden meydana gelen Divan Edebiyatı nazım şekillerinden biri.

muhammez s. a. : hamızlanmış, oksitlenmiş, paslanmış.

muhannit, -ti s. a. : tahnit eden, değer biçen, eksper.

muhannes s. a. : korkak; namusu bozulmuş, kadın tabiatlı genç çocuk.

muhannit, -ti s. a. : tahnit eden, mumyalıyan.

muharebe (.-..) i .a. : harbetme, savaşma; savaş.

muharip, -bi (.-.) **s. a.** : iyi savaş yapan, savaşman.

muharref s. **a.** : tahrif olunmuş, bozuk.

muharrem i. a. : **1.** haram sayılmış, haram kılınmış. **2.** Arabi aylarıbirincisi, aşure ayı.

muharrer s. a. : yazılmış, yazılı.

muharrerat, -tı (...-) i. a. ç. : yazılmış şeyler, mektuplar.

muharrif s. a. : tahrifeden, bozan, silen.

muharrik s. a. : **1.** tahrik eden, kışkırtıcı, harekete getiren. **2.** elebaşı. **3. fels.** devitken. **4.** dürtü. **5. kim.** karmaç.

muharrip, -bi s. a. : harabeden, yıkan, yok eden.

muharrir i. a. : yazar, yazı yazan.

muharririn (...-) i. a. ç. : yazarlar, yazı yazanlar.

muharriş s. a. : tahriş eden, tırmalıyan, yırtan, azdıran.

muhasama (.-..) i. a. : düşmanlık [iki taraf arasındaki].

muhasamat, -tı (.-.-) i. a. ç. : düşmanlık [lar].

muhasara (.-..) i. a. : kuşatma, sarma, çevirme.

muhasebat, -tı (.-.-) i. a. ç. : hesap işleri, hesap görmeler; hesap daireleri.

muhasebe (.-..) i. a. : **1.** hesaplaşma, hesap işi. **2.** saymanlık.

muhasede (.-..) i. a. : hasetleşme, günüleşme, çekemezlik.

muhasım (.-.) s. a. : hasım olarak karşılaşanlardan her biri.

muhasır (.-.) s. a. : muhasara eden, etrafını kuşatan, saran.

muhasip, -bi (.-.) i. a. : muhasebeci, sayman.

muhassal s. a. : elde edilmiş olan şey, tahsil edilmiş olan para.

muhassala i. a. : **1.** elde edilen sonuç. **2. fiz.** bileşke.

muhassenat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** iyilikler, güzel, faydalı, hayırlı işler. **2.** üstünlük sebepleri.

muhasses s. a. : tahsis edilmiş, ayrılmış.

muhassesat, -tı (...-) i. a. ç. : ödenek.

muhassin s. **a.** : tahsin eden, güzel kılan, güzelleştiren.

muhat, -tı (.-) [hı ile] i. a. : **biy.** sümük.

muhat, -tı (.-) [ha ile] **s.** a. : çevrilmiş, sarılmış, kuşatılmış, çevrili, çevrik.

muhataba (.-..) i. a. : birbirine hitabetme, söyleşme; **mec.** çekişme .

muhatap, -bı (.-.) s. a. : kendisine söz söylenen, ikinci şahıs.

muhatara (.-..) i. a. : **1.** tehlike. **2.** zarar, ziyan; korku.

muhatıp, -bı (.-.) s. a. : **biy.** sümüksel, sümüksü.

muhattat, -tı s. a. : çizgili, yollu.

muhaverat, -tı (.ـ.-) i. a. ç. : karşılıklı konuşmalar.

muhavere (.-..) i. a. : konuşma [iki kişi karşılıklı olarak].

muhavvef s. a. : korkutulmuş.

muhavvel s. a. ; havale edilmiş, gönderilmiş, ısmarlanmış, bırakılmış. **Muhavvelün aleyh** : üzerine (poliçe ve saire) havale edilen.

muhavvelât, -tı (...-) i. a. ç. : havaleler, devlet borcu olarak ödenmesi bir vilâyete veya daireye havale olunan paralar.

muhavvil s. a. ; tahvil eden, değiştiren, başka biçime sokan.

muhavvile i. a. : **fiz.** transformatör.

muhayyel s. a. : tahayyül olunmuş, hayal kurulmuş, düşünülmüş ve tasımlanmış olan.

muhayyelât, -tı (...-) i. a. ç. : hayal edilmiş şeyler.

muhayyer s. a. : **1.** seçmeli, beğenmece. **2. müz.** Türk müziğinin en eski ve en çok kullanılan makamlarından biri.

muhayyile i. a. : **1.** hayal kuvveti, hayal etme yetisi, imgelem. **2.** düşünme hassası.

muhayyir s. a. : hayrette bırakan, şaşırtan. **Muhayyir-ül-ukul** : akıllara hayret veren.

muhbir s. ve i. a. : **1.** haber veren, haberci. **2.** gazeteye haber toplayıp ulaştıran.

muheyh i. a. : **anat.** dimağçe, beyincik.

muhibban (..-) s. a. ç. : sevenler, sevgi besliyenler.

muhik, -kki s. a. : haklı, doğru, yerinde.

muhikkane (..-.) [k lar kalın] zf. a.: haklı olarak, haklı olana, doğruya yaraşır yolda.

muhil, -lli s. a. : ihlâl eden, dokunan, bozan.

muhip, -bbi s. a. : muhabbet eden, seven, sevdik, dost. **Muhibb-ül-kils: coğr.** kireççil. **Muhibb-ül-milh : coğr.** tuzcul. **Muhibb-ür-rütube : coğr.** nemcil. **Muhibb-ül-yubuse : coğr.** kurakçıl.

muhiş (-.) s. a. : korkunç, ürkünç.

muhit, -ti (.-) s. a. : **1.** saran, çevreliyen. **2. i.** çevre, yöre. **Muhit-i Arz : coğr.** Dünya'nın çevresi. **Muhit-i daire : geo.** çember, daire çevresi.

muhitat, -tı (.--) i. a. ç. : çevreler.

muhiti (.--) s. a. : çevrel.

muhkem s. a. : sağlam, sağlamlaştırılmış, kuvvetli, berk.

muhkim s. a. : ihkâm eden, kuvvetleştiren, sağlam kılan.

muhlis s. a. : **1.** samimi, içten. **2.** hâlis, katıksız. **Halis muhlis :** katışıksız, su katılmadık.

muhlisane (..-.) zf. a. f. : içten gelerek, dostlukla.

muhnik, -kı s. a. : **1.** boğan, boğucu. **2.** bunaltan.

muhrik, -kı s. a. : **1.** yakıcı, yakan. **2.** yanık, dokunaklı [ses].

muhrip, -bi [ha ile] i. a. : küçük harp gemisi.

muhrip, -bi [hı ile] s. a. : harabeden, yıkıp yuğuran.

muhsin s. a. : ihsan eden, iyilik eden; cömert.

muhtaç, -cı (.-) s. a. : **1.** ihtiyacı olan, bir eksiği olup onu tamamlamak istiyen. **2.** yoksul, fakir.

muhtar (.-) s. a. : **1.** istediği gibi hareket eden, erkin, özerkli. **2.** i. köy veya mahalle işlerine bakmak üzere halkın seçtiği kimse.

muhtariyet, -ti (.--.) i. a. : muhtarlık, özgürlük, erkinlik.

muhtas, -ssı (.-) s. a. : bir kimseye veya şeye mahsus olan, özgü, özgülenmiş.

muhtasar s. a. : kısa, kısaltma, özet.

muhtasaran zf. a. : kısaca, kısaltarak.

muhtazar s. a. : hazırlanmış, ölüme hazır.

muhtazır s. a. : can çekişen.

muhtefi (..-) s. a. : ihtifa eden, saklanan, gizlenen; saklı, saklanmış, gizlenmiş, gizli.

muhtekir s. a. : hakîr, hor gören.

muhtekir s. ve i. a. : ihtikâr yapan, malı saklayıp pahalanınca satan, vurguncu, istifçi.

muhtel, -lli s. a. : **1.** ihlâl edilmiş, bozulmuş, bozuk; karışmış. **2.** aklını oynatmış. **Muhtell-üş-şuur :** aklını oynatmış, aklı bozuk.

muhtelif s. a. : ihtilâf eden, birbirine uymıyan, zıt; türlü, çeşit çeşit, ayrışık.

muhtelis s. a. : ihtilâs eden, çalan, çalıp çırpan, aşıran.

muhtelit, -ti s. a. : karışık, karma, karma karışık.

muhtemel s. a. : **1.** ihtimali olan, umulur, beklenir, kabil, olanaklı. **2.** zf. olsa gerek.

muhtemelât, -tı (...-) s. a. ç. : beklenir, umulur, olabilir şeyler.

muhtemir s. a. : ihtimar eden, mayalanarak, ekşiyip kabaran, kaynıyan.

muhtenik s. a. : ihtinak eden, nefes alamıyan, boğulan, boğuk.

muhterem, muhtereme s. a. : saygıdeğer, sayın. **Zevat-ı muhtereme** : saygıdeğer kimseler.

muhteri (..-) s. a. : icat eden, keşfeden, bulan.

muhterik, -kı s. a. : tutuşup yanmış; yanık.

muhteris s. a. : **1.** hırs sahibi, hırslı. **2.** çok istekli, ateşli, yarsılı.

muhterız s. a. : ihtiraz eden, sakınan; çekingen, sakıngan.

muhterizane (...-.) zf. a. f. : sakınarak, sakına sakına, çekinerek, çekine çekine.

muhteşem s. a. : **1.** ihtişamlı, heybetli; saygıdeğer kimse. **2.** debdebeli, tantanalı, görkemli.

muhteva (..-) i. a. : kapsam, içindeki.

muhtevi (..-) s. a. : kavrıyan, kaplıyan, içine alan, kapsıyan.

muhteviyat, -tı (...-) i. a. ç. : içindekiler. [doğrusu : "muhteveyat" dır].

muhtıra i. a. : akıl defteri, andaç.

muhti (.-) s. a. : **1.** hataya düşüren, yanıltan. **2.** hata eden, yanılan; kabahatli yanılmış.

muhyi (.-) s. a. : ihya eden, hayat veren, canlandıran, dirilten.

muhzır i. a. : [eskiden] şeriat mahkemelerinde "mübaşir" görevinde bulunan kimse.

muin (.-) s. a. : yardımcı.

muit, -di (.-) s. ve i. : **1.** mubassır. **2.** öğrenciyi göz altında bulunduran.

muje (.-) i. f. : **1.** gam, kaygı, tasa. **2.** belâ, musibet.

mukaar s. a. : **1.** çukur olan, oyuk. **2.** i. **geo.** içbükey, konkav.

muka'ariyet, -ti i. a. : çukurluk.

mukabbız s. a. : daraltan, sıkan. **Mukabbız-ı eviye** : damardaraltan.

mukabele (.-..) i. a. : **1.** karşılık. **Mukabele-bi-l-misl** : misilleme. **2.** karşılaştırma. **3.** halk karşısında ezberden Kur'an okuma.

mukabil (.-.) s. a. : **1.** karşı. **2.** i. karşılık.

mukaddem s. a. : **1.** takdim olunmuş, sunulmuş. **2.** öne konmuş; önce.

mukaddema (...-) zf. a. : **1.** bundan önce. **2.** eskiden.

mukaddemat, -tı (...-) i. a. ç. : **1. mant.** öncüller. **2. ask.** öncüler.

mukadder s. a. : takdir edilmiş, nasip, kısmet, yazılı [alına].

mukadderat, -tı (...-) i. a. ç. : Allah

tarafından takdir olunmuş şeyler, alınyazısı, yazgı.

mukaddes, mukaddese s. a. : kutlu, kutsal.

mukaddesat, -tı (...-) i. a. ç. : kutsal şeyler.

mukaddim s. a. : **1.** takdim eden, büyük bir zata veren, sunan. **2.** öne, ileri geçiren.

mukaddime i. a. : önsöz, başlangıç, giriş.

mukaddir s. a. : takdir eden, değer biçen; beğenen.

mukaffa (..-) s. a. : kafiyeli, uyaklı.

kufaffel s. a. : kilitli, kilitlenmiş. **Bab-ı mukaffel** : kilitli kapı.

mukahhar s. a. : tahkir eden, kahreden, yok eden.

mukallip, -bi s. a. : kalbeden, çeviren, başka kılığa sokan.

mukallit, -di s. a. : **1.** taklideden, taklitçi. **2.** bir şeyi takan, boynuna asan.

mukanna' s. a. : peçeli.

mukannen s. a. : muayyen, belirli, oynamaz, şaşmaz, belli, düzenli.

mukannin s. a. : kanun yapan.

mukarebet, -ti (.-..) i. a. : **1.** yakın ve komşu olma. **2.** yaklaşma.

mukarenet, -ti (.-..) i. a. : **1.** yanaşıklık; yaklaşma, kavuşma, bitişme. **2.** uygunluk.

mukarin (.-.) s. a. : **1.** yanaşık, yaklaşan, kavuşan, bitişen. **2.** uygun.

mukarip, -bi (.-.) s. a. : ikisi ortası, orta.

mukarrep, -bi s. a. : yaklaştırılmış, yaklaşmış, yakın.

mukarrer s. a. : **1.** kararlaştırılmış, kararlaşmış.

mukarrerat, -tı (...-) i. a. ç. : kararlaştırılan şeyler, kararlar.

mukarrip, -bi s. a. : yaklaştıran, yakınlaştıran.

mukarrir s. a. : **1.** takrir eden, etraflıca anlatan. **2. i.** [eskiden] huzur hocası.

mukaseme (.-..) i. a. : paylaşma, bölüşme, üleşme.

makasim (.-.) [ka uzun] s. a. : bölen, paylaşan, bölüşen.

mukassat, -tı s. a. : taksitli.

mukassaten zf. a. : taksitle, taksitli olarak, bölek bölek.

mukassem s. a. : taksim olunmuş, ayrılmış, bölünmüş.

mukassır s. a. : **1.** çekinen. **2.** kusur işliyen.

mukassi (..-) s. a. : kasvet verici, bunaltıcı, sıkıntılı.

mukassim s. a. : taksim eden, ayıran, bölen.

mukataa (.-..) i. a. : götürü iş verme, kesişme, kesenek, kesim.

mukatelât, -tı (.-.-) i. a. ç. : öldürüşmeler, vuruşmalar; savaşlar.

mukatele (.-..) i. a. : **1.** boğazlaşma, birbirini öldürme. **2.** savaş, kavga.

mukatil (.-) [ka uzun] s. a. : birbiriyle vuruşan, birbirini öldüren.

mukatta (..-) s. a. : kat'edilmiş, kesilmiş, parçalanmış.

mukattar s. a. : taktir olunmuş, inbikten çekilmiş, damıtılmış, damıtık. **Ma-i mukattar** : damıtık su.

mukavelât, -tı (.-.-) [ka uzun] i. a. ç. : yazılı sözleşmeler.

mukavele (.-..) i. a. : **1.** uylaşım. **2.** sözleşim, sözleşme [yazılı].

mukavelename (.-..-.) b. i. a. f. : kontrat.

mukavemet, -ti (.-..) i. a. : **1.** karşı durma, karşı koyma, dayanma. **2. fiz.** direnç. **3. fels.** direngi.

mukavim (.-.) s. a. : dayanıklı, karşı duran; dayanır, kaldırır.

mukavves s. a. : yay gibi eğri, kavisli, eğmel.

mukavvi (..-) s. a. : kuvvet veren, kuvvetlendirici.

mukavvim s. a. : kıvama getiren, eğriyi düzelten.

mukayese (.-..) i. a. : kıyaslama, karşılaştırma, ölçüştürme, oranlama; ölçme, ölçü.

mukayyet, -di s. a. : kayıtlı, kaydı yapılmış, bağlı, bağlanmış. **Mukayyet olmak** : ilgi göstermek, önem vermek.

mukayyi (..-) s. a. : kay ettiren, kusturan, kusturucu.

mukayyiat, -ti (...-) i. a. ç. : kay ettirici, kusturucu ilâçlar.

mukayyıt, -dı s. ve i. a. : kaydeden; kayıt yapan, işyar.

mukbil s. a. : ikballi, hayırlı gelen; kutlu, mutlu, gözde olan.

mukdim s. a. : ikdam eden, cesaretle sarılan, teşebbüs eden; çalışkan, işine düşkün.

mukız (-.) s. a. : **1.** îkazeden, uyandıran. **2.** gafletten, dalgınlıktan kurtaran.

mukim (.-) s. a. : ikamet eden, oturan, kalan.

mukle i. a. : **anat.** gözbebeği.

mukmir s. a. : mehtaplı [gece].

mukni, -i s. a. : ikna eden, kandıran, inandırıcı. **Edille-i muknia** : inandırıcı kanıtlar, tanıtlar.

mukraz s. a. : ikraz olunmuş, ödünç verilmiş.

mukriz s. a. : ikraz eden, ödünç veren, borç veren.

muktataf s. a. : iktitaf edilmiş, devşirilmiş, derlenmiş, derleme.

muktatafat, -tı (...-) i. a. ç. : derlenmiş şeyler, derlemeler, antoloji.

muktazi (..-) s. a. : gerek, gereken, gerekli.

muktebes s. a. : iktibas olunmuş, alınmış, aktarılmış.

muktebesat, -tı (...-) s. a. ç. : muktebes olan, faydalanmak üzere alınan, aktarılan şeyler.

muktebis s. a. : iktibas eden, alan; aktaran.

mukteda (..-) s. a. : iktida edilen, uyulan; örnek tutulan.

muktedi (..-) iktida eden, uyan, arkadan gelen.

muktedir s. a. : iktidarlı, güçlü kuvvetli, erkli.

muktefi (..-) s. a. : iktifa eden, birine uyan, ardı sıra, izinden giden, örnek tutan.

mukterin s. a. : iktiran eden, yaklaşan, yakın gelen.

mukterip, -bi s. a. : iktiraebeden, yaklaşan, yakına gelen.

muktesit, -di s. a. : iktisad eden, tutumlu.

muktetaf s. a. : toplanmış, devşirilmiş.

muktetafat, -tı (...-) i. a. ç. : toplanmış, derlenmiş, devşirilmiş şeyler, antoloji.

mukteza (..-) s. a. : iktiza etmiş, gerekmiş. **Muktezasınca** : gereğince.

muktezi (..-) s. a. : iktiza eden, gereken.

mulin (.-) s. a. : ilân eden, herkese bildiren.

mumaileyh (--..) s. ve i. a. : ima edilen, adı geçen, yukarda anılan [kimse].

mumiyan (-.-) s. f. ç. : kıl belli, beli kıl gibi ince olan güzeller.

mumza (.-) s. a. : imzalanmış, imzalı.

mumzi (.-) s. a. : imza eden, imza sahibi.

münassıf s. a. : ikiye bölen; geo. açıortay.

munazzaf s. a. : tanzim edilmiş, temizlenmiş, arınmış.

munfasıl s. a. : 1. infisal eden, ayrılan, ayrılmış. 2. fels. ayrık.

munfasılan zf. a. : ayrı, ayrılmış olarak.

munis (-.) s. a. : alışık, cana yakın, sevimli, insancıl.

munkabız s. a. : 1. toplanmış, çekilmiş, büzülmüş. 2. sıkılmış. 3. inkıbaza uğramış, pekliği olan.

munkatı, -ı s. a. : **1.** inkıta eden, kesilen, kesilmiş, kesik, aralıklı. **2. geo.** süreksiz. **3. mat.** kesikli.

munsab, -bı s. a. : **1.** dökülen, akan. **2.** ırmağın denize döküldüğü yer, ağız.

munsalih s. a. : barış üzere olan.

munsarih s. a. : açık, aşikâr, meydanda.

munsif s. a. : insaflı.

munsifane (..-.) zf. a. f. : insaflılıkla, insaflıca.

muntabı s. a. : **1.** tab'edilen, basılan, damgalanan. **2.** yaradılıştan olan.

muntabık s. a. : intibak eden, uyan, uygun.

muntafi (..-) s. a. : **1.** intifa eden, sönen, sönük, sönmüş. **2. fiz.** sönümlü.

muntavi (..-) s. a. : intiva eden, dürülüp bükülen, toplanmış, devşirilmiş.

muntazam s. a. : intizamlı, düzgün, düzenli, derli toplu.

muntazaman zf. a. : düzgün, düzenli olarak; sürekli olarak, şaşmadan, aksamadan.

muntazar s. a. : intizar edilmiş, gözetilmiş, gözetilen, beklenilen, umulan.

muntazır s. a. : intizar eden, bekliyen, gözliyen.

muntazıran zf. a. : intizar ederek, bekliyerek.

munzam, -mmı s. a. : zammolunmuş, katılmış, katma; birleştiren, üste konan; ek.

murahaba (.-..) i. a. : fazla faiz alma, tefecilik.

murabba (..-) [ayın ile] s. ve i. a. : **mat.** kare. **Murabba-ı tam** : tam kare.

murabba (..-) i. a. : kaynayıp kıvama geldikten sonra dondurulmuş meyva suyu tatlısı.

murahhas s. ve i. a. : ruhsatlı, izinli, her türlü harekete yetkili kimse, delege.

murakabe (.-..) i. a. : **1.** teftiş, kontrol, denetleme, denet. **2. tas.** kendi iç âlemine bakma, dalıp kendinden geçme.

murakıp, -bı (.-.) i. a. : denetçi.

murakkam s. a. : yazılmış, yazılı.

muran (--) i. f. ç. : karıncalar.

murassa (..-) s. a. : **1.** kıymetli taşlarla süslü, cevahirli. **2. ed.** iki mısraı (dize) veya iki fıkrası kelime kelime birbiriyle aynı vezin ve kafiyede olan [söz, beyit].

murat, -dı (.-) i. a. : meram, istek, dilek.

murçe (-.) i. f. : küçük karınca.

murdar s. f. : mundar, kirli, pis.

murdia i. a. : sütnine, sütana.

mus (-) i. a. : bıçak.

musabere (.-..) i. a. : sabretme, katlanma.

musaddak, -kı s. a. : tasdik olunmuş, temizlenmiş; onaylanmış, onaylı.

musaddık, -kı s. a. : tasdik eden, onaylıyan, onayan.

musaddi' s. a. : tasdi eden, baş ağrıtan.

musafaha (.-..) i. a. : el sıkışma, tokalaşma.

musaffa (..-) s. a. : tasfiye olunmuş, temizlenmiş, arıtılmış; duru, süzme.

musaffi (..-) s. a. : tasfiye eden, temizliyen, süzen, sızıran.

musaggar s. a. : tasgir olunmuş, küçültülmüş.

musahabat, -tı (.-.-) i. a. ç. : sohbetler, konuşup görüşmeler.

musahabe (.-..) i. a. : sohbet etme, konuşma, görüşme.

musaheret, -ti (.-..) i. a. : evlenme ile meydana gelen akrabalık.

musahhah s. a. : tashih olunmuş, düzeltilmiş, yanlışsız.

musahhih s. a. : tashih eden, düzelten; düzeltici.

musahhihin (...-) s. a. ç. : tashih edenler, düzeltenler, düzelticiler.

musahip, -bi (.-.) s. a. : **1.** sohbet eden, konuşan. **2.** büyük bir kimseyi sohbetiyle eğlendiren kimse.

musakkafat, -tı (...-) i. a. ç. : ev, han, dükkân gibi üstü dam ile örtülü olan şeyler.

musalih (.-.) s. a. : sulh yapan, barışan.

musalla (..-) i. a. : üstü açık, namaz kılınacak yer. **Musalla taşı, Seng-i musallâ** : musalla taşı.

musallat, -tı s. a. : yapışkan, asılgan, sataşmış, sataşan. **mec.** balta olan.

musalli (..-) s. a. : beş vakit namaz kılan kimse.

musammem s. a. : tasmim olunmuş, kesin karar verilmiş; tasımlanmış, kurulmuş.

musammet, -ti s. ve i. a. : **1.** içi boş, kof olmıyan şey. **2. gr.** Arap alfabesinde (m, r, b, n, f, l) den başka bütün harfler.

musanna' (..-) s. a. : **1.** san'atlı. **2.** uydurma, düzme.

musannef s. a. : **1.** tasnif edilmiş, sıraya konulmuş. **2.** yazılmış [kitap].

musannefat, -tı (...-) s. a. ç. : tasnif edilmiş kitaplar.

musannif s. a. : **1.** kitap yazan. **2.** s. sıralıyan. **3.** i. dosya, sıralaç.

musap, -bı (.-) s. a. : isabet etmiş, rastlamış; tutulmuş, yakalanmış, uğramış.

musaraa (.-..) i. a. : güreş, güreşme, pehlivanlık.

musari (.-.) s. ve i. a. : güreşçi, pehlivan.

musarrah s. a. : tasrih edilmiş, açıklanmış, açık söylenmiş, belirtilmiş, apaçık.

musattah, musattaha s. a. : satıhlandırılmış, düz, yüzeyli. **Hendese-i musattaha : geo.** düzlem. geometri.

musavver s. a. : **1.** resimli. **2.** düşünülmüş, kurulmuş, tasarlanmış.

musavvir 1. s. a. : tasvir eden. **2.** i. ressam.

musavvit, -ti s. a. : tasvit eden, seslenen, ses çıkaran.

musaykal s. a. : cilâlı, parlak, yaldızlı, perdahlı.

Musevi (-.-) s. ve i. a. : Yahudi.

Mushaf ö. i. a. : Kur'an.

musi (--) s. a. : **1.** vasiyet eden; birini vasî gösteren. **2.** tavsiye eden.

musibet, -ti (.-.) i. a. : **1.** büyük felâket. **2. s.** pis, murdar; uğursuz.

musikar (.-.) i. f. : **1.** gagasında delikler bulunup rüzgâr estikçe türlü sesler çıkaran bir efsane kuşu. **2.** mıskal denilen düdük.

musiki (-.-) i. o. : müzik. **Musiki-şinas** : müzisyen.

musil (-.) s. a. : isaleden, ulaştıran, yetiştiren, vardıran, getiren.

musile (-..) i. a. : [eskiden] müderrislikte ikinci yüksek derece.

musip, -bi (.-) s. a. : isabet eden, doğru, yerinde.

musir, -rri s. a. : ısrar eden, direnen, ayak diriyen.

musirrane (..-.) zf. a. : ısrar ederek, direnerek, ayak diriyerek.

musirren zf. a. : direnerek, üstünde durarak.

musiye (-..) i. a. : vasiyet eden kadın.

müskıt, -tı s. ve i. a. : ıskat eden, düşüren, çocuk düşürmiye yarıyan ilâç.

muslih s. a. : ıslah eden, iyileştiren; ara bulan, barıştıran.

muslihane (..-.) zf. a. f. : barış yoliyle.

mustafa (..-) s. a. : **1.** ıstıfa edilmiş, en iyisi olarak seçilmiş. **2. ö. i.** Hz. Muhammed'in adlarından.

mustahkim s. a. : istihkâm eden, sağlamlaştıran, pekiştiren.

mustalah s. a. : ıstılahlı, içinde çok terim olan, ağdalı.

mustatil i. a. : **geo.** dik dörtgen.

muşamma i. a. : muşamba.

muşikâf (-.-) s. f. : kılı kırk yaran, titiz.

muşt, -tu i. f. : **1.** yumruk. **2.** tokat; **mec.** avuç. **Muşt-ül-kadem : anat.** ayak tarağı. **Muşt-ül-yet : anat.** el tarağı.

muştiye i. a. : **bot.** tarakotugiller.

muta (.-) i. a. : kendisine itaat olunan, sözü dinlenen.

muta (--) s. a. : **1.** ita olunmuş, verilmiş. **2.** i. **fels.** veri, done.

mutaazzıv s. a. : organlaşmış.

mutabakat, -tı (.-..) i. a. : **1.** uygunluk. **2.** uyuşma. **3. biy.** uyum.

mutabık, -kı (.-.) s. a. : tetabuk eden, uyan, uygun.

mutaden (--.) zf. a. : alışıldığı üzere.

mutahhar s. a. : tathir edilmiş, temizlenmiş, temiz.

mutahhir s. a. : tathir eden, temizliyen.

mutalebat, -tı (.-.-) i. a. ç. : istekler.

mutalebe (.-..) i. a. : talebetme, isteme.

mutallâ (..-) s. a. : tılâlanmış, yaldızlanmış, yaldızlı.

mutalleka i. a. : boşanmış kadın.

mutalsam s. a. : tılsımlı, büyülü.

mutantan s. a. : tantanalı, gösterişli, şatafatlı, görkemli.

mutarassıt, -tı s. a. : tarassut eden, gözliyen.

mutarra (..-) s. a. : taravetli, taze.

mutarraz s. a. : tarazlandırılmış, işlenmiş, işlemeli [kumaş].

mutasaddi (...-) s. a. : **1.** tasaddi eden, bir işe girişen. **2.** başkasına saldıran.

mutasallif s. a. : kendini beğenen.

mutasallip, -bi s. a. : serteşen, katılaşan; sert, sağlam.

mutasarrıf s. a. : **1.** tasarruf eden, bir şeyi istediği gibi kullanan, sahip. **2.** [Tanzimat'tan sonra] bir sancağın en büyük yönetim görevlisi.

mutasavver s. a. : **1.** tasarlanmış, düşünülmüş. **2.** akla gelebilir, olabilir.

mutasavvıf i. a. : **1.** sofi olan. **2.** tasavvufla uğraşan; **fels.** gizemci.

mutasavvife i. a. : mutasavvıflar, sofular.

mutat, -dı (--) s. a. : **1.** itiyadolunmuş, alışılmış. **2.** huy. **3.** her zamanki, belli.

mutavaat, -tı (.-..) i. a. : **1.** itaat etme, baş eğme, uyma; uygunluk. **2. gr.** öznesi aynı zamanda tümleç olan, dönüşlü fiil : çekilmek, kurtulmak gibi.

mutavassıl s. a. : kavuşan, ulaşan, eren.

mutavassıt, -tı i. a. : **1.** tavassut eden, vasıta olan, ara bulan, aracı. **2.** orta, ortalama.

mutavattın s. a. : tavattun eden, bir memlekette yerleşen, yerleşmiş, yurtlaşmış.

mutavele (.-..) i. a. : sürüncemede bırakma, işi uzatma.

mutavvel s. a. : tatvil edilmiş, uzatılmış, daha uzun yapılmış.

mutayebe (.-..) i. a. : şakalaşma.

mutayyep, -bi s. a. : **1.** tatyip edilmiş, güzel kokular sürünmüş. **2.** hatırı hoş edilmiş, gönlü alınmış.

mutazallim s. a. : **1.** zulümden şikâyetçi, sızlanan. **2.** zulmeden.

mutazammın s. a. : tazammun eden, içine alan.

mutazarrı s. a. : tazarru eden, yalvarıp yakaran.

mutazarrır s. a. : zarar görmüş, zarara uğramış.

mutbik, -kı s. a. : bir şeyi örten, bürüyen.

muteber (-..) s. a. : **1.** itibarlı, sayılır; sayılı, ileri gelen. **2.** yürürlükte olan, geçer.

muteberan (-..-) b. s. a. f. ç. : ileri gelenler.

mutedil (-..) s. a. : ne pek çok, ne de pek az olan, orta, mülâyim, ılımlı, oranlı, ölçülü.

mutekif (-..) s. a. : itikâfeden, bir yere kapanıp ibadetle uğraşan.

mutekis (-..) s. a. : aksolunmuş, tersine çevrilmiş.

mutekit- di (-..) [k kalın] s. a. : itikadeden, inanan, inançlı.

mutemet, -di (-..) s. ve i. a. : itimadolunan, güvenilen, emin, güvenilir.

mutena (-.-) s. a. ; itinalı, özenilmiş, özenle yapılmış, özenli.

muteni (-.-) s. a. : itina eden, özenen, özenle yapan.

muterif (-..) s. a. : itirafeden, [kusurunu] söyliyen.

muteriz (-..) s. a. : itirazeden, karşı gelen.

muteriza (-...) i. a. : yuvarlak "( )" veya köşeli "[ ]" parantez.

mutesif (-..) s. a. : itisaf eden, doğru yoldan ayrılıp haksızlık yoluna sapan; zulüm eden.

muteyat, -tı (-.-) i. a. ç. : **fels.** veriler, **fr. données.**

mutezil (-..) s. a. : itizal eden, cemaatten ayrılıp bir yana çekilen.

mutezir (-..) s. a. : özür dileyen.

muti (.-) s. a. : itaat eden, baş eğen, boyun eğen.

muti (--) s. a. : ita eden, veren.

mut'im s. a. : it'am eden, yemek yediren.

mutlak, -ğı s. a. : **1.** serbest, hür, salt. **2.** her halde.

mutlaka (..-) zf. a. : her halde, muhakkak, ille, illâ, illâki. **Mutlaka-i âmme : mant.** yalın önerme.

mutlakıyet, -ti i. a. : kayıtsız şartsız bir hükümdarın idaresi altında bulunan hükümet şekli.

mutmain s. a. : gönlü, içi rahat.

mutrip, -bi s. a. : ıtrap eden, şarkı ve türkü söyliyen, çalgıcı.

muttali, -i s. a. : bilen, öğrenen, haberli.

muttariden zf. a. : düzgün surette, bir düziye.

muttarit, -di s. a. : bir teviye, bir düziye olan.

muttasıf a. s. : ittisaf eden, vasıflanan, kendisinde bir hal, bir sıfat, bir vasıf bulunan.

muttasıl s. a. : **1.** bitişik. **2.** bir düziye, aralıksız.

muttasılan zf. a. : **1.** bitişik olarak. **2.** bir düziye.

muvafakat, -tı (.-..) i. a. : **1.** uygunluk, uyma. **2.** onama.

muvafat, -tı (.--) i. a. : sözünün eri olma.

muvaffak s. a. : başarılı. **Muvaffak olmak :** başarmak.

muvaffakıyat, -tı (....-) i. a. ç. : başarılar.

muvaffakiyet, -ti i. a. : başarı.

muvafık, -ğı (.-.) s. a. : uygun, yerinde.

muvahhat, -di s. a. : tevhîdedilmiş, bire indirilmiş.

muvahhiş s. a. : **1.** alıklaştıran. **2.** ürküten. **3.** korkunç, ürkünç.

muvahhit, -di s. a. : tek bir Allaha inanan.

muvakkar s. a. : vakarlı, ağırbaşlı, sayın, saygıdeğer.

muvakkat, -ti s. a. : süreksiz, geçici, eğreti.

muvakkaten zf. a. : şimdilik, bir zaman için, geçici olarak, eğreti olarak.

muvakkır [k lar kalın] s. a. : ağırlıyan, saygı gösteren; ululıyan.

muvakkit, -ti [k lar kalın] s. a. : **1.** vakti bildiren. **2.** tam ayarlı saat.

muvakkithane (...-.) b. i. a. f. : muvakkitin bulunduğu oda.

muvalat, -tı (.--) i. a. : dostluk, karşılıklı sevgi; koruma, yardım.

muvarese (.-..) i. a. : miras yeme [birbirinden].

muvasala (.-..) vasıl olma, varma, ulaşma, yetişme; erişim, eriştirim.

muvasalat, -tı (.-..) i. a. : ulaşma, varma, varış.

muvazaa (.-..) i. a. : danışık, danışıklılık; **mec.** danışıklı dövüş. **Muvazaalı :** danışıklı, konuşuklu.

muvazaaten zf. a. : danışıklı dövüş-

muvazabet, -ti (.-..) i. a. : bir işe durmadan çalışma, bir işle sürekli olarak uğraşma.

muvazat, -tı (.--) i. a. : **1.** paralel olma. **2.** mukavemet, dayanma.

muvazene (.-..) i. a. : **1.** denk gelme, denklik. **2.** uygunluk. **3.** denge. **Muvazeneli :** 1) dengeli; 2) ölçülü, tartılı.

muvazenet, -ti (.-..) i. a. : denge.

muvazi (.--) s. a. : paralel.

muvazin (.-.) s. a. : vezince, ağırlıkça eşit olan.

muvazzaf, muvazzafa s. a. : **1.** vazifeli, görevli. **2.** ödevli. **3.** ilk yapılan askerlik hizmeti.

muvazzafan zf. a. : görevli olarak.

muvazzah s. a. : izah edilmiş, açık, açıklanmış.

muvazzahan zf. a. : vazıh olarak, pek açık olarak, anlaşılır bir yolda, açıktan açığa.

muvazzıf s. a. : vazifelendiren, görevlendiren, maaşlandıran.

muy (-) i. f. : kıl. **Muy-tab :** mutaf, kıl dokuyan.

muye (-.) i. f : hıçkıra hıçkıra ağlama.

muzaaf (.-.) s. a. : iki kat, katmerli.

muza'af s. a. : bir o kadar daha arttırılmış.

muzaf (.-) s. a. : **1.** karılmış, bağlanmış, ulaşılmış. **2. gr.** tamamlayıcı isim olan, belirtilen : öğrencinin kalemi gibi, kalem muzaftır. **Muzafün-ileyh hali : gr.** -in hali.

muzaffer s. a. : zafer kazanmış, üstün, utkan.

muzafferane (...-.) zf. a. f. : zafer kazanarak, utkanlıkla.

muzafferiyet, -ti i. a. : zafer, yengi.

muzallefe i. a. : **zool.** toynaklılar.

muzallel s. a. : gölgeli, gölgelenmiş, gölge altında bulunan.

muzari (.--) i. a. : **1.** ortak. **2.** arkadaş. **3. gr.** geniş zaman.

muzat, -ddı (.-) s. a. : karşı, zıt. **Muzadd-ı klor : kim.** antiklor. **Muzadd-ı taaffün : kim.** antiseptik.

muzcer s. a. : ıstıraplı, sıkıntılı.

muzcir s. a. : ıstırap, sıkıntı veren.

muzır, -rrı s. a. : zarar veren, zararlı.

muzi (.-) s. a. : parlıyan, parlak, ışın.

muzık, -kı s. a. : sıkan, darlaştıran, darlaştırıcı, sıkıştırıcı.

muzip, -bi (-.) s. a. : takılgan.

muzlim s. a. : karanlık. **Beyt-i muzlim :** karanlık oda.

muzmahil, -lli s. a. : çökmüş, çöküntüye uğramış, yok olmuş.

muzmer s. a. : gizli, saklı, örtülü; dışarı vurulmamış, içte saklı.

muzmir s. a. : içinde saklıyan, gizliyen.

muztar, -rrı s. a. : darda, zorda, sıkışık, zorunlu.

muztarip, -bi s. a. : ıstırabı, sıkıntısı olan, acı çeken, rahatsız; çırpınıp duran.

mübaade (.-..) i. a. : birbirinden uzaklaşma.

mübadat, -tı (.--) i. a. : düşmanca davranış; saldırganlık.

mübadele (.-..) i. a. : değiş tokuş, değişme, trampa.

mübaderet, -ti (.-..) i. a. : başlama.

mübadi (.--) s. a. : meydana çıkaran, ortaya koyan.

mübadil s. a. : biriyle bir şeyi değişen.

mübadir (.-.) s. a. : bir işe hemen girişen.

mübahase (.-..) i. a. : konuşma; münakaşa; bahse girişme.

mübahat, -tı (.--) i. a. : iftihar, öğünme.

mübahi (.--) s. a. : iftihar eden, öğünen, övünür.

mübahis (.-.) s. a. : bahse girişen.

mübalâğa (.-..) i. a. : bir şeyi büyütme, şişirme, obartma, aşırılık.

mübalâğat, -tı (.-.-) i. a. ç. : mübalâğalar, obartmalar, şişirmeler, aşırılıklar.

mübalât, -tı (.--) i. a. : saygı, özen, çekinme, kaçınma. **Adem-i mübalât** : dikkatsizlik, aldırış etmeme.

mübareze (.-..) i. a. : vuruşma, savaşma, kavga.

mübariz (.-.) s. a. : döğüşen.

mübaşeret, -ti (.-..) i. a. : başlama, girişme.

mübaşir (.-.) s. a. : **1.** bir işe başlıyan. **2.** mahkemede tanıkları yüksek sesle çağıran ve resmî kâğıtları yerlerine götüren işyar.

mübayaa (.-..) i. a. : satın alma.

mübayaat, -tı (.-.-) i. a. ç. : satın alım.

mübayenet, -ti (.-..) i. a. : **1.** ayrılık, başkalık. **2.** tutmazlık.

mübayin (.-.) s. a. : **1.** başka türlü, ayrı. **2.** zıt, tutmaz.

mübeccel s. a. : yüceltilmiş, saygı gösterilmiş, yüce, ulu.

mübeddel s. a. : tebdil olunmuş, değiştirilmiş, değişmiş.

mübeddil s. a. : tebdil edici, değiştirici; **kim.** değiştirgeç.

mübehhiç, -ci s. a. : tebhîceden, güzelleştiren.

mübelliği s. a. : tebliğ eden, bir haber veya emri birine bildiren.

müberra (..-) s. a. : beri kılınmış, temize çıkmış, aklanmış.

müberret, -di s. a. : tebridolunmuş, soğutulmuş.

müberrit, -dı s. a. : tebrideden, soğutan, soğutucu; karlık; soğutmaç.

mübeşşer s. a. : müjdelenmiş.

mübeşşir s. a. : tebşir eden, müjdeleyici, müjdeci.

mübettel s. a. : ıslanmış.

mübeyyen s. a. : bildirilmiş, anlatılmış, açıklanmış.

mübeyyin s. a. : bildiren, açıklıyan, anlatan, ortaya koyan.

mübeyyiz s. a. : tebyiz eden, yazıyı müsveddeden temize çeken.

mübin (.-) s. a. : açık, aşikâr, meydanda, açık, besbelli.

mübrem s. a. : kaçınılmaz, vazgeçilmez, önlenemez.

mücadele (.-..) i. a. : uğraşma, savaşma.

mücadil (.-.) s. a. : uğraşıcı, uğraşkan, savaşçı, savaşkan.

mücahede (.-..) i. a. : **1.** biriyle görüşme, uğraşma. **2.** din uğrunda savaşma.

mücahit, -di (.-.) i. a. : cehdeden, çalışan, güreşen; kutsal ülkü uğruna savaşan.

mücamaa (.-..), **mücamaat, -tı** (.-..) i. a. : cima etme, cinsî münasebette bulunma.

mücanebet, -ti (.-..) i. a. : sakınma, çekinme, uzak durma.

mücaneset, -ti (.-..) i. a. : hemcins olma, hemcinslik.

mücanip, -bi s. a. : **1.** çekingen. **2. mat.** sonuşmaz.

mücavebe (.-..) i. a. : cevaplaşma.

mücaveret, -ti (.-..) i. a. : mücavirlik, komşuluk.

mücaveze (.-..) i. a. : **1.** sınırı aşma. **2.** bağışlama, göz yumma.

mücavir (.-.) s. ve i. a. : komşu, yakın.

mücazat, -tı (.--) i. a. : ceza çektirme.

mücazebe (.-..) i. a. : iki kişi birbirini çekme, çekişme.

mücber s. a. : icbar olunan, olunmuş, zorlanılmış, zorlanılan.

mücbir s. a. : icbar eden, zorlıyan, zorlayıcı.

müceddet, -di s. a. : tecdidolunmuş, yenilendirilmiş, yeni, yepyeni.

müceddeten zf. a. : yeni olarak, yeni baştan.

müceddit, -di s. a. : yenileştiren, yenileyici.

mücehhel s. a. : bilinmez bir hale getirilmiş.

mücehhelen zf. a. : bilinmiyerek.

mücehhez s. a. : techiz olunmuş, donanmış, donatılmış, hazırlanmış.

mücehhiz s. a. : **1.** teçhiz eden, donatan. **2.** i. armador.

mücellâ (..-) s. a. : cilâlı, parlak. **Mir'ât-ı mücellâ : parlak ayna.**

mücelledat, -tı (...-) s. a. ç. : ciltlenmiş, ciltli kitaplar.

mücellet, -di s. a. : ciltlenmiş, ciltli, kaplı.

mücelli (..-) s. a. : cilâ veren, cilâcı.

mücellit, -di s. ve i. a. : ciltçi, kapcı.

mücemmet, -dı s. a. : donmuş, dondurulmuş, buz olmuş.

mücemmit, -di s. a. : donduran.

mücerrebat, -tı (...-) s. a. ç. : tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış şeyler; görgü.

mücerrep, -bi s. a. : tecrübe olunmuş, sınanmış, denenmiş.

mücerret, -di s. a. : **1.** soyut, **2.** evlenmemiş, bekâr. **3. i. gr.** yalın hal. **4.** zf. yalnız, ancak.

mücerrit, -di s. a. : **fiz.** yalıtkan.

mücessem s. a. : **1.** cisimlenmiş, şahıslanmış. **2.** som.

mücessemat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** cisimler, katı nesneler. **2.** üç boyutlu olan geometri cisimleri.

mücessime i. a. : **fels.** insan biçimlilik, antropomorfizm.

mücevher, mücevherat, -tı (...-) i. a.: cevherle süslenmiş, elmaslı cevâhir.

mücevvef s. a. : içi boş, oyuk.

mücevvez s. a. : tecviz olunmuş, caiz görülmüş, izin verilmiş.

mücmel s. a. : kısa, özetli.

mücrim s. a. : kabahatli, suçlu.

mücrimiyet, -ti i. o. : suçluluk. **Mücrimiyet kararı : huk.** suçlandırma kararı.

müçteba (..-) s. a. : seçilmiş, seçkin.

müçtehez s. a. : teçhiz olunmuş, donatılmış.

müçtehit, -di s. a. : **1.** içtihadeden, gücü yettiği kadar çalışan. **2.** ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkaran din bilgini.

müçtemi (..-) s. a. : içtima eden, toplanan, biriken, toplu, toplanmış.

müçtemian zf. a. : cemaatle, toplu bir halde.

müçtenip, -bi s. a. : içtinabeden, sakınan, çekingen, kaçıngan, kaçınır.

müçterre s. a. : geviş getiren. **Hayvanat-ı müçterre :** geviş getiren hayvanlar.

müdafaa (.-..) i. a. : koruma; savunma. **Müdafaa-i milliye :** millî savunma. **Müdafaa-i milliye vekili:** millî savunma bakanı.

müdafi (.--) s. a. : koruyan, savunan, savunucu.

müdahalât, -tı (.-.-) i. a. ç. : karışmalar, araya girmeler, sokulmalar.

müdahale (.-..) i. a. : karışma; sokulma; araya girme.

müdahene (.-..) i. a. : dalkavukluk, yaltaklanma, koltuklama, yüze gülme.

müdahere (.-..) i. a. : sakınmadan, çekinmeden mukavele yapma.

müdahil (.-.) s. a. : dahil olan, karışan.

müdahin (.-.) s. a. : yaltaklanan, yüze gülen, dalkavuk.

müdam (.-) s. a. : **1.** devam eden, devamlı, süren, sürekli. **2.** şarap. **Mest-i müdam :** durmadan şarap içen, şarap ayyaşı.

müdami (.--) s. a. : durmadan şarap içen.

müdara (.--) i. f. : yüze gelme, yüze gülücülük, dost gibi görünme.

müdarat, -tı (.--) i. a. ç. : yüze gülme, dost gibi görünme.

müdarese (.-..) i. a. : ders verme, ders alıp verme.

müdava (.--), **müdavat, -tı** (.--) i. a. : devâ arama, hastaya bakıp ilâç verme.

müdavat, -tı (.--) i. a. : hastaya bakma, bakım.

müdavele (.-..) i. a. : söyleme [düşüncelerini]. **Müdavele-i efkâr :** düşüncelerini birbirine söyleme, bir konu üzerinde görüşme; oylaşma.

müdavemet, -ti (.-..) i. a. : devam etme [bir yere].

müdavere (.-..) i. a. : tedvir etme, idâre etme, döndürme.

müdavi (.--) s. a. : devâ bulan, ilâç veren, iyileştiren. **Tabib-i müdavi :** tedavi eden, sağaltan doktor.

müdavim (.-.) s. a. : devam eden, devamlı [bir yere]. aralıksız çalışan [bir işe].

müdayene (.-..) i. a. : ödünç alıp verme.

müdbir s. a. : idbara uğramış, talihsiz, düşkün.

müddea (..-) s. a. : **1.** iddia olunmuş, iddia olunan şey, sav, tez. **Müddea aleyh :** aleyhinde dâva açılan. **2.** dâva konusu.

müddeayat, -tı (...-) i. a. : iddialar, iddia olunan şeyler.

müddehar s. a. : biriktirilmiş, toplanıp saklanmış.

müddehir s. a. : biriktiren, toplayıp saklıyan.

müddei (..-) s. a. : dâva eden, dâvacı. **Müddei-i umum : huk.** savcı.

müddet, -ti i. a. : vakit, zaman, süre. **Müddet-i temyiz :** cezada sekiz, hukukta doksan günlük müddet.

müdebber s. a. : tedbir alınmış, düşünce ile hareket edilmiş.

müdellel s. a. : delil, tanık ile ispat edilmiş, kanıtlı.

müdebbir s. a. : tedbirli, düşünceli.

müdekkik, -kı [k lar kalın] s. a. : tetkik eden, araştırıcı, inceleyici.

müdellel s. a. : delil ile ispat olunmuş, tanıklanmış, kanıtlı.

müdepdep, -bi s. a. : depdebeli, görkemli.

müderris i. a. : ders veren, ders okutan; [eskiden] profesör; [daha eskiden] medrese hocası.

müdevven s. a. : tedvin olunmuş, yazılmış; tertiplenmiş, derilmiş ve toplanmış.

müdevvenat, -tı (...-) i. a. ç. : toplanmış ve tertiplenmiş olan şeyler, eserler.

müdevver s. a. : **1.** yuvarlak, değirmi. **2.** devrolunmuş; aktarılmış.

müdevveriyet, -ti i. o. : yuvarlaklık.

müdevvin s. a. : tedvin eden, bir araya getirip kitap haline koyan.

müdevvir s. a. : tedvir eden, döndüren, çeviren.

müdir (.-) s. ve i. a. : müdür, idare eden, yöneten, yönetmen, direktör. **Müdir-i umumi :** genel direktör.

müdiran (.--) i. a. ç. : müdürler, direktörler. **Müdiran-ı umur :** yönetmenler.

müdire (.-.) i. a. : bayan direktör, bayan yönetmen.

müdiriyet, -ti (.-..) i. a. : müdürlük, yönetmenlik.

müdrik, -ki i. a. : aklı eren, düşünen.

müdrike i. a. : **psik.** anlık, entelekt.

müdrir s. o. : idrar veren, idrar verici.

müebbeden zf. a. : ebedi olarak, sonsuz olarak, daima.

müebbet, -di s. a. : ebedî, sonsuz, sonrasız.

müeccel s. a. : tecil edilmiş, sona bırakılmış, sonraya kalmış, ertelenmiş.

müeccelen zf. a. : tecil edilerek, ertelenerek.

müeccil s. a. : tecil eden, ileriye bırakan, erteliyen.

müedda (..-) s. a. : **1.** tediye olunmuş, eda olunmuş. **2.** i. anlam.

müeddep, -bi s. a. : edepli, terbiyeli, uslu.

müeddi s. a. : gerektiren, sebep olan.

müeddip, -bi s. a. : tedip eden, edep öğreten, terbiye eden.

müekket, -dı s. a. : tekit olunmuş, sağlamlaştırılmış; tekrar edilmiş, bir daha haber verilmiş.

müekkit, -di s. a. : tekit eden, sağlamlaştıran; tekrar eden, bir daha haber veren.

müellef, müellefe s. a. : telif olunmuş, yazılmış, toplanmış.

müellefat, -tı (...-) i. a. ç. : telif olunmuş, yazılmış eserler, kitaplar.

müellem s. a. : elemli, kederli. **Dil-i müellem** : elemli gönül.

müellif s. ve i. a. : telif eden, yazan, eser sahibi.

müellim s. a. : elemli, acı, acıklı, üzücü.

müemmen s. a. : güven altında; sağlanmış.

müennes s. a. : **1.** dişi. **2. gr.** dişil.

müesses s. a. : tesis olunmuş, kurulmuş, kurulu.

müessesat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** yapılmış binalar. **2.** daireler.

müessese i. a. : kurulmuş bina, kuruluş, kurum.

müessif s. a. : esefli, keder veren. üzücü.

müessir s. a. : **1.** tesirli, etkili, etkikin. **2.** dokunaklı; sonuçlu. **3. kim.** etken.

müessiriyet, -ti i. a. : etkililik.

müessis s. a. : tesis eden, kuran, kurucu.

müeyyet, -di s. a. : teyidedilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam; doğrulanmış.

müeyyide i. a. : yaptırım, yaptırma gücü.

müeyyis s. a. : meyus eden, kederlendiren, üzen.

müeyyit, -di s. a. : teyideden, sağlamlaştıran.

müezzin i. a. : ezan okuyan, meyzin.

müfaheme (.-..) i. a. : anlaşma.

müfarekat, -tı (.-..) i. a. : ayrılma, uzaklaşma, ayrılan, ayrılış.

müfarık, -kı (.-.) s. a. : birinden ayrılan. **Lâzım-ı gayr-ı müfarık** : ayrılamaz, onsuz olamaz.

müfavaza (.-..) i. a. : **1.** eşitlik. **2.** ortaklık, işbirliği.

müfekkir s. a. : tefekkür eden, düşünen; düşündüren.

müfekkire i. a. : düşünme gücü, kuvveti, hassası, yetisi.

müferrık, -kı s. a. : tefrik eden, kısaltan.

müferrih s. a. : ferahlık veren, insanın içini açan, iç açıcı.

müferrihat, -tı (...-) i. a. ç. : ferahlık verici, iç açıcı şeyler.

müfesser s. a. : tefsir edilmiş, izah olunmuş, açıklanmış.

müfessir s. a. : tefsir eden, izah eden, açıklıyan.

müfessirin (...-) s. a. ç. : **1.** tefsir edenler, açıklıyanlar. **2.** Kur'an'ı yorumlıyan din bilginleri.

müfettih s. a. : **1.** fetheden, açan. **2.** geğirme veren.

müfettil s. a. : teftil eden, büken, bükücü.

müfettiş i. a. : teftiş eden, kontrol eden, yoklamacı.

müfettit, -ti s. a. : parçalıyan, ufaltan, kıran, ezen, ufalıyan [alet, ilâç].

müfevvez s. a. : ihale ve sipariş olunmuş.

müfevviz s. a. : ihale eden, sipariş eden.

müfit, -di (.-) s. a. : **1.** faydalı, yararlı. **2.** ifade eden, anlatan.

müfliç, -ci s. a. : felçli, inmeli.

müflih s. a. : felâh bulan, selâmete çıkan, korktuğu şeyden kurtulan.

müflis s. a. : iflâs eden, top atan, parasız, züğürt, batkın.

müfni (.-) s. a. : ifnâ eden, mahveden, yok eden.

müfredat, -tı (..-) s. a. ç. : toplu bir şeyin ayrı ayrı parçaları, ayrıntılar, dökümler.

müfret, -di s. a. : **1.** tek, yalnız. **2.** **gr.** tekil.

müfrez s. a. : ifraz edilmiş, ayrılmış, bölünmüş.

müfreze i. a. : bir asker birliğinden ayrılan kol.

müfrit, -ti i. a. : aşırı, aşkın, taşkın, oransız.

müfriz s. a. : ifraz eden, ayıran, bölen.

müfsidane (..-.) zf. a. f. : fesatlıkla, arabozuculukla.

müfsit, -di s. a. : ifsat eden, bozan; arabozan, fesatçı, karıştırıcı.

müft, -tü s. f. : bedava, beleş.

müftaal, -li s. a. : sahte, uydurma, düzme.

müftehir s. a. : iftihar eden, övünen.

müftehirane (...-.) zf. a. f. : övünerek.

müftekir s. a. : muhtaç, ihtiyacı olan; fakir, züğürt.

müftereyat, -tı (...-) i. a. ç. : başkasına yükletilen suçlar.

müfteri (..-) s. a. : iftira eden, kara süren, karacı, kara çalıcı.

müfteris s. a. : yırtıcı, paralayıcı.

müfti (.-) i. a. : müftü, fetva veren.

mühendis i. a. : hendese (geometri) bilen, mühendislik mesleğinden olan kimse.

müheykel s. a. : heykelleşmiş, heykel gibi; iri yarı, cüsseli.

müheyya (..-) s. a. : hazır.

müheyyiç, -ci s. a. : heyecan veren, coşturan, coşturucu.

mühezzep, -bi s. a : **1.** tehzibolunmuş, düzeltilmiş, yoluna konulmuş. **2.** kusursuz, iyi yetişmiş.

mühim, -mmi s. a. : **1.** ehemmiyetli, önemli. **2.** düşündüren, düşündürücü. **3.** gerekli.

mühimmat, -tı (..-) i. a. ç. : harp malzemesi, savaş gereçleri.

mühimme s. a. : düşündüren, uğraştıran.

mühlet, -ti i. a. : bir işin yapılması için verilen süre, önel.

mühlik, mühlike s. a. : helâk eden, öldüren, öldürücü.

mühmel s. a. : ihmal edilmiş, bırakılmış, yüzüstü bırakılmış, özensiz, bakımsız.

mühmelât, -tı (..-) s. a. ç. : önemsiz, boş sözler.

mühmil s. a. : ihmal eden, bırakan, bakmıyan, boşlıyan.

mühre i. f. : **1** cam boncuk. **2.** denizböceği kabuğu. **3.** omurga kemiği. **4.** kâğıt ve benzeri şeyleri cilâlamakta kullanılan billûr top.

mühür, -hrü i. f. : bir kimse veya kuruluşun adının yazılı bulunduğu maden veya başka madde parçası, mühür.

mühürdar (..-) b. s. f. : evvelce büyük bir dairede resmî evrakı mühürle mühürliyen memur, mühür ağası.

müjde i. f. : sevindirici haber, müştu.

müje i. f. : kirpik.

müjek i. f. : kirpikçik.

müjgân (.-) i. f. ç. : kirpikler.

mükâp, -bı i. a. : birbirine eşit altı tane kareden meydana gelen geometri şekli, mikâp, küp.

mükabere (.-..) i. a. : birine kurularak muamele etme.

mükâfat, -tı (.--) i. a. : öndül, ödül; beğenme kâğıdı.

mükâfele (.-..) i. a. : birine kefil olma.

mükâfi (.--) s. a. : beraber, müsavi, eşit. **Kat-ı mükâfi** : geo. parabol.

mükâlemat, -tı (.-.-) i. a. ç. : konuşmalar.

mükaleme (.-..) i. a. : konuşma.

mükârehe (.-..) i. a. : tiksinme.

mükâtebe (.-..) i. a. : mektuplaşma, yazışma.

mükâteme (.-..) i. a. : gizleme.

mükâtip, -bi (.-.) s. a. : **1.** biriyle mektuplaşan. **2.** kölesini kitabete kesmiş olan mevlâ.

mükedder s. a. : **1.** kederli, gamlı, üzüntülü, tasalı. **2.** bulandırılmış, bulanık.

mükeddir s. a. : **1.** gam, keder, tasa, üzüntü veren. **2.** bulandıran.

mükellef s. a. : **1.** ağır, özenli. **2.** yükümlü, ödevli.

mükellefiyet, -ti i. a. : **1.** yüküm, yükümlülük. **2.** ödev.

mükellel, -li s. a. : **1.** taç giymiş, taçlı. **2.** süslü, parlak.

mükemmel s. a. : kemal bulmuş, eksiksiz, kusursuz, tam, yetkin.

mükemmelen zf. a. : mükemmel, eksiksiz, kusursuz, tam olarak.

mükenna (..-) s. a. : künyelenmiş, künyeli.

mükennef s. a. : etrafı sınırlanmış.

mükerrem s. a. : sayın, saygın, saygıdeğer.

mükerremen zf. a. : ikram ile, saygı ile.

mükerrer s. a. : tekrarlanmış, tekrarlı.

mükerrerat, -tı (...-) i. a. ç. : tekrarlanmış şeyler.

mükerreren zf. a. : tekrar olarak, birçok defalar.

mükerrir s. a. : **1.** tekrar eden; tekrarlayıcı. **2. huk.** birden çok suç işliyen.

mükesser s. a. : teksir edilmiş, parçalanmış, kırılmış. **Cem-i mükesser : gr.** kurala uymıyan, kuralla yapılmıyan çoğullar.

mükessif s. a. : teksif eden, koyulaştıran.

mükessife i. a. : buhar, elektrik ve saire toplıyan alet, kondansatör.

mükessir s. a. : teksir eden, kıran.

mükevkep, -bi s. a. : yıldızlı.

mükevven s. a. : yaratılmış; olmuş, oluşmuş.

mükevvenat, -tı (...-) i. a. ç. : mahlûkat, mevcudat, yaratıklar, varlıklar.

mükevver s. a. : sarılmış [sarık].

mükevvin s. a. : tekvin eden, yapan, meydana getiren, halkeden, yaratan.

mükeyyes s. a. : keselenmiş, kese biçiminde toplanıp kalmış şey.

mükeyyif s. a. : keyif verici, neşelendirici; sarhoşluk veren [şey].

mükeyyifat, -tı (...-) i. a. ç. : keyif veren şeyler [tütün, rakı v.b. gibi].

mükezzip, -bi s. a. : tekzibeden, yalanlıyan, yalancı çıkaran.

mükrem s. a. : ikram olunmuş, ağırlanmış.

mükrim, mükrime s. a. : ikram eden, ağırlayıcı, konuksever; cömert.

mükrimane (..-.) zf. a. : ikram ederek, ağırlıyarak, konukseverlikle.

müksif s. a. : kalınlaştırıcı; tortu çöktürücü.

müktefi (..-) s. a. : iktifa eden, yetinen.

müktesebat, -tı (...-) i. a. ç. : ele geçirilen, kazanılan şeyler; edinilen bilgiler.

müktesep, -bi s. a. : kazanılmış, ele geçirilmiş, edinilmiş.

müktesip, -bi s. a. : iktisabeden, kazanan, ele geçiren, edinen; elde eden.

mükûr (.-) i. a. ç. : hileler, düzenler, dekler.

mülâbese (.-..) i. a. : karışma, sokulma.

mülâhaza (.-..) i. a. : düşünce.

mülâhham s. a. : etli, şişman, semiz.

mülâhhas s. a. : telhis edilmiş, hulâsası, özeti çıkarılmış, kısaltılmış.

mülâhik, -kı (.-.) s. a. : bitişik, yapışık.

mülâim (.-.) s. a. : mülâyim, uygun, yumuşak huylu.

mülâip, -bi (.-.) s. a. : oynıyan, oynaşan.

mülâkat, -tı (.--) i. a. : buluşma, görüşme; kavuşma.

mülâki (.--) s. a. : kavuşan, buluşan; görüşen.

mülâkkap, -bı s. a. : lâkaplanmış, lâkap almış, lâkaplı.

mülâmese (.-..) i. a. : lemsetme, el ile dokunma, yoklama; birbirine dokunma.

mülâsaka (.-..) i. a. : bitişme, yapışma; ulaşma, yanaşma.

mülâsık, -kı s. a. : iltisaklı, bitişik, yapışık, yanyana bulunan.

mülâtafa i. a. : **1.** lâtife etme, şakalaşma. **2.** lûtfetme, güzel muamele.

mülâtama (.-..) i. a. : şamarlaşma, tokatlaşma.

mülâveme (.-..) i. a. : birbirini çekiştirme.

mülayemet, -ti (.--.) i. a. : **1.** yumuşak huyluluk, yumuşaklık, yavaşlık. **2.** bağırsakların yumuşaklığı.

mülâyim (.-.) s. a. : uygun, yumuşak.

mülâzemet, -ti (.-..) i. a. : birinin yanına sık sık gitme, ilerde maaşa geçmek üzere parasız hizmet etme, staj görme.

mülâzık, -kı (.-.) s. a. : yapışmış, yapışmış olma.

mülâzım (.-.) i. a. : **1.** teğmen. **Mülâzım-ı evvel : ask.** üsteğmen. **Mülâzım-ı sani : ask.** teğmen. **2.** bir işe girmek için o yere önce parasız devam eden, stajyer.

mülcem s. a. : gemli, yularlı.

mülemma, -ı (..-) s. a. : **1.** bulaşık, bulaşmış, sıvanmış. **2. ed. i.** bir kısmı türkçe, bir kısmı arapça veya farsça söylenmiş olan manzume. **3.** parıltılı.

mülemmaat, -tı (...-) s. a. ç. : **1.** bulaşık, bulaşmış, sıvanmış şeyler. **2. i. ed.** bir kısmı türkçe, bir kısmı arapça veya farsça söylenmiş olan manzumeler.

mülevven s. a. : boyalı, boyanmış; renkli, renk renk.

mülevves s. a. : pis, kirli, mundar.

mülevvin s. a. : telvin eden, renk veren, boyayan.

müleyyen s. a. : telyin edilmiş, yumuşatılmış.

müleyyin s. a. : lînet veren, yumuşatan, yumuşatıcı.

mülga (.-) s. a. : lâğvedilmiş, kaldırılmış, kapatılmış.

mülhak, -kı s. a. : **1.** ilâve olunmuş, katılmış, katma. **2. ask.** bir asker karargâhında emir subayı yardımcısı.

mülhakat, -tı (..-) i. a. ç. : bağlantılar, ulantılar; katmalar, ekler.

mülhem s. a. : ilham edilmiş, içe doğmuş, birinin içine doğmuş.

mülhik, -kı s. a. : ilhak eden, katan.

mülhim s. a. : ilham eden, birinin içine doğduran.

mülhit, -di s. a. : Allah'ı inkâr eden, Tanrısız, Tanrı bilmez; dinsiz, imansız.

mülk, -kü i. a. : ev, dükkân, arazi gibi taşınmaz ve gelir getiren mal, özelge.

mülket, -ti i. a. : ülke. **Mülket-i Osmaniye :** Osmanlı ülkesi.

mülki (.-) s. a. : asker sınıfı dışında kalan, sivil.

mülkiye i. a. : asker ve sarıklı sınıfının dışındaki memurlar sınıfı. **Mekteb-i mülkiye :** siyasal bilgiler okulu.

mülkiyet, -ti i. a. : mülk sahipliği, iyelik.

mülsak, -kı i. a. : ilsak edilmiş, bitiştirilmiş, kavuşturulmuş.

mültebis s. a. : iltibaslı, benziyen, iyi anlaşılmıyan, şüpheli; **fels.** bulanık.

mülteca (..-) s. a. : iltica edecek, sığınacak yer.

mülteci (..-) s. a. : iltica eden, sığınan.

mültefit, -ti s. a. : iltifat eden, hal ve hatır soran, güleryüz gösteren, hoş davranan.

mültehif [he ile] s. a. : **1.** yanan, tutuşan. **2. mec.** hüzünlü, kederli, çok üzgün.

mültehif s. a. : [ha ile] yorgan gibi bir şeye bürünüp sarılan.

mütehik, -kı s. a. : ilhak etmiş, katılmış.

mültehip, -bi s. a. : iltihaplanan, alevlenen, şişip kızaran, yangılı, yangılanmış.

mülteim s. a. : ihtiyam bulan, iyileşen, onulan [yara].

mülteka (..-) i. a. : **1.** kavuşak. **2.** buluşulacak yer, buluşak.

mülteki (..-) s. a. : iltika eden, kavuşan, birleşen, buluşan.

mültemes s. a. : iltimas edilmiş, iltimaslı, kayırılan, arkalı.

mültemesat, -tı (...-) s. a. ç. : iltimaslılar, kayırılanlar.

mültemis s. a. : iltimas eden, kayıran.

mültesik, -kı s. a. : **1.** iltisak eden, bitişen; bitişik, yapışık. **2.** yapışkan. **Mültesik-ül-vüreykat-ı tüveyciye : bot.** bitişik taçyapraklılar.

mültevi (..-) s. a. : iltiva eden, eğilen, bükülen; kıvrımlı, kıvrılmış.

mültezem s. a. : **1.** iltizam olunmuş, lüzumlu, gerekli görülen. **2.** kayırılan.

mültezim i. a. : iltizam eden, koruyup tutan. **2.** kesenekçi, kesimci.

mülûk, -kü i. a. ç. : melikler, sultanlar, krallar.

mülûkâne (.--.) zf. a. f. : hükümdar gibi. **Zat-ı mülûkâne :** padişah.

mülzem s. a. : ilzam edilen, baskın çıkarak susturulan, susturulmuş.

mülzim s. a. : **1.** ilzam eden, susturan, susturucu. **2.** lüzumlu gören, gerektiren.

mümaneat, -tı (.-..) i. a. : karşı gelme, dayatma; engel olma, önleme.

mümaresat, -tı (.-.-) i. a. ç. : alışmalar, alışıklıklar, yatkınlıklar, el yatkınlıkları.

mümarese (.-..) i. a. : el alışıklığı, el yatkınlığı, yordam; **fels.** alışma, alıştırma.

mümas, -ssı (.-) s. a. : **1.** temas eden, dokunan, ilişen. **2. i. geo.** teğet. **3. i. trig.** tangent.

mümaselet, -tı (.-..) i. a. : **1.** benzeyiş, benzerlik, eşlik. **2. fels.** benzeşim. **3. mat.** homotetik.

mümaşat, -tı (.--) i. a. : **1.** uyma, suyunca gitme, göz yumma. **2.** yoldaşlık.

mümazece (.-..) i. a. : övünme.

mümehhet, -di s. a. : **1.** düzeltilmiş, kolaylaştırılmış. **2.** açılmış, serilmiş, yayılmış, döşenmiş.

mümehhit, -di s. a. : **1.** kolaylaştıran, düzelten. **2.** yayan, seren, döşeyen.

mümessil s. a. : **1.** temsil eden, benzeten. **2.** kitap bastıran. **3. i.** temsilci.

mümevvel s. a. : zengin.

mümeyyez s. a. : temyiz edilmiş, seçilmiş, ayrılmış.

mümeyyiz s. ve i. a. : **1.** temyiz eden, ayırdeden, iyiyi kötüden ayıran. **2.** eskiden kalem şefine verilen ünvan, büro şefi. **3.** sınavda bulunup öğrencinin bilgisini yoklıyan kimse.

mü'min s. a. : **1.** iman eden, inanan. **2. i.** Müslüman.

müminat, -tı (..-) s. a. ç. : Müslüman [kadınlar, kızlar].

mümit, -ddi s. a. : **1.** imdadeden, yardımcı. **2.** temdid eden, uzatan.

mümkin s. a. : mümkün, olabilen, yapılabilen, olabilir, olanaklı. **Mümkin mertebe :** olabildiği kadar. **Mümkin-ül-vuku :** olağan.

mümkinat, -tı (..-) s. a. ç. : olabilen, olabilir şeyler.

mümsik, -ki s. a. : imsak eden, cimri, eli sıkı, tutumlu.

mümtaz (.-) s. a. : üstün tutulmuş, seçkin.

mümtaziyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** imtiyazlılık, üstün tutulmuşluk; özgürlük. **2.** seçkinlik.

mümtehan s. a. : imtihan edilmiş, denenmiş, sınanmış.

mümtehin s. a. : imtihan eden, deneyen, sınayan.

mümteli (..-) s. a. : **1.** imtilâ eden, mide dolgunluğuna uğramış. **2.** dolu, dolgun, dolmuş.

mümteni (..-) s. a. : imtina eden, çekinen; imkânsız, olamaz, olmıyacak; **mat.** olamazlı.

mümtesil s. a. : imtisal eden, aldığı emre boyun eğen.

mümtet, -ddi s. a. : imtidat eden, uzayan, uzanan, süren, sürüp giden, sürekli.

mümteziç, -ci s. a. : imtizaceden, uyan; hoş geçinen, uyuşkan; uyuşmuş, bağdaşmış, kaynaşmış.

mümza (.-) s. a. : imzalı, imzalanmış.

mümzi (.-) s. a. : imzalıyan, imza eden.

münacat, -tı (.--) i. a. : Allah'a yalvarma, yakarış.

münada (.--) s. a. : nidâ edilmiş, çağırılmış.

münadat, -tı (.--) i. a. ç. : bağrışma.

münademet, -ti (.-..) i. a. : nedimlik etme, bir arada bulunup konuşma, eğlenme; biriyle beraber içme.

münadi (.--) s. a. : **1.** nida eden, ya.., hey...., ey.... gibi şeyleri yüksek sesle söyliyen, tellâl. **2.** meyzin.

mün'adil s. a. : inidal eden, doğru yoldan sapan, sapmış.

mün'adim s. a. : inidam eden, yok olan, ortadan kalkan.

münadim (.-.) s. a. : nedimlik eden, meclis arkadaşı.

münafaka (.-..) i. a. : münafıklık, ikiyüzlülük.

münaferet, -ti (.-..) i. a. : birbirinden nefret etme, sevişmezlik, soğukluk.

münafık, -ğı (.-.) s. a. : sözü, özü doğru olmıyan, arabozan, ikiyüzlü adam, bozutçu.

münafi (.--) s. a. : muhalif, uymıyan, aksi; zıt, uymaz, aykırı.

münah (.-) i. a. : ağıt yakma.

münakalât, -tı (.-.-) i. a. ç. : nakil, trafik, ulaştırma işleri. **Münakalât vekâleti** : ulaştırma bakanlığı. **Münakalât vekili** : ulaştırma bakanı.

münakale (.-..) i. a. : **1.** taşıma. **2.** ulaştırma. **3.** aktarma.

münakaret, -tı (.-..) i. a. : mücadele, kavga; düşmanlık.

münakasa (.-..) i. a. : eksiltme [alışveriş, ihale gibi işlerde].

münakaşa (.-..) i. a. : çekişme, tartışma.

münakehe (.-..) i. a. : nikâhlanma, nikâh kıyışma.

münakere (.-..) i. a. : kavga.

münakis s. a. : akseden, çarpıp geri dönen, yansıyan, yansımış.

münakit, -ti s. a. : **1.** düğümlenen. **2.** yapılmış, bağıtlı.

münakkah s. a. : tenkih edilmiş, soyulmuş, ayıklanmış, temizlenmiş; düzeltilmiş; azaltılmış.

münakkas s. a. : tenkis edilmiş, eksiltilmiş.

münakkaş s. a. : nakşedilmiş, nakışlı, işlemeli, resimli, süslü.

münakkih (..-) s. a. : temizliyen, soyan, ayıklıyan.

mün'am s. a. : çok kıymetli olarak büyütülmüş.

münasaha (.-..) i. a. : nasihatte bulunma, öğüt verme, öğüt.

münasebat, -tı (.-.-) i. a. ç. : [aradaki] ilgiler.

münasebet, -ti (.-..) i. a. : **1.** uygunluk, uyarlık. **2.** ilgi, ilişki. **3.** sıra, yer. **Münasebetiyle :** dolayısiyle, ...den ötürü. **Münasebetli :** yakışık alan, uygun, yerinde.

münasebettar (.-..-) b. s. a. f. : ilişikli.

münasefe (.-..) i. a. : yarı yarıya bölüşme, iki eşit parçaya ayırma.

münasefeten (.-...) zf. a. : yarı yarıya bölüşmek suretiyle, yarı yarıya olarak.

münasip, -bi (.-.) s. a. : **1.** uygun, yerinde. **2.** yakışık, yaraşık. **Münasip suretle :** yolu ile, yolunca.

münatıf s. a. : initaf eden, eğilen, dönen, sapan, bir yana yönelen.

münavebe (.-..) i. a. : nöbetleşme.

münavebeten (.-...) zf. a. : nöbetle, sıra ile, nöbetleşe.

münavehe (.-..) i. a. : avaz avaz ağlama.

münavele (.-..) i. a. : verme, sunma. **Münavele-i akdah :** kadehleri sunuşma.

münaveme (.-..) i. a. : uyku hususunda yarışma.

münazaa (.-..) i. a. : ağız kavgası, çekişme.

münazara (.-..) i. a. : usuliyle münakaşada, mücadelede bulunma, karşılıklı konuşma, bilimsel tartışma.

münazaünfih (.-...) b. s. a. : ihtilâflı, dâvalı, kavgalı.

münazır (.-.) s. a. : münazarada bulunan, tartışan.

münazi (.-.) s. a. : niza çıkaran, kavgacı, çekişici.

mün'azil, -li s. a. : isteğiyle işinden çekilen, uzaklaşan.

mün'azilen zf. a. : azledilerek, görevinden çıkarılmış olarak.

münbais s. a. : **1.** inbias eden, gönderilen. **2.** ileri gelen, çıkan, doğan.

münbasit, -tı s. a. : **1.** açılmış, yayılmış; açık; gönlü açık, keyifli.

münbit, -ti s. a. : nebatı büyüten, verimli, bitek. **Gayr-i münbit :** verimsiz.

münceli (..-) s. a. : **1.** incilâ eden, parlıyan, parlak. **Seyf-i münceli :** parlak kılıç. **2.** zf. meydanda, besbelli.

müncemit, -di s. a. : incimadeden, camit, donmuş, donan, donuk.

müncer, -rri s. a. : şu veya bu sonuca varan, sonuçlanan.

müncezip, -bi s. a. : cezbolunan, çekilen, sürüklenen, kapılmış, tutulmuş, gönlü akmış.

münci (.-) s. a. : inca eden, tehlikeden kurtaran, kurtarıcı.

münciz s. a. : incaz eden sözünü yerine getiren.

mündefi (..-) s. a. : indifa etmiş, geçmiş, atlatılmış, savuşturulmuş.

mündemiç, -ci s. a. : indimaceden, dürülüp sarılan; içine yerleşen, içine sokulmuş, içinde [bulunan].

mündericat, -tı (...-) i. a. ç. : içindekiler [kitap, gazete, dergi gibi şeylerin-].

münderiç, -ci s. a. : dercolunan, bir şeyin içinde bulunan, yazılı.

münderis s. a. : silinen, izi kalmıyan, kaybolan; batmış, çökmüş.

mündip, -bi s. a. : yarayı onduran ilâç.

münebbih s. a. : tenbih eden, uyandıran, uyaran, uyarıcı, uyuşukluğu gideren.

münebbihat, -tı (...-) s. a. ç. : tenbih edici, uyarıcı, uyuşukluğu giderici ilâçlar.

müneccim i. a. : **1.** yıldız bilgisi ile meşgul olan kimse. **2.** yıldız falına bakan kimse.

müneddep, -bi s. a. : iyileşmiş, onulmuş, kapanmış [yara].

münekka (..-) s. a. : temizlenmiş, saf, lekesiz.

münekkat, -tı s. a. : noktalı, noktalanmış.

münekkes s. a. : baş aşağı edilmiş.

münekkid, -i i. a. : tenkidci, eleştirmen.

münevver s. a. : **1.** aydınlatılmış. **2.** bilgili, açık düşünceli, aydın.

münevvim s. a. : tenvim eden, uyutan, uyutucu.

münevvir s. a. : tenvir eden, nurlandıran, parlatan, aydınlatan.

münezzeh s. a. : tenzih edilmiş, uzak [fena bir şeyden], arı, berî.

münfail s. a. : infial eden, gücenen, küsen, gücenmiş, alınan, alınmış.

münfailâne (...-.) zf. a. f. : gücenmiş olarak, alınmış olarak.

münfehim s. a. : infiham eden, anlaşılan, kavranılan.

münfek, -kki s. a. : infikâk eden, ayrılan, ayrılmış, çıkmış, kopmuş.

münfelik, -kı s. a. : **1.** infilâk eden, açılan, yayılan. **2.** patlıyan.

münferiç, -ci s. a. : infiraç eden, ayrılan, açılan.

münferiden zf. a. : tek başına, yalnızca; teker teker, ayrı ayrı, birer birer, kendi başına.

münferik, -kı s. a. : infisak eden, ayrılan. **Hatt-ı münferik** : ayrılan çizgi.

münferit, -di s. a. : **1.** tek, yalnız, ayrı, kendi başına. **2.** hapishanede bir kişilik hücre.

münfesih [hı ile] s. a. : **1.** infisah eden, bozulan, bozulmuş. **2.** dağılmış.

münfesih [ha ile] s. a. : infisah eden, bollaşan, genişliyen.

münfetih s. a. : infitah eden, açılan, açılmış, açık.

münfit, -kı s. a. : nafaka veren, besliyen.

münhadir s. a. : inhidar eden, yukarıdan aşağı inen.

münhal, -lli s. a. : **1.** hallolunmuş; çözülmüş. **2.** erir, eriyen, erimiş, eriyik. **3.** açık, boş kalan, açık olan, görevlisi bulunmıyan [yer].

münhallât, -tı (..-) i. a. ç. : **1.** açık yerler, açıklar. **2.** erirler.

münhani (..-) s. a. : **1.** inhina eden, eğilen, eğrilen. **2. geo.** eğri, eğrili, eğrisel.

münhaniyat, -tı (...-) i. a. ç. : münhani, eğri olan şeyler, şekiller.

münhanik, -kı s. a. : inhinak etmiş, boğulmuş, boğuk.

münharif s. a. : **1.** inhiraf eden, sapan, sapmış; sapa, çarpık, çapraz. **2.** sağlam olmıyan. **Münharif-ül-mizaç** : keyifsiz, rahatsız.

münhasır s. a. : inhisar etmiş, sınırlanmış, yalnız bir şeye mahsus, sınırlı.

münhasıran zf. a. : yalnız, sade, salt.

münhasif s. a. : inhisaf eden, ışıksız kalan, sönükleşen, sönük.

münhat, -ttı s. a. : **1.** inhitat eden, aşağı inen. **2.** aşağılayan. **3.** çökmüş, çöküк, basık, alçak, çukur.

münhazım s. a. : hazmolunan, sindirilen.

münhebit, -ti s. a. : hübut eden, yukarıdan aşağı inen; inmiş; düşen, düşmüş.

münhedil s. a. : aşağı salıverilmiş, sarkmış, sarkık.

münhedim s. a. : inhidam eden, yıkılan; yıkılmış, yıkık.

münhemik, -ki s. a. : inhimak eden, bir şeyin üstüne düşen, düşkün.

münhezim s. a. : inhizam eden, bozulan, bozulmuş, bozguna uğramış, bozgun.

münhi (.-) s. a. : haber ulaştıran, haberci.

münif (.-), **münife** (.-.) s. a. : yüksek, ulu, büyük.

mün'im s. a. : in'am eden, nimet veren, iyilik eden, iyilikçi, cömert.

münip, -bi s. a. : **1.** âsiliği, azgınlığı bırakarak Allah'a yönelen. **2.** faydalı yağmur. **3.** taze ve verimli bahar.

münir (.-) s. a. : nurlandıran, aydınlatan; parlak.

münkali' s. a. : kal' edilen, kökünden sökülen.

münkalip, -bi s. a. : **1.** inkılâbeden, dönen, dönmüş; devrilen; çevrik, çevrilmiş.

münkariz s. a. : inkıraz bulmuş, mahvolmuş; tükenmiş, kökü kurumuş, batmış, çökmüş.

münkasim s. a. : taksim olunan, bölünen; bölünmüş.

münkat, -dı s. a. : inkıyadeden, boyun eğen, baş eğen.

münkazi (..-) s. a. : inkıza eden, sonu gelen, bitmiş, tükenmiş.

münker s. a. : **1.** inkâr olunmuş. **2.** i. din yasağı.

münkesif s. a. : küsufa uğrıyan, tutulan, tutulmuş. **Mihr-i münkesif** : tutulmuş güneş.

münkesir s. a. : **1.** kırgın, gücenmiş. **2.** kırık. **Hatt-ı münkesir** : **geo.** kırık çizgi.

münkeşif s. a. : **1.** inkişaf eden, açılan, açılmış, gelişmiş, açık, görünen. **2.** keşfolunmuş, yeni bulunmuş.

münkir s. a. : **1.** inkâr eden, dinsiz. **2.** i. mezarda soru soracak olan iki melekten biri.

münsebik, -ki s. a. : kalıba dökülmüş olan.

münsecil s. a. : sicile geçen, geçmiş.

münsecim s. a. : insicamlı, düzgün.

münselik s. a. : insilâk eden, bir yol ve meslek tutan.

münselip, -bi s. a. : insilâbeden, zorla alınan; kaçmış, kaçırılmış [rahat, huzur, güven h.].

münserih s. a. : **1.** hızlı hızlı giden [hayvan]. **2. ed.** aruz bahislerinden birinin adı : [müfteilün fâilün müfteilün fâilün].

münset, -ddi s. a. : kapalı, tıkalı.

münşaip, -bi s. a. : şubelere ayrılan, dal budak salan, dallanan, çatallanan, kollara ayrılan, ayrılmış.

münşak, -kkı s. a. : inşikak eden, yarılan, yarılmış, ayrılmış, çatlamış.

münşeat, -tı (..-) i. a. ç. : kaleme alınan şeyler; nesir yazılar; mektuplar.

münşerih s. a. : inşirahlı, gönlü açık, sıkılmıyan, ferahlı, sevinçli.

münşi (.-) s. a. : inşa eden, yapan, yaratan, uslûbu güzel olan iyi kâtip.

münşit, -di s. a. : inşâdeden, şiir okuyan.

münşiyane (..-.) zf. a. f. : iyi kâtiplere yaraşır yolda.

müntafi (..-) s. a. : **1.** intifa eden, sönen, sönmüş, sönük [ateş]; **fiz.** sönümlü.

müntakil s. a. : **1.** intikal eden, geçen. **2.** nakleden, ölen. **3.** sözün gelişinden anlıyan.

müntefi (..-) [ayın ile] s. a. : intifa eden, faydalanan, yararlanan.

müntefi s. a. : intifa eden, bir yana atılan, koğulan, çıkarılan.

müntefih s. a. : intifah eden, kabaran, şişen; şişkin, hava ile doldurulmuş.

münteha (..-) s. a. : nihayet bulmuş, uç, son, bitim.

müntehabat, -tı (...-) i. a. ç. : seçme eserler, yazılar dergisi, antoloji.

müntehap, -bı s. a. : intihabedilmiş, seçilmiş, seçkin; seçme.

müntehi (..-) s. a. : **1.** nihayet bulan, biten. **2.** son, en son.

müntehik, -ki s. a. : halsiz, yorgun bırakan.

müntehil, -li s. a. : intihal eden, eser çalan, aşıran, başkasının eserini kendisininmiş gibi gösteren.

müntehip, -bi s. a. : **1.** intihabeden, seçen. **2. i.** seçmen.

müntehir [ha ile] s. a. : intihar eden, kendini öldüren.

müntehir [he ile] s. a. : intihar eden, sürekli olarak akan.

müntehiz s. a. : intihaz eden, fırsattan faydalanan.

müntekis s. a. : intikâs eden, baş aşağı dönen.

müntekış s. a. : intikaşeden, nakşolunan.

müntekit, -di s. a. : tenkit eden, birinin yanlışını bulup meydana çıkaran.

müntekim s. a. : intikam alan, öc alan.

münten s. a. : hastalık bulaşmış.

müntesiç, -ci s. a. : dokunmuş.

müntesik, -kı s. a. : bir sıraya dizilmiş, düzgün.

müntesip, -bi s. a. : **1.** intisabeden, giren, kapılanan. **2.** ilgisi olan.

müntesir s. a. : intisar eden, saçılan, dağılan, yayılan; yaygın.

münteşir s. a. : **1.** intişar eden, yayılan; yaygın. **2.** yayımlanan.

müntiç, -ci s. a. : intaceden, sonuçlandıran.

müntif s. a. : **hek.** kıl döken, kılları düşüren. **Devâ-yi müntif : hek.** kıl döken ilâç.

müntin s. a. : hastalık bulaştırıcı.

münzecir s. a. : menedilmiş, yasak edilmiş, alıkonulmuş, koğulup uzaklaştırılmış.

münzevi (..-) s. a. : inzivada bulunan, bir yana çekilip kimse ile görüşmeyen; köşeye çekilmiş.

münzeviyane (...-.) zf. a. f. : inzivaya, bir köşeye çekilircesine, çekilerek.

müpdi (.-) s. a. : ibda eden, yaratan, yaratıcı.

müphem s. a. : **1.** belirsiz, bellisiz, kapalı, örtülü, iyi anlaşılmıyan. **2. gr.** belirsiz.

müphemiyet, -ti i. a. : belirsizlik,

müpteda (..-) i. a. : **1.** başlangıç, baş; **2. gr.** Özne [isim cümlelerinde].

müptedi (..-) s. a. : acemi, toy, tor.

müptehiç, -ci s. a. : sevinen, sevinmiş.

müptel s. a. : iptâl olunmuş, feshollunmuş, hükümsüz bırakılmış, kaldırılmış.

müptelâ (..-) s. a. : **1.** düşkün [kötü şeylere], tutkun. **2.** uğramış, yakalanmış, tutulmuş.

müpteni (..-) s. a. : bina edilmiş, kurulmuş, dayanan; **-den ötürü, -den dolayı.**

müptezel s. a. : **1.** aşağılık kimse; orta malı. **2.** pek bol.

müptil s. a. : iptâl eden, lâğveden, hükümsüz bırakan, kaldıran.

müraat, -tı (.--) i. a. : **1.** gözetip koruma, saklama. **2.** ağırlama, hürmet, itibar, saygı.

müracaat, -tı (.-..) i. a. : başvurma, danışma, yardım isteme.

müracaha (.-..) i. a. : [iyilikte] üstün gelmek için yarışma.

müradif (.-.) s. a. : aynı anlamda olan, eşanlam, anlamdaş.

mürafaa (.-..) i. a. : muhakeme olma, duruşma.

mürafakat, -ti (.-..) i. a. : refakat etme, yol arkadaşlığı, yoldaşlık. yoldaşlık eden.

mürafık, -ğı (.-.) s. a. : refakat eden, yoldaşlık eden.

mürahaka (.-..) i. a. : büluğ çağına yaklaşma.

mürahene (.-..) i. a. : **1.** rehine koyma. **2.** bahse girişme.

mürahik, -kı (.-.) s. a. : büluğ çağına ermiş, yeniyetme, erişik.

mürai (.--) s. a. : ikiyüzlü [kimse].

müraiyane (.-.-.) zf. a. f. : ikiyüzlülükle, ikiyüzlülüğe yaraşır yolda.

mürakabe (.-..) i. a. : **1.** teftiş, kontrol, denetleme; sansür. **2.** kendi iç âlemine bakma, dalıp kendinden geçme.

müraselât, -tı (.-.-) i. a. ç. : mektuplaşmalar.

mürasele (.-..) i. a. : haberleşme, mektuplaşma; yazışma.

mürayat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** gösteriş. **2.** ikiyüzlülük.

mürci (.-) i. a. : **kim.** indirgen, redüktör.

mürde s. f. : ölmüş, ölü. **Mürde-dil :** kalbi ölmüş, duygusuz.

mürebba (..-) s. a. : terbiye olunmuş, terbiye görmüş.

mürebbi (..-) s. ve i. a. : terbiye eden, eğitici, eğitmen.

mürebbiye i. a. : çocuk terbiyesiyle uğraşan [kadın].

müreccah s. a. : tercih edilen, üstün tutulan, üstün, yeğ.

müraccahiyet, -ti i. a. : müreccahlık, üstünlük.

müreffeh s. a. : refaha, rahata, bolluğa kavuşmuş, bolluk içinde yaşıyan.

müreffehen zf. a. : refah, rahat ve bolluk içinde olarak.

müreffih s. a. : refaha, rahata, bolluğa kavuşan.

mürehhep, -bi s. a. : terhîbedilmiş, korkutulmuş.

mürehhip, -bi s. a. : terhîbeden, korkutan.

mürekkebat, -tı (...-) i. a. ç. : **kim.** bileşikler.

mürekkebe i. a. : **bot.** bileşikgiller.

mürekkep, -bi s. a. : **1.** meydana gelmiş. **2.** terkibeden, bir bileşiği meydana getiren, bileşik. **Mürekkep kelime : gr.** bileşik kelime.

mürekkip, -bi s. a. : terkip eden, bir bileşiği meydana getiren; **fiz.** bileşen.

müressem s. a. : tersim olunmuş, yazılmış, çizilmiş.

mürettebat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** bir yer için ayrılmış, bir yere verilmesi düşünülmüş kimseler. **2.** gemi taifesi, gemi personeli.

mürettep, -bi s. a. : **1.** tertibolunmuş, dizilmiş, dizili. **2.** danışıklı, uydurma.

mürettip, -bi s. a. : **1.** tertibeden. **2. i.** matbaada harf ile yazı dizen.

mürevvak, -kı s. a. : tervîk edilmiş, süzülmüş, tortusu giderilmiş.

mürevveç, -ci s. a. : revaçlandırılmış, itibar edilmiş, propagandası yapılmış.

mürevviç, -ci s. a. : revaçlandıran, geçiren, ortaya süren; güden, güder, destekliyen.

mürg, -gu i. f. : kuş.

mürgan (.-) [ga uzun] i. f. ç. : kuşlar.

mürsel s. a. : gönderilen, gönderilmiş. **Mürselün-ileyh :** kendisine gönderilen, alacak olan.

mürselât, -tı (..-) i. a. ç. : gönderilen mektup ve emanetler.

mürselin (..-) i. a. ç. : peygamberler.

mürsil s. a. : irsal eden, gönderen, yollıyan.

mürşit, -di s. a. : 1. irşadeden, doğru yol gösteren. 2. i. tarikat şeyhi.

mürt, -dü s. f. : ölmüş.

mürtebit, -ti s. a. : irtibat eden, bağlanan; ilgili, bağlantılı.

mürteci (..-) s. a. : rica eden, umucu, uman, umutlu.

mürteci (..-) [ayın ile] s. a. : irtica eden, geri dönen. 2. gerilik, geriye dönme taraflısı, gerici.

mürted, -ddi s. a. : Müslümanlığı bırakıp başka bir din kabul eden.

mürtefi (..-) s. a. : irtifa eden, yükselen, yükselmiş, yüksek, yüce.

mürtehen s. a. : rehin alınan, ipotek edilen.

mürtehin s. a. : rehin, ipotek olarak alan.

mürtekip, -bi s. a. : 1. irtikâbeden, günah ve kabahat olan şeyi kabul eden. 2. rüşvet alan.

mürtesem s. a. : 1. resmolunmuş, resimlenmiş, resmi çıkmış. **mat.** izdüşüm.

mürtesim s. a. : irtisam eden, resmi çıkan.

mürteşi (..-) s. a. : rüşvet yiyen, yiyici.

mürtesif s. a. : yudumlıyan.

mürtet, -ddi s. a. : İslâm dinini bırakıp başka bir din kabul eden.

mürtezik, -kı [k kalın] s. a. : rızıklanan, azıklanan.

mürur (.-) i. a. : geçme, geçiş [zaman]. **Mürur-i ulya : astr.** yücelim. **Mürur-i zaman :** zaman aşımı.

müruriye (.-..) i. a. : geçmelik.

mürüvvet, -ti i. a. : 1. erkeklik, yiğitlik. 2. cömertlik, iyilikseverlik, **Mürüvvete endaze olmaz :** cömertliğin ve iyilikseverliğin ölçüsü yoktur.

mürvarit, -di (.--) i. f. : inci.

müsaade (.-..) i. a. : 1. izin. 2. elverişlilik.

müsabaka, müsabakat, -tı (.-..) i. a. : yarış, yarışma.

müsabık, -kı (.-.) s. a. : yarışan, yarışçı.

müsadekat, -tı (.-..) i. a. : karşılıklı dostluk.

müsademat, -tı (.-.-) i. a. ç. : çarpışmalar, tokuşmalar.

müsademe (.-..) i. a. : çarpışma, çatışma, tokuşma.

müsadere (.-..) i. a. : birinin malını zaptetme; **sosy.** zoralım.

müsadif (.-.) s. a. : tesadüf eden, raslıyan, rasgelen.

müsaferet, -ti (.-..) i. a. : misafirlik, konukluk; yolculuk.

müsafir (.-.) s. ve i. a. : misafir, konuk. **Misafir-perver** : konuksever.

müsahhar [hı ile] s. a. : fetholunmuş, zaptolunmuş, ele geçirilmiş.

müsahhar [ha ile] s. a. : büyülenmiş, büyülü; büyü ile aldanmış.

müsahhin s. a. : teshin eden, ısıtan, kızdıran.

müsahhir [hı ile] s. a. : teshir eden, ele geçiren.

müsait, -di (.-.) s. a. : elverişli, uygun, yeter.

müsalâha (.-..) i. a. : barış, barışma, güvenlik, uzlaşma.

müsalebe (.-..) i. a. : yağma, talan.

müsalemet, -ti (.-..) i. a. : barışık yaşama.

müsamaha (.-..) i. a. : göz yumma, hoş görme, hoş görü.

müsamahakâr (.-..-) b. s. a. f. : hoş görür, hoş görücü.

müsamere (.-..) i. a. : **1.** gece eğlentisi. **2.** okullarda öğrenciler tarafından oynanan piyes.

müsamih (.-.) s. a. : göz yuman, hoş gören, aldırış etmiyen.

müsanede (.-..) i. a. : yardımda bulunma.

müsap, -bı s. a. : sevap kazanmış, sevap kazanan.

müsaraat, -tı (.-..) i. a. : **1.** çabuk olma, atılma; koşma. **2.** girişme.

müsarakat, -tı (.-..) i. a. : çalma, hırsızlık.

müsavat, -tı (.--) i. a. : eşitlik, beraberlik.

müsaveme (.-..) i. a. : pazarlık etme.

müsavi (.--) s. a. : farksız, beraber, eşit, denk, bir.

müsbet, -ti s. a. : **1.** isbat olunmuş, sağlam. **2.** pozitif. **3. gr.** olumlu.

müsebba (..-) i. a. : **geo.** yedili, yedigen.

müsebbep, -bi s. a. : sebebolunarak meydana getirilen.

müsebbip, -bi s. a. : **1.** sebebolan, yol açan. **2.** icabeden.

müsecca (..-) s. a. : secili, cümlelerinin sonu kafiyeli, uyaklı olan [söz].

müseccel s. a. : sicile, kütüğe geçirilmiş, deftere geçirilmiş; sicilli.

müseddes 1. s. a. : altılı. **2.** i. altıgen.

müseddit, -di s. a. : **1.** set ve büğet yapan, tıkıyan, kapıyan. **2.** doğrultan, doğru yola sevk eden.

müsekkin s. a. : teskin edici, yatıştırıcı [ilâç].

müsellâh s. a. : silâhlı, silâhlanmış.

müsellem s. a. : teslim olunmuş, belli, söz götürmez.

müselleme i. a. : yardımcı teorem.

müselles s. a. : **1.** üçlü. **2. i.** üçgen. **Müselles-i muhtelif-ül-adla** : **geo.** çeşitkenar üçgen.

müsellesat, -tı (...-) i. a. : **mat.** trigonometri.

müsellese i. a. : **kim.** oksijen, idropen ve karbondan olma nesne.

müsellim s. a. : teslim eden, veren.

müselsel s. a. : birbirine bağlı, zincirleme.

müselselen zf. a. : zincirleme, birbirine bağlı olarak.

müsemma (..-) s. a. : **1.** ad verilmiş, adlı. **2.** belirli [zaman].

müsemmat, -tı i. a. : **ed.** beyitleri kafiyeli dört kısımdan ibaret manzume.

müsemmen s. a. : **1.** sekizli. **2. i.** sekizgen, oktogen.

müsenna (..-) s. a. : **1.** iki kat, iki katlı, ikili. **2.** iki şahıs veya şeye delâlet eden. **2. gr.** iki noktalı harf.

müsennaiyet, -ti (..-..) i. a. : **fels.** ikili bölü.

müsennat, -tı (..-) i. a. ç. : iki noktalı harfin sıfatı.

müsennen s. ve i. a. : kabartma.

müsevvit, -di s. ve i. a. : müsveddeyi yapan kimse.

müseyyep, -bi s. a. : tembel, üşengen, ihmalci, savsak.

müshil 1. s. a. : ishal veren, iç sürdüren. **2. i.** sürgün ilâcı.

müsil (.-) s. a. : isale eden, akıtan, akıtıcı.

müsin, -nni s. a. : yaşlı, geçkin, kocamış, ihtiyar.

müskir s. a. : iskâr eden, sarhoşluk veren, esritici.

müskit, -ti s. a. : susturan, susturucu, ağız kapatan.

müskirat, -tı (..-) i. a. ç. : içki, içkiler.

Müslim i. a. : Müslüman.

Müsliman (..-) i. f. : Müslüman, İslâm dininde bulunan.

Müslimat, -tı (..-) s. ve. i. a. ç. : Müslüman [kadınlar, kızlar].

Müslime s. ve i. a. : Müslüman [kadın, kız].

Müslimin (..-) i. a. ç. : Müslimler, Müslümanlar.

müsmir s. a. : yemişli; sonuçlu, yararlı, verimli.

müsnet, -di s. a. : **1.** bir şeyin üstüne dayanmış. **2. gr.** yüklem. **Müsned-ün-ileyh : gr.** özne.

müsnit, -di i. a. : söyliyene isnadolunan söz.

müsrif s. a. : **1.** israf eden, boş yere para harcıyan, tutumsuz, savurgan.

müsrifane (..-.) zf. a. f. : tutumsuzlukla, savurganlıkla.

müstacel (.-.) s. a. : çabuk yapılması gereken, acele, gecikmez. ivedili.

müstacelen (.-..) zf. a. : acele ile, acele olarak, çarçabuk, çabucak, tezelden, ivedilikle.

müstaceliyet, -ti (.-...) i. a. : acelelik, gecikmezlik, ivedilik.

müstacep, -bi (.-.) s. a. : şaşılacak olan.

müstâcip, -bi (.-.) s. a. : isticabeden, şaşan, şaşakalan.

müstağfi (.--) s. a. : istifa eden, işinden çekilen.

müstağni (..-) s. a. : **1.** ihtiyacı olmıyan, doymuş; doygun, tok gözlü, gönlü tok. **2.** nazlı davranan.

müstağrak, -kı s. a. : gark olmuş, dalmış, batmış, batık.

müstagrep, -bi s. a. : garip, tuhaf görülmüş.

müstagrip, -bi s. a. : garibine giden, şaşakalan.

müstahak, -kkı s. a. : haketmiş, hak kazanmış, lâyık [aslı : "müstahik" dir].

müstahber s. a. : haber alınmış, işitilmiş, duyulmuş.

müstahbir s. a. : haber alan, duyan, işiten.

müstahcer s. a. : taş olmuş, taşlaşmış.

müstahdem s. a. : istihdam olunmuş, kullanılmış, hizmete alınmış, hizmetli.

müstahdim s. a. : istihdam eden, hizmette kullanan.

müstahik, -kkı s. a. : haketmiş, hak kazanmış, lâyık.

müstahfız i. a. : [eskiden] kırk yaşını geçtiği halde askere alınan yurttaş.

müstahil (..-) s. a. : imkânsız, boş, saçma şey.

müstahkar s. a. : istihkâr edilen, hakîr, hor görülen küçümsenen.

müstahkem s. a. : istihkâmlı, kuvvetli, sağlam, berkitilmiş.

müstahkir s. a. : istihkar eden, hakîr, küçük gören, küçümsiyen.

müstahlep, -bi s. a. : süt haline getirilmiş, süt gibi beyaz ve sübye tarzında yapılmış olan ilâç.

müstahlif s. a. : istihlâf eden, kendi yerine geçiren; başkasının yerine koyan.

müstahreç, -ci s. a. : istihraç olunmuş, çıkarılmış.

müstahriç, -ci s. a. : istihraceden, çıkaran; cümleden mâna çıkarmak kudretinde olan.

müstahsen s. a. : **1.** güzel, zarif; beğenilmiş.

müstahsil s. a. : istihsal eden, yetiştiren, yetiştirici, üretici, üretmen.

müstahzar s. a. : **1.** hazır, hazırlanmış. **2. i.** hazır ilâç.

müstahzarat, -tı (...-) i. a. ç. : evvelden hazırlanmış ilâçlar, hazır ilâçlar.

müstahzır s. a. : istihzar eden, hazırlıyan.

müstain (..-) s. a. : istiane eden, yardım istiyen.

müstait, -ddi s. a. : istidatlı, kabiliyetli, yetenekli.

müstakar, -rrı s. a. ; **1.** istikrar bulunan, yerleşilen, durulan yer, vatan, mesken. **2.** karargâh.

müstakbeh s. a. : beğenilmiyen, tiksinilen.

müstakbel s. a. : gelecek [zaman].

müstakbil s. a. : **1.** istikbal eden, karşılıyan. **2.** kıbleye dönen.

müstakil, -lli s. a. : kimseye bağlı olmıyan, başlıbaşına, bağımsız.

müstakilen zf. a. : tek başına.

müstakim (..-) s. a. : **1.** doğru, düz, dik. **Müstakim-ül-cenah : zool.** düzkanadlılar. **2.** doğrudan şaşmaz, namuslu.

müstakir, -rrı [k kalın] s. a. : istikrar bulmuş, karar kılmış; durulmuş, yerleşmiş, sabit.

müstakriz s. a. : ikraz eden, ödünç alan, borçlanan.

müstaksim s. a. : **1.** taksim eden, bölüşen. **2.** yemin isteyen.

müstaktep, -bi s. a. : **fiz.** polarılmış.

müstaktip, -bi s. a. : **fiz.** polargı.

müstamel (.-.) s. a. : kullanılmış, kullanılan.

müsta'mer s. a. : şen, bayındır bir duruma getirilen yer, koloni.

müstamere (.-..) i. a. : sömürge.

müstantik i. a. : istintak eden, sorgu yargıcı.

müstaraz (.-.), **müstarazi** (.-.-) zf. a. : **geo.** enine. **Müstaraz-ür-re's :** uzunkafalılar.

müstarip, -bi (.-.) s. a. : sonradan araplaşmış olan.

müstasgir s. a. : istisgar eden, küçük gören, küçümsiyen.

müstear (..-) **1.** s. a. : takma, eğreti. **Nam-ı müstear** : takma ad. **2.** i. alaturka müzikte bir mürekkep makam.

müsteban (..-) s. a. : belli, açık, anlaşılan.

müstebat, -dı s. a. : uzak, uzak görülen, olacağı sanılmıyan.

müstebidane (...-.) zf. a. f. : despotçasına.

müstebit, -ddi s. a. : hükmü altında bulunanlara söz hakkı vermeyen, despot.

müsteb'it, -di s. a. : istib'at eden, uzak gören, uzak sayan.

müstebşir s. a. : müjdeliyen; müjde ile sevinen.

müstecap, -bı (..-) s. a. : kabul olunmuş.

müstecir i. a. : kira ile tutan, kiracı.

müsteciren zf. a. : kiracı olarak.

müstecmi (..-) s. a. : cemeden, toplıyan.

müsteda (..-) s. a. : istida edilen, istenilen, dilenen.

müstedel, -lli s. a. : istidlâl olunmuş, delil ile anlaşılmış.

müstedi (..-) s. a. : istida eden, bir şeyi rica eden, dilekçe veren.

müstefat, -dı (..-) s. a. : **1.** fayda görülmüş. **2.** anlaşılmış, anlaşılan.

müstefaz (..-) s. a. : dağılıp yayılmış.

müstefhem s. a. : anlaşılan, bilinen.

müstefhim s. a. : anlamak istiyen, soran.

müstefit, -di (..-) s. a. : faydalanan, faydalanmış, asığlanmış, yararlanmış.

müstefrese i. a. : odalık, cariye.

müstefriğ (..-) s. a. : istifrâğ eden, kusan; **hek.** gaseyan ettiren.

müstefsir s. a. : birinden bir şeyin izahını, anlatılmasını istiyen.

müsteftih s. a. : siftahını yapan, açan, başlıyan; ilk satan.

müstehap, -bbı s. a. : **1.** sevilen, beğenilen, iyi. **2.** farz ve vacipten başka sevap kazanılan iş.

müstehase (..-.) i. a. : toprak altında taşlaşan hayvan veya bitki, fosil, taşıl.

müstehcen s. a. : açık saçık, çirkin, iğrenç, edep dışı.

müstehlek s. a. : istihlâk edilmiş, yiyip içilerek tüketilmiş olan, bitirilen.

müstehlik, -ki 1. s. a. istihlâk eden, yiyip içerek tüketen, tüketici, bitiren. **2.** i. müşteri, yoğaltıcı.

müstehzi (..-) s. a. : istihza eden, eğlenen, alay eden, alaycı.

müstehziyane (...-.) zf. a. f. : eğlenerek, alay ederek.

müstekbir s. a. : kibirlenen, büyüklenen.

müstekra (..-) s. a. : kiraya verilen eşya.

müstekreh s. a. : iğrenç, tiksinç.

müstelzim s. a. : istilzam eden, lüzumlu, gerektiren, gerekli.

müstemi (..-) s. a. : dinleyen, dinleyici, işiten.

müstemian zf. a. : dinleyici olarak, işiterek, duyarak.

müstemit, -ddi s. a. : yardım istiyen.

müste'min s. a. : aman dileyen, yardım istiyen.

müstemir, -rri s. a. : devamlı, sürekli, bir düziye.

müstemirren zf. a. : arasız, sürekli olarak, bir düziye.

müstemlek, -ki s. a. : satın alınmış mülk.

müstemlekât, -tı (...-) i. a. ç. : sömürgeler.

müstemleke i. a. : sömürge.

müsteniden zf. a. : istinadederek, dayanarak.

müstenif s. a. : istinaf eden, yeniden başlıyan.

müste'nis s. a. : ünsiyet peyda eden; ehlileşmiş, alışmış.

müstenit, -di s. a. : istinadeden, dayanan, yaslanan, bir delili, tanığı olan.

müstenker s. a. : inkâr edilmiş.

müstenkif s. a. : istinkaf eden, geri duran, el çeken; oy vermekten çekinen, çekimser.

müstenkir s. a. : inkâr eden.

müstensih 1. s. a. : istinsah eden, kopye eden, bir yazının suretini çıkaran. 2. i. çoğaltma (teksir) makinesi, şapirograf.

müsteret, -ddi s. a. : istirdat edilmiş, geri alınmış.

müsterham s. a. : istirham olunmuş, yalvarılmış.

müsterhi (..-) s. a. : sölpük, yumuşak, gevşek, sarkık.

müsterih (..-) s. a. : gönlü rahat.

müsterihane (...-.) zf. a. : içi rahat olarak, gönül rahatlığı ile.

müstesna (..-) s. a. : istisna edilen, kural dışı tutulan, ayrık.

müşteşar (..-) i. a. : 1. kendisiyle istişâre olunan, danışılan [kimse], danışman. 2. bakanlıklarda ve elçiliklerde bakandan sonra gelen en büyük yönetici.

müsteş'ar s. a. : bildirilen, haberli.

müşteşrik, -ği i. a. : şarkiyatçı, oriyantalist.

müsteş'ir s. a. : istiş'ar eden, bildirilmesini istiyen [yazı ile].

müstetir s. a. : gizli, saklı, örtülü.

müstevda (..-) s. a. : emanet bırakılan.

müstevdi (..-) s. a. : tevdi eden, bir şeyi emanet bırakan.

müstevfa (..-) s. a. : kâfi derecede, yeteri kadar, dolgun ve yeterli olan.

müstevhip, -bi s. a. : bahşiş istiyen.

müstevi (..-) s. a. : düz, düzlem; yüzey.

müstevli (..-) s. a. : **1.** istilâ eden, kendine mal eden. **2.** salgın, basan, kaplıyan. **Maraz-ı müstevli** : salgın hastalık.

müstevsi' s. a. : bollaşan, genişliyen.

müstezat, -dı (..-) s. a. : **1.** ziyadeleşmiş, artmış, çoğalmış. **2. i. ed.** belirli aruz kalıbı ile yazılan bir Divan Şiiri şekli olup mısraları bir kısa, bir uzun devam eder, küçük mısralara (ziyade) denir.

müste'zen s. a. : izin istenilmiş.

müste'zin s. a. : izin istiyen.

müstmend s. f. : hüzünlü, kederli, üzgün; zavallı [kimse].

müsvedde i. a. : karalama, taslak.

müşaabe (.-..) i. a. : uzaklaşma.

müşaara (.-..) i. a. : karşılıklı şiir söyleme.

müşabehet, -ti (.-..) i. a. : benzerlik, benzeşme, benzeyiş; **fels.** benzeşlik; **mat.** benzeşim.

müşabih (.-.) s. a. : benziyen benzer; benzeş.

müşacerat, -tı (.-.-) i. a. ç. : kavgalar, dövüşmeler.

müşacere (.-..) i. a. : **1.** döğüşme, kavga. **2.** ağaçla birbirine vurma.

müşafehat, -tı (.-.-) i. a. ç. : ağız ağıza, yüz yüze, karşı karşıya konuşmalar.

müşafehe (.-..) i. a. : ağız ağza, yüz yüze konuşma.

müşagabe (.-..) i. a. : didişimcilik, eristik.

müşahedat (.-.-) i. a. ç. : **1.** gözle görülen şeyler. **2. fels.** gözlemler.

müşahede (.-..) i. a. : gözle görme, görüş, gözlem.

müşahere (.-..) i. a. : aylıkla tutma.

müşahet, -di (.-.) s. a. : müşahede olunmuş, görülmüş, görülen.

müşahhas s. a. : açıkça gösterilmiş, ayırdolunmuş, belli, bilinen, somut.

müşahhıs s. a. : teşhis eden, taslağın adını koyan.

müşahit, -di (.-.) s. a. : gören; gözleyici, gözlemci.

müşakele (.-..) i. a. : **1.** şekilce bir olma, benzeme. **2. ed.** birinin söyle-

diği bir sözü, diğerinin az çok önceki anlama zıt olarak kullanması.

müşar (.-) s. a. : işaret olunmuş, gösterilmiş.

müşarefe (.-..) i. a. : **1.** yüksek yere çıkma. **2.** şan ve şeref hususunda biriyle övünme.

müşareket, -ti (.-..) i. a. : şeriklik, ortaklık, ortaklaşma, işteşlik.

müşarik (.-.) s. a. : iştirak eden, şerik, ortak.

müşarünileyh (.-...) b. s. a. : adı geçen, adı anılan [kimse].

müşarünileyha (.-...-) s. a. : "kendisine işaret olunan" adı geçen, adı anılan [kadın, kız].

müşaşa, -ı (.--) s. a. : şâşaalı, parlak; depdebeli, tantanalı, gösterişli.

müşatara (.-..) i. a. : biriyle bir şeyi yarı yarıya bölüşme.

müşateme (.-..) i. a. : sövüşme, atışma.

müşattar s. a. : **ed.** teştir edilmiş, mısraları arasına mısralar getirilmiş gazel veya kaside.

müşavere (.-..) i. a. : : danışma

müşavir (.-.) s. ve i. a. : akıl öğreten, yol gösteren, kendisine danışılan, danışman.

müşbi' s. a. : doyuran.

müşebba (.-) s. a. : doymuş.

müşebbeh s. a. : teşbih edilmiş, benzetilmiş, benzetilen. **Müşebbehün-bih : ed.** kendisine benzetilen.

müşebbek s. a. : şebeke şekline sokulmuş, pencere kafesi veya balık ağı gibi örülmüş olan.

müşebbi (..-) s. a. : doyuran.

müşebbihe i. a. : **fels.** insanbiçimlilik, antropomorfizm.

müşeccer s. a. : dallı, budaklı [kumaş, yazı].

müşeddet, -dı s. a. : şiddetlendirilmiş, şiddeti, kuvveti artmış.

müşeddide i. a. : **fiz.** yükselteç.

müşeddit, -di s. a. : şiddetlendiren, şiddeti artıran, kuvvet veren.

müşekkek, -ki s. a. : şekke düşürülmüş, şüpheli.

müşekkel s. a. : gösterişli, iriyarı.

müşellel s. a. : lekeli.

müşemmes s. a. : güneşlenmiş.

müşennef s. a. : küpeli, küpe takarak süslenmiş.

müşerrah s. a. : teşrih olunmuş, açılmış [kadavra].

müşerref s. a. : şereflenmiş, onurlanmış.

müşerrih s. a. : teşrih eden, açan, anatomist.

müşevvek, -ki s. a. : dikenli, diken biçiminde olan.

müşevveş s. a. : **1.** karıştırılmış, belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışık. **2.** kederli.

müşevvik, -kı s. a. : teşvik eden, ayartan, kışkırtan, önayak olan, önayak.

müşeyyet, -di s. a. : teşyidedilmiş, yüksek, sağlam yapılmış, kunt [yapı].

müşeyyit, -di s. a. : yüksek, sağlam, kunt yapı yapan.

müşfik s. a. : şefkatli, seven, acıyan; merhametli.

müşfikane zf. a. f. : şefkatle, sevgi ve merhametle; acıyarak.

müşg, -gü i. f. : misk. **Müşg-bu :** misk kokulu. **Müşg-feşan :** misk saçan.

müşgin (.-) s. f. : **1.** miskli, misk kokulu. **2.** siyah, kara. **Zülf-i müşgin :** siyah saç.

müşir (.-) **1.** s. a. : emir ve işaret eden. **2. i.** mareşal.

müş'ir s. a. : **1.** iş'ar eden, haber veren, bildiren; gösteren. **2. fiz.** gösterge. **3. mat.** indis.

müşirane (.--.) zf. a. f. : müşire, mareşalı yaraşır yolda.

müş'ire i. a. : **fiz.** gösterge.

müşiriyet, ti (.--.) i. a. : mareşallık.

müşkil s. a. : müşkül, çapraşık, çetin, zor, güç, engel.

müşkilât, -tı (..-) i. a. ç. : güçlük, güçlükler, zorluk, zorluklar.

müşkile i. a. : zor olan iş.

müşkilpesent, -di b. s. a. f. : güç beğenir, titiz.

müşmeiz s. a. : sıkılan, bunalan, nefret eden.

müşrif s. a. : **1.** yüksek yere çıkan, yükselen. **2.** ölüme pek yakın bulunan. **3.** bir hal almıya yüz tutmuş olan. **Müşrif-i harap :** yıkılmıya yüz tutmuş, kağşak.

müşrik, -ki s. a. : Allah'a ortak koşan.

müşt, -tü i. a. : **1.** yumruk, muşta. **2.** avuç. **Müşt-zen :** yumruk vuran.

müştagil s. a. : iştigal eden, uğraşan.

müstail s. a. : parlayıcı, tutuşucu, tutuşan, yanan [madde].

müştak, -kkı 1. s. a. : gr. başka bir kelimeden çıkarılmış, türetilmiş, türemiş. **2. i.** türev, türeme.

müştak, -kı (.-) s .a. : iştiyakı olan, istek gösteren, canatan, göresili, göreceği gelmiş, özlemiş.

müştakane (.--.) zf. a. f. : can atarcasına.

müştakkat, -tı (..-) i. a. ç. : türevler, türemeler.

müştebeh s. a. : karışık, zor.

müştebih s. a. : iştibah eden, şüphelenen, şüpheci.

müştebik s. a. : **1.** ağ gibi birbirine girmiş ve karışmış olan, örülü. **2.** karışık.

müşteha (..-) s. a. : iştihayı gerektiren, arzu olunan, istenilen, insanda cinsel temayülü uyandıracak güzellikte [kız, kadın].

müşteheyat, -tı (...-) i. a. ç. : iştahı çeken, iştah veren şeyler, lezzetli şeyler.

müştehi (..-) s. a. : iştihalı, istekli, iştah açan, isteklendiren.

müştehir s. a. : iştihar eden, bilinen, ünlü, namlı, sanlı.

müştekâ (..-) **1.** s. a. : şikâyet olunan. **2.** i. şikâyet.

müşteki (..-) s. a : şikâyet eden, şikâyetçi, sızlanan, yakınan

müştemel s. a. : bir şeyin içinde bulunan, bir şeyin kavrandığı, içine aldığı.

müştemelât, -tı (...-) i. a. ç. : eklentiler, bağlantılar.

müştemil s. a. : her yandan kavrıyan, saran, içine alan.

müştera (..-) s. a. : iştira olunmuş, satın alınmış.

müşterek; -ki s. a. : iştirak eden, ortak, ortaklaşa, birçok kimselere ait olan.

müştereken zf. a. : ortaklaşa, birlikte, el birliğiyle.

müşteri 1. i. a. : satın alan, alıcı; istekli. **2.** ö. i. (büyük A ile) Erendiz, Jüpiter, Mars.

Müşteri ö. i. a. : **astr.** Sakıt, Erendiz, Jüpiter, Mars.

müştet, -ddi s. a. : şiddetlenen, artan, artmış, çoğalan.

müt'a i. a. : kadına para verilerek yapılan geçici nikâh, eğreti evlenme.

mütabaat, -tı (.-..) i. a. : birinin düşüncesine tâbi olma, uyma.

mütalaa (.-..) i. a. : **1.** okuma. **2.** inceleme. **3.** düşünce, oy.

mütalâat, -tı (.-.-) i. a. ç. : **1.** okumalar. **2.** incelemeler. **3.** düşünceler.

mütalebat, -tı (.-.-) i. a. ç. : istenilen şeyler, istekler.

mütalebe (.-..) i. a. : talepte bulunma, hakkını isteme.

mütareke (.-..) i. a. : iki tarafın isteği ile geçici olarak savaşın durdurulması; ateşkes.

mütarik, ki- (.-.) s. a. : karşılıklı terkeden, bırakan. **Leşker-i mütarik :**

mütareke eden, silâhı bırakan, ateşi kesen asker.

müteaccibane (....-.) zf. a. f. : hayretle, taaccübederek, şaşarak, şaşkın şaşkın.

müteaccip, -bi s. a. : taaccübeden, hayrette kalan, şaşan; şaşmış, şaşakalmış.

müteaccil s. a. : aceleci, acele eden, evecen.

müteaccin s. a. : taaccün eden, hamurlaşan, hamur hâline gelen.

müteaddi (...-) **1.** s. a. zulmeden, saldıran, sataşan. **2.** i. **gr.** geçişli fiil.

müteaddit, -di s. a. : çok, birçok

müteadil (..-.) s. a. : teadül eden, birbirine denk gelen.

müteaffin s. a. : taaffün eden, kokan, çürüyüp bozulan; pis kokulu, kokuşuk.

müteahhir s. a. : teehhür eden, sonra gelen, sonraya kalan, geciken, sonraki.

müteahhit, -di i. a. : taahhüt eden, mütahit, bir işi sözle imza ile üzerine alan, üstenci.

müteahit, -di (..-.) s. a. : taahüt eden, bir işi üzerine alan.

müteakit, -dı (..-.) s. a. : akit, anlaşma yapan iki kişiden her biri.

müteakiben (..-..) zf. a. : sonra, arkadan, arkasından, ardı sıra, ardınca.

müteakip, -bı (..-.) s. a. : taakup eden, arkadan gelen, birbirinin ardı sıra gelen, -den sonra, -den hemen sonra; **fels.** ardıl.

müteal, -li (..-) s. a. : **1.** yüksek, yüce. **2. fels.** deneyüstü.

müteali (..--) s. a. : yükselen, yüksek olan.

müteallik, -kı s. a. : taallûk eden, ilişkin, ilişik, ilişikli, ilgili; **için**, dolayı, üzerine.

müteallikat, -tı (....-) i. a. ç. : **1.** yakın kimseler, soysop. **2. gr.** bir cümlenin anlamını tamamlıyan, açıklıyan kelimeler.

müteallim s. a. : taallüm eden, ders alan, bilgi edinen.

müteami (..--) s. a. : taamî eden, görmemezlikten gelen, görmezlenen.

müteammi (...-) s. a. : âmâ olan, kör olan.

müteammim s. a. : taammüm etmiş, yayılmış, yaygın, genelleşmiş.

müteammit, -di s. a. : taammüdeden, tasarlayıp kuran, bile bile yapan.

müteannit, -di s. a. : taannüt eden, dediğinden dönmiyen, direnen, ayak direyen.

mütearef (..-.) s. a. : herkesin bildiği, ma'ruf, meşhur, ünlü.

mütearif (..-.) s. a. : **1.** birbirlerini tanıyan, yeniden tanışan. **2.** bilinen, bilinir.

mütearife (..-..) i. a. : **mant.** gerçekliği apaçık meydanda olduğundan ispatı gerekmiyen söz, aksiyon, belit.

metearrık, -kı s. a. : taarruk eden, terliyen.

mütearrız s. a. : taarruz eden, saldıran, sataşan; sataşkan.

mütearri (...-) s .a. : **1.** taarri eden, soyunan, çıplak. **2.** bir şeyden ilgisini kesen.

mütearrif s. a. : ârif olan, irfan sahibi [olan].

mütearrip, -bi s. a. : sonradan araplaşan.

müteassıp, -bı s. a. : taassubu olan, bir şeyi inatla müdafaa eden, din hususunda hiç kolaylık göstermiyen, bağnaz.

müteassif s. a. : teassüf eden, doğru yoldan sapan, yolsuzluk eden.

müteassir s. a. : çetin, zor, güç, zahmetli.

müteaşşık, -kı s. a. : taaşşuk eden, âşık olan, delicesine seven.

müteati (..--) s. a. : teati eden, birbirlerine veren, verişen.

müteattıf s. a. : taattuf eden, esirgiyen, şefkat eden, bağışlıyan.

müteavviç, -ci s. a. : taavvüceden, eğrilen, bükülen; **eğri. Nihal-i müteavviç** : eğri fidan.

müteavviz s. a. : istiaze eden, sığınan.

müteayyiş s. a. : taayyüş eden, yaşıyan, yiyip içen, beslenen, geçinen.

müteazzım s. a. : taazzum eden, büyüklük satan, böbürlenen, benlik taslıyan, kibirli, kurumlu.

müteazzıv s. a. : uzuvlaşmış, organlaşmış.

müteazzi (...-) s. a. : organlaşmış.

müteazzir s. a. : özürlü, imkânsız, olamaz; güç, zor.

müteazzil, -li s. a. : taazzül eden, azledilmiş, işinden çıkarılmış.

müteazziz s. a. : taazzüzeden, kuvvet, kudret, kıymet, yücelik kazanan.

mütebadil, -li (..-.) s. a. : **1.** tebadül eden, birbirine bedel olan, birbirinin yerine geçen. **2. geo.** karşılıklı.

mütebadir (..-.) s. a. : tebadür eden, birdenbire akla gelen, hatıra gelen.

mütebahi (..--) s. a. : övünen.

mütebahhir [ha ile] s. a. : bilgisi deniz gibi geniş, engin, bilge.

mütebahhir [hı ile] s. a. : tebahhur eden, buharlaşan, buğu haline gelen, dumanlanan, tütsülenen.

mütebait, -di (..-.) s. a. : tebaüt eden, uzaklaşan, birbirinden uzak bulunan, ayrılan

mütebaki (..-) [k kalın okunur] s. a. : geri kalan, kalan, artan.

mütebaki (..--) [kef ile] s. a. : yalandan ağlıyan.

mütebariz (..-.) s. a. : tebarüz eden, beliren, belirmiş, belirgin.

mütebasbıs s. a. : tabasbus eden, yaltaklanan, yaltakçı.

mütebasbısane (....-.) zf. a. f. : tabasbus ederek, yaltaklanarak.

mütebassır s. a. : basiretli, iyi düşünen, dikkatli bakan, ilerisini gören, gözü açık.

mütebassırane (....-.) zf. a. f. : basiretle, iyice düşünerek, ileriyi görerek.

mütebassıt, -tı s. a. : **1.** yayılan, serilen [halı]. **2.** içi açılan, sevinen.

mütebayian (..-.-) i. a. ç. : alıcı ile satıcı.

mütebayin (..-.) s. a. : birbirine zıt, birbirinden farklı, karşıt, uyuşmaz.

mütebeddil s. a. : **1.** tebeddül eden, değişen, değişken, başkalaşan. **2.** kararsız.

mütebellir s. a. : **1.** tebellür eden, billûrlaşan. **2. mec.** beliren, belirgin.

mütebenni (...-) s. a. : birini oğul edinen.

müteberri (...-) [ayın ile] s. a. : teberru eden, bağışlıyan, bağışta bulunan.

müteberri (...-) s. a. : ilişiği olmadığını, kabahatsız bulunduğunu isbat eden.

müteberrik, -ki s. a. : teberrük eden, iyiye yoran; uğurlu.

müteberriken zf. a. : uğurlulukla, uğurlu sayılarak.

müteberrit, -di s. a. : teberrüdeden, soğuyan. **Mâ-i müteberrit** : soğuyan su.

mütebessim s. a. : tebessüm eden, gülümsiyen, gülümser.

mütebessimane (....-.) zf. a. f. : tebessüm ederek, gülümsiyerek, gülerek.

mütebettil s. a. : tebettül eden, Allah'a yönelen.

mütebevvil, -i s. o. : tebevvül eden, işeyen.

mütebeyyin s. a. : tebeyyün eden, meydana çıkan, anlaşılan.

mütecahil (..-.) s. a. : tecahül eden, bilmezlikten gelen, bilmezlenen.

mütecahilane (..-.-.) zf. a. f. : bilmezlikten gelerek, bilmezlenerek, bilmez görünerek.

mütecahit, -di (..-.) s. a. : **1.** cehdeden, çalışıp çabalıyan. **2.** zora karşı uğraşan.

mütecanip, -bi (..-.) s. a. : ictinabeden, sakınan, çekinen.

mütecanis (..-.) s. a. : **1.** bir cinsten olan, tek çeşitli, bir örnek, tek türlü, bağdaşık. **2. fels.** homogen. **3. gr.** eşsesli.

mütecasir (..-.) s. a. : tecasür eden, kalkışan, yeltenen; küstah.

mütecavip, -bi (..-.) s. a. : cevap veren.

mütecavil, -li (..-.) s. a. : cevalân eden, dolaşan.

mütecavir (..-.) s. a. : bir civarda olan, komşu, yakın.

mütecaviz (..-.) s. a. : **1.** tecavüz eden, geçen, aşan. **2.** sataşan, saldıran; saldırgan; sarkıntılık eden. **3.** -den fazla, -i aşan.

mütecebbir s. a. : **1.** cebir ve zor kullanan. **2.** kibirlenen.

müteceddit, -di s. a. : teceddüt eden, yenilenen, yenileşen.

müteceffif s. a. : teceffüf éden, kuruyan, içi boşalan, koflaşan [kabuklu meyva h.].

mütecehhiz s. a. : teçhizatlı, donanmış.

mütecelli (...-) s. a. : **1.** tecelli eden, görünen, meydana çıkan. **2.** parlak.

mütecelllt, -di s. a. : tecellüdeden, kahramanlık, yiğitlik gösteren.

mütecemmi (...-) s. a. : tecemmu' eden, birleşen, toplanan, biriken, yığılan.

mütecemmil s. a. : tecemmül eden, güzelleşen, süslenen, bezenen, donanan.

mütecennin s. a. : tecennün eden, deliren, çıldıran; delirmiş, çıldırmış.

mütecennip, -bi s. a. : içtinabeden, sakınan, kaçınan, çekinen.

mütecerri (...-) s. a. : tecerrü' eden, yudumlıyan.

mütecerrit, -di s. a. : **1.** tecerrüt eden, soyunan, çıplak olan. **2.** evli olmıyan. **3.** tek başına kalan.

mütecessim s. a. : tecessüm eden, cisimlenen; gözle görünen.

mütecessis s. a. : **1.** tecessüs eden, bir şeyi anlamıya çalışan, gizliyi arıyan, gizliyi gözetleyici. **2.** meraklı.

mütecessit, -di s. a. : ceset peyda eden, cesetlenen.

mütecevvif s. a. : tecevvüf eden, içi boş olan, kof olan; kovuk olan.

mütecevviz s. a. : **1.** câiz olmıyanı câiz gören. **2.** mecazlı söz söyliyen.

mütecezzi (...-) s. a. : cüz cüz ayrılan, parçalanan; ufalanmış.

mütedahil (..-.) s. a. : **1.** tedahül eden, birbirine geçen, karışan, girişik. **2.** gecikmiş, ödenmemiş [maaş].

mütedair (..-.) **1.** s. a. : ilişik, ilişikli, ilişkin, için, değgin, dolayı. **2.** zf. üzerine.

mütedarik (..-.) s. a. : tedarik eden, bulup hazırlıyan.

mütedarip, -bi (..-.) s. a. : tedarüp eden, birbirine vuran, vuruşan.

mütedavi (..--) s. a. : kendini tedavi eden, kendi kendine ilâç yapan ve bakan.

mütedavil (..-.) s. a. : **1.** tedavül eden, elden ele geçen, dönen, dolaşan [para]. **2.** elde dönen, döner [sermaye].

mütedeffin s. a. : defnedilen, gömülen.

mütedehhiş s. a. : yılgın.

mütedelli (...-) s. a. : tedelli eden, nazlanan.

mütedenni (...-) s. a. : tedenni eden, geriliyen.

mütedennis s. a. : tedennüs eden, kir peyda eden, kirlenen.

mütedeyyin s. a. : **1.** dine bağlı, dindar. **2.** borçlu.

müteeddi (...-) s. a. : eda edici, eden, ödiyen, ödeyici.

müteeddip, -bi s. a. : teeddübeden, utanan, sıkılan.

müteehhil s. a. : teehhül etmiş, evlenmiş, evli.

müteellih s. a. : Allah'ın birliğine inanan.

müteellim s. a. : elemlenen, acı duyan, içi sızlıyan.

müteemmil s. a. : teemmül eden, derin düşünen; dalgın.

müteenni (...-) s. a. : teenni eden, ağır davranan, sakınan.

müteessif s. a. : teessüf eden, esteflenen, kederlenen.

müteessir s. a. : teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, üzüntülü; üzülmüş, yerinmiş, üzgün; **psik.** duygulanmış.

müteeyyit, -di s. a. : teeyyüdeden, kuvvetlenen.

müteezzi (...-) s. a. : eziyet çeken, üzgün, üzülmüş.

mütefavit, -ti (..-.) s. a. : birbirinden farklı, çeşitli olan, ayrımlı.

mütefazıl, -lı (..-.) s. a. : **1.** fazilet

ve bilgi yarışına çıkan. 2. fazla, artık.

mütefehhim s. a. : tefehhüm eden, anlıyan.

mütefekkir s. a. : tefekkür eden, derin düşünen, düşünür, düşünücü.

mütefekkirane (....-.) zf. a. f. : tefekkür ederek, düşünüp taşınarak.

mütefennin s. a. : tefennün eden, fen adamı, teknik bilgi sahibi.

müteferri' s. a. : teferru eden, bir kökten ayrılan; dal budak salan.

müteferriç, -ci s. a. : teferrüç eden, gezinen, hava almıya, gezmiye, eğlenmiye giden.

müteferrik, -ği [k kalın] s. a. : teferruk eden, dağınık, ayrı ayrı. **Müteferrik-ül-vüreykat-ı ke'siye : bot.** ayrıçanakyapraklılar.

müteferrika i. a. : **1.** ufak tefek masraflar için ayrılan para. **2.** çeşitli işler gören. **3.** padişah, sadrazam ve vezirlerin emirlerini götüren kimse. **4.** emniyet teşkilâtında, hırsız, dilenci ve benzerleri gibi kimselerin ilgili makamlara gönderilmek üzere barındırıldıkları kısım.

müteferris s. a. : teferrüs eden, dikkatle bakan, anlıyan, anlayışlı, sezişli.

müteferrit, -di s. a. : teferrüdeden, tek ve yalnız olan, eşi, benzeri bulunmıyan.

mütefessih [hı ile] s. a. : tefessüh etmiş, çürümüş, bozulmuş, kokmuş.

mütefessih [ha ile] s. a. : bollaşan, genişliyen.

mütefevvih s. a. : **1.** tefevvüh eden, ağzına alan, söyliyen. **2.** dil uzatan.

mütefevvik, -kı s. a. : tefevvuk eden, üst üste gelen, üste çıkan, üstün.

mütegafil, -li (..-) s. a. : tegafül eden, gafil görünen.

mütegallibe i. a. : zorba takımı, derebeyi.

mütegallip, -bı, mütegallibe s. ve i. a. : zorba, zorba takımı; derebeyi.

mütegammide i. a. : **zool.** kınkanadlılar.

mütegayyip, -bi : tagayyübeden, ortadan kaybolan, uzaklaşan, görünmez olan.

mütegayyir s. a. : **1.** tegayyür eden, değişen, başkalaşan. **2.** bozulmuş, bozuk.

mütegayyiz s. a. : tagayyüz eden, kızan, kızmış, kızgın [kimse].

mütehaccir s. a. : tahaccür eden, taş halini alan, taşlaşan, taşlaşmış.

mütehaddis s. a. : tahaddüs eden, meydana çıkan, peyda olan.

mütehakkık, -kı s. a. : tahakkuk eden, gerçekleşen.

mütehakkim s. a. : **1.** tahakküm eden, hâkimlik takınan. **2.** zorba.

mütehakkimane (....-.) zf. f. : tahakkümle, zorbalıkla.

mütehalif (..-.) [hı ile] s. a. : tehalüf eden, uyuşmıyan, uyuşmaz, birbirine uymaz.

mütehalif (..-.) [ha ile] s. a. : iki düşmandan ikisine de yemin veren.

mütehalik, -ki (..-.) s. a. : **1.** tehalük eden, telâş eden. **2.** can atan.

mütehalli (...-) [ha ile] s. a. : tehalli etmiş, süslenmiş, bezenmiş, donanmış.

mütehalli (...-) [hı ile] s. a. : tehalli eden, boşalan, boş kalan.

mütehallik, -kı s. a. : birinin huyunu, ahlâkını, âdetini alan.

mütehallil s. a. : tahallül etmiş, hallolmuş, erimiş, çözülmüş.

mütehami (..--) s. a. : kendini koruyan, sakınan.

mütehammil s. a. : tahammül eden, dayanan, katlanan, dayanıklı, kaldırır, götürümlü.

mütehammir s. a. : tahammür eden, mayalanan, ekşiyen.

müteharri (...-) s. a. : taharri eden, araştıran, araştırıcı.

müteharrik, -ki s. a. : hareket eden, işliyen, işler, oynıyan, oynar. **fiz.** devingen. **Müteharrik bizatihi :** kendi işler.

mütehar rikiyet, -ti i. a. : devingenlik.

mütehar riş s. a. : taharrüş etmiş, tırmalanan, tırmık yiyen.

mütehassıl s. a. : olma, olmuş, üreme, türemiş, üremiş, çıkan.

mütehassıs s. ve i. a. : ihtisası olan, uzman.

mütehassir [se ile] s. a. : tahassür etmiş, pıhtılaşmış. **Dem-i mütehassir :** pıhtılaşmış kan.

mütehassir [sin ile] s. a. : hasret çeken, özleyen, özlemiş, göreceği gelen.

mütehassis s. a. : hislenen, duygulanan, duygulanmış.

mütehaşi (..--) s. a. : haşyet gösteren, sakınan, kaçınan; korkan.

mütehaşşit -di s. a. tahaşşüş eden, biriken, toplanan; yığılmış, birikmiş.

mütehavvif s. a. : havfe düşen, korkak.

mütehavvil s. a. : tehavvül eden, değişen, değişik; kararsız, değişken.

mütehayyil s. a. : tahayyül eden, hayal, kuruntu eden.

mütehayyile i. a. : hayal kurma merkezi.

mütehayyir s. a. : hayrette kalan, şaşmış, şaşalamış; şaşakalmış, şaşıran.

mütehayyirane (....-.) zf. a. f. : şaşkın şaşkın, şaşkınca, şaşırarak.

mütehayyiz s. a. : **1.** tehayyüz eden, yer tutan. **2.** itibarlı, ilerliyen, saygın [kimse].

mütehevvir s. a. : tehevvür eden, birdenbire öfkelenen, öfkeli, kızgın.

müteheyyi' s. a. : hazırlanan, hazırlanmış, hazır.

müteheyyiç, -ci s. a. : teheyyüceden, heyecanlanan, coşkun.

mütekabbız s. a. : **1.** asık suratlı. **2.** toplanıp büzüşen, çekilen. **3.** peklik çeken.

mütekabil (..-.) s. a. : **1.** yöndeş, karşılıklı. **2.** karşıt. **Mütekabil-ül-kadem : bot.** antipot.

mütekabilen (..-..) zf. a. : **1.** karşılıklı olarak. **2. mat.** karşıt olarak.

mütekabilletan (..-..-) i. a. ç. : birbirine karşıt olan iki şey.

mütekabiliyet, -ti (..-...) i. a. : **1.** karşılılık. **Mütekabiliyet esası üzerine : karşılıklı olarak. 2. fels.** karşıtlık.

mütekâbir (..-.) s. a. : kibirlenen, kendini büyük gören.

mütekaddim s. a. : tekaddüm eden, öne geçen, başta yürüyen, ileride giden; önceki, öngelen.

mütekaddis s. a. : takaddüs eden, kutsal olan, çok temiz olan.

mütekait, -di (..-.) s. ve i. a. : tekaüt olup oturan, emekliye ayrılmış, emekli.

mütekallil, -li s. a. : az, azalmış olan.

mütekallis s. a. : takallüs eden, kasılan, kasılmış, büzüşen.

mütekallit, -di s. a. : **1.** takallüdeden, boynuna takan. **2.** gerdanlık takınan, kılıç kuşanan. **3.** üstüne alan.

mütekâmil (..-.) s. a. : kemale ermiş, olgunlaşmış, gelişmiş, olgun.

mütekâmilâne (..-.-.) zf. a. f. : olgunlukla, olgunluk göstererek.

mütekaribiyet, -ti (..-.-) i. a. : yakınsama.

mütekarin (..-.) s. a. : **1.** tekarün eden, yakınlaşmış, yaklaşmış. **2.** birbirine bitişmiş.

mütekarip, -bi (..-.) s. a. : birbirine yakın olan, yaklaşan, yakınsak.

mütekarrip, -bi s. a. : takarrübeden, yaklaşan, yakın.

mütekarrir s. a. : takarrür eden, kararlaşan.

mütekâsif (..-.) s. a. : tekâsüf eden, sıklaşan, koyulaşan, yoğunlaşan; toplanan.

mütekâsil (..-.) s. a. : tekâsül eden, üşenen, üşengeç.

mütekâsir (..-.) s. a. : tekâsür eden, çoğalan, çoğalmış, çok.

mütekatı, -ı (..-.) s. a. : birbirini kateden, kesen, çapraz, çatışık, birleşen, kesişen.

mütekattı' s. a. : bir düziye olmıyan, kesik, kesikli.

mütekavvi (...-) s. a. : kavileşen, kuvvetlenen.

mütekavvim s. a. : tekavvüm eden, eğri iken, bozuk iken doğrulan, düzelen.

mütekavvis s. a. : kavislenen, eğrilmiş, bükülmüş olan.

mütekayyih s. a. : kavislenen, eğrilmiş, bükülmüş olan.

mütekayyih s. a. : irinlenen, irinli, cerahatli.

mütekebbir s. a. : kibirli, kibirlenen, büyüklük satan, kendini beğenmiş.

mütekeddir s. a. : **1.** kederlenen. **2.** bulanan, bulanık. **Ma-i mütekeddir** : bulanık su.

mütekeffil s. a. : kefil olan, kefil olmuş.

mütekellif s. a. : tekellüf eden, külfetli; zahmetli bir iş tutan.

mütekellim s. a. : **1.** tekellüm eden, söz söyliyen. **2. gr.** birinci şahıs.

mütekessir s. a. : **1.** tekessür eder, çoğalan, artan. **2.** kırılan.

mütekevvin s. a. : tekevvün eden, yaratılmış olan, var olan.

mütekeyyis s. a. : tekeyyüs eden, zeki, akıllı görünen, akıllılık taslıyan.

mütelâffız s. a. : telâffuz eden, konuşan, söyliyen.

mütelâhi (..--) s. a. : sazla, oyunla uğraşan, oynıyan.

mütelâki (..--) s. a. : telâki eden, kavuşan, kavuşmuş, buluşan, buluşmuş, ulaşmış.

mütelâkki (...-) s. a. : telâkki eden, kabul eden, alan, ...göziyle bakan.

mütelâkkıp, -bı s. a. : telâkkub eden, bir lâkap taşıyan.

mütelâsık, -ğı (..-.) s. a. : telâsuk eden, birbirine bitişen, bitişik.

mütelâşi (..--) s. o. : telâş eden, aceleci, evecen.

mütelâtif (..-.) s. a. : lûtf ile muamele eden, muamelesi kibar ve nazik olan.

mütelâtım (..-.) s. a. : çarpışan [deniz dalgaları]; ziyade oynayıp dalgalanan.

mütelebbis s. a. : telebbüs eden, giyinen, giyinmiş.

mütelehhif s. a. : telehhüf eden, hasret çeken, yanıp yakılan.

mütelehhip, -bi s. a. : telehhübeden, alevlenen, alev çıkaran.

mütelemmi' s. a. : telemmü' eden, parıldıyan. **Seyf-i mütelemmi'** : parıldıyan kılıç.

mütelevvin s. a. : 1. televvün eden, renkli, boyalı, 2. renkten renge giren, fikir değiştiren, sebatsız, kararsız, alaca, dönek.

mütelevvis s. a. : televvüs eden, pislenen; pis, kirli, mundar.

müteleyyin s. a. : teleyyün eden, yumuşıyan, hafifleşen.

mütelezziz s. a. : lezzet alan, zevk duyan, tadalan, hoşlanan.

mü'telif s. a. : 1. ülfet eden, alışan, alışık. 2. anlaşık.

mütemadi (..--) s. a. : temadi eden, sürekli, kesiksiz.

mütemadiyen (..-..) zf. a. : ara vermeden, artsız arasız, biteviye.

mütemadiyet, -ti (..-..) i. a. : 1. devamlılık, sürerlik; süreklilik. 2. kesiksizlik.

mütemalik, -ki (..-.) s. a. : nefsine hâkim olan, nefsine sözü geçen.

mütemarız (..-.) s. a. : temaruz eden, yalandan hasta olan.

mütemasil (..-.) s. a. : temasül eden, birbirine benziyen. **mat.** homolog.

mütemayil (..-.) s. a. : 1. meyleden, taraflı görünen. 2. istekli görünen, gönlü yatmış, eğilimli.

mütemayilâne (..-.-.) zf. a. f. : temayül ederek, taraftarcasına, gönlü yatmış olarak.

mütemayiz (..-.) s. a. : temayüz eden, sivrilen, kendini gösteren.

mütemeddih s. a. : temeddüh eden, kendini öven, övünen.

mütemeddin s. a. : medeni bir durumda yaşıyan, uygarlaşmış, uygar.

mütemehdi (...-) s. a. : mehdilik iddiasına kalkışan.

mütemekkin s. a. : mekân tutan, yerleşen, yerleşmiş, yerleşik, oturan.

mütemellik, -ki [k kalın] s. a. : temelluk eden, yaltaklanan, yaltakçı.

mütemellik, -ki s. a. : temellük eden, mülk edinen, malın sahibi olan.

mütemelmil s. a. : **psik.** taşkın.

mütemen (-..) s. a. : emniyetli, güvenilir, inanılır, inal.

mütemenna (...-) s. a. : temenni edilen, arzu olunan.

mütemenni (...-) s. a. : temenni eden, istiyen, diliyen.

mü'temer i. a. : kongre.

mütemerkiz s. a. : temerküz etmiş, merkezlenmiş, bir yere toplanmış.

mütemerrit, -di s. a. : temerrüdeden, dik kafalı, direngen, direnik.

mütemessik, -ki s. a. : temessük eden, sarılan, tutunan, yakalıyan.

mütemessil, -li s. a. : **1.** temessül eden, bir şeyin biçimine giren, cisimlenen. **2.** bir sözü mesel olarak söyliyen.

mütemevviç, -ci s. a. : temevvüceden, dalgalanan, dalgalı.

mütemevvil s. a. : mal sahibi olan, zengin, varlıklı.

mütemeyyiz (..-.) s. a. : temayüz seçilen, seçkin; **fels.** seçik.

mütemmim s. a. : **1.** itmam eden, tamamlıyan. **2. mat.** bütünler. **fels.** tümler. **3. i. gr.** tümleç.

mütenadi (..--) s .a. : birbirine nida eden, birbirini çağıran.

mütenafir (..-.) s. a. : tenafür eden, birbirinden nefret eden, ürküp kaçan.

mütenahi (..--) s. a. : nihayet bulan, biten, sona eren.

mütenahiyet, -ti (..--.) i. a. : sonluluk.

mütena'im s. a. : tena'üm eden, varlık içinde ve nazlı büyüyen.

mütenakıs (..-.) s. a. : tenakus eden, gittikçe azalan, azala gelen, eksilen.

mütenakız (..-.) s. a. : tenakuz eden, tutmıyan, tutmaz, birbirine uymıyan, çatışık, çelişik.

mütenakir (..-.) s. a. : bilmezlenen, bilmez görünen.

mütenasiben (..-..) zf. a. : orantılı olarak.

mütenasip, -bi s. a. : **1.** uygun, uyar, uyumlu. **2.** oranlı, orantılı. **Mütenasib-ül-endam** : taylan.

mütenassır s. a. : tanassur eden, Hıristiyan olan.

mütenavil, -li s. a. : tenavül eden, alıp yiyen.

mütenavip, -bi (..-.) s. a. : **1.** nöbetleşe. **2. fels.** almaşık.

mütenazır (..-.) s. a. : **1.** tenazur eden, birbirinin karşısında bulunan, birbirine bakan. **2. mat.** bakışık, simetrik. **sosy.** karşılık.

mütenazıran (..-..) zf. a. : **mat.** bakışık olarak, simetrik olarak.

mütenebbi (...-) s. a. : nebilik, peygamberlik taslıyan.

mütenebbih s. a. : intibah etmiş, aklını başına toplamış, akıllanmış, uslanmış, uyanık, dikkatli.

mütenebbit, -ti s. a. : tenebbüt eden, yerden biten [ot gibi].

müteneffil, -li s. a. : nâfile namaz kılan.

müteneffir s. a. : nefret eden, iğrenen, tiksinen.

müteneffis s. a. : teneffüs eden, soluk alan.

müteneffiz s. a. : nüfuzlu, sözü geçen, sözünü yürüten.

mütenekkir s. a. : tenekkür eden, kıyafet değiştiren, kendini belli etmiyen.

mütenekkiren zf. a. : mütenekkir olarak, kendini belli etmeksizin.

mütenemmil, -li s. a. : karınca gibi kaynaşan.

mütenevvi (...-) s. a. : nevîlenen, çeşitli, türlü, türlü türlü, çeşit çeşit.

mütenevvim s. a. : uyuklıyan uyuyan; rüya gören.

mütenevvir s. a. : tenevvür eden, nurlanan, parlıyan.

mütenezzih s. a. : **1.** tenezzüh eden, gezip eğlenen. **2.** temize çıkan, aklanan.

mütenezzil s. a. : tenezzül eden, alçalan; gönül alçaklığı gösteren.

müteradif (..-.) s. a. : **dilb.** bir anlamda bulunan kelimeler, eşanlamlı, anlamdaş.

müterafık, -ği (..-.) s. a. : refakat eden, arkadaşlık eden, birlikte bulunan.

müterahhim s. a. : merhamet eden, acıyan.

müterahi (..--) s. a. : terahi eden, tembellik eden, gevşek, ağır davranan; cayan.

müterakim (..-.) s. a. : terâküm eden, toplanan, biriken, birikmiş.

müterakkıp, -bı s. a. : terakkubeden, birini, bir şeyi bekliyen, gözeten, kollıyan; uman.

müterakki (...-) s. a. : terakki eden, yükselen, ilerliyen, ileri, ilerlemiş.

müterassıt, -dı s. a. : tarassudeden, gözeten, kollıyan, bekliyen.

mütercem s. a. : tercüme olunmuş, başka dilden çevrilmiş.

mütercim s. a. : tercüme eden, başka dilden çeviren, çevirmen, çevirici.

müteredddi (...-) s. a. : tereddi etmiş, gerilemiş, soysuzlaşmış, yoz.

müteredddit, -di s. a. : **1.** bir yere gidip gelen. **2.** tereddüt eden, karar vermeyip düşünen, kararsız, ikircimli.

mütereffi (...-) s. a. : **1.** tereffu eden, yükselen, yukarıya kalkan. **2.** kibirlenen.

müterekkip, -bi s. a. : terekkübetmiş, bir şey başka bir şeyle birleşmiş.

müterennim s. a. : terennüm eden, şarkı söyliyen.

müteressip, -bi s. a. : teressübeden, dibe çöken, durulan, tortulanan.

mütereşşih s. a. : tereşşüheden, sızan, ter gibi dışarı çıkan.

müterettip, -bi s. a. : terettübeden, ait olan, ...üstüne düşen.

mütesabbır s. a. : sabreden.

mütesaddır s. a. : tasaddur eden, baş köşeyi alan, başta bulunan.

mütesadif (..-.) s. a. : tesadüf eden, rastlıyan.

mütesadim (..-.) s. a. : tesadüm eden, birbiriyle çarpışan.

mütesahil (..-.) s. a. : tesahül eden, birbirine kolaylık ve yumuşaklık gösteren.

mütesahip, -bi (..-.) s. a. : tesahübeden, sahip çıkan, arka olan.

mütesait, -di (..-.) s. a. : suudeden, yukarı çıkan, tırmanan, ağan.

mütesalip, -bi (..-.) s. a. : çapraz, haçvari.

mütesallıt, -tı s. a. : tasallut eden, sırnaşan, sarkıntılık eden; zorba.

mütesallif s. a. : bilgiç.

mütesallip, -bi s. a. : tasallübeden, katılaşan, sertleşen, sert, sağlam.

mütesamih, -hi (..-.) s. a. : müsamaha eden, göz yuman, hoş gören.

mütesanit, -di (..-.) s. a. : tesanüt eden, dayanan; dayanışık.

mütesari' (..-.) s. a. : çabucak.

mütesavi (..--) s. a. : müsavi, eşit.

mütesaviyen (..-..) zf. a. : eşit olarak, eşitçe.

mütesavver s. a. : tasavvur edilmiş, edilen, tasarlanan, tasarlanmış.

mütesehhir s. a. : gece uyuyamayıp sabahlıyan.

müteselli (...-) s. a. : teselli bulan, avunan, avunmuş.

müteselliika i. a. : **zool.** tırmananlar.

mütesellim 1. s. a. : teslim olunan şeyi alıp kabul eden. **2.** i. [eski] vergi tahsildarı. **3.** i. [eskiden mülki teşkilâtta] kaymakam.

müteselliyane (....-.) zf. a. f. : avunurcasına, avunarak.

müteselsil, müteselsile s. a. : teselsül eden, birbirini takibeden, zincirleme. **Cibal-i müteselsile** : sıra dağlar.

müteselsilen zf. a. : zincirleme olarak.

mütesemmim s. a. : tesemmüm eden, zehirlenen.

mütesettir s. a. : tesettür eden, örtünen, saklanan, gizlenen.

mütesevvik, -ki s. a. : misvak kullanan.

müteseyyip, -bi [se ile] s. a. : teseyyübeden, dul kalan kadın.

müteseyyip, -bi [sin ile] s. a. : teseyyübeden, kayıtsız davranan, umursamıyan.

müteşabih (..-.) s. a. : birbirine benziyen.

müteşa'ip, -bi s. a. : şubelenen, dallanan, kollara ayrılan.

müteşair (..-.) s. a. : şairlik satan, şâir geçinen.

müteşakil (..-.) s. a. : şekilce birbirine uygun olan, bir biçimde olan.

müteşebbih s. a. : **1.** teşebbüh eden, benziyen, andıran. **2.** birini taklideden, kendini ona benzeten.

müteşebbik s. a. : şebeke biçiminde bulunan, birbirine girmiş, karışmış olan.

müteşebbis s. a. : teşebbüs eden, girişken.

müteşebbisin (....-) s. a. ç. : teşebbüste bulunanlar, bir işe girişenler.

müteşeffi (...-) s. a. : **1.** şifa bulan, iyileşen. **2.** öcünü almakla yüreği rahat eden.

müteşehhip, -bi i. a. : **fiz.** akkor.

müteşe'im s. a. : teşeüm eden, uğursuz sayan, üzerine uğursuzluk geliyor gibi sanan.

müteşekki (...-) s. a. : şikâyet eden, hoşnutsuzluğunu bildiren.

müteşekkik, -ki s. a. : şek ve şüphe de kalan, şüphelenen, şüpheye düşen.

müteşekkil s. a. : şekillenmiş, meydana gelmiş, kurulmuş, oluşmuş.

müteşekkir s. a. : teşekkür eden, nimete, ihsana, iyiliğe karşı medihde bulunan.

müteşemmir s. a. : teşemmür eden, işe hazırlanan, kolları sıvayan.

müteşemmis s. a. : teşemmüs eden, güneşe oturan, güneşlenen.

müteşenniç, -ci s. a. : **1.** teşennüc eden, buruşan. **2.** azan [yara]. **3. hek.** büzülen, daralan, kasılan, spazm yapan [adale, sinir].

müteşerrif s. a. : şeref, onur kazanan.

müteşettit, -ti s. a. : teşettüt eden, dağılan, ayrılan, perişan olan.

müteşevvik, -kı [k kalın] s. a. : teşevvuk eden, bir şeye karşı şiddetli arzu gösteren, çok istekli.

müteşevviş s. a. : teşevvüş eden, karmakarışık olan; anlaşılmaz, içinden çıkılmaz.

mütetabbip, -bi s. ve i. a. : hekimlik satan, hekimlik taslıyan, hekim taslağı.

mütetabık, -kı (..-.) s. a. : tetabuk eden, birbirine uygun gelen, uyan.

mütetabi (..--) s. a. : tetabu eden, ardarda gelen, birbiri ardınca gelen.

mütetabian zf. a. : birbiri ardınca.

mutetebbi, -i (...-) s. a. : tetebbu eden, araştırıcı.

mütetevviç, -ci s. a. : taç giymiş, taçlı.

mütevâfık, -ğı (..-.) i. a. : uyan, uygun; **mat.** yöndeş.

mütevahhiş s. a. : tevahhuş eden, ürken, ürkek, korkan; yadırgıyan.

mütevakkıf s. a. : **1.** tevakkuf eden, duran, bekliyen. **2.** bir şeye bağlı olan, ...bağlı.

mütevali (..--) s. a. : art arda gelen, üst üste olan, arasız, aralıksız, bir düziye.

mütevalit, -di (..-.) s. a. : birbirinden doğup üreyen.

mütevaliyen (..-..) zf. a. : art arda, üst üste, bir düziye, aralık vermeden.

mütevaris (..-.) s. a. : tevarüs eden, miras kalan.

mütevarit, -di (..-.) s. a. : tevarüd eden, gelen. **Mekâtib-i mütevaride:** gelen mektuplar.

mütevati (..--) s. a. : **1.** birbirine benziyen. **2. fels.** tekanlamlı, ünivok.

mütevatir (..-.) s. a. : tevatür eden, ağızdan ağıza yayılan.

mütevattın s. a. : tevattun etmiş, yerleşmiş, yurt tutmuş, yurtlanmış.

mütevazı, -ı (..--) s. a. : tevazu eden, alçakgönüllü, gösterişsiz, kurumsuz.

mütevazi (..--) s. a. : birbirine muvazi (paralel) olan; paralel. **Mütevazi-l-adla : geo.** paralelkenar. **Mütevazi-s-sütuh : geo.** paralelyüz.

mütevazin (..-.) s. a. : tevazün eden, denk, dengeşik, oranlı.

müteveccih s. a. : teveccüh eden, bir yöne çevrilmiş, dönmüş, doğrulmuş, yönelmiş.

müteveccihen zf. a. : **1.** teveccüh ederek, yönelerek. **2.** gitmek üzere [bir yere].

müteveffa (...-) s. a. : vefat etmiş, ölmüş, göçmüş, yarlıganmış.

mütevehhim s. a. : tevehhüm eden, vehimlenen, kuruntulu.

mütevekkil s. a. : tevekkül eden, işini Allah'a veya oluruna bırakan, kadere boyun eğen; güvenen, bel bağlıyan.

mütevelli (...-) s. ve i. a. : bir vıkfı idare eden kimse.

mütevellit, -di s. a. : **1.** tevellüt eden, doğan. **2.** ileri gelen.

müteverrim s. a. : teverrüm etmiş, verem olmuş, veremli.

mütevessil, -li s. a. : **1.** tevessül eden, sarılan; inanan. **2.** sebep tutan. **3.** başvuran, girişen.

mütevettir s. a. : tevettür eden, gerilen, gerilmiş, gergin.

müteyakkız s. a. : teyakkuz eden, uyanık bulunan, dikkatli, tetikte.

müteyemmen s. a. : meymenetli, mübarek, uğurlu, kutlu.

müteyessir s. a. : müyesser olan, kolaylaşan, kolay yapılan, yapılması kolay.

mütezahim (..-.) s. a. : kalabalıktan birbirlerine sıkışan.

mütezaif (..-.) s. a. : tezaüf eden, kendi misli veya birkaç misli kadar artan, kat kat artan.

mütezait, -di (..-.), **mütezayit, -di** (..-.) s. a. : tezayüt eden, artımlı, artan, çoğalan.

mütezakkım s. a. : tezakkum eden, güçlükle yutan.

mütezallil s. a. : tezallül eden, gölgelenen, gölgede bulunan; korunan.

mütezammın s. a. : tazammun eden, içine alan, kaplıyan, kapsıyan, kapsamış.

mütezat, -ddı (..-) s. a. : zıt, uyuşmaz, karşıt.

mütezayyık, -kı s. a. : tazayyuk eden, darlaşan.

mütezebzip, -bi **1.** s. a. : tezebzüb eden, kararsız. **2.** **zf.** karmakarışık.

mütezehhir s. a. : **1.** çiçeklenen, çiçekli. **2.** parlıyan.

mütezekki (...-) s. a. : tezekki eden, temize çıkan [kimse].

mütezellil s. a. : tezellül eden, alçalan, zillete, alçaklığa katlanan.

mütezelzil s. a. : tezelzül eden, sarsılan, sarsılmış, oynıyan, sallanan.

mütezevviç, -ci s. a. : tezevvüç eden, nikâhla alan, zevce edinen.

mütezevvik, -kı [k kalın] s. a. : zevk alan, tadını tadan.

müthiş s. a. : **1.** dehşetli, ürküten, korkutan, korkunç. **2.** aşırı. **3.** şaşılacak.

müttefik, -kı s. a. : ittifak eden, birleşen, birleşmiş, uyuşan, bağlaşık. **Müttefik-ül-kavil** : söz birliği.

müttefikan zf. a. : oy birliğiyle, el birliğiyle.

müttehem s. a. : suçlu, suçlanmış, suçlu görülen.

müttehemiyet, -ti i. o. : suçluluk, suçlandırılma.

müttehiden zf. a. : itihadederek, birlikte, birlik olarak, beraberce.

müttehim s. a. : töhmetli, kabahatli, suçlu görülen, suçlanan.

müttehit, -di s. a. : ittihadeden, birleşen, birleşmiş, birleşik.

müttekâ (..-) s. a. : ittikâ olunacak, dayanılacak şey, dayanç, dayangaç.

mütteki (..-) [k kalın] s. a. : günahtan sakınan, Allah'tan korkan.

mütteki (..-) s. a. : ittikâ eden; dayanan, dayanmış.

müttesi (..-) s. a. : tevessü eden, genişliyen, bollaşan.

mütun (.-) i. a. ç. : metinler, ibâreler.

müvacehe (.-..) i. a. : yüzleşme, yüzleştirme, yüz yüze gelme; karşı.

müvaceheten (.-...) zf. a. : yüz yüze gelerek; yüzleşerek.

müvaneset, -ti (.-..) i. a. : ünsiyet peyda etme, alışkanlık, alışıklık, insana alışma.

müvazat, -tı (.--) i. a. : koşutluk, paralellik.

müvecceh s. a. : tevcih edilmiş, teveccüh olunan, makbul, saygıdeğer.

müveccih s. a. : **mat.** doğrultman.

müvekkel s. a. : vekil tayin olunmuş, vekil edilen kimse.

müvekkil s. ve i. a. : vekil tayin eden, birini vekil eden kimse.

müvelledat, -tı (...-) s. a. ç. : **1.** doğan şeyler [insan, hayvan]. **2.** yapma kelimeler.

müvellet, -di s. a. : doğmuş.

müvellide i. a. : doğurtan kadın, ebe.

müvellit, -di s. a. : **1.** tevlîdeden, doğurtan. **Müvellid-ül-humuza : kim.** oksijen. **Müvellid-ül-ma : kim.** hidrojen. **2. mat.** ana çizgi, ana doğru.

müverrah s. a. : tarihli, tarihi atılmış.

müverrih s. ve i. a. : tarihçi, tarih yazan.

müvessi (..-) s. a. : tevsi eden, genişleten. **Müvessi-i eviye : biy.** damar genişleten.

müvesvis s. a. : vesveseli, meraklı, kuruntulu, kuşkulu, alıngan, işkilli.

müveşşah 1. s. a. : süslenmiş, süslü, giyimli kuşamlı. **2. i. ed.** akrostiş.

müvezzi, -i (..-) s. ve i. a. : tevzi eden, dağıtan, dağıtıcı.

müyemmen s. a. : yümünlü, bereketli.

müyesser s. a. : **1.** kolay, kolaylıkla olmuş. **2.** sonu hayırlı.

müzah (.-) i. a. : mizah, şaka, lâtife.

müzahame (.-..) i. a. : zahmet, sıkıntı verme.

müzaheret, -ti (.-..) i. a. : arkalama, yardım etme, koruma.

müzahir (.-.) s. a. : arkalayıcı, yardımcı, koruyucu, arka.

müzahrefat, -tı (...-) i. a. ç. : süprüntü.

müzakerat, -tı (.-.-) i. a. ç. : müzakereler; [iş üzerine] konuşma [lar], görüşme [ler], danışma [lar].

müzakere (.-..) i. a. : **1.** görüşerek karar verme. **2.** öğrencinin ders çalışması; **fels.** oylaşım.

müzap, -bı (.-) s. a. : izabe edilmiş, eritilmiş, erimiş; ergimiş.

müzayede (.-..) i. a. : mezat etme, artırma.

müzayeka (.-..) i. a. : darlık, sıkıntı; parasızlık, yokluk, bun.

müzd, -dü i. a. : **1.** ücret, karşılık. **2.** kira. **Müzd-i dendan :** diş kirası.

müzdat, -dı (.-) s. a. : ziyadeleşmiş, artmış, çok, çoğalmış.

müzdehim s. a. : izdihamlı, kalabalık, sıkışmış, birbiri üstüne yığılmış.

müzdevice i. a. : **bot.** kavuşur suyosunları.

müzebzep, -bi s. a. : **1.** kararsız, ikircimli. **2.** karmakarışık. **3.** bozuk [yönetim].

müzebzib, -bi s. a. : karıştıran, karmakarışık eden.

müzehhep, -bi s. a. : tezhipli, altın suyuna batırılmış, yaldızlı.

müzehhip, -bi s. a. : tezhip eden, altın suyuna batıran, yaldızlıyan, tezhipçi.

müzekka (..-) s. a. : **1.** tezkiye edilmiş, paklanmış, aklanmış. **2.** zekât verilmiş.

müzekker s. ve i. : **1.** erkek, er. **2. gr.** eril.

müzekki (..-) s. a. : **1.** tezkiye eden, temizliyen, aklıyan. **2.** tanıkların durumunu inceliyerek kabul edilebileceğini ispat eden. **3.** cenaze töreninde tezkiye eden.

müzekkir s. a. : zikrettiren, hatıra getiren, yadettiren, hatırlatan, andıran.

müzekkire i. a. : üstün makama yazılan resmî yazı.

müzerri (..-) s. a. : tohum eken.

müzevva (..-) s. a. : zaviyeli, köşeli.

müzevvir s. a. : tezvir eden, söz taşıyan, arabozucu, fitleyici.

müzeyyel s. a. : zeyli, eklentisi olan, ulanmış, eklenmiş.

müzeyyelen zf. a. : altına cevabı yazılarak.

müzeyyen s. a. : ziynetli, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış.

müzeyyenat, -tı (...-) i. a. ç. : ziynetlendirilmiş, süslenmiş şeyler, süslü şeyler.

müziç, -z'ici s. a. : izaceden, rahatsız eden; bunaltıcı, tedirgin edici, sıkıcı; sırnaşık.

müzmin s. a. : eskimiş, yerleşmiş, kronik, süreğen.

müznip, -bi s. a. : günah, suç işliyen, suçlu.

N

na- (-) e. f. : sız, değil; olmıyan. **Na-hoş** : hoş değil. **Na-ehil** : beceriksiz.

nab (-) **1.** s. f. : halis, saf, berrak. **2. i.** oluk.

nabazan (..-) i. a. : damar vurması, nabız atması.

nabeca (-.-) b. s. f. : yersiz, yolsuz.

nabedit, -di (-.-) b. s. f. : görünmez, belirsiz.

nabehengâm (-..-) b. s. f. : vakitsiz, sırasız.

nabekâr (-.-) b. s. f. : haylaz, işe yaramaz.

nabemahal b. s. f. a. : yersiz, yolsuz, yerinde olmıyan.

nabemevsim (-...) b. s. f. a. : vakitsiz, sırasız.

naberca (-.-) b. s. f. : yersiz, yolsuz.

nabız, -bzı i. a. : **1.** atar damar, vurur damar. **2. mec.** psikoloji. **Nabız-gir** : mizaca göre davranmasını bilen, yaranmasını bilen [birine-].

nabî (--) i. a. : haberci, haber veren.

nabit, -ti (-.) s. a. : yerden çıkan, biten.

nabut, -du (--) s. f. : **1.** yok olan, bulunmıyan. **2.** iflâs etmiş.

namübarek (-.-.) b. s. f. a. : uğursuz, hayırsız; mübarek ve kutlu olmıyan.

naci (--) s. a. : necat bulan, selâmete kavuşan, kurtulmuş.

nacut, -du (--) i. f. : büyük kadeh.

naçar (--) b. s. f. : **1.** çaresiz, ister istemez. **2.** ....zorunda kalmış.

naçiz (--) b. s. f. : değersiz, önemsiz.

naçizane (---.) zf. f. : pek küçük, önemsiz bir şey olarak.

nadan (--) b. s. f. : bilmez, cahil; kaba, nobran.

nadani (---) b. i. f. : nadanlık, kabalık, nobranlık.

nadi (--) **1.** s. a. : nida eden, çağıran, bağıran. **2. i.** meclis, toplantı.

nadide (--.) b. s. f. : görülmemiş, görülmedik, az bulunur, az görülür.

nadim (-.) s. a. : nedamet duyan, pişman olan.

nadimen (-..) zf. a. : pişman olarak.

nadimiyet, -ti (-...) i. a. : pişmanlık.

nadir (-.) s. a. : az, az bulunur, seyrek.

nadirat, -tı (-.-) i. a. ç. : seyrek, az bulunan şeyler.

nadire (-..) s. ve i. : nadir olan, az bulunur şey. **Nadire-i zaman** : zamanında bir eşi daha olmıyan kimse.

nadiredan (-..-) b. s. a. f. : bilgin; zarif sözler bilen.

nadiregû (-..-) b. s. a. f. : az bulunur sözler söyliyen.

nadiren (-..) zf. a. : arasıra, pek az, tektük.

naf (-) i. f. : **1.** göbek. **2.** orta.

nafaka i. a. : yetimlere veya boşanmış bir kadına verilen para, geçinmelik, geçimlik.

nafi (--) s. a. : nefyeden, süren, kovan.

nafi', -i (--) [ayın ile] s. a. : faydalı, yararlı.

nafia (-..) i. a. : yol ve köprü gibi herkesin menfaatine ait işlere bakan daire, bayındırlık. **Nafia vekâleti** : bayındırlık bakanlığı. **Nafia vekili** : bayındırlık bakanı.

nafile (-..) s. a. : **1.** boş, faydasız, boşu boşuna olan. **2.** fazladan kılınan namaz.

nafir (-.) s. a. : **1.** nefret eden. **2.** korkan, ürken.

nafiz (-.) s. a. : **1.** nüfûzeden, delip geçen. **2.** sözü geçen.

nafiziyyet, -ti (-...) i. a. : nâfizlik, sözü geçerlik.

nagâh (--) **1.** zf. f. : ansızın, apansızın, birdenbire. **2. s.** vakitsiz.

nağamat, -tı (..-) i. a. ç. : nağmeler, ezgiler, güzel sesler.

nagehan (-.-) b. s. f. : ansızın, birdenbire.

nagehani (-.--) b. s. f. : ansızın olan, birdenbire olan.

nağme i. a. : **1.** melodi, ezgi; müzik perdesi, nota. **2.** yalandan, nazlanılarak söylenilen söz. **Nağme-i Davut** : Davut Aleyhisselâm'ın güzel sesi.

nağmesaz (..-) b. s. a. f. : güzel sesle okuyan.

nahah (--) b. s. f. : istemiyerek, zoraki.

nahak, -kkı (-.) b. s. f. a. : **1.** haksız. **2.** beyhude, boş, **Na-hak yere** : haksız yere, boşuna, boşu boşuna.

nahemvar (-.-) b. s. f. : **1.** düz olmıyan, eğri. **2.** uygunsuz, yolsuz.

nahhat, -tı (.-) i. a. : marangoz, tahta, ağaç oymacısı.

nahif (.-) [ha ile] s. a. : cılız, çelimsiz, zayıf, arık.

nahif (.-) [hı ile] i. a. : genizden gelen ses.

nahil, -hli [ha ile] i. a. : arı, bal arısı.

nahil, -hli [hı ile] i. a. : hurma ağacı.

nahip, -bi (-.) s. a. : yağma eden, talanlıyan, çapulcu.

nahir (.-) [ha ile] s. a. : boğazlanmış, kesilmiş.

nahir (.-) [hı ile] s. a. : burundan hırlıyan.

nahir, -hri i. a. : boğazlama, kesme.

nahire (.-.) i. a. : ayın ilk günü veya son gecesi.

nahis, -hsi s. a. : uğursuz, uğursuzluk, şom.

nakis (-.) i. a. : kıtlık yılı.

nahit, -htı i. a. : yontma; oyma.

nahit, -di (-.), **nahide** (-..) i. a. : turunç memeli kız.

nahit (--), **nahide** (--.) i. f. : Zühre, Çoban (çolpan) yıldızı, Kervankıran, Venüs.

nahiv, -hvi i. a. : sözdizimi, sintaks.

nahiye (-..) i. a. : **1.** bölge. **Nahiye-i ıptiye : anat.** koltukaltı bölgesi. **Nahiye-i kataniye : anat.** bel bölgesi.

nahiyevi (...-) s. a. : bölgesel.

nahle [hı ile] i. a. : **1.** bir tek fidan. **2.** bir tane hurma ağacı.

nahle [ha ile] i. a. : bir tek arı.

nahliye i. a. : **bot.** hurmalar.

nahnaha i. a. : **1.** öksürük. **2.** hırıltılı soluma.

nahoş (-.) b. s. f. : hoş olmıyan, hoşa gitmiyen.

nahs, -i i. a. : uğursuzluk, yümünsüzlük.

nahüda (-.-) **1.** b. s. f. : Allah'sız, Allah'tan korkmaz. **2. i.** gemi kaptanı, gemici.

nahvet, -ti i. a. : gurur, kibir, büyüklük, benlik. **Nahvet-füruş :** büyüklenen, böbürlenen.

nahvi (.-) s. a. : sözdizimi, sintaksla ilgili.

nahviyyun (..-) s. ve i. a. : gramerciler, gramer uzmanları.

naış, -a'şı i. a. : ölü vücudu, ceset.

naıt, -a'tı i. a. : Peygamberimizi öven şiir.

naif (.-) s. a. : zayıf [zaif ile birlikte kullanılır].

nail (-.) s. a. : istediği şeyi elde eden, ermiş.

nailiyet, -ti (-...) i. a. : **1.** murada erme, ergi. **2.** ele geçirme.

naim (-.) [hemze ile] s. a. : uykuda olan, uyuyan.

naim (-.) [ayın ile] s. a. : **1.** yumuşak, kemiksiz. **2.** taze, körpe [bitki].

naim (.-) [ayın ile] i. a. : bolluk ve rahatlık içinde yaşama.

naime (-..) i. a. : **zool.** yumuşakçalar.

naip, -bi (-.) **1.** i. a. : vekil. **Kıral naibi** : kadı. **2.** s. nöbet bekliyen, nöbetle gelen.

naire (-..) i. a. : ateş, alev, yalın.

nâk, -ki (-) e. f. : -lı, -lu, -li, -lü. **Elem-nâk** : elemli.

naka (-.) i. a. : dişi deve, maya.

nakabil, -li (--.) b. s. f. a. : imkânsız, olanaksız, olamaz.

nakâm (--) b. s. f. : muradına nail olamıyan, bedbaht, mahrum, yoksun.

nakarat, -tı (..-) i. a. : **1.** bir şarkının türlü kısımları arasında tekrarlanan parça, kavuştak. **2.** usanç verecek kadar sık sık tekrarlanan söz.

nakden zf. a. : para olarak, paraca.

nakdi (.-) s. a. : para bakımından olan, paraca. **Nakdi ceza** : para cezası.

nakes (-.) b. s. f. : alçak, soysuz.

nakıp, -kbı i. a. : delme; delik veya lâğım açma.

nakıliyet, -tı (-.-.) i. a. : **fiz.** geçirme niteliği, iletkenlik.

nakır, -krı i. a. : **1.** vurma. **2.** kuşun yem toplaması. **3.** kabartma, kalem işi, kakma, oyma, taş oyma, heykel yapma.

nakıs (-.) s. a. : **1.** eksik, eksikli, yetkinsiz. **2. mat.** eksi. **Mahrut-i nakıs** : kesik koni.

nakış, -kşı i. a. : **1.** nakış, işleme. **2.** duvarlara, tavanlara boya ile yapılan süs, bezek.

nakışbendi (...-) b. i. a. f. : **1.** resramlık, süslemeli dokuma sanatı. **2.** Şeyh Muhammed Bahaüddin Nakışbend'in kurduğu zühde, mürakabeye ve hafî zikre dayanan tarikatine girmiş kimse.

nakışbent, -di b. i. a. f. : kumaşların nakışlarını bağlayıp ipek tellerle tezgâha hazırlıyan kimse.

nakız, -kzı i. a. : **1.** bozma, çözme. **2.** bir sözleşmeyi yok sayma.

nakih (.-) s. a. : hastalıktan yeni kalkan.

nakiiye (.--.) i. a. : **zool.** haşlamlılar.

nakil, -kli i. a. : **1.** taşıma, aktarma, geçirme, **Nakl-üd-dem** : **biy.** kanaktarma. **2.** anlatma. **3.** göç, göçetme.

nakil (-.) [k kalın] s. a. : **1.** nakleden, götüren. **2.** anlatan, hikâye eden, **fiz.** iletken.

nakip, -bi (.-) s. a. : **1.** bir kavim veya kabile başkanı. **2.** bir tekkede şeyh yardımcısı veya dede. **Nakîb-ül-eşraf** : Peygamber soyundan olanların işlerini görmek üzere içlerinden hükümetçe tâyin olunan kimse.

nakisa (.-.) i. a. : kusur, eksiklik.

nakit, -kdi i. a. : akçe, para.

nakiz (.-) s. a. : zıt, muhalif, karşıt.

nakkap, -bı (.-) s. a. : delik açıcı, delici.

nakkare (.-.) i. f. : dümbelek.

nakkarhane (..-.) b. i. a. f. : [eski] mızıka takımına ve bunun bulunduğu yere verilen ad, mehterhane.

nakkaş (.-) i. a. : duvara nakışlar yapan, bezekçi.

naklen zf. a. : nakil yoliyle, aktararak.

nakli (.-) s. a. : **1.** taşıma ile ilgili. **2.** akla değil nakle dayanan, söylenen [gerçek].

nakliyat, -tı (..-) i. a. : **1.** taşıma işleri; taşıt. **2.** anlatılanlardan öğrenilen şeyler.

nakliye i. a. : taşıma parası, taşımalık. **Nakliyeci** : taşıyıcı.

nakus (--) i. a. : çan.

nakzen zf. a. : nakzederek, bozarak.

nal i. a. : at, öküz gibi hizmet hayvanlarının tırnaklarına çakılan demir.

nalân (--) s. f. : inliyen.

nalâyık, -kı (--.) b. s. f. a. : lâyık olmıyan, yakışmaz, yaraşmaz, yaraşıksız, yakışıksız.

nalbant, -dı b. i. a. f. : hayvanları nallıyan kimse.

nalbur b. i. a. f. : nal, çivi, kilit, menteşe gibi şeyler satan kimse.

nale (-.) i. f. : inilti, inleme.

nalende (-..) i. f. : inliyen, inleyici.

nalezen (-..) b. s. f. : inliyen, inildiyen.

naliş (-.) i. f. : inilti, inleme, inleyiş.

nam (-) i. f. : isim, ad, san; ün. **Nam-ı müstear** : kendi adından başka alınan eğreti ad. **Nam-ı diğer** : öbür adıyle.

namadut, -du (---) b. s. f. a. : sayısız, sayılmaz, çok.

namağlup (---) b. s. f. a. : yenilmez.

namahdut, -du (-.-) b. s. f. a. : sınırsız, uçsuz bucaksız.

namahrem (-..) b. s. f. a. : **1.** mahrem olmıyan. **2.** nikâh düşmiyen. **3.** yabancı erkek tarafından görülmesi caiz olmakla kendisinden kaçılan. **4.** yabancı.

namakbul, -lü (-.-) b. s. f. a. : beğenilmeyen.

namakul, -lü (---) b. s. f. a. : akla aykırı gelen.

namalûm (---) b. s. f. a. : bilinmiyen.

naman (--) i. f. ç. : isimler, adlar.

namaz i. f. : Müslümanlarca günde

beş defa edilen ibadet. **Namaz-ı şam** : akşam namazı.

namaver (--.) b. s. f. : ad salmış, ünlü.

namazgâh (..-) b. i. f. : namaz kılınan geniş ve üstü açık yer.

namdar (--) b. s. f. : namlı, adlı sanlı, ünlü.

name (-.) i. f. : mektup. **Name-i hümayun** ; padişah tarafından bir hükümdara gönderilen mektup.

-name (-.) s. f. : yazılı, yazılmış, küçük kitap anlamlarına gelerek bileşik kelimeler yapar. [emir-name, kanun-name, karar-name..] gibi.

namerdane (-.-.) zf. f. : alçakçasına, insaniyetsizlikle.

namerdi (-.-) b. i. f. : alçaklık, insaniyetsizlik.

namergup, -bu (-.-) b. s. f. a. : rağbet olunmıyan, beğenilmiyen.

namer'i (-.-) s. a. : görünmez.

namert, -di (-.) b. s. f. : alçak, korkak; namuzsuz.

namesmu (-.-) b. s. f. a. : işitilmedik, duyulmadık.

namık, -ğı (-.) i. a. : yazıcı, kâtip.

nami (--) s. a. : büyüyen, yerden biten.

nami (--) s. f. : namlı, şöhretli, ünlü.

namizaç, -ci (-.-) b. s. f. a. : keyifsiz, rahatsız.

namubarek (-.-.) b. s. f. a. : uğursuz, meymenetsiz.

namurat, -dı (-.-) b. s. f. : muradına erişmemiş.

namus (--) i. a. : **1.** ahlâk kurallarına karşı beslenilen bağlılık duygusu. **2.** ar, edep, haya. **3.** temizlik, doğruluk.

namuskâr (-.-) s. a. : namuslu.

namuskârane (-.--.) zf. a. f. : namusluca.

namuvafık, -kı (-.-.) b. s. f. a. : muvafık, uygun olmıyan, uygunsuz, uymaz.

namülâyim (-.-.) b. s. f. a. : **1.** uygun olmıyan, uymaz, uygunsuz. **2.** sert, çetin.

namünasip, -bi (-.-.) b. s. f. a. : yakışıksız, uygunsuz.

namüsait, -di (-.-.) b. s. a. f. : elverişsiz.

namütenahi (-..--) b. s. f. a. : sonsuz, uçsuz bucaksız, sınırsız.

namütenahiyet, -ti (-..-..) b. i. f. a. : sonsuzluk.

namver (-.) b. s. f. : adlı, ünlü.

namzet, -di b. s. f. : **1.** aday. **2.** nişanlı, yavuklu, sözlü.

nan (-) i. f. : ekmek. **nan u nimetiyle perverde olmak** : ekmeğini yemek ve iyiliğini görmek.

nankör b. s. f. : gördüğü iyiliği unutan; tuz, ekmek hakkını bilmeyen.

napak, -ki (--) b. s. f. : pis, kirli.

napesent, -di (-..) b. s. f. : beğenilmiyen.

napeyda (-.-) b. s. f. : bellisiz, gizli.

napuhte (-..) b. s. f. : **1.** çiğ, pişmemiş, ham. **2.** tecrübesiz.

nar (-) i. a. : **1.** ateş, cehennem, tamu. **Nar-ı beyza** : akkor. **Nar-ı duzah** : cehennem ateşi.

nara (-.) i. a. : bağırma, çağırma, yüksek sesle bağırma.

narbün (-.) b. i. f. : nar ağacı.

nardenk (-.) i. f. : nar, erik, kızılcık, elma gibi meyvalardan çıkarılan ekşimsi pekmez.

narenci (-.-) s. a. : turunç renginde.

narenciye (-...) i. a. : **bot.** turunçgiller.

narenç, -ci (-.) i. a. : turunç [meyva].

naresa (-.-) b. s. f. : **1.** uygun olmıyan. **2.** yetişmemiş, ham.

nareside (-.-.) b. s. f. : erişmemiş, olgunlaşmamış.

nareşit, -di (-.-) b. s. f. a. : olgunlaşmamış, kemale ermemiş.

nareva' (-.-) b. s. f. : yakışmaz, yaraşmaz, yakışıksız, yaraşıksız.

nargile (-..) i. f. : nargile. **Nargile-keş** : nargile çeken, nargile içen.

narh, -hı i. a. : et ve ekmek gibi şeylere belediyece konulan fiyat.

nari (--) i. a. : ateşle ilgili; cehennemlik.

nas (-) i. a. : insanlar, halk, herkes.

nas, -sı i. a. : **1.** sarihlik, açıklık, kesinlik. **2. fels.** ınak, dogma.

nasavap, -bı (-.-) b. s. a. f. : doğru olmıyan, yanlış; haksız.

nasaz (--) b. s. f. : bozuk, düzensiz, uygunsuz.

naseza (-.-) b. s. f. : yakışmaz, yaraşmaz, yakışıksız, yaraşıksız.

nasfet, -ti i. a. : denkserlik, haklılık, doğruluk [aslı : "nasafet" dir].

nasıf (-.) i. a. : **geo.** açıortayı, açıyı iki eşit parçaya bölen doğru.

nasıh (-.) s. a. : nasihat eden, öğüt veren.

nasır (-.) s. a. : yardımcı, yardım eden.

nasi (--) s. a. : nisyan eden, unutan.

nasih (-.) s. a. : **1.** istinsah eden, kopyasını çıkaran. **2.** silen, yok eden.

nasihat, -tı (.-.) i. a. : öğüt.

nasihatamiz (.-.--) b. s. a. f. : kendisinden öğüt alınacak söz.

nasihatpezir (.-..-) b. s. a. f. : öğüt dinler.

nasip, -bi (.-) i. a. : kısmet, pay; düşerlik.

nasir (-.) s. a. : **1.** serpen, yayan, saçan. **2.** nesir yazan.

nasiye (-..) i. a. : alın. **Nasiye-pira :** alnı süsleyen.

nasp, -bı i. a. : **1.** tayin etme, atama. **2.** dikme, saplama.

nasr i. a. : **1.** yardım. **2.** üstünlük. **Nasr-ullah :** Allah'ın yardımı.

Nasrani (.--) ö. i. a. : Hıristiyan.

Nasraniyet, -ti (.-..) ö. i. a. : Hıristiyanlık.

nassi (.-) s. a. : **fels.** inaksal, dogmatik.

nassiye i. a. : **fels.** inakçılık, dogmatizm.

nasuh (.-) s. a. : samimî, halis; sadık, gerçek, doğru. **Tevbei nasuh :** bozulmaz tövbe.

nasuhi (.--) s. a. : bozulmaz şekilde tövbe eden.

nasut, -tu (--) i. a. : insanlık, insanlık camiası, insanlıkla ilgili şeyler. **Âlem-i nasut :** insanlık âlemi.

naşad (--) b. s. f. : şadolmıyan, kederli, hüzünlü, tasalı.

naşi (--) **1.** s. a. : neşet eden, ileri gelen. **2. zf.** ötürü, dolayı.

naşinide (-.-.) b. s. f. : işitilmedik, duyulmadık.

naşikip, -bi (..-) b. s. f. : sabırsız.

naşir (-.) s. a. : neşreden, yayan, yayıcı, çıkaran, dağıtan, saçan. **Naşir-ül-harare : kim.** ısıveren.

na't, -a'tı i. a. : **1.** bir şeyi medhederek anlatma. **2. ed.** Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiir.

natamam (-.-) b. s. f. a. : bitmemiş, eksik.

nateraşide (-.--.) b. s. f. : yontulmamış; kaba [adam].

natıh, -thı i. a. : süsme, boynuzla vurma.

natık, -ğı (-.) s. a. : söyliyen, lâkırdı eden.

natıka (-..) i. a. : güzel söz söyleme yetisi.

natıkaperdaz (-...-) b. s. a. f. : güzel söz söyliyen.

natıkapira (-..--) b. s. a. f. : sözünü, dokunaklı, düzgün kelimelerle söyliyen.

natuk, -ku (.-) s. a. : kolaylıkla söz söyliyen.

natüvan (-.-) b. s. f. : halsiz, kuvvetsiz; zayıf.

naümit, -di (-.-) b. s. f. : ümitsiz, kederli.

naver (-.) s. f. : kabil, olabilir, olanaklı.

nay (-) i. f. : kamış, ney. **Nay-zen :** neyzen, ney çalan.

nayce (-.) b. i. f. : küçük ney.

nayap, -bı (--) b. s. f. : bulunmaz. **Ka'r-ı nayap :** dibi bulunmaz.

naz (-) i. f. : cilve; kendini ağır satma.

nazar i. a. : **1.** bakış, bakma. **2.** göz. **Nazar-ı dikkate alma :** önem verme, gözönünde tutma. **Nazar-ı dikkati celbetme :** göze çarpma, dikkati çekme. **Nazarında :** önünde, gözünde.

nazaran zf. a. : göre, bakarak, bakılırsa, bakınca.

nazarendaz (...-) b. s. a. f. : göz atan, bakan.

nazari (..-) s. a. : **1.** nazara, bakışa ait. **2.** yalnız görüş halinde bulunan, kuram niteliğinde olan, teorik.

nazariyat (...-) i. a. ç. : bilimsel görüşler, kuramlar.

nazariye i. a. : kuram, teori.

nazarrüba (...-) b. s. a. f. : göz alıcı, göz çeken.

nazende (-..) s. f. : naz edici, nazlı, hoş edalı.

nazenin (-.-) b. s. f. : nazlı, baylan, cilveli, lâtif, güzel. **Tarik-i nazenin :** Bektaşi tarikati.

nazım (-.) s. a. : **1.** nizama koyan, düzenliyen, düzengeç. **2.** nazım haline koyan, manzume yazan.

nazım, -zmı i. a. : vezinli ve kafiyeli söz veya yazı.

nazır (-.) **1.** s. a. : nezaret eden, bakan. **2.** i. bakan [kabinede].

nazif (.-) s. a. : temiz.

nazik, -ği (-.) s. a. : ince, narin, zayıf, terbiyeli.

nazikâne (-.-.) zf. a. : nezaketle, incelikle.

nazil (-.) s. a. : nüzûleden, inen.

nazile (-..) i. a. : belâ, sıkıntı.

nazir (.-) s. a. : eş, benzer.

nazire (.-.) i. a. : **1.** örnek. **2.** bir şairin manzum bir eserine (çok zaman gazeline) başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yapılan benzer.

nazmen zf. a. : manzum olarak.

neb' i. a. : yerden kaynama, fışkırma.

nebahet, -ti (.-.) i. a. : şöhret, ün; büyüklük.

nebair (.-.) i. a. ç. : nebîreler, torunlar [kız].

nebat, -tı (.-) i. a. : bitki.

nebatat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** bitkiler, **2.** botanik.

nebati (.--) s. a. : bitkisel. **Nebatî örtü : coğr.** bitkisel örtü.

nebean (..-) i. a. : yerden kaynama, fışkırma.

nebevi (..-) s. a. : peygamberle (yalvaçla) ilgili olan.

nebi (.-) i. a. : peygamber, yalvaç.

nebih (.-) s. a. : **1.** soyu temiz. **2.** meşhur, ünlü.

nebir (.-) i. f. : torun.

nebt, -ti i. a. : bitme [yerden].

nebze i. a. : biraz, birazcık.

necabet, -tı (.-.) i. a. : asillik, soyluluk, temizkanlı olma, aksoyluk.

necadet, -ti (.-.) i. a. : kahramanlık, yiğitlik.

necaip, -bi (.-.) s. a. ç. : necip, asıl, onurlu, temiz kimseler veya şeyler.

necaset, -ti (.-.) i. a. : pislik; ters.

Necasi (.--) ö. i. a. : Habeş İmparatoru'nun ünvanı.

necat, -tı (.-) i. a. : tehlike ve sıkıntıdan kurtulma, kurtuluş.

neccam (.-) s. a. : astronomi bilgini.

necdet, -ti i. a. : kahramanlık, yiğitlik.

necef i. a. : 1. yüksek, tümsek yer. 2. [majüskül N ile] Kûfe çevresinde Hz. Ali'nin mezarının bulunduğu bölge.

neces i. a. : pislik, murdarlık.

necil, -cli i. a. : oğul, evlât, çocuk. **Necl-i necip** : soyu temiz çocuk.

necim, -cmi i. a. : 1. yıldız. 2. Kur'an.

necip, -bi (.-) s. a. : asîl, soyu temiz, aksoy.

necis s. a. : kirli, pis.

necliye i. a. : bot. buğdaygiller.

nedalet, -ti (.-.) i. a. : 1. kir, pislik, 2. çalma, aşırma.

nedamet, -ti (.-.) i. a. : pişmanlık, pişman olma. **Nedamet getirmek** : pişman olmak.

nedametkâr (.-.-) b. s. a. f. : pişman olan.

nedavet, -ti (.-.) i. a. : yaşlık, nemlilik.

nedbe i. a. : yara yeri, yara izi.

nedibe (.-.) i. a. : fizy. yumurtanın en önemli, tohumu meydana getiren kısmı.

nedim (.-) i. a. : 1. arkadaş, sohbet arkadaşı. 2. birini güzel sözlerle eğlendiren kimse.

nedime (.-.) i. a. : kadın nedim.

nedret, -ti i. a. : azlık, seyreklik, az bulunurluk, kıtlık.

nedve i. a. : görüşme, konuşma.

nefais (.-.) s. a. ç. : nefis, değerli olan şeyler. **Nefaiş-perest** : nefis, güzel şeyleri seven.

nefaset, -ti (.-.) i. a. : nefis olma hali, pek iyilik, değerlilik; lâtiflik.

nefehat, -tı (..-) i. a. ç. : nefhalar, üfürmeler; esintiler.

nefer i. a. : er [askerlikte].

neferiye (..-.) i. a. : küçük salkımlı bir çeşit üzüm.

nefes i. a. : 1. soluk. 2. Bektaşi tekkesinde okunan manzum söz.

neffah, -hı (.-) s. a. : **1.** hayırlı kimse, hayır ve iyilik sahibi kimse. **2.** kokusu çok.

neffas (.-) s. a. : büyü yapan, büyücü [adam]. (dişili : "neffâse").

neffasat, -ti (.--) s. a. ç. : büyücü karılar.

nefh [ha ile] i. a. : güzel kokunun yayılması.

nefh [hı ile] i. a. : üfürme, esme; boru ve benzerlerini üfleme.

nefha [ha ile] i. a. : **1.** güzel koku. **2.** üfürük, nefes, üfürme.

nefha [hı ile] i. a. : **1.** nefes, soluk, üfürük. **2.** karın şişmesi, şişkinlik.

nefi, -f'i i. a: fayda, yararlık, kazanç, çıkar.

nefi, -fyi i. a. : sürgün, sürme, sürgüne gönderme.

nef'i (.-) s. a. : **fels.** faydacı.

nefir (.-) i. a. : boru; savaş işareti. **Nefir-i am** : cemaati toplama, halkı askere sürme, toptan seferberlik.

nefiri (.--) s. a. : nefir (boru) çalan kimse.

nefis, -fsi i. a. : nefis, öz varlık. **Nefs-i mütekellim** : **gr.** fiillerde birinci şahıs, konuşan kimse.

nefis (.-) s. a. : pek güzel, pek iyi, kıymetli, lâtif.

nef'iye i. a. : **fels.** faydacılık.

nefret, -ti i. a. : tiksinme, iğrenme.

nefrin (.-) i. a. : beddua, ilenç. **Nefrin-han** : sövüp sayan.

nefsa (.-) i. a. : loğusa, yeni doğurmuş kadın.

nefsani (.--) s. a. : **1.** nefsin istekleriyle ilgili. **2.** kin ve garezle ilgili.

nefsaniyet, -ti (.-..) i. a. : düşmanlık, garez.

nefti (.-) s. f. : koyu yeşil.

nehar (.-) i. a. : gündüz.

neharen (.-.) zf. a. : gündüzün.

nehari (.--) s. a. : gündüzleri okulda bulunan, gündüzlü; yatısız [okul veya öğrenci].

nehavet, -ti (.-.) i. a. : nahiflik, zayıflık, cılızlık, çelimsizlik, arıklık.

nehiç, -hci i. a. : yol, çığır.

nehip, -hbi i. a. : yağma, çapul, talan.

nehir, -hri i. a. : nehir, ırmak.

nehiy, -hyi i. a. : yasak etme; ket vurma, tutma.

nehren zf. a. : nehir yoliyle, nehirden.

nehreyn i. a. ç. : iki nehir.

nejat, -tı i. f. : soy, asıl, nesil, nesep. [aslı : "nijat"dır].

nekabet, -ti (.-.) i. a. : nakiplik, ululuk, belirli kimselerin başları.

nekâbet, -ti (.-.) i. a. : dönme, vazgeçme, cayma.

nekahet, -ti (.-.) i. a. : hastalıktan yeni kurtulan kimsenin hali.

nekais (.-.) i. a. ç. : nakîsaler, kusurlar.

nekaiz (.-.) i. a. ç. : nakîzalar, çelişen şeyler, çelişmeler.

nekavet, -ti (.-.) i. a. : paklık, temizlik.

nekbet, -ti i. a. : **1.** düşkünlük; felâket, dert. **2.** talihsizlik.

nekir s. a. : bilinmemiş şey.

Nekir (.-) ö. i. a. : kabir meleği.

nekre i. a. : **1. gr.** belirsiz isim [zıddı "mârife]. **2.** şakacı, güldürücü.

nekregû (..-) b. s. a. f. : tuhaf ve gülünç şeyler söyliyen.

nekis, -ksi i. a. : çok çekinme, kaçınma [bir şeyden-].

nem i. f. : ıslaklık, az yaşlık.

nema (.-) i. a. : **1.** ürem. **2.** büyüme, gelişme, serpilme, çoğalma, artma.

nemadar (.--) b. s. a. f. : artan, büyüyen, çoğalan.

nemaik, -kı i. a. ç. : nemikalar, mektuplar.

nemaim (.-.) i. a. ç. : nemîmeler, koğuculuklar, çekiştiricilikler, dedikoduculuklar.

Nemce i. o. : Avusturya, Avusturyalı.

nemdar, nemnak, -ki (.-) b. s. f. : nemli, az yaş.

nemek i. f. : tuz, tad, lezzet. **Bi-nemek** : tuzsuz. **Memek-çeş** : tatma, tadına bakma.

nemika (.-.) i. a. : mektup.

nemil, -mli i. a. : **1.** karınca. **2.** kaşındırıcı bir ot.

nemim (.-) i. a. : **1.** fısıltı. **2.** koğucu.

nemime (.-.) i. a. : kovuculuk, fitçilik, çekiştiricilik, dedikoduculuk.

nemliye (.-.) i. a. : **zool.** karıncalar.

nemmal, -li (.-) s. a. : koğucu, münafık, ara bozan.

nemmam (.-) s. a. : fitçi, kovucu.

nemnâk, -ki (.-) b. s. f. : yaş, nemli.

ner i. f. : er, erkek, dişi olmıyan.

nerdban (.-) b. i. f. : merdiven.

nerdüban (..-), **nerdban** (.-) i. f. : merdiven, baskıç, basamak.

nergis i. f. : **1.** çiçekleri, ayrı veya bir köksap üzerinde şemsiye biçiminde bulunan ve beyaz, sarı çeşitleri de olan bir süs çiçeği. **2.** güzelin gözü : **Nergis-i fettan** : fettan göz.

nergisiye i. f. a: **bot.** nergisgiller.

nerimani (.---) i. f. : nerimanlık, kahramanlık, yiğitlik.

nerm, nermin (.-) **s. f.** : yumuşak. **Nerm-dil** (yüreği yumuşak) : merhametli.

nermi (.-) i. f. : yumuşaklık, gevşeklik.

nert, -di i. f. : tavla oyunu. **Nerd-baz** : tavla oynıyan.

nesaiç, -ci (.-.) i. a. ç. : dokunmuş şeyler, dokumalar.

nesaih (.-.) i. a. ç. : nasihatler, öğütler.

nesais (.-.) i. a. ç. : fiskoslar.

nesak, -kı i. a. : tarz, gidiş, yol.

nesci (.-) s. a. : dokuma ile, doku ile ilgili.

neseben zf. a. : soyca, soy bakımından.

nesep, -bi i. a. : soy, baba soyu. **Neseben akraba** : hısım.

neseviyet, -ti i. a. : kadınlık.

nesice (.-.) i. a. : dokunmuş kumaş.

nesiç, -sci i. a. : doku, dokuma, örü, örgü. **Nesc-i adalî : anat.** kasdoku. **Nesc-i azmî : anat.** kemikdoku. **Nesc-i asabî : anat.** sinirdoku. **Nesc-i demevî** : kandoku. **Nesc-i gudrufî : anat.** kıkırdakdoku. **Nesc-i isfencî : anat.** süngerdoku. **Nesc-i kavî : bot.** pekdoku. **Nesc-i kesif : anat.** tıkızdoku. **Nesc-i muhatî : anat.** sümükdoku. **Nesc-i muin : anat.** destekdoku. **Nesc-i rasafî : anat.** kaldırımsı doku. **Nesc-i temessül : anat.** özünleme dokusu.

nesiç, -ci (.-), **nesice** (.-.) s. a.: nesc-olunmuş, dokunmuş şey.

nesih, -shi i. a. : **1.** silme, lağvetme. **2.** Osmanlıcada bir çeşit yazı.

nesil, -sli i. a. : **1.** nesil, soy, döl. **2.** göbek, kuşak.

nesim (.-) i. a. : hafif rüzgâr, esin, esinti.

nesimi (.--) s. a. : nesim ile ilgili.

nesip, -bi (.-) **1.** s.a. : soylu, asil. **2. i. ed.** kasidenin başlangıcındaki tasvir kısmı.

nesir, -sri i. a. : **1.** serpme, yayma, saçma, dağıtma. **2.** vezinsiz, kafiyesiz yazı, düzyazı.

nesren zf. a. : nesir olarak, nesir ile, nazımsız, vezinsiz.

nesrin (.-) i. f. : yaban gülü.

nessaç, -cı (.-) s. a. : nesceden, dokuyan, dokumacı, çulha.

nesteren i. f. : yaban gülü.

neşat, -tı (.-) i. a. : sevinç, keyif, şevk, neşe.

neşe i. a. : **1.** keyif, sevinç. **2.** hafif sarhoşluk.

neşet, -ti i. a. : çıkma; ilerigelme. **Neş'et-i uhra** : ruhun vücuttan çıkışı. **Neş'e-i ulâ** : ruhun vücuda girmesi.

neşide (.-.) i. a. : ezbere okunan şiir.

neşir, -şri i. a. : **1.** yayma, çıkma. **2.** yayınlama, yayım, yayın.

neşiv, -şvi i. a. : canlının büyümesi, boy atması.

neşren zf. a. : yayın yoliyle.

neşriyat, -tı (..-) i. a. ç. : yayınlar, yayın.

neşter, nişter i. f. : cerrah bıçağı.

neşve i. a. : **1.** sarhoşluk. **2.** keyif, neşe. **Neşve-bahş** : neşelendiren, keyif veren. **Neşve-yab** : keyifli, neşeli.

neşvement, -di b. s. a. f. : neşeli, keyifli.

neşvünema (...-) b. s. a. : büyüme, gelişme, yetişme, serpilme.

netaiç, -ci (.-.) i. a. ç. : neticeler, sonuçlar.

nethavi (..-) s. a. : **hek.** sızıntı ile ilgili.

netice (.-.) i. a. : **1.** sonuç, son, bütün. **fels.** sonurgu.

neuzübillah (.-..-) cü. a. : Tanrıya sığınırız, Allah korusun.

nev s. f. : yeni, taze, körpe. **Nev-â-nev** : yeni yeni.

neva (.-) i. f. : **1.** ses, makam, nağme. **2.** azık. **3. müz.** Türk müziğinin 7 numaralı basit makamı olup en eski makamlardan biridir.

nevadi (.--) i. a. ç. : toplantılar.

nevadir (.-.) s. a. ç. : nadir olan, az bulunan şeyler.

nevahi (.--) [ha ile] i. a. ç. : nahiyeler, taraflar, yanlar, bucaklar.

nevahi (.--) [he ile] i. a. ç. : yasak şeyler.

nevahte (.-.) s. f. : **1.** okşanmış. **2.** saz çalmış.

nevai (.--) s. f. : makam ve ahenkle ilgili.

nevair (.-.) i. a. ç. : ateşler; alevler.

nevakıs (.-.) i. a. ç. : noksanlar; eksikler.

neval, -li (.-) i. a. : **1.** talih, kısmet. **2.** bahşiş, bağış.

nevale (.-.) i. a. : **1.** yenecek, yiyecek, içilecek şeyler, azık. **2.** vergi, bağış.

nev'an zf. a. : nevi, çeşit bakımından, cinsce.

nevasi (.--) i. a. ç. : **1.** nasiyeler, alınlar. **2.** ilerigelenler, ulular.

nevat, -tı (.-) i. a. : çekirdek.

-nevaz (.-) s. f. : okşıyan, okşayıcı. **Dil-nevaz** : gönül okşıyan.

nevazende (.-..) s. f. : okşıyan, okşayıcı.

nevazil (.-.) i. a. ç. : nezleler, nezle, ingin.

nevaziş (.-.) i. f. : okşama, okşayış.

nevazişkâr (.-.-) b. s. f. : okşıyan, gönül alan.

nevber i. f. : **1.** turfanda çıkan meyve ve çiçek. **2.** memeleri yeni gelişen kız.

nevbet, -ti i. a. : nöbet, sıra.

nevbet, -ti i. f. : belirli zamanlarda çalınan davul, dümbelek gibi şeyler; bando mızıka.

nevcivan (..-) b. s. f. : delikanlı, genç. [aslı : "nevcüvan" dır].

nevcivani (..--) b. i. f. : delikanlılık. [aslı : "nevcüvani" dir].

-nevert, -di s. f. : dönen, dolaşan, gezen. **Reh-nevert** : yolda gezen, dolaşan.

neveser i. f. : Şark müziğinde Dede Efendi tarafından terkibedilmiş bir makam.

nevha i. a. : birinin ölümüne sesle ağlama, ağıt.

nevhager b. s. ve i. a. f. : ağıtçı.

nevheves b. s. f. : yeni hevesli, sebatsız, maymun iştahlı.

nevi, -v'i i. a. : nevi, çeşit, türlü; tür. **Nev'i şahsına münhasır** : eşi benzeri bulunmıyan.

nevim, -vmi i. a. : **1.** uyku, **2.** rüya.

nevin (.-) s. f. : yeni, yepyeni, yeni şey, yeni olma.

nevir, -vri i. a. : **1.** parlaklık. **2.** ağaç çiçeği.

neviyet, -ti i. a. : **fels.** özgüllük, türsellik.

nevmidane (.--.) zf. f. : ümitsizlik, ümitsizcesine, umutsuzlukla, umutsuzcasına.

nevmidi (.--) b. i. f. : ümitsizlik, umutsuzluk.

nevmit, -di (.-) s. f. : ümitsiz, umutsuz.

nevnihal, -li (..-) b. i. f. : **1.** taze fidan, taze sürgün. **2.** yetişmiş güzel kız.

nevres b. s. f. : yeni yetişen, yeni biten.

nevreside (..-.) b. s. f. : yeni yetişmiş, yeni yetişen, yeni yetme.

nevresidegân (..-.-) b. s. f. ç. : yeni yetişmişler, yeni yetişenler, yeni yetmeler.

nevreste b. s. f. : yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş.

nevruz (.-) b. i. f. : **1.** yeni gün. **2.** rumi martın dokuzu. **3. müz.** Türk müziğinin en eski bileşik makamlarından biri.

nevruziye (.-..) b. i. f. : nevruz günü için hazırlanan bir çeşit ma-

cun, o gün için hazırlanan kaside.

nevrüste b. s. f. : yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş.

mevvah (.-) s. a. : **1.** ağlıyan, çığlık koparan. **2.** ölüye ağlamak üzere para ile tutulan [adam] (dişili : nevvâhe).

nevzat, -dı (.-) b. s. f. : yeni doğan, yeni doğmuş [çocuk].

neyçe b. i. f. : küçük ney.

neyyir s. a. : **1.** nurlu, parlak. **2. i.** Güneş.

neyyireyn i. a. ç. : "cisimlenmiş iki nur" : Ay ve Güneş.

neyzar (.-) b. i. f. : kamışlık, sazlık.

neyzen b. s. f. : ney çalan, ney üfleyen.

nezafet, -ti (.-.) i. a. : temizlik, paklık. **En nezafetü min el iman** : temizlik imandan gelir.

nezahet, -ti (.-.) i. a. : **1.** ruh temizliği, arılık, sililik. **2.** temizlik, paklık.

nezaket, -ti (.-.) i. a. : naziklik, zariflik, incelik, terbiye. **Nezaket kesbetmek** : nazik bir duruma girmek.

nezaret, -ti (.-.) i. a. : **1.** bakma, gözetme. **2.** bakanlık. **3.** manzara, görü.

nezd 1. i. f. : yan, kat, ind. **2. zf.** göre, nazarında, fikrince.

nezetmek fi. a. t. : elinden almak, ayırmak, çekip koparmak, çekip almak, kaldırmak, almak.

nezif, -zfi i. a. : **1.** çok kanama. **Nezf-i dimağı : hek.** beyin kanaması. **2.** kuyunun suyunu kâmilen çekme.

nezih (.-) s. a. : ruhu temiz olan, akman, arı, sili.

nezir, -zri i. a. : adak, adama.

nezle i. a. : burun akması, ingin.

nısfet, -ti i. o. : yarımlık.

nısfiye i. a. : bir çeşit kısa ney.

nısfiyet, -ti i. a. : yarı yarıya bölüşme, yarımlık.

nısıf, -sfı s. a. : yarım, yarı, buçuk. **Nısıf kutur : mat.** dışyarıçap. **Nısıf küre : astr.** yarımküre, yarıküre. **Nısıf müstakim** : yarım doğru. **Nısf-ün-nehar : coğr.** meridyen.

niam i. a. ç. : nimetler, iyilikler, lûtuflar.

nida (.-) i. a. : çağırma, çağrı, seslenme, bağırış, haykırı, ünlem.

nifak, -kı (.-) i. a. : iki yüzlülük, ara bozma, bozgunluk.

nifas (.-) i. a. : doğurma, loğusalık.

nifasi (.--) s. a. : loğusalığa ait, loğusalıkla ilgili. **Humma-i nifasi : hek.** albastı.

nigâh (.-) i. f. : bakış, bakma; göz. **Atf-ı nigâh** : gözatma, bakıverme.

nigâhban (.--) b. i. f. : gözcü, bekçi.

nigâr (.-) i. f. : resim, nakş, tasvir.

nigeh i. f. : bakış, bakma.

nigehban (..-) b. i. f. : gözcü, bekçi.

nigin (.-) i. f. : **1.** yüzük. **2.** mühür.

nigû (.-) s. f. : güzel, iyi.

-nih s. f. : koyan. **Kadem-nih** : ayak koyan, ayak basan.

nihai (.--) s. a. : işi sona erdiren, sonuncu; son, en son, kesin.

nihâl, -li (.-) i. f. : fidan, dal, sürgün.

nihali (.--) i. f. : sahan altlığı.

nihalistan (.-.-) b. i. f. : fidanlık.

nihan (.-) s. f. : gizli, saklı.

nihani (.--) **1.** i. f. : gizlilik, saklılık. **2.** s. gizli; saklı.

nihat, -dı (.-) i. f. : yaradılış, tabiat, huy.

nihavent, -di (.-.) i. f. : **müz.** Türk müziğinin en eski makamlarından biri olup son 100 yıldan beri büyük bir rağbetle kullanılmıştır.

nhiyaet, -tı (.-.) **1.** i. a. : nihayet, son. **2.** zf. sonunda. **Nihayet-i azım** : **anat.** kemik ucu. **Nihayet-ül-emr** : akıbet, son, işin sonu. **Nihayet-ün-nihaye** : akıbet, en sonunda.

nijat, -dı (.-) i. f. : soy, nesil, asıl. [yaygın olan : "nejat"dır].

nik (-) s. f. : iyi, hoş, güzel. **Nik ü bed** : iyi ve kötü.

nikâh (.-) i. a. : erkek ve dişiyi medeni kanunla birleştirme işi. **Nikâh-ı dahilî** : **sosy.** içerden evlenme. **Nikâh-ı harici** : dışardan evlenme.

nikap, -bı (.-) i. a. : yüz örtüsü, peçe, yüzlük.

nikât, -tı (.-) i. a. ç. : nükteler, espriler.

nikbin s. f. : iyimser. [karşıtı : "bedbin"]. **Nikbinlik** : iyimserlik.

nikbini (.--) i. f. : nikbinlik, iyimserlik.

niki (--) i. f. : iyilik, iyi olma.

nikris (.-) i. a. : **hek.** ayak parmaklarında, topuklarda ve mafsallarda şişlerle meydana gelen ağrılı hastalık.

nikriz (.-) i. f. : Şark müziğinde en eski bir bileşik makam.

nikter b. s. f. : çok iyi, pek beğenilmiş.

nikû (--) s. f. : iyi, hoş.

nilgûn (.-) s. f. : çivit renginde, gökçül.

nilüfer i. f. : **bot.** sarı, beyaz, mavi ve pembe çiçek açan bir bitki.

nim (-) s. f. : yarım, yarı, buçuk. **Nim-şeffaf** : **fiz.** yarısaydam.

nimal, -li (.-) i. a. ç. : karıncalar.

nime (-.) i. f. : yarı, yarım, buçuk. **Nime nime** : yarım yarım, parça parça.

ni'melmatlup, -bu b. s. a. : tam istediğimiz, tam aradığımız.

nimet, -ti (-.) i. a. : iyilik, lûtuf.

nimetnaşinas (-.-.-) b. s. a. f. : iyilik bilmez.

nimetşinas (-.-) b. s. a. f. : iyilikbilir.

nimmuzlim (-..) b. s. a. f. : yarı karanlık.

nimten (-.) b. i. f. : mintan.

nimzulmet, -ti (-..) b. i. f. a. : alacakaranlık.

niran (--) i. a. ç. : **1.** aydınlıklar, parıltılar, ışıklar. **2.** cehennem, tamu.

nîreng i. f. : büyü, gözbağcılık.

nirengi (-.-) i. f. : haritasını çıkarmak üzere bir alanı üçgenlere bölme işi.

niru (--) i. f. : zor, kuvvet.

nirument, -di (--.) b. s. f. : kuvvetli, zorlu.

nisa (.-) i. a. ç. : kadınlar.

nisacet, -ti (.-.) i. a. : dokuyuculuk, dokumacılık, çulhalık.

nisap, -bı (.-) i. a. : **1.** üzerine zekât verilmesi vacibolan mal miktarı. **2.** asıl, başlangıç. **3.** kaynak. **4.** yetersayı, matlup derece. **Nisab-ı ekseriyet** : yeter çoğunluk.

nisaiye (.-..) i. a. : **1.** kadın hastalıkları. **2.** kadın hastalıkları kliniği.

nisal, -li (.-) i. a. ç. : temrenler, ok, kargı gibi şeylerin uçlarındaki sivri demirler.

nisar (.-) i. a. : **1.** saçma, saçış, serpme. **2.** dağıtma.

-nisar (.-) s. a. : saçan, saçıcı. **Pertev-nisar** : ışık saçan.

nispet, -ti i. a. : **1.** alâka, ilgi, ilinti; inadına yapılan iş. **2.** oran. **Nisbet-i muzaafa** : **mat.** harmonisiz oran.

nispeten zf. a. : **1.** göre, yanında. **2.** öncekine göre, bir dereceye kadar, şöyle böyle.

nispi (.-) s. a. : **1.** göreli. **2.** birbirine göre [olan], öncekine göre.

nist (-) e. f. : yoktur, değildir.

nisti (--) i. f. : yokluk. **Hesti vü nisti** : varlık ve yokluk.

nisyan (.-) i. a. : unutma.

nisabur (--.) i. f. : **müz.** Türk müziğinin en az beş yüzyıllık bir bileşik makamıdır.

nişaburek (.-..) b. i. f. : **1.** küçük nişabur. **2.** Şark müziğinde üç yüz yıllık bir makam.

nişan (.-), **nişane** (.-.) i. f. : alâmet, eser, belirti, im, iz.

nişangâh (..-) b. i. f. : tüfekte nişan almıya mahsus âlet, bakıncak.

nişaste (.-.) i. f. : nişasta, **fr.** amidon.

nişimen (.-.) b. i. f. : oturacak yer, sıra, iskemle.

-nişin (.-) s. f. : oturan, oturmuş olan. **Küşe-nişin** : köşede oturan.

nişinende (.-..) s. f. : oturucu, oturan.

nişip, -bi (.-) i. f. : iniş, iniş aşağı.

nişter (-.) i. f. : cerrah bıçağı, neşter.

nitaç, -cı (.-) i. a. : yavrulama, doğurma [hayvan].

nitak, -kı (.-) i. a. : kemer, kuşak.

nivar (--) i. f. : yerle gök arası, boşluk.

niyabet, -ti (.-.) i. a. : naiplik, vekillik.

niyam (.-) i. f. : kın, kılıç kını; kılıf.

niyam (.-) s. a. ç. : uyuyanlar, uykuda olanlar.

niyar (.-) i. a. : ateşler.

niyaz (.-) i. f. : yalvarış, yalvarma, yalvarıp yakarma.

niyazkâr (..-) b. s. f. : yalvaran.

niyazkârane (.---.) zf. f. : yalvararak.

niyazment, -di (.-.) b. s. f. : **1.** yalvaran. **2.** ihtiyacı olan, muhtaç.

niyet, -ti i. a. : niyet, kast, meram. [aslı : "niyyet" dir].

niyyat, -tı (.-) i. a. ç. : **1.** niyetler, maksatlar. **2.** istekler.

niza (.-) i. a. : kavga, çekişme, bozuşma.

nizam (.-) i. a. : sıra, tertip, düzen, usul, yol, uygunluk. **Nizamlı** : düzenli, yolunca.

nizamat, -tı (.--) i. a. ç. : nizamlar, düzenler; kanun hükümleri.

nizamen (.-.) zf. a. : **1.** yolunca, törece. **2.** yasaca, tüzükçe.

nizami (.--) s. a. : nizam üzere olan, tüzükçe, yasaca; yolunca, düzenli.

nizamiye (.-..) i. a. : [eskiden] kara ordusu.

nizamname (..-.) b. i. a. f. : tüzük. **Nizamname-i dâhilî** : içtüzük.

nizar (.-) s. a. : zayıf, lâğar, arık.

nize (-.) i. f. : kargı, mızrak, süngü. **Nize-zen** : 1) mızrakçı. 2) mızrakla vuran.

noksan (.-) s. a. : **1.** eksik, kusurlu. **2. i.** eksiklik, azalma, azlık.

noksani (.--) s. a. : eksiklikle ilgili.

noksaniyet, -ti (.-..) i. o. : eksiklik.

nokta i. a. : **1.** hiçbir boyutu olmıyan işaret, benek, leke. **Nokta-i harifî** : **coğr.** güz noktası. **Nokta-i**

in'itaf : mat. büküm noktası. **Nokta-i nazar :** görüş, bakım. **Nokta-i rebii : astr.** bahar noktası. **Nokta-i temas:** değme noktası. **2.** yer. **3.** içinde tek nöbetçi, tek polis bulunan küçük kulübe, gözcü. **4.** konu, görüş.

noktateyn i. a. ç. : iki nokta.

nuas (.-) i. a. : **1.** uyuklama. **2.** gevşeklik.

nuha (.-) i. a. : **anat.** mundar ilik, akilik. **Nuha-i şevki : anat.** mundar ilik, omurilik.

nuhas (.-) i. a. : **1.** bakır. **2.** bakır para.

nuhasi (.--) s. a. : bakırla ilgili, bakırlı, bakırdan.

nuhbe 1. i. a. : her şeyin iyisi, seçkini. **2. s.** seçkin, seçilmiş.

nuhuset, -ti (.-.) i. a. : uğursuzluk.

nukat, -tı i. a. ç. : noktalar.

nukut, -tu (.-) i. a. ç. : nakitler, paralar, akçeler.

nun 1. ha. a. : Osmanlı alfabesinin yirmi sekizinci harfi. **2.** i. a. : balık.

nur (-) i. a. : ışık, aydınlık, parlak, parıltı. **Nur-i ayn :** göz nuru kadar sevilen, çok sevgili.

nurani (---) s. a. : nurlu, parlak.

nuraniyet, -ti (--..) i. a. : nurluluk, parlaklık.

nurefşan (-.-) b. s. a. f. : nur asçan.

nusaha (..-) i. a. ç. : nasihat, öğüt verenler.

nusara (..-) s. a. ç. : nasîrler, yardım edenler, yardımcılar.

Nusayri (..-) s. ve i. a. : Nusayr ile ilgili, Yezîdiliğin bir kolu olan, Nusayr'ın mezhebinden olan; Hatay ve çevrelerinde yaşıyan bir Türk topluluğuna eskiden verilen bir ad.

nush i. a. : öğüt.

nusret, -ti i. a. : **1.** yardım. **2.** başarı, üstünlük.

nussar (.-) s. a. ç. : nâsırlar, yardımcılar.

nusuh, -shu i. a. : nasihat, öğüt.

nuş (-) i. f. : **1.** tatlı; bal. **2.** içki, işret. **İş ü nuş :** zevk ve safa, cümbüş.

-nuş (-) s. f. : içen, içici.

nuşin (--) s. f. : tatlı, lezzetli.

nutfe i. a. : menî, dölsuyu, atmık, sperma.

nutuk, -tku i. a. : söz, konuşma, söylev, demeç. **Nutku tutulmak :** heyecan veya şaşkınlıktan söyliyecek söz bulamamak. **Nutk-ı iftitahî :** açış konuşması. **Nutk-ı hak :** Allah kelâmı.

nuumet, -ti (.-.) i. a. : yumuşaklık.

nuzzar (.-) i. a. ç. : nazırlar, bakanlar.

nübüvvet, -ti i. a. : nebilik, peygamberlik, yalvaçlık.

nüceba (..-) s. a. ç. : necipler, asiller, soyu temizler.

nücum (.-) i. a. ç. : necimler, yıldızlar.

nüdbe i. a. : mersiye, ağıt.

nüdema (..-) s. a. ç. : nedimler, arkadaşlar.

nüd'et, -ti i. a. : **1.** Ay'ın ve Güneş'in etrafında bazan görülen parlak daire, hâle. **2.** gökkuşağı.

nüfesa (..-) i. a. : loğusa.

nüfus (.-) i. a. ç. : kişi. **Nüfus tezkeresi** : nüfus kâğıdı, doğum kâğıdı

nüfuz (.-) i. a. : **1.** geçme, içe geçme, işleme, etki. **2.** sözü geçme, sözü dinlenme.

nüfuziyet, -ti (.-..) i. a. : fiz. geçirgenlik.

nüh s. f. : dokuz.

nühüft, -tü 1. s. f. : gizli, saklı. **2.** müz. Şark müziğinin en eski bileşik makamlarından biri.

nühüfte s. f. : gizli, saklı.

nüket, -ti i. a. ç . : nükteler, espriler, ince anlamlı zarif ve şakalı sözler.

nükhet, -ti i. a. : hoş koku.

nükte i. a. : **1.** sözün, ince, nazik anlamı, espri. **2.** ince anlamlı, zarif ve şakalı söz.

nükteamiz (..--) b. s. a. f. : nükte karıştıran.

nüktedan (..-) b. s. a. : nükteci, sözün nüktesini anlıyan, güzel nükteler yapan kimse.

nükteperdaz (...-) b. s. a. f. : nükte yapan.

nükûl, -lü (.-) i. a. : vazgeçme, caymа. **Nükûl etmek** : sözünden dönmek, caymak.

nükûp, -bu (.-) i. a. : talihsizlikler; düşkünlükler, felâketler, yoldan sapmalar.

nüküs, -ksü i. a. : geri tepme, üsteleme.

-nüma (.-) s. f. : gösteren. **Ru-nüma** : yüz gösteren.

nümayan (.--) s. f. : görünen.

nümayiş (.-.) i. f. : gösteriş, gösteri.

nümayişkâr (.-.-) b. s. f. : gösterişli; gösterişçi.

nümune (.-.) i. f. : örnek, göstermelik. **Nümune-i imtisal** : misâl getirilecek örnek.

-numut, -du (.-) s. f. : gösteren, görünen, benziyen. **Çihre-numut** : surat gösteren, surat asan.

nümuzeç, -ci (.-.) i. a. : örnek.

nümüv, -vvü i. a. : büyüme, gelişme, yetişme, bitme, serpilme.

nüsg, -gu i. a. : kesilen ağaçtan sızan su, özsu, besisuyu.

nüsha i. a. : **1.** yazılı, yazılmış şey, yazılı bir şeyden çıkarılan suret. **2.** gazete ve dergilerde sayı. **3.** muska.

nüshateyn i. a. ç. : iki nüsha.

nüşur (.-) i. a. : dirilme. **Yevm-i nüşur** : kıyamet, mahşer günü.

nütu (.-) i. a. : kemik çıkıntısı, yumru. **Nütu-i azm** : **hek.** kemik çıkması. **Nütu-i gurabi** : **hek.** kargaburun çıkıntısı. **Nütu-i şevki** : **hek.** dikensi çıkıntı.

nüve i. a. : özek, çekirdek. **Nüve-i müvellide** : **bot.** döller çekirdek.

nüveyt, -ti i. a. : çekirdekçik.

-nüvis (.-) s. f. : yazan, yazıcı. **Vaka nüvis** : resmî tarihçi.

-nüvişt, -ti i. f. : yazılı, yazılmış. **Ser-nüvişt** : alınyazısı.

nüvişt, nüvişte s. f. : yazılı, yazılmış; **i.** mektup.

nüvit, -di i. f. : müjde, muştu.

nüvvap, -bı (.-) s. a. ç. : nâipler. **Mekteb-i nuvvap** : naip yetiştiren okul.

nüzhet, -ti i. a. : **1.** eğlenme, gezinti. **2.** iç açılması.

nüzhetgâh (..-) b. i. a. f. : eğlence yeri, gezinti yeri.

nüzul, -lü (.-) i. a. : felç, inme.

nüzur (.-) i. a. : nezirler, adaklar, adamalar.

O

Osmani (.--), **Osmaniye** (.-..) s. a. : Osmanlı devleti ile ilgili, Osman Oğullariyle ilgili, **Devlet-i Osmaniye** : Osmanlı Devleti. **Kavaid-i Osniye** : Osmanlıca gramer.

Osmaniyan (.-.-) i. a. ç. : Osmanlılar, Osman Oğulları.

otag (.-) [çok eskiden dilimize toharcadan geçtiği ileri sürülen bu kelime türkçe kabul edilmiş ve Osmanlıca kelimelerle birleştirilerek tamamlamalar yapılmıştır]. **Otag-ı hümayun** : padişah çadırı.

otaga (.-.) i. f. : sorguç.

otağgeran (.-.-) b. i. t. f. ç. : otağ, çadır yapanlar.

Ö

ömür, -mrü i. a. : yaşayış, yaşama. **Ömr-i tavil** : uzun ömür.

örf i. a. : âdet, hüküm, gelenek, töre. **Örf ve âdet** : gelenek ve görenek.

örfen zf. a. : âdet üzere.

örfi (.-), **örfiye** s. a. : töresel. **Örfi idare** : sıkıyönetim.

örfiyat, -tı (..-) i. a. ç. : âdete, geleneğe bağlı olan şeyler.

öşür, -şrü i. a. : onda bir, ondalık, onda bir alınan vergi. **Öşürcü** : âşar tahsildarı.

özür, -zrü i. a. : işlenen kusurun hoş görülmesi için ileri sürülen sebep. **Özür-hah** : özür dileyen.

P

p ha f. : Osmanlı alfabesinin üçüncü harfi.

pa (-) ha. f. : "pe" harfinin bir adı.

pa, pay (-) i. f. : ayak. **Pa-beste** : ayağı bağlı, hareketsiz.

pabent, -di (-.) b. s. f. : **1.** ayak bağı, köstek. **2.** mâni, engel.

pabus (--) b. s. f. : ayak öpen; ayak öpme töreni.

pacame (--.) b. i. f. : **1.** don, şalvar. **2.** pijama.

pâk, -ki (-) s. f. : **1.** temiz, arık; saf, halis. **2.** kutsal.

pakdamen (--.) b. s. f. : eteği temiz; afif, namuslu.

pakize (--.) s. f. : tertemiz, lekesiz, hâlis, saf.

pakûp, -bu (--) b. i. f. : çengi.

palan (--) i. f. : binek ve yük hayvanlarına vurulan enli ve yumuşak bir çeşit eğer.

pamal, -li (--) b. s. f. : ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

panihade (-.-.) b. s. f. : ayak basmış [olan]; mec. doğmuş.

parçe (-.) i. f. : parça, kısım, miktar.

-pare (-.) i. f. : parça, adet. **Meh-pare** : ay parçası, güzel.

paru (--) i. f. : kocakarı.

pasban, pasvan (--) b. i. f. : gece bekçisi.

-paş (-) s. f. : saçan, serpen. **Zer-paş** : altın serpen.

paşan (--) s. f. : saçıcı, saçan.

pay (-) i. f. : ayak.

payan (--) s. f. : son, uç. **Bi-payan** : nihayetsiz, sonsuz.

paybent, -di (-.) b. i. f. : ayak bağı, köstek.

paydar (--) b. s. f. : temelli, devamlı, sürekli, durucu.

paye (-.) i. f. : rütbe, derece, aşama. **Paye vermek** : adam yerine koymak.

payendaz (-.-) b. s. f. : ayak atan, ayak atmış.

payende (-..) b. s. f. : **1.** sabit, yerinde durucu. **2.** kararlı, temelli. **3.** destek, payanda.

payitaht, -tı (-..) b. i. f. : başşehir.

paykûp, -bu (--) b. s. f. : "ayak vuran" : mec. oynıyan, köçek.

paymal, -li (--) b. s. f. : ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

payvent, -di (-.) b. i. f. : atın ayağına vurulan bağ, köstek, payvant.

peçe i. f. : **1. bot.** sarmaşık. **2.** insan veya hayvan yavrusu. **3.** çocuk, oğlan. **Mag-peçe** : meyhaneci çırağı, meyhane miçosu.

peder i. f. : baba, ata.

pederane (..-.) zf. f. : babaya yakışacak yolda, babacasına.

pederşahi (..--) b. i. f. : **sosy.** ataerkil.

pehlevan (..-) i. f. : pehlivan, güreşçi; yiğit.

pehlû (.-) i. f. : yan, vücudun iki yanından her biri.

pehnaver (.-.) b. s. f. : **1.** geniş, genişlik, yaygın. **2.** solmuş, soluk.

pejmürde, pijmürde b. s. f. : solmuş, buruşuk, hali değişmiş, eski püskü, yırtık pırtık.

pelâspare (.--.) b. s. f. : çul, çuval, paçavra.

peleng, -i i. f. : panter.

penagâh (.--) b. i. f. : sığınacak yer, sığınak.

penalı (.-) i. f. : sığınma, sığınak. koruyucu, arka.

pencşenbih b. i. f. : "beşinci gün" : perşembe.

penç, -ci s. f. : beş. **Penc ü dü** : beş (ile) iki [zar oyununda]. **Penc ü se** : beş (ile) üç [zar oyununda]. **Penc ü yek** : beş (ile) bir [zar oyununda].

pend i. f. : nasihat, öğüt. **Pend-kâr:** öğüt veren.

pendname (.-.) b. i. f. : öğüt veren yazı.

penir (.-) i. f. : peynir. **Nan ü penir:** peynir ekmek.

per i. f. : **1. kanat. 2.** yelek, kuş kanadının büyük tüyleri.

perakende (.-..) s. f. : **1.** dağınık, perişan. **2.** parça. **3. zf.** azar azar [yapılan, satılan].

perdaht, -tı i. f. : cilâ, parlaklık, parlama; perdah.

-perdaz (.-) s. f. : tertipleyici, düzenleyici. **Nükte-perdaz** : nükteli, kinayeli söz söyliyen.

perde i. f. : **1.** pencere örtüsü. **2.** bölme. **3. zar.**

perdeberdar (...-) b. s. f. : perde kaldıran, perde açan.

perdeberendaz (....-) b. s. f. : perdeyi kaldırıp atan, utanmıyan.

perdebirunane (..---.) zf. ve s. f. : utanmazcasına; açık saçık [söz].

perdedar (..-) b. s. f. : **tar.** büyük bir kimsenin kapısında perde açıp kapamakla görevli kimse, perdeci.

perdenişin (...-) b. s. f. : perdeli yerde oturan, iffet sahibi, namuslu kimse.

perdeşinas (...-) b. s. f. : müzisyen, çalgıcı, şarkıcı, okuyucu.

Peren, Pervin ö. i. f. : Ülker, Süreyya [yıldız].

perende i. f. : takla.

perendebaz (...-) b. s. ve i. f. : perende, takla atan oyuncu, taklaban.

-perest, -ti s. f. : tapan, tapınan [hakka]. **Menfaat-perest** : menfaatine, çıkarına düşkün.

perestide (..-.) s. f. : sevgili, sevilen.

perestar (..-) i. f. : hizmetçi, besleme.

perestiş i. f. : tapınma, taparcasına sevme, kulluk.

perestişkâr (...-) b. s. f. : tapınan, taparcasına seven.

perhaş (.-) i. f. : savaş; kavga.

perhiz (.-) i. f. : 1. az ve hafif yemekle yetinme, pehriz. 2. dinin yasak ettiği şeylerden tamamiyle uzak kalma.

perhizkâr (.--) b. s. f. : mahrum olan şeylerden kaçınan, sofu.

peri i. f. : cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerine verilen bir ad.

perihan (.--) b. i. f. : peri padişahı.

perişan (.--) s. f. : 1. dağınık, darmadağın. 2. kederli.

perizat, -dı (.--) b. i. f. : peri çocuğu, peri çocuğu olacak kadar güzel, çok güzel.

perran (.-) s. f. : uçucu, uçan.

perseng, -i i. f. : konuşurken gereksiz tekrarlanan "efendim, efendime söyliyeyim, uzatmıyalım" gibi sözler.

pertav (.-) i. f. : atılma, sıçrama, hız.

pertev i. f. : ışık, pırıltı, yalım.

pertevsuz (..-) b. i. f. : pertevsiz, büyüteç.

perva (.-) i. f. : korku, vesvese, çekinme, sakınma.

pervane (.-.) i. f. : 1. kelebek. 2. fırıldak, çark.

pervar (.-) s. f. : besili, beslenmiş **Gâv-ı pervar** : besili öküz.

-pervaz (.-) s. f. : uçan, uçucu. **Balâ-pervaz** : yüksekten uçan.

pervaz (.-) i. a. : 1. uçma, uçuş. 2. saçak. 3. hücre. 4. ayna. 5. dolap. 6. aynalı ince uzun tahta. 7. mertek.

-perver s. f. : besleyici, terbiye edici, besliyen, yetiştiren; -sever.

perveran (..-) s. f. ç. : besliyenler,

yetiştirenler, koruyanlar, terbiye edenler, eğitmenler.

perverde s. f. : beslenmiş, yetiştirilmiş, terbiye edilmiş. **Nan-ı azizlyle perverde** : ekmeği ile beslenmiş, ekmeğini yemiş.

perveriş i. f. : 1. besleyiş, beslenip büyüme. 2. terbiye, bakım, koruma.

perverişyab, -ı (...-) b. s. f. : 1. terbiye gören, terbiye olunan. 2. beslenen.

Pervin (.-) ö. i. f. : astr. Ülker yıldızı.

pes s. f. : 1. geri art, arka. 2. zf. şimdi.

pesendide (..-.) s. f. : beğenilmiş, beğenilen, seçilmiş.

-pesent, -di f. s. : 1. beğenme, seçme. 2. beğenen, beğenir. **Müşkül-pesent** : zor beğenen, zor beğenir.

pesmande (.-.) b. s. f. : artmış, artık; geri kalmış.

pest, -ti s. f. : 1. alçak, aşağı. **Pest-pâye** : payesi, derecesi aşağı, bayağı olan. 2. yavaş.

pestfıtret, -ti b. s. f. : yaradılışı alçak.

pestzinde b. i. f. : arta kalma.

peşiman (.--) s. f. : pişman.

peşin zf. f. : öndelik. **Peşin hüküm** : önyargı.

peşrev i. f. : 1. müz. ince sazda fasıllardan önce çalınan parça. 2. pehlivanların güreşe başlamadan önceki gösterileri.

pey i. f. : 1. art, arka, iz. 2. pey, öncelik.

peyam (.-), **peyem** i. f. : haber, başkasından alınan bilgi. **Peyam-aver:** haber getiren, peygamber.

peyapey (.-) zf. f. : 1. birbiri ardınca, birbiri arkasından. 2. azar azar.

peyda (.-) i. f. : 1. açık, aşikâr, belli. 2. çıkarma, ortaya koyma. **Peyda-yi karabet etmek** : hısımlaşmak. **Peyda-yi sıhriyet etmek** : dünürleşmek, dünür olmak.

peyderpey zf. f. : arka arkaya, birbiri ardınca, birbiri arkasından; azar azar, kısım kısım, yavaş yavaş.

peygam i. f. : haber.

peygamber b. s. ve i. f. : haber getiren, yalavaç.

peygule (.-.) [gu uzun] i. f. : köşe, bucak.

peyk, -ki i. f. : 1. mektup ve tezkere götürüp getiren. 2. bir gezeğen etrafında dönen, dolaşan yıldız, uydu.

peykân (.-) i. f. : ok ve mızrak gibi şeylerin başındaki sivri demir, temren.

peykâr (.-) i. f. : döğüşme, savaş.

peyke i. f. : tahta sedir, kuru kanape [aslı : "pay-kâh"tır].

peyker i. f. : çehre, yüz.

-peyma (.-) s. f. : ölçen.

peyman (.-) i. f. : ant, yemin, şart, pakt.

peymane (.-.) i. f. : **1.** kadeh. **Peymane-keş** : içki içen. **2.** ölçek.

peyrev b. s. f. : arkası sıra giden, izinden giden, uyan.

peyug, -ü (.-) i. f. : gelin.

peyvent, -di b. i. f. : **1.** ulaşma, varma. **2.** bağ, ilgi.

peyveste **1.** b. s. f. : ulaşmış, ulaştırılmış, ulaşık, bitişik. **2.** zf. daima.

-pezir (.-) s. f. : alan, bulan. **Hitam-pezir** : hitam bulan, sona eren.

piç (-) i. f. : büklüm, kıvrım, halka.

piçapiç (---) zf. f. : büklüm büklüm, kıvrım kıvrım, birbirine dolaşmış.

piçtab, -ı (--) i. f. : telâş, sıkıntı, şaşkınlık.

pinhan (.-) s. f. : gizli, saklı.

pir (-) s. f. : ihtiyar, yaşlı.

-pira (--) s. f. : süsliyen, donatan, bezeyen. **Nazar-pira** : bakışı süsliyen, bakışa süs veren.

pirahen (--.) i. f. : **Pirahen-i ismet** : namus perdesi.

piramen (--.) i. f. : çevre, kenar; etek.

piraste (--.) s. f. : süslenmiş, donatılmış.

piraye (--.) i. f. : süs, bezek.

pirayende (--..) b. s. f. : süsleyici, donatıcı, donatan.

pirayesaz (--.-) b. s. f. : süsliyen.

pirayiş (--.) i. f. : donatma, süsleme.

pirehen (-..) i. f. : gömlek.

pirezen (-..) i. f. : kocakarı.

pistan (.-) i. f. : meme.

pister i. f. : yatak, döşek.

piş (-) i. f. : ön, ileri.

pişdar (--) b. i. f. : önde giden, öncü.

-pişe (-.) s. f. : "alışmış, huy edinmiş" anlamlarına bileşik kelimeler yapar. **Fesat-pişe** : fenalık peşinde olan. **Hasenat-pişe** : iyi şeyleri âdet etmiş olan.

pişekâr (-.-) b. i. f. : orta oyununda kavuklu ile konuşarak oyunu açan oyuncu.

pişgâh (--) b. i. f. : ön.

pişkeş (-.) b. i. f. : hediye, armağan.

pişrev (-.) b. s. ve i. f. : **1.** önden giden, kılavuz. **2.** peşrev.

pişva (.-) b. i. f. : önder, başkan.

piyade (.-.) i. f. : **1.** yaya asker. **2.** yaya, yaya yürüyen. **3.** satranç oyununda ön sırada dizilen taşlardan her biri.

piyale (.-.) i. f. : şarap bardağı, kadeh.

piyaz i. f. : **1.** soğan. **2.** zeytin yağlı ve sirkeli fasulya haşlaması.

post (-) i. f. : tüylü hayvan derisi, pösteki. **Post-nişin** (pöstekiye oturan) : tekke şeyhi.

puhte (-.) s. f. : pişmiş, pişkin. **Nâ-puhte** : pişmemiş, çiğ.

pulat, -dı (--) i. f. : çelik. **Pulat-hane** : çelik fabrikası.

puse (-.) i. f. : öpüş.

puselik, -ği (-..) b. i. f. t. : **müz.** Türk müziğinin 2 numaralı basit makamı olup batı müziğindeki "mineur"ün karşılığıdır.

puside (--.) s. f. : çürümüş, çürük; oyulmuş.

-puş (-) s. f. : **1.** giyen, giyinmiş, giyilen. **Ser-puş** : başa giyilen.

puşide (--.) **1.** s. f. : örtülü. **2.** i. örtü.

puşiş (-.) i. f. : örtü, örtecek şey.

puyan (--) s. f. : hızlı yürüyen, koşan.

pür- s. f. : dolu. **Pür-dil** : yürekli. **Pür-paye** (çok ayaklı) : **zool.** kırkayak. **Pür-hun** : kan içinde.

pürgû (.-) b. s. f. : geveze, çalçene.

püser i. f. : çocuk, oğlan, oğul.

püşt, -tü i. f. : arka, sırt.

püşte i. f. : yığın, tepe.

püştmal (.-) b. s. f. : "arka örten" peştemal.

R

rab, -bbi i. a. : Allah, Tanrı. **Rabb-el -erbab** : Allah.

rabbani (.--) s. a. : **1.** Rab ile Allah'la ilgili. **2.** kendini olanca gücüyle Allah'a vermiş.

rabbena (..-) i. a. : Allah'ımız, Tanrı'mız. **Rabbena hakkı için** : "Allah şahidimiz olsun" anlamına andiçerek inandırmak için söylenir.

rabıt, -btı i. a. : bağ, bağlama; **gr.** bağlaç. **Rabıt sıygası** : **gr.** ulaç, bağ-fiil. **Raptetme** : bağlama, tutturma, iliştirme.

rabıta (-..) i. a. : **1.** bağ, bağlılık, ilinti, ilgi; birbirini tutma. **fels.** koşaç. **2.** sıra, usul, düzen. **Rabıtalı** : düzgün, derli toplu.

rabi, -i (--) s. a. : dördüncü.

rabia (-..) i. a. : saatteki sâlisenin altmışta biri.

rabian (-..) zf. a. : dördüncü olarak.

raci (--) [ayın ile] s. a. : **1.** ilişikli. **2.** ait, ilişkin, bir yere, bir kimseye, bir işe dair. **3.** dönen. **4. zf.** üzerine, dolayı; için.

raci (--) s. a. : **1.** rica eden, yalvaran. **2.** umutlu.

racif (-.) s. a. : **hek.** titretici [sıtma].

racih (-.) s. a. : üstün, daha iyi, yeğ; değerli.

racil (-.) s. a. : **1.** yaya. **2. mec.** bilgisiz.

racilen (-..) zf. a. : yaya olarak, yürüyerek.

ra'd (-) i. a. : gök gürlemesi. **Ra'd ü berk** : gök gürlemesi ve şimşek.

radde i. a. : derece, kerte. **Raddelerinde** : sularında.

rafız (-.) s. a. : terkeden, atan, bırakan, salıveren.

Rafıza (-..) i. a. : bir Şiî fırkası.

Rafızi (-.-) s. ve ö. i. a. : Râfızilik kolundan olan, Hz. Ebubekir ile Ömer'in halifeliğini kabul etmiyen, onlara dil uzatan.

rafi, -i (--) s. a. : kaldıran, yükselten.

rağbet, -ti i. a. : **1.** istekle karşılama, beğeni, ilgi. **2.** istek, arzu.

ragıp, -bı (-.) s. a. : rağbet eden, istiyen, arzu eden.

rağm i. a. : aksine yapma, inadına, zıddına davranma.

rağmen zf. a. : aldırmıyarak, aldırmadan, bununla beraber, inadına, karşıt, -e karşı, -diği halde, ama yine de.

rah (-) i. f. : yol.

rahat, -tı (-.) **i. a.** : **1.** üzüntüsüz, tasasız, kedersiz bir durumda bulunma. **2.** dinlenme.

rahber (-.) b. s. f. : yola götürücü, kılavuz.

rahi (--) s. f. : yola ait, yolla ilgili.

rahibe (-..) i. a. : kadın rahip.

rahik, -kı (.-) i. a. : duru ve temiz şarap.

rahim, -hmi i. a. : **anat.** döl yatağı.

rahim, -hmi i. a. : merhamet, acıma, yarlıgama. [aslı : "ruhm" ve "ruhum" dur].

rahim (.-) s. a. : acıyan, merhametli, yarlıgayan.

rahimane (.--.) zf. a. f. : merhametli olanla ilgili; acıyarak.

rahip, -bi (-.) i. a. : evlenmez papaz, karabaş.

rahle i. a. : üzerinde kitap okunan alçak masa.

Rahman (.-) ö. i. a. : Allah.

Rahmani (.--) s. a. : Tanrı ile ilgili, Tanrı'dan gelen ve hayırlı olan, Tanrısal.

rahmet, -ti i. a. : **1.** acıma, esirgeme yarlıgama. **2.** yağmur.

rahmetli, rahmetlik, -ği s. a. t. : yarlıganmış, ölmüş kimse. **Rahmetli, rahmetlik olmak** : ölmek.

rahne i. f. : yarık, gedik, yıkık yer.

rahşan (.-) s. f. : parlak. **Necm-i rahşan** : parlak yıldız.

raht, -tı i. f. : at takımı.

rahvar (.-) i. f. : rahvan, binicisini sarsmıyan bir çeşit hayvan yürüyüşü.

rai (--) [ayın ile] i. a. : çoban, sığırtmaç.

rai (--) [hemze ile] s. a. : gören, görücü.

raif (-.), **raife** (-..) s. a. : refetli, esirgeyici, merhametli.

rait, -di (-.) s. a. : gürliyen, gürüldiyen.

rakabe i. a. : **1.** ense kökü, boyun. **2.** kul, köle, cariye. **3.** bir malın sahipliği.

rakabet, -ti (.-.) i. a. : **1.** kıskançlık. **2. sosy.** yarışma, benzerleriyle yarışa çıkma.

rakam i. a. : **1.** yazı yazma. **2.** yazı ile işaret. **3.** sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden her biri.

rakım (-.) **1.** s. a. : yazıcı, yazan. **2. i.** bir noktanın denizden olan yüksekliği, yükselti. **3. i. mat.** kot.

rakıs, -kısı i. a. : **1.** dans. **2. fiz.** salınım.

raki (--) s. a. : namazda rükû eden, ellerini dizlerine dayayarak eğilen.

rakiben (-..) zf. a. : binmiş olarak, binerek.

rakik, -kı (.-) [k lar kalın] s. a. : ince, yufka.

rakip, -bi (-.) a. s. ve i. : rükûbeden, süvari, ata binmiş, binen, binmiş, binici.

rakip, -bi (.-) [k kalın] s. a. : rekabet eden, üstün gelmiye çalışan, yarışçı.

rakit, -di (-.) s. a. : durgun, sakin. **Ma-i râkit** : durgun su.

rakkas (.-) **1.** s. a. : rakseden, oynıyan. **2. i. fiz.** sarkaç.

rakkase (.-.) i. a. : raksı, dansı, oyunu meslek edinmiş kadın.

rakkasi (.--) s. a. : **fiz.** sarkıl.

ram (-) s. f. : itaat eden, boyun eğen. **Ramolmak** : baş eğmek.

ramak, -ğı i. a. : **1.** hayat kalıntısı. **2.** pek az şey.

ramazan i. a. : kamer takviminin dokuzuncusu, üç ayların sonuncusu, oruç ayı.

ramazaniye (..-..) i. a. : **ed.** eski şairlerin ramazanlarda padişaha ve devlet ricaline sundukları, başlangıç kısmını ramazan konusuna ayırdıkları kaside.

rami (--) s. a. : atan, atıcı [ok, mermi v.b.].

ramih (-.) s. a. : süngü batıran, mızrak saplıyan.

ramişger (-..) b. s. ve i. f. : sazende hanende; çalgıcı.

-ran (-) s. f. : süren, yürüten. **Hüküm-ran** : hüküm süren.

rana (--) s. a. : güzel, pek iyi, hoş, lâtif.

raptiye i. a. : pünez, tutturacak şey, bağlaç.

rasaf i. a. : **1.** kaldırım. 2. kaldırım döşeme.

rasafi (..-) s. a. : **hek.** kaldırım taşı gibi dizilmiş olan organik hücrelerin doku hali, kaldırımsı.

rasanet, -ti (.-.) i. a. : sağlamlık, dayanıklılık.

rasat, -dı i. a. : gözetme, bakma, gözleme, gözlem.

rasatgâh (..-) b. i. a. f. : **1.** özetleme, bekleme yeri. **2. astr.** gözlemci.

rasathane (..-.) b. i. a. f. : içinde, gökdeki cisimlerin durumu incelenen bina, rasat yeri, gözlemevi.

rasıt (-.) i. a. : **astr.** gözlemen, gözleyici.

rasih (-.) s. a. : **1.** sağlam, sabit, temeli kuvvetli. **2.** bilgisi (din bilgisi) çok geniş olan.

rasim (-.) s. a. : resmeden, çizen.

rasime (-..) i. a. : âdet, eskiden kalma âdet; töre gereği.

rasin (.-) s. a. : sağlam, dayanıklı.

rassat, -dı (.-) s. a. : rasatta bulunan.

rast (-) s. f. : **1.** doğru. **2.** sağ [taraf]. **Cep ü rast :** sağ ve sol, **3. müz.** Şark müziğinin en eski ve 4 numaralı basit makamı.

rastgû (.-) b. s. f. : doğru söyliyen.

raşan (--) s. f. : titrek; titreyiş, titreme.

raşe (-.) i. a. : ürperme, ürperiş, titreme. **Raşe-i dest :** el titremesi.

raşi (--) s. a. : rüşvet veren.

raşit, -di (-.) s. a. : doğru yoldan giden, akıllı.

ratb s. a. : **1.** taze, yeşil, yaş [yemiş]. **2.** yumuşak. **Ratb ü yabis :** kurudan yaştan, yerli yersiz [söz].

ratıp, -bı (-.) [tı ile] s. a. : rutubetli, ıslak, nemli, yaş.

ratibe (-..) i. a. : **1.** maaş, aylık. **2.** görev.

ratip, -bi (-.) [te ile] s. a. : tertibeden, sıraya koyan, düzenleyen.

rauf (.-) s. a. : pek esirgiyen, çok merhamet eden.

ravendiye (-...) i. a. : **bot.** karabuğdaygiller.

ravent, -di (-.) i. f. : karabuğdaygillerden hekimlikte kullanılan bir bitki.

ravi (--) s. a. : rivayet eden, anlatan, hikâye eden, öyküliyen.

ravza i. a. : suyu, çayırı, çimeni bol yer, bahçe. **Ravza-i mutahhare :** Hz. Muhammed'in kutsal kabri.

ra'y i. a. : **1.** otlama. **2.** otlatma, gütme.

rayet, -ti (-.) i. a. : bayrak, sancak.

rayiç, -ci (-.) s. a. : geçen, geçer, sürülen, iyi satılan, sürüm değeri.

rayiha (-..) i. a. : koku [güzel].

raz (-) s. f. : gizli şey, sır. **İfşa-yi raz :** sır söyleme, sırrı yayma.

razi (--) s. a. : kabul eden, hoşnut olan, onayan, gönülsiyen, gönlü olan.

reaya (.--) i. a. ç. : **1.** Tanzimat'tan önce Osmanlı İmparatorluğunun Müslüman olmıyan uyruklarına verilen bir ad. **2. mec.** Hıristiyan.

rebab, -bı (.-) i. a. : büyük keman nevinden bir çalgı; bir çeşit kemançe.

rebi (.-) i. a. : bahar, ilkbahar. **Rebi-ül-âhır :** arabî ayların dördün-

cüsü. **Rebi-ül-evvel** : arabî ayların üçüncüsü.

rebii (.--) s. a. : baharla ilgili.

rebiiye (.-..) i. a. : **1. bot.** çuhaçiçeğigiller. **2. ed.** bahar mevsimi dolayısiyle büyüklere sunulan kaside. **3.** kış sonlarında yapılan ekim.

rebiülahır (.-.-.) b. i. a. : arabî ayların dördüncüsü, sonbahar.

rebiülevvel (.-..) b. i. a. : arabî ayların üçüncüsü, ilkbahar.

reca (.-) i. a. : **1.** rica, yalvarma. **2.** ümit, umma.

recep, -bi i. s. : **1.** heybetli, gösterişli. **2. i.** Arabî ayların yedincisi, üç ayların ilki.

recm, -cmi i. a. : taşlama, taşa tutma; taşa tutarak öldürme.

recül i. a. : erkek, er.

recüliyyet, -ti i. a. : erkek olma, erkeklik.

redaet, -ti (.-.) i. a. : kötülük, aşağılık, alçaklık; pislik.

reddiye i. a. : bir düşünceyi, bir öğretiyi çürütmek için yazılan yazı.

redi (.-) s. a. : kötü, alçak, pis.

redif (.-) i. a. : **1.** [eskiden] terhis edilerek yedeğe geçen kura erlerine verilen ad. **2. ed.** her beytin sonunda uyaktan sonra tekrarlanan kelime ["Sabah vakti geçti* bir güzel baktı geçti" mısralarındaki **geçti'ler birer rediftir**].

ref, -f'i i. a. : **1.** kalkındırma, yüceltme. **2.** yukarı kaldırma. **3.** lâğvetme. **4.** arapça bir kelimenin sonunu ötreli okuma.

refah (.-) i. a. : bolluk içerisinde rahat yaşama, genlik, erinç. **Refaha kavuşma** : kalkınma.

refakat, -ti (.-.) i. a. : **1.** arkadaşlık, yoldaşlık. **2.** eşlik.

refet, -ti (-.) i. a. : iyilik, acıma, merhamet, esirgeme. **Re'fet-lü** : serdarlara, kumandanlara mahsus resmî ünvan.

refi (.-) s. a. : yüksek, yüce.

refik, -kı (.-) i. a. : arkadaş, yoldaş. **Refik-ı mesai** : iş arkadaşı.

refika (.-) i. a. : eş, karı, zevce.

refref i. a. : **1.** perde. **2.** ince, yumuşak kumaş. **3.** kenar saçağı. **4.** döşek; döşeme, minder, yastık.

reft, -ti i. f. : gitme, gidiş. **Âmed ü reft** : gelip gitme.

reftar (.-) i. f. : yürüyüş, gidiş; hareket.

refte s. a. : gitmiş, geçmiş. **Refte refte** : gide gide, gitgide yavaş yavaş.

regaip, -bi (.-.) i. a. ç. : rağbetle istenilen şeyler, hediyeler. Hz. Amine'nin Hz. Muhammed'e gebe kal-

dığı, kamer aylarından recebin ilk cuma gecesi ki kandildir.

reha (.-) [hı ile] i. a. : bolluk, genişlik; varlık içinde bulunma.

reha (.-) [he ile] i. f. : kurtuluş, kurtulma. **Reha-feşan** : kurtarıcı.

rehamet, -ti (.-.) i. a. : sesin, sözün ince, yavaş ve tatlı olması.

rehavet, -ti (.-.) i. a. : gevşeklik, sölpüklük, tembellik.

rehavi (.--) i. f. : **müz.** Türk müziğinde bir bileşik makam olup en eski terkiplerdendir.

rehber b. s. i. : yol gösterici, kılavuz delil.

rehgüzar (..-) b. i. f. : geçit, geçecek yol, uğrak.

rehin, -hni i. a. : rehin, borç karşılığı olarak alacaklıya ödünç verilen şey, tutu.

rehin (.-) s. a. : rehine verilmiş, rehine konmuş.

rehine (.-.) i. a. : karşılık, bir şeye garanti olarak tutulmuş.

rehnüma (..-) b. i. f. : yol gösteren, kılavuz.

rehyap, -bı (.-) b. s. f. : yol bulan, yolunu bulabilen, girebilen.

rehzen b. s. f. : yol kesen.

reis, -e'si, reis (.-) a. i. : **1.** baş, başkan. **Re's-i cumhur** : cumhurbaşkanı. **2.** tepe.

rekâket, -ti (.-.) i. a. : **1.** kekemelik, pepelik, tutukluk. **2.** sözün kusurlu, bağlantısız olması.

rekânet, -ti (.-.) i. a. : ağırbaşlılık, gururluluk.

rekât, -tı (.-) i. a. : namazda ayakta iken secdeye kadar olan hareket.

rekik, -ki (.-) s. a. : keke, kekeme, pepe, pepeme.

reks i. a. : geri döndürme, çevirme.

rekz, -i i. a. : yere saplama, dikme, kurma. **Rekz-i hiyâm** : çadır kurma.

rem i. f. : **1.** ürkme. **2.** titreme. **3.** sürü.

remak, -ğı i. a. : **1.** hayat kalıntısı. **2.** pek az şey.

remat, -dı (.-) i. a. : ateş külü.

remel i. a. : **1. ed.** aruz ölçülerinden biri. **2.** Şark müziğinde bir usul.

remende s. f. : ürkücü, ürkek.

remide (.-.) s. f. : ürkmüş, korkmuş.

remil, -mli i. a. : **1.** kum. **2.** kum falı.

remim (.-) s. a. : çürümüş [kemik].

remiy, -myi i. a. : atma, tüfek atma.

remiz, -mzi i. a. : işaret, şekil, resim; sembol, simge.

remmal, -li (.-) s. a. : remil dökten, fal açan, falcı.

remzi (.-) s. a. : remizle ilgili. **mant.** simgesel.

renanet (.-.) i. a. : inleme, sesle inleme.

rencide (.-.) s. f. : kırgın. **Rencide-hâtır** : hatırı kırılmış, gücenmiş.

renç,- ci i. f. : 1. zahmet, eziyet. 2. ağrı, sızı. 3. çile, ezgi.

rençber b. i. f. : çiftçi, tarlada çalışan gündelikçi, ırgat.

rengârenk, -gi (.-.) b. s. f. : renk renk, çeşit çeşit, renkli.

rengaver (.-.) b. s. f. : hileci, dalavereci.

rengin (.-) s. f. : renkli, parlak, süslü.

renk, -gi s. f. : renk. **Reng-i izar** : yanağın rengi.

-res s. f. : "erişen, yetişen, ulaşan" anlamlarına bileşik kelimeler yapar. **Nev-res** : yeni yetişme.

-resa (.-) s. f. : yetişen, yetiştiren, erişen. **Müjde-resa** : müjde yetiştiren.

resail, -li (.-.) i. a. ç. : 1. risâleler, dergiler. 2. küçük kitaplar. 3. mektuplar.

-resan (.-) s. f. : erişenler, ulaşanlar. **Şeref-resan** : şerefe ulaşanlar.

resane (.-.) i. f. : 1. hasret. 2. kederlenme, eseflenme, tasalanma.

resen i. f. : ip, urgan; halat.

re'sen zf. a. : doğrudan doğruya, kendi başına, ilgiliye danışmaksızın. **Re'sen mukabil zaviye** : **geo.** tersaçı.

re'sikâr b. i. a. f. : 1. işbaşı. 2. devleti idare mevkii.

resim, -smi i. a. : 1. resim, plân, şekil, usul. 2. vergi, baç. **Resm-i geçit** : geçit alayı. **Resm-i küşat** : açılış töreni.

resmen zf. a. : 1. resmî olarak. 2. bile bile, istiye istiye. 3. usulünce, açıktan açığa.

resmi (.-) s. a. : 1. devlet malı olan; devlet usulünce, devletin olan. 2. teklifli.

resmiyet, -ti i. a. : resmîlik. **Resmiyete dökmek** : resmî bir yola sokmak.

ressam (.-) s. ve i. a. : [elle] resim yapan, resim çizen sanatkâr.

reste i. f. : kurtulmuş.

resul, -lü (.-) i. a. : 1. peygamber, yalvaç. 2. elçi.

resülmal, -li (..-) b. i. a. : sermaye, anamal, anapara, kapital, faiz getiren para.

resye i. a. : **hek.** romatizma.

reşadetlü (.-..) b. s. a. t. : [eskiden] tekke şeyhlerine verilen bir ünvan.

reşaşe (.-.) i. a. : toz gibi yağan ince yağmur, serpinti, çisenti.

reşat, -dı s. a. : doğru yolda bulunma, hak yolunda yürüme.

reşha i. a. : sızıntı, damla.

reşih, -şhi i. a. : sızma, akma, sızıntı, terleme.

reşit, -di (.-) s. a. : **1.** doğru yol tutan. **2. sosy.** ergin.

reşk, -ki i. f. : kıskanma, günü.

ret, -ddi i. a. : ret, geri çevirme; kabul etmeme, tanımama.

retim, -tmi i. a. : **bot.** katırtırnağı.

-rev s. f. : giden, yürüyen. **Piş-rev :** önden giden. **Âheste-rev :** ağır giden.

reva (.-) s. f. : lâyık, yaraşır, yaraşık, yerinde, uygun.

revaç, -cı (.-) i. a. : sürüm, geçerlik. **Bi-revaç :** sürümsüz.

revak, -kı (.-) i. a. : **1.** üstü örtülü, önü açık yer. **2.** kemer altı; sundurma, saçak altı, çardak, istoa.

revaki (.--) [k kalın okunur] i. s. a. : revakla ilgili; Zenon yolunda olan feylesof.

revakiye (.-..) i. a. : **fels.** Zenon felsefesinin adı, istoacılık.

revan (.-) s. f. : akan, giden, yürüyen. **Ab-ı revan :** akar su.

revgan i. f. : **1.** yağ. **Revgan-i sade :** sağ yağ. **2.** rugan, parlak deri.

revih, -vhi i. a. : **1.** gönül rahatlığı. **2.** rahmet. **3.** hafif esen rüzgâr.

reviş i. f. : gidiş, yürüyüş; usul, tutum, yol.

reviz i. a. : **ed.** kafiye [uyak] olan kelimenin son harfi.

revnak, -ğı i. a. : parlaklık, güzellik; göz alıcılık. **Revnak-dar :** parlak.

revzen, revzene i. f. : pencere.

rey i. a. : oy; görme; düşünce. **Rey-i âm :** tümdanış, geneloy. **Re'y-el-ayın :** kendi gözüyle görerek. **Reye vazetme : huk.** oylama.

reybiyyun (..-) s. a. ç. : şüpheciler.

reyhan (.-) i. a. : fesleğen.

rezail, -li (.-.) i. a. ç. : utanılacak alçakça işler, fenalıklar, kötülükler.

rezalet, -ti (.-.) i. a. : rezillik, yüzsüzlük, sıyrıklık, kepazelik, maskaralık.

rezan (.-) s. a. : ağır, ağırbaşlı, vakarlı, temkinli [kimse].

rezanet, -ti i. a. : ağırbaşlılık.

rezil (.-) s. a. : yüzsüz, sıyrık, kepaze, alçak, aşağılık [kimse].

rezile (.-) i. a. : fena huy, kötü tabiat.

rezilet, -ti (.-.) i. a. : yerginlik, alçaklık.

rı ha. a. : Osmanlı alfabesinin on ikinci harfi.

rıdvan (.-) i. a. : razı olma, hoşnutluk..

rıfk, -kı i. a. : yumuşaklık, yavaşlık, iyilik; okşarlık, tatlılık [birine karşı].

fırk, -kı i. a. : yumuşaklık, yavaşvaşlıkla, tatlılıkla ilgili.

rıhlet, -ti i. a. : göç, göçme, ölme.

rıka i. a. : Arap harflerinin en çok kullanılan el yazısı şekli.

rıyaz (.-) i. a. ç. : bahçeler, ağaçlık, çimenlik yerler.

rıza (.-) i. a. : gönül hoşluğu. **Rıza-yı tarafeyn** : iki tarafın isteği, onaşma.

rızık, -zkı i. a. : yiyecek, azık.

riayet, -ti (.-.) i. a. : **1.** itibar etme, sayma, ağırlama. **2.** uyma.

riayeten zf. a. : sayarak, saygı göstererek.

riayetkâr (.-.-) b. s. a. f. : saygı gösteren, sayan.

riayetkârane (.-.--.) zf. a. f. : saygı ile, saygı göstererek, sayarak.

riba (.-) i. a. : **1.** bir şey yaratma, çoğalma, ürem. **2.** tefecilikle alınan fahiş faiz.

ribah, -i (.-) i. a. : tic. kârlar, kazançlar.

ribat, -tı (.-) i. a. : **1.** bağ, ip. **Ribat-ı arîz : anat.** enli bağ. **2.** sağlam yapı. **3. anat.** sinir, kas.

ribka i. a. : boyunsallık, ilmek, ilmekli iplik.

ric'a i. a. : **fık.** bir veya iki defa boşayan erkeğin tekrar karısına dönmesi.

rical, -li (.-) i. a. ç. : **1.** erkekler. **2.** büyükler, ilerigelenler. **Rical-i devlet** : devlet ilerigelenleri.

ricat, -ti i. a. : çekinme, geri dönme, gerileme. **Hatt-ı ricat** : geri çekilme çizgisi, yolu.

ric'i (.-) s. a. : **1. astr.** tersyön. **2. fels.** gerilek, gerigiden.

ricis i. a. : pislik, mundarlık.

rida (.-) i. a. : **1.** örtü, bürgü. **2.** hırka.

rie i. a. : akciğer. **Zat-ür-rie** : akciğer zarı iltihabı, pnömoni.

rieviye i. a. : **zool.** akciğerliler.

rifat, -tı i. a. : yükseklik, yücelik.

rifatlü b. s. a. t. : [eskiden] askerlikte binbaşılarla, mülkiyede [sivil] üçüncü rütbe sahiplerinin ünvanı.

rih (-) i. a. : **1.** yel, rüzgâr. **2.** romatizma, yel, ağrı. **Rih-i cenubî** : (güney rüzgârı) : lodos.

rikâb, -bı (.-) i. a. : **1.** üzengi. **2.** büyük bir kimsenin katı, önü.

rikkat, -ti i. a. : rakiklik, acıma, yumuşaklık, tatlılık, narinlik. **Rikkat-âmiz** : kalbe hüzün verecek olan. **Rikkat-âver** : acıma uyandıran. **Rikkat-engiz** : acıklı, dokunaklı.

rint, -di i. a. : dünyayı hiçe sayan kimse, kalender, aldırışsız.

risale (.-.) i. a. : mecmua, dergi, küçük kitap.

risalet, -ti (.-.) i. a. : **1.** peygamberlik, yalvaçlık. **2.** elçilik.

riş (-) i. f. : **1.** yara. **2.** yaralı. **Dil-riş** : yüreği yaralı. **3.** sakal. **4.** tüy, kıl.

rişe (-.) i. f. : saçak, püskül.

rişte i. f. : iplik, tire.

rişvet, -ti i. a. : rüşvet.

rivayat, -tı (.--) i. a. ç. : söylentiler.

rivayet, -ti (.-.) i. a. : söylenti.

riya (.-) i. a. : ikiyüzlülük.

riyah (.-) i. a. ç. : **1.** rüzgârlar. **2.** yeller, ağrılar, romatizmalar.

riyakâr (.--) b. s. a. f. : ikiyüzlü.

riyakârane (.---.) zf. a. f. : ikiyüzlülükle.

riyaset, -ti (.-.) i. a. : reislik, başkanlık. **Riyaset-i cumhur** : cumhurbaşkanlığı.

riyasetpenah (.-..-) b. s. a. f. : başkanlık makamında bulunan.

riyazet, -ti (.-.) i. a. : **1.** nefsin isteklerini kırma. **2.** perhiz.

riyaziyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : matematik bilgisi.

riyaziye (.-..) i. a. : matematik. **Riyaziyeci** : matematikçi.

riyaziyun (.-.-) i. a. ç. : matematik bilginleri.

-riz (-) s. f. : "döken, akıtan, saçan" anlamlarına bileşik kelimeler yapar. **Eşk-riz** : göz yaşı döken.

rizan (--) s. f. : akan, akıp dökülen.

rize (-.) i. f. : döküntü, kırıntı, saçıntı. **Rize rize** : ufak ufak; parça parça.

-ru (-) s. f. : "biten, olan" anlamlarına bileşik kelimeler yapar. **Hod-ru** : kendiliğinden.

ru (-) i. f. : yüz, surat. **Ru-yi hub** : güzel yüz. **Ru-yi derya** : denizin yüzü.

ruaf (.-) i. a. : **hek.** burun kanaması.

ruam (.-) i. a. : **hek.** şakağı (mankafa) hastalığı.

rubai (.--) i. a. : özel vezinlerle yazılan dört mısralık bir Divan Edebiyatı nazım şekli [üçüncü mısra serbest, diğer mısralarında kafiyelidir].

rubaiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : rubailer.

ruberu (-.-) zf. f. : yüzyüze.

rubu, -b'u s. a. : dörtte bir.

rububiyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** efendilik. **2.** tanrılık.

rude (-.) i. f. : **anat.** bağırsak.

ruh (-) [ha ile] i. a. : **1.** can, nefes. **Ruh-i revan :** beraber yürüyen ruh. **2.** canlılık, his, duygu. **3.** en önemli nokta, öz. **Ruh-ül-kudüs :** kutsal ruh; Cebrail.

ruh [hı ile] i. f. : yanak, yüz, çehre. **Ruh-i dildar :** sevgilinin yanağı.

ruhani (---) s. a. : ruha mensup, maddi olmıyan.

ruhaniyat, -tı (--.-) i. a. ç . : ruhaniler, maddi olmıyanlar.

ruhaniyet, -ti (--..) i. a. : ruhanilik, ruhun hali; ölmüş bir kimsenin devam etmekte olan ruhunun kudreti.

ruhban (.-) i. a. ç. : rahipler, evlenmiyen papazlar, karabaşlar.

ruhbaniyet, -ti (.-..), **rehbaniyet, -ti** (.-..) i. a. ç. : keşişlik, papazlık.

ruhi (--) s. a. : ruhsal, ruhla ilgili, ruhca.

ruhiyat, -tı i. a. ç. : ruhbilim, psikoloji.

ruhiye (-..) i. a. : **fels.** tinselcilik, spiritualizm.

ruhnevaz (..-) b. s. a. **f.** : ruh okşıyan.

ruhsar (.-) i. f. : yanak.

ruhsat, -tı i. a. : **sosy.** izin, müsaade.

ruhsatiye i. a. : izin kâğıdı [ticaret veya sanat için verilen].

ruhsatname (..-.) b. i. a. f. : ruhsatiye, izin kâğıdı.

rukye i. a. : afsun. **Rukye-han :** afsuncu, üfürükçü.

rumi (--) s. a. : **1.** Arap ilinden başka ilden olan kimse. **2.** Rum ülkesinden, Anadolulu.

rusg, -gu i. a. : **anat.** bilek. **Rusg-ül-kadem : anat.** ayak bileği. **Rusg-ül-yet : anat.** el bileği.

ruspi (.-) i. f. : orospu.

rusta (.-) i. f. : köy.

rustai (.--) i. f. : köylü.

ruşen (-.) s. f. : **1.** aydın, parlak. **2.** belli, meydanda.

rutubet, -ti (.-.) i. a. : yaşlılık, ıslaklık, nem.

ruy (-) i. f. : yüz, sima. **Ruy-i zemin :** yeryüzü.

ruz (-) i. f. : gün. **Ruz ü şep :** gece ve gündüz.

ruzan (--) i. f. ç. : günler; gündüzler.

ruze (-.) i. f. : oruç. **Ruze-dar :** oruçlu. **Ruze-har :** oruç yiyen.

ruzi (--) **1.** i. f. : rızık, nasip, azık. **2. s.** gündüzle ilgili.

ruzine (--.) i. f. : gündelik, yevmiye.

ruzmerre (-..) b. s. f. : her günkü, günde bir.

ruzname (--.) b. i. f. : gündem.

-rüba (.-) s. f. : kapan, kapıcı. **Dil-rüba** : gönül kapıcı.

rübap, -bı (.-) i. a. : bir çeşit kemançe.

rücu (.-) i. a. : cayma, dönme, dönüş, geri dönme, gerileme. **Rucu-i bahir** : çekilme [deniz h.].

rüçhan (.-) i. a. : üstünlük, yeğlik.

rüçhaniyet, -ti (.-..) i. a. : üstün olmaklık.

rüesa (..-) i. a. ç. : reisler, başkanlar.

Rüfai (.--) ö. i. a. : bir tarikatin ve bu tarikatten olanların adı.

rüfeka (..-) i. a. ç. : refikler, arkadaşlar.

rükû (.-) i. a. : **1.** öne doğru eğilme. **2.** namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere muvazi gelecek şekilde eğilme hareketi.

rükûdet, -ti (.-.) i. a. : durulma, durgunluk.

rükûp, -bu (.-) i. a. : binme.

rükût, -du (.-), **rükûdet, -ti** (.-.) i. a. : durgunluk.

rükün, -knü i. a. : bir heyetin en önemli kimselerinden her biri.

rümman (.-) i. a. : **bot.** nar.

rümmaniye (.-..) i. a. : **bot.** nargiller.

rümuz (.-) i. a. ç. : remizler, işaretler, gizli olan kelimeler, sembol.

rümuzat, -tı (.--) i. a. ç. : rumuzlar, işaretler, gizli olan sözler, semboller.

-rüste s. f. : "bitmiş, çıkmış, yetişmiş" anlamlarına bileşik kelimeler yapar. **Nev-rüste** : yeni yetişmiş [bitki].

rüstemane (..-.) zf. f. : pehlivancasına.

rüsubi (.--) s. a. : tortusal. **Rüsubi sahra** : tortul külte.

rüsuh (.-) i. a. : **1.** sağlam olma, aslını bilme. **2.** muhkem; sağlam.

rüsuhiyet, -ti (.-..) i. a. : **1.** sağlamlık. **2.** mahirlik, incelik.

rüsum (.-) i. a. ç. : **1.** izler, eserler, nişanlar. **2.** vergiler, baçlar.

rüsumat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** vergiler. **2.** [eskiden] gümrük dairesi.

rüsup, -bu (.-) i. a. : tortu, çöküntü, çökelek.

rüsül, -lü i. a. ç. : peygamberler, yalavaçlar.

rüsva (.-) s. f. : **1.** rezil, itibarsız, haysiyetsiz, kepaze. **2.** dile düşme.

rüsvayi (.--) i. f. : rezillik, haysiyetsizlik.

rüşdiye i. a. : ortaokul.

rüşeym i. a. : **1.** tane. **2.** tohumun ucundaki yeni süren ufak çim. **3. biy.** anasının karnındaki çocuk, oğulcuk, embriyon.

rüşt, -dü i. a. : erginlik, erişkenlik.

rüşvet, -ti i. a. : işini gördürmek için birine verilen hediye.

rütbe i. a. : derece, sıra, basamak, aşama. **Rütbe-i akıl** : akıl derecesi.

rütbetlü s. a. t. : [eskiden] ruhanî başkanlara ve patriklere verilen ünvan.

rüya (--) i. a. : uykuda görülen şeyler, düş.

rüyet, -ti i. a. : görme, bakma, görülme.

rüzelâ (..-) **s. a. ç.** : reziller, alçaklar.

rüzgâr (.-) **i. f.** : **1.** zaman, devir. **2.** dünya. **3.** yel.

S

s ha. a. : Osmanlı alfabesinin beşinci harfi.

-sa (-) s. f. : "süren, sürücü" anlamlariyle bileşik kelimeler yapar. **Cephe-sa** : yüz süren.

saadet, -ti (.-.) i. a. : bahtiyarlık, mut, mutluluk, ongunluk. **Saadetlü** : [eskiden] Askerlikte miralay (albay) ile birinci ferik (korgeneral), sivilde vezir ile mîrülümeralık rütbeleri arasındaki kimselerin resmî ünvanı. **Saadet-ment** : mutlu.

saat, -tı (--) i. a. ç. : saatler.

saba (.-) i. a. : **1.** yazın doğu kuzeyden esen hafif rüzgâr, tanyeli. **2.** müz. Şark müziğinde en eski ve ünlü makamlardan biri.

sabah (.-) i. a. : gündüzün başlangıcı.

sabahat, -ti (.-.) i. a. : güzellik, dilberlik, yüz güzelliği.

sabavet, -ti (.-.) i. a. : çocukluk.

sabbar (.-) i. a. : **bot. 1.** frenkinciri. **2.** atlasçiçeği.

sabbariye (.-..) i. a. : **bot.** atlasçiçeğigiller.

sabık, -ğı (.-) s. a. : **1.** önceki. **2.** geçen, geçici, geçmiş, eski.

sabıka (-..) i. a. : **1.** geçmiş şey. **2.** evvelce işlenmiş kabahat, suç. **Sabıkalı** : daha önce bir cürüm veya kabahat işlemiş olan.

sabıkan (-..) zf. a. : bundan önce.

sabır, -brı i. a. : katlanma, dayanma; bekleme.

sabi (--) [sin ile] s. a. : **yedinci.**

sabi (.-) [sat ile] i. a. : **üç yaşına** kadar küçük çocuk.

sabian (-..) zf. a. : yedinci olarak, yedinci olmak üzere.

sabih (.-) [sin ile] s. a. : yüzen, yüzer. **Sabih havuz** : yüzer havuz.

sabih (.-) [sat ile] s. a. : **güzel, zarif,** gökçen.

sabir (-.) s. a. : sabreden, dayanan.

sabit, -ti (-.) s. a. : **1.** hareketsiz, kımıldamıyan, yerinde duran, durağan. **2.** ispat edilmiş, anlaşılmış, saptanmış.

sabite (-..) i. a. : durağan yıldız.

sabuh (.-) i. a. : **1.** sabah vakti içilen şarap. **2.** mahmurluk bozan içki.

sabuniye (.-..) i. a. : nişasta helvası.

sabur (.-) s. a. : çok sabırlı.

sacit, -di (-.) s. a. : secde eden, yere kapanan.

sa'd, -dı i. a. : yümün, mübareklik, kutluluk.

sad s. f. : yüz sayısı. **Sad-berg** : yüz yapraklı, katmerli.

sada (.-) i. a. : ses, ün, yankı.

sadaka i. a. : dilenciye verilen para.

sadakat, -tı (.-.) i. a. : **1.** doğruluk, yürek doğruluğu. **2.** gerçekten, içten bağlılık.

sadaret, -ti (.-.) i. a. : **tar.** başbakanlık.

sade (-.) **1.** s. f. : basit, yalın, süssüz, katkısız. **2. zf.** yalnız, ancak. **Sade dil** : kolayca alatılabilen, saf, bön.

sademat, -tı (..-) i. a. ç. : **1.** çarpmalar, tokuşmalar. **2. kim.** patlamalar.

sadet, -di i. a. : lâkırdı sırası, meram; konu. **Sadede gelmek** : konuya dönmek.

sadık, -ğı (-.) s. a. : **1.** doğru, gerçek. **2.** sadıklığı, içten bağlılığı olan.

sadıkane (-.-.) zf. a. f. : sadık olana yaraşır yolda.

sadır, -drı i. a. : **1.** göğüs, en baş, üst baş. **2.** sadrazam sözünün kısaltılmışı.

sadır (-.) s. a. : sudur eden, çıkan. **Kelimat-ı sadıra** : çıkan kelimeler.

sadi (--) s. a. : **1.** mutluluk, uğurla ilgili. **2. müz.** Türk müziğinin en az 6 yüzyıllık bir bileşik makamı olup zamanımıza kalmış bir örneği yoktur.

sadiye (-..) i. o. : **bot.** papirüsgiller.

sadme i. a. : çarpma, vurma, tokuş. **mec.** sarsıntı.

sadrazam (.-.) b. i. a. : **tar.** başbakan.

sadri (.-) s. a. : **anat.** göğüse ait, göğüsle ilgili, göğüssel. **Emraz-ı sadriye** : **hek.** göğüs hastalıkları.

saf (-) s. a. : **1.** temiz, duru, arı. **2.** bön.

saf, -ffı i. a. : sıra, dizi. **Saff-ı harp: ask.** iki sıra olarak yanlama durma.

safa (.-) i. a. : gönül şenliği, keyif, eğlence. **Safa-yı hâtır** : Gönül rahatlığı.

safahat, -tı (..-) i. a. ç. : safhalar, evreler.

safder b. s. a. f. : düşmanın saflarını bozan yiğit.

safderane (..-.) zf. f. : yiğitlikle.

safderun (..-) b. s. a. f. : bön.

safdil b. s. a. f. : yüreğinde kötülük olmıyan, gönlü temiz.

safer i. a. : kameri (arabi) yılın ikinci ayı, sefer ayı. [yılbaşı, muharrem olmak itibariyle].

safha i. a. : 1. bir şeyin yassı yüzü. 2. levha. 3. evre.

safi (--) 1. s. a. : arı, duru, temiz; katkısız, karışıksız. 2. (-.) zf. yalnız olarak, sadece.

safiha (.-.) i. a. : bir şeyin düz ve geniş yüzü, yaprak, plâka.

safil (-.) s. a. : aşağı, alçak. **Merd-i safil** : alçak adam. **Taraf-ı safil** : aşağı taraf.

safir (-.) s. ve i. a. : yolcu.

safir (.-) i. a. : 1. ıslık. 2. leng. ıslığımsı, ıslıksı [ses].

safiyet, -ti (-..) i. a. : 1. saflık. 2. bönlük.

safra i. a. : 1. geminin selâmeti için gemiye konulan ağırlık. 2. hek. insan vücudunda bir organ ve onun özsuyu.

safravi (.--) s. a. : eski hekimlikte, zayıf, esmer, hırçın ve atik olanların yaradılışına verilen sıfat.

safsaf (.-) i. a. : bot. söğüt.

safsafiye (.-..) i. a. : bot. söğütgiller.

safsata 1. i. a. : fels. bilgicilik, sofizm. 2. s. boş, saçma [söz].

safşiken b. s. a. f. : düşman safını yırtan yiğit, sökmen.

safvet, -ti i. a. : temizlik, arılık.

sagar (-.) i. a. : kadeh.

sagir s. a. : küçük. **Sağir ü kebir** : küçük ve büyük.

sah, -hh i. a. : "doğrudur, yanlışsızdır" anlamına resmî yazılara konulan bir işarettir. **Sah çekmek** : bir yazının doğruluğunu bir işaretle belirtmek

saha (-.) i. a. : meydan, alan.

sahabe (.-.) i. a. ç. : Hz. Peygamber'in zamanında bulunmuş, Yüzünü gören ve Kendisiyle sohbet eden Müslümanlar.

sahabet, -ti (.-.) i. a. : koruma, kayırma.

sahabetkâr (.-.-) b. s. a. f. : sahip çıkan, koruyan, kayıran.

sahaif (.-.) i. a. ç. : sahifeler, yapraklar.

sahavet, -ti (.-.) i. a. : cömertlik, el açıklığı, seleklik.

sahavetkâr (.-.-) b. s. a. f. : cömert, eli açık, selek.

sahba (.-) i. a. : şarap.

sahhaf i. a. : sahaf, eski kitap satıcısı.

sahi (.-) s. a. : cömert, eli açık, selek.

sahife (.-.) i. a. : kitap ve defter yaprağının bir yüzü, sayfa.

sahih (.-) s. a. : sahi, doğru, gerçek.

sahihan (.-.) zf. a. : gerçekten.

sahil (-.) i. a. : kıyı, yaka, yalı.

sahin (.-) [se ile] s. a. : **1.** kalın, kaba. **2.** katı, pek.

sahin (.-) [sin ile] s. a. : sıcak, kızgın, ısınmış.

sahip, -bi (-.) i. a. : iye, koruyucu.

sahir (-.) [ha ile] s. a. : **1.** büyücü. **2.** büyüleyici etkide bulunan [güzel].

sahir (-.) [he ile] s. a. : gece uyuyamıyan, uykusuz.

sahir (-.) [hı ile] s. a. : maskaralık eden.

sahlebiye i. a. : salepgiller.

sahlep, -bi i. a. : salep.

sahne i. a. : şano.

sahra (.-) i. a. : kır, çöl, ova.

sahrai (.--) s. a. : sahraya, kıra, ovaya ait; çöl ahalisi.

sahre i. a. : **1.** kaya. **2. jeol.** külte.

saht, -tı i. f. : katı, sert, çetin, pek. **Saht-dil** : katı yürekli.

sahte s. f. : uydurma, yapma, düzme, takma; kalp, karışık.

sahtegi (..-) i. f. : sahtelik, kalplık; yalan, düzme.

sahtekâr (..-) b. s. f. : uydurmacı, yalancı, ortaya düzme şeyler çıkaran; kalpazan.

sahtevekar (...-) b. s. f. a. : yapma tavırlar takınan, kendini satmıya çalışan.

sahtiyan (..-) i. f. : sepilenerek boyanmış ve cilâlanmış deri, gön.

sahur (.-) i. a. : ramazanda oruçluların tanyeri ağarmadan önce yedikleri yemek, temcit yemeği.

sahve i. a. : ayıklık, uyanıklık.

sai (--) s. a. : **1.** çalışan. **2.** hızlı yürüyen. **3.** haberci; haber götüren; koğuculuk eden.

saibiyun (-..-) i. a. ç. : yıldızlara tapanlar.

saik, -kı (-.) s. a. : sevkeden, götüren, süren. **psik.** güdü.

saika (-..) i. a. : yıldırım. **Siper-i saika** : yıldırımsavar. **Saikasiyle** : dolayısiyle.

sail, -li (-.) **1.** i. a. : dilenci. **2. s.** soran. **3 s.** saldıran.

saim (-.) s. a. : oruç tutan, oruçlu.

saip, -bi (-.) s. a. : doğru [düşünce, hüküm].

sair (-.) **s.** a. : **1.** seyreden, yürüyen. **Sair-fi-l-menam** : uyurgezer. **2.** başka, diğer, öteki, öbür.

sait, -di (-.) s. a. : uğurlu, mübarek, kutlu.

sait, -di (-.) [sin ile] i. a. : kolun dirsek ile el arasındaki kısmı, ön kol.

sait, -di (-.) [sat ile] s. a. : yükselen, yukarı çıkan, kalkan, ağan.

sait, -ti (-.) [sat ve hemze ile] **1.** s. a. : sesli, ses çıkartan. **2. gr.** sesli [harf].

sak, -kı (-) i. a. : **1.** baldır, incik. **2. bot.** sap. **Sak-ı cezri : bot.** köksap.

sakam, sakam (.-) i. a. : hastalık.

sakamet, -ti (.-.) i. a. : sakimlik, bozukluk, yanlışlık, eksiklik.

sakar i. a. : cehennem, tamu. **Sakar-makar :** mekânı cehennem olan, cehenneme giden.

sakat, -tı s. a. : işe yaramaz, kusurlu, bozuk, yanlış.

sakatat, -tı (..-) i. a. ç. : kesilen hayvanın bağırlarıyle baş ve ayakları.

sakıf, -kfı i. a. : çatı, dam.

sakıp, -bı (-.) s. a. : **1.** delen, delici. **2.** parlak, ışıklı. **Necm-i sakıp :** parlak yıldız.

sakıt, -tı (-.) s. a. : **1.** düşen, düşmüş, düşük. **2.** hükümsüz.

sakıye (-..) i. a. : içki dağıtan kadın.

saki (--) [k kalın] **1.** s. a. : sulayan. **2. i.** bir toplantıda içki sunan, dağıtan. **Sâki-name : ed.** sâki ve şarabı överek, sâkiden şarap istemiye dair divan şairlerinin yazmış oldukları manzume.

sakil (.-) s. a. : **1.** çirkin, kaba; ağır. **2. gr.** ağır ve kalın okunan hece.

sakim (.-) [k kalın] s. a. : bozuk, yanlış, eksik.

sakin (-.) s. a. : **1.** yerleşen, oturan. **2.** durgun, sessiz, uslu, dingin.

sakinan (-.-) s. a. ç. : sakinler, oturanlar [bir yerde-].

sakinane (-.-.) zf. a. f. : sessizce.

sakit, -ti (-.) s. a. : susan, susmuş, sessiz.

sakitane (-.-.) zf. a. f. : ses çıkarmıyarak, sessizce.

sakp, -bı i. a. : **1.** delme. **2.** anlama.

saky i. a. : sulama, su içirme.

sal, -i (-) i. f. : yıl.

salâ (.-) i. a. : **1.** cuma namazına ve bazı yerlerde cenazeye çağırmak için minarelerde okunan salâvat. **2.** meydan okuma, "kendine güvenen varsa çıksın!" diye bağırma.

salâbet, -ti (.-.) i. a. : sağlamlık, katılık.

salâh (.-) i. a. : iyileşme, düzelme. **Salâh-i hal :** durumun düzelmesi.

salâhiyet, -ti (.-..) i. a. : yetki.

salâhiyettar (.-..-) b. s. a. f. : yetkili.

salar (--) i. f. : baş, kumandan, başbuğ.

salât, -tı (.-) i. a. : **1.** namaz. **2.** Hz. Muhammed'e dua.

salâvat, -tı (..-) i. a. ç. : salâtlar, dualar; Hz. Muhammed'e edilen dualar.

salben zf. a. : asarak, asmak suretiyle [idam].

saldide, salhurde (--.) b. s. f. : çok yaşamış, güngörmüş, yaşlı.

salep, -bi (-.) i. a. : tilki.

salibe (-..) i. a. : **fels.** menfi, olumsuz.

salibiye (.-..) i. a. : **bot.** turpgiller.

salibiyun (.-.-) i. a. ç. : Hıristiyanlar.

salif (-.) s. a. : geçen, geçmiş. **Salif-üz-zikr** : zikri geçen, bildirilen.

salih (-.) s. a. : yarar, elverişli, iyi.

salihat, -tı (-.-) i. a. ç. : hayır ve hasenat sahibi Müslüman kadınlar. **Salihat-ı nisvan** : dindar, iffetli, temiz Müslüman kadınlar.

salik, -ki (-.) s. a. : girmiş, tutmuş; bir yol takibeden.

salim (-.) s. a. : **1.** sağlam, sıhhatte, esen. **2.** kusursuz.

salimen zf. a. : sağlam ve sıhhatte olarak, sağlıkla, esenlikle.

salip, -bi (-.) s. a. : zorla alan; çalan, yağma eden.

salip, -bi (.-) s. a. : haç. **Salib-i ahmer** : kızılhaç.

salis (-.) s. a. : üçüncü.

salisen (-..) zf. a. : üçüncü olarak.

saliye (-..) i. f. : **ed.** yeni yılın kutlanmasını ve tarihini ele alarak muharreremde yazılıp sunulan övgü.

salname (--.) b. i. f. : yıllık, almanak.

salp, -bi i. a. : asma, asarak öldürme.

salsal (.-) i. a. : balçık.

saltanat, -tı i. a. : **1.** sultanlık, padişahlık. **2.** depdebe, tantana, şatafatlı yaşayış.

salûs (--) s. f. : riyakâr, ikiyüzlü.

salûsi (---) i. f. : riyakârlık, ikiyüzlülük.

salyane (--.) i. f. : yıllık vergi.

sam, -mmı i. a. : **1.** sıcak rüzgâr. **2.** zehirli, ağulu.

saman (--) i. f. : zenginlik, rahat.

samedani (..--) s. a. : Tanrısal.

samet, -di **1.** s. a. : pek yüksek, ulu. **2.** ö. i. : kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmıyan Allah.

sami (--) [ayınsız] s. a. : yüksek, yüce.

sami (--) [ayın ile] s. a. : işiten, dinliyen, dinleyici.

samia (-..) i. a. : işitmek duygusu, işitim.

samih (-.) s. a. : cömert, eli açık.

samim (.-) s. a. : iç, öz. **Samim-ül-kalb** : kalbin, gönülün içi.

samimane (.--.) zf. a. f. : içten, gönülden gelerek.

samimi (.--) s. a. : 1. içten, gönülden, halis, kalbî. 2. içli dışlı, senli benli.

samimiyet, -ti (.-..) i. a. : içtenlik, içli dışlı, senli benli olma hali.

samin (-.) [se ile] s. a. : sekizinci. **Cild-i samin** : sekizinci cilt.

saminen (-..) zf. a. : sekizinci olarak.

samit, -ti (-.) s. a. : 1. susan. 2. gr. sessiz harf, konson.

samitane (-.-.) zf. a. f. : sessizce, ses çıkarmaksızın.

samt, -tı i. a. : sükût, susma, sessizlik.

-san (-) s. f. : benzer, andırır. **Yeksan** : bir gibi.

sanat, -tı i. a. : ustalık, hüner, zanaat.

sanatkâr (..-) b. i. a. f. : artist, sanatçı.

sanatkârane (..--.) zf. a. f. : sanatça, sanatlı, sanatkârca.

sanayi (.-.) i. a. ç. : sanaatlar, zanaatlar; endüstri. **Sanayi-i nefise** : güzel sanatlar.

sanduka (.-.) i. a. : mermerden veya çuhadan yapılmış mezar üstü. **Sanduka-i tabi** : anat. ortakulak.

sanem i. a. : put.

sanevber i. a. : 1. çam fıstığı ağacı; çam fıstığı kozalağı. 2. sevgilinin boyu, bosu.

sanevberi (...-) s. a. : kozalak şeklinde, koni biçiminde.

sanevberiye i. a. : bot. kozalıklılar, iğne yapraklılar.

sani (--) [sat ile] s. a. : yaratan. **Sani-i kâinat** : fels. epitken, demiurgos.

sani (--) [se ile] s. a. : ikinci.

sania (.-.) i. a. : düzme, uydurma iş, tuzak, hile, oyun, al, dek.

saniha (-..) i. a. : düşünmeksizin doğan fikir, doğaç.

saniye (-..) i. a. : 1. bir dakikanın veya bir derecenin altmışta biri. 2. fizik ve mekanikte zaman birimi.

saniyen (-..) zf. a. : ikinci olarak; ikinci derecede.

sap, -bı s. a. : güç, zor, çetin, sarp.

sar (-) [se ile] i. a. : öc, intikam. **Ahz-ı sar** : öc alma.

-sar (-) [sin ile] s. a. : "yer" bildirerek bileşik kelimeler yapar. **Kûh-sar** : dağlık yer.

sara i. a. : insanı baygın düşüren bir çeşit hastalık, tutarık, tutarak.

sarahat, -ti (.-.) i. a. : sozde açıklık, aydınlık, açık ifade, bellilik.

sarahaten (.-..) zf. a. : açıktan açığa, açıkça, açık açık.

sarf i. a. : 1. harcama. **Sarf-ı nazar etmek** : vazgeçmek. 2. dilbilgisi, gramer. **Sarf ü nahiv** (gramer ve sintaks) : dilbilgisi, gramer.

sarfiyat, -tı (..-) i. a. ç. : harcamalar, giderler. **Sarfiyat-ı muvakkate** : geçici giderler.

sari (--) s. a. : bulaşan, bulaşıcı, bulaşık, geçen, geçici.

sarih (.-) s. a. : açık, meydanda, belli.

sarihan (.-.) zf. a. : açıkça, açık.

sarik, -ği (.-) s. ve i. a. : çalan, hırsız, uğru.

sarim (.-) s. a. : kesici, keskin.

sarraf 1. s. a. : sarfeden, harcıyan. 2. i. para işleriyle uğraşan ve para bozan kimse.

sarrafiye (.-..) i. a. : sarrafın aldığı ücret.

sarsar i. a. : pek şiddetli, pek gürültülü yel, bora.

sat, -tı : Osmanlı alfabesinin on yedinci harfi.

sat, -dı s. a. : yüz sayısı.

sathen zf. a. : dıştan, dış yüzden.

sathi (.-) s. a. : 1. dış yüze mensup. 2. üstün körü. 3. coğr. yüzeysel.

satıh, -thı i. a. : bir şeyin dış yüzü, yüzey. **Sath-ı arz** : coğr. yeryüzü. **Sath-ı mail** : coğr. dağ yamacı, aklan.

satır, -trı i. a. : kelime dizisi.

satir (-.) s. a. : setreden, örten.

satvet, -ti i. a. : hücum, atılma.

savap, -bı (.-) 1. s. a. : doğru, yanlış değil. 2. i. doğru davranış, doğru düşünce.

savım, -vmı i. a. : oruç. **Şehr-i savm**: oruç ayı, ramazan.

savlet, -ti i. a. : hücum, saldırına, atılış, saldırış.

savt, -tı i. a. : ses. **Savt-ı bülent** : yüksek ses.

savtiyat, -tı (..-) i. a. ç. : leng. sesbilim, fonetik.

say (-) i. a. : çalışma; çabalama, emek.

saye (-.) i. f. : 1. gölge. 2. himaye, koruma.

sayeban (-.-) b. s. f. : 1. sayvan, gölgelik, örtülü tente, çadır. 2. koruyan.

sayf i. a. : yaz [mevsim].

sayfi (.-) s. a. : yaz mevsimiyle ilgili, yazlık.

sayfiye i. a. : yazlık, yazlık ev. **Sayfiyeye çıkmak** : yazlığa çıkmak.

sayha i. a. : bağırma, bağırış, çığlık.

sayis (-.) i. a. : seyis, atuşağı.

saykal, -ı i. a. : açkı, parlatı, cilâ [maden eşyaya vurulan-].

sayruret, -ti (.-.) i. a. : olma, edilme, kılınma, bir durumdan başka bir duruma geçme. **fels.** olu.

sayt, -dı i. a. : av, avlama.

saytgâh (.-) b. i. a. f. : av yeri, avlak.

sayvan (.-) i. a. : **1.** kırma, pervaz, kıvrım. **2. anat.** kulak kepçesi. **3. bot.** şemsiye.

sayyat, -dı (.-) s. a. : avcı.

saz (-) i. f. : **1.** çalgı. **2.** mızrapla çalınan uzun saplı halk çalgısı.

-saz (-) s. f. : yapan, uyduran. **Çare-saz** : çare bulan.

sazende (-..) i. f. : saz çalan, müzisyen.

sazi (--) i. f. : yapıcılık, düzenleyicilik.

se s. f. : üç. **Se yek** : üç (ile) bir [zar oyununda].

seb'a s. a. : yedi [sayı].

sebahet, -ti (.-.) i. a. : yüzme.

sebak, -kı i. a. : ders. **Sebak-âmuz** : öğretmen.

sebat, -tı (.-) i. a. : yerinde ve sözünde durma.

sebati (.--) i. a. : sebatlılık.

sebatkâr (.--) b. s. a. f. : sözünde, kararında duran.

sebayüdü (.-..) b. s. f. : üç (ile) iki [zar oyununda].

sebbah, -hı (.-) s. a. : iyi yüzen.

sebebiyet, -ti i. a. : sebebolma. **Sebebiyet verme** : yol açma.

sebep, -bi i. a. : vesile, bahane; vasıta; neden.

seblke (.-.) i. a. : eritilerek kalıba dökülmüş şey, külçe.

sebil (.-) i. a. : **1.** açık ulu yol. **Fisebilillâh** : Allah yolunda. **Sebilini tahliye etmek** : azatlamak, salıvermek. **2.** hayrattan olmak üzere su üleştirilen yer.

sebilhane (..-.) b. i. a. f. : sebil, hayrat için gelip geçenlerin su içmesine mahsus yer.

sebk, -kı i. a. : ileri geçme, önce varma; evvelce geçmiş olma. **Sebk u rabt** : ifadede tutarlık. **Sebk etme** : geçme, geçmiş olma.

sebkat, -ti i. a. : geçme, ilerleme.

sebt, -ti i. a. : cumartesi.

sebtiyun (..-) i. a. ç. : Hıristiyanlıkta cumartesini kutsal sayan bir mezhep, cumartesiciler.

sebu (.-) i. f. : testi; şarap kabı.

sebük, -ğü s. f. : hafif, yeğni. **Sebükbar** : yükü hafif; **mec.** gailesiz.

sebz, -i s. f. : yeşil.

sebze i. f. : **1.** yeşillik, çimen. **2.** yemeği yapılan yeşillik.

sebzevat, -tı (..-) i. a. ç. : zerzevat.

secaya (.--) i. a. ç. : seciyeler, huylar, karakterler.

seccade (.-.) i. a. : üzerinde namaz kılınan halı, kilim ve saire.

secde i. a. : namazda yere kapanıp alnı yere koyma.

seci, -c'i i. a. : **ed.** eski nesirde kafiye, uyak.

seciye i. a. : huy, tabiat, ıra, karakter.

seciyevi (...-) s. a. : ırasal, karakteristik.

sed, -ddi i. a. : kapama, tıkama, **Sedd-i remak** : ölmiyecek kadar yiyip içme.

sedat, -dı (.-) i. a. : doğruluk, dikkat.

sedaya (.--) i. a. ç. : memeler. **Zat-üs-sedaya** : **zool.** memeliler.

sedef i. a. : inci kabuğu.

sedit, -di (.-) i. a. : **anat.** kapak.

sedy i. a. : **anat.** meme, emcik.

sefahat, -ti (.-.) i. a. : **1.** zevk ve eğlenceye düşkünlük. **2.** akılsızlık. **3.** har vurup harman savurma.

sefain (.-.) i. a. ç. : sefineler, gemiler.

sefalet, -ti (.-.) i. a. : **1.** yoksulluk. **2.** sefillik, alçaklık.

sefaret, -ti (.-.) i. a. : sefirlik, elçilik.

sefarethane (.-.-.) b. i. a. f. : elçilik konağı, elçilik.

sefele s. a. ç. : sefiller, aşağılık kimseler, alçaklar, âcizler.

sefer i. a. : **1.** yolculuk. **2.** savaş.

seferber b. i. a. f. : sefere hazırlanmış [asker]. **Seferberlik** : sefere hazırlık.

seferi (..-) s. a. : **1.** seferle, yolculukla ilgili olan. **2.** savaş ile ilgili.

seffak, -i (.-) s. a. : kan dökücü.

sefih (.-) s. a. : zevk ve eğlenceye düşkün, parasını, pulunu israf eden akılsız.

sefil (.-) s. a. : sefalet çeken, yoksul.

sefile (.-.) s. o. : **mec.** orospu.

sefine (.-.) i. a. : gemi, vapur.

sefir (.-) i. a. : elçi. **Sefir-i kebir** : büyük elçi.

sefit, -di (.-) s. f. : ak, beyaz. **Bahr-i sefit** : Akdeniz.

segâh (.-) i. f. : Şark müziğinin en eski makamlarından biri.

sehabe (.-.) i. a. : tek bulut.

sehanet, -ti (.-.) i. a. : kalınlık.

sehap, -bı (.-) i. a. : bulut.

sehaya (.--) i. a. ç. : beyin zarları.

seher [ha ile] i. a. : ortalığın aydınlanmaya başladığı sabah vakti, tan ağartısı.

seher [he ile] i. a. : **hek.** uykusuzluk. **İllet-i seher :** uykusuzluk hastalığı.

sehergâh (..-) b. i. a. f. : seher vakti, tanlayın.

seherhiz (..-) b. s. a. f. : **1.** sabahları erken kalkan, erkenci. **2.** sabahleyin esen.

sehhar (.-) s. a. : (pek) büyücü, büyüleyici.

sehil, -hli s. a. : **1.** kolay. **Sehl-i mümteni : ed.** kolay ve sade göründüğü halde, bulunup söylenmesi ve taklidi zor olan söz.

sehim, -hmi i. a. : **1.** ok. **2.** pay. **3.** aksiyon, hisse bedeli.

sehim, -hmi i. f. : korku, dehşet.

sehiv, -hvi i. a. : yanlış, yanılma, yanıltı, yanılgı.

sehpa (.-) b. s. f. : **1.** üç ayak, ayaklı destek, çatkı. **2.** küçük masa. **3.** darağacı .

sehven zf. a. : yanlışlıkla, yanılarak.

sehviyat, -tı (..-) i. a. : yanlışlar.

sekban (.-) **1. tar.** seymen, Yeniçeri ocağına bağlı bir sınıf asker. **2. tar.** Osmanlı saraylarında av köpeklerine bakan kimse. [aslı : "seg-ban" dır].

sekenat, -tı (..-) i. a. ç. : durma [lar], duruş [lar].

sekene i. a. ç. : sakin olanlar, yerleşenler, oturanlar.

sekerat, -tı (..-) i. a. ç. : sarhoşluklar. **Sekerat-ül-mevt :** can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık.

sekinet, -ti (.-.) i. a. : **1.** gönül rahatlığı. **2.** güvenme.

sekir, -kri, sekre i. a. : sarhoşluk.

sekte i. a. : durgu, durma, ket. **Sekte-i kalb :** kalbin durması.

sektedar b. s. a. f. : **1.** ket vurulmuş, bozulmuş, zarara uğramış. **2.** ahengi, düzeni bozulmuş. **Sektedar etmek :** ket vurmak, sektelendirmek.

selâm (.-) i. a. : **1.** barış, rahatlık. **2.** sonu iyi ve hayırlı çıkma. **Dar-üsselâm :** cennet. **Selâmlık : 1)** büyük konaklarda erkek misafirlere ayrılan daire; **2)** evvelce padişahların cuma namazına gitme töreni. **Selâmün kavlen** : nüzül, inme hastalığı. **Selâmün aleyküm** : "selâmet üzerine olsun!" anlamına bir esenleme sözü.

selâmet, -ti (.-.) i. a. : sağlık, esenlik.

selâmlık i. a. t. b. i. : **1.** büyük konaklarda erkek misafirlere mahsus daire. **2.** evvelce padişahların cuma namazına gitme töreni.

selâse (.-.) s. a. : üç. **Şuhur-i selâse :** üç aylar.

selâset, -ti (.-.) i. a. : **1.** tatlılık. **2.** kolay ve âhenkli konuşma hali, akıcılık.

selâtin (.--) i. a. ç. : sultanlar, padişahlar. **Selâtin camii** : Sultanlar adına yaptırılan büyük cami. **Selâtin meyhane** : büyük meyhane.

selef i. a. : **1.** önce gelen [bir görevde], öncel. **2.** eski adam.

selem i. a. : peşin para ile veresiye mal alma.

selika (.-.) i. a. : güzel söyleme ve yazma yeteneği.

selim (.-) s. a. : sağ, temiz; doğru sağlam, kusursuz.

selis (.-) s. a. : akıcı [üslup, ibare].

sellem i. a. : "selâmete erdirsin" anlamiyle dualarda geçer.

selp, -bi i. a. : **1.** kapma, zorla alma. **2.** kaldırma, giderme.

sem, -mmi i. a. : ağı, zehir.

sema (.-) [hemze ile] i. a. : gök, gökyüzü.

sema (.-) [ayın ile] i. a. : işitme, duyma. **2.** Mevlevi âyinlerinde tarikat mensuplarının cezbe haliyle ayakta dönmesi, zikretmesi.

semahane (.--.) b. i. a. f. : [eskiden] sema âyininin yapıldığı geniş yer, tekkelerin geniş salonu.

semahat, -ti (.-.) i. a. : el açıklığı, cömertlik.

semahatkâr (.-.-) b. s. a. f. : eli açık.

semai (.--) s. a. : **1.** kulaktan işitilerek öğrenilen. **2. müz.** Şark müziğinde, özel bir usulle bestelenen dört mısradan ibaret bir şarkı çeşidi.

seman (.-) [se ile] s. a. : sekiz [sayı].

semavat, -tı (.--) i. a. ç. : semalar, gökler.

semavi (.--) s. a. : göğe ait, gökle ilgili, gökçe, göksel.

semek, -ki i. a. : balık.

semen [sin ile] i. f. : yasemin. **Berg-i semen** : yasemin yaprağı.

semen [sin ile] i. a. : **1.** semizlik, yağlılık [bu anlamda aslı "simen" dir]. **Semen peyda etmek** : şişmanlamak.

semen [se ile] i. a. : baha, kıymet, değer, tutar.

semender i. f. : **zool.** kurbağagillerin kuyruklu takımından bir hayvan.

semer i. a. : **1.** meyva, yemiş. **Semer-i mücevvez** : **bot.** buğdaysı meyva.

semerat, -tı (..-) i. a. ç. : **1.** yemişler, meyvalar. **2.** faydalar, verimler.

semere i. a. : **1.** yemiş, meyva. **2.** verim, mahsul, ürün.

semeredar (...-) b. s. a. f.*: verimli, yemişli.

semi, -m'i (.-) i. a. : işitme.

semi (.-) s. a. : işiten, işitme kuvveti olan; işitmesi ezelî ve ebedî olan Allah.

semih (.-) s. a. : semahatli, cömert, eli açık.

semin, -mni i. a. : **1.** yağ, sığır yağı; tereyağı. **2.** semizlik, yağlılık.

semin (.-) [sin ile] s. a. : semiz, şişman, besli, yağlı.

semin (.-) [se ile] s. a. : bahalı, kıymetli. **Dürr-i semin** : kıymetli inci.

semmuriye (.-..) i. a. : **zool** : susamurugiller.

semra (.-) s. a. : esmer. [esmer'in dişili].

semt, -ti i. a. : taraf, yön, yol. **Semt-i kadem** : **astr.** ayakucu. **Semt-ür-reis** : **astr.** başucu.

semuh, -u (.-) s. a. : çok cömert.

semum (.-) i. a. : **1.** ısıyel, sam yeli, sıcak rüzgâr. **2.** zehirli şey.

sena (.-) i. a. : övme, övüş.

senabil (.-.) i. a. ç. : **bot.** başaklar.

sene i. a. : yıl. **Sene-i kameriye** (Ay yılı) : on iki kamer ayından ibaret zaman olup muharremin birinde başlar, zilhicce ile biter ve 354 veya 355 gün sürer. **Sene-i kebise** : **astr.** artık yıl. **Sene-i şemsiye** : 22 marttan, gelecek 21 marta kadar süren yıl.

sene be sene zf. a. : yıldan yıla, yıllar geçtikçe.

senet, -di i. a. : **1.** güvenilecek, dayanılacak şey, belgit. **2.** bir borcu veya hakkı bildiren tasdikli kâğıt.

senevat, -tı (..-) i. a. ç. : seneler, yıllar.

senevi (..-) s. a. : yıllık.

seng, -gi i. f. : taş. **Seng-dil** : taş yürekli, merhametsiz. **Seng-i kabir** : mezar taşı.

seniye i. a. : yüksek, yüce. **İrade-i seniye** : yüce buyruk.

sep, -bbi i. a. : sövgü, sövü, sövme.

ser i. f. : **1.** baş. **2.** başkan. **3.** tepe.

-sera (.-) s. f. : "şarkı söyliyen" anlamına bileşik kelimeler yapar. **Nağme-sera** : türkü, şarkı söyliyen.

serap, -bı (.-) i. a. : ılgım, pusarık.

serapa (.--) zf. f. : baştan başa, baştan aşağı, baştan ayağa, tepeden tırnağa, boydan boya, bütün, hep, tümleyin.

seraperde (.-..) b. i. f. : **1.** perdenin arka tarafı. **2.** padişah çadırı, otağ.

seraser (.-.) zf. f. : baştan başa, büsbütün.

serasime (.-..) s. f. : şaşırmış, alık, seme.

serasker b. i. f. a. : [eskiden] harbiye nazırı (Savunma Bakanı), ordu komutanı veya başkomutan.

serazat, -dı (.--) b. s. f. : başıboş, özgür.

serbaz b. s. f. : cesur, yürekli, yiğit.

serbest, -ti s. f. : **1.** başına buyruk, özgür. **2.** sıkılmıyan, rahat konuşan.

serbeste b. s. f. : **1.** başı bağlı. **2.** örtülü, kapalı, gizli.

serbesti (..-) b. i. f. : serbestlik, özgürlük.

serbest serbest zf. f. : seleserpe, sereserpe.

serdar (.-) b. i. f. : başkomutan, başbuğ.

serdetmek a. t. : ileri sürmek.

serefraz [serfiraz] (..-) b. s. f. : başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan.

serencam (..-) b. i. f. : **1.** işin, olayın sonu. **2.** başa gelen hal, olay.

serendaz (..-) b. s. f. : fedakâr, başından korkmaz, çekinmez, korkusuz.

seretan (..-) i. a. : yengeç, çağanoz. **Seretan medarı : astr.** Yengeç dönencesi.

serfüru (.-.) b. i. f. : baş eğme, söz dinleme.

sergerdan (..-) b. s. f. : başı dönük, sersem, şaşkın.

sergüzeşt, -ti b. s. f. : serüven, baştan geçen.

serhat, -ddi b. i. a. : **1.** hudut. sınır boyu. **2.** uc.

serî (.-) s. a. : süratli, çabuk, hızlı, tez. **Serî-ül-hareke :** çabuk hareket eden, tezgider. **Serî-ül-infial :** tezküser, darılgan, gücengen, alıngan. **Serî-üs-seyir :** tezgider, yollu. **Serî-ül-intikal :** tezanlar, varışlı. **Serî-üt-teessür :** tezduyar.

serian (.-.) zf. a. : çarçabuk, çabucak, tezelden.

serir (.-) i. a. : **1.** taht. **2.** yatacak yer.

seririyat, -tı (.-.-) i. a. ç. **1.** yataklar. **2.** klinikler.

serkerde b. i. f. : baş, elebaşı.

serkeş b. s. f. : kafa tutan, dikbaşlı, dikbaş.

serlevha b. i. f. a. : başlık [yazıda].

serma (.-) i. f. : kış, soğuk. **Serma-dide :** çok üşümüş, donmuş. **Mâr-ı serma-dide** (kış geçirmiş yılan) : **méc.** eski kurt, tecrübeli kurnaz adam.

sermaye (.-.) b. i. f. : anapara, anamal, başmal, kapital. **Mütedavil**

sermaye : döner sermaye. **Sermaye-i tereddüt** : şüpheli sermaye, alışverişte kullanılamıyacak şüpheli para.

sermayedar (.-.-) b. s. f. : anaparası, anamalı, başmalı olan, kapitalist.

sermedi (..-) i. ve s. f. : sonsuzluk, sonrasızlık; bengi, sonsuz.

sermediyet, -ti i. f. : ilksizlik; daimîlik, sürerlik, süreklilik.

sermest, -ti b. s. f. : sarhoş.

sermet, -di b. s. a. : daimî, sürekli,

sermuharrir b. i. f. a. : başyazar.

sername (.-.) b. i. f. : mektup başlığı.

sernigûn (..-) b. s. f. : baş aşağı, tepesi aşağı, tepesi üstü, talihsiz.

sernüvişt, -ti b. i. f. : alınyazısı.

serpuş (.-) b. i. f. : başa giyilen şey, başlık.

serrişte b. i. f. : ipucu, tutamak.

sersam (.-) s. f. : alık, afal, seme.

serseri (..-) b. s. f. : **1.** boş gezen, işsiz gücsüz, şüpheli [kimse]. **2.** belli bir amacı olmıyan.

serseriyane (...-.) zf. f. : serserice.

serşar (.-) s. f. : dopdolu, taşkın.

sertaser (.-.), **serteser** zf. f. : baştan başa, hep, bütün.

serv i. f. : servi, selvi. **Serv-i hiraman** (nazlı sallanan selvi) : mec. naz ve eda ile salına salına yürüyen sevgili. **Serv-kad** : selvi boylu.

server i. f. : ileri gelen, halkın başı, ulu'su; baş, başkan.

serveri (..-) i. f. : **1.** başlık, başkanlık. **2.** ululuk.

servet, -ti i. a. : zenginlik, varlık, para, mal, mülk.

servistan (..-) b. i. f. : servilik, selvilik.

serviye i. f. a: **bot.** servigiller.

serzeniş b. i. f. : başa kakma, kakınç; çıkışma.

setir, -tri i. a. : örtme, gizleme, kapama. **Setr-i avret** : ut yerini örtme. **Setretme** : örtme.

settar (.-) s. a. : örten [Allah]. **Settar-ül-uyup** : ayıpları (günahları) örten, bağışlıyan Allah; **mec.** ayıpları örten, kapatan eski püskü giyecek.

sevahil, -li (.-.) i. a. ç. : sahiller, yalılar, kıyılar.

sevap, -bı (.-) i. a. : ecir, âhirete ait mükâfat.

sevda (.-) i. f. : aşk, **sevgi. Sevdakâr** : sevdalı.

sevda (.-) s. a. : [esved'in dişili] (daha, en, pek, çok) kara.

sevir, **-vri** i. a. : **1.** boğa. **2. astr.** boğa burcu.

seviye i. a. : beraberlik, eşitlik; düzey.

sevk, **-kı** i. a. : **1.** yollama, gönderme. **2.** önüne katıp sürme, götürme. **Sevk-i tabii** : içgüdü. **Sevk ve idare** : yönetim, çekip çevirme. **Sevk-ül-ceyş** : strateji.

sevkıyat, **-tı** (..-) i. a. ç. : **1.** asker yollama. **2.** sevk dairesi.

sevseniye i. a. : **bot.** süsengiller.

seyahat, **-ti** (.-.) i. a. : gezi, uzun yolculuk. **Seyahat-name** : 1) bir seyyahın (turist) gezip gördüğü yerlere ait yazdığı kitap; 2) Evliya Çelebi'nin 10 ciltlik ünlü eseri. [aslı : "siyahat" dir].

seyelân (..-) i. a. : akma, akıntı.

seyf i. a. : kılıç.

seyil, **-yli** i. a. : sel.

seyir, **-yri** i. a. : **1.** yürüme, gezme. **2.** gidiş. **Seyr-i gülistan** : gül bahçesinde gezinme. **Seyr-i seri** : tezgidiş. **Seyr ü sefer** : gidiş geliş, trafik.

seylâni (.--) i. a. : seylântaşı.

seylâp, **-bı** (.-) b. i. f. : sel suyu.

seyran (.-) i. a. : **1.** gezinti. **2.** bakıp seyretme.

seyrangâh (.--) b. i. a. f. : seyir yeri, eğlence yeri, gezme yeri.

seyyah (.-) i. a. : gezmen, gezgin, turist.

seyyahin (.--) i. a. ç. : gezmenler, turistler.

seyyâl, **-li** (.-) s. a. : akıcı, akan; akışkan.

seyyale (.-.) i. a. : akan şey, akıntı.

seyyanen (.-.) zf. a. : eşit olarak, eşitçi.

seyyar (.-) s. a. : gezici, gezginci.

seyyarat, **-tı** (.--) i. a. ç. : **astr.** gezeğenler.

seyyare (.-.) i. a. : **astr.** gezeğen [yıldız].

seyyiat, **-tı** (..-) i. a. ç. : **1.** günahlar, suçlar. **2.** kötülükler.

seyyibe i. a. : dul [kadın].

seyyie i. a. : kötülük. kötü sonuç.

seyyit, **-ti** i. a. : **1.** efendi, bey, ilerigelen, ağa, baş, başkan. **2.** Hz. Muhammed'in soyundan gelen kimse.

seza (.-), **sezavar** (.--) s. f. : lâyık, yaraşır.

sezabiye (.--.) i. a. : **bot.** sedefotugiller.

sıbg, **-gı** i. a. : tentür, boya.

sıbyan (.-) i. a. ç. : sabiler, çocuklar.

sıddik, **-kı** (.-) s. a. : daima doğru

söyliyen. [Sıddika : dosdoğru kadın].

sıdık, -dkı i. a. : **1.** doğruluk, gerçeklik. **2.** gönül bağı, iç, yürek temizliği. **Sıdkı sıyrılmak** : birine karşı inanı kalmamak.

sıfat, -tı i. a. : **1.** bir kimsenin görev veya ödev bakımından özelliği, vasıf. **2. gr.** bir şahsın veya şeyin hal ve şanını, renk veya sayısını, derecesini gösteren söz. **Sıfat-fiil : gr.** ortaç.

sıfat, -tı (.-) i. a. ç. : sıfatlar, vasıflar. **Sıfat-ı adediye : gr.** sayı sıfatları, sayılar. **Sıfat-ı istifhamiye : gr.** soru sıfatları. **Sıfat-ı işariye : gr.** işaret sıfatları. **Sıfat-ı müpheme : gr.** belgisiz sıfatlar. **Sıfat-ı tavsifiye : gr.** niteleme sıfatları. **Sıfat-ı tayiniye : gr.** belirtme sıfatları.

sıfır i. a. : **1.** sıfır (0). **2.** hiç.

sıgar (.-) s. a. ç. : sagirler, küçükler.

sıhhat, -ti i. a. : **1.** sağlık, sağlamlık, esenlik. **2.** doğruluk, gerçeklik. **Sıhhat ve içtimaî muavenet vekâleti** : sağlık ve sosyal yardım bakanlığı. **Sıhhat ve içtimaî muavenet vekili** : sağlık ve sosyal yardım bakanı.

sıhhi (.-) s. a. : sağlıkla ilgili, sağlığa yarar; sıhhi.

sıhhiye i. a. : sağlık işleri, sağlık.

sıhır, -hrı i. a. : dünür.

sıhriyet, -ti i. a. : dünürlük.

sıkıt, -ktı i. a. : vakitsiz çocuk düşürme, düşük.

sıklet, -ti i. a. : **1.** ağırlık, yük. **Sıklet merkezi** : dengey. **2.** sıkıntı.

sımah, -ı (.-) i. a. : **1.** kulak. **2.** kulak deliği.

sınaat, -tı (.-.) i. a. : zanaat.

sınai (.--) s. a. : sanayi ile ilgili.

sınaiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : **1.** sanatla ilgili olan şeyler. **2.** insan yapısı şeyler.

sınıf i. a. : sıra, derece, nevi, cins.

sır, -rrı i. a. : **1.** gizli tutulması gerekli şey. **2.** aklın eremiyeceği iş. **Sırr-ı mahfi** : çözülmiyen sır.

sırat, -tı (.-) i. a. : yol. **Sırat-ı müstakim** : doğru yol.

sırdaş (.-) b. s. a. t. : **1.** sırları bir olan, gizdeş. **2.** sır saklıyan.

sırf s. a. : **1.** sade, salt, yalnız, ancak. **2.** baştan aşağı kadar, büsbütün.

sırrıan zf. a. : gizlice, gizli olarak.

sıyga i. a. : **gr.** kip. **Sıygaya çekmek** : sorgu altına almak. **Sıyga-i ihbariye : gr.** bildirme kipi. **Sıyga-i inşaiye : gr.** dilek kipleri. **Sıyga-i iltizamiye : gr.** istek kipi.

Sıyga-i raptiye : gr. ulaç, bağ-fiil.

Sıyga-i şartiye : gr. şart sıygası.

sıyam (.-) i. a. : oruç. **Şehr-i sıyam** : oruç ayı, ramazan.

sıyanet, -ti (.-.) i. a. : koruma, korunma, kayırma.

sia i. a. : genişlik, bolluk.

siayet, -ti (.-.) i. a. : koğuculuk, adam çekiştiricilik, dedikodu.

sib (-) i. f. : elma.

siba (.-) i. a. : sebular, yırtıcı hayvanlar, canavarlar.

sibak, -kı (.-) i. a. : **1.** bir şeyin üst tarafı, öncesi, geçmişi. **2.** bağ, bağlantı. **Sibak u siyak** : **ed.** ibarenin uygunluğu, altının üstünü tutması.

sicil, -lli i. a. : **1.** kütük [defter]. **2.** hal tercümesi. **Sicill-i nüfus** : soysallık kütüğü. nüfus kütüğü.

sicillât, -tı (..-) i. a. ç. : resmî belgelerin kaydedildiği kütükler.

sidre i. a. : en yüksek makam [ondan sonra Tanrı'ya gidilir].

sifad (.-) i. a. : hayvanların çiftleşmesi.

sihan i. a. : kalınlık, çap.

sihir, -hri i. a. : büyü, gözbağı. **Sihir-âmiz** : büyüleyici.

sihirbaz (..-) b. s. ve i. a. f. : bağcı, büyücü, gözbağcı.

sikal, -li (.-) i. a. ç. : **1.** ağır şeyler. **2.** ağır canlı kimseler.

sikke i. a. : **1.** akça. **2.** Mevlevi külâhı.

sikkin (.-) i. a. : bıçak.

silâh (.-) i. a. : tüfek; kendini koruma âleti. **Silâh-dar** : silâhları muhafaza eden işyar.

silâhendaz (.-.-) b. s. a. f. : gerektiği zaman karaya çıkarılan tüfekli deniz eri.

silâhşor (..-) b. i. a. f. : silâhlı adam, silâh eri, savaşçı.

silk, -ki i. a. : **1.** dizi, sıra, takım. **2.** yol, meslek, tutulan yol.

silsile i. a. : **1.** soysop. **2.** zincir, kol.

Silsile-i cibal : sıradağ. **Silsile-i meratip** : büyükten küçüğe ve küçükten büyüğe doğru, koram, hiyerarşi.

silsilename (...-.) b. i. a. f. : bir kimsenin silsilesini gösteren çizelge.

sim (-) i. f. : gümüş. **Sim ü zer** : gümüş ve altın.

sima (--) i. a. : yüz, çehre, bet, beniz.

simhak, -kı (.-) i. a. : **mat.** kemik zarı.

simsar (.-) i. a. : tellâl, komisyoncu.

simsariye (.-..) i. a. : simsarın, alı-

cıdan veya satıcıdan aldığı para, komisyon.

sin, -nni i. a. : **anat. 1.** diş. **2.** yaş, ömrün derecesi.

sin ha. a. : Osmanlı alfabesinin onbeşinci harfi.

sinan (.-) i. a. ç. : mızrak, süngü.

sine (-.) i. a. : bağır, göğüs.

sinh i. a. : **anat.** diş yuvası, diş çukuru.

sinnen zf. a. : yaş bakımından, yaşça.

sinni (.-) s. a. : dişle ilgili, dişsel.

sipah (.-) i. f. : **1.** asker, er. **2.** ordu.

sipahi (.-.) i. f. : süvari askeri [eskiden].

-sipar (.-) s. f. : "feda eden, veren" anlamlarına gelerek bileşik kelimeler yapar. **Can-sipar** : canını feda eden.

sipariş (.-.) i. f. : ısmarlama, ısmarlayış.

sipeh i. f. : **1.** asker, er. **2.** ordu.

siper i. f. : **1.** sığınılacak yer; arkasında saklanılacak şey. **2.** koruyucu engel. **3.** gizlenip savaşılacak yer ve şey. **4.** şapka kenarı, önü.

Siper-i saika : yıldırımsavar. **Siper-i şems** : güneşlik.

sipihr i. f. : **1.** sema, gök, gökyüzü, felek. **2.** talih.

sirac (.-) i. a. : ışık, kandil, mum.

sirayet, -ti (.-.) i. a. : geçme, bulaşma.

siret, -ti (-.) i. a. : bir kimsenin ahlâkî durumu.

sirişk, -ki i. f. : göz yaşı.

sirişt, -ti i. f. : huy, tabiat, yaradılış.

sirkat, -ti i. a. : hırsızlık etme, çalma.

sit, -ti (-) i. a. : şöhret, ün.

-sitan (.-) e. f. : "yer adı" yapan ek. **Gül-sitan** : gülyeri, güllük. **Seng-sitan** : taşlı yer, taşlık.

sitare (.-.) i. f. : yıldız.

sitayiş (.-.) i. f. : övme, övüş, övgü.

sitayişkâr (.-.-) b. s. f. : metheden, öven, övücü.

sitem i. f. : güce gidecek muamele, zulüm, eza, eziyet, haksızlık; çıkışma. **Sitem-kâr** : zulüm ve haksızlık eden.

sitte s. a. : altı [sayı]. **Sitte-l sevir** : eski nisanın fırtınalı geçen 6 günü, kocaöküz soğuğu.

sittin (.-) s. a. : altmış. **Sittin-sene** : (altmış sene) : pek uzun zaman, ilânihaye.

siyah (.-) s. f. : kara [renk].

siyak, -kı (.-) i. a. : sözün gelişi. **Siyak-ı kelâm** : sözgelişi. **Siyak u**

sibak : ed. ibarenin uygunluğu, altının üstünü tutması.

siyaset, -ti (.-.) i. a. : politika. **Siyaset meydanı, Siyaset-gâh :** ölüm cezalarının uygulandığı yer.

siyaseten (.-..) zf. a. : politika bakımından.

siyasi (.--) s. a. : **1.** siyasal, diplomatça olan, politik. **2.** siyaset adamı.

siyasiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : siyaset işleri, politika.

siyyanen (.-.) zf. a. : birbirine eşit, denk olarak, eşitçe.

sofiyane (-.-.) s. a. f. : tasavvufla ilgili veya mutasavvıflara yakışır yolda olan.

sohbet, -ti i. a. : görüşüp konuşma, yarenlik. **Adab-ı sohbet :** konuşmanın yolu, yordamı.

su (-) i. a. : **1.** kötülük, fenalık. **2.** kötü, fena.

sual, -li (.-) [hemze ile] i. a. : **1.** sorma, soru. **Sual takriri :** soru önergesi. **2.** dilenme.

sual, -li (.-) [ayın ile] i. a. : **hek.** öksürük.

subuh, -bhu i. a. : sabah vakti.

sud (-) i. f. : fayda, kazanç. **Sudâ-ger :** alış verişçi, tüccar.

sudur (.-) i. a. : **1.** sadırlar, göğüsler. **2.** çıkma.

sufeyha i. a. : levhacık. **Sufeyha-i azmiye : anat.** kemik levhacığı.

sufiyyun (-.-) s. ve i. a. ç. : tasavvuf ehli olanlar; sofular.

suğra (.-) s. a. : **1.** daha küçük, pek küçük, en küçük. **2. mant.** küçük önerme.

suhan, suhun, sehun i. f. : söz. **Suhan-âferin :** söz icadeden. **Suhan-güzâr :** sözü yolu ile söyliyen.

suhte (-.) s. f. : yanmış, tutuşmuş, yanık. **Dil-suhte :** gönlü yanmış, kederli.

suhunet, -ti (.-.) i. a. : sıcaklık, kızgınlık, ısı, ısılık.

suiistimal, -li (-..--) b. i. a. : kötüye kullanma.

suikast, -di (-..) b. i. a. : cana kıymaya hazırlanma, yağınç.

suiniyet, -ti (-...) b. i. a. : kötü niyet.

suişöhret (-...) b. i. a. : kötü tanınmışlık, kötü tanınma, kötü ad, kötü san.

suitefehhüm b. i. a. : fena anlaşılma.

suitelâkki b. i. a. : kötüye alma, kötüye çekme, kötüye yorma.

suizan (-..) b. i. a. : kötü sanış.

sûk, -ku (-) i. a. : çarşı, pazar. **Sûk-i Ukâz :** İslâmdan evvel her sene yirmi gün devam etmek üzere zilkade başında "Nahle" ile "Tâif"

arasındaki sahrada kurulur beynelarab meşhur bir panayırdı.

sukalâ (..-) s. a. ç. : **1.** sakiller, çirkinler. **2.** ağırlar.

sukaybe i. a. : delikçik. **Sukaybe-i külliye : bot.** kapıcık.

sukbe i. a. : delik.

sukut, -tu (.-) i. a. : düşme [maddeten veya mânen]. **Sukut-ı hayal :** hayal kırıklığı.

sukutiye (.-..) i. a. : paraşüt.

sulbiye i. a. : birinin sulbünden gelme.

sulbiyet, -ti i. o. : katılık, sertlik; **mec.** duygusuzluk.

sulh i. a. : barış, barışma, barışıklık. **Sulh-perver :** barışçıl, barışsever.

sulp, -bu [l ince] **1.** s. a. : katı, sert. **2. i.** belkemiği, omurga.

sultan i. a. : padişah, hükümdar.

sultani (.--) s. a. : sultana, hükümdara ait, sultanla ilgili.

sum (-) i. a. : sarmısak.

sunî (.-) s. a. : takma, yapma.

sunu, -n'u i. a. : yapış, yapma. **Sun-i taksir :** zarar doğuran ihmal, suç.

sunuf (.-) i. a. ç. : sınıflar.

sur (-) i. a. : kale, hisar.

sur (-) i. f. : düğün, ziyafet.

surah (--) i. f. : delik, gedik.

sure (-.) i. a. : Kur'an'ın 114 bölümünden her biri.

suret, -ti (-.) i. a. : yüz, çehre, şekil; **mat.** pay. **Suret-i itaat :** itaatin dışı, yapmacık, itaat. **Suret-i tesviye :** çözüm yolu.

sureta (-.-) zf. a. : görünüşte.

suri (--) [sin ile] s. f. : düğüne ait, düğünle ilgili.

suri (--) [sat ile] s. a. : görünüşte, görünürde.

suubet, -ti (.-.) i. a. : güçlük, zahmet, çetinlik, zorluk. **Suubet-i telâffuz :** dil tutukluğu, anartri.

suut, -du (.-) i. a. : yukarı çıkma, yükselme, yükseliş.

suyuf (.-) i. a. ç. : sayflar, yaz mevsimleri.

suz (-) i. f. : yanma, tutuşma.

-suz (-) s. f. : yakan, yakıcı. **Dil-suz:** gönül yakan.

suzan (--) s. f. : yakan, yakıcı, yanan.

suzen (-.) i. f. : iğne.

suzende (-..) s. f. : yakan, yakıcı.

suzidil (-..) b. i. f. : **müz.** Şark müziğinde bir şed makam.

suzidilara (-..--) b. i. f. : **müz.** Şark müziğinde bir mürekkep makam olup III. Selim tarafından terkibedilmiştir.

suzinak, -ki (-.-) b. s. f. : **1.** yakan, yakıcı. **2.** dokunaklı. **3. müz.** Şark müziğinin 13 numaralı (sonuncu) basit makamı.

suziş (-.) i. f. : yanma, yanış, yakma.

süeda (..-) s. a. ç. : bahtiyarlar, mutlular.

sübai (.--) s. a. : yedi harfli, yedizli.

sübu s. a. : yedide bir.

sübut, -tu (.-) i. a. : meydana çıkma, gerçekleşme, tanıtlanma.

sücut, -du (.-) i. a. : **1.** yere kapanma, secde etme. **2.** saygı için eğilme.

südasi (.--) s. a. : altı harfli, altılı, altılık.

südde i. a. : kapı, kapı eşiği. **Südde-i devlet-meap :** padişahın kapısı.

südüs s. a. : altıda bir : 1/6.

süfeha (..-) s. a. ç. : sefihler, alçaklar.

süfelâ (..-) s. a. ç. : sefiller.

süfera (..-) i. a. ç. : sefirler, elçiler. **Süfera-yi ecnebiye :** yabancı devlet elçileri.

süfli (.-) s. a. : **1.** bayağı, aşağı; alt. **2.** kılıksız, pis kılıklı.

süfliyat, -tı (..-) s. a. ç. : bayağı işler, alçak ve aşağı şeyler.

süfliyet, -ti i. a. : süflülük, aşağılık, alçaklık.

süfte s. f. : delinmiş, delikli.

süheyl i. a. : semanın güney yarım küresinde bulunan "Sefîne-i Nuh" burcundaki parlak ve büyük bir yıldız.

sühulet, -ti (.-.) i. a. : kolaylık.

sükâra (.--) s. a. ç. : sarhoşlar.

sükkan (.-) s. a. ç. : sakinler, oturanlar.

sükker i. a. : şeker. **Tebevvül-i sükker :** şeker işeme.

sükkeri (..-) s. a. : şekerle ilgili. **Sükkeri mermer :** şekersi mermer.

sükna (.-) i. a. ç. : oturulan yer, mesken, konut.

sükûn (.-) i. a. : durgunluk, dinme, durma.

sükûnet, -ti (.-.) i. a. : durgunluk, rahat.

sükût, -tu (.-) i. a. : susma, sessizlik, susku.

sükûti (.--) s. a. : susan, az söyleyen, suskun.

sülâle (.-.) i. a. : soysop, döldöş, ocak.

sülâm (.-), **sülami** (.--) i. a. : **hek.** el ve parmak kemiği.

sülâmiyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : parmak kemikleri.

sülâsi (.--) s. a. : üçlü.

sülhafa (..-) i. a. : kaplumbağa.

sülhafiye i. a. : kaplumbağalar.

süllem i. a. : merdiven.

sülûk, -kü (.-) i. a. : yola girme, yol tutma; yürüyüş, davranış.

sülüs 1. s. a. : üçte bir. 2. i. nesih yazısını andırır, Arap harfleriyle yazılan bir çeşit kalın yazı.

sülüsan (..-) s. a. : üçte iki.

sümmettedarik, -i b. s. a. : tedarikten sonra, iş olduktan sonra düşünülmüş, sonradan uydurma, gelişigüzel.

sünai (.--) s. a. : 1. ikili, iki harfli. 2. gr. asli harfi iki olan [kelime].

sünaiye (.-..) i. a. : **fels.** ikicilik.

sünbül i. a. : soğandan hasıl olup ilkbaharda açan güzel kokulu bir çiçek.

sünbüle i. a. : 1. başak. 2. burç. [Güneş bu burca ağustosta girer].

sünbüli (..-) s. a. : 1. sünbül renginde. 2. yaz günlerinde hafif bulutlu, yağmursuz lâtif hava.

sünnet, -ti i. a. : Hz. Muhammed'in sözleri ve yaptığı şeyler.

Sünni (.-) s. ve i. : sünnet ehlinden olan kimse. [aksi : "Şii"].

sünuh (.-) [ha ile] i. a. : zihne gelme, doğma.

sünuh (.-) i. a. : 1. sağlam ve emin olma. 2. adamakıllı bilme.

sünuhat, -tı (.--) i. a. ç. : akla, hatıra gelen, içe doğan şeyler, doğaçlar, esinler.

süphanallah ünl. a. : şaşma anlatmak için kullanılır. [gerçek anlamı : "Allah'ı her türlü arazdan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim" dir].

sür, rrü i. a. : **anat.** yeni doğmuş çocuğun kesilmiş göbeği.

sürat, -ti i. a. : çabukluk, tezlik, hız. **Sürat-i intikal** : söyleneni çabuk anlama.

Süreyya (..-) i. a. : yedikardeşler denilen Ülker yıldızı.

sürfe i. a. : ağaç kurdu, kurtçuk.

sürfe, sürf i. a. : öksürük.

sürre i. a. : göbek. **Sürre-i batına** : **bot.** içgöbek. **Sürre-i rie** : akciğer göbeği.

sürud, -du (.-) i. f. teganni, nağme, terennüm, ezgi, türkü.

sürur (.-) i. a. : sevinç.

süruş (.-) i. f. : melek.

süst, -tü s. f. : gevşek, sölpük.

süsti (.-) i. f. : gevşeklik, sölpüklük, tembellik.

sütre i. a. : perde, örtü. **Sütre-i hadra** : yeşil perde.

sütuh (.-) i. a. ç. : satıhlar, yüzeyler.

sütun (.-) i. f. : **1.** direk. **2.** gazetedeki yukarıdan aşağı yazı bölüntüleri.

sütur (.-) i. a. ç. : satırlar, kelime dizileri.

süvari (.-.) s. ve i. f. : **1.** atlı, binici. **2.** geminin birinci kaptanı.

süveyda (..-) i. a. : **bot. 1.** besidoku. **2.** besiörü.

süveyk, -ki i. a. : **bot.** sapçık.

süyuf (.-) i. a. ç. : seyfler, kılıçlar.

süyul, -ü i. a. ç. : seller.

Ş

şab, -bbı (-) i. a. : genç, delikanlı, yiğit. **Şabb-ı emret** : henüz sakalı, bıyığı çıkmamış olan genç.

şaban (--) i. a. : Arabi aylarının sekizincisi.

şabaş (--) i. f. : beğenme, "aferin!" deme.

şad (-) s. f. : sevinçli.

şadan (--) s. f. : sevinçli, keyifli.

şadi (--) i. f. : sevinç, meserret.

şadiye (-..) s. a. : güzel sesle şarkı söyliyen, şiir okuyan kadın, muganniye.

şadkâm (--) b. s. f. : çok sevinçli.

şadmân (--) b. s. f. : çok sevinçli.

şafak, -ğı i. a. : tan, Güneş doğmadan önceki alaca karanlık, Güneş battıktan sonra ufukta görülen kızartı. **Şafak sökmek** : tanyeri ağarmak.

şafi (--) [y ile] s. a. : **1.** şifa verici, iyileştirici. **2.** yeter görünen.

şafi (--) [ayın ile] s. a. : şefaat eden, kabahatlinin bağışlanması için araya girip yalvaran.

şah (-), **şeh** [he ile] i. f. : **1.** padişah, hükümdar. **2.** baş. **Şahî** : padişahla, hükümdarla ilgili.

şah (-) [hı ile] i. f. : dal, budak. **Şah-ı gül** : gül dalı.

şahadet, -ti (.-.) i. a. : **1.** şahitlik, tanıklık. **2.** şehitlik.

şahadetname (.-.-.) b. i. a. f. : **1.** diploma. **2.** vesika, belge.

şahane (--.) zf. f. : **1.** şaha mensup. **2.** nefis, mükemmel.

şahbal, -i, şehbal, -i b. i. f. : büyük kanat, kuş kanadının en uzun tüyleri.

şahbaz, şehbaz b. i. f. : **1.** beyaz ve iri doğan [kuş]. **2.** mec. becerikli ve çevik.

şahenşah (-..), **şahenşeh** (-..), **şehenşah, şehenşeh** b. i. f. : şahlar şahı, padişahlar padişahı, imparator.

şahım, -hmı i. a. : içyağı, katıyağ, donyağı.

şahıs (-.) i. a. : **1.** belirten. **2.** ölçmek için dikilen, bir buçuk metre kadar uzunluğunda bulunan ağaç kazıklar.

şahıs, -hsı i. a. : kişi, kimse. **Şahs-ı hükmî** : tüzel kişi.

şahika (-..) i. a. : dağ tepesi, doruk, dikmen.

şahit, -di i. a. : tanık.

şahmerdan i. f. : **1.** büyük ve ağır çekiç. **2.** tokmak.

şahname, şehname (.-.) b. i. f. : padişahların hal tercümesini, biyografisini manzum olarak anlatan kitap.

şahrah (--) i. f. : işlek yol, büyük yol.

şahsar (--) b. s. f. : dallık, ağaçlık, koruluk.

şahsen zf. a. : kendi, kendince.

şahsi (.-) s. a. : özel, kişisel.

şahsiyat, -tı (..-) i. a. ç. : şahısa ait sözler ve işler.

şahsiyet, -ti i. a. : varlık, uzkişi, kişilik, kişi özlüğü. **Şahsiyet-i hükmiye** : tüzel kişilik.

şahsüvar (-.-) b. s. f. : ata güzel binen, iyi binici.

şahtericiye (..-..) i. a. : şahteregiller.

şaibe (-..) i. a. : leke, kusur, kir, pislik, bulaşık.

şair (-.) i. a. : şiir yazan, ozan. **Şair-i müpdi** : şiirini başkasına benzetmeden yaratan.

şair (.-) i. a. : arpa. **Hubz-ı şair** : arpa ekmeği.

şak, -kkı i. a. : **1.** yarma, yarık, çatlak. **Şakk-ı şefe** : dudak, ağız açma. **2.** güç, zor.

şakaik, -ğı (.-.) [k kalın] i. a. : **bot.** şakayık.

şekaikiye (.-...) i. a. : **zool.** deniz şakayıkları.

şakavet, -ti (.-.) i. a. : haydutluk; şakilik, soygunculuk.

şaki (.-) s. ve i. a. : haydut, soyguncu.

şaki (--) s. a. : şikâyet eden, sızlanan, yakınan.

şakika (.-.) i. a. : yarım baş ağrısı, yarımca.

şakikiye (.-..) [k lar kalın] i. a. : **bot.** düğüngiçeğigiller.

şakir (-.) s. a. : şükreden, gördüğü iyiliği unutmıyan.

şakirt (-.) i. f. : öğrenci, çırak [aslı : "şagird" dir].

şakul, -lü i. a. : şavul, çekül.

şakuli (---) [ku kalın] s. a. : **1.** şakul (çekül) ile ilgili. **2. geo.** düşey.

şal i. f. : Kişmir keçisi kılından yapılmış değerli kumaş.

şam (-) i. f. : akşam. **Sam u seher** : akşam sabah.

şamil (-.) s. a. : hepsini içine alan, saran.

şamme (-.) i. a. : koku duyma hassası, koklam.

şan (-) i. a. : ün, san, gösteriş, gösterişlilik.

şane (-.) i. f. : tarak.

şarabetürraiye (.-..-..) b. i. a. : **bot.** çobanpüskülügiller.

şarabi (.--) **1.** i. a. : şarapçı. **2. s.** kırmızı şarap renginde olan.

şa'ri (.-) s. a. : kılcal.

şari (--) s. a. : şeriat koyan, kanun koyan.

şarih (-.) s. a. : şerheden, bir şeyin karışık yerlerini açıklıyan. **Kavl-i şarih : mant.** tarif.

şarip, -bi (-.) s. a. : **1.** içen, içici. **2.** bıyık.

şariyet, -ti (-..) i. a. : **fiz.** kılcallık.

şark, -kı i. a. : doğu. **Şark ve garp :** doğu ile batı.

şarkan zf. a. : gün doğusu tarafından; şarkında, doğusunda.

şarkı i. o. : bestelenmek üzere yazılan Divan Edebiyatı nazım şekillerinden biri. Dörder mısralık bentlerden meydana gelir. Birinci bendin ikinci ve dördüncü mısraları aynıdır ve bu mısra her bendin dördüncü mısraı olarak tekrarlanır ki, buna nakarat derler.

şarkıyat, -tı (..-) i. a. : doğu dili, tarihi ve edebiyatlariyle uğraşan bilim kollarına toplu olarak verilen bir ad.

şarkıyan (..-) i. a. ç. : şarklılar, doğulular.

şarki (.-) [k kalın] s. a. : doğu ile ilgili, doğusal.

şart, -tı i. a. : **1.** lâzım, gerekli olan şey, koşul. **2.** esaslı kural.

şartıyyet, -ti i. a. : şartlılık, şarta bağlı olmaklık.

şarti (.-) s. a. : şartlı.

şartname (.-.) b. i. a. f. : şartlaşma yazısı.

şaşaa (-..) i. a. : parıltı, parlaklık, gösteriş.

şatafat, -tı i. : **1.** süs, gösteriş. **2.** yüze gülme, dalkavukluk.

şataret, -ti (.-.) i. a. : şenlik, neşe, sevinç, şakraklık.

şathiyat, -tı (..-) i. a. ç. : alaylı, eğlenceli hikâyeler; şaka, alay.

şathiye i. a. : öteki dünya durumunu alaylı bir dille anlatan -daha çok- manzum sözler.

şatıh, -thı i. a. : ciddî bir his veya düşünceyi mizahlı bir eda ile anlatan şiir.

şatıiye (-...) i. a. : **zool.** uzunbacaklılar.

şatır (-.) s. a. : şen, şakrak.

şayan (--) s. f. : yaraşır, yakışır, değer. **Şayan-ı dikkat :** dikkate değer, ilginç. **Şayan-ı hayret :** şaşmıya değer, şaşılacak, hayret edi-

lecek. **Şayan-ı hürmet, Şayan-ı ihtiram** : saygıdeğer. **Şayan-ı itimat** : güvenilir, güvenilecek. **Şayan-ı merhamet** : acınacak, acınır. **Şayan-ı takdir** : beğenilir.

şayeste (-..) s. f. : yaraşır, yakışır, lâyık, değer.

şayestegi (-..-) i. f. : yaraşırlık, uygunluk.

şayet, -di (-.) e. f. : eğer, ise, olaki, olur ki, -se.

şaygân (--) e. f. : **1.** çok bol; ucuz. **2.** lâyık, yaraşır, yakışır, değer.

şayi (--) s. a. : şuyu bulmuş, yayılmış, duyulmuş.

şayia (-..) i. a. : söylenti, yayıntı. **Hisse-i şayia** : hissedarların ayrılmamış, bölünmemiş maldaki hisseleri.

şayian zf. a. : şayi olarak.

şayiat, -tı (-.-) i. a. ç. : şayialar, söylentiler.

şaz, -zzı (-) s. a. : kaide, kural dışında olan, ayrık.

şaziye i. a. : **1.** yay, kavis. **2. anat.** incik kemiği.

şeair (.-.) i. a. ç. : âdetler, törenler.

şeamet, -ti (.-.) i. a. : uğursuzluk, yümsüzlük.

şeb i. f. : gece. **Ruz ü şeb** : gündüz ve gece.

şeb, -bbi i. a. : şap.

şeban (.-) i. f. ç. : geceler.

şebane (.-.) s. f. : gece ile ilgili, gecelik, gece vakti olan.

şebap, -bı (.-), **şebabet, -ti** (.-.) i. a.: gençlik, yiğitlik.

şebeh i. a. : benzer, benzeyiş.

şebeke i. a. : **1.** balık ağı, tuzak. **2.** ağ gibi yapılmış, gerilmiş hat ve yolların topu. **3.** kafes şeklinde olan. **4.** kötü niyetlerle gizli kurulan topluluk.

şebeki (..-) s. a. : ağsı, ağımsı.

şebhun (.-) b. i. f. : gece baskını.

şebih (-.) s. a. : benzer.

şebistan (..-) b. i. f. : yatak odası, gece ibadet edilen yer.

şebiyelda (...-) b. i. f. a. : yılın en uzun gecesi [22 aralık].

şebnem b. i. f. : gece yağan rutubet, çiy.

şebpere b. i. f. : **zool.** yarasa.

şebtap, -bı (.-) b. i. f. : ateşböceği.

şecaat, -ti (.-.) i. a. : yiğitlik, yürekllilik.

şecer i. a. : ağaç.

şecerat, -tı (..-) i. a. ç. : şecereler.

şecere i. a. : bir kimsenin sülâlesini gösteren ağaç şekline benzer cetvel, soyağacı, kütük.

şeci, -i (.-) s. a. : yiğit, yürekli.

şed, -ddi i. a. : **1.** sıkı bağlama, sıkı

bağlanma, sıkma. 2. tasvir. 3. müz. bir diziyi, bulunduğu yerden başka bir perde üzerine nakletme.

şedaraban (...-) b. i. a. : müz. Türk müziğinde bir şed makam olup en az beş asırlıktır.

şeddadi (.--) s. a. : çok büyük ve sağlam [yapı].

şedde i. a. : gr. arapçada ve farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üstüne konulan (ˇ) işaret.

şedit, -di (.-), **şedide** (.-.) s. a. : sert, çetin, sıkı.

şefaat, -ti (.-.) i. a. : birinin suçundan geçilmesi için vasıta olma, araya girme.

şefakat, -ti i. a. : acıma, acıyarak ve koruyarak sevme.

şefe i. a. : dudak, bir şeyin kenarı.

şefevi (..-) s. a. : dudakla ilgili, dudaksal. **Huruf-i şefeviye** (dudak harfleri) : b, p, f, m, v.

şefeviye i. a. : ballıbabagiller.

şeffaf s. a. : cam gibi, içinden ışığın ve görüşün geçmesine engel olmıyan, saydam. **Nim-şeffaf** : yarı saydam.

şefik, -ği (.-) [k kalın] s. a. : şefkatli, merhametli, sevecen.

şeftalu (.--) b. i. f. : "yarık erik" : şeftali. [şeft = yarık + alu = erik].

şegaf (.-) i. a. : hek. kalb zarı. **Şegaf-ı dahili-i kalb** : anat. içyürekzarı. **Şegaf-ı harici-i kalb** : anat. dışyürekzarı.

şehamet, -ti (.-.) i. a. : yiğitlik.

şehap, -bı (.-) i. a. : yıldız akması [aslı : "şihap" dır].

şehbal, -li b. i. f. : kuş kanadının en uzun tüyü.

şehbender b. i. f. : konsolos.

şehbenderhane (...-.) b. i. f. : şehbenderlik, konsolosluk.

şehevat, -tı (..-) i. a. ç. : şehvetler, arzular, istekler.

şehevi (..-) s. a. : kösnül.

şehik, -kı (.-) i. a. : 1. soluk alma. 2. hıçkırık.

şehir, hri i. f. : büyük belde, büyük kent, il.

şehir, -hri i. a. : 1. yeni aydan yeni aya kadar olan süre. 2. ay, yeni ay.

şehir (.-) s. a. : meşhur, namlı, ünlü, adlı, tanınmış.

şehit, -di (.-) s. ve i. a. : din veya yüksek bir ülkü uğrunda can veren, savaşta ölen Müslüman.

şehka i. a. : hıçkırık; keskin çığlık. **Şehka-i bükâ** : ağıt hıçkırığı.

şehlâ (.-) s. a. : şaşı, yan bakan [asıl anlamı : "elâ gözlü" dür].

şehlevent, -di b. s. f. : boylu boslu, taylan.

şehname (.-.) b. i. f. : hükümdarların biyografisini manzum olarak anlatan eser.

şehnaz (.-) b. i. f. : müz. Şark müziğinin en eski bileşik makamlarından biri.

şehper b. s. f. : kuş kanadının en uzun tüyü.

şehrah (.-) b. i. f. : anayol, uluyol.

şehrâyin (.--) b. i. f. : donanma, şenlik.

şehremaneti (..-..) b. i. a. t. : [eskiden] İstanbul -ve bir aralık- Ankara belediyelerine verilen ad.

şehremini (..-.) b. i. a. t. : belediye başkanı, şehremanetinin başında bulunan kimse.

şehri (.-), **şehriye** s. a. : aya mensup, ayla ilgili, aylık.

şehriyar (..-) b. s. f. : hükümdar, padişah.

şehriyari (..--) b. s. f. : hükümdarla, padişahla ilgili.

şehsuvar (..-) b. s. f. : ata iyi binen, binici.

şeht, -di i. a. : bal, gümeç balı.

şehvani (.--) s. a. : hırsla, şiddetle istiyen, zevklerine, hislerine çok düşkün.

şehvet, -ti i. a. : arzu, istek, dişinin veya erkeğin tabiî arzusu, kösnü.

şehvetengiz (...-) b. s. a. f. : şehvet, istek, iştiha uyandıran.

şehvetperest, -ti b. s. a. f. : şehvetine, nefsine çok düşkün [kimse], kösnücül.

şehzade (.-.) b. i. f. : hükümdar oğlu, prens.

şek, -kki i. a. : işkil, şüphe. **Bilâ-şek, bi-şek** : şüphesiz.

şekil, -kli i. a. : şekil, biçim, eşit.

şekip -bi (.-) i. f. a. : sabır, tahammül. **Na-şekip** : sabırsız.

şekilen zf. a. : şekilce, biçimce, şekil bakımından.

şekli (.-) s. a. : şekile mensup, şekille ilgili.

şekliyat, -tı (..-) b. i. ç. : şekilbilgisi, morfoloji.

şekliye i. a. : fels. şekilcilik.

şekva (.-) i. a. : yakınma, sızlanış, sızıltı.

şellâle (.-.) i. a. : şelâle, çağlıyan.

şem, -mmi i. a. : koklama, kokma.

Hiss-i şem : koku duyma hassası.

şem'a a. i. : mum.

şelel i. a. : 1. vücuttaki renkli lekeler. 2. iskorbüt. 3. hek. sarı benek, gözde ağtabakanın en hassas noktası.

şemail, -li (.-.) ı. a. ç. : huylar, tabiatlar, ahlâklar. **Şemail-i şerife :** Hz. Muhammed'in kutsal tavırları.

şematet, -ti (.-.) i. a. : şamata, gürültü, patırdı.

şemim (.-) s. a. : güzel koku; güzel kokan, güzel kokulu.

şemime (.-.) i. a. : güzel kokulu şey.

şemme i. a. : **1.** bir kere koklama. **2.** pek az şey.

şemmi (.-) s. a. : **1.** koklama ile ilgili. **2.** kokusal. **3.** koku alan.

Şems i. a. : Güneş.

şemsabat, -dı (.--) b. s. a. f. : güneşi bol olan yer, güneşli.

şemsiye i. a. : **1.** şemsiye. **2.** güneşle ilgili. **3. zool.** günsüler.

şenaat, -ti (.-.) i. a. : alçaklık, çirkinlik, kötülük, yırtlazlık.

şeni, -i (.-) s. a. : fena, kötü, ayıp, çirkin.

şe'ni (.-) s. a. : **fels.** gerçek.

şe'niyet, -ti i. a. : **fels.** gerçek, gerçeklik.

şer, -rri s. a. : kötülük, kötü. **Şerrine lânet :** kötü kişi ile kötü olmak istenilmediğini anlatır.

şerafet, -ti (.-.) i. a. : şeref sahibi olma, şereflilik.

şerait, -i (.-.) i. a. ç. : şartlar, koşullar.

şer'an zf. a. : şeriat bakımından, şeriatçe.

şerar (.-), **şerare** (.-.) i. a. : kıvılcım.

şeraret, -ti (.-.) i. a. : fenalık, kötülük.

şerayi (.--) **i. a. ç.** : şeriatlar, kanunlar, **nizamlar.**

şerayin (.--) i. a. ç. : **anat.** şiryanlar, atardamarlar.

şerbet, -ti i. a. : **1.** içilecek tatlı şey. **2.** bazı maddelerin suda eritilmişi [suda eritilmiş çimento, suda eritilmiş gübre gibi].

şerc, -ci i. a. : **anat.** anus.

şeref i. a. : **1.** büyüklük, yükseklik, ululuk, onur. **2.** övünme. **3.** üstünlük. **Şeref âzası :** onur üyesi.

şerefbahş b. s. a. f. : şeref veren, onur veren.

şerefe i. a. : minarede ezan okunan yer [aslı : "şürfe"].

şerefiye i. a. : şereflik, bir yerin imariyle civarda bulunan mülklerin artan kıymeti gözönünde tutularak, bunların sahiplerinden belediyece alınan para.

şerefyap, -bı (..-) b. s. a. f. : şeref bulan, şeref kazanan.

şerer, şerere i. a. ç. : kıvılcımlar, kıvılcım.

şerh i. a. : genişletme, açıklama.

şerha i. a. : dilim, dilge, parça. **Şerha şerha** : dilim dilim, parça parça.

şer'i (.-) s. a. : şeriata ait, şeriatla ilgili. **Hükm-i şer'i** : şeriata uygun hüküm.

şeriat, -tı (.-.) i. a. : Müslümanlık yolu.

şerif (.-) s. a. : **1.** şerefli, asil, temiz ve saygın kimse, aksoy. **2.** Hz. Hüseyin yoliyle Hz. Muhammed soyundan olan.

şerik, -ki (.-) s. a. : **1.** ortak. **2.** arkadaş.

şerir (.-) s. a. : kötülük eden, azılı kimse.

şer'iyat, -tı (..-) i. a. ç. : **şer'î işlere,** İslâmi şeriata uygun ve bununla ilgili olan işler.

şer'iyet, -ti i. a. : şeriata uygun olma.

şerm i. f. : utanma, utanç, haya. **Bi-şermı** : utanmaz.

şermgin (.-) s. f. : utangaç.

şermnâk, -ki (.-), **şermende, şermsar** (.-) b. s. f. : utangaç, utanmış.

şeş s. f. : altı [sayı]. **Şeş ü beş** (şeş beş) : 6 (ile) 5 [zar oyununda]. **Şeş ü dü** (şeşidü) : 6 (ile) 2 [zar oyununda]. **Şeş ü cihar** (şeşcihar) : 6 (ile) 4 [zar oyununda]. **Şeş ü se** (şeşise) : 6 (ile) 3 [zar oyununda]. **Şeş ü yek** (şeşiyek) : 6 ile 1 [zar oyununda].

şeşhane (.-.) b. **i. f.** : **şişane, namlısında 6 yivi bulunan tüfek veya top.**

şet, -ddi i. a. : **1.** sıkı bağlama, sıkı bağlanma, sıkma. **2. müz. Şark** müziğinde bir diziyi bulunduğu yerden başka bir perde üzerine nakletme.

şetaret, -ti (.-.) i. a. : **sevinç, şenlik,** şakraklık.

şetim, -tmi i. a. : sövme **sövüp sayma,** sövgü.

şevahik, -kı (.-.) i. a. ç. : **şahikalar,** dağ tepeleri, doruklar.

şevahit, -di (.-.) i. a. ç. : şahitler, tanıklar.

şevaip, -bi (.-.) i. a. ç. : şaibeler, lekeler, kirler.

şevher i. f. : koca [zevç].

şevk, -ki i. a. : **bot.** diken.

şevk, ki i. a. : şiddetli istek; keyif, neşe, sevinç. **Şevk-ı cedit** : **müz.** araban kürdi makamının bir adı. **Şevk-ı dil** : 1) gönül neşesi, sevinci; 2) müz. Türk müziğinde bir bileşik makam olup en az bir buçuk yüzyıllıktır. **Şevk u tarap** : 1) neşe, sevinç ve coşkunluk; 2) **müz.** Türk müziğinde bir bileşik makam olup III. Selim tarafından

terkibedilmiştir. **Şevk-efza** : 1) şevklendiren, neşe artıran; 2) **müz.** Türk müziğinde bir bileşik makam olup, kuvvetli bir tahminle III. Selim tarafından terkibolunmuştur.

şevkistan (..-) b. i. a. f. : dikenlik.

şevket, -ti i. a. : **1.** kuvvet, güç. **2.** ululuk.

şevval, -li (.-) i. a. : arabi aylarının onuncusu olup ilk üç günü şeker bayramıdır.

şey i. a. : nesne, obje.

şeyatin (.--) i. a. ç. : şeytanlar.

şeybiye i. a. : **bot.** likenler.

şeyda (.-) s. f. : deli, divane, çılgın, düşkün, şaşkın.

şeydai (.--) i. f. : sevgiden ileri gelen divanelik, şaşkınlık.

şeyh i. ve s. a. : **1.** ihtiyar, yaşlı. **2.** dervişlerin başı, tekke başkanı.

şeyhuhet, -ti (.-.) i. a. : şeyhlik, ihtiyarlık, pirlik, yaşlılık.

şeyhülislâm b. i. a. : şeyhislâm, [eskiden] şer'î mahkemelere ve din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en büyük rütbede bulunan zat.

şey'i (.-) s. a. : âfaki, nesnel, objektif.

şey'iyet, -ti i. a. : **fels.** nesnellik.

şeyin, -yni i. a. : ayıp, leke, kusur.

şeytan i. a. : melek iken Hz. Adem'e secde etmediği için Tanrı huzurundan kovulan ve insanları fena yollara sürmeğe uğraştığına inanılan yaratık; **mec.** çok akıllı, çok kurnaz.

şeytanet, -ti (.-.) i. a. : şeytanlık, hile, kurnazlık, fesat.

şeytanetkârane (...--.) zf. a. f. : şeytanlıkla, hile ile.

şeytani (.--) s. a. : **1.** şeytanca. **2.** şeytan işi olan.

şeyyat, -dı (.-) **1.** s. a. : sıvacı. **2.** s. riyakâr, yüze gülen.

şık, -kkı i. a. : bir işin iki cihetinden her biri.

şıkkayn i. a. ç. : bir işin iki yanı.

şın, şun ha. a. : Osmanlı alfabesinin on altıncı harfi.

şia (-.) i. a. : **1.** taraflılar, yardımcılar. **2.** Hz. Ali taraflısı, şiilik.

şiar (.-) i. a. : alâmet, parola, belgi.

-şiar (.-) s. f. : "iyi, üstünlük veren işaret, âdet" anlamına bileşik kelimeler yapar. **Şöhret-şiar** : şöhretli, ünlü.

şibih, -bhi i. a. : **1.** benzeme, benzeyiş, benzer. **2.** bir şeyin benzeri. **3.** benziyen şey. **Şibih billûri** : **kim.** billûrsu, kristaloit. **Şibh-i cezire** : yarımada. **Şibh-i cezri** : **bot.** kökümsü. **Şibih zıl** ; **fiz.** yarı gölge.

Şibh-i isfenci : süngerimsi. **Şibh-i münharif** : geo. yamuk.

şiddet, -ti i. a. : **1.** sertlik, çetinlik, katılık. **2.** fazlalık. **3.** sıkılık. **Şiddet-i havas** : psik. duyum keskinliği.

şiddi (.-) s. a. : yeğin.

şifa (.-) i. a. : iyileşme, iyi olma, sağalma, onulma.

şifabahş (.-.) b. s. a. f. : şifa veren, iyileştiren.

şifahane (.--.) b. i. a. f. : hastane.

şifahen (.-.) zf. a. : ağızdan, sözle.

şifahi (.--) s. a. : ağızdan olan, sözlü. **Şifahi imtihan** : sözlü sınav.

şifahiyat, -tı (.-.-) b. i. ç. : şifahi olan, ağızdan alınan, sözlü ifadeler.

şifapezir (.-.-) b. s. a. f. : iyileşebilir, geçebilir, onulur.

şifayab (.--) b. s. a. f. : şifa bulma, onulma, iyileşme.

şihap, -bı (.-) i. a. : yıldız akması.

Şii (--) i. a. : Şîa mezhebinden olan, Hz. Ali taraflısı, Alevî.

şiir, -i'ri i. a. : vezinli ve kafiyeli söz.

şikâf (.-) i. f. : yarık, çatlak, yırtık.

-şikâf (.-) s. a. : yaran, yırtan. **Şikâf-ı divar** : duvar çatlağı. **Şikâf-ı cami** : eblise yırtığı.

şikak, -kı (.-) i. a. : ayrılık, arabozokluğu, uyuşmazlık, anlaşmazlık.

şikâr (.-) i. f. : av; avlama; avlanan hayvan.

şikârgâh (.--) b. i. f. : av yeri, avlak.

şikâyat, -tı (.--) i. a. ç. : şikâyetler, sızlanmalar.

şikâyet, -ti (.-.) i. a. : **1.** dert yanma, sızıltı, yakınma, yanıkma. **2.** davâ etme.

şikâyetname (.-.-.) b. i. a. f. : şikâyet mektubu.

şikem i. f. : karın.

şikemperest b. s. f. : boğazını seven, boğazına düşkün.

şikemperver b. s. f. : boğazına düşkün, çok yiyen, obur.

şiken i. f. : büklüm, kıvrım. **Şiken-i kâkül** : kıvırcık saç.

-şiken s. f. : kıran, kırıcı. **Dil-şişen** : gönül kıran, gönül kırıcı. **Hatır-şiken** : hatır kıran.

şikenç i. f. : büklüm, kıvrım. **Şikenc-i gîsu** : saç büklümü.

şikeste s. a. : kırık, kırılmış. **Şikeste beste** : kırık dökük, şöyle böyle.

şiküfte s. f. : açılmış.

şimal, -li (.-) i. a. : kuzey, sol taraf. **Şimal-i garbi** : coğr. kuzey batı. **Şimal-i şarki** : coğr. kuzey doğu.

şimalen (.-.) zf. a. : kuzey yönünden.

şimalî (.--) s. a. : kuzey. **Kutb-i şimalî** : kuzey kutbu.

şime (-.) i. a. : huy, tabiat.

-şinas (.-) s. f. : anlıyan, tanıyan, bilen. **Hatır-şinas** : hatır sayan, hatır tanıyan.

şinaver (.-.) s. ve i. f. : yüzücü, yüzgeç, yüzen.

şir (-) i. f. : 1. arslan. **Şir-dil** : arslan yürekli. 2. süt. **Şir-i mader** : ana sütü. **Şir-har** : süt emen, sütle beslenen.

şira (.-) [hemze ile] i. a. : satın alma, satın alınma.

şira (.-) [ayın ile] i. a. : yelken, gemi yelkeni. **Şira-ül-hanek** : **anat.** damak eteği.

şi'ra (.-) i. a. : iki yıldızın adı. **Şi'ra-yi yemanî** : **astr.** semanın güney yarım küresinde bulunan Kelbülekber (Büyükköpek) burcunun ve bütün semanın görünen en parlak yıldızı.

şiraze (--.) i. f. : 1. kitabın dikişleri bozulmamak için iki uçlarına konulan ibrişimden örülmüş şerit. 2. sıra ve düzen. 3. bağ, örgü. 4. **mec** esas, düzen, nizam.

şire (-.) i. f. : 1. süt. 2. şıra. **Şire-i engür** : üzüm suyu, şıra.

şirin (--) s. f. : şirin, tatlı, sevimli, canayakın. **Şirin-zeban** : tatlı dilli, dili tatlı.

şirinzeban (--.-) b. s. f. : tatlı dilli, dili tatlı.

şirk, -ki i. a. : Tanrı'ya ortak koşma, Allah'tan başka bir Allah bulunduğuna inanma.

şirket, -ti i. a. : 1. şeriklik, ortaklık. 2. ticaret için meydana gelen kurul.

şirret, -ti 1. i. a. : şerirlik, kötülük. 2. o. geçimsiz, hırçın, huysuz, kavgacı.

şiryan (.-) i. a. : **anat.** kırmızı kan damarı, atardamar. **Şiryan-ı sezen** : **anat.** soluk borusu. **Şiryan-ı taht-et-terkova** : **anat.** köprücükaltı atardamarı.

şita (.-) i. a. : kış. **Mevsim-i şita** : kış mevsimi.

şitab (.-) i. f. : koşma, çabukluk, atılım.

şitaban (.--) s. f. : acele eden, koşan.

şitai (.--), **şitevi** (..-) s. a. : kışlık.

şive (-.) i. f. : 1. konuşma tarzı, söyleyiş, ağız. 2. naz, eda, cilve.

şivebaz (-.-) b. s. f. : nazlı, cilveli, edalı.

şivekâr (-.-) b. s. f. : cilveli, nazlı, edalı, baylan.

şiven (-.) i. f. : matem, yas; inleme, sızlanma.

şöhret, -ti i. a. : tanınmışlık, ün, ad, san. **Şöhret-i kâzibe** : yalancı ün.

şöhretgir (..-) b. s. a. f. : ün salmış.

şöhretşiar (...-) b. s. a. : şöhretli, ünlü.

-şu, -şuy (-) s. f. : yıkayan, temizliyen. **Came-şuy** : çamaşır yıkayan.

şua (.-) i. a. : büyük bir ışıktan çıkan tel tel ışık, ışın.

şuaat, -tı (.--) i. a. ç. : şualar, ışınlar. **Şuaat-ı şemsiye** : **fiz.** güneş ışınları.

şuabat, -tı (..-) i. a. ç. : şubeler, kısımlar, takımlar, bölükler, dallar, budaklar. **Şuabat-ı tedrisiye** : öğretim kolları.

şuai (.--) s. a. : şua ile, vektör ile ilgili, vektörel.

şuaiye (.-..) i. a. ç. : **zool.** ışınlılar.

şuara (..-) i. a. ç. : şairler, ozanlar.

şube (-.) i. a. : dal, kol, bölüm.

şubede (-..) i. f. : el çabukluğu, hokkabazlık.

şubedebaz (-..-) b. i. f. : hokkabaz.

şuğul, -ğlu i. a. : iş, uğraşma, çalışma.

şuh (-) s. f. : oynak, şen.

şuhum (.-) i. a. ç. : içyağlar, donyağları. **Şuhum-i madeniye** : mineral yağlar.

şukuk, -ku (.-) i. a. ç. : şaklar, yarıklar, çatlaklar.

şule (-.) i. a. : alev, ateş alevi.

şum (-) s. f. : uğursuz, meymenetsiz, şom.

şura (--) i. a. : danışma, **Şuray-i askerî** : süel danıştay. **Şuray-i devlet** : danıştay.

şure (-.), **şurezar** (-.-) : çöl, çorak yer.

şuride (--.) s. f. : **1.** karışık, dağınık, perişan [akıl, gönül gibi şeyler h.] **2.** âşık, tutkun.

şuriş (-.) i. f. : kargaşa, karışıklık.

şurut, -tu (.-) i. a. ç. : şartlar, koşullar.

şuur (.-) i. a. : anlama, kavrama; akıl, us. **psik.** bilinç. **Şuur nüvesi** : **psik.** bilinç çevresi.

şuuri (.--) s. a. : şuurlu.

şübban (.-) s. a. : şab'lar, gençler. **Şübban-ı vatan** : vatan gençleri, vatan yiğitleri.

şüceyre i. a. : ağaççık, bodur ağaç.

şüd i. f. : gitme, gidiş; gitti, geçti. **Amed ü şüd** : geldi gitti; gelip gitme.

şüheda (..-) i. a. ç. : şehitler, din uğrunda can verenler; savaşta ölen Müslümanlar.

şühut, -du (.-) i. a. : hazır olup görme, göze görünme; şahitler, tanıklar.

şükran (.-) i. a. : iyilik bilme, nimete karşı teşekkür.

şükrane (.-.) i. a. : şükran, iyilik bilme nişanesi.

şükûfe (.-.) i. f. : çiçek.

şükür, -krü i. a. : teşekkür, minnettarlık.

şümul, -lü (.-) i. a. : hepsini içine alma, sarma, kaplama, kapsama.

şüphe i. a. : işkil, korku, kuşku.

şürekâ (..-) i. a. ç. : şerikler, ortaklar.

şürfe i. a. : şerefe.

şüru (.-) i. a. : başlama.

şütum (.-) i. a. ç. : sövmeler, azarlamalar, sövüp saymalar.

şütürlep, -bi b. s. f. : deve dudaklı, dudağı deveninki gibi sarkık.

şüun (.-) i. a. ç. : olaylar, olup bitenler, yeni işler, hâdiseler.

şüunat, -tı (.--) i. a. ç. : olaylar, olup bitenler; yeni işler.

şüyu (.-) i. a. : şayi olma, yayılma, duyulma. **Şüyu bulmak** : yayılmak, duyulmak.

şüyuh, -hu (.-) i. a. ç. : şeyhler, cemaat ve kabile başkanları.

şüzur (.-) i. a. ç. : **1.** madenin içinden toplanan altın parçaları. **2.** süs olarak kullanılan inci, altın gibi şeyler.

T

t ha. a. : Osmanlı alfabesinin dördüncü harfi.

taabbüs i. a. : somurtma, surat asma.

taabbüt, -dü i. a. : Allah'a kulluk etme, tapma, tapınma, tapınç.

taaccül, -lü i. a. : acele etme, acelecilik.

taaccüp, -bü i. a. : şaşma, şaşakalma.

taaddi (..-) i. a. : öteye geçme, saldırma; zulmetme.

taaddüt, -dü i. a. : çoğalma, sayısı artma.

taaffün i. a. : fena kokma, kokuşma, pis kokma.

taaffünat, -tı (...-) i. a. ç. : fena, pis kokular, pis kokmalar, kokuşmalar.

taahhüdat, -tı (...-) i. a. ç. : taahhüdedilen işler.

taahhüt, -dü i. a. : yapacağına söz verme, üzerine alma, yüklenme. **Taahhütlü** : bağıtlı.

taakkul, -lü i. a. : akıl etme, anlama.

taakup, -bu (.-.) i. a. : birbiri ardınca gitme; ard arda gelme.

taalluk, -ku i. a. : ilişik, ilgi, ilişki.

taallukat, -tı (...-) i. a. ç. : soysop.

taallül i. a. : kaçınma, kaçınsama.

taallülât, -tı (...-) i. a. ç. : ağır davranma.

taallüm i. a. : öğrenme.

taam (.-) i. a. : yemek, aş. **Ba'de-t-taam** : yemekten sonra.

taammi (..-) i. a. : kör olma, görmez hale gelme.

taammuk, -u i. a. : derinleşme.

taammüden zf. a. : bile bile, tasarlayıp kurarak [suç işleme].

taammüm i. a. : umumileşme, genelleşme, yayılma.

taammüt, -dü i. a. : isteyerek, bilerek yapma, tasarlama, kurma.

taannüdat, -tı (...-) i. a. ç. : inadetmeler, direnmeler.

taannüt, -dü i. a. : inadetme.

taap, -bı i. a. : yorgunluk, zahmet. **Taab-ı zihni** : psik. zihin yorgunluğu.

taarri (..-) i. a. : soyunma, çıplak olma.

taarruz i. a. : saldırma, sataşma. **Taarruzdan masun** : dokunulmaz.

taarruzat, -tı (...-) i. a. ç. : saldırmalar, sataşmalar, ilişmeler.

taarruzi (...-) s. a. ; taarruzla ilgili, taarruz yoliyle.

taarrüf i. a. : haber alma, bir şeyi herkes bilme.

taassup, -bu i. a. : **1.** inat, direnme. **2.** din bakımından uysal olmama, bağnazlık.

taaşşuk, -ku i. a. : âşık olma.

taat, -tı (-.) i. a. : itaat, ibadet.

taati (.--) i. a. : alıp verme, verişme. **Taati-i efkâr :** oylaşma.

taayyün i. a. : **1.** belli olma, anlaşılma, belirme. **2.** belli başlı adam olma.

taayyüş i. a. : geçinme, yaşama.

taazzi (..-) i. a. : organlaşma, şekillenme.

taazzum (.-.) i. a. : gözünde büyüme, büyük görünme.

taazzi (..-), **taazzuv** i. a. : uzuv peyda etme, örgütlenme.

taazzum i. a. : **1.** büyüklük satma, kibirlenme. **2.** kemikleşme.

tab (-) i. f. : **1.** takat, kuvvet. **2.** parlaklık. **3.** büklüm, kıvrım. **4.** hararet ve ziya verici. **Tab-ı Hurşit :** Güneş'in harareti, kızgınlığı.

tabaat, -ti (.-.) i. a. : basım. [aslı : "tıbaat"dir].

tababet, -ti (.-.) i. a. : tabiplik, hekimlik, doktorluk.

tabaka i. a. : kat, katman.

tabakat, -tı (..-) i. a. ç. : tabakalar, katlar, katmanlar, dereceler.

tabakatülarz (..-..) b. i. a. : jeoloji.

taban (--) s. f. : parlak, ışıklı. **Necm-i taban :** parlak yıldız. **Vech-i taban :** parlak yüz.

tab'an zf. a. : tabiî olarak, yaradılıştan, kendiliğinden.

tab'aniye (.-..) i. a. : **fels.** doğacılık, natüralizm.

tabasbus i. a. : yaltaklanma, yaltaklık, alçakça yalvarma.

tabasbusat, -tı (...-) i. a. ç. : yaltaklanmalar, yaltaklıklar, alçakça yalvarmalar.

tabdar (--) b. s. f. : parlak, hararetli, kızgın.

tabende (-..) b. s. f. : parlak, parlıyan, ışıklı.

tabı, -b'ı i. a. : basma, tabiat, huy.

tabıh, -bhı i. a. : pişirme.

tabi (--) [t ile] s. a. : **1.** bağımlı, bağlı, uyan. **Tabi cümle :** bağımlı cümle, yan cümle.

tabi (--) [tı ile] s. a. : tabeden, basan; matbaacı.

tabiat, -ti (.-.) i. a. : **1.** yaradılış, doğa, doğal. **2.** huy, âdet. **3.** büyük aptes etme kolaylığı veya zorluğu.

tabiatiyle (.-.-.) **zf.** a. t. : kendiliğinden.

tabii (.--) **1.** s. a. : doğal. **2. zf.** elbette, meydanda, şüphesiz.

tabiiyat, -tı (.-.-) i. a. : tabiî ilimler.

tabiiye (.-..) i. a. : doğacılık, naturalizm.

tabiiyet, -ti (-...) i. a. : **1.** bağınç, bağım, bağlılık. **2.** uyrukluk.

tabiiyyun (.-.-) i. a. ç. : tabiî ilimlerle uğraşan bilginler; tabiatı Allah sayan zümre.

tabip, -bi (.-) i. a. : hekim.

tabir (-.) i. a. : **1.** deyim. **2.** yorma [rüya h.].

tabirat, -tı (---) i. a. ç. : **1.** tâbirler, deyimler. **2.** yormalar [rüya h.].

tabirname (-.-.) b. i. a. f. : tâbir kitabı, rüyaların yorumlarını yapan kitap.

tabistan (-.-) b. i. f. : yaz mevsimi.

tabiş (-.) i. f. : parlama, parlayış, parıldayış.

tabiye (-..) i. a. : [askerî] yerli yerine koyup hazırlama; tertibetme.

tabl i. a. : **1.** kös, davul. **2. anat.** kulak zarı.

tablzen b. i. a. f. : davulcu.

tabnak, -ki (--) b. s. f. : parlak, ışıklı.

tabnüma (-.-) b. i. f. : kuvvet ölçer, kuvvet sınama aleti.

tabut, -tu (--) i. a. : tabut.

tacdar (--) b. s. ve i. a. f. : taçlı, taç giyen, padişah, hükümdar.

tacik, -ki (-) i. f. : İran'ın yakın komşusu olan "tâî" kabîlesinin acemce telâffuziyle bütün Arapları ifade eden bir etnik terim.

tacil (--) i. a. : hızlandırma, çabuklaştırma, tezleştirme, ivdirme, önceleme.

tacir (-.) s. ve i. a. : ticaretle uğraşan.

taciz (--) i. a. : sıkıntı verme, sıkma, baş ağrıtma; tedirgin etme.

taç, -cı (-) i. a. : **1.** hükümdarların veya gelinlerin giydiği süslü başlık. **2. bot.** çiçeklerin çanakyapraklarından sonraki renkli kısmı. **Tac-üs-sin : anat.** diştacı.

tadat, -dı (--) i. a. : sayma, sayım, sayış [sayı]. **Tadat ve tasnif :** sayım ve döküm.

tadil (--) i. a. : düzeltme, doğrultma, azaltma; değişiklik, değiştirme.

tadilât, -tı (---) i. a. ç. : doğrultmalar, doğrulamalar, düzeltmeler; değişiklik, değişiklikler.

tadilen (--.) zf. a. : değiştirerek, değiştirilerek.

tadiye (-..) i. a. : **1.** geçirme, tecavüz ettirme. **2. gr.** bir fiili müteaddi (geçişli) hâle koyma.

tadlil (.-) i. a. : dalâlete düşürme, doğru yoldan ayırma.

tafaddul i. a. : üstünlük taslama.

tafahhus i. a. : derin araştırma, inceden inceye araştırma.

tafdil (.-) i. a. : birini veya bir şeyi diğerine üstün tutma, en üstünlük.

tafra i. a. : atıp tutma, yüksekten atma.

tafrafüruş (...-) b. s. a. f. : üst perdeden atıp tutan, palavracı.

tafsil (.-) i. a. : bir şeyi ayrıntılariyle anlatma.

tafsilât, -tı (.--) i. a. ç. : etraflıca anlatma; ayrıntı. **Tafsilâtiyle :** uzun uzadıya, ayrıntılarıyla.

tafsilen (.-.) zf. a. : uzunca olarak, uzun uzadıya.

tagaddi (..-) i. a. : gıdalanma, beslenme, besi.

tagallüp, -bü i. a. : zorbalık, zorbalaşma.

taganni (..-) i. a. : **1.** zenginleşme. **2.** makamla okuma, şarkı söyleme.

tagayyüp, -bü i. a. : kaybolma, kayıplara karışma, ortadan kaybolma.

tagayyür i. a. : değişme, başkalaşma; bozulma, kokma.

tağdiye i. a. : gıdalandırma, besleme, beslenme.

tağlit, -ti (.-) i. a. : **1.** şaşırtma, yanıltma. **2.** yanlışlığını çıkarma.

tağşiş (.-) i .a. : karıştırıp bozma, katıştırma; adlatma, hile etme.

tağyir (.-) i. a. : değiştirme, başkalaştırma.

tağşiye i. a. : **1.** örtme, örtülme, bürünme. **2.** kendinden geçirme, geçirilme.

tağtiye i. a. : örtme, örtülme.

tahaccür i. a. : taşlaşma, taş olma.

tahaddüs i. a. : sonradan olma, çıkma, ortaya çıkma.

tahaddüsi (...-) s. a. : **fels.** sezgili, sezgisel.

tahaddüsiye i. a. : **psik.** sezgicilik.

tahaffuz i. a. : korunma, barınma, sakınma. **Tahaffuz yeri :** barınak, korunak, sığınak.

tahaffuzhane (...-.) b. i. a. f. : karantina yeri.

tahaffüf i. a. : hafifleme, hafifleşme, yeğnilme, yeğnileşme.

tahakkuk, -ku i. a. : gerçekleşme.

tahakküm i. a. : **1.** hüküm sürme. **2.** zorbalık etme.

tahakkümat, -tı (...-) i. a. ç. : zorbalıklar.

tahalli (..-) i. a. : bezenme, donanma, süslenme.

tahallûk, -ku i. a. : ahlâklanma, kılıklanma, bir tabiat, huy edinme.

tahallus i. a. : **1.** kurtulma. **2.** mahlâs kullanma.

tahallüf i. a. : **1.** geride kalma, arkada bırakılma. **2.** uygun gelmeme.

tahallül i. a. : erime; **coğr.** ayrışım, ayrışma.

tahallüs i. a. : halâs olma, kurtulma.

tahalüf (.-.) i. a. : **1.** uymama, uygun gelmeme. **2.** başkalık. **3. fels.** ayrımlaşma.

tahammuz i. a. : oksitlenme, paslanma, ekşime.

tahammül i. a. : katlanma, çekme, dayanma, kaldırma. **Tahammül-fersa** : dayanılmaz. **Tahammül-sûz** : tahammülü mahveden, yakan. **Tahammül-güdaz** : tahammülü eriten, yok eden.

tahammülât, -tı (...-) i. a. ç. : dayanmalar, katlanmalar, çekmeler, kaldırmalar.

tahammür i. a. : mayalanma, ekşime.

tahammürat, -tı (...-) i. a. ç. : mayalanmalar, ekşimeler.

taharet, -ti i. a: temizlik, temizlenme, arınma.

taharri (..-) i. a. : **1.** arama, araştırma; aratma. **2.** sivil polis. **Taharri memuru** : sivil polis.

taharriyat, -tı (...-) i. a. ç. : aramalar, araştırmalar, araştırılmalar; aratmalar.

taharrüf i. a. : sapınç, aberasyon.

taharrük, -kü i. a. : kımıldanma, hareketlenme, oynama.

taharrükiyet, -ti i. a. : **1. fiz.** hareketlilik, kımıldama hali. **2. fels.** devinirlik.

taharrüs i. a. : çekinme, sakınma.

taharrüş i. a. : **1.** tırmalanma, örselenme; kurcalanma, azdırılma. **2.** irkilme.

tahassun i. a. : kale ve hisara kapanma, istihkâma çekilme.

tahassül i. a. : üreme; üretme.

tahassür [sin ile] i. a. : özleme, hasret çekme, özleyiş.

tahassür [se ile] i. a. : pıhtılaşma [kan]. **Tahassür-ü dem** : **hek.** kanın pıhtılaşması.

tahassüs i. a. : duygulanma. **biy.** duyma.

tahassüsat, -tı (...-) i. a. ç. : duygulanmalar.

tahaşşüdat, -tı (...-) i. a. ç. : birikmeler, yığılmalar, toplanmalar.

tahaşşün i. a. : sert davranma, sertleşme, katılaşma.

tahaşşüp, -bü i. a. : odunlaşma.

tahaşşüt, -dü i. a. : toplanma, birikme, yığılma, yığınak.

tahattur i. a. : hatırlama.

tahavvül, -lü i. a. : **1.** değişme, dönme, dönüşme. **2. geo.** dönüşüm, dönüştürüm.

tahavvülât, -tı (...-) i. a. ç. : değişme [ler], değişiklik [ler], dönüşme [ler]. **Tahavvülât-ı külliye:** büyük değişiklikler.

tahayyül i. a. : hayal etme, zihinde bir şey canlandırma, düşünme.

tahayyülât, -tı (...-) i. a. ç. : hayale getirmeler, hayalde canlandırmalar, hayale dalmalar.

tahayyüli (...-) s. a. : tahayyülle ilgili, tahayyül suretiyle.

tahayyür i. a. : hayrete düşme, şaşma; şaşalama, **şaşırma.**

tahayyüz i. a. : yer tutma, yer alma.

tahazzün i. a. : hüzünlenme, kederlenme.

tahazzür i. a. : hazer etme, sakınma, çekinme.

tahcil (.-) i. a. : utandırma.

tahcilât, -tı (.--) i. a. ç. : utandırmalar.

tahdidat, -tı (.--) i. a. ç. : sınırlama, kısıntı.

tahdidi (.--) s. a. : sınırlayıcı.

tahdip, -bi (.-) i. a. : kanburlaştırma, kubbelendirme.

tahdis (.-) i. a. : **1.** nakl ve rivayet etme. **2.** şükranla bildirme.

tahdiş (.-) i. a. : **1.** tırmalama. **2.** bulandırma, karıştırma.

tahdit, -di (.-) i. a. : sınırlandırma, daralma, çevreleme.

tahfif (.-) i. a. : hafifletme; yükünü azaltma.

tahın, -hını i. a. : öğütme, öğütülme.

tahir (-.) s. a. : **1.** temiz, aptes ve guslü bozan şeylerden biri bulunmıyan. **2. müz.** Türk müziğinde en eski makamlardan biri olup eskiden çok kullanılmıştır.

tahkik, -kı (.-) i. a. : **1.** soruşturma. **2. mat.** gerçekleme, gerçekleştirme.

tahkikan (.-.) zf. a. : soruşturarak.

tahkikat, -tı (.--) [k lar kalın] i. a. ç. : soruşturma [lar].

tahkim (.-) i. a. : sağlamlaştırma, berkitme.

tahkimat, -tı (.--) i. a. ç. : bir yeri düşmanın hücumuna karşı sağlamlaştırma veya düşman saldırmasına karşı sağlamlaştırılmış yer.

tahkir (.-) [k kalın] i. a. : **1.** hakaret etme. **2.** hor görme, küçük

görme. **Tahkir-âmiz** : hakaretle karışık. **Tahkir etmek** : küçük düşürmek, aşağılamak.

tahkirat, -tı (.--) [k kalın] i. a. ç. : hakaret etmeler, hor görmeler, küçük görmeler.

tahlif (.-) [ha ile] i. a. : yemin verme, and içirme.

tahlif (.-) [hı ile] i. a. : birini kendi yerine bırakma.

tahlil (.-) [ha ile] i. a. çözüm, çözümleme, ayrışma; analiz.

tahlil (.-) [hı ile] i. a. : ekşitme, sirkeleştirme.

tahlili (.--) s. a. : çözümsel, analitik.

tahlis (.-) i. a. : kurtarma, temizleme. **Tahlis-i giriban etmek** : yakayı kurtarmak, yakayı sıyırmak.

tahlisiye (.-..) i. a. : cankurtaran; kurtarma.

tahlit, -tı (.-) i. a. : karıştırma, katıştırma.

tahliye [hı ile] i. a. : boşaltma, salıverme, bırakma.

tahliye [ha ile] i. a. : süsleme, donatma, bezeme.

tahmil (.-) i. a. : yükleme.

tahmin (.-) i. a. : **1.** kestirme, oranlama. **2.** sanma.

tahminen (.-.) zf. a. : aşağı yukarı oranlamadan.

tahmini (.--) s. a. : oranlamaya dayanan, oranla, aşağıyukarı.

tahmir (.-) i. a. : **1.** hayalandırma. **2.** yuğurma, yuğurulma.

tahmis (.-) [hı ile] i. a. : **1.** beşleme. **2. ed.** bir beyte üç mısra daha katma.

tahmis (.-) i. a. : döğülmüş kahve satılan yer.

tahmit, -di (.-) i. a. şükretme, hamdetme.

tahmiz (.-) i. a. : **kim.** oksitleme.

tahnit, -ti (.-) i. a. : mumyalama, tütsüleme.

tahniye i. a. : **1.** tahınla ilgili. **2.** öğütme ücreti.

tahribat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** yıkma, yıkıntı. **2.** yıkımlık.

tahrif (.-) i. a. : bozma, değiştirme.

tahrik, -kı (.-) i. a. : **1.** harekete getirme, kımıldatma. **2.** kışkırtma, ayartma. **3.** uyandırma.

tahrikâmiz (.---) **b.** s. a. f. : kışkırtıcı, körükleyici, kızıştırıcı.

tahrikât, -tı (.--) i. a. ç. : kışkırtma, körükleme, kızıştırma.

tahrim (.-) i. a. : haram kılma, menetme.

tahrime (.-.) i. a. : namaza başlarken "Allahü Ekber" sözü ile iki elinin baş parmaklarını kulak memelerine doğru kaldırarak tekbir alma.

tahrip, -bi (.-) i. a. : yıkma, bozma.

tahripkâr (..-) b. s. a. f. : yıkıcı, kırıp geçiren, zararlı.

tahrir (.-) i. a. : **1.** yazma. **2.** kompozisyon. **Tahrir heyeti** : yazı kurulu.

tahrirat, -tı (.--) i. a. ç. : resmî bir dairece yazılan mektup [lar], yazı, yazı işleri.

tahriren (.-.) zf. a. : yazı ile, yazmak suretiyle, yazılı olarak.

tahriri (.--) s. a. : yazılı. **Tahrirî imtihan** : yazılı sınav.

tahriş (.-) i. a. : tırmalama, yakıp kaşındırma, azdırma.

tahrişat, -tı (.--) i. a. ç. : tırmalamalar; yakıp kaşındırmalar, azdırmalar.

tahsil (.-) i. a. : **1.** öğrenim. **2.** alım, alış, toplama [para].

tahsilât, -tı (.--) i. a. : para alımı.

tahsildar (..-) b. i. a. f. : **1.** alımcı. **2.** vergici.

tahsin (.-) i. a. : **1.** güzel kılma, süsleme, bezeme. **2.** beğenme, alkışlama.

tahsir (.-) [hı ile] i. a. : ziyana uğratma.

tahsir (.-) [ha ile] i. a. : hasret bırakma, bırakılma, hasret etme, edilme.

tahsis (.-) i. a. : **1.** ayırma, özgüleme. **Be-tahsis** : özellikle. **2.** [aylık] bağlama.

tahsisat, -tı (.--) i. a. ç. : ödenek.

tahşidat, -tı (.--) i. a. ç. : yığınak.

tahşit, -dı (.-) i. a. : toplama, biriktirme, yığma.

tahşiye [ha ile] i. a. : haşiye, çıkma yazı yazma.

tahşiye [hı ile] i. a. : ürpertme, ürpertilme.

taht, -tı [hı ile] i. a. : **1.** hükümdarın oturduğu koltuk. **2.** alt.

taht, -tı [ha ile] i. a. : alt, aşağı. **Tahte-l-arz** : yeraltı. **Tahte-l-cilt** : derialtı. **Tahte-ş-şuur** : şuuraltı, altbilinç. **Tahte-z-zemin** : toprakaltı.

tahtani (.--) s. a. : aşağıda bulunan, altta olan, alttaki. **Tahtani fevkani** : altlı üstlü.

tahtelhıfz zf. a. : tutuklu olarak.

tahtie i. a. : kusurlama, suç bulma, yanlışını çıkarma.

tahtim (.-) i. a. : mühürleme, mühür basma.

tahtit, -ti (.-) i. a. : bir şey üzerinde çizgiler çizme. **Tahtit-i arazi** : topoğrafya.

tahur (.-) s. a. : çok temiz ve temizleyici.

tahvif (.-) i. a. : korkutma, korkuya düşürme.

tahvifen zf. a. : korkutarak.

tahvil (.-) i. a. : değiştirme, döndürme, çevirme.

tahvilât, -tı (.--) i. a. ç. : borç senetleri, aksiyonlar.

tahzin (.-) i. a. : hüzünlendirme, tasalandırma.

tahzip, -bi (.-) i. a. : toplama, birleştirme.

tahzir (.-) i. a. : sakındırma, çekindirme.

taif (-.) 1. s. a. : tavafeden, dönüp dolaşan. 2. ö. i. : Arabistan'da Mekke yakınında bir şehir.

taife (-..) i. a. : 1. bölük, cemaat. 2. kabile. 3. tayfa, gemi işçisi.

taip, -bi (-.) s. a. : tövbe eden.

tair (-.) 1. s. a. : uçan, uçucu. 2. i. kuş.

tak, -kı (-) i. a. : 1. bina kemeri. 2. yarım daire biçiminde kapı ve pencere üstü. 3. kubbe, kümbet. **Tak-ı zafer** : tarihî bir hadiseyi, zaferi anmak veya gelecek olan büyük bir kimseyi karşılamak için kurulan kemerli yapı.

takabbuz i. a. : 1. büzülme, kısılma, toplanıp çekilme. 2. kabız, peklik olma.

takaddüm i. a. : ön gelme, ön alma, ileride bulunma, ileri gitme; öncelik. **Hakk-ı takaddüm** : önde bulunma hakkı.

takallüp, -bü i. a. : başka kalıba girme, değişme.

takallüs i. a. : çekilip toplanma, gerilme, kasılma.

takallüsat, -tı (...-) i. a. ç. : kasılmalar.

takarruh i. a. : karhalanma, çıban veya yara derinleşip büyüme.

takarrüp, -bü i. a. : yaklaşma, yanaşma.

takarrür i. a. : 1. kararlaşma. 2. karar kılma.

takas, -sı i. a. : sayışma, hesaplaşma, ödeşme; değiş tokuş.

takaşşür i. a. : kabuk bağlama, kabuklanma, kabuk tutma.

takat, -ti (-.) i. a. : güç, kuvvet; derman; hal.

takatgüdaz (-..-) b. s. a. f. : gücü eriten, yakan, mahveden.

takattur i. a. : damlama, damla damla akma.

takayyüdat, -tı (...-) i. a. ç. : dikkatler.

takayyüt, -dü i. a. : 1. kayıtlanma, bağlanma, bağlı olma. 2. çalışma, çabalama. 3. dikkatli davranma, özen, özen verme.

takaza i. a. : başa kakma.

takbih (.-) i. a. : çirkin görme, çirkinseme, beğenmeme, kınama, ayıplama.

takbil (.-) i. a. : öpme.

takdim (.-) i. a. : **1.** sunma. **2.** birini tanıtma. **3.** öne alma, önceye alma. **Takdim ve tehir** : metatez, bir cümledeki sözlerin yerlerini değiştirerek düzeltme.

takdime i. a. : sunulan şey, hediye, sungu, sunu.

takdir (.-) i. a. : **1.** beğenme, değer biçme, değerleme. **2.** Allah'ın istediği, Allah'ın yazdığı. **Takdirde** : 1) böyle olunca; 2) -se.

takdiren (.-.) zf. a. : beğenerek; değerini anlıyarak.

takdiri (.--) s. a. : saymaca.

takdirkâr (..-) b. s. a. f. : beğenip alkışlıyan.

takdirname (..-.) b. i. a. f. : beğenilen bir işe karşı verilen yazılı kâğıt, beğence.

takdis (.-) i. a. : **1.** mukaddes tutma, kutsama. **2.** ululama, büyük saygı gösterme.

takdisat, -tı (.--) i. a. ç. : Tanrı'ya şükretmeler, ululamalar.

takfiye i. a. : kafiyeleme, ayaklama.

takibat, -tı (---) i. a. ç. : kovuşturma.

takiben (--.) zf. a. : kovuşturarak.

takip, -bi (--) [k kalın] i. a. : **1.** ardına düşme, kovalama, peşine düşme, gütme, izleme. **2.** kovuşturma.

taklidi (.--) s. a. : benzetmeli.

taklil, -li (.-) i. a. : azaltma. **Taklil-i masarif** : masrafları kısma.

taklip, -bi (.-) i. a. : altüst etme, devirme; alaşağı etme.

taklit, -di (.-) i. a. : **1.** takma, kuşanma. **2.** birinin yaptığını aynen yapmıya çalışma, benzetme. **3. s.** taklit yoliyle yapılmış şey. **4.** eğlenme.

taknin (.-) i. a. : kanun koyma, yasama.

takriben (.-.) zf. a. : aşağı yukarı.

takribi (.--) s. a. : yaklaştırma, yaklaştırmaca, yaklaşık.

takribiyet, -ti (.-..) i. a. : **fels.** yaklaştırım.

takrin (.-) i. a. : yaklaştırma, birlikte bulundurma, bulundurulma.

takrip, -bi (.-) i. a. : **1.** yaklaştırma. **2.** tahmin. **3.** yolunu bulma.

takrir (.-) i. a. : **1.** anlatma, anlatış. **2.** önerge. **3.** malını satan veya ipotek eden birinin resmî memur yanında verdiği ifade.

takrirat, -tı (.--) i. a. ç. : ağızdan anlatılan şeyler.

takriz (.-) i. a. : birini veya bir eseri, ağızdan veya yazı ile medhetme.

takrizat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** ödünç vermeler. **2.** takrizler.

taksim (.-) i. a. : **1.** ayırma, bölme, paylaşma. **Taksim-i âmal :** iş bölümü. **2. mat.** bölme, bölü. **3. müz.** Şark müziğinde faslın başında ve ortasında yalnız bir çalgıcı tarafından akıldan yapılan bir gezinti.

taksimat, -tı (.--) i. a. ç. : bölmeler, bölümler, bölüntüler.

taksir (.-) i. a. : **1.** kısaltma. **2.** kabahat, kusur, suç. **Pür-taksir :** kabahatli, kusurlu.

taksirat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** kusurlar, suçlar. **2.** alınyazısı.

taksit, -ti (.-) i. a. : birkaç belirli kısma ayrılan bir borcun her parçası.

takti (.-) i. a. : **1.** kesme, parçalama. **2.** durgu.

taktir (.-) i. a. : damıtma, damla damla akıtma, imbikten çekme.

takva (.-) i. a. : günahtan sakınma, kendini gözetme. **Takvallah :** Allah korkusu.

takvil (.-) i. a. : iftira.

takvilât, -tı (.--) i. a. ç. : iftiralar.

takvim (.-) i. a. : **1.** eğriyi doğrultma. **2.** takvim. **Ahsen-i takvim :** en güzel nizam, tertip, şekil ve suret; **mec.** insan. **3.** ayları, günleri ve bunların özelliklerini gösteren basılmış defter veya karton, takvim, almanak.

takvis (.-) i. a. : kavislendirme, yay biçimine koyma.

takviye i. a. : kuvvetlendirme, pekiştirme, berkitme.

takyit, -di (.-) i. a. : kayıt ve şartla bağlama, bağlı kılma, kayıtlama, daraltma.

talâk, -kı (.-) i. a. : boşama; boşanma. **Talâk-ı selâse :** "üçten dokuza boş ol!" demek suretiyle kadın başka erkekle evlenmeden (hulleye girmeden) eski kocasına dönmesine imkân vermiyen talâk.

talâkat, -ti (.-.) i. a. : söyleme kolaylığı, düzgün sözlülük, uzdillik.

talân (--) i. f. : talan, yağma, çapul. **Talân-ger :** yağmacı, çapulcu.

tal'at, -tı i. a. : **1.** yüz, çehre. **2.** güzellik.

talâvet, -ti (.-.) i. a. : güzellik, şirinlik, zariflik.

talebe i. a. ç. : öğrenci [ler].

talep, -bi i. a. : isteme, istek, dilek.

talepname (..-.) b. i. a. f. : istek kâğıdı.

tali (-.) i. a. : talih, baht, kader, kısmet.

tali (--) s. a. : **1.** sonradan gelen, bir şeyin arkası sıra giden. **2.** ikinci derecede olan, ikincil. **Tâli cümle : gr.** bağımlı cümle, yan cümle. **Tâli had : mant.** sonurtu.

talik, -kı (--) i. a. : **1.** asma, bırakma, erteleme; geciktirme, asıntıda bırakma, askıda bırakma. **2.** eski harflerle yapılan, bütün harfleri devirli ve sülüs kalınlığında olan İran yazısıdır.

talil (--) i. a. : **1.** sebep, bahane gösterme. **2. fels.** tümevarım.

talim (--) i. a. : **1.** öğretme, öğretim, okutma. **2.** meşk ile yetiştirme. **3.** askerlik idmanı. **4.** egzersiz. **Talim ve Terbiye :** öğretim ve eğitim.

talimat, -tı (---) i. a. : **1.** yönerge, direktif. **2.** astüzük.

talimatname (--.-.) b. i. a. f. : yönetmelik.

talimgâh (-.-) b. i. a. f. : **ask.** uygulamalı olarak subay adayı yetiştirilen ordugâh.

talimhane (-.-.) b. i. a. f. : **ask.** talim alanı.

talimi (---) s. a. : **ped.** öğretsel.

talimname (-.-.) b. i. a. f. : **1.** bir işyara verilen tembihleri içinde toplıyan kitap. **2. ask.** savaşta uygulanan çeşitli manevraları, gereçlerin nasıl kulanılacağını, her sınıfın görev ve davranışını belirten kurallar dergisi.

talip, -bi (-.) s. ve i. a. : talep eden, isteyen, istekli.

taltif (.-) i. a. : **1.** gönül alma, okşama. **2.** rütbe, nişan, maaş artırımı gibi şeylerle sevindirme.

ta'm i. a. : **1.** yemek yeme. **2.** tad, lezzet.

tam, -mmı (-) s. a. : eksiksiz, bütün.

tama'kâr (..-) b. s. a. f. : açgözlü, doymazlık, göz doymazlığı.

tamaen (.-.) zf. a. : açgözlülük sebebiyle, hırsiyle.

tama'kâr (..-) b. s. a. f. : açgözlü, doymaz, pinti.

tamam (.-) s. a. : bütün, tam, tüm. **Nâ-tamam :** tam değil, eksik. **Tamam-ı ceyp : mat.** kosinüs. **Tamamı tamamına :** başabaş.

tamamen (.-.) zf. a. : tamamiyle, büsbütün, bütünbütün, baştan aşağı, bütünü, hepsi.

tamamiyet, -ti (.-..) i. a. : bütünlük, tamlık, tümlük.

tamik (--) i. a. : derinleştirme.

tamim (--) i. a. : **1.** umumî bir duruma koyma, genelleme. **2.** genelge.

tamimen (--.) zf. a. : genelge ile.

tamir (--) i. a. : bozuk bir şeyi düzeltme, onarım, onarma.

tamirat, -tı (---) i. a. ç. : tamirler, düzeltmeler, onarma, onarım.

tân i. a. : sövme, yerme, ayıplama, kınama.

tanassur i. a. : Hıristiyan olma.

tanin (.-) i. a. : çınlama, vızlama, tınlama, vızıltı.

taninendaz (.-.-) b. s. a. f. : tınlıyan, çınlıyan, vızlıyan.

tannan (.-) s. a. : tınlıyan, çınlıyan.

tansif (.-) i. a. : ikiye bölme.

tansir (.-) i. a. : Hıristiyanlaştırma.

tantana i. a. : **1.** gürültü, harıltı. **2.** debdebe, görkem.

tanzif (.-) i. a. : temizleme.

tanzifat, -tı (.--) i. a. ç. : temizlik işleri [belediyece yaptırılan].

tanzim (.-) i. a. : düzeltme, düzenleme, sıralama, düzen verme, yoluna koyma.

Tanzimat, -tı (.--) **1.** i. a: düzeltmeler, düzenlemeler, düzen vermeler, yoluna koymalar. **2.** ö. i. : Sultan Abdülmecit zamanında, 1839 yılının 3 kasım günü Gülhane'de okunan ve **"Gülhane Hatt-ı Hümayunu"** adı altında anılan bir padişah fermanı olup Büyük Reşit Paşa tarafından ilân edilen ıslahat tasarısı ve bu ıslahatın devri.

tanzir (.-) i. a. : benzerini yapma, eşleme.

tanziren (.-.) zf. a. : nazire olarak, tanzir, benzetme yoliyle.

tar (-) i. f. : **1.** tel, ağ, iplik. **2.** karanlık.

taraç, -cı (--) i. f. : çapul, yağma, talan.

taraf i. a. : yan, yön. **Bi-taraf** : tarafsız, hiçbir tarafı tutmıyan. **Tarafından** : eliyle.

tarafeyn i. a. ç. : iki taraf, iki yan, yanlar.

tarafgir (..-) b. s. a. f. : taraf tutan, yan çeker, taraftar. **Tarafgirlik** : bir tarafı kayırma, yan tutma.

taraftar (..-) b. s. a. f. : **1.** bir tarafı tutan, yandaş. **Taraftarı olmak** : ondan yana olmak. **2.** kabul eden.

taraik, -kı (.-.) i. a. ç. : tarikatlar, yollar.

taran (--) s. f. : karanlık.

tarap, -bı i. a. : sevinç, şenlik.

tarassut, -du i. a. : dikkatle bakma, gözetme, gözleme.

taravet, -ti (.-.) i. a. : tazelik, körpelik.

tard i. a. : koğma, atma; püskürtme.

tardiye i. a. : **ed.** bir mesnevinin arasına konulan başka ek bir nazım parçası.

tarh i. a. : **1.** çıkarma, atma. **2.** tertibetme, yapma. **3. mat.** çıkarma.

tarhani (.--) : **müz.** Türk - Çağatay klâsik halk şiiri müziğinde XV. yüzyılda kullanılmış bir şekil.

tarhun (.-) i. a. : hekimlikte kullanılan ıtırlı bir bitki; tuzla otu.

Tarık, -ğı (-.) ö i. a. : sabah yıldızı, Çulpan, Venüz (Zühre).

tarif (--) i. a. : i. a. : etraflıca anlatma, tanım, tanımlama.

tarife (-..) i. a. : fiat, zaman ve saire gösteren cetvel.

tarih (-.) i. a. : tarih. **Tarih-i edebiyat** : edebiyat tarihi. **Tarih-i milâdi** : Milâdî tarih.

tarihçe (-..) b. i. a. f. : tarih özeti.

tarihi (-.-) s. a. : tarihe ait, tarihle ilgili, tarihsel.

tarik, -kı (.-) i. a. : **1.** yol. **2.** usul. **3.** meslek. **4.** vasıta, sebep.

tarik, -ki (-.) s. a. : terkeden, vazgeçen. **Tarik-i dünya** : 1) dünya işlerinden elini ayağını çekip bir köşede oturan; 2) evlenmiyen, papaz. **Tarikiyle** : yoliyle.

tarikat, -ti (.-.) i. a. : dini vecit ve istiğrak yolu.

tarip, -bi (--) i. a. : Araplaştırma.

tariz (--) i. a. : dokundurma, takılma, taş atma [sözle].

tarsin (.-) i. a. : sağlamlaştırma, berkitme.

tarsinat, -tı (.--) i. a. : sağlamlaştırmalar.

tartip, -bi (.-) i. a. : ıslatma, nemlendirme.

tarumar (-.-) b. s. f. : karmakarışık, dağınık, darmadağın.

tarz i. a. : şekil, biçim, kılık, yol, usul. **Tarz-ı faaliyet** : işleyiş. **Tarz-ı hareket** : tutum. **Tarz-ı teşkil** : kuruluş.

tarziye i. a. : **1.** razı etme. **2.** pişman olanın af dilemek üzere gösterdiği muamele.

tasabbun i. a. : sabunlaşma; sabun gibi köpürme.

tasaddi (..-) i. a. : kalkışma, yanaşma [bir işe], yeltenme.

tasaddur i. a. : en baş köşeye geçme, başta bulunma.

tasallut, -tu i. a. : musallat olma, sarkıntılık, sataşma.

tasallutat, -tı (...-) i. a. ç. : musallat olmalar, sataşmalar.

tasalluten zf. a. : musallat olarak, sataşarak.

tasallüf i. a. : **1.** öğünme. **2. ed.** şairin fahriye (kendini övme) yolunda yazdığı şiir.

tasallüp, -bü i. a. : **1.** katılaşma, sertleşme. **2.** sağlamlaşma.

tasannu' (..-) i. a. : yapmacık.

tasarruf i. a. : **1.** tutum. **2.** sahip olma, elinde bulundurma. **3.** idare ile kullanma.

tasa'up, -bu i. a. : güçleşme.

tasa'ut, -du i. a. : yükselme, ağma.

tasavvuf i. a. : yaradılışın sırrını vecd ve istiğrakta arıyan İslâm felsefesi, mistisizm.

tasavvufat, -tı (...-) i. a. ç. : tasavvuflar.

tasavvufi (...-) s. a. : tasavvufla ilgili, mistik.

tasavvur i. a. : düşünme, niyet, tasarlama.

tasavvurat, -tı (...-) i. a. ç. : düşünmeler, niyetler, tasarlamalar.

tasavvut, -tu i. a. : **leng.** perdelenme, sesleme.

tasdi (.-) i. a. : baş ağrıtma, rahatsız etme.

tasdiat, -tı (.--) i. a. ç. : baş ağrıtmalar, rahatsız etmeler, can sıkmalar.

tasdik, -kı (.-) i. a. : onama, onaylama, doğruluğuna inanma, gerçekleme doğrulama. **Bi-t-tasdik:** tasdik ile, onaylıyarak.

tasdikname (..-.) b. i. a. f. : gerçekleme kâğıdı.

tasfif (.-) i. a. : saf saf dizme, sıralama, dizme.

tasfiye i. a. : **1.** temizleme, arıtma, süzme. **2.** hesapları düzeltme. **Tasfiye-hane** : (petrol) arıtma yeri.

tasgir (.-) [k kalın] i. a. : küçültme.

tashih (.-) i. a. : düzeltme, doğrultma.

tashihat, -tı (.--) i. a. ç : düzeltmeler, doğrulamalar, doğrultmalar.

tasir (--) [sat ile] i. a. : sıkma, suyunu çıkarma.

tasir (--) [sin ile] i. a. : güçleştirme, güçleştirilme.

taslip, -bi (.-) i. a. : **1.** katılaştırma. **2.** haça, çarmıha gererek idam etme.

taslit, -ti (.-) i. a. : musallat etme, başa sarma.

tasmim (.-) i. a. : kararlaştırma, kurma, tasarlama, tasımlama.

tasni (.-) i. a. : düzme, uydurma, yapma.

tasnif (.-) i. a. : sınıflama, sıralama, ayırma, bölümleme, sıraya koyma.

tasnifat, -tı (.--) i. a. ç. : tasnif edilmiş eserler.

tasrif (.-) i. a. : **gr.** çekme, kelimelerin şekilden şekile girmesi, çekim. **Tasrif etmek** : **gr.** çekmek.

tasrih (.-) i. a. : açıklama, aydınlatma; açık söyleme, belirtme. **Bi-t-tasrih** : açıktan açığa bildirerek.

tasvibat, -tı (.--) i. a. ç. : onamalar, doğru bulunan, uygun görülen şeyler.

tasvip, -bi (.-) i. a. : tasdik etme, beğenme, uygun bulma, onama.

tasvir (.-) i. a. : **1.** resim, figür, portre. **2.** yazı ile tarif etme.

tasviri (.--) s. a. : **fels.** tasvir ile ilgili, betimsel.

tatbik, -ki (.-) i. a. : karşılaştırma, uydurma; uygulama.

tatbikat, -tı (.--) i. a. ç. : uygulama, karşılaştırma.

tathir (.-) i. a. : temizleme, paklama.

tathirat, -tı (.--) i. a. ç. : temizlikler.

tatil (-.) i. a. : azat, çalışmayı durdurma; çalışmıya ara verme.

tatlik, -kı (.-) i. a. : boşama.

tatmin (.-) i. a. : doyurma, kandırma.

tatminkâr (..-) b. s. a. f. : gönlü kandırıcı.

tatvil (.-) i. a. : uzatma, uzatılma.

taun (--) i. a. : **hek.** veba, yumurcak denilen salgın hastalık.

tav i. a. : **1.** itaat etme, boyun eğme, dinleme. **2.** istiyerek bir şey yapma.

tavaf (.-) i. a. : **1.** etrafını dolaşma. **2.** hacı olmak üzere zamanında ve muayyen usul dahilinde Kâbe'nin etrafını dolaşarak ziyaret etme.

tavaif (.-.) i. a. ç. : taifeler, milletler; bölükler. **Tavaif-i mülûk :** Abbasi İmparatorluğunun yıkılmasından sonra İslâm âleminde teşekkül eden küçük devletler.

tav'an zf. a. : gönülden, istiyerek. **Tav'an ve kerhen :** ister istemez.

tavassut, -tu i. a. : aracılık, arabulma, araya girme.

tavaşi (.--) i. a. : hadım ağası, harem ağası.

tavattun i. a. : vatan edinme; yerleşme, yurt tutma, yurtlanma.

tavazzuh i. a. : açıklanma, aydınlanma.

tavır, -vrı i. a. : **1.** tarz, gösteriş; sahte hareket. **Tavr ü hareket :** gidiş.

tav'i (.-) zf. a. : kendiliğinden, içinden.

tavik, -kı (--) i. a. : geri bırakma, bekletme, asıntıya bırakma, asıntı.

tav'iyet, -ti i. a. : **fels.** içindelik, kendiliğindenlik.

taviz (--) i. a. : bir şeyin yerine başka bir şey verme, ödün, ödünleme.

tavizat, -tı (---) i. a. ç. : tavizler, ödünler.

tavizen (--.) zf. a. : karşılık olarak, karşılık alınmak suretiyle.

tavizi (--) s. a. : **fels.** ödünlü.

tavk, -kı i. a. : **1.** gerdanlık. **2.** tasma. **3.** boyunduruk.

tavsif (.-) i. a. : vasıflandırma, niteleme.

tavsit, -ti (.-) i. a. : araya koyma, aracılık ettirme, aracı bulma.

tavsiye i. a. : **1.** salık verme. **2.** birini bir şey yapmıya teşvik etme, öğütleme.

tavsiyename (...-.) b. i. a. f. : birinin kayırılması için yazılan yazı.

tavzif (.-) i. a. : vazifelendirme, görevlendirme, ödevlendirme, iş verme.

tavzih (.-) i. a. : açıklama, aydınlatma.

tay, -yı i. a. : **1.** dürüp bükme, aradan çıkarma; yoketme, kaldırma, kesme. **2.** atlama, üzerinden geçme.

tayeran (..-) i. a. : uçuş, uçma.

tayf i. a. : hayal, görüntü; uykuda veya karanlıkta görülen hayal.

tayfbin (.-) b. i. a. f. : **fiz.** spektroskop.

tayin (--) i. a. : **1.** belirleme, sınırlama, belirtme. **2.** atama. **Tayin olunmak** : atanmak.

tayini (---) s. a. : belirliyen.

tayip (-.) i. a. : ayıplama, kınama.

tayr i. a. : kuş.

tayyar (.-) s. a. : uçan, uçar, uçucu.

tayyare (.-.) i. o. : uçak.

tayyareci i. o. t. : uçman.

tayyibe i. a. : iyi iş ve davranış.

tayyip, -bi s. a. : iyi, hoş, peki, âlâ.

tazallüm i. a. : sızlanma, yanıp yakılma, yanıkma, yakınma. **Tazallüm-i hal** : halinden şikâyet etme, sızlanma.

tazallümat, -tı (...-) i. a. ç. : sızlanmalar, yanıp yakılmalar, yanıkmalar.

tazammun i. a. : **1.** kapsama, içine alma. **2.** içlem, içerme.

tazarru (..-) i. a. : yalvarış, yakarış, yakarma, dua etme.

tazarruat, -tı (...-) i. a. ç. : ricalar, niyazlar, yalvarmalar.

tazarrur i. a. : zarara uğrama.

tazibat, -tı (---) i. a. ç. : azaplar, eziyetler, boşuna yormalar, üzmeler.

taz'if (.-) i. a. : **1.** iki kat etme. **2.** zayıflandırma.

tazim (--) i. a. : saygı gösterme, ağırlama; ululama, yüceleme.

tazimat, -tı (---) i. a. ç. : saygı göstermeler, ağırlamalar; ululamalar.

Tazimat arzetmek : yüksek saygılarını sunmak.

tazimen (--.) zf. a. : saygılıyarak.

tazip (--) i. a. : azap verme, rahatsız etme, üzme.

tazir (--) i. a. : azarlama.

taziyane (-.-.) i. f. : **1.** kamçı, kırbaç. **2.** tezene, mızrap.

taziye (-..) i. a. : başsağlığı dileme, avutma.

taziyename (-..-.) b. i. a. f. : başsağlığı için yazılan yazı.

taziz (--) i. a. : büyükleme, ululama, sevgi ile anma.

tazmin (.-) i. a. : **1.** sebep olduğu zarar ve ziyanı ödeme. **2. ed.** başkasının seçilmiş bir sözünü kendi sözü arasında iradetme.

tazminat, -tı (.--) i. a. : ödek, ödenek.

tazyik, -kı (.-) i. a. : sıkıştırma, zorlama, baskı; basınç.

teadül (.-.) i. a. : denk gelme, denklik, denkleşme.

teahhur i. a. : gecikme, arda kalma, geç kalma.

teakup, -bu (.-.) i. a. : art arda gelme.

tealâ (.--) fi. a. : yüksek olsun!

teali (.--) i. a. : yükselme, yücelme. **Teali-perver** : yükselmeyi seven.

teallüm i. a. : öğrenme.

teami (.--) i. a. : görmemezlikten gelme.

teamül (.-.) i. a. : **1.** âdet, gelenek, yapılageliş. **2. kim.** tepkime.

tearri (..-) i. a. : soyunma, çıplaklaşma.

tearüf (.-.) i. a. : tanınma.

teavün (.-.) i. a. : yardımlaşma.

teb i. a. : sıtma.

tebaa i. a. : bir devletin hükmü altında bulunan kimse [ler], uyruk.

tebadül (.-.) i. a. : değişme, bir birinin yerine geçme; değişim.

tebah (.-) s. f. : **1.** bozuk, çürük, berbat; yıkılmış. **2. i.** yıkıntı; tükenme.

tebahhur i. a. : **1.** buharlaşma, buğulanma. **2.** uçma [su h.].

tebahi (.--) i. a. : övünme.

tebaiyet, -ti (.-..) i. a. : tâbi olma, uyma; baş eğme.

tebaki (.--) i. a. : ağlamsama, yalandan ağlama, ağlar görünme.

tebarüz (.-.) i. a. : belirgi, belirme.

tebâüt, -dü (.-.) i. a. : uzaklaşma; **mant.** ıraksama.

tebayün (.-.) i. a. : zıt, karşı.

tebcil (.-) i. a. : büyükleme, ululama.

tebcilât, -tı (.--) i. a. ç. : ululamalar, ağırlamalar.

tebcilen (.-.) zf. a. : ululıyarak, ağırlıyarak.

tebdil (.-) i. a. : değiştirme. **Tebdil-i mekân** : yer değiştirme. **Tebdil-i hava** : hava değişimi.

tebean zf. a. : uyarak.

tebeddül i. a. : değişme, değişim.

tebeddülât, -tı (...-) i. a. ç. : değişiklikler; değişiklik.

tebelluğ i. a. : bildiriyi alma; yetişme, erişme.

tebellür i. a. : billûrlaşma, belirme.

tebenni (..-) i. a. : oğulluğa kabul etme, oğul edinme.

teber i. f. : **1.** küçük balta. **2.** [eskiden] dervişlerin taşıdıkları uzun saplı ve yarım ay biçimindeki balta. **3.** meşin bıçağı.

teberri (..-) i. a. : aklanma, berîlenme, arınma.

teberru, -u (..-) i. a. : armağan; armağan olarak verme, bağışlama, bağış.

teberruan zf. a. : armağan olarak, bağış olarak, bağışlıyarak.

teberrük, -kü i. a. : mübarek sayma, uğur sayma.

teberrükat, -tı (...-) i. a. ç. : mübarek saymalar, uğur saymalar.

teberrüken zf. a. : uğur sayarak.

teberrüt, -dü i. a. : soğuma.

teberrüz i. a. : meydana çıkma, görünme.

tebessüm i. a. : gülümseme.

tebessümat, -tı (...-) i. a. ç. : gülümsemeler.

tebevvül i. a. : işeme. **Tebevvül-i sükkeri** : idrarda şeker bulunma.

tebeyyün a. i. : anlaşılma, belli olma, belirme.

tebhir (.-) i. a. : **1.** buğu çıkartma. **2.** etüv makinesinden geçirme. **Tebhir-hane** : buğuevi.

teb'id (.-) i. a. : uzaklaştırma; sürme.

te'bit, -di (.-) i. a. : ebedîleştirme, sonsuzlaştırma.

tebliğ (.-) i. a. : bildirme; bildiri.

tebligat, -tı (.--) i. a. ç. : bildiri.

tebrik, -ki (.-) i. a. : kutlama.

tebrikât, -tı (.--) i. a. ç. : tebrikler, kutlamalar.

tebrikname (.--.) b. i. a. f. : tebrik yazısı, kutlama yazısı.

tebrit, -di (.-) i. a. : soğutma.

tebriye i. a. : kurtarma; aklama, temize çıkarma.

tebşir (.-) i. a. : müjdeleme, muştulama.

tebyin (.-) i. a. : açıklama.

tebyiz (.-) i. a. : beyaza çekme.

tebzir (.-) i. a. : **1.** israf suretiyle dağıtma. **2.** har vurup harman savurma.

tecahül (.-.) i. a. : bilmemezlikten gelme, bilmez görünme, bilmezlenme. **Tecahül-i ârifane : ed.** bilmezlikten gelme.

tecahülât, -tı (.-.-) i. a. ç. : cahil gibi görünmeler, bilmezlikten gelmeler.

tecanüs (.-.) i. a. : bir cinsten olma.

tecarip, -bi (.-.) i. a. ç. : tecrübeler, denemeler.

tecasür (.-.) i. a. : cesaretlenme.

tecavif (.--) i. a. ç. : oyuklar, oyuk yerler.

tecavür i. a. : komşu olma.

tecavüz (.-.) i. a. : geçme, aşma, saldırma, dokunma.

tecavüzat, -tı (.-.-) i. a. ç. : tecavüzler, saldırmalar, dokunmalar, aşmalar, geçmeler.

tecavüzkâr (.-.-) b. s. a. f. : saldırgan, sataşkan, saldırıcı.

tecazüp (.-.) i. a. : **psik.** duygudaşlık.

tecdit, -di (.-) i. a. : yenileme, tazeleme.

tecebbür i. a. : kibirlenme, büyüklenme.

teceddüt, -dü i. a. : yenileşme, yenilenme, yeni olma. **Teceddüt-perver :** yenilik taraflısı.

tecehhüz i. a. : hazırlanma; donanım.

tecellâ, tecelli (..-) i. a. : **1.** görünme, meydana çıkma, baş gösterme, belirme. **2.** talih.

tecelliyat, -tı (...-) i. a. ç. : tecelliler, belirmeler, görünmeler.

tecellüt, -dü i. a. : **1.** yalandan cesaret, yiğitlik gösterme. **2.** inadetme, ayak direme.

tecemmu, -u i. a. : toplanma, topluluk, birleşme, toplantı, birikme, yığılma, yığınak.

tecemmuat, -tı (...-) i. a. ç. : toplanmalar, yığılmalar, birikmeler.

tecemmül, -lü i. a. : süs, süslenme.

tecemmüt, -dü i. a. : donma; sertleşme, katılaşma.

tecennün i. a. : çıldırma, delirme.

tecennüp, -bü i. a. : sakınma, çekinme.

tecerrüt, -dü i. a. : yalnız olma, el çekme, sıyrılma, soyutlanma.

tecessüm i. a. : cisimlenme, göz önüne gelme, görünme. **Tecessüm-i hayal :** hayal görme.

tecessüs i. a. : araştırma, yoklama, gözetleme.

tecessüsat, -tı (...-) i. a. ç. : yoklamalar, araştırmalar; gözetlemeler.

tecessüt, -dü i. a. : gövdelenme.

tecezzi (..-) i. a. : cüzlenme, cüzlere ayrılma; ufalanma.

tecezzür i. a. : kökleri bir sıra üzerine düzenleme.

tecil (--) i. a. : geri bırakma, erteleme.

tecilât, -tı (---) i. a. ç. : sonraya bırakmalar, geciktirmeler [belli bir zamana kadar].

teclit, -di (.-) i. a. : ciltletme, kap geçirme, kaplama.

tecmil (.-) i. a. : süs.

tecnis (.-) i. a. : **ed.** cinas yapma, iki anlamlı söz söyleme.

tecrim (.-) i. a. : cezaya çarptırma, suçlandırma.

tecrimat, -tı i. a. ç. : suçlandırmalar.

tecrit, -di (.-) i. a. : ayırma; soyutlama, yalınlama.

tecrübe i. a. : **1.** deneme. **2.** görgü [aslı : "tecribe" dir].

tecrübi (..-) s. a. : deneysel. [aslı : "tecribî" dir].

tecvif (.-) i. a. : oyma, içini boşaltma.

tecvit, -di (.-) i. a. : **1.** güzelleştirme. **2.** Kur'an'ı gerekli usul üzerinden okuma. **3.** bu okumayı öğreten kitap.

tecviz (.-) i. a. : caiz görme, uygun bulma, izin verme; onama.

tecvizat, -tı (.--) i. a. ç. : caiz görmeler, izin vermeler, verilmeler; onamalar.

tecziye i. a. : cezalandırma.

techil (.-) i. a. : cahilliğini yüzüne vurma, bilmezleme.

teçhiz (.-) i. a. : **1.** donatma, donatım. **Techiz-i sefain** : gemilerin donatımı. **2.** lüzumlu şeyleri tamamlama.

teçhizat, -tı (.--) b. i. ç. : donatım.

tedabir (.--) i. a. ç. : tedbirler, sakınmalar; yollar, çareler.

tedafü (.-.) i. a. : kendini sakınarak saldırışa karşı koyma.

tedafüi (.-.-) s. a. : savunma üzerine olan, savunmalık.

tedahül (.-.) i. a. : **1.** birbiri içine girme. **2.** geri kalma. **Tedahülde kalmak** : ödenmeden birikmek.

tedahülât, -tı (.-.-) i. a. ç . : tedahüller.

tedai (.--) i. a. : birbirini çağırma, çağrışma, **psik.** çağrışım.

tedarik, -ki (.-.) i. a. : araştırıp bulma ele geçirme, edinme, hazırlama [aslı : "tedârük" dür].

tedarikat, -tı (.-.-) i. a. ç. : **1.** tedarik olunan şeyler. **2.** hazırlık [aslı : "tedarükât" dır].

tedavi (.--) i. a. : kendini iyi etmiye çalışma, ilâç alma.

tedavül (.-.) i. a. : geçme, dönme, elden ele dolaşma; sürüm, geçerlik.

tedavür (.-.) i. a. : sıra ile yapma; karşılıklı yapma.

tedbir i. a. : bir işin başarılması için kurulan düzen, önlem. **Hüsn-i tedbir** : iyi düşünülerek tutulan yol. **Su-i tedbir** : yanlış tutulan yol.

tedebbür i. a. : 1. arkasını dönme. 2. tedbir alma.

tedehhi (..-) i. a. : dâhileşme, deha eseri gösterme.

tedehhün i. a. : yağlanma, yağ sürünme.

tedehhüş i. a. : dehşete düşme, korkma, yılma, yılgınlık, ürkme.

tedemmuğ i. a. : beyinleşme.

tedenni (..-) i. a. : alçalma, düşme, gerileme.

tedenniyat, -tı (...-) i. a. ç. : gerilemeler, alçalmalar, düşmeler.

tedennüs i. a. : kirlenme, pislenme.

tederrüç, -cü i. a. : derece derece, adım adım ilerleme.

tederrüs i. a. : ders alma, öğrenme.

tedeyyün i. a. : 1. dindar olma. 2. borçlanma.

tedfin (.-) i. a. : defnetme, gömme.

tedhin (.-) i. a. : tütsüleme, dumanlama.

tedhiş (.-) i. a. : ürkütme, yıldırma, yıldırgı.

tediben (--.) zf. a. : tedip için, tevbih ve tekdir ederek.

tedip, -bi (--) i. a. : uslandırma, yola getirme.

tediyat, -tı (..-) i. a. ç. : ödemeler.

tediye i. a. : ödeme; borç verme. **Tediye-i deyn** : borç ödeme.

tedmir (.-) i. a. : sındırma, tepeleme, yok etme.

tedricen (.-.) zf. a. : derece derece, azar azar, yavaş yavaş.

tedrici (.--) s. a. : derece derece olan, dereceli, kerteli.

tedriç (.-) i. a. : derece derece, basamak basamak ilerletme.

tedrip, -bi (.-) i. a. : yetiştirim.

tedris (.-) i. a. : ders verme, okutma, öğretme. **Tedris heyeti âzası** : öğretim üyesi.

tedrisat, -tı (.--) i. a. ç. : öğretim.

tedvin (.-) i. a. : 1. toplayıp tertibetme. 2. divan şekline sokma.

tedvir (.-) i. a. : 1. çevirme, döndürme. 2. yönetme, çekip çevirme.

teeddüp, -bü i. a. : edeplenme, utanma, çekinme, sıkılma.

teehhül i. a. : evlenme.

teehhür i. a. : geri kalma, gecikme.

teekküt, -dü i. a. : sağlamlaşma.

teellüm i. a. : elemlenme, kederlenme, dertlenme, tasalanma.

teemmül i. a. : derin düşünme.

teemmüli (...-) s. a. : düşünceli.

teemmüm i. a. : ana edinme.

teennî (..-) i. a. : ağır davranma; sakınma.

teenniyat, -tı (...-) i. a. ç. : acelesiz ve düşünceli davranmalar.

teessüf i. a. : eseflenme, kederlenme, tasalanma; acıma; yerinme.

teessür i. a. : kederlenme, üzülme, üzüntü; **fels.** duygulanım.

teessüri (...-) s. a. : duygusal.

teessüriyet, -ti i. a. : **fels.** duygululuk.

teessüs i. a. : kurulma, yerleşme, temelleşme, kökleşme.

teevvül i. a. : başka mânaya gelme, anlamı başka olma.

teeyyüt, -dü i. a. : doğru çıkma, sağlamlaşma, gerçekleşme.

teezzi (..-) i. a. : rencide olma, kırılma, incinme.

tefahhum i. a. : kömürleşme.

tefahhus i. a. : derinden inceleme, araştırma.

tefahhusat, -tı (...-) i. a. ç. : inceden inceye araştırmalar.

tefahür (.-.) i. a. : övünme, övünç.

tefahürat, -tı (.-.-) i. a. ç. : övünmeler, övünçler.

tefakkur i. a. : fıkaralaşma.

tefavüt, -tü (.-.) i. a. : iki şey arasındaki fark, ayrım, ayırtı.

tefazul (.-.) i. a. : fark, miktar fazlası.

tefazuli (.-.-) s. a. : ayrımsal.

tefazzul i. a. : **1.** fazilet, üstünlük satma. **2.** iyilik, bağışlama.

tefcir (.-) i. a. : akaçlama; drenaj.

tefehhüm i. a. : anlama. **Su-i tefehhüm** : yanlış anlama.

tefehhümat, -tı (...-) i. a. ç. : yavaş yavaş anlamalar, farkına varmalar.

tefekkür i. a. : zihni yorma, düşünme, düşünüş.

tefekkürat, -tı (...-) i. a. ç. : tefekkürler, düşünceler.

tefellüç, -cü i. a. : **1.** felç olma, felce uğrama. **2.** yarılıp çatlama.

tefellüm i. a. : mantarlaşma.

tefellüs i. a. : **1.** iflâs etme. **2. hek.** insan cildinin pul pul dökülmesi.

tefelsüf i. a. : felsefe yapma.

tefennün i. a. : **1.** değişme. **2.** bir fende bilgi ve ihtisas sahibi olma. **3.** sözü türlü türlü söyleme.

teferru (..-) i. a. : dallanma; birçok şubelere ve kısımlara ayrılma, bir asıldan çıkma.

teferruat, -tı (...-) i. a. ç. : ayrıntılar.

teferrüç, -cü i. a. : gezinme, dolaşma, gezi, gezinti.

teferrüs i. a. : anlama, sezme, sezinleme.

teferrüsat, -tı (...-) i. a. ç. : sezinti.

teferrüt, -dü i. a. : ayrılıp yalnız bulunma, tekleşme.

tefessüh i. a. : bozulma, kokma, sasıma, çürüme.

tefeül i. a. : uğursama, uğur sayma; fal açma.

tefevvuk, -ku i. a. : üstünlük, üstün gelme, baskınlık.

tefevvüh i. a. : dil uzatma; ağız bozma.

tefevvühat, -tı (...-) i. a. ç. : çirkin sözler. **Tefevvühatta bulunmak** : ağzını bozmak.

tefeyyüz i. a. : feyz bulma, yükselme, ilerleme.

tefhim (.-) [ha ile] i. a. : kim. kömürleştirme.

tefhim (.-) [he ile] i. a. : anlatma, bildirme.

tefhim (.-) [hı ile] i. a. : 1. büyük sayma. 2. bir harfi kalın okuma.

tefkir (.-) i. a. : düşündürme, düşündürülme.

teflik, -kı (.-) i. a. : jeol. dilinim.

tefrik, -kı (.-) i. a. : ayırma, ayırdetme, ayırt.

tefrika i. a. : 1. roman ve sairenin gazetede yayınlanan her parçası. 2. ayrılma, dağılma.

tefriş (.-) i. a. : yayma, döşeme.

tefrit, -di (.-) i. a. : bireyleme.

tefrit, -ti (.-) [tı ile] i. a. : aşırı, aşırılık.

tefsir (.-) i. a. : anlatma, yorma; yorum, yorumlama; Kur'an'ı yorumlıyan bilim veya bunun kitabı.

tefsirat, -tı (.--) i. a. ç. : 1. yorumlar. 2. Kur'an'ın anlamında yapılan yorumlar.

teftiş (.-) i. a. : sorup araştırma, inceleme, kontrol [etme].

tefvit, -ti (.-) i. a. : geçirme, kaçırma. **tefvit-i salât** : namaz vaktini kaçırma.

tefviz (.-) i. a. : havale etme [bir işi birine], üsterme.

tegafül (.-.) i. a. : anlamazlıktan gelme, anlamaz görünme.

tegallüf i. a. : kılıflanma.

tegazzül i. a. : gazel söyleme; bazı mesnevi ve kasidelerin içine vesile getirilerek sıkıştırılan gazel, gazele dönüş.

tehacüm (.-.) i. a. : üşüşme, toplaşma, saldırma.

tehacümat, -tı (.-.-) i. a. ç. : [birlikte] hücum etmeler, saldırışlar; üşüşmeler, toplaşmalar.

tehaddüs i. a. : **psik.** sezgi.

tehaddüsî (...-) s. a. : **psik.** sezgili.

tehaddüsiye i. a. : **fels.** sezgicilik.

tehallüf i. a. : uygunsuzluk.

tehalüf (.-.) i. a. : uyuşmazlık, uymazlık, aykırılık; değişim.

tehalük, -kü (.-.) i. a. : çok istekli olma, can atma.

tehamî (.--) i. a. : **1.** kendini sakınma. **2.** avukatlık etme.

tehassun i. a. : sığınma, pusulanma, kapanma.

tehaşî (.--) i. a. : çekinme, sakınma.

tehcir (.-) i. a. : göç ettirme.

tehdit, -di (.-) i. a. : korkutma, gözdağı.

tehekküm i. a. : **1.** alay, eğlenme. **2. ed.** târizin etkili olan kısmı.

tehevvür i. a. : kızma, hiddetlenme, köpürme.

tehevvürat, -tı (...-) i. a. ç. : öfkelenmeler, köpürmeler.

teheyyüci (...-) s. a. : heyecanlı.

teheyyüç, -cü i. a. : heyecanlanma, coşma.

teheyyüp, -bü i. a. : korkutma, korkma.

tehi, tihi (.-) s. f. : boş; boşuna.

tehir (.-) i. a. : geri bırakma, geciktirme.

tehirat, -tı (.--) i. a. ç. : sonraya bırakmalar, geciktirmeler, geciktirilmeler.

tehiye i. a. : **1.** selâm; selâm verme. **2.** hayır dua etme. **3.** mülk.

tehlil (.-) i. a. : Allah'ı dille zikretme. **Tehlil-han** : "lâilâhe-ill-Allah" sözünü makamla okuyan.

tehlüke i. a. : tehlike.

tehniyet, -ti i. a. : kutlama; "hoş geldin" deme.

tehtik (.-) i. a. : **1.** yırtma. **2.** namusa halel getirme.

tehvin (.-) i. a. : **1.** kolaylaştırma. **2.** ucuzlatma.

tehyiç, -ci (.-) i. a. : heyecanlandırma, coşturma.

tehyie i. a. : hazırlanma, hazırlama.

tehzil (.-) i. a. : **1.** alaya alma. **2.** ünlü bir şiiri hezel şekline sokma, onun -şaka ile karışık- bir benzerini yazma.

tehzip, -bi (.-) i. a. : **1.** düzeltme, yontma. **2.** temizleme. **3.** çocuğu adam etme.

tehziz (.-) i. a. : titretme.

tekabbelallah, -ı fi. a. : Allah kabul etsin!

tekabbül, -lü i. a. : kabul etme.

tekabül, -lü (.-.) i. a. : karşılık olma, karşılama.

tekâlif (.--) i. a. ç. : vergiler.

tekâmül, -lü (.-.) i. a. : **1.** kemal bulma, olgunlaşma. **2.** evrim.

tekâmüllyet, -ti (.-...) i. a. : **fels.** evrimcilik.

tekâpu (.--) i. f. : **1.** ardından seğirtme. **2.** yaltaklanma, dalkavukluk, kavuk sallama.

tekarüp, -bü (.-.) i. a. : birbirine yaklaşma; **fiz.** yakınsama.

tekâsüf (.-.) i. a. : koyulaşma, sıklaşma, toplanma; **fiz.** yoğunlama; **kim.** yoğuşma.

tekâsül (.-.) i. a. : **1.** üşenme, üşengenlik, gevşeklik gösterme. **2. sosy.** dayanışma.

tekâsür (.-.) i. a. : **1.** çoğalma. **2. fiz.** kırınım, difraksiyon.

tekatu, -u (.--) i. a. : çapraşma, çatışma, kesişme. **Nokta-i tekatu :** kesişme noktası.

tekaüden (.-..) zf. a. : emekliye ayrılarak.

tekaüdiye (.-...) i. a. : emekli aylığı.

tekaüt, -dü (.-.) i. a. : **1.** emekliye ayrılma, emeklilik. **2.** emekli.

tekavvüs i. a. : kavislenme, yay gibi eğilme ve eğri olma.

tekayyuh, -hu i. a. : irinlenme, irin bağlama.

tekayyuhat, -tı (...-) i. a. ç. : irinlenmeler.

tekayyüt, -dü : bağlanma, kayıtlanma.

tekaza i. a. : başa kakma, takaza.

tekbir (.-) i. a. : "Allahüekber" deme.

tekbirat, -tı (.--) i. a. ç. : tekbirler, tekbir getirmeler.

tekbirhan (.--) b. s. a. f. : tekbir getiren.

tekdir (.-) i. a. : **1.** azarlama, çıkışma, paylama, darılma. **2.** bulandırma [su h.].

tekdirat, -tı (.--) i. a. ç. : tekdirler, azarlamalar.

tekebbür i. a. : kibirlenme, büyüklük satma.

tekebbüt, -dü i. o. : **1.** katılaşma, sertleşme. **2. hek.** bir organın kebetleşmesi, karaciğerleşmesi.

tekeffül i. a. : kefil olma, üstüne alma, boynuna alma.

tekellüf i. a. : **1.** zahmetli, meşakkatli iş tutma. **2.** özenme, özenti, gösteriş, özeniş.

tekellüm i. a. : söyleme, konuşma.

tekellüs i. a. : kireçleşme. **Tekellüs-i şerayin : hek.** yaşlılık dolayısiyle atardamarların kireçleşmesi.

tekemmül i. a. : **kemale erme**, olgunlaşma.

tekerrür i. a. : **tekrarlanma**.

tekessür i. a. : çoğalma, artma.

tekeşşüf i. a. : açılma.

tekevvün i. a. : var olma, türeme, oluş. **Tekevvün-i evvel** : önoluşum. **Tekevvün-i cibal** : **jeol.** dağoluş, orojeni. **Tekevvün-i ferdî** : **biy.** bireyoluş.

tekevvünat, -tı (...-) i. a. ç. : var olmalar, meydana gelmeler, oluşlar.

tekevvüni (...-) s. a. : **fels.** oluşul.

tekeylüs i. o. : yemeklerin midede ve bağırsaklarda kilüs halini alması.

tekeymüs i. o. : yemeklerin midede ezilmesi, kimüs haline girmesi.

tekeyyüf i. a. : **keyiflenme**.

tekfil (.-) i. a. : **kefil gösterme**.

tekfin (.-) i. a. : [cenazeyi] kefene sarma, kefenleme, kefenlenme.

tekfir (.-) i. a. : kâfirliğine hükmetme.

tekfirat, -tı (.--) **i. a. ç.** : **1.** kâfir etmeler. **2.** yok etmeler, ortadan kaldırmalar.

tekiden (.-.) zf. a. : tekit yoliyle, sağlamlaştırarak; evvelce yazılan bir yazıyı tekrarlıyarak.

tekit, -di (.-) i. a. : tazeleme, üsteleme, pekitme.

teklif (.-) i. a. : ileri sürme; önerge.

teklifi (.--) s. a. : **fels.** yükümlü.

teklil (.-) i. a. : taç giydirme.

teklis (.-) **i. f.** : kireçleştirme.

tekmil (.-) **i. ve s. a.** : bitirme, bütün, hep; eksiksiz.

tekrar (.-) i .a. : yeniden başlama; bir daha yapma. **Tekrar ale-t-tekrar** : çok defa, çok kez.

tekrim (.-) i. a. : saygı gösterme, ağırlama, yüceltme, ululama.

tekrimat, -tı (.--) i. a. ç. : saygı göstermeler, ululamalar.

tekrimen (.-.) zf. a. : saygı sayarak, ululıyarak.

tekrir i. a. : ifadeye kuvvet vermek için cümle içinde bir kelimeyi birkaç defa tekrarlama, yineleme.

teksif (.-) i. a. : koyulaştırma, yoğunlaştırma, sıklaştırma; toplama.

teksir (.-) [se ile] i. a. : çoğaltma.

teksirat, -tı (.--) i. a. ç. : çoğaltmalar, çoğaltılmalar.

tekşif (.-) i. a. : çok açma, açılma.

tekvin (.-) i. a. : yaratma, var etme, türetme.

tekvinat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** var etmeler. **2.** yaratmalar.

tekvini (.--) s. a. : oluşul, kozmogonik.

tekvir (.-) i. a. : değirmi yapma, yuvarlaklaştırma.

tekzip, -bi (.-) i. a. : yalanlama.

telâffuz i. a. : söyleyiş, söyleniş, söyleme.

telâfi (.--) i. a. : kaybolan şeyi yerine getirme, ziyanı karşılama, yerini doldurma. **Gayr-i kabil-i telâfi** : yerine konmaz. **Telâfi-mâfat** : edilen ziyanın birazından faydalanma.

telâhuk, -ku (.-.) i. a. : katılma, katışma.

telâki (.--) i. a. : kavuşma, buluşma, birleşme. **Mev'id-i telâki** : buluşup görüşülecek yer, randevu yeri, buluşak.

telâkki (..-) [k kalın] i. a. : anlayış, kavrayış, tasarlayış.

telâkkiyat, -tı (..--) [ka'lar kalın] i. a. : kişisel anlayışlar, görüşler.

telasuk, -ku (.-.) i. a. : yapışma, bitişme, bitişiklik.

telâttuf i. a. : nazik muamelede bulunma.

telâtum (.-.) i. a. : dalgalanma, çalkalanma, çalkantı.

telbis (.-) i. a. : bir şeyin ayıbını örtüp gizleme; satış sırasında metaın ayıbını müşteriden gizlemek için satıcı tarafından hile edilme.

telbiye i. a. : hac sırasında hacıların "lebbeyk Allahümme lebbeyk" demesi.

telebbüp, -bü i. a. : **bot.** meyvanın içlenmesi.

telebbüs i. a. : giyinme.

telef i. a. : öldürme, yok etme, bitirme.

telefat, -tı (..-) i. a. ç. : can kaybı.

telehhüf i. a. : kederlenme, yanıp yakılma.

telem i. a. : pulluğun toprakta bıraktığı iz, çizgi, çizi.

televvün i. a. : **1.** renkten renge girme. **2.** döneklik, kararsızlık.

teleyyün i. a. : yumuşama, sulanma. **Teleyyün-i dimagi** : beyin sulanması.

telezzüz i. a. : lezzet duyma, tadalma.

telh s. f. : acı. **Güftar-ı telh** : acı söz.

telhim (.-) i. a. : etlendirme, semirtme.

telhin (.-) i. a. : **1.** okurken harf veya kelime değiştirme. **2.** nağme ile okuma. **3.** yanlışını çıkarma.

telhis (.-) i. a. : hulâsa etme, kısaltma, özet, özetleme. **Telhis etmek** : kısaltmak, özetlemek.

telif (--) i. a. : **1.** imtizaç ettirme. **2.** eser yazma; eser, kitap. **Telif-i beyn** : ara bulma, barıştırma.

telifat (.--) i. a. ç. : vücude getirilmiş kitaplar.

te'lih (.-) i. a. : tanrılaştırma.

tel'in (.-) i. a. : lânet okuma, ileme, kargıma.

telkih (.-) [k kalın] i. a. : aşılama, aşı.

telkin (.-) [k kalın] i. a. : aşılama, kulağına koyma. **Telkin binefsihi : psik.** kendine telkin.

telkinat, -tı (.--) i. a. ç. : aşılamalar, kulağa doldurulan şeyler; öğretmeler, öğretilen şeyler.

telkip, -bi (.-) i. a. : lâkap koyma.

telmi (.-) i. a. : **1.** parıldatma. **2. ed.** mısraları arapça, farsça, türkçe gibi başka başka dillerde olan manzume yapma.

telmih (.-) i. a. : **ed.** bahsi geçmiyen bir kimseyi veya şeyi düşündüren söz.

telvih (.-) i. a. : **1.** açıklama. **2. ed.** gerekli şeylerden söz açmak yoliyle olan kinaye. **3.** posa haline getirme.

telvim (.-) i. a. : azarlama, paylama.

telvin (.-) i. a. : boyama, renk verme.

telvinat, -tı (.--) i. a. ç. : boyamalar, renk vermeler.

telvis (.-) i. a. : kirletme, pisletme.

telvisat, -tı (.--) i. a. ç. : bulaştırmalar, kirletmeler, pisletmeler. **mec.** [işleri] bozmalar, berbadetmeler.

telyin (.-) i. a. : liynet verme, yumuşatma.

telziz (.-) i. a. : lezzetlendirme, tatlandırma.

temadi (.--) i. a. : uzama, sürme, sürüp gitme, süreklilik.

temaruz (.-.) i. a. : yalandan hasta olma, hastalık taslama, sayrımsama.

temas, -ssı (.-) i. a. : dokunma, değme, değinme. **Temasa geçme, Temasa gelme :** ilişik kurma, değinme.

temasıl (.--) i. a. ç. : timsaller, semboller.

temasül (.-.) i. a. : benzeme, benzeyiş.

temaşa (.--) i. f. : **1.** bir şeye, eğlenmek, ibret almak gibi maksatlarla bakma, seyretme. **Şayan-ı temaşa:** görülmiye değer. **Temaşa-ger :** seyirci.

temayül (.-.) i. a. : **1.** eğilme, yatma. **2.** bir tarafa iltifat etme, yönseme, eğilim.

temayülât, -tı (.-.-) i. a. ç. : meyiller, muhabbetler, sevgiler.

temayüz (.-.) i. a. : kendini gösterme, sivrilme.

temayüzat, -tı (.-.-) i. a. ç. : yükselmeler, üstün olmalar.

temcit, -di (.-) i. a. : **1.** medhetme, ağırlama. **Temcit pilâvı :** bıktıran şey. **2.** sabah namazı vaktinden önce minarelerde, belli makamlarda söylenen arapça niyaz ilâhisi.

temdih (.-) i. a. : çok övme.

temdin (.-) i. a. : medenileştirme, uygarlaştırma.

temdit, -di (.-) i. a. : **1.** uzatma, sürdürme. **2. kim.** sulandırma.

temeddüh i. a. : övünme, böbürlenme.

temeddühat, -tı (...-) i. a. ç. : böbürlenmeler.

temeddün i. a. : medenileşme, uygarlaşma.

temekkün i. a. : yerleşme [bir yere].

temelluk, -ku [k kalın] i. a. : yaltaklanma, yüze gülme.

temellukat, -tı (...-) i. a. ç. : yaltaklanmalar.

temellük, -kü i. a. : mülk edinme, kendine mal etme.

temellükat, -tı i. a. ç. : mülk edinmeler, kendine mal etmeler.

temellül i. a. : **1.** taşkınlık, kargaşa. **2.** yatakta rahat edemeyip kımıldanıp durma.

temenna (..-) i. a. : **1.** elini başına doğru kaldırmaktan ibaret olan aşnalık. **2.** selâm işareti. **3.** dileme, dilek, istek.

temenni (..-) i. a. : istek, dileme, dilek.

temerküz i. a. : merkez tutma, merkezlenme, toplanma, birikme, yığışma.

temerrüt, -dü i. a. : inadetme, direnme; dikbaşlılık, inat.

temeshur i. a. : maskaralanma, sarakaya alma.

temessük, -kü i. a. : **1.** tutunma, yapışma. **2.** borç senedi.

temessül i. a. : **1.** bir şekil ve surete girme, benzeşme. **2. biy.** özümlenme, özümleme.

temeşşuk, -ku i. a. : meşk alma, meşk yazma.

temettü, -ü i. a. : kâr, kazanç. **Hisse-i temettü :** bir şirket hissedarlarından her birine isabet eden kâr.

temettüat, -tı i. a. ç. : kârlar, faydalar.

temevvücat, -tı (...-) i. a. ç. : dalgalanmalar.

temevvüç, -cü i. a. : dalgalanma; dalga dalga olma. **Temevvüc-i derya :** denizin dalgalanması.

temevvül i. a. : mal, mülk sahibi olma, zenginleşme.

temeyyü, -ü i. a. : erime, sulanma, su haline gelme, sıvıklaşma.

temeyyüz i. a. : kendini gösterme, sivrilme.

temhid (.-) i. a. : söyleme, deme; ileri sürme.

temhil, -li (.-) i. a. : mühlet, mehil verme, sonraya bırakma, erteleme.

temhir (.-) i. a. : mühürleme. [farsça "mühür" kelimesinden yapılmıştır].

temhiriye (.-..) i. a. : gerekli mühürün basılması işinde alınan ücret.

temin (--) i. a. : **1.** emin kılma. **2.** elde etme, sağlama. **3.** sağlamlaştırma.

teminat, -tı (---) i. a. : inanca, garanti, güvence.

temkin (.-) i. a. : **1.** ağırbaşlılık. **Ehl-i temkin** : ağırbaşlı. **2.** ihtiyat, tedbir. **3. hek.** hastalığın bir yere yerleşmesi.

temlih (.-) i. a. : **1.** tuzlama. **2. ed.** söz arasında güzel bir mazmun [nükteli, cinaslı, güzel söz] söyleme.

temlik, -ki (.-) i. a. : mülk kazandırma, mülk olarak verme.

temlikât, -tı (.--) i. a. ç. : mülk olarak vermeler.

temrin (.-) i. a. : kurallara alıştırmak üzere öğrenciye verilen ödev; egzersiz, idman.

temsil (.-) i. a. : **1.** benzetme, aynını yapma. **2.** sindirme. **3.** piyes [tiyatroda]; **fels.** andırma, andırış. **4.** özümleme.

temşiyet, -ti i. a. : **1.** yürütme. **2.** meydana gelmesini kolaylaştırma.

temyiz (.-) i. a. : ayırma. **Temyiz etmek** : yargıtaya göndermek. **Temyiz mahkemesi** : yargıtay.

temyizen (.-.) zf. a. : yargıtaydan geçerek veya geçirilerek temyiz yoliyle.

ten i. f. : vücut. **Nerm-ten** : yumuşak vücutlu. **Ten-asan** : rahatını düşünen [kimse].

tenafür (.-.) i. a. : **1.** birbirinden nefret etme, birbirinden ürküp kaçma. **2. ed.** bir cümledeki hece veya kelimelerin söylenişçe birbirini tutmaması ve kulağa hoş gelmemesi. **Tenafür-i huruf** : **ed.** kulağa hoş gelmiyen harflerin bir arada bulunması.

tenahhum i. a. : **1.** asık suratlı olma. **2.** balgam çıkarma.

tenahi (.--) i. a. : tükenme, bitme.

tenahnuh i. a. : gırtlağını temizlemek üzere hırıltılı ses çıkarma ve çıkarılan bu ses; öksürme.

tenai (.--) i. a. : uzaklık.

tenakus (.-.) i. a. : eksilme, azalma.

tenakusat, -tı (.-.-) i. a. ç. : azalmalar, eksilmeler.

tenakuz (.-.) i. a. : bir sözün diğer bir sözü çürütmesi, tutmazlık, çelişme.

tenaküh (.-.) i. a. : nikâhlanma.

tenakür (.-.) i. a. : **1. psik.** karşıtduyu, antipati. **2.** bilmezlenme, bilmezlikten gelme.

tenassuh, -hu i. a. : aklı başına gelme; öğüt alma.

tenassur i. a. : Hıristiyan olma.

tenasüh (.-.) i. a. : ruhun bir cisimden diğerine, insandan hayvana ve hayvandan insana geçmesi, ruh göçümü, ruh sıçraması.

tenasül (.-.) i. a. : birbirinden doğup üreme; üretme. **Tenasül-i bikri : biy.** partenojenez. **Tenasül binefsihi : biy.** kendiliğinden türeme.

tenasüp, -bü (.-.) i. a. : **1.** yakışma, uyma. **2. mat.** orantı.

tenavül (.-.) i. a. : yeme.

tenazur (.-.) i. a. : karşı karşıya bakışma; bakışım.

tenazuri (.-.-) s. a. : **mat.** bakışık, simetrik.

tenbih (.-) i. a. : uyandırma; uyarma; uyarım.

tenbihat, -tı (.--) i. a. ç. : tembihler, uyarımlar, uyarmalar.

tendürüst, -tü b. s. f. : düzgün vücutlu, dinç, sağlam [kimse].

tendürüsti (...-) b. i. f. : vücut sağlığı, sağlamlık, kuvvetlilik.

tenebbüh i. a. : **1.** uyanma, uyanış. **2. psik.** uyarım. **Tenebbüh kabiliyeti : psik.** uyarılganlık.

tenebbüt, -tü i. a. : yerden bitme, yerden çıkma, bitkilenme.

teneddüp, -bü i. a. : [yara] kapanma.

teneffu (..-) i. a. : faydalanma.

teneffür i. a. : iğrenme, tiksinme; **mec.** soğuma.

teneffüs i. a. : **1.** nefes alma, soluma. **2.** dinlenme. **Teneffüs-hane :** hava alma yeri.

tenemmüv i. a. : gelişip büyüme.

tenevvü (..-) i. a. : çeşitlenme, çeşitlilik, çeşit.

tenevvüat, -tı (...-) i. a. ç. : çeşitlenmeler, çeşit çeşit olmalar.

tenevvür i. a. : aydınlanma, nurlanma, parlama, ışıldama, aydınlık olma.

tenezzüh i. a. : gezinti, gezi.

tenezzül i. a. : **1.** gönül alçaklığı, kibirsizlik. **2.** aşağı inme, alçalma. **3.** düşme, inme [fiat].

tenezzülen zf. a. : gönül alçaklığıyle.

tenfir (.-) i. a. : iğrendirme, tiksindirme, soğutma.

teng, -gi s. f. : **1.** dar, sıkıntılı. **2. l.** denk, eşya, yük.

tenha (.-) s. f. : **1.** yalnız, ıssız, boş. **2.** yalnız, tek. **Tenha-nişin** : yalnız oturan.

tenis (--) [se ile] i. a. : dişileştirme.

tenis (--) [sin ile] i. a. : munis kılma, alıştırma, alıştırılma.

tenkar i. f. : **kim.** boraks.

tenkıye i. a. : **1.** ayıklayıp temizleme. **2.** kalın bağırsağa su verme ve bu iş için kullanılan alet.

tenkid [k kalın] i. a. : yazılmış bir yazı hakkında hüküm verme, eleştiri, eleştirim, eleştirme.

tenkidi (.--) s. a. : eleştirimsel.

tenkih (.-) i. a. : nikâh kıyma.

tenkih (.-) [k kalın] i. a. : **1.** azaltma, ayıklama, arıtma. **2.** düzeltme.

tenkil (.-) i. a. : **1.** tepeleme [insan ve hayvan]. **2.** uzaklaştırma. **3.** örnek olacak bir ceza verme.

tenkis (.-) [k kalın] i. a. : azaltma, eksiltme; kırpma.

tenkit, -ti (.-) [k kalın] i. a. : noktalama.

tenmiye i. a. : nemalandırma, büyütme, yetiştirme, üretme.

tennubiye (.-..) i. a. : **bot.** çamgiller.

tennure (.-.) i. a. : [eskiden] mevlevi dervişlerinin sema âyini sırasında giydikleri geniş eteklik. **Tennure-puş** : tennure giyen dervîş.

tenperver b. s. f. : rahatına düşkün.

tensik ,-kı (.-) [k kalın] i. a. : düzenleme, yoluna koyma.

tensikat, -tı (.--) [k kalın] i. a. ç. : düzenleme[ler], düzen verme[ler]; fazla memuru işten çıkarma.

tensip, -bi (.-) i. a. : münasip görme, uygun görme, yakıştırma, beğenme, onama.

tensuh (.-) b. s. f. : pek az bulunan güzel şey.

tenşit, -ti (.-) i. a. : gönül açma, neşelendirme, keyiflendirme, ferahlandırma.

tenvim (.-) i. a. : uyutma; **psik.** hipnotizm.

tenvimat, -tı (.--) i. a. ç. : uyutmalar, uyutulmalar,

tenvin (.-) i. a. : **a. gr.** kelimenin sonuna **nun** gibi okutmak üzere konulan iki üstün (-en), iki esre (-in), iki ötre (-ün) : **muvakkaten, lisebebin, rabbün..** gibi.

tenvir (.-) i. a. : aydınlatma, ışık verme, ışık tutma.

tenvirat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** ışıklandırmalar, aydınlatmalar. **2.** donanma.

tenzih (.-) i. a. : **1.** çirkin, kötü hallerden berî, salim kılma. **2.** Allah'ın bütün eksikliklerden berî olduğunu itiraf etme; arılama, (kusur) kondurmama.

tenzil (.-) i. a. : indirme, aşağılatma, aşağı düşürme, azaltma, çıkarma.

tenzilât, -tı (.--) i. a. ç. : fiyat indirde, indirim. **Tenzilâtlı :** indirimli.

ter s. f. : **1.** yaş, ıslak. **Çeşm-i ter :** yaş, ıslak göz. **2.** taze. **Meyve-i ter :** taze yemiş.

teracim (.-.) i. a. ç. : tercümeler, çevirmeler.

terafuk, -ğu (.-.) i. a. : **1.** arkadaş olma. **2.** yardım etme; yardımlaşma.

terahhum i. a. : merhamet etme, acıma.

terahhumat, -tı (...-) i. a. ç. : merhamet etmeler, acımalar.

terahi (.--) i. a. : üşenme, gevşek davranma, gevşeklik.

terakki (..-) [k'lar kalın] i. a. : ilerleme, çoğalma. **Terakki-perver :** ilerici. **Terakki-perverane :** ilericilikle .

terakkiyat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** yukarı kalkmalar, yükselmeler. **2.** ilerlemeler.

terakkup, -bu i. a. : bekleme, gözetme.

terakkus i. a. : **1.** raksetme, sıçrama. **2.** dans etme.

teraküm (.-.) i. a. : birikme, yığılma, toplanma.

terakümat, -tı (.-.-) i. a. ç. : birikmeler, yığılmalar, toplanmalar.

terane (.-.) i. f. : **1.** nağme, âhenk, makam. **Terane-perdaz :** makamla şarkı söyliyen. **2.** tekrarlana tekrarlana usanç verici bir hal alan söz.

teravih (.--) i. a. : ramazan gecelerine mahsus yirmi rekâtlık namaz.

terazi (.--) i. a. : birbirini razı etme, uyuşma. **Ale-t-terazi :** birbirini razı ederek uyuşma üzerine. **Bit-terazi :** iki tarafın rızasiyle, uyuşarak. **Terazî-i tarafeyn :** onaşma.

terbi (.-) i. a. : bir beyit veya mısraın, iki yahut üç mısra katmakla dörde çıkarılması, dörtleme.

terbiye i. a. : **1.** besleyip büyütme. **2.** eğitim. **3.** araba beygirlerinin dizginleri. **4.** bazı yemeklere konulan yumurta, limon, sirke ve salça gibi şeyler.

terbiyet, -ti i. a. : terbiye.

terbiyevi (...-) s. a. : eğitici, eğitimli.

terceman (..-) i. a. : tercüman, çevirmen.

terci (.-) i. a. : geri gönderme, tekrarlama. **Terci-i bent** : kafiyeleri birkaç kısımdan meydana gelerek her kısmının sonunda yalnız bir beyit tekrarlanan manzume.

tercih (.-) i. a. : üstün tutma, daha çok beğenme. **Tercih-bilâ-mürecceah** : sebebsiz tercih, üstün tutma.

tercihat, -tı (.--) i. a. ç. : tercihler, üstün tutmalar.

tercüman (..-) i. a. : bir dili başka dille anlatan, çevirmen.

tercüme i. a. : bir dilden başka dile çevirme. **Tercüme-i hal** : hal tercümesi, olumluk, biyografya.

terdit, -di (.-) i. a. : reddetme, geri çevirme.

terdif (.-) i. a. : **1.** yanına katma. **2.** arkası sıra yürütme. **3. ed.** ardı sıra söyleme.

terdifen (.-.) zf. a. : yanına katarak.

tereddi (..-) i. a. : yozlaşma, soysuzlaşma.

tereddüt, -dü i. a. : duraksama.

tereffü (..-) i. a. : yükselme, ağma, yücelme.

tereke i. a. ç. : ölenin bıraktığı eşya, bırakıt. [aslı : "terike" dir].

terekkübat, -tı (...-) i. a. ç. : karışıp birleşmeler, meydana gelmeler.

terekküp, -bü i. a. : bir şey, başka bir şey ile birleşip karışabilme, bileşme, bileşim.

terennüm i. a. : hoş bir sesle ötme, şakıma; şarkı söyleme.

teressübat, -tı (...-) i. a. ç. : çökentiler, dibe çökmeler, tortular. **Teressübat-ı havaiye** : yağış.

teressüp, -bü i. a. : durulma, dibine çökme, çökelme.

tereşşuh i. a. : sızma, sızıntı, terleme.

tereşşuhat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** tereşşuh eden şeyler, sızıntılar. **2. mec.** bir kaynaktan sızan haberler, sızıntılar.

terettüp, -bü i. a. : **1.** dizilme. **2.** ait olma, düşme.

terfi, -i (.-) i. a. : **1.** yükseltme. **2.** bir derece yukarı çıkma. **3.** sınıf geçme.

terfian (.-.) zf. a. : **1.** yükselerek, rütbe alarak, bir derece yukarı çıkarak. **2.** sınıf geçerek.

terfih (.-) i. a. : birini bolluk içinde yaşatma, ondurma, gönendirme.

terfik, -kı (.-) i. a. : yanına verme, yanına katma, arkadaş etme.

tergip, -bi (.-) i. a. : isteklendirme.

terhiben (.-.) zf. a. : korkutarak, korkutmak yoliyle.

terhibi (.--) s. a. : korkutucu, yıldırıcı.

terhin (.-) i. a. : rehin verme, emanet bırakma.

terhip, -bi (.-) i. a. : korkutma, yıldırma.

terhis (.-) i. a. : **1.** izin verme, salıverme, koyuverme. **2.** askerlik görevini bitirenleri koyuverme.

terike i. a. : ölenin bıraktığı eşya, bırakıt.

terk, -ki i. a. : bırakma, vazgeçme. **Terk-i mücadele** : mücadeleyi bırakma, çekişme ve uğraşmadan vazgeçme.

terkibi (.--) s. a. : bileşimli, sentetik.

terkim (.-) [k kalın] i. a. : yazma.

terkin (.-) [k kalın] i. a. : silme, çizme.

terkip, -bi (..-) i. a. : **1.** bileştirme, bileşim. **2. gr.** takım. **Terkib-i atfı** : **gr.** bağlaç grupu. **Terkib-i bent** : **ed.** aynı vezinde, fakat kafiyeleri muhtelif birkaç kısımdan meydana gelip kısımların nihayetinde başkaca bir beyit getirilen manzume. **Terkib-i izafi** : **gr.** isim takımı. **Terkib-i tavsifi** : **gr.** sıfat takımı.

terkova i. a. : **anat.** köprücük kemiği.

termim (.-) i. a. : **1.** düzeltme, onarma. **2. hek.** iyi etme [kırık kemiği].

tersan (.-) s. f. : korkan, korkak. **Tersan tersan** : korka korka, korkarak.

tersim (.-) i. a. : çizme, resmini yapma. **Tersim-i harita** : haritasını çizme.

tersimat, -tı (.--) i. a. ç. : resmetmeler, resmini yapmalar, çizmeler.

tersimi (.--) s. a. : çizgeli, grafik.

terşih (.-) i. a. ç. : **1.** süzme, sızdırma. **2. ed.** sözü özlü söyleme sanatı.

tertibat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** düzen, düzenleme. **2.** karşılayıcı hazırlıklar.

tertibiye (.-..) i. a. : mürettip ücreti.

tertil (.-) i. a. : yoliyle, usuliyle okuma.

tertip, -bi (.-) i. a. : **1.** sıraya koyma; sıra, dizi, düzen. **2.** [basım işlerinde] dizgi.

terviç, -ci (.-) i. a. : itibarını artırma, kabul ettirme; tutma, destekleme.

tervih (.-) i. a. : rahatlandırma, ferahlandırma.

terviha (.-.) i. a. : teravih namazının her dört rekâtı.

tervihat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** koku vermeler, kokusunu artırmalar. **2.** rahatlandırmalar.

tervik, -kı (.-) i. a. : süzüp durultma.

tervaje i. a. : **1.** iyiden iyiye, derin derin düşünme. **2.** suya kandırma.

terzil (.-) i. a. : rezil etme, kepaze etme.

terziliyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : rezil etmek için söylenilen sözler.

tesadüf (.-.) i. a. : raslama, rasgelme, raslantı. **Ale-t-tesadüf** : raslama üzerine. **Bi-t-tesadüf** : raslıyarak, aramadan.

tesadüfat, -tı (.-.-) i. a. ç. : raslamalar, raslantılar.

tesadüfen (.-..) i. a. : rasgele, rasgelerek.

tesadüm (.-.) i. a. : çarpışma, tokuşma; çatışma.

tesahüp, -bü (.-.) i. a. : sahip çıkma, kayırma, benimseme.

tesamuh (.-.) i. a. : hoşgörme, hoşgörürlük, hoşgörü, gözyumma.

tesanüdiye (.-...) i. a. : dayanışçılık, solidarizm.

tesaut, -du (.-.) i. a. : süblimleşme.

tesavi (.--) i. a. : müsavi olma, eşitlik, eşitleme.

tesbih (.-) i. a. : **1.** "sübhânallah" kelimesini söyliyerek Allah'a tâzim etme. **2.** türlü maddelerden yapılarak, elde oynanılan veya namazdan sonra çekilen 33 veya 99 taneli, ipliğe geçirilmiş dizi.

tesbihiye (.-..) i. a. : **bot.** tespihağacıgiller.

tesbit, -ti (.-) i. a. : **1.** sağlamlaştırma, kararlaştırma, saptama. **2.** oturtma, tutturma.

tescil (.-) i. a. : kütüğe geçirme, deftere geçirme.

tesdis (.-) i. a. : **1.** altıya çıkarma, altılama. **2. ed.** bir manzumenin beyitlerine dörder mısra katılarak her beytinin altı mısraa çıkarılması.

teseccüt, -dü i. a. : secde etme, başını yere koyma.

teselli (..-) i. a. : avunma, avuntu, rahat olma. **Teselli-pezir** : avutulabilir. **Teselli-yab** : avunan.

tesellüm i. a. : alma, teslim alma, eline alma. **Teslim ve tesellüm** : bir şeyi teslim etme ve o şey teslim alınma.

teselsül i. a. : zincirleme.

tesemmüm i. a. : zehirlenme, ağılanma.

tesemmünat, -tı (...-) i. a. ç. : zehirlenmeler, ağılanmalar.

tesennün i. a. : diş çıkarma. **Devr-i tesennün** : çocukların ve hayvanların diş çıkardıkları mevsim.

tesettür i. a. : örtünme, gizlenme; kaçgöç. **Tesettür-i nisvan** : kadınların -erkeklerden- örtünmesi.

tese'ül i. a. : dilenme.

teseyyübat, -tı (...-) i. a. ç. : kayıtsızlıklar, üşenmeler, tembellikler.

teseyyüp, -bü [sin ile] i. a. : ihmalcilik, özensizlik, kayıtsızlık, üşengenlik.

teseyyüp, -bü [se ile] i. a. : dul kalma [kadın-].

teshil (.-) i. a. : kolaylaştırma.

teshilât, -tı (.--) i. a. ç. : kolaylıklar.

teshilen (.-.) zf. a. : kolaylık olmak üzere.

teshin (.-) i. a. : ısıtma, ateşte kızdırma.

teshir (.-) [ha ile] i. a. : sihir yapma, aldatma, büyüleme; kendine bağlama.

teshir (.-) [hı ile] i. a. : zaptetme, ele geçirme, elde etme.

tesir (--) i. a. : dokunma, işleme, etki, etki yapma.

tesis (--) i. a. : 1. kurma, kuruluş, yapma. 2. kurum.

tesisat, -tı (---) i. a. ç. : kurmalar, kuruluşlar; kurumlar.

tesit (.-) i. a. : kutlama.

teskil (.-) [k kalın] i. a. : ağırlaştırma.

teskin (.-) i. a. : yatıştırma, dindirme.

teskip, -bi (.-) [k kalın] i. a. : delik açma, delme.

teskit, -ti (.-) i. a. : susturma.

teslih (.-) i. a. : silâhlandırma.

teslihat, -tı (.--) i. a. ç. : silâhlanmalar, silâhlandırmalar.

teslim (.-) i. a. : 1. bir emaneti yerine verme. **Teslim tesellüm** : alma verme. 2. doğru olduğunu söyleme. 3. boyun eğme. 4. **müz.** bir saz eserinde asıl hane ile mülâzimeyi bağlıyan nağmeler olup bu nağmeler her hanede tekrar edilmekle beraber mülâzimeye dahil edilmez.

teslimat, -tı (.--) i. a. ç. : teslim edilen eşya veya yatırılan para.

teslimiyet, -ti (.-..) i. a. : razı olma, boyun eğme, Allah'a bırakma.

teslis (.-) i. a. : 1. üçleme, üçe çıkarma. 2. Hıristiyanlıkta Allah'ın üç olduğuna inanma, üç ayrı kişi halinde düşünülmesi.

tesliye i. a. : avutma. **Tesliye-i hatır** : gönül alınma.

tesliyet, -ti i. a. : avutma, avutulma. **Tesliyet-bahş, Tesliyet-kâr** : avutucu, avundurucu.

tesmim (.-) i. a. : zehirleme, ağılama.

tesmin (.-) [sin ile] i. a. : semirtme, yağlandırma.

tesmin (.-) [se ile] i. a. : **1.** sekizleme, sekize çıkarma; sekize bölme. **2.** bir şeye baha biçme.

tesmiye i. a. : isim koyma, ad verme. **Ba'de-t-tesmiye :** besmeleden sonra.

tesniye i. a. : **gr.** ikilenen, ikilik çoğulunu gösteren ve kelimenin sonuna ; "-an" veya "-eyn" getirilerek yapılan kelime : "Haricetan, Tarafeyn" gibi.

tesri-i (.-) i. a. : çabuklaştırma, hızlandırma, tezleştirme.

tesrip, -bi (.-) i. a. : gönderme, yollama.

tesrir (.-) i. a. : sevindirme.

tesvil (.-) i. a. : kötü bir şeyi güzel göstererek aldatma.

tesvit, -di (.-) i. a. : karalama, taslak yapma.

tesviye i. a. : **1.** düzeltme. **2.** ödeme. **Tesviye-i deyn :** borç ödeme. **3.** sonuçlandırma.

tesyil (.-) i. a. : akıtma [suyu].

teşyir (.-) i. a. : yollama, gönderme.

teşabüh (.-.) i. a. : **1.** benzerlik, benzeşme. **2. mant.** homologi.

teşahhus i. a. : cisimlenme, şahıslanma.

teşarük, -kü (.-.) i. a. : şeriklik, ortaklık etme.

teşarükiye (.-...) i. a. : **fels.** çağrışımcılık.

teşa'up, -bu i. a. : kol salma, dallanma.

teşaur (.-.) i. a. : şair tavrı takınma, şairliğe yeltenme.

teşbih (.-) i. a. : benzetme, benzetiş.

teşbihat, -tı (.--) i. a. ç. : teşbihler, benzetmeler, benzetilmeler.

teşbik, -ki (.-) i. a. : şebekeleştirme, ağ biçimine koyma.

teşci (.-) i. a. : cesaretlendirme, yüreklendirme.

teşciat, -tı (.--) i. a. ç. : cesaretlendirmeler, yüreklendirmeler.

teşcir (.-) i. a. : ağaçlandırma.

teşdit, -di (.-) i. a. : şiddetlendirme, ağırlaştırma, artırma, sertleştirme.

teşebbüh i. a. : benzeme, andırma; kendini benzetmiye özenme, zorla benzemiye çalışma.

teşebbühat, -tı (...-) i. a. ç. : benzemeler, andırmalar, kendini benzetmiye özenmeler, zorla benzemiye çalışmalar.

teşebbüp, -bü i. a. : **kim.** şaplaşma.

teşebbüs i. a. : girişme, başlama, el atma; girişkenlik, önce davranış.

teşebbüsat, -tı (...-) i. a. ç. : girişmeler, başlamalar, el atmalar, girişkenlikler; önce davranışlar.

teşeddüt, -dü i. a. : şiddetlenme, sertleşme.

teşeffi (..-) i. a. : hakkında gayzı, kini olan kimseden öc almakla yüreği soğuma.

teşehhi (..-) i. a. : iştahlanma, hırsla isteme.

teşehhüp, -bü i. a. : **fiz. kim.** akkorluk.

teşehhüt, -dü i. a. : namazda otururak "Ettehıyâtü" duasını okuma. **Teşehhüt miktarı** : ettehıyâtü okunacak kadar zaman; **mec.** gayet kısa bir zaman, az zaman.

teşekkül i. a. : şekillenme, meydana gelme; kurulma, kuruluş; oluş, oluşma, oluşum.

teşekkülât, -tı (...-) i. a. ç. : teşekküller, şekillenmeler; kurulmalar, kuruluşlar; oluşlar, oluşumlar.

teşekkür i. a. : şükretme; yapılan bir iyilikten memnun kalındığını anlatmak için : "sağ ol, var ol, ömrüne bereket!" gibi söylenen minnet sözü.

teşemmüm i. a. : koklama.

teşemmüs i. a. : **1.** güneş çarpması. **2.** güneşleme, güneşe çıkma.

teşennüç, -cü i. a. : sinirlerin çekilip büzülmesi, buruşma, kaşınma, spazm.

teşerrüf i. a. : şeref duyma, şereflenme, onurlanma.

teşettüt, -tü i. a. : ayrılma, dağılma, perişan olma; aykırılık, çatallaşma.

teşe'üm (.-.) i. a. : uğursuz sayma, şom görme, kötüye yorma, kötümseme.

teşevvuk, -ku i. a. : şevklenme, çok istekli olma, istek gösterme.

teşevvüş i. a. : karışma, karışıklık. **Teşevvüş-i teheyyücî** : **psik.** heyecan çarpısı.

teşevvüşat, -tı (...-) i. a. ç. : teşevvüşler, karışmalar, karışıklıklar, karmakarışık olmalar.

teşeyyüh i. a. : **1.** ihtiyarlama. **2.** şeyhlik taslama.

teşfiye i. a. : şifalandırma, iyileştirme.

teşhir (.-) i. a. : gösterme, çekme, herkesin gözü önüne serme, sergileme. **Teşhir-i silâh** : silâh çekme.

teşhis (.-) i. a. : tanıma, seçme, ayırma. **Teşhis ve intak** : **ed.** duygusu, hareketi konuşması olmıyan şeyleri, insan gibi duyar, hareket eder, konuşur olarak anlatma, canlılaştırma, kişileştirme.

teş'ip, -bi (.-) i. a. : dallandırma.

teşkil (.-) i. a. : meydana getirme, kurma; oluşum; örgüt.

teşkilât, -tı (.--) i. a. ç. : kuruluşlar, örgütler; kuruluş, örgüt. **Teşkilât-ı esasiye kanunu** : anayasa.

teşmil (.-) i. a. : şümullendirme, yayma.

teşmim (.-) i. a. : koklatma.

teşmir (.-) i. a. : **1.** sıvama. **Teşmir-i sak** : paçaları sıvama. **2.** toplama.

teşne s. f. : **1.** susamış. **2.** pek istekli. **Teşne-dil** : can ve gönülden istekli.

teşnegi (..-) i. f. : susama.

teşni, -i (.-) i. a. : **1.** birinin onur ve ve namusuna dokunacak söz veya harekette bulunma. **2.** ayıplama, kötü gösterme, kötüleme.

teşri, -i (.-) i. a. : kanun koyma, yasama.

teşrif (.-) i. a. : şereflendirme, onurlandırma.

teşrifat, -tı (.--) i. a. ç. : protokol.

teşrifati (.---) i. a. : teşrifatçı, protokol memuru.

teşrih (.-) i. a. : **1.** bir ölüyü parçalayıp inceleme, anatomi. **Teşrih-hane** : anatomiye çalışılan yer. **2.** iskelet.

teşrii (.--) s. a. : kanun ile, kanun yapma ile ilgili, yasamalı. **Teşrîî masuniyet** : milletvekilliği dokunulmazlığı.

teşrik, -ki (.-) i. a. : ortak etme. **Teşrik-i mesai** : işbirliği.

teşrinievvel (.-...) b. i. a. : ekim ayı.

teşrinisani (.-.--) b. i. a. : kasım ayı.

teşvik, -kı (.-) i. a. : **1.** şevklendirme, istek verme, gayrete getirme, özendirme. **2.** ayartma, kışkırtma.

teşvikat, -tı (.--) i. a. ç. : **1.** şevke getirmeler, isteklendirmeler. **2.** kışkırtmalar.

teşvikkâr (.--) b. s. a. f. : isteklendirici, özendirici.

teşviş (.-) i. a. : karıştırma, bulandırma.

teşyi, -i (.-) i. a. : uğurlama, geçirme.

tetabu, -u (.--) i. a. : birbiri ardınca gitme. **Tetabu-i izafet** : **gr.** zincirleme isim takımı.

tetabuk, -ku (.-.) i. a. : uyma, uygun gelme, uyarlaşma; **coğr.** katmanlaşma. **fiz.** uyum.

tetavül (.-.) i. a. : **mat.** uzanım.

tetayür (.-.) i. a. : uçma, uçuşma, uçuşup dağılma.

tetebbu (..-) i. a. : derin derin inceleme, araştırma.

tetebbuat, -tı (...-) i. a. ç. : tetebbular, derin derin incelemeler, araştırmalar.

tetevvüç, -cü i. a. : taç giyme, taçlanma. **Resm-i tetevvüç** : taç giyme töreni.

tetimme i. a. : eksiği tamamlıyan şey.

tetkik, -kı (.-) [ka'lar kalın] i. a. : inceleme.

tetmim i. a. : **1.** tamamlama, bitirme. **2.** bir şiiri, bir ifadeyi tamamlama.

tevabi (.--) s. a. ç. : tâbiler, boyun eğenler.

tevafuk, -ku (.-.) i. a. : uygunluk, uyma, uygun gelme.

tevaggul, -lü i. a. : uğraşma, çalışma, iş edinme.

tevahhuş i. a. : ürkme, ürküntü, korkma.

tevakki (..-) [ka'lar kalın] i. a. : sakınma, çekinme, korunma.

tevakkuf i. a. : **1.** durma. **Tevakkuf mahalli** : durak. **2.** bağlı olma, bağlanma.

tevali (.--) i. a. : birbiri ardınca gelme, birbirini kovalama. **Ale-t-tevali** : durmadan birbiri ardınca, arası kesilmeksizin, bir düziye.

tevalüt, -dü (.-.) i. a. : doğma, doğurma.

tevarih (.--) i. a. ç. : tarihler, zamanlar. **Ehl-i tevarih** : tarihçiler.

tevarüs (.-.) i. a. : **1.** mirasa konma. **2.** birinden başkasına irsen geçme.

tevarüt, -dü (.-.) i. a. : **1.** birbiri ardınca gelme. **2. ed.** iki şairin, birbirlerinden habersiz olarak aynı mısra ve beyti söylemeleri.

tevatür (.-.) i. a. : bir haberin ağızdan ağıza yayılması, kuvvetli söylenti.

tevazi (.--) i. a. : paralel olma.

tevazu (.--) i. a. : alçakgönüllülük, gösterişsizlik.

tevazukâr (.---) b. s. a. f. : alçakgönüllü.

tevazukârane (.----.) zf. a. f. : kibirsizce, alçakgönüllülükle.

tevazün (.-.) i. a. : tartıda bir gelme, denkleşme, denkolma, dengelik, denklik.

tevazüniyet, -ti (.-...) i. a. : istatik, statik.

tevbe i. a. : tövbe, günah, kabahat işlemekten vazgeçme. **Tevbe-i nasuh** : bir daha bozmamak üzere edilen tövbe.

tevbekâr (..-) b. s. a. f. : tövbeli, tövbe eden, tövbe edici.

tevbih (.-) i. a. : azarlama, paylama.

tevbihat, -tı (.--) i. a. ç. : tekdirler, azarlamalar.

tevcih (.-) i. a. : **1.** çevirme, doğrultma, yöneltme; verme. **2.** iki anlama gelebilen ve anlamca birbirinin zıddı olan kelime kullanma.

tevcihat, -tı (.--) i. a. ç. : rütbe vermeler, verilmiş rütbeler.

tevdi, -i (.-) i. a. : bırakma, emanet etme.

tevdian (.-.) zf. a. : emanet ederek.

tevdiat, -tı (.--) i. a. : **1.** yatırı, yatırım, koyma [bir bankaya]. **2.** emanet bırakma.

teveccüh i. a. : **1.** çevrilme, yönelme. **2.** sevgi, ilgi. **Teveccühünü kaybetme** : gözden düşme.

teveccühat, -tı (...-) i. a. ç. : teveccühler, güleryüz göstermeler, yakınlık duymalar. **Teveccühat-ı kalbiye** : gönülden duyulan yakınlıklar.

teveccühkâr (...-) b. s. a. f. : gönül okşayıcı.

tevehhüm i. a. : vehimlenme, kuruntuya düşme.

tevekkül i. a. : işi Allah'a bırakma ve Allah'tan bekleme, bel bağlama.

tevellüdat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** doğmalar, nüfus miktarı. **2.** doğarlık, doğum.

tevellüt, -dü i. a. : doğma, doğum.

tev'em i. a. : **1.** eş, ikiz. **2.** eş, benzer.

tev'emiyet, -ti i. a. : ikizlik.

teverrüm i. a. : verem olma, vereme tutulma.

tevessuk, -ku i. a. : inanarak, güvenerek dayanma.

tevessü (..-) i. a. : genişleme, yayılma. **Tevessü-i mide** : mide genişlemesi.

tevessüat, -tı (...-) i. a. ç. : genişlemeler.

tevessüen zf. a. : genişleme yoliyle.

tevessül i. a. : başvurma, sarılma, girişme.

tevessülât, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** tevessüller, sebep tutmalar. **2.** başvurmalar, girişmeler.

tevettür i. a. : **1.** gerilim, gerilme, gerginleşme. **2.** fiz. gerilim, germe.

tevezzü, -ü i. a. : **1.** dağılma. **2.** yertutma.

tevfik, -ği i. a. : **1.** uydurma. **2.** uygun düşürme. **3.** barıştırma. **4.** Allah'ın kendi iradesini kulunun maksadına uydurması.

tevfikan (.-.) zf. a. : uyarak, uyarınca, uygun olarak, ...e göre.

tevhim (.-) i. a. : vehimlendirme, kuruntuya düşürme.

tevhin (.-) i. a. ç. : zayıf düşürme, zayıflatma.

tevhiş (.-) i. a. : ürkütme, ürküp kaçırtma.

tevhit, -di (.-) i. a. : **1.** birleştirme. **2.** Allah'ı birlemek. **3.** Allah'ı birleyen manzume.

tevil (--) i. a. : **1.** açıklama. **2.** başka bir anlam ile anlatma.

tevki (.-) i. a. : padişah buyruklarına çekilen nişan.

tevkid (.-) i. a. : sağlamlaştırma.

tevkif (.-) i. a. : durdurma, yakalama. **Tevkif müzekkeresi : huk.** birinin tevkifi için savcı tarafından yazılan resmî kâğıt. **Tevkifhane :** tutuklu evi.

tevkifat, -tı (.--) [ka kalın] i. a. ç. : kesinti [ler] (para hakkında).

tevkil (.-) i. a. : vekil etme, vekil bırakma, yerinde bırakma.

tevkir (.-) [k kalın] i. a. : ululama, büyükleme.

tevlit, -di (.-) i. a. : doğurma, meydana getirme.

tevliyet, -ti i. a. : mütevellilik.

Tevrat, -tı (.-) ö. i. a. : dört kutsal kitaptan Hz. Musa'ya ineni.

tevriye i. a. : iki anlamlı bir kelimeyi kullanarak uzak anlamını kasdetme.

tevsi, -i (.-) i. a. : genişletme. **Tevsi-i mezuniyet : huk.** yetki genişliği.

tevsik, -kı (.-) i. a. : sağlamlaştırma; belgeleme.

tevsim (.-) i. a. : **1.** isim koyma, ad verme. **2.** tenin üzerine barutla veya dağlıyarak işaret koyma.

tevşi (.-) i. a. : süsleme.

tevşih (.-) i. a. : **1.** süsleme, süslendirme; süslü elbise giydirme. **2. ed.** çifte kafiye. **3.** Kur'an'ı usul ve âdabı ile okuma.

tevşihat, -tı (.--) i. a. ç. : süslemeler, süslendirmeler.

tevşim (.-) i. a. : vücuda döğme yapma; iğne ile yazı yazma.

tevvab (.-) s. a. : **1.** çok tövbe eden. **2.** kullarının tövbesini kabul eden Allah.

tevzi, -i (.-) i. a. : dağıtma, dağıtım, üleştirme.

tevzin (.-) i. a. : denkleştirme, dengeleme.

teyakkun i. a. : yakinen bilme, iyiden iyiye bilme, anlama.

teyakkuz i. a. : uyanıklık, ayma; uykudan kalkma.

teyakkuzat, -tı (...-) i. a. ç. : **1.** uyanmalar, uykudan kalkmalar. **2. mec.** uyanıklıklar, açıkgözlülükler.

teyemmüm i. a. : su bulunmıyan yerde temiz toprakla usulüne göre abdest alma ve gusletme.

teyemmün i. a. : uğur sayma.

teyemmünen zf. a. : uğur sayarak, mutlu olsun diye.

teyidat, -tı (---) i. a. ç. : kuvvetlendirmeler, sağlamlaştırmalar.

teyit, -di (--) i. a. : **1.** sağlamlaştırma, kuvvetlendirme. **2.** doğru çıkarma, doğrulama; destekleme.

tezahüm (.-.) i. a. : birbirine sıkışma, kalabalık etme.

tezahür (.-.) i. a. : görünme, gözükme, meydana çıkma; belirme, belirti.

tezahürat, -tı (.-.-) i. a. ç. : **1.** gösteri. **2.** belirtiler [hastalıklarda].

tezakir (.-.) i. a. : tezkereler, resmî mektuplar.

tezat, -ddı (.-) i. a. : terslik, zıdlık, karşıtlık.

tezauf (.-.) i. a. : iki kat olma. **Tezauf-i şahsiyet : psik.** benlik ikileşmesi.

tezayuk, -ku (.-.) i. a. ç. : artma, çoğalma.

tezayüt, -dü (.-.) i. a. : artma, çoğalma.

tezbir (.-) i. a. : yazma, yazılma.

tezebbüt, -dü i. a. : köpüklenme; kaymak bağlama, kaymaklanma.

tezebzüp, -bü i. a. : **1.** karışıklık, düzensizlik. **2.** kararsızlık.

tezehhür i. a. : çiçeklenme; **kim.** çiçeksime.

tezehhüt, -dü i. a. : sofulanma.

tezekki (..-) i. a. : temizlenme, temize çıkma.

tezekkür i. a. : hatıra getirme, bir iş için konuşma, görüşme, oylaşma.

tezekküri (...-) s. a. : oylaşık.

tezelluk, -ku i. a. : kayma, sürçme. **Tezelluk-ı akdam :** ayakların kayması.

tezellül i. a. : kendini hakîr gösterme, alçalma, yüzsuyu dökme.

tezellülât, -tı (...-) i. a. ç. : zillete katlanmalar, alçalmalar, küçülmeler.

tezelzül i. a. : sarsılma, sallanma.

tezelzülât, -tı (...-) i. a. ç. : sarsılmalar, sallanmalar, ırgalanmalar.

tezelzüli (...-) s. a. : depremsel.

tezenbür i. a. : kibirlenme, kurulma.

tezevvüç, -cü i. a. : zevce edinme, evlenme.

tezevvücat, -tı (...-) i. a. ç. : zevce edinmeler, evlenmeler.

tezeyyün i. a. : ziynetlenme, süslenme, bezenme.

tezeyyünat, -tı (...-) i. a. ç. : ziynetlenmeler, süslenmeler, bezenmeler.

tezhip, -bi (.-) i. a. : yaldızlama.

tezkâr (.-) i. a. : hatırlama, anma; anılma.

tezkir (.-) i. a. : **1.** hatıra getirme, andırma. **2.** bir kelimeyi müzekker kılma.

tezkire i. a. : tezkere, resmî kâğıt, bir iş için yazılan kâğıt.

tezkiye i. a. : **1.** temizleme, iyi hale getirme. **2.** birinin iyiliğini tasdik etme, temiz tanıtma, arıtlama. **Tezkiye varakası** : arıtlama belgesi.

tezlil (.-) i. a. : zelil etme, hor ve hakîr görme, aşağılatma.

tezviç, -ci (.-) i. a. : evlendirme, kocaya verme.

tezvir (.-) i. a. : yalan söyleme; yalan dolan; kovuculuk, arabozuculuk.

tezvirat, -tı (.--) i. a. ç. : yalan söylemeler, yalan dolan [lar]; kovuculuk [lar], arabozuculuk [lar].

tezyif (.-) i. a. : alaya alma, aşağısama.

tezyil (.-) i. a. : ek katma, ekleme, uzatma.

tezyin (.-) i. a. : süsleme, bezeme.

tezyinat, -tı (.--) i. a. ç. : bezek [ler], süs [ler].

tezyini (.--) s. a. : süsleme ile ilgili, bezeme üzerine olan, bezeksel.

tezyit, -di (.-) i. a. : çoğaltma, artırma.

tı ha. a. f. : Osmanlı alfabesinin on dokuzuncu harfi.

tıbaat, -tı (.-.) i. a. : tabetme, basma.

tıbben zf. a. : hekimliğe uygun olarak, hekimliğin gösterdiği yolda.

tıbbi (.-) s. a. : hekimlikle ilgili, hekimce.

tıbbiye i. a. : hekim yetiştiren yüksek okul.

tıfıl, -flı i. a. : küçük çocuk. **Tıfl-ı nâdan** : bilemiyen, beceremiyen çocuk. **Tıfl-ı sirrişk** : göz yaşı çocuğu.

tıflane (.-.) zf. a. : çocukça, çocuk gibi.

tılâ (.-) i. a. : **1.** sürülecek ve sürünecek mayi, sıvık. **Tılâ etmek** : sıvamak. **2.** madeni parlatacak sıvı yaldız.

tılısm i. a. : tılısım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey.

tımarhane (..-.) b. i. f. : deliler yurdu.

tınnet, -ti i. a. : çınlama, tınlama.

tıp, -bbı i. a. : hekimlik.

-tıraz (.-) s. f. : "donatan, süsliyen" anlamlarına bileşik kelimeler yapar. **Şükûfe-tıraz** : çiçek süsliyen.

tıyn (-) i. a. : balçık, çamur. **Tıyn-ı ahmer** : kızıl aşıboyası. **Tıyn-ı asfer** : sarı aşıboyası.

tıynet, -ti (-.) i. a. : yaradılış, doğuş, yapılış; maya.

ticaret, -ti (.-.) i. a. : alışveriş etme, alım-satım. **Ticaret-gâh** : ticaret yeri, ticarete elverişli olan yer. **Ticaret-hane** : ticaret evi.

ticari (.--) s. a. : ticaretle ilgili.

tig, -gı (-) i. f. : kılıç, ustura, bıçak gibi kesici aletler. **Tig-i bürran** : keskin kılıç.

tigzeban (-.-) b. s. f. : dili kılıç gibi tesirli olan.

tih (-) i. a. : **biy.** dolambaç.

tilâvet, -ti (.-.) i. a. : Kur'an'ı güzel sesle ve usulüne göre okuma.

tilmiz (.-) i. a. : öğrenci.

timsahiye (.-..) i. a. : **zool.** timsahlar.

timsal, -li (.-) i. a. : sembol, simge.

tir (-) i. f. : ok.

tiraş (.-) i. f. : yontma, yonma, kazıma.

-tiraş (.-) s. a. : yontan, kazıyan, düzliyen. **Büt-tiraş** : put yontan, put yapan. **Heykel-tiraş** : heykel yontan, heykel yapan.

tiraşide (.--.) s. f. : tıraş olmuş, tıraş edilmiş, yontulmuş. **Nâ-tiraşide** : yontulmamış, kaba.

tire (-.) s. f. : bulanık; kara, karanlık. **Şeb-i tire** : karanlık gece.

tirendaz (.-.) b. s. f. : ok atan.

tiryaki (---) s. : **1.** keyif verici şeyleri çokça kullanan. **2.** titiz, ters, çabuk kızan.

tişe (-.) i. f. : **1.** balta, nacak, külünk. **2.** keser.

tiz (-) s. f. : **1.** tez, çabuk. **2.** keskin.

tizreftar (-.-) b. s. f. : çabuk gidici, tezgider.

töhmet, -ti i. a. : suç, kabahat. **İsnad-ı töhmet** : suçlama.

tuba (--) i. a. : **1.** güzellik, iyilik, hoşluk. **2.** rahat.

Tuba (--) ö. i. a. : cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeliyen ilâhî ağaç.

tude (-.) i. f. : yığın, küme.

Tufan (--) ö. i. a. : Hz. Nuh zamanında yoldan çıkmışları tedibetmek için Allah tarafından hem gökten yağdırılan, hem de yerden kaynıyarak bütün dünyayı kaplıyan su.

tufeyli (..-) s. a. : **1.** dalkavuk, sığıntı, parazit, ekti. **2.** asalak.

tuffah i. a. : elma.

tuful, -lü (.-) i. a. ç. : çocuklar.

tufulane (.--.) zf. a. f. : çocukcasına.

tufulet, -ti (.-.), **tufuliyet, -ti** (.-..) i. a. : çocukluk, küçüklük.

tuğyan (.-) i. a. : taşma, azma, azgınlık, taşkınlık.

tuhaf i. a. ç. : **1.** "tuhfe"ler, armağanlar. **2.** görülmemiş, gülünç. **3.** s. münasebetsiz. **Tuhaflık** : lâtife, şaka, gülünecek şey.

tuhfe i. a. : **1.** hediye, armağan. **2.** yeni çıkma, hoşa gider, güzel şey.

tul, -lü (-) i. a. : **1.** uzunluk, boy. **Tul-i mevç : fiz.** dalgaboyu. **2. astr.** boylam.

tulâ (--) s. a. : en uzun. **Yed-i tulâ** (ziyade uzun el) : bilgi, kabiliyet, maharet.

tulâni (---) s. a. : uzunlamasına, uzunluğuna, boyuna.

tulen (-.) zf. a. : **1.** boyca, boyuna, uzunluğuna. **2. coğr.** boylam bakımından, boylamca.

tullap, -bı (.-) s. ve i. a. ç. : tâlipler, öğrenciler.

tullep, -bi s. a. ç. : tâlipler, istiyenler, istekliler.

tulû, -u (.-) i. a. : doğuş, doğma. **Tulû-i Kamer** : Ayın doğuşu. **Tulû-i Şems** : Güneşin doğuşu.

tulûat, -tı (.--) i. a. ç. : doğmalar, doğuşlar. **Tulûat yapmak** : temsil sırasında metin dışına çıkmak. **Tulûatçı** : tulûat oyuncusu.

tumturak, -ğı i. f. : **1.** gösteriş, debdebe. **2.** söylenişi parlak görünen [ibare].

tur (-) i. a. : dağ. **Tur-i Sina** : Sîna dağı.

Turan (--) ö. i. a. : eski İranlılar tarafından Türk diyarına verilen ad. **Turani** : Turanlı.

turfa i. a. : **1.** görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey. **2.** Yahudilerce yenmesi haram olan. **Turfa olmak:** gözden düşmek, değer verilmez olmak.

turfanda s. : mevsiminden önce yetişen meyva ve saire.

turre i. a. : **1.** alın üstüne dökülen büklümlü saç. **2.** kumaşın etrafına çekilen kılaptandan süs.

turuk, -ku i. a. ç. : tarikler, yollar.

turuş s. f. : ekşi.

tuşe (-.) i. a. : ölmiyecek kadar yenecek şey, azık. **Tuşe-i rah** : yol yiyeceği, yol azığı.

tut (-) i. f. : dut.

tuti (--) i. f. : dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş.

tutiya (-.-) i. a. : **kim.** tutya, çinko.

tutiye (-..) i. a. : **bot.** dutgiller.

tuyur (.-) i. a. ç. : tayrlar, kuşlar.

tüccar (.-) s. ve i. a. ç. : tacirler, satıcılar.

tüccaran (.--) s. ve i. a. ç. : tacirler.

tünt, -dü s. f. : sert, kaba, haşin.

türabiye (.-..) i. a. : **1. zool.** toprakla ilgili. **2.** kara kaplumbağaları.

türap, -bı (.-) i. f. : toprak. **Türab-ı nebati : bot.** 1) hümüs; 2) bitkisel toprak. **Ebu-türab** : Hz. İmam-ı Ali'nin lâkabı.

türban (.-) i. a. ç. : türaplar, topraklar.

türbe i. a. : **1.** toprak, mezar. **2.** büyük adamların kabirleri üzerine yapılan çatı, bina.

türbedar (..-) b. i. a. f. : türbeyi bekliyen ve ona hizmet eden kimse.

Türkân (.-) i. f. t. : Türkler.

Türki (.-), **Türkiyye** s. a. : **1.** Türk veya Türk dili ile ilgili. **2.** Türkçe yazılmış [eser, makale].

Türkistan (..-) ö. b. i. t. f. : Türklerin anayurdu olan ve Taşkent, Hîve, Fergana, Semerkant, Buhâra, Kırgız şehirlerini içine alan büyük bölge.

Türkiyyat, -tı (..-) i. t. a. : Türkoloji, Türk kültürünü (dil, edebiyat, tarih ve etnoğrafyasını) inceliyen ilim.

türrehat, -tı (..-) i. a. ç. : abuk sabuk, saçmasapan sözler.

türşi (.-) i. a. : **1.** ekşilik. **2.** turşu.

türüş s. f. : ekşi. **Ruy-i türüş** (ekşi yüz) : **mec.** asık surat.

tütuk, -ku i. f. : **1.** bürgü, duvak. **2.** çadır, büyük perde, örtü.

tüvan (.-) i. f. : güc, kuvvet. **Nâ-tüvan** : zaif, takatsiz.

tüvana (.--) s. f. : güclü, kuvvetli, dinç, canlı.

tüveycat, -tı (..-) i. a. ç. : tüveyçler, çiçek taçları.

tüveyci (..-) s. a. : tüveyçle, çiçek tacı ile ilgili, çiçek tacına benziyen.

tüveyç, -ci i. a. : **1.** küçük taç, taçcık. **2. bot.** çiçek tacı.

tüyus (.-) i. a. ç. : tekeler, erkek keçiler.

U

u ha. a. : Osmanlı alfabesinin "elif" ve "ayın" ile başlıyan kelimelerinden kalın zammelilerinin sesini verir.

ubudiyet, -ti (.-..) i. a. : kulluk, kölelik. **Arz-ı ubudiyet :** bağlılığını bildirme.

ubur (.-) i. a. : geçme, aşma. **Mürur ü ubur :** gelip geçme.

ubus (.-) i. a. : yüz ekşiliği, somurtkanlık.

ubuset, -ti (.-.) i. a. : somurtkanlık, yüz ekşiliği, yüz asıklığı.

ucbe i. a. : şaşılacak şey.

ucme i. a. : dil tutukluğu, tutuk tutuk konuşma.

ucube (--.) i. a. : şaşılacak şey.

ud i. a. : **1.** ağaç, odun. **2.** ödağacı. **3. müz.** ut.

udhiye i. a. : kurban, kuşluk vakti kesilen kurban.

udhuke (.-.) i. a. : gülünç şey, gülmece, komedi. **Udhuke-perdaz :** güldürücü, komik.

udi (--) i. a. : **1. müz.** ut çalan. **2. bot.** ut biçiminde olan yapraklar,

udul, -lü (.-) i. a. : **1.** sapma, yoldan çıkma. **2.** vazgeçme, geri dönme. **3.** âdiller, doğruluk gösterenler.

udvan (.-) i. a. : **1.** düşmanlık. **2.** haksızlık, zulüm.

ufki (.-) [k kalın] s. a. : yatay, düz. **Ufki zelzele :** yatay deprem.

ufuk, -fku i. a. : yer ile göğün birleşir gibi göründüğü yer; yatay, çevren.

ufunet, -ti (.-.) i. a. : **1.** çürüme, kokma, fena koku. **2.** yangı.

ufuset, -ti (.-.) i. a. : kekrelik.

uglûta (.-.) i. a. : yanıltmaca, bilmece, bulmaca.

uhde i. a. : söz verme, üstüne alma, görev, mesuliyet, sorumluluk. **Uhdesinde olmak :** üstünde olmak, sorunluluğu altında olmak. **Uhdesine almak :** üstüne almak, yüklenmek.

uhrevi (..-) s. a. : ahiretle ilgili.

uhreviyat, -ti (...-) i. a. ç. : ahiretle ilgili işler; ahiret bahsi.

uht, tu i. a. : kızkardeş.

uhuvvet, -ti i. a. : **1.** kardeşlik. **2. mec.** dostluk, bağlılık.

ukadat, -tı (..-) i. a. ç. : **anat.** boğumlar. **Ukadat-ı asabiye : anat.** sinir boğumları. **Ukadat-ı lenfâiye:**

anat. lenf boğumları. **Ukadat-ı şibih muhiye : anat.** beyinsi boğumlar.

ukalâ (..-) i. ve s. a. ç. : **1.** akıllılar, akıllı geçinen. **2.** bilgiç.

ukap, -bı (.-) i. a. : karakuş, kartal, tavşancıl.

Ukâz (.-) ö. i. : Mekke-i Mükerreme'nin yakınında bulunan ve Arap taifesinin her yıl bir ay kadar burada yiyip içip, alışverişten sonra karşılıklı şiir okudukları pazar yeri.

ukba (.-) i. a. : ahiret.

ukde i. a. : düğüm, bir işin zorluğu; boğum. **Ukde-i derun :** gönül derdi.

ukdegüşa (...-) b. s. a. f. : zorluğu yenen.

ukdevi (..-) s. a. : ukde, düğüm, yumak biçiminde olan.

ukhuvan (..-) i. a. : **bot.** papatya.

uknum (.-) i. a. : dip, kök, prensip.

ukre i. a. : kısır, doğurmıyan [kadın veya hayvan].

uksume (.-.) i. a. : kısmet, hisse, nasip, pay.

uktua (.-.) i. a. : ilgiyi kesmek üzere gönderilen, verilen şey.

ukubet, -ti i. a. : **1.** ceza, azap; sıkıntı. **2.** pek çirkince sakil şey.

ukul, -lü (.-) i. a. ç. : akıllar, uslar. **Ukul-i aşere :** Aristo taksimine göre aklın on mertebesi.

ukut, -du (.-) i. a. ç. : akitler, düğümler.

ulâ (--) s. a. : birinci, ilk.

ulema (..-) i. a. ç. : âlimler, bilginler.

ulleyk i. a. : **bot.** çitsarmaşığı.

ulûfe (.-.) i. a. : **1.** hayvan yemi. **2.** Sipahilere, Yeniçerilere (üç ayda bir) verilen maaş.

ulûfeciyan (.-..-) i. a. ç. : ulûfeciler.

uluhiyet, -ti (.-..) i. a. : Allah'lık sıfatı, Tanrı'lık vasfı.

ulûm (.-) i. a. ç. : ilimler, bilimler. **Ulûm-i diniye :** din bilgisi.

ulüv, -vvü i. a. : yükseklik, büyüklük, ululuk, yücelik. **Ulüvv-i cenap :** âlicenaplık, kerem, cömertlik. **Ulüvv-i nesep :** soyu sopu yüksek.

ulvan (.-) i. a. : **1.** övünme. **2.** mektup ve yazı başlığı.

ulvi (.-) [l ince] s. a. : yüksek, yüce, ulu.

ulviyet, -ti [l ince] i. a. : yükseklik, yücelik, büyüklük.

ulya (.-) s. a. : pek (en, daha, çok) yüce. **Atebe-i ulya :** padişah katı.

umde i. a. : destek; dip, kök, prensip, ilke.

umk, -ku i. a. : derinlik.

umkan zf. a. : derinliğine.

umman (.-) i. a. : büyük deniz, okyanus.

umran (.-), **umraniyet, -ti** (.-..) i. a. : bayındırlık.

umre i. a. : hac mevsiminin dışında Kâbe'yi ve Mekke-i Mükerreme'nin kutsal yerlerini ziyaret etme. **Umre-i nebevî** : Hz. Muhammed'in hac farzolmadan önceki haccı.

umum (.-) i. ve s. a. : halk, bütün, hep, genel, kamu. **Umum-hane** : genel ev.

umumen (.-.) zf. a. : bütün, hep birden.

umumet, -ti (.-.) i. a. : amca olma, amcalık.

umumi (.--) s. a. : herkesle ilgili, genel. **Umumi idare heyeti** : genel yönetim kurulu. **Umumi heyet** : genel kurul. **Umumi kâtip** : genel sekreter, genel yazman. **Umumi riyaset divanı** : genel başkanlık kurulu.

umumiyat, tı (.---) i. a. ç. : genel konular.

umumiyet, -ti (.-..) i. a. : herkese ait olma, genellik. **Umumiyetle** : genellikle, genel olarak.

umur (.-) i. a. ç. : emirler, nesneler, işler, görevler. **Müshil-ül-umur** : işleri kolaylaştıran; Allah. **Umur-i nafia** : bayındırlık işleri. **Umur-âşina** : işbilir. **Umur-dide** : işten anlar; görgülü.

unf i. a. : kabalık, sertlik, terslik.

unfen zf. a. : şiddetle, sertlikle, kabalıkla; zorla.

unfuvan (..-) i. a. : **1.** gençliğin ve güzelliğin başlangıcı. **2.** tazelik, parlaklık.

unk, -ku i. a. : boyun, gerdan.

unkudi (.--) s. a. : **bot.** salkımsı.

unkut, -du (.-) i. a. : **bot.** salkım, meyva salkımı.

unnabiye (.-..) i. a. : **bot.** hünnapgiller.

unnap, -bı (.-) i. a. : hünnap.

unsur i. a. : eleman, öğe. **Unsur-i savt** : **gr.** ses, fonem.

unsuri (..-) s. a. : elemansel, ögesel.

unve i. a. : zor, kuvvet gösterme. **Unveten** : zorla.

urban (.-) i. a. ç. : çöl Arapları, aşiretler.

urefa (..-) s. a. ç. : ârifler, maruflar, meşhurlar.

urf i. a. : örf, töre.

uruç, -cu (.-) i. a. : yükselme, ağma.

urva (.-) i. a. : **hek.** sıtma, sıtmaya tutulma.

urve i. a. : testi, kova ve benzerleri şeylerin kulpu; kulp.

uryan (.-) s. a. : çıplak, cavlak, yalın. **Uryan-ül-büzur** : açıktohumlular.

usare (.-.) i. a. : meyva suyu, özsu; **bot.** besisuyu. **Usare-i hücreviye** : **bot.** hücre özsuyu. **Usare-i müstahzara** : **bot.** ongun besisuyu. **Usare-i nevatiye** : **bot.** çekirdek özsuyu.

usat, -tı s. a. (.-) : âsiler, zorbalar.

useybat, -tı (..-) i. a. : **bot.** küçük damarlar.

useybe i. a. : **bot.** damar, yaprağı birtakım kısımlara ayrılan liflerden her biri.

usfur i. a. : **1.** serçe kuşu. **2.** küçük kuş.

usr i. a. : zorluk, güçlük; sıkıntı, darlık; kıtlık. **Usr-ül-bevl** : sidik zorluğu.

usret, -ti i. a. : zor durum.

usul, -lü (.-) i. a. : **1.** yöntem, metot, yol, tarz. **2.** esirler, köleler.

usuliyat, -tı (.-.-) i. a. ç. : yöntembilim, metodoloji.

uşşak, -kı (.-) s. a. ç. : **1.** âşıklar. **2.** müz. Şark müziğinin en eski ve en esaslı makamlarından biri.

Utarit, -di (.-.) ö. i. a. : Güneşin etrafında dönen gezeğenlerin birincisi, Arzıtilek, Merkür.

uteka (..-) s. a. ç. : atîkler, eskiler; azadlılar, azadlanmış köleler, cariyeler.

utme i. a. : **bot.** zeytinsi meyva [hünnap, iğde vb.].

uyun (.-) i. a. ç. : **1.** ayınlar, gözler. **2.** pınarlar, kaynaklar.

uyup, -bu (.-) i. a. ç. : ayıplar, çirkin görünen haller. **Setr-i uyup** : ayıpları örtme, gizleme. **Settar-ül-uyup** (ayıpları örten) : **Allah.**

uzbet, -ti i. a. : bekârlık, ergenlik.

uzeyvat, -tı (..-) i. a. ç. : uzuvcuklar, küçük organlar.

uzlet, -ti i. a. : halk ile görüşmeyip bir kenara çekilip yalnız yaşama. **Uzlet-gâh** : yalnızlık köşesi, tenhada oturulan yer.

uzma (.-) s. a. : en büyük ["a'zam" ın dişili].

uzubet, -ti (.-.) [ze ile] i. a. : ergenlik, bekârlık.

uzubet, -ti (.-.) [zel ile] i. a. : tatlılık, şirinlik, lâtiflik.

uzuv, -zvu i. a. : bir hayvan veya bitkinin hayatî görevini gören kısmı, organ, üye. **Uzv-i his** : duyak. **Uzv-i tenis** : **bot.** dişi organ. **Uzv-i tezkir** : **bot.** erkek organ.

uzvaniye (.-..) i. a. : **fels.** örgencilik.

uzvi (.-) s. a. : uzuvla ilgili, organik.

uzviyet, -ti i. a. : canlı bir cismi yaşatan âzanın hepsi, organizma.

Ü

ü ha. a. : Osmanlı alfabesinin "elif" ve "ayın" ile başlıyan kelimelerinden hafif zammelilerin sesini verir.

übbehet, -ti i. a. : büyüklük, ululuk. **Übbehetlü** : sadrazamlıktan ayrılmış olanların resmî ünvanı.

übeyt, -di i. a. : kulcağız, kölecik.

übüvvet, -ti i. a. : babalık, atalık.

ücret, -ti i. a. : **1.** emek karşılığı verilen para. **2.** gündelik. **Ücret-i maktua** : kesenek.

üdeba (..-) i. a. ç. : edipler, edebiyat ile uğraşanlar; namuslu adamlar.

üftade (.-.) s. f. : düşkün, düşmüş, biçare; âşık.

üftadegi (.-.-) i. f. : üftadelik, düşkünlük.

üftan (.-) s. f. : düşen; düşerek. **Üftan ü hîzan** : düşe kalka [gitme].

üfui, -lü (.-) i. a. : görünmez olma; gurûbetme, batma; **mec.** ölme.

üf'ule (.-.) i. a. : **fels.** görev, işlev. **Üf'ulevi terbiye** : **ped.** görevsel eğitim.

ühciye, ühcüve i. a. : yerme.

ülfet, -ti i. a. : **1.** alışma. **2.** görüşüp konuşma, tanışma, dostluk.

ülguze (.-.) [gu uzun] i. a. : kapalı söz, bilmece, yanıltmaca.

ülûhiyyet, -ti (.-..) i. a. : Allah'lık Tanrı'lık.

üm, -mmü i. a. : anne, ana [çoğulu : "ümmehat"].

ümem i. a. ç. : ümmetler. **Hayr-ül-ümem** : Müslümanlar.

ümera (..-) i. a. ç. : **1.** âmirler, buyurucular, beyler. **2.** üst subaylar. **Emir-ül-ümera** : **tar.** beylerbeyilerinin lâkabı [Tanzimat'tan önce].

ümit, -di (.-) i. f. : umma, umut. **Kat'ı-ümit** : ümidi kesme. **Ümit-bahş** : ümit veren, umutlandıran. **Ümit-var** : uman, ümitli, umutlu.

ümmehat, -tı (..-) i. a. ç. : analar, anneler. **Ümmehat-ı kütüp** : ana kitaplar.

ümmet, -ti i .a. : ahâli, taife, güruh, cemaat. **Ümmet-i Muhammed** : İslâm dininde bulunanlar.

ümmi (.-) s. a. : okuyup yazması olmıyan. **Ümmi-i sadık** : Hz. Muhammed.

ümmit, -di (.-) i. f. : umma, umut.

ümumet, -ti i. a. : annelik sıfatı.

ünbube (.-.) i. a. : **1.** boğum, kamış boğumu. **2. anat.** ince boru, borucuk. **Ünbube-i bevliye : anat.** sidik borucukları. **Ünbube-i şa'riye: anat.** kılcal boru.

ünbubi (.--) s. a. : borumsu, boruya benzer.

üns i. a. : alışıklık, alışkanlık, alışma.

ünsa (.-) s. a. : dişi; kız; kadın [çoğulu "inas"].

ünsi (.-) s. a. : **1.** alışmış, sokulgan. **2.** arkadaş.

ünsiyet, -ti i. a. : alışma, alışkanlık, ahbaplık, arkadaşlık.

ünuf (.-) i. a. ç. : **anat.** burunlar.

ünvan (.-) i. a. : kitap, dergi, yazı başlığı; bay, bayan, general gibi kişi adlarına getirilen saygı veya belirtme sözü, san.

ürcufe (.-.) i. a. : uydurma, düzme, yalan dolan.

ürcuha (.-.) i. a. : salıncak.

ürcuze (.-.) i. a. mısraları kafiyeli, kısa vezinli nazım.

üs, -ssü i. a. : esas, temel, asıl; her hangi bir saldırışa esas olmak üzere önceden donatılmış olan yer.

üsbui (.--) s. a. : haftalık, yedizlik. **Ceride-i üsbuiye : haftalık gazete.**

üsera (..-) i. a. ç. : **1.** esirler, tutsaklar. **2.** kullar, köleler.

üskuf i. a. : papaz.

üslûp, -bu (.-) i. a. : usul, yol; tarz, ifade; çığır.

üstadane (.--.) zf. f. : ustaca.

üstadi (.--) i. f. : üstatlık, ustalık.

üstat, -dı (.-) i. f. : **1.** öğretmen, öğretici. **2.** her hangi bir işte eli uz, usta.

üsture (.-.) i. a. : yalan; batıl, uydurma, masal.

üstühan (..-) i. f. : kemik.

üstüvane (..-.) i. a. : direk, içi boş direk; silindir.

üstüvani (..--) s. a. : silindir biçimli.

üsür i. a. : yara izi.

üşbe i. a. : kurt, böcek.

üşgule (.-.) i. a. : uğraşılacak iş. **Üşgule-i hasene :** iyi, güzel işler.

üşnan (.-) i. a. : **bot.** çöğenotu.

üşne i. a. : **bot.** yosun, ağaç yosunu.

üşniye i. a. : **bot.** suyosunları. **Üşniye-i berriye : bot.** yapraklı karayosunları. **Üşniye-i hadra : bot.** diyatome.

üştür i. f. : deve. **Üştür-ban :** deveci.

üzeyn i. a. : **anat.** kulacık, kulakçık.

üzün, -znü i. a. : **1.** kulak. **2.** telli çalgılarda akort etmeğe yarıyan burgu, mandal.

V

vabeste (-..) s. f. : bağlı. **Gitmenize vabeste** : gitmenize bağlı.

vacibe (-..) i. a. : yapılması vacip derecesinde.

vacip, -bi (-.) s. a. : gerekli, zorunlu; terki caiz olmıyan, yapılması gerekli. **Vacib-ül-vücut** : varlığı gerekli olan, Allah. **Vacib-ül-ihtiram**: saygıdeğer. **Vacib-ül-ittiba [olmak]** : huk. bağlamak.

vade (-.) i. a. : 1. mühlet, önel. 2. ecel.

vadi (--) i. a. : 1. dere; dere yolu. 2. mec. alan, yol, tarz.

vafi (--) s. a. : 1. yeter, tam, elverir. 2. sözünde duran, sözünün eri.

vafir (-.) s. a. : bol, çok. **Emval-i vafire** : bol, çok mal.

vah (-) ünl. f. : vah, yazık, eyvâh! **Âh ü vah** : inleyip sızlanma. **Vah vah** : yazık, acırım.

vaha (-.) i. a. : çöl ortasında yemyeşil yer.

vahamet, -ti (.-.) i. a. : 1. ağırlık, 2. tehlike.

vahdani (.--) s. a. : Tanrı'nın birliğine ait, Tanrı ile ilgili.

vahdaniye (.-..) i. a. : fels. tek, tanrıcılık.

vahdaniyet, -ti (.-..) i. a. : birlik, Tanrı birliği.

vahdet, -ti i. a. : birlik, teklik, yalnızlık. **Vahdet-âram** : dinlendirici, rahat yer. **Vahdet-gâh** : yalnız kalınacak yer. **Vahdet-güzin** : yalnızlığa çekilen.

vahdetiye i. a. : fels. bircilik, monizm.

vahi (--) s. a. : boş, saçma, faydasız; önemsiz.

vahiden (-..) zf. a. : tek olarak.

vahim (-.) s. a. : vehmeden, kuruntu eden, kuran, kuruntulu.

vahim (.-) s. a. : ağır, korkulu, çok tehlikeli.

vahime (-..) i. a. : kuruntu kurma hassası.

vahin (-.) s. a. : zayıf, arık.

vahip, -bi (-.) s. a. : veren, bağışlıyan [Tanrı].

vahit, -di (.-) s. a. : yalnız, tek.

vahit, -di (-.) s. a. : tek, bir; birim. **Vahide irca** : mat. bire indirme. **Vahid-ül-filka nebatat** : bot. birçenekliler. **Vahid-ül-levn** : tekrenkli. **Vahid-ül-mâna** : tekanlamlı. **Vahid-ül-mesken** birevcikli. **Vahid-üs-sukbe** : zool. tekdelikliler.

V

vabeste (-..) s. f. : bağlı. **Gitmenize vabeste** : gitmenize bağlı.

vacibe (-..) i. a. : yapılması vacip derecesinde.

vacip, -bi (-.) s. a. : gerekli, zorunlu; terki caiz olmıyan, yapılması gerekli. **Vacib-ül-vücut** : varlığı gerekli olan, Allah. **Vacib-ül-ihtiram**: saygıdeğer. **Vacib-ül-ittiba [olmak]** : **huk.** bağlamak.

vade (-.) i. a. : **1.** mühlet, önel. **2.** ecel.

vadi (--) i. a. : **1.** dere; dere yolu. **2. mec.** alan, yol, tarz.

vafi (--) s. a. : **1.** yeter, tam, elverir. **2.** sözünde duran, sözünün eri.

vafir (-.) s. a. : bol, çok. **Emval-i vafire** : bol, çok mal.

vah (-) ünl. f. : vah, yazık, eyvâh! **Âh ü vah** : inleyip sızlanma. **Vah vah** : yazık, acırım.

vaha (-.) i. a. : çöl ortasında yemyeşil yer.

vahamet, -ti (.-.) i. a. : **1.** ağırlık, **2.** tehlike.

vahdani (.--) s. a. : Tanrı'nın birliğine ait, Tanrı ile ilgili.

vahdaniye (.-..) i. a. : **fels.** tek, tanrıcılık.

vahdaniyet, -ti (.-..) i. a. : birlik, Tanrı birliği.

vahdet, -ti i. a. : birlik, teklik, yalnızlık. **Vahdet-âram** : dinlendirici, rahat yer. **Vahdet-gâh** : yalnız kalınacak yer. **Vahdet-güzin** : yalnızlığa çekilen.

vahdetiye i. a. : **fels.** bircilik, monizm.

vahi (--) s. a. : boş, saçma, faydasız; önemsiz.

vahiden (-..) zf. a. : tek olarak.

vahim (-.) s. a. : vehmeden, kuruntu eden, kuran, kuruntulu.

vahim (.-) s. a. : ağır, korkulu, çok tehlikeli.

vahime (-..) i. a. : kuruntu kurma hassası.

vahin (-.) s. a. : zayıf, arık.

vahip, -bi (-.) s. a. : veren, bağışlıyan [Tanrı].

vahit, -di (.-) s. a. : yalnız, tek.

vahit, -di (-.) s. a. : tek, bir; birim. **Vahide irca** : **mat.** bire indirme. **Vahid-ül-filka nebatat** : **bot.** birçenekliler. **Vahid-ül-levn** : tekrenkli. **Vahid-ül-mâna** : tekanlamlı. **Vahid-ül-mesken** birevcikli. **Vahid-üs-sukbe** : **zool.** tekdelikliler.

vahiy, -hyi i. a. : Cenabıhak tarafından bir haber veya hakikatlerin bildirilmesi. **Emin-ül-vahy** : Cebrail Aleyhisselâm.

vahşet, -ti i. a. : **1.** vahşilik, yabanilik. **2.** ıssızlık, tenhalık. **3.** korku, ürküntü. **Vahşet-âmiz** : vahşetle karışık. **Vahşet-âver** : ürküntü getiren, korku veren. **Vahşet-engiz** : korkunç. **Vahşet-nâk, Vahşet-zar** : korku veren yer, ıssız yer.

vahşi (.-) s. a. : **1.** yabani, yaban. **2.** ürkek, korkak. **3.** merhametsiz, duygusuz.

vahşiyane (..-.) zf. a. : vahşicesine, vahşilikle.

vaız, -a'zı i. a. : dinî öğüt.

vait, -a'di i. a. : söz verme, üstüne alma, yapılmasına söz verilen şey.

vaiz (-.) i. a. : va'zeden, dinsel öğütler veren kimse.

vaka i. a. : **1.** hâdise, olay, olgu. **2.** savaş.

vakanüvis (...-) b. i. a. f. : zamanın olaylarını kayıtla görevli bulunan resmî devlet tarihçisi.

vakar (.-) i. a. : ağırbaşlılık, temkinlilik, onur. **Sahte-vakar** : yalandan, yersiz ağırbaşlılık gösteren.

vakayı (.-.) [ka uzun] i. a. ç. : vak'alar, olaylar.

vakayiname (.-.-.) b. i. a. f. : **ed.** günlük olayların yazılı bulunduğu eser.

vakfe i. a. : **1.** durak, durulacak yer, duruş. **2.** hacıların Arafat'ta durmaları. **3.** duraklama anı.

vakfiye i. a. : bir vakfın şartlarını bildiren resmî senet.

vakfiyet, -ti i. a. : mülkün, vakıf olma niteliği.

vakı, -ı (--) s. a. : olan olmuş.

vakıa (-..) i. a. : hâdise, olmuş bir iş, gerçek; olay, olgu.

vakıa (-.-) zf. a. : gerçek, gerçi, her ne kadar, ...ise de, ...se de.

vakıf, -kfı i. a. : **1.** bir malı veya mülkü -satılmamak kaydiyle- bir hayır işine bağışlama, bırakma. **2.** bu nitelikte olan [mülk veya para].

vakıf (-.) s. a. : **1.** bilen, haberli. **2.** bir şey vakfeden. **Şart-ı vakıf** : vakfı yapanın koştuğu şart. **Vakıf olmak** : bilmek, öğrenmek.

vakıfname (..-.) b. i. a. f. : vakfiye.

vaki (--) [k kalın] s. a. : vikaye eden, koruyan, korur, saklıyan.

vakit, -kti [k kalın] i. a. : zaman, çağ. **Vakt-ı asr** : ikindi vakti. **Vakt-i sefer** : harb (veya yolculuk) zamanı.

vakr i. a. : kulak ağırlığı.

vaktaki (.-.) bağ. a. f. : o vakit ki, ne vakit ki, o zaman ki, -dığında.

vakten zf. a. : vakit ve zamanca.

vakur (.-) s. a. : ağırbaşlı, temkinli, onurlu [kimse].

vakurane (.--.) zf. a. f. : ağırbaşlılıkla, temkinlilikle.

valâ (--) s. f. : yüksek, yüce, üst, yukarı. **Valâ-kadr** : değeri yüce. **Valâ-şan** : şanı yüce.

valayi (---) i. f. : yükseklik, yücelik.

vali (--) i. a. : bir vilâyeti idare eden büyük memur, ilbay.

valide (-..) i. a. : doğuran, valde, anne, ana.

valideyn (-..) i. a. ç. : ana-baba.

validiyet, -ti (-...) i. a. : annelik ve babalık vasfı.

valih (-.) s. a. : şaşalamış, şaşakalmış, şaşırmış, şaşkın.

valit, -di (-.) i. a. : baba.

vallahi (.-.) e. a. : "Allah hakkı için" anlamına gelen büyük yemin.

vamık, -ğı (-.) s. a. : âşık, sevdalı.

vami (--) s. f. : borçlu.

-van (-) s. f. : -cı. **Pas-van** : bekçi.

-var (-) e. f. : 1. benzetme edatı, gibi. **Bülbür-var** : bülbül gibi. 2. kerre, defa. **Yek-var** : bir defa. 3. -li. **Ümit-var** : ümitli, umutlu. 4. mâlik, sahip. **Mal-var** : mal sahibi, zengin.

varak, -ğı i. a. : yaprak. **Varak-i ke'si** : bot. çanakyaprak. **Varak-i kefî** : bot. eldamarlı yaprak. **Varak-i mefsus** : bot. oymalıyaprak. **Varak-i mürekkebe** : bot. bileşikyaprak. **Varak-i rişî** : bot. telekdamarlıyarak. **Varak-i sümeyrî** : bot. meyvayaprak. **Varak-i tüveycî** : bot. taçyaprağı. **Varak-i zühre** : bot. çiçek yaprağı.

varaka i. a. : 1. bir yaprak, tek kâğıt. 2. tezkere, yazılı kâğıt.

varakpare (..-.) b. i. a. f. : yapracık, kâğıt parçası; önemsiz, âdi kâğıt, pusula, tezkere.

vareste (-..) s. f. : 1. kurtulmuş. 2. serbest, rahat. 3. ilişiksiz.

varestegi (-..-) i. f. : 1. kurtulma. 2. serbestlik, rahatlık. 3. ilişiksizlik.

-vari (-.) s. f. : benzer, gibi. **Efrenç-vari** : frenk gibi.

varidat, -tı (-.-) i. a. ç. : 1. gelir [ler]. 2. hatıra gelen, içe doğan şeyler. **Varidat-ı gayr-ı melhuza** : devlet gelirleri arasında gösterilmiş olmayıp sonradan her hangi bir vesile ile meydana çıkan gelir.

varide (-..) i. a. : gelen evrak [tersi : sadire].

varis (-.) i. a. : miras yiyen, mirasçı, kalıtçı.

varit, -di (-.) s. a. : vürudeden, gelen, erişen, olabileceği akla gelen. **Varid-i hatır** : hatıra gelen. **Varit olmak** : olabilmek, düşünülmek.

varlıyet, -ti (-..) i. o. : varlık, zenginlik.

varta i. a. : tehlike, tehlikeli durum; uçurum.

vasat, -tı i. a. : orta; ortam; ara, göbek. **Vasat-ül-hal** : orta halde, orta halli, **Vasat-ür-re's** : başın ortası. **Vasat-ı mütenasip** : mat. orantılı orta.

vasateyn i. a. ç. : mat. ortalar.

vasati (..-) s. a. : ikisi ortası, orta, ortalama.

vasıf, -sfı i. a. : sıfat, karakter; nitelik, san. **Vasf-ı mümeyyiz** : fels. ayırdedici vasıf, ayırıcı nitelik.

vasıl, -sı i. a. : 1. ulaştırma, birleştirme. 2. kavuşma. 3. ulama.

vasıl (-.) s. a. : ulaşan, erişen, yetişen; birleştiren.

vasıta (-..) s. a. : 1. yol, araç. 2. aracı. 3. aracılık. **Bilâ-vasıta** : vasıtasız, doğrudan doğruya. **Bi-l-vasıta** : vasıta ile, birinin aracılığı ile. **Vasıta-i nakliye** : taşıma aracı, taşıt.

vasi (--) s. a. : geniş, açık, engin.

vasi (.-) i. a. : bir yetimin veya akılca zayıf ve hasta olan bir kimsenin malını idare eden kimse.

vasiyet, -ti i. a. : öldükten sonra yapılacak şeyleri ölmeden önce bildirme.

vasiyetname (...-.) b. i. a. f. : yazılı vasiyet.

vassal, -li (.-) s. a. : vasleden, ulaştıran, birleştiren.

vatan i. a. : yurt. **Vatan-daş** : yurttaş. **Vatan-perver** : vatanını seven, yurtsever.

vatani (..-), **vataniye** s. a. : vatana ait, vatanla ilgili.

vav ha. a. f. : Osmanlı alfabesinin yirmi dokuzuncu harfi. **Vav-ı âtıfa** : atıf vavı, bağlaç.

vaveyl (-.) ünl. a. : yazık, eyvah!

vaveylâ (-.-) i. a. : çığlık, yaygara.

vavi (--) 1. s. a. : "vav" harfi ile ilgili. 2. i. tilki.

vaye (-.) i. f. : hisse, nasip, kısmet. **Bi-vaye** : nasipsiz, mahrum.

vaz' i. a. : koyma, duruş, biçim. **Vaz'-ı haml** : doğurma. **Vaz'-ı yed** : elkoyma.

vaz (-) i. f. : bırakma, terk.

vazı, -ı (-.) s. a. : vaz'eden, koyan. **Vaz-ı imza** : imza koyan. **Vaz'-ı kanun** : kanun yapan, koyan, hazırlıyan, yasaman **Vazı-ül-yet** : elkoyan.

vazıh (-.) s. a. : açık, belli, meydanda; net.

vazife (.-.) i. a. : görev, ödev, iş. **Vazife-i mukaddes** : kutsal görev.

vazifedar (.-.-) b. s. a. f. : iş güç sahibi, görevli.

vazifeşinas (.-..-) b. s. a. f. : vazifesini görevini bilir, işine bağlı.

vazifeten (.-..) zf. a. : görevli olarak.

vaziyet, -ti i. a. : duruş, durum, kıyafet, biçim.

vazzah (.-) s. a. : çok açık, meydanda, belli.

ve e. a. : hem, ile, dahi, de.

vebâl, -li (.-) i. a. : 1. günah, suç. 2. şiddet, ağırlık, azap.

veca (.-) i. a. : acı, ağrı, sızı.

vecahet, -ti (.-.) i. a. : 1. güzel yüzlülük, gösterişlilik, güzel yüz. 2. itibar, haysiyet, onur, şeref.

vecaip, -bi (.-.) i. a. ç. : vecibeler, borçlar.

vecibe (.-.) i. a. : borç, boyun borcu, düşerge.

vecih, -çhi i. a. : 1. yüz. 2. gidiş, yol.

vecit, -cdi i. a. : 1. aşktan veya kederden doğan heyecan. 2. kendinden geçme. 3. psik. esrime.

veciz (.-) s. a. : kısa, derli toplu, özet.

vecize (.-.) i. a. : özsöz, özlü söz.

veçhe i. a. : 1. çehre; yüz, yol, yön, şekil. 2. taraf, semt [aslı : "viche" dir].

veçhen zf. a. : 1. bir yönden, bu bakımdan. 2. yüzce, yüz bakımından.

veçheyn i. a. ç. : iki yüz, iki yan.

veçhile zf. a. t. : böyle, böylece, şöylece, gibi, şekilde.

veda (.-) i. a. : ayrılma, ayrılış. **El-veda** : Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun! [aslı : "vida" dır].

vedayi (.-.) i. a. ç. : vedialar, emanetler.

vedia (.-.) i. a. : emanet.

vedit, -di (.-) s. a. : dost.

vedud, -du (.-) s. a. : pek sevgili ve şefkatlı [Allah].

vefa (.-) i. a. : 1. sözünde durma. 2. dostlukta bulunma. 3. dostluğu uzun sürdürme. **Bi-vefa** : vefasız, sözünde, sevgisinde durmıyan. **Vefa-dar** : vefalı, sözünde, sevgisinde duran.

vefakâr (.--) b. s. a. f. : vefalı.

vefat, -tı (.-) i. a. : ölüm, ölme.

vefik, -ği (.-) s. a. : uygun, kafa dengi [arkadaş].

vefiyat, -tı (..-) i. a. ç. : ölümler, ölüm hadiseleri.

vefret, -ti i. a. : bolluk, çokluk.

vehbi (.-) s. a. : Allah vergisi olan, doğuştan.

vehbiye i. a. : **fels.** doğuştancılık.

vehham (.-) s. a. : vehme tutulmuş, vehimli, kuruntulu, kuşkulu.

vehim, -hmi i. a. : kuruntu, kuşku. **Vehm-i havas : psik.** yanılsama.

vehin, -hni i. a. : kuvvetsizlik, gevşeklik. **Vehn-i umumî : hek.** umumî dermansızlık.

vehle i. a. : korku.

vehleten zf. a. : birdenbire, ansızın; ilkin, ilk anda.

veillâ zf. a. : olmadığı halde, olmazsa, yoksa.

vekahat, -ti (.-.) i. a. : hayasızlık, utanmazlık, edepsizlik.

vekâlet, -ti (.-.) i. a. : **1.** vekil olma, vekillik. **2.** bakanlık. **Vekâlet-penah : tar.** [eski] sadrazam.

vekâleten (.-..) zf. a. : vekil olarak, başkasının adına.

vekâletname (.-.-.) b. i. a. f. : vekillik belgesi.

vekil (.-) s. ve i. a. : **1.** başkasının işini görmiye yetkili kimse. **Vekil-i harç :** vekilharç, masraf görmekle görevli kimse. **2.** bakan. **Vekiller heyeti :** bakanlar kurulu.

velâ (.-) i. a. : **1.** yakınlık, sahiplik, dostluk. **Velâ-kârâne :** dostlukla. **Velâ-perver :** dostluk besliyen, gösteren.

velâdet, -ti : (bkz. vilâdet).

velâya (.--) i. a. ç. : ermiş kadınlar.

velâyet, -ti (.-.) i. a. : **1.** velilik, ermişlik. **2.** yetke.

velet, -di i. a. : **1.** çocuk; erkek evlât, oğul. **Veled-i gayr-i meşru, Veled-i zina :** nikâhsız evlilikten doğan çocuk.

velev e. a. : ister, isterse, olsa da, bile ise de.

velhasıl (.-.) e. a. : sözün kısası, kısacası.

veli (.-) i. a. : **1.** bir çocuğun her türlü halinden sorumlu olup ona karışan kimse. **2.** ermiş, eren, evliya. **Veliyullah :** ermiş kimse, Allah'ın sevgili kulu.

veliaht, -hdı (.-.) b. i. a. : bir hükümdarın tahtına geçmiye aday olan yakını.

velide (.-.) i. a. : cariye.

velime (.-.) i. a. : **1.** düğün. **2.** düğün ziyafeti.

velit, -di (.-) i. a. : **1.** yeni doğmuş çocuk, oğul, erkek çocuk. **2.** köle, kul.

velût, -du (.-) s. a. : doğurgan, verimli.

velvele i. a. : gürültü, patırdı. **Velvele-endaz :** gürültücü, yaygaracı. **Velvele-engiz :** gürültü çıkaran, gürlütü koparan.

vely i. a. : birbiri ardı sıra gelme, çıkma, olma. **Velyetmek** : birbirini kovalamak, arka arkaya gelmek.

-ver s. f. : "sâhip, malik; usta" anlamlarına bileşik kelimeler yapar. **Daniş-ver** : bilgin. **Suhan-ver** : şair.

vera' i. a. : haramdan kaçınma. **Ehl-i vera** : dine bağlı, dindar.

veraset, -ti (.-.) i. a. : vârislik, mirasçılık, bir ölünün malına vâris olma; **bly.** kalıtım; **fels.** soyaçekim. **Veraset-name** : kalıtım belgesi.

verdî (.-) s. a. : **bot.** güle ait, gül ile ilgili.

verdiye i. a. : **bot.** gülgiller.

verek, -ki i. a. : **anat.** kalça kemiği. **Verekî** : kalçaya ait, kalça ile ilgili.

verem i. a. : **1.** şiş, yumru. **2.** ciğer hastalığı.

verese i. a. ç. : vârisler, mirasçılar. **Beyn-el-verese** : mirasçılar arasında.

verit, -di (.-) i. a. : karadamar, toplardamar. **Verid-i bab** : **anat.** kapı toplardamarı. **Verid-i ecvef-i süflâ** : **anat.** alt anatoplardamarı. **Verid-i ecvef-i ulya** : **anat.** üst anatoplardamarı.

vesaik, -kı (.-.) i. a. ç. : vesikalar, belgeler, belge.

vesail (.-.) i. a. ç. : vesileler. bahaneler.

vesaire (.-..) b. i. ç. : ve başkaları.

vesait, -ti (.-.) i. a. ç. : vasıtalar, araçlar. **Vesait-i nakliye** : taşıma araçları, taşıtlar.

vesam (.-), **vesamet, -ti** (.-.) i. a. : güzellik, güzel olma.

vesatet, -ti (.-.) i. a. : vasıta olma, araya girme, aracılık.

vesaya (.--) i. a. ç. : vasiyetler.

vesayet, -ti (.-.) i. a. : **1.** vasilik. **2.** vasiyet, **3.** emir, tembih; tavsiye.

vesen [se ile] i. a. : put.

vesen [sin ile] i. a. : uyku, uyuklama, ağırlık.

vesi (.-) s. a. : geniş, bol.

vesik, -kı (.-) s. a. : çok sağlam, kuvvetli.

vesika (.-.) i. a. : belge.

vesile (.-.) i. a. : bahane, dolayı, yol; vasıta, sebep. **Vesile-i cemile, Vesile-i hasene** : güzel sebep, güzel fırsat. **Vesile olmak** : yol açmak. **Vesilesiyle** : dolayısiyle.

vesim (.-) s. a. : **1.** yüzü güzel. **2.** damgalı.

vesim, -smi [sin ile] i. a. : kızgın demirle vurulan damga.

vesim, -smi [se ile] i. a. : döğüp toz haline getirme.

vesme i. a. : **1.** hayvana vurulan kızgın damga. **2.** rastık.

vesselâm (..-) ünl. a. : işte bu kadar. artık yeter, çok oldu, son söz budur, artık bitti.

vesvas (.-) i. a. : şeytan.

vesvese i. a. : kuruntu, kuşku, işkil. **Vesvese-dar** : vesveseli, kuruntulu.

veş e. f. : gibi. **Bülbül-veş** : bülbül gibi. **Derya-veş** : deniz gibi.

veşel i. a. : az su.

veşelân (..-) i. a. : suyun akışı.

veşice (.-.) i. a. : ağaç kökü.

veşim, -şmi i. a. : vücude iğne ile kara bir tozdan yapılan resim, yazı, döğme.

veşme i. a. : yağmur tanesi.

vetair (.-.) i. a. ç. : yollar, meslekler.

veter i. a. : **1.** yay çilesi, kiriş. **2.** saz teli, saz kirişi. **Veter-i kaime** : **geo.** hipotenüs.

vetet, -di i. a. : kazık.

vetire (.-.) i. a. : **1.** dar yol, keçi yolu. **2.** yol, üslûp, tarz. **3. fels.** süreç. **4. anat.** burnun iki deliğini ayıran zar.

veyl ünl. a. : yazık, vay haline!

veyle i. a. : rezillik, küstahlık.

vezaif (.-.) i. a. ç. : vazifeler, görevler.

vezan (.-) s. f. : esen, esici.

vezanet, -ti (.-.) i. a. : **1.** ölçülü olma. **2.** düşünüş ve görüş isabeti.

vezaret, -ti (.-.) i. a. : vezirlik.

vezime (.-.) i. a. : Beytullah'a gönderilen armağan.

vezir (.-) s. ve i. a. : hükümdarın vekili olarak devlet işlerini yönetmekle görevli kimse.

vezin, -zni i. a. : **1.** tartı; ağırlık. **Vezn-i mahsus** : **fiz.** özgül ağırlık. **2. ed.** nazımda ölçü.

vezne i. a. : **1.** para alınıp verilen yer, kasa. **2.** tartı. **3.** terazi. **Vezne-ci** : terazi yapan veya satan kimse. **Vezne-dar** : para alıp veren işyar.

vicahen (.-.) zf. a. : yüzyüze olarak, yüzüne karşı, yüzlemece.

vicahi (.--) s. a. : yüzüne karşı, kendi varken.

vicdan (.-) i. a. : yapılan iyiliği ve fenalığı haberveren içten gelen duygu, bulgu. **Vicdanen, Vicdani** : vicdanca, içten, yürek duygusu ile.

vifak, -kı (.-) i. a. : **1.** barış. **2.** uygunluk.

viham (.-) [ha ile] i. a. : gebe kadının aşyermesi.

viham (.-) [hı ile] i. a. ç. : vahîm olan şeyler.

vikaye (.-.) i. a. : koruma, esirgeme, kayırma. **Vikaye harfi** : **gr.** kaynaştırma harfi.

vikayet, -ti (.-.) i. a. : koruma, kayırma, sahip çıkma.

vilâdet, -ti (.-.) i. a. : doğurma, doğma.

vilâdi (.--) s. a. : doğuştan [olan].

vilât, -dı (.-)i. a. : doğurma.

vilâyat, -tı (.--) i. a. ç. : vilâyetler, iller.

vilâyet, -ti (.-.) i. a. : valilik, il. **Vilâyet idare heyeti** : il yönetim kurulu.

vildan (.-) i. a. ç. : 1. yeni doğmuş çocuklar. 2. kullar, köleler.

viran (--) s. f. : 1. yıkık, yıkılmış, harap. 2. kederli, üzgün.

virane (--.) i. f. : harabe, ören. **Viranelik** : ev yıkıntıları bulunan yer.

virani (---) i. f. : viranlık, haraplık.

virt, -di i. a. : belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'an cüzleri, duaları. **Vird-i zeban** : diline dolama.

visal, -li (.-) i. a. : 1. ulaşma, bitişme. 2. kavuşma [sevgiliye].

vitir, -tri i. a. : 1. tek, yalnız, tenha. 2. kurban bayramından bir gün önceki gün. **Salât-ı vitir** (vitir namazı) : yatsı namazından sonra kılınan üç rekât namaz.

vuku (.-) i. a. : 1. olma, oluş. 2. raslama, isabet etme. **Nâdir-ül-vuku** : seyrek raslanan. **Vuku bulmak, Vukua gelmek** : olmak.

vukuat, -tı (.--) i. a. ç. : 1. olan bitenler, olanlar, olgular. 2. polisi ilgilendiren olgular.

vukuf (.-) i. a. : 1. anlama, bilme, biliş, bilgi, haber alma. **Ehl-i vukuf** : bilirkişi. **Vukuf-dar** : bilgili, bilgiç. 2. durma

vuslat, -tı i. a. : 1. bir şeye ulaşma, yetişme. 2. sevgiliye kavuşma.

vusta (.-) s. ve i. a. : orta, ortada bulunan, arada olan; iç.

vusul, -lü (.-) i. a. : ulaşma, varma, yetişme, gelme. **Vusul bulmak** : ulaşmak, varmak.

vuzu (.-) i. a. : abdest alma; abdest.

vuzuh (.-) i. a. : açıklık, aydınlık, anlaşılır olma, sarahat.

vücubi (.--) s. a. : olumlu. **Fi'l-i vücubi** : gereklilik kipi.

vücudiye (.-..) i. a. : fels. kamutanrıcılık, panteizm.

vücuh (.-) s. a. ç. : 1. ilerigelenler. 2. yüzler, yüzeyler. **Zû kesîret-il-vücuh** : geo. çok yüzeyli cisim.

vücup, -bu (.-) i. a. : gerek, gereklilik, gereklik. **Vücup sigası** : gr. gereklik kipi.

vücut, -du (.-) i. a. : 1. varlık. 2. beden.

vükelâ (..-) i. a. ç. : vekiller, bakanlar.

vüreyk, -kı i. a. : yapracık.

vüreyka i. a. : [tek] yapracık, küçük yaprak.

vüreykat, -tı (..-) i. a. ç. : **bot.** yapracıklar.

vüreyt, -di i. a. : **anat.** çok küçük damar.

vürut, -du (.-) i. a. : gelme, geliş.

vüs' i. a. : **1.** güç, kuvvet, takat. **2.** bolluk, genişlik.

vüsat, -tı i. a. : **1.** genişlik; genlik. **2. mat.** uzam.

vüsuk, -ku (.-) i. a. : inanma, gümenme; sağlamlık, gerçeklik.

vüzera (..-) i. a. ç. : [eskiden] vezirler.

Y

ya (-) **1.** ha. a. : "ye" harfinin arapçası. **2. ünl.** ey!, hey! : arapçada başına geldiği terkibin ilk kelimesini üstün okutur. **Ya rabb-el-âlemin.**

-yab (-) s. f. : bulan, bulucu, nail olan. **Şeref-yab** : şeref bulan.

yaban (--) i. f. : çöl, sahra.

yabani (.-.) s. f. : yabana mensup, ıssız yerde yaşıyan, vahşi.

yabende (-..) s. f. : **1.** bulucu, bulan. **2.** keşfeden.

yâbis (-.) s. a. : kuru. **Ratb ü yabis:** yaş ve kuru.

yad (-) i. f. : hatır, hatırlama, anma. **Yad ü tezkâr** : anma.

yadgâr (--) i. f. : yadigâr, andaç, hediye.

-yafte (-.) s. f. : "bulmuş, bulunmuş, bulunan" anlamına bileşik kelimeler yapar. **Şeref-yafte** : şeref bulmuş.

yahu (--) ünl. a. : **1.** ey o zat (Ey Allah). **2.** "hey, bana bak, baksan a, a canım; adam!", "ey sen işitmiyor musun" gibi anlamlara gelir.

yahut, -du (-.) e. f. : ya, ya da.

yai (--) s. a. : "ye" harfine mensup, bu harfle ilgili.

yais (-.) s. a. : yeisli, kederli, ümitsiz.

yakaza i. a. : uyanıklık, uyumıyan adamın hali. **Beyn-en nevmi ve-l-yakaza** : uyku ile uyanıklık arasında.

yakazani (..--) i. a. : uyanıklık.

yakazet, -ti (.-.) i. a. : uyanıklık.

yakin (.-) [k kalın] i. a. : kesin bilgi, sağlam bilgi; iyi bilme.

yakinen (.-.) zf. a. : kesin olarak, iyice.

yakini (.--) [k kalın] s. a. : kesin, şüphe edilmiyecek bilgi ile ilgili.

yakzan (.-) s. a. : uyanık, gözü açık.

yal (-) i. f. : boyun, gerdan. **Yal ü bal** : boybos.

yaleyte (-..) e. a. : ne olurdu, keşke.

yani (--) e. a. : **1.** demek, şu demek ki. **2.** sözün kısası, doğrusu, senin anlıyacağın.

yar (-) i. f. : **1.** dost, sevgili. **Yar-ı bi-vefa** : vefasız dost. **Yar ü ağyar** : dost ve düşman. **2.** yardımcı. **Yar olmak** : yardım etmek, yararlı olmak.

yarab, -bbi (-.) ünl. a. : Ey Allahım!

yaran (--) i. f. ç. : dostlar. **Bezm-i yaran** : dostlar toplantısı.

yare (-.) i. f. : **1.** bilezik. **2.** yara.

yasem (-.) i. f. : **bot.** yasemin.

yave (-.) s. f. : boş, saçma [söz]. **Yave-gû** : saçmalıyan, saçmasapan konuşan. **Yave-senc** : yaveden hoşlanan.

yaver (-.) **1.** s. f. : yardım eden, yardımcı. **2.** i. emir subayı. **Ser-yaver:** başyaver.

yaveran (-.-) i. f. ç. : yaverler.

yaveri (-.-) i. f. : yaverlik, yardım, yardımcılık.

ye ha. a. f. : Osmanlı alfabesinin otuz birinci ve sonuncu harfi.

yed, -i i. a. : **1.** el. **2.** [mec.] kuvvet, kudret, nimet. **3.** yardım. **4.** vasıta. **5.** mülk. **Yed-i emin** : kanunen güvenilir kimse olarak seçilen kişi. **Yed-beyed** : doğrudan doğruya, eline.

yegâh (.-) i. f. : **müz.** Şark müziğinde en eski ve yegâh neva ile neva'da rast makamlarından meydana gelen bir makamdır.

yegân (.-) s. f. ç. : birler, tekler. **Yegân yegân** : birer birer, ayrı ayrı, teker teker, tek tek.

yegâne (.-.) s. f. : biricik, eşsiz, tek. **Yegâne-gi** : teklik, biriciklik. **Yegâne-gû** : Allah'ın birliğine inanan.

yeis, -e'si i. a. : ümitsizlik, umutsuzluk, sıkıntı. **Ye's-aver** : umutsuzluk veren. **Ye's-efza** : umutsuzluğu, elemi, kederi artıran.

yek s. f. : bir. **Yek-âhenk** : aynı âhenkte, hiç değişmeden. **Yek-avaz** : tek sesli, bir sesli. **Yek-cihet** : bağlaşık, yöndeş. **Yek-çeşm** : tekgöz. **Yek-diğer** : birbiri. **Yek-dil** : bir gönül, gönüldeş. **Yek-nesak** : bir tarz, bir ton, tek düzenli, bir teviye. **Yek-pare** : tek parça. **Yek-san** : bir, eşit, beraber. **Yekten** : 1) birden, birdenbire; 2) durup dururken. **Yek-zeban** : bir dilli, ağzıbir, birağız.

yekta (.-) s. f. : benzersiz, tek.

yekûn (.-) i. a. : **1.** bütün, tutar. **2.** toplam. **Cem'an yekûn** : bir kalem, toptan olarak. **Yekûn-i umumî** : toplamlar toplamı.

yemin (.-) i. a. : **1.** ant. **Yemin etmek** : andiçmek. **Yeminli** : antlı. **2.** sağ, sağ taraf, sağ el. [zıddı : "yesar"].

yesar (.-) i. a. : **1.** zenginlik, varlık. **2.** sol taraf, sol el. [zıddı : "yemîn"].

yesaret, -ti (.-.) i. a. : **1.** kolaylık. **2.** zenginlik.

yesarî (.--) i. a. : **1. geo.** bir düzlem içinde bulunmıyan şekil. **2.** sol ile ilgili.

yesir (.-) s. a. : **1.** kolay. **2.** az şey. **3.** kumarbaz.

Yesrib ö. i. a. : Medîne-i Münevvere'nin Müslümanlıktan önceki adı.

yesur (.-) s. a. : kumarbaz.

yetim (.-) s. a. : babası ölmüş olan çocuk.

yevm i. a. : gün, gündüz. **Yevm-i kebis : astr.** artık gün. **Yevm-i şemsî : astr.** Güneş günü.

yevmî (.-) s. a. : günlük, gündelik. **Emr-i yevmî :** günlük emir. **Cerâid-i yevmiye :** günlük gazeteler.

yevmiye i. a. : **1.** gündelik. **2.** her gün. **3.** günlük olayları günü gününe kaydetmiye yarıyan defter.

Yezdan (.-) ö. i. f. : yaratan, Allah.

yuz (-) i. f. : **zool.** pars.

yuze (-.) i. f. : **1.** dilenci. **2.** zağar. **3.** ağaç özdeği.

yübusèt, -tı (.-.) i. a. : kuruluk, kuraklık [zıddı : "rutubet"]. **Yübuset-i heva :** havanın kuruluğu.

yümna (.-) s. a. : sağ taraf, sağ el.

yümün, -mnü i. a. : uğur, kutluluk.

yüsra (.-) s. a. : sol taraf [eyser'in dişili].

yüsür i. a. : kolaylık [karşıtı : "usr, usret"].

Z

za (-) ha. o. : "ze" harfinin adı. **Za-i mûceme** : "rı" harfinden ayırdetmek için "ze" harfine verilen bir ad.

-za (-) s. f. : doğuran, doğurucu. **Suhan-zâ** : söz doğuran, söz icadeden.

za (-) s. a. : sahip, malik.

-za (-) : bu, şu. **Bâde-za** : bundan sonra.

zaar i. a. : şiddetli korku.

zab' i. a. : **zool.** sırtlan.

zabıt, -ptı i. a. : **1.** tutma, ele geçirme. **Zabıt ceridesi** : tutanak dergisi. **Zapt ü rapt** : düzen, düzgü düzen, disiplin. **2.** zorla alma. **3.** anlama, kavrama. **4.** özetini çıkarma, tutanak.

zabıta (-..) i. a. : polis; kanun. **Zabıta-i ahlâkiye** : ahlâk zabıtası.

zabıtname (..-.) b. i. a. f. : tutanak.

zabih (-.) s. a. : kesen, boğazlıyan. [eti yenilen hayvanları-].

zabit, -tl (-.) i. a. : **1.** subay. **2. s.** kuvvetli, tuttuğunu koparan, dediğini yaptıran.

zabitan (-.-) i. a. ç. : subaylar.

zacir (-.) s. a. : alıkoyan, önliyen, yasak eden.

zaç, -cı i. a. : kükürtle demir bileşimlerinden biri. **Zac-ı kıbrıs: kim.** göztaşı.

-zad, -ı (-) s. f. : doğmuş, doğma. **Nev-zad** : yeni doğmuş. **Perî-zad** (periden doğmuş) : çok güzel.

zâde (-.) i. ve s. f. : **1.** oğul; doğmuş, meydana gelmiş. **Merdüm-zade** : insan oğlu.

zadegân (-.-) i. f. ç. : soyu temiz olanlar; soylular sınıfı. **Zadegânlık** : **astr.** beyerki, aristokratlık.

zafer i. a. : muvaffakiyet, galibiyet, utku. **Tak-ı zafer** : anıt olarak yapılan veya şenliklerde yer yer caddelere kurulan kemer. **Zafer-name** : bir zaferi anlatan yazı.

za'feran i. a. : **bot.** safran.

zafi (--) s. a. : zâfa, kuvvetsizliğe, dermansızlığa ait, bununla ilgili.

zafir (.-) i. a. : **hek.** sinir demeti.

zafiyet, -ti (-..) i. a. : zayıflık, dermansızlık, kuvvetsizlik, arıklık.

zağ (-) i. f. : karga, kuzgun. **Zağ-beçe** : karga yavrusu. **Zağ-çeşm** : karga gözlü; mavi gözlü.

zahair (.-.) i. a. ç. : zahireler, ilerisi için sağlanan yiyecekler.

zahif (-.), **zahife** (-..) s. a. : yerde sürünerek yürüyen [hayvan], sürüngen.

zahil, -li (-.) [zel ile] s. a. : ihmalci, unutkan.

zahil, -li (-.) [ze ile] s. a. : **bot.** zakkum ağacı.

zahip, -bi (-.) s. a. : **1.** giden, gidici. **2.** bir fikir veya zanne uyan, kapılan. **Zahip olmak :** zannetmek, sanmak.

zahir, -hri i. a. : arka, sırt.

zahir (.-) s. a. : arka çıkan, koruyan; yardımcı, arka, destekleyici.

zahir (-.) **1.** a. s. : açık, belli. **2. i.** dış yüz, görünüş. **3. zf.** elbette, şüphesiz.

zahire (.-.) i. a. : ilerisi için saklanan yiyecek, aşlık.

zahiren (-..) zf. a. : görünüşte, görünüşe göre.

zahiri (-.-) s. a. : görünen, görünürdeki, görünüşte, dıştan.

zâhit, -di (-.) s. a. : ibadet eden, tapan.

zahm i. a. : yara. **Zahm-i sîne :** göğüs yarası. **Zahm-i tig :** kılıç yarası. **Zahm-i zeban :** dil yarası.

zahme i. f. : **1.** mızrap, çalgıç. **2.** vurma. **3.** yara. **4.** kudüme vurulan uzunca ve ucu topuzlu değnek. **5.** üzengi kayışı.

zahmet, -ti i. a. : sıkıntı, eziyet, güçlük; yorgunluk.

zaıf, -a'fı i. a. : **1.** zayıflık, kuvvetsizlik, dermansızlık, arıklık. **2.** meyil, gönül akışı.

zaif (.-) s. a. : **1.** zayıf, kuvvetsiz, değersiz, arık. **2.** gevşek.

zaif (-.) s. a. : kalp, silik, eksik [akçe].

zaik, -kı (-.) s. a. : tadan, tadıcı, lezzet alan.

zaika (-..) i. a. : **biy.** tadım, tad duyma hissi. **Kuvve-i zaika :** tad duyma kuvveti, hassası.

zaikavi (-..-) s. a. : **biy.** tatsal.

zail, -li (-.) s. a. : **1.** zeval bulan, sona eren. **2.** yok olan, ortadan kalkan. **3.** geçen, geçmiş olan.

zair (-.) s. a. : ziyaret eden, ziyaretçi.

zait, -di (-.) s. a. : **1.** çok; artı. **2.** gereksiz.

zakir (-.) s. a. : zikreden, dua eden.

zakire (-..) i. a. : **fels.** hatıra getiren, andıran şey.

zakirin (-.-) s. a. ç. : zikredenler.

zal (-) s. f. : **1.** ak sakallı ihtiyar. **2.** [büyük z ile] İran kahramanı Rüstem'in babası.

zalâl, -li (.-) s. a. : gölge eden, gölgesi olan.

zalâm (.-) i. a. : karanlık.

zalik (-.) s. a. : şu, öteki [uzağı gösterir].

zalil (.-) s. a. : gölgeli.

zalim (-.) s. a. : zulmeden, zulmedici, merhametsiz, kıyan, kıyıcı.

zalimane (-.-.) zf. a. f. : zulümla yapılan, zalim olana yakışacak yolda, merhametsizce, kıyıcılıkla.

zallâm (.-) s. a. : çok zulmeden, çok kıyıcı, gaddar.

zam, -mmı i. a. : artırma, katma; katım.

zamair (.-.) i. a. ç. : **1.** zamirler, içyüzler. **2. gr.** ismin yerini tutan kelimeler. **Zamair-i istifhamiye : gr.** soru zamirleri. **Zamair-i işariye: gr.** işaret zamirleri. **Zamair-i mülkiye, Zamair-i izafiye: gr.** iyelik ekleri, iyelik zamirleri. **Zamair-i müpheme : gr.** belgisiz zamirler. **Zamair-i şahsiye : gr.** şahıs zamirleri.

zaman (.-) [ze ile] i. a. : vakit, çağ.

zaman (.-) [dat ile] i. a. : **1.** kefil olma, kefillik. **2.** zarar ödeme.

zamane (.-.) i. a. : şimdiki zaman [şikâyet veya hafifseme makamında].

zamg i. a. : zamk. **Zamg-ı arabi :** Arap zamkı.

zamime (.-.) i. a. : artırma, katma, ekleme.

zamimeten (.-..) zf. a. : ek olarak, ulama olarak, üstelik, bir de.

zamin (-.) [dat ile] s. a. : kefil, ödeyici, ödeyen.

zamin (.-) s. a. : tazmin eden, kefil olan.

zamir (.-) i. a. : **1.** insanın içyüzü. **Ma-fi-z-zamir :** gönülde, yürekte olan. **2.** ismin yerini tutan kelime. **Zamir-i nispi : gr.** ilgi zamiri.

zamme i. a. : ötre denilen ve : o, ö, u, ü okunan Arap harekesi.

zammeteyn i. a. ç. : iki zamme.

zan, -nni i. a. : **1.** sanma, sanı. **Zann ü tahmin :** sanı. **2.** fikir.

zani (--) s. a. : zina suçunu işliyen [erkek].

zaniye (-..) s. a. : zina suçunu işliyen [kadın].

zanu (--) i. f. : diz. **Zanü-be-zanu :** dizdize.

zaptetme i. a. : **1.** zorla alma. zorla tutma. **2.** tutma. **3.** yazıya geçirme.

zaptiye i. a. : [eskiden] polis, jandarma.

-zar (-) s. f. : isimlere eklenerek yer adı bildirir. **Çemen-zar :** çemenlik. **Gül-zar :** güllük, gül bahçesi.

zar (-) s. f. : **1.** inliyen, ağlıyan. **2.** zayıf, arık.

zarafet, -ti (.-.) i. a. : zariflik, güzellik, incelik. **Zarafet-perver** : zarafete düşkün olan.

zarar i. a. : **1.** bir menfaatin bozulması veya kaybolması. **2.** ziyan, eksiklik, kayıp.

zarbetmek fi. a. t. : **mat.** çarpmak.

zarf i. a. : **1.** kap, kılıf. **2.** fincan kabı. **3.** içine mektup konulan kap. **4. gr.** "adverbe". **Zarf-ı mekân** : **gr.** yer zarfı. **Zarf-ı zaman** : zaman zarfı. **Zarfında** : içinde.

zarfiyet, -ti i. a. : **gr.** zarflık.

zari (--) i. f. : ağlama, inleme, ağlayıp sızlama.

zari (--) [ayın ile] s. ve i. a. : ziraatçi, çiftçi.

zarif (.-) s. a. : güzel, ince.

zarifane (.--.) zf. a. f. : zariflikle, incelikle.

zarife (.-.) s. a. : zarif şey.

zarp, -bı i. a. : darp, çarpı, çarpma.

zarta i. a. : osuruk.

zaruret, -ti (.-.) i. a. : çaresizlik, gereklik, zor, zorunluk, zorunluluk; sıkıntı, yoksulluk.

zaruri (.--), **zaruriye** (.-..) s. a. : gerekli, zorunlu, zorunluk, kaçınılmaz. **Zaruriye-i mutlaka** : **mant.** zorunlu.

zaruriyyat, -tı (.---) i. a. ç. : mecburî, zorunlu işler.

zat, -tı (-) i. a. : **1.** kendi, asıl, kişi; öz; **mant.** özne. **2. hek.** hekimlik terimlerinde hastalık, botanik ve zooloji terimlerinde : "-li, -giller" gibi anlamlarla sınıflamalar meydana getirir. **Zat-ül-cinseyn** : **fels.** iki cinslilik. **Zat-ül-ercül-il-cezriye: zool.** kökbacaklılar. **Zat-ül-ercül-il-batniye** : **zool.** karındanayaklılar. **Zat-ül-ercül-il-keffiye** : **zool.** perde ayaklılar. **Zat-ül-ercül-il-kesire** : **zool.** çokayaklılar. **Zat-ül-ercül-il-mafsaliye** : **zool.** eklembacaklılar. **Zat-ül-ercül-ir-re'siye** : **zool.** baştanayaklılar. **Zat-ül-filkateyn** : **bot.** iki çenekliler. **Zat-ül-hareke** : **fiz.** otomatik. **Zat-ül-harekiyet** : **fels.** özdevim, otomatizm. **Zat-ül-ilkah-ı hafiye** : **bot.** çiçeksiz bitkiler. **Zat-ül-ilkah-ı hafiye-i hücreviye** : **bot.** hücresel çiçeksizler. **Zat-ül-ilkah-ı hafiye-i viaiye** : **bot.** damarlı çiçeksizler. **Zat-ül-ilkah-iz-zahire** : **bot.** çiçekli bitkiler. **Zat-ül-kasabat** : **zool.** trakeliler, ince damarlılar. **zat-ül-kürsi** : **astr.** altıkardeş takım yıldızı. **Zat-ür-rie** : **hek.** ciğer iltihabı hastalığı, akciğer iltihabı yangısı. **Zat-üs-sedaya** : **zool.** memeliler. **Zat-üs-sedayayi bahriye** : **zool.** denizkızları, sirenien. **Zat-üs-sukabat** : **zool.** delikliler. **Zat-üs-sukabat-ı gayr-i müşa'ara** : **zool** matraporlar.

zaten (-.) zf. a. : aslında, esasında.

zati (--) s. a. : zata mahsus, şahsi, kişisel, özel; kişilik, özlük.

zatülcenp, -bi (-..) b. i. a. : ciğer zarının iltihabı, satılıcan.

zavahir (.-.) i. a. ç. : görünür, görünüş [ler], dışyüz.

zaviye (-..) i. a. : **1.** köşe, açı. **Zaviye-i hadde : geo.** daraçı. **Zaviye-i kaime : geo.** dikaçı. **Zaviye-i merkeziye : geo.** merkezaçı. **Zaviye-i münferice : geo.** genişaçı. **Zaviye-i mücavire : geo.** komşuaçı. **Zaviye-i müsteviye : geo.** düzlemaçı. **2.** tekke.

zaviyedar (-..-) b. i. a. f. : küçük tekke şeyhi.

zaviyetan (-..-) i. a. ç. : iki zaviye, iki açı. **Zaviyetan-ı mütekabiletan : geo.** mukabil, zıt açılar birbirini kesen iki düz çizgi arasında meydana gelen dört açıdan karşı karşıya bulunan, karşıt açı. **Zaviyetan-ı mütekabiletan-ı dâhiletan: geo.** içtersaçılar. **Zaviyetan-ı mütekabiletan-ı hâricetan : geo.** dıştersaçılar. **Zaviyetan-ı mütevafikatan : geo.** yöndeşaçılar.

zaviyevi (-..-) s. a. : açısal.

zaviyeteyn i. a. ç. : iki açı.

zayi (--) s. a. : kayıp, yitik, zarar, ziyan. **Zayi etmek :** yitirmek.

zayiat, -tı (-.-) s. a. ç. : kaybolanlar, kayıplar, yitikler, zararlar, ziyanlar.

zayiçe (--.) i. a. : **astr.** yıldızların belli zamanındaki yerlerini ve durumlarını gösteren cetvel.

ze ha. o. : Osmanlı alfabesinin on üçüncü harfi.

zeamet, -ti (.-.) i. a. : **tar.** Osmanlılar devrinde Sipahilere verilen en büyük timar.

zeban (.-) i. f. : lisan, dil. **Zeban-i hal :** hal dili, gönül dili, içinden gelen.

zebandıraz (.-.-) b. s. f. : dili uzun.

zebanzet, -di (.-.) b. s. f. : dil persengi, yayılmış söz, kullanılan, konuşulan.

zebani (.--) i. f. : cehennem bekçisi.

zebaniyan (.-.-) i. f. ç. : cehennem bekçileri.

zebap, -bı (.-) i. a. : âdi karasinek.

zebercet, -di i. a. : zümrüt nevinden kıymetli bir taş.

zebhiye i. a. : kesilen hayvanlar için sahibinden alınan para; vergi.

zebih, -bhi i. a. : boğazlama, kesme.

zebih (.-) s. a. : kurban edilmiş, boğazlanmış.

zebun (.-) s. f. : arık, zayıf, kuvvetsiz, bitkin, bitik.

zebunküş (.-.) b. s. f. : zayıf ve kuvvetsizleri ezen, düşkünezer.

zebur (.-) 1. i. a. : kitap. 2. mektup. 3. ö. i. : Hz. Davud'a nazil olan kutsal kitap.

zecir, -cri i. a. : yasak etme, zorlama.

zecren zf. a. : yasaklıyarak, önliyerek; zorla, zorlıyarak.

zecri (.-) s. a. : zorlayıcı.

-zed s. f. : "vuran, vurucu". **Gûş-zed:** kulağa çalınan. **Zeban-zed** : dil persengi, yayılmış söz.

-zede s. f. : vurulmuş, uğramış, ezilmiş. **Afet-zede** : felâkete, musibete uğramış. **Harik-zede** : yangına uğramış.

-zedegân b. s. f. ç. : vurulmuşlar, çarpılmışlar, tutulmuşlar, uğramışlar, yakalanmışlar. **Harik-zedegân** : yangın felâketine uğramış olanlar.

zefir (.-) s. a. : göğüs geçirme, nefes verme, soluk verme.

zehap, -bı (.-) i. a. : görüş, sanış; bir düşünceye üyma, sapma. **Zehab-ı batıl** : boş sanı, çürük sanı.

zehdan (.-) b. i. f. : **anat.** rahim, döl yatağı.

zehep, -bi i. a. : altın. **Ebü-z-zehep** : altın babası; çok zengin adam.

zehhar (.-) s. a. : pek taşkın, coşkun, kükreyen [deniz].

zehil, -hli i. a. : dalgınlıkla unutma.

zehir, -hri i. f. : zehir, ağı. **Zehr-i mar** : yılan zehri.

zehirnak, -ki (..-) b. s. f. : zehirli.

zehr i. a. : çiçek.

zehra (.-) 1. s. a. : çehresi hem güzel, hem ak, berrak, parlak olan kadın. 2. ö. i. Hz. Fatma'nın lâkabı.

zehralût, -du (.--) b. s. f. : zehirli, zehir gibi.

zehramiz (.--) b. s. f. : zehirli acı.

zehre i. a. : çiçek. **Zehre-i ceresiye** : çan çiçeği.

zehre i. f. : 1. ciğere bitişik olan öd, safra. 2. cesaret, yiğitlik. **Zehre-çak** : ödü patlamış, korkmuş. **Zehre-dar** : yürekli, cesur.

zehrhant, -di b. i. f. : acı acı gülme.

zehrin (.-) s. f. : zehir gibi, pek acı.

zekâ (.-) i. a. : anlayışta tezlik, zeyreklik.

zekan i. a. : çene. **Çah-ı zekan** : çene çukuru.

zekât, -tı (.-) i. a. : İslâmın beş şartından biri olan, mal ve paranın paklığını ve helâlliğini sağlamak üzere, kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.

zekâvet, -ti (.-.) i. a. : anlayış, zekâ; zeyreklik, çabuk anlama, kavrama.

zeker i. a. : **1.** erkek. **2.** erkeğin tenasül aleti.

zeki (.-) s. a. : **1.** anlayışlı, zeyrek. **2.** lekesiz, saf, halis. [dişili : "zekiye"].

zel ha. o. : Osmanlı alfabesinin on birinci harfi .

zelil (.-) s. a. : hor, hakîr, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan.

zelilâne (.--.) zf. a. : aşağılaşarak.

zelili (.--) s. a. : zelillik, hakîrlik, horluk, alçaklık.

zelzele i. a. : yer sarsıntısı, deprem. **Zelzele-nüvis** : sismograf.

zem, -mmi i. a. : ayıplama, kötülüğünü söyleme, yerme, yergi. **Zemm ü kadh** : yergi ve sövgü. **Zemmetmek** : yermek, kötülemek.

zemherir (..-) i. a. : zemheri, karakış.

zemim (.-) s. a. : beğenilmiyen, yerilmiş.

zemime (.-.) i. a. : zemmedilmeğe, yerilmiye lâyık, fena, kötü hal ve hareket, yerginlik.

zemin (.-) i. f. : **1.** yer, yeryüzü, toprak; dip. **Taht-ez-zemin** : yeraltı. **2.** ortam.

zemmam (.-) s. a. : çok zemmeden, çekiştirici, yerici.

Zemzem ö. i. a. : Kâbe yakınında ünlü bir kuyudan alınan kutsal su.

zemzeme i. a. : ezgili, nağmeli söz.

zen i. f. : kadın. **Pîre-zen** : kocakarı.

-zen s. f. : "vurucu, vuran, atan, çalan" anlamlarına bileşik kelime yapar. **Dest-zen** : el vurucu, el atıcı, işe başlıyan. **Hande-zen** : kahkaha atan.

zenahdan (..-) i. f. : çene. **Çah-ı zenahdan** : çene çukuru.

zenan (.-) i. f. ç. : **1.** kadınlar. **2. s.** vurucular, dövücüler.

-zenan (.-) s. f. : "vurarak" anlamına bileşik kelimeler yapar. **Ta'ne-zenan** : söverek.

zenane (.-.) s. f. : kadınla ilgili; kadın işi.

zenci (.-) s. ve i. a. : Afrikalı kara ırktan olan, kara adam.

zencir (.-) i. f. : zincir.

zendost, -tu b. s. f. : kadınlardan hoşlanan, zampara.

zenep, -bi i. a. : kuyruk. **Zeneb-i varak** : **bot.** yaprak sapı. **Zeneb-i zehre** : **bot.** çiçek sapı. **Zeneb-ül-hayl** : **bot.** atkuyruğu.

zengule (.-.) i. f. : **1.** çıngırak. **2. müz.** Türk müziğinde, en eski makamlardan XI sayılı basit makam.

zenne i. a. : **1.** kadın [eşyası]. **2.** orta oyununda kadın rolüne çıkan erkek oyuncu.

zenp, -bi i. a. : suç, günah, kabahat.

zenpare (.-.) b. s. f. : zampara.

zer i. f. : **1.** altın. **2.** akçe, para. **Zer-ender-zer** : saf altın, tam altın.

zeravent, -di (.-.) i. f. : **bot.** loğusaotu.

zerdalu (.--) b. i. f. : "zerd = sarı + âlû = erik (= sarı erik : zerdali).

zerde i. f. : içine safran konulan bir çeşit pirinç tatlısı. **Zerde-çav** : zerdeçal boyası.

zerdüşt i. f. : ateşe tapan.

zerdüşti s. ve i. f. : **1.** zerdüşt dininde olan kimse. **2.** ateşe tapan, Mecusi.

zerger i. f. : kuyumcu.

zergûn (.-) b. s. f. : altın renkli, altın gibi sarı olan.

zeri, -r'i i. a. : ekme, tohum saçma.

zeriyat, -tı (..-) i. a. : **1.** ekim. **2.** ekin.

zerk, -ki i. a. : **1.** hile, riya, ikiyüzlülük. **Zerk-alût** : riya karışık, riyalı. **2.** şırınga yapma.

zerkar (.-) b. i. f. : altın işleme, sırma ile işlenmiş, kılaptanlı.

zerra (.-) i. a. : çift süren.

zerrat, -tı (.-) i. a. ç. : zerreler, pek ufak parçalar, moleküller.

zerre (.-) i. a. : pek küçük parça, tozan; molekül.

zerrevî (.--) s. a. : **kim.** molekülsel.

zerrin (.-) s. f. : **1.** altın veya altın renginde. **2. i.** nergis, fulya.

zert, -di s. f. : sarı. [âlû : erik. Zerd + âlû : sarı erik (zerdali)].

zertari (.--) s. f. : sırma ile işlenmiş.

zevahif (.-.) i. a. ç. : **zool.** sürüngenler.

zevahir (.-.) [hı ile] i. a. ç. : coşkun denizler.

zevahir (.-.) [he ile] i. a. ç. : çiçekler.

zevaip, -bi (.-.) i. a. ç. : perçemler, yeleler. **Zu-zevaip** : kuyruklu yıldızlar.

zevait, -di (.-.) i. a. ç. : zait, fazla, lüzumsuz şeyler.

zeval, -li (.-) i. a. : **1.** bitip gitme, ardı kesilme. **2.** sorumluluk, suç. **3.** öğle vakti. **Kabl-ez-zeval** : öğleden önce. **Zeval nâ pezir** : zeval bulmıyan, sona ermiyen, geçici olmıyan. **Zeval-pezir** : sona eren, geçici olan.

zevali (.-) s. a. : zevale ait, zeval ile ilgili. **Zevali saat** : alafranga saat, öğle vaktini esas alan saat.

zevat, -tı (.-) i. a. ç. : zatlar, kişiler, kimseler.

zevcat, -tı (.-) i. a. ç. : zevceler, nikâhlı kadınlar, eşler.

zevce i. a. : erkeğin nikâhlı karısı.

zevceyn i. a. ç. : karı ile koca.

zevciyet, -ti i. a. : kocalık, karılık, karı - kocalık, eşlik.

zevç, -ci i. a. ç. : **1.** eş, koca, karının nikâhlı kocası. **2.** çift [karşıtı: fert, tek]. **Zevciy-yül-esabi : zool.** çiftparmaklılar.

zevaban (..-) i. a. : erime; ergime.

zevi- (.-) s. a. : sahipler. **Zevi-l-hayat :** canlılar. **Zevi-s-sedaya : zool.** memeliler.

zevk, -ki [ka kalın] i. a. : **1.** tatma, tadım, tat, bir şeyin tadını duyma. **2.** eğlence, cümbüş; beğeni. **Zevk-i selim :** zevkin en yüksek derecesi.

zevkan zf. a. : zevk bakımından, zevkçe.

zevkbahş b. s. a. f. : zevk veren.

zevkcu (.-) b. s. a. f. : zevk arıyan, zevkine düşkün.

zevkiyat, -tı (.--) i. a. ç. : zevke, eğlenceye ait, hususlar.

zevkyab (.-) b. s. a. f. : zevk bulan, tadını alan.

zevp, -bi i. a. : erime; ergime.

zevrak, -kı i. a. : kayık, sandal. **Zevrak-süvar :** kayığa binen, kayığa binmiş olan.

zevrakçe b. i. a. f. : kayıkçılık, küçük kayık.

zeyil, -yli i. a. : etek, ek, ulama, ekleme, lâhıka; **anat.** apandis.

zeylen zf. a. : ek olarak, altta.

zeyrek, -ği s. a. : anlayışlı, uyanık, zeki.

zeyt, -ti i. a. : **1.** zeytinyağı. **2.** yağ. **Zeyt-i gayr-i müceffif : kim.** kurumaz yağ. **Zeyt-i müceffif : kim.** kururyağ.

zeytuni (.--) s. a. : biraz kahverengine çalan yeşil.

zeytuniye (.-..) i. a. : **bot.** zeytingiller.

zeyyal, -li (.-) s. a. : zeyli olan, kuyruklu.

zeyyat, -tı (.-) i. a. : zeytinyağı.

zı ha. o. : Osmanlı alfabesinin yirminci harfi.

zıddiyet, -ti i. a. : aksilik, terslik, düşmanlık, iddia; karşıtlık, geçimsizlik.

zı'f i. a. : bir şeyin miktarca misli, bir o kadarı, bir katı.

zıfr i. a. : **1.** tırnak. **2.** çengel. **3.** pençe.

zıhar (.-) i. a. : karşılıklı yardımlaşma.

zıl, -lli i. a. : **1.** gölge. **2.** himaye, koruma, sahip çıkma.

zılâl, -ll (.-) i. a. ç. : **1.** zıllar, gölgeler. **2.** himayeler, korumalar, sahip çıkmalar.

zılf i. a. : **anat.** inek, koyun, keçi gibi hayvanların çatal tırnağı.

zılli (.-) s. a. : **1.** gölgeye mensup, gölge ile ilgili. **2.** meşhur Evliya Çelebinin babasının adı.

zımn i. a. : **1.** açıkça söylenmeyip dolayısiyle anlatılmak istenen söz, bir söz ve işin iç yüzü, gizli maksat. **2.** iç taraf.

zımnen zf. a. : ima ile, kapalı surette, dolayısiyle.

zımni (.-) s. a. : dolayısiyle anlatılan, üstü kapalı, örtülü.

zımnet, -ti cimrilik, pintilik.

zırh i. f. : kılıç, bıçak vesair gibi silâhlardan korunmak için giyilen demirden elbise. **Zırh-pus** : zırh giymiş, zırh giyen.

zıt, -ddı i. a. : **1.** bir şeyin aksi, karşıt, uymaz. **2.** nefret edilen, kerih şey.

zıya, -ı (.-) i. a. : telef olma, elden çıkma, kaybolma, yitik, yitim. **Zıya-i elem** : **psik.** acı yitimi. **Zıya-i hâfıza** : **psik.** bellek yitimi. **Ziya-ı his** : **psik.** duyum yitimi, anastezi. **Zıya-i kelâm** : **psik.** söz yitimi, afazi. **Zıya-i kıraat** : okuma yitimi, aleksi. **Ziya-i savt** : **psik.** ses yitimi, afoni. **Zıya-i şahsiyet** : **psik.** benlik yitimi. **Zıya-i tahrir** : **psik.** yazma yitimi, agrafi.

zıyk, -kı i. a. : darlık, dar olma, dar. **Zıyk-ı sadır** : göğüs darlığı, göğüs tutukluğu. **Zıyk-ı nefes** : nefes darlığı, tıknefes.

ziba (--) s. f. : yakışıklı, süslü.

zibak, -kı (-.) i. a. : cıva.

zifaf (.-) i. a. : gelini yahut güveyi gerdeğe koyma, gelinin yahut güveyin gerdeğe girmesi. **Beyt-üz-zifaf** : zifafevi, gelin odası. **Hücre-i zifaf** : gerdek odası. **Leyle-i zifaf**: gerdek gecesi.

zift, -ti i. a. : karasakız, katrandan çıkarılan, kolay kırılan, az sıcakta eriyen katı, siyah, parlak bir madde.

zihaf (.-) i. a. : **ed.** aruz vezninin kalıplarına uydurmak için kelimenin uzun hecesini kısa olarak okuma.

ziham (.-) i. a. : **1.** kalabalık, sıkışıklık. **2.** darlık.

zihayat, -tı (-.-) b. s. a. : canlı, diri, yaşıyan.

zihi ünl. f. : ne hoş!, ne güzel!, ne tuhaf!; aferin, bravo!

zihin, -hni i. a. : anlama kudreti, hâfıza kuvveti.

zihnen zf. a. : zihinle ilgili, akıldan.

zihni (.-) s. a. : **psik.** zihne ait, zihinle ilgili. **Hesab-ı zihni** : akıldan yapılan hesap.

zihniye i. a. : akılcılık, entelektüalizm.

zihniyet, -ti i. a. : düşünce, düşünce yolu, kafa, anlayış.

zikıymet, -ti (-..) b. s. a. : değerli, kıymetli.

zikir, -kri i. a. : **1.** anma, yadetme. **Zikr-i cemil** : medih, iyilikle anma. **2.** Allah'ın isimlerini anma. **3.** Kur'an.

zilâl, -li (.-) i. a. ç. : zelîller, hor ve hakîr olanlar.

zilhicce b. i. a. : arabi aylarının on ikincisi olup, onuncu günü kurban bayramına rastlar.

zilkade (.-.) b. i. a. : arabi aylarının on birincisi.

zillet, -ti i. a. : alçaklık, bayağılık; aşağılık, alçalma. **Zillet-i nefs** : nefes alçaklığı.

zilyet, -di b. s. a. : bir malı elinde tutan, bu malı -sahibi kendisi olsun veya olmasın- kullanmakta bulunan, elde tutan.

zimam (.-) i. a. : yular, dizgin.

zimamdar (.--) b. i. a. f. : yular elinde olan, idare eden, yönetmen, yönetici, iş başında olan kimse.

zimem i. a. ç. : zimmetler, borçlar, verecekler, açıklar.

zimmet, -ti i. a. : borç, verecek, açık. **Beraet-i zimmet** : suçsuz olduğu anlaşılarak temize çıkma. **Berî-üzzimme** : suçsuz, ilişiksiz.

zina (.-) i. a. : bir kadınla nikâhsız olarak düşüp kalkma. **Veled-i zina** : nikâhsız birleşmeden doğan çocuk.

zindan (.-) i. f. : **1.** karanlık, yeraltı hapishanesi. **2.** pek karanlık, sıkıntılı yer.

zinde s. f. : diri, canlı, dinç, çevik.

zindegân (..-) s. f. ç. : zinde olanlar, diriler.

zindegi (..-) i. f. : dirilik, canlılık.

zînet, -ti (-.) i. a. : süs, bezek.

zinhar (.-), **zinhar** (--) ünl. f. : aman, sakın, olmıya ki.

zıp, -bi (-) i. f. : ziynet, süs, bezek. **Zib-âver** : süslendiren. **Zib-efza** : güzelleştiren.

zir (-) i. f. : altı, altta, aşağı. **Zir-i zemin** : yerin altı. **Zir ü zeber** : altüst; perişan.

zir (-) i. a. : tambur gibi çalgıların ince teli.

zira (--) bağ. f. : çünkü, şundan dolayı ki.

ziraat, -ti (.-.) i. a. : ekincilik, çiftçilik, tarım. **Ziraat vekâleti** : tarım bakanlığı. **Ziraat vekili** : tarım bakanı.

zirai (.--) s. a. : ziraatle ilgili, tarımsal, tarımlık. **Zirai mahsul** : tarım ürünü.

zirek (-.) s. f. : akıllı, zeki, anlayışlı, kurnaz, uyanık.

zireki (-.-) s. a. : zeyreklik, zekilik, anlayışlılık, kurnazlık, uyanıklık.

zirin (--) s. f. : alttaki, aşağıdaki.

ziruh (-.) s. a. : canlı.

zirve i. a. : dağın en yukarısı, tepesi, doruk, tepe, uc.

zişan (--) b. s. f. : canlı; şerefli.

zişt, -ti s. f. : çirkin.

zişti (.-) i. f. : çirkinlik [karşıtı : "nîkî, nikûyî"].

ziver (-.) i. f. : süs, bezek.

ziya (.-) i. a. : parlaklık, aydınlık, ışık. **Ziya-dar** : ziyalı, parlak, ışıklı. **Ziya-efşan** : ışık saçan, ışık serpen.

ziyade (.-.) i. a. : fazla, çok, artık; artma, çoğalma.

ziyafet, -ti (.-.) i. a. : şölen.

ziyaî (.--) s. a. : ziyaya ait, ziya ile ilgili.

ziyan (.-) i. f. : zarar, noksan, kayıp. **Ziyan-kâr** : ziyan edici, zarar edici.

ziyaret, -ti (.-.) i. a. : görmeğe, görüşmeğe gitme, saygı göstermiş olmak için birini veya bir yeri görmeğe gitme. **İade-i ziyaret** : ziyarete gelenin ziyaretine gitme.

ziyaretgâh (.-.-) b. i. a. f. : ziyaret yeri, türbe.

zu- (-) s. a. : "sahip" anlamına bileşik kelimeler yapar. **Zu-erbaat-il-adla** : geo. dörtgen. **Zu-erbaat-il-vücuh** : geo. dörtyüzlü. **Zu-haddeyn** : mat. ikiterimli. **Zu-hadd-i vâhit** : mat. birterimli. **Zu-hudud-i kesire** : mat. çok terimli. **Zu-semaniyet-il-vücuh** : geo. sekiz yüzlü. **Zu-sittet-il-vücuh** : geo. altı yüzlü.

zuafa (..-) s. a. ç. : zayıflar, dermansızlar; hastalar.

zucret, -ti, ducret, -ti i. a. : can (iç) sıkıntısı, gönül darlığı, sıkınç, darlık.

zuhr i. a. : öğle, öğle vakti. **Ba'de-z--zuhr** : öğleden sonra. **Kable-z--zuhr** : öğleden önce.

zuhur (.-) i. a. : zâhir olma, meydana çıkma, çıkma, baş gösterme, görünme türeme.

zuhurat, -tı (.--) i. a. ç. : hesapta olmıyan, umulmadık olaylar, raslayış.

zuhuri (.--) i. a. : orta oyununda taklitçi.

zulmen zf. a. : zulüm yaparak, haksız olarak, haksızlıkla.

zulmet, -ti i. a. : karanlık. **Zulmet--efza** : karanlığı artıran.

zulüm, -lmü i. a. : adalete aykırı davranış, haksızlık, kötülük, kıyın.

zulümat, -tı (..-) i. a. ç. : zulmetler, karanlıklar.

zunun (.-) i. a. ç. : zanlar, sanmalar, sanılar.

zur (-) i. f. : kuvvet, güc.

zur (-) s. a. : yalan, asılsız, uydurma [söz].

zurefa (..-) s. a. ç. : zarifler, sözleri ve işleri hoş gelen, beğenilen nazik, ince duygulu, hoş kunuşmayı bilir zeki kimseler.

zuruf (.-) i. a. ç. : zarflar, kaplar. **Zuruf-i ahval** : haller, işler, durumlar.

zuum, -u'mu (-) i. a. : **1.** herkesçe kabul edilmemiş bir inanç, batıl zan, sanı. **2.** şüphe, kuruntu.

zuzenep, -bi (-..) b. i. a. : **astr.** kuyruklu yıldız.

zübde i. a. : hulâsa, özet, öz.

zübdi (.-) s. a. : tereyağına ait, tereyağlı cisimler.

zübeyir i. a. : yazılı küçük şey.

zübur (.-) i. a. ç. : **1.** kitaplar. **2.** mektuplar.

zücaci (.--) **1.** i. a. : camcı, sırçacı. **2. s.** sırçadan, camdan yapılmış.

zücaciye (.-..) i. a. : cam ve sırça kaplar.

zücaç, -cı (.-) i. a. : sırça, cam, şişe.

zücur (.-) s. a. ç. : zecirler, önlemeler, yasak etmeler; zorlamalar; kovmalar, eziyetler; angarya çalıştırmalar.

zügabe (.-.) i. a. : tümör, şiş.

Zühal, -li ö. i. a. : Sekendiz, Satürn gezeğeni.

zühban (.-) i. a. ç. : altınlar.

zühdiye i. a. : **fels.** çilecilik.

zühre i. a. : beyazlık, aklık, güzellik.

Zühre ö. i. a. : Çobanyıldızı, Çulpan, Kervankıran, Venüs. **Zühre-i ceresiye** : **bot.** çançiçeği.

zührevi (..-) s. a. : frengi ve belsoğukluğu gibi hastalıklar.

züht, -dü i. a. : din kaidelerine sıkı sıkıya uyarlık.

zühul, -lü (.-) i. a. : unutma, yanılma; atlama, dalgınlık.

zühur (.-) **1.** i. a. ç. : çiçekler. **2.** parlaklık, parıldama.

zühuret, -ti (.-.) i. a. : parıldama, parlaklık.

zükâm (.-) i. a. : nezle.

zükûr (.-) i. a. ç. : erkekler.

zükûret, -ti (.-.) i. a. : erkeklik.

zül, -llü i. a. : utanacak, alçaklık, alçalma, bayağılık.

zülâm (.-) s. a. : züğürt, parasız.

zülcenaheyn (..-.) b. s. a. : **zool.** çiftekanadlılar.

zülehdap, -bı (..-) b. s. a. : **zool.** kirpikliler.

zülfekar (..-) b. i. a. : Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği kılıç.

zülhasale b. i. a. : **bot.** kavuzlular.

zülmaişeyn b. i. a. : hem karada, hem denizde yaşıyan hayvanlar, iki yaşayışlı.

zülmimas b. i. a. : **zool.** sifonlular.

zülüf, -lfü i. f. : yüzün iki tarafından sarkan saçlar.

zülveçheyn b. s. a. ç. : iki yüzlü, iki düzlemli.

zülzal, -li (.-) i. a. : zelzele, sarsılma, deprem.

zümre i. a. : **1.** insan topluluğu. **2.** takım, küme, bölük. **3.** çeşit, sınıf; alttakım.

zümürrüt, -dü i. a. : zümrüt, çok kıymetli yeşil bir taş.

zünbur (.-) i. a. : eşek arısı.

züneyp, -bi i. a. : kuyrukçuk, küçük kuyruk. **Züneyb-i zühre : bot.** çiçek sapçığı.

zünup, -bu (.-) i. a. ç. : "zenb"ler, günahlar, suçlar.

zürafe (.-.) i. a. : zurafa.

zürare (.-.) i. a. : saçıntı, saçılan şey.

zürra, -ı (.-) i. a. ç. : çiftçi [ler], ekinci [ler].

zürriyyat, -tı (..-) i. a. ç. : nesiller, kuşaklar, soylar, döller.

zürriyet, -ti i. a. : nesil, soy, döl, döldöş.

züru (.-) i. a. ç. : ekilmiş ekinler, tarlalar.

züşşekleyn b. s. a. ç. : iki şekilli.

züyuf (.-) i. a. ç. : kalp, silik, karışık akçeler.

züyul, -lü (.-) i. a. ç. : kuyruklar, etekler, ekler, ilâveler.

züyut, -tu (.-) i. a. ç. : yağlar. **Züyut-i tayyar** : kokulu, ıtırlı ve uçucu yağlar.

S O N

B İ T İ R İ R K E N

Önsözde de açıkladığımız gibi büyük bir dikkat ve titizlikle hazırlanan bu sözlükte yine unutulmuş birkaç kelime, gözden kaçmış bir iki fiş bulunacaktır. Bu bakımdan yaşıyan dilin sözlüğünü yapanlar kısa zamanlarda, bir yeni veya ek basım yapmak zorunda kalınacağına, ancak bu suretle görülen işin daha gerekli ve faydalı olacağına inanmışlardır.

Çalışmalarımız sırasında geniş ölçüde özen ve önem verilmesine rağmen yine de bazı ufak tefek yanlış ve eksikler göze çarparsa söz gelişinden anlaşılabilecek olan bu yanlışlıkların hoş görüleceğinden emin bulunmaktayım.

Bu sözlüğün basımını sağlamak hususunda benden hiçbir yardımlarını esirgemedikleri gibi, derin anlayış ve kavrayışları ile de her türlü kolaylığı göstermek nezaketinde bulunan Doğuş Matbaası'nın çok değerli sahiplerinden başta Refet Yardımcı olmak üzere Doğan Köymen, Ferit Apa'ya ve işleri metotlu, plânlı ve düzenli bir şekilde yönetmesini bilen idare müdürü Haldun (Halidan) Coşur ile diğer emeği geçmiş olan matbaa personeline, tape işlerini başından sonuna kadar tertemiz sağlıyan Ayten Kamar'a ve baskı provalarında büyük bir dikkat ve seziş kabiliyeti ile işi ele alan Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'nin çalışkan öğrencilerinden Neval Kılıçkını'na burada alenen teşekkürde bulunmayı borç bilirim.

Ankara, 6 Ocak 1965 *F. DEVELLİOĞLU*

OSMANLICA - TÜRKÇE
OKUL ve YAZIŞMA SÖZLÜĞÜ

Her dereceli okul ve memurlar için eski, yeni bütün terim ve sözler

Hazırlıyan :

Ferit DEVELLİOĞLU

Türk Dil Kurumu Sözlük Kolu Uzmanı

Ankara
1964